

«Τι να ξεχάσω; Την κακομεταχείριση, την κατάχρηση εξουσίας, εκείνες τις τακτικές και τόσο προσβλητικές έρευνες, τους ξυλοδαρμούς, το δέσιμο στο κρεβάτι, τις μεταγωγές μέσα στα ασφυκτικά κλουβιά; Να ξεχάσω τους άρρωστους που αργοπεθαίνουν μέσα στα ψυχρά κελιά, ετοιμοθάνατοι, νέοι οι πιο πολλοί, ναρκομανείς που έπεσαν στον κόσμο της παραβατικότητας απ' την παγίδα των ναρκωτικών; Τι να ξεχάσω; Ότι είμαι ένας από τους περιφρονημένους ανθρώπους που τους παρατούν να πεθαίνουν στη φυλακή, στο όνομα μιας σκοτεινής εκδίκησης; Ποτέ δεν έκρυψα την απέχθειά μου για το σύστημα, ιδίως το σωφρονιστικό. Ούτε τώρα θα το κάνω. Είμαι τελείως σίγουρος ότι, παρ' όλα του τα ελαττώματα, η ψυχή του παράνομου που όλοι τον δείχνουν με το δάχτυλο- κατήγορο έχει περισσότερη ευγένεια και αγάπη, από όλους μαζί εκείνους που προετοίμασαν, επεξεργάστηκαν και αποφάσισαν τον εγκλεισμό μου. Δεν θα επιδοκιμάσω αυτό το σύστημα με αντάλλαγμα κάποιες υποσχέσεις, όχι, ακόμα κι αν αυτό μου στοιχίσει απομόνωση για όλη μου τη ζωή».

Χοσέ Ταρρίο Γονζάλες

Τρέξε, άνθρωπε, τρέξε

Χοσέ Ταρρίο Γονζάλες

Τρέξε, άνθρωπε, τρέξε

ημερολόγιο από τις φυλακές FIES

Μετάφραση - Πρόλογος
Δημήτρης Κουφοντίνας

Χοσέ Ταρρίο Γονζάλες

Τρέξε, άνθρωπε, τρέξε

Ημερολόγιο από τις φυλακές FIES

Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε το φθινόπωρο του 2011 από συντρόφους που συμμετέχουν και στηρίζουν το ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ. (<http://tameio.espinblogs.net>)

Τα χρήματα από τη διακίνηση του βιβλίου θα διατεθούν για την ενίσχυση του ΤΑΜΕΙΟΥ το οποίο σε σταθερή και μνηιαία βάση καλύπτει τις υλικές ανάγκες δεκάδων φυλακισμένων αγωνιστών, εκφράζοντας και με αυτό τον τρόπο την αλληλεγγύη μας.

Στηρίζουμε τους αγωνιζόμενους κρατούμενους...

ΥΛΙΚΑ, ΗΘΙΚΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΑ

Πρόλογος

Ο Χοσέ Ταρίο Γονσάλες γεννήθηκε το 1968 στη Λα Κορούνια της Γαλιτίας, στη βορειοδυτική Ισπανία. Η φτώχεια και τα οικογενειακά προβλήματα τον οδήγησαν στα έντεκά του χρόνια στο Ίδρυμα. Ο ανυπότακτος όμως χαρακτήρας του δεν άντεξε την αυστηρή πειθαρχία που επέβαλλαν οι αυταρχικοί δάσκαλοι και οι καλόγριες που διπύθουναν το ίδρυμα. Δραπέτευσε δύο φορές. Στα δεκατέσσερά του μπήκε στο χώρο της μικροπαραβατικότητας. Δώδεκα φορές τον συνέλαβαν και τον έκλεισαν στα τοπικά αναμορφωτήρια, και πάντα δραπέτευε, μέχρι που τον έστειλαν στο κεντρικό αναμορφωτήριο της Μαδρίτης. Όταν βγήκε από κει στα δεκαεπτά του είχε ήδη μπει στον ιδιαίτερο κόσμο της παραβατικότητας και των ναρκωτικών. Τον έπιασαν στα δεκαεννιά του, φυγόδικο, να εκτίσει μια ποινή που του είχε επιβληθεί ερήμην, δύο ετών τεσσάρων μηνών και μίας ημέρας. Εντέλει τον κράτησαν στη φυλακή πάνω από δεκαεπτά χρόνια, τα δώδεκα από τα οποία σε απομόνωση. Τον αποφυλάκισαν, όπως είχε προφητέψει ο ίδιος, λίγο πριν από το θάνατό του, για να μην αποτελέσει άλλη μία καταγραφή στην στατιστική της φυλακής. Ήταν 37 χρονών, και η ποινή του είχε ήδη ανέβει στα 71 χρόνια, ενώ εκκρεμούσαν καταδίκες που, σύμφωνα με τις εισαγγελικές προτάσεις, ξεπερνούσαν τα 100 χρόνια.

Η πορεία που οδήγησε τον Χοσέ Ταρίο στη φυλακή είναι σχεδόν παρόμοια με την πορεία των περισσότερων φυλακισμένων: φτώχεια, καταπίεση, παραβατικότητα, ναρκωτικά, αναμορφωτήριο, φυλακή. Η δική του όμως πορεία της ζωής, έξω αλλά και, κυρίως, μέσα στη φυλακή, τον κάνει να ξεχωρίζει. Για τον ανυπότακτο χαρακτήρα του. Γιατί δεν υπέμενε παθητικά την αδικία. Επειδή κράτησε ζωντανά μέσα του τα συναισθήματα της φιλίας και της αλληλεγγύης. Επειδή η αγάπη του στην ελευθερία τον οδηγούσε συνεχώς στην απόδραση. Επειδή δεν λύγισε στην καταστολή και την απομόνωση, δεν «απέδρασε» στους δρόμους που το ίδιο το σύστημα τον ωθούσε: στα ναρκωτικά, την τρέλα, την αυτοκτονία. Και όταν τον έριξαν τελικά στην απόλυτη απομόνωση, όταν είχαν κλείσει όλες οι δυνατότητες διαφυγής, κατέφυγε στην απόδραση μέσα από τα βιβλία. Διάβασε πολύ, βρήκε τις λέξεις, για να δώσει όσα βίωσε μέσα στο «σωφρονιστικό οχετό της κοινωνίας» όπως γράφει.

Ο αναγνώστης γνωρίζει μέσα από τις σελίδες του βιβλίου του την άλλη όψη της Ισπανίας, αυτήν που δεν περιγράφουν οι τουριστικοί οδηγοί: τη γεωγραφία του νόμιμου πόνου. Το χώρο της θεσμικής βίας, με τις κακοποιήσεις, τους ξυλοδαρμούς, τις αυθαιρεσίες, την κατάχρηση εξουσίας, τη λογοκρισία ή και την αφαίρεση της αλληλογραφίας, τις συνεχείς μεταγωγές, όλο και πιο μακριά από τον τόπο διαμονής του κρατούμενου, τον

εξευτελισμό του ίδιου αλλά και των συγγενών του, την περίθαλψη της ασπιρίνης για τους βαρύτερα ασθενείς, την απομόνωση, στη διαβάθμισή της μέχρι την απόλυτη απομόνωση, μέρες ολόκληρες, μήνες, χρόνια, μέχρι να τον τσακίσουν τον κρατούμενο, να διαλύσουν την προσωπικότητα και την αντίστασή του. Και όλα αυτά με τη συναίνεση και την ανοχή των δικαστικών αρχών.

Εύλογα θα αναρωτηθεί ο ανυποψίαστος αναγνώστης: Πώς είναι δυνατόν να συμβαίνουν αυτά, να καταπατούνται έτσι τα στοιχειωδέστερα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου; Και μάλιστα όχι σε κάποια μακρινή εποχή, όχι σε κάποια μακρινή τριτοκοσμική χώρα, όχι σε κάποια δικτατορία, αλλά στη σημερινή δημοκρατική Ισπανία, ένα Κράτος Δικαίου που αντιστοιχίζεται με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του ανθρώπου, και μάλιστα με κυβερνήσεις του PSOE, του σοσιαλιστικού κόμματος; Οι οποίες, ως σημειωθεί, συνέβαλαν τα μέγιστα στον καλλωπισμό της εικόνας της φυλακής με έργα βιτρίνας. Και μπορεί να αποδέχτηκαν κάποιες μικροβελτιώσεις, απαντώντας έτσι στον αγώνα των κρατουμένων και του κινήματος αλληλεγγύης, να μετονόμασαν με το γνωστό ινσουιτικό τρόπο των «σοσιαλιστών» τα πράγματα (Σωφρονιστικό Κέντρο αντί για φυλακή, υπάλληλοι αντί για φύλακες κ. ά.), να επέμειναν στην τυπική ευγένεια των δεσμοφυλάκων απέναντι στους κρατούμενους (να τους μιλούν με το «εσείς» αντί του «εσύ»). Όμως διατήρησαν αναλλοίωτη την ουσία του σωφρονιστικού τέρατος, και επιπλέον εισήγαγαν το καθεστώς FIES της μακρόχρονης απόλυτης απομόνωσης, το πιο απάνθρωπο καθεστώς κράτησης.

Μία απλή, συνοπτική ιστορική αναδρομή θα επιβεβαιώσει ότι η ουσία της μορφής φυλακή παραμένει κατά βάση αναλλοίωτη, ανεξάρτητα σχεδόν από τον τρόπο διακυβέρνησης. Από την εποχή που, ιστορικά, αναδύθηκε ως καθεστώς παρατεταμένης κράτησης μέχρι και σήμερα. Την ίδια εποχή που αναδύεται ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής, και σε ντετερμινιστική σχέση μαζί του, όπως έχουν δείξει συγγραφείς της Σχολής της Φρανκφούρτης (Rusche/Kirchheimer). Τα ίδια βασικά χαρακτηριστικά διαχρονικά τη διακρίνουν: διατροφή πάντα φτωχότερη από το εκάστοτε χαμηλότερο επίπεδο διαβίωσης της εργατικής τάξης, αυστηρή πειθαρχία, λατρεία της εργασίας, διαρκής έλεγχος και απομόνωση.

Φυλακή, βέβαια, υπήρχε και πριν από την εμφάνιση του καπιταλισμού. Όμως λειτουργούσε κυρίως ως χώρος σύντομης κράτησης των υποδίκων ή ως μέσο εξόντωσης, από ασιτία ή βασανιστήρια. Χρειαζόταν να εμφανιστεί εκείνο το κοινωνικό σύστημα που ανήγαγε όλες τις μορφές πλούτου στην απλή και αφηρημένη μορφή της ανθρώπινης εργασίας όπως μετριέται με

χρόνο, για να μπορέσει να «αποτιμηθεί» η παραβίαση (μέσα από μια εμπορικού τύπου διαπραγμάτευση, όπως περιέγραψε ο Πασουκάνις τη δίκη) ως «ισοδύναμη» με ένα κομμάτι ελευθερίας, και να μπει έτσι η στέρηση της ελευθερίας στο κέντρο των τιμωρητικών ποινών.

Η πρώτη μορφή τιμωρητικής φυλακής εμφανίζεται φυσικά στη χώρα όπου ο καπιταλισμός δίνει τα πρώτα μεγάλα του βήματα, τη Μεγάλη Βρετανία, γύρω στα τέλη του 16ου αιώνα. Είναι η εποχή της ορμητικής οικονομικής ανόδου και της μεγάλης ανάγκης για εργατικά χέρια, έτσι οι παραβάτες, τα άτομα ως μέσα παραγωγής, δεν πρέπει να «σπαταλώνται» και να αχρηστεύονται με σωματικές ποινές αλλά να αξιοποιούνται παραγωγικά. Είναι επίσης η εποχή που επικρατεί η πρακτική του μαζικού κοινωνικού διαχωρισμού μέσα από θεσμούς όπως φρενοκομεία, πτωχοκομεία, λεπροκομεία κ.ά.

Τότε, περί τα τέλη του 16ου αιώνα εμφανίζονται στην Αγγλία τα Work houses, που διαδίδονται γρήγορα σε όλες τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικά χώρες ως Tuchtthuis στην Ολλανδία, Casas di lavoro στην Ιταλία, Hospital general στη Γαλλία ή με άλλα ονόματα στη Γερμανία, την Ελβετία και αλλού. Είναι οι πρώτες μορφές φυλακής, ως χώρου μακρόχρονου εγκλεισμού, όπου γίνεται συστηματική και ιδιαίτερα κερδοφόρα εκμετάλλευση της εργασίας των παραβατών. Αλλά και ως πρακτική κοινωνικού διαχωρισμού, θεσμικής απαγωγής και ένταξης περιθωριακών ατόμων (ζητιάνοι, αλήτες, πόρνες, εγκαταλελειμμένα και ορφανά παιδιά) στην «ομαλή» παραγωγική διαδικασία. Έτσι εξαλείφονται επιπλέον κίνδυνοι κοινωνικών αναταραχών και, προληπτικά, εξουδετερώνονται τα πιο απειθάρχα άτομα αυτών των στρωμάτων.

Η φυλακή, σ' αυτή την αρχική μορφή της, διαδίδεται μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο, και αποτελεί βασικό εργαλείο κοινωνικής πειθαρχίας είτε άμεσα, με τη διόρθωση της αποκλίνουσας συμπεριφοράς ώστε τα άτομα να γίνουν πιο χρήσιμα στην εκμετάλλευση της εργασίας, είτε παραδειγματικά, λειτουργώντας ως φόβητρο, ως διαρκής απειλή. Σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη αυτού του θεσμού διαδραματίζει η θρησκευτική λειτουργία, με την παραγωγή μιας κουλτούρας «εξημέρωσης» και την επιμονή στην ιδέα, ιδιαίτερα μέσω του προτεσταντισμού, ότι η οκνηρία είναι η πηγή όλων των κακών.

Ο θεσμός αυτός όμως φτάνει στην κορύφωσή του με την πανοπτική ανακάλυψη του Μπένθαμ. Το «πανοπτικόν» του Μπένθαμ (1748 – 1832) αποθεώνει την αρχή της επιτήρησης. Η αρχιτεκτονική του πρόταση συνίσταται σε έναν κλειστό χώρο, κυκλικό ή πολυγωνικό, με ατομικά κελιά που έχουν μια ανοικτή καγκελόφραχτη πλευρά προς ένα κεντρικό σημείο

(έναν «πύργο» - διοικητήριο) από όπου επιτηρούνται διαρκώς, αφού φωτίζονται όλο το εικοσιτετράωρο.

Παρότι με την πρόταση του Μπένθαμ γίνεται εξοικονόμηση πόρων λόγω της μείωσης του φυλακτικού προσωπικού, ωστόσο αυτή δεν αποτελεί απλώς διαχειριστική μορφή. Η πανοπτική πρόταση της διαρκούς επιτήρησης (αρχή του ελέγχου) συμπληρώνεται με την αρχή της απομόνωσης, σε διάφορες διαβαθμίσεις (πλήρης απομόνωση, διακοπή της απομόνωσης μόνο τις ώρες της κοινής, σιωπηλής, εργασίας κ.ά.) και αποτελεί την ουσία της καπιταλιστικής μορφής της φυλακής. Ο Ινιάκι Ριβιέρα θεωρεί ότι η πραγματική έννοια του πανοπισμού είναι η δημιουργία ενός «εξωτερικού χώρου», διαφορετικού από το νομικό σχέδιο όπου «μπορεί να δοκιμαστεί μια ισχύς αποδεδειγμένη από τα επίσημα όρια του Κοινωνικού Συμβολαίου που επιβάλλονται από την πολιτική κοινωνία», όπου μπορεί να εφαρμοστεί μια νέα παιδαγωγική της εξάρτησης του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Η μορφή αυτή της φυλακής που ανακάλυψε ο Διαφωτισμός (ο Φουκώ είχε πει ότι «ο Διαφωτισμός που ανακάλυψε την ελευθερία, ανακάλυψε επίσης και την πειθαρχία»), πήρε την τελική της μορφή από το θετικισμό. Οι θετικιστές, ιδίως οι Ιταλοί Λομπρόζο, Γκαρόφαλο, Φέρι, αναλύουν την προσωπικότητα των παραβατών για να βρουν την «επιστημονική» εξήγηση της παραβατικότητας. Ο πρώτος αναζητά κυρίως βιολογικούς παράγοντες, ο δεύτερος ψυχολογικούς, ο τρίτος κοινωνιολογικούς. Πάντως το ρεύμα που εκφράζουν υπονοεί, όπως υπογραμμίζει ο Bergalli, μια παθολογική βάση του παραβατικού ατόμου. Από τη σκοπιά που εξετάζουμε εδώ το ζήτημα, μας ενδιαφέρει η πρότασή τους, το «προοδευτικό» σωφρονιστικό σύστημα. Προοδευτικό, με την έννοια της βαθμιαίας μετάβασης από την απόλυτη απομόνωση στην υποχρεωτική εργασία με ελαστικότερες συνθήκες κράτησης, μέχρι και στην υφ' όρων απόλυση. Κριτήριο για τη βαθμιαία αυτή μεταβολή των συνθηκών κράτησης αποτελεί ο βαθμός «σωφρονισμού», και σκοπός του «η επαναφορά του ανθρώπου, πειθήνιου και χρήσιμου», όπως περιγράφει ο Φουκώ.

Έτσι ολοκληρώνεται η σύγχρονη μορφή φυλακής, με το συνδυασμό του πανοπισμού της απομόνωσης και της διαρκούς επιτήρησης, των πειθαρχικών μέτρων των νομικών θεσμών, και τον ψυχολογικό συμπεριφορισμό, τη διαρκή αξιολόγηση της συμπεριφοράς του έγκλειστου, με επιβράβευση της επανόρθωσης των «παρεκκλίσεων», και κολασμό της απειθαρχίας και της ανυπακοής.

Αυτό το «προοδευτικό» σωφρονιστικό σύστημα ήταν που γνώρισε και περιγράφει τόσο συγκλονιστικά ο Χοσέ Ταρρίο Γονζάλες. Η εφαρμογή του

στην Ισπανία γίνεται με τον LOGP, τον οργανικό νόμο για το σωφρονιστικό σύστημα, ο οποίος ας σημειωθεί ότι ήταν ο πρώτος (!) νόμος συστηματικής ανάπτυξης που ψηφίστηκε στην ισπανική μεταπολίτευση, και καθιερώνει τρεις βαθμούς κράτησης: Στον πρώτο βαθμό, το «κλειστό» καθεστώς κράτησης, οι κρατούμενοι παραμένουν κλειδωμένοι στα κελιά επί 23 ώρες το εικοσιτετράωρο («πικρή αναγκαιότητα» το χαρακτήρισε ο εισηγητής του, με τη γνωστή θλίψη των δημοκρατών και σοσιαλιστών όταν ανακοινώνουν βάνουσα μέτρα). Στο δεύτερο βαθμό, το «κοινό» καθεστώς, οι κρατούμενοι εργάζονται και παίρνουν άδειες έως 36 ημέρες το χρόνο. Στον τρίτο βαθμό, το «ανοικτό» καθεστώς, οι κρατούμενοι μπορούν να εργαστούν το πρωί και εκτός φυλακής. Τέλος καθιερώνεται η αποφυλάκιση με όρους.

Η σοσιαλιστική κυβέρνηση της Ισπανίας είχε την τιμή να συμπληρώσει αυτό το «προοδευτικό» σύστημα, εισάγοντας έτσι αυτό που έχει αποκληθεί «σύγχρονη κουλτούρα εκτάκτων μέτρων». (Στην Ελλάδα την αντίστοιχη τιμή είχαν προοδευτικοί καθηγητές Πανεπιστημίου που εισηγήθηκαν αντιτρομοκρατικούς νόμους, και η κυβέρνηση των εκσυγχρονιστών που καθιέρωσε το καθεστώς των ειδικών συνθηκών κράτησης, και τις φυλακές υψηλής ασφαλείας.) Δημιούργησε έναν ακόμη βαθμό κράτησης, αυτόν της μακρόχρονης απόλυτης απομόνωσης για κρατούμενους FIES (Ειδικής Επιτήρησης), το πιο σκληρό και απάνθρωπο καθεστώς κράτησης, αυτό που βίωσαν τόσοι κρατούμενοι, όπως ο Χοσέ Ταρίο, αυτό που εξόντωσε τόσοσους κρατούμενους, ωθώντας τους στην τρέλα και στην αυτοκτονία. Το ίδιο που, ας σημειωθεί, εξακολουθεί να ισχύει και να βασανίζει ακόμη και σήμερα κρατούμενους στην Ισπανία.

Ο Χοσέ Ταρίο Γονσάλες έσβησε στα 37 του χρόνια. «Πέθανε από φυλακή», θα πει η μητέρα του, συμπυκνώνοντας με όλη τη λαϊκή σοφία σ' αυτή τη μικρή φράση τόσο αλήθεια, τόσο πόνο, τόσο οργή. Το βιβλίο αυτό ήταν ο τρόπος του να ανασάνει στον ασφυκτικό κόσμο της φυλακής. Είναι η κραυγή του, είναι ο αγώνας του να βοηθήσει στην κατανόηση της οργάνωσης και της λειτουργίας του σωφρονιστικού τέρατος, αλλά και της κοινωνικής οργάνωσης που το γεννά. «Το σύστημα σε υποχρεώνει να ενταχθείς σ' αυτό με τον εκβιασμό της φυλακής, και όταν βρίσκεσαι μέσα σε αυτήν, με την τιμωρία», θα περιγράψει επιγραμματικά ο συγγραφέας τη φυλακή αυτό το έσχατο οχυρό του σημερινού πολιτικοοικονομικού σχεδίου. Το βιβλίο αυτό είναι κόλαφος σε όσους θεωρούν κάτι απόμακρο τη φυλακή, σε όσους τερματίζουν την ευαισθησία τους μπροστά στους τοίχους της φυλακής, σε όσους με τη σιωπή και την ανοχή τους νομι-

μποιοούν τη φυλακή. Το βιβλίο αυτό συμβάλλει στη διαμόρφωση της κριτικής συνείδησης, στην ανάπτυξη της κουλτούρας αντίστασης, στην κατανόηση ότι ο αγώνας κατά της φυλακής είναι τμήμα αναπόσπαστο του αγώνα για την κοινωνική απελευθέρωση.

Δημήτρης Κουφοντίνας

Σημείωση: Πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν πληροφορίες και στοιχεία γύρω από την ιστορία του θεσμού της φυλακής, το σωφρονιστικό σύστημα της Ισπανίας, τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στις φυλακές της χώρας αυτής, τους αγώνες των κρατουμένων και του κινήματος αλληλεγγύης, καθώς και για τον ίδιο το συγγραφέα, αποτέλεσαν τα βιβλία: Κ.Φλώρος «Οι άνθρωποι που κύκλωσαν το άλφα», εκδόσεις 1704621, Αθήνα 2010· Ν.Κουράκης «Ποινική Καταστολή» (επιμ. Ν.Κουλούρης), Σάκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 1997· τα φυλλάδια **Dossier Agustín Rueda, Dossier Anticarculario**, Βαρκελώνη κ.κ.: τα κείμενα του Ινιάκι Ριβέρα, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, και Γαβριέλ Πόμπο ντα Σίλβα, κρατούμενου στις φυλακές της Ισπανίας και της Γερμανίας, συντρόφου του Χοσέ Ταρρίο, για την ισπανική και γερμανική έκδοση του βιβλίου, αντίστοιχα. Ανεκτίμητη ήταν η βοήθεια που προσέφεραν συντρόφισσες και σύντροφοι, τόσο κατά την διαδικασία της μετάφρασης, όσο και της δακτυλογράφησης (και συχνά αποκρυπτογράφησης...) του χειρογράφου, του περάσματος των επανειλημμένων διορθώσεων, του «σπισίματος» του βιβλίου και, τελικά, της εκτύπωσης του, δείχνοντας εκείνη τη συνέπεια λόγων και έργων που δίνει ουσία στην έννοια της αλληλεγγύης.

«Ίσως μέσα μας κατοικεί το θηρίο:
Σίγουρα το γέννησε ο πόνος του χωρισμού
απ' όσα πιο πολύ αγαπήσαμε»

Στη μητέρα μου...
Στην Ισαβέλ Άλβαρες Γονσάλες... (Ισα)
Στον Γαβριέλ Πόμπο ντα Σίλβα... (Μούστα)
Στον Εδουάρδο Ζαν-Μπατίστ Άλβαρες... (Τσίκο)
Στην Αλεχάνδρα ντε Κεϊρός Βας Πινέιρο... (Χάντρα)

Στη Φιλία
Στην Ελπίδα
Στην Ελευθερία
Σε όλους τους ελεύθερους άντρες και γυναίκες
μέσα στη φυλακή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*Τα άγρια σκυλιά σου λευτεριά ζητάν. Κι όπως το πνεύμα σου πασχίζει να ανοίξει όλες τις φυλακές, αλυχτάν απ' τη χαρά τους μέσα στο κατώι τους.
(Φ. Νίτσε)*

Λα Κορούνια, 27 Αυγούστου 1987

Είναι 4 το απόγευμα, ένα πλιόλουστο καλοκαιριάτικο απόγευμα στην Κατάγκα, μια γειτονιά της Λα Κορούνια. Ο καλός καιρός σε φωνάζει στο δρόμο, η ατμόσφαιρα είναι ήρεμη κι ευχάριστη. Ίσως γι' αυτό δεν προσέχει κανείς τους αστυνομικούς. Μεταμφιεσμένοι σε χωρικούς, κάτω από τις διαταγές του επιθεωρητή Πένια, του Αντιεγκληματικού Αποσπάσματος της Αστυνομίας, πιάνουν τις θέσεις που τους δείχνει γύρω από το κατάλυμα του ανθρώπου που ήρθαν να συλλάβουν. Σπεσιαλίστες στις ένοπλες απαγωγές, δεν θα δώσουν καμιά ευκαιρία διαφυγής στη λεία τους. Το ανθρωποκυνηγητό είναι καλά σχεδιασμένο.

Στις 5 παρατηρούν κάποια κίνηση στην είσοδο. Η πόρτα ανοίγει και βγαίνει ένας νεαρός που κατευθύνεται με βιαστικό βήμα σε μια από τις κοντινές παμπ. Δεν έχει τίποτα να φοβάται, γι' αυτό περπατά σίγουρος και ξέγνοιαστος.

Τον αναγνωρίζουν, και ο αστυνομικός μηχανισμός μπαίνει σε κίνηση. Ένα ζευγάρι ερωτευμένων τον πλησιάζει και μόλις φτάνει δίπλα του η γυναίκα με μια γρήγορη κίνηση τον σημαδεύει με το όπλο της ενώ ο συνοδός της του βάζει χειροπέδες και του δένει τα χέρια πίσω από την πλάτη. Ήταν εύκολο. Οι άλλοι αστυνομικοί ξεπροβάλλουν από τις κρυψώνες τους για να βοηθήσουν στην επιχείρηση. Τα μάτια τους λάμπουν από ικανοποίηση για την καλή δουλειά. Πλησιάζουν τα αυτοκίνητα, βάζουν τη λεία τους μέσα σε ένα από αυτά και ύστερα εξαφανίζονται προς την Ανώτερη Αστυνομική Διεύθυνση.

Οι γείτονες παρακολούθησαν με πρόσωπα σοβαρά τη δράση των προστατών του νόμου και της τάξης. Τώρα στη γειτονιά βασιλεύει βαθιά σιγή. Δεν είναι η πρώτη φορά που είδαν μια σύλληψη και ευχαριστεί ο καθένας το Θεό γιατί αυτή τη φορά δεν έπιασαν το δικό του παιδί. Εδώ οι περισσότεροι νέοι είναι παραβάτες ή χρήστες. Στη χειρότερη περίπτωση και τα δύο μαζί. Γι' αυτό κανείς δεν χειροκροτεί την επιχείρηση της αστυνομίας. Τουλάχιστον, όχι εδώ.

Ένας άνθρωπος σβήνει από τον κοινωνικό χάρτη, τώρα θα πάει ν' αφήσει τα κόκαλά του σε κάποιο από τα μouxλιασμένα, μολυσμένα κελιά του

υπόνομου των φυλακών. Τον περιμένει ένα χρέος προς την κοινωνία που δημιουργήθηκε χρόνια πριν, για ένα αδίκημα κλοπής. Ξεκινά για αυτόν ο δρόμος της αποσύνθεσης: ο δρόμος που οδηγεί στην κόλαση των πολιτισμένων ανθρώπων. Καταδικασμένος σε φυλάκιση δύο χρόνων, τεσσάρων μηνών και μίας ημέρας από το Επαρχιακό Δικαστήριο της Λα Κορούνια, αγνοεί ακόμη τι του επιφυλάσσει η άδικη μοίρα.

Αρχίζει η εκδίκηση από εκείνους που με το στόμα γεμάτο λέξεις όπως δημοκρατία και δικαιοσύνη δεν αποδέχονται την αυτονομία του ατόμου, τον άνθρωπο έξω απ' το κοπάδι και τους κανόνες του, και θριαμβολογούν για τη σύλληψη και τη στέρηση της ελευθερίας, έχοντας καθουσιασεί προηγουμένως τη συνείδησή τους με τη δικαστική νομιμοποίηση όλης αυτής της διαδικασίας.

Στα δεκαεννιά του χρόνια ο Χοσέ Ταρρίο Γονζάλες, γνωστός με το παρωνύμι «Τσε», θα αντιμετωπίσει τη σκληρότερη φάση της ζωής του. Απόκληρος της κοινωνίας μια και ανήκε σε ταπεινή οικονομικά οικογένεια, διέγραψε όλη την ανελέητη διαδρομή που οδηγεί από το ίδρυμα στο αναμορφωτήριο και από εκεί στη φυλακή. Αυτός ξέρει την πορεία της ζωής του καλύτερα απ' τον καθένα, ξέρει ότι δεν ξεκίνησε με τις ίδιες αποσκευές που είχαν τα παιδιά των εύπορων οικογενειών, ούτε είχε τις ίδιες ευκαιρίες με αυτά. Ένα κομμάτι της παιδικής και εφηβικής του ηλικίας το πέρασε σε διάφορα κρατικά ιδρύματα, εκεί μορφώθηκε. Εκεί ξυλοκοπήθηκε βάνουσα, υπερβολικά συχνά, από εκείνους που είχαν αναλάβει την κηδεμονία του και ασκούσαν το δικαίωμά τους αυτό με την τιμωρία. Αυτός ξέρει ότι το σημερινό σύστημα είναι άδικο και ευνοεί μόνο τους ολίγους σε βάρος των πολλών, που τους έχει κάνει σκλάβους του ρολογιού. Αρνήθηκε να συμμετάσχει στο σύστημα αυτό, διακήρυξε ανοιχτά και χωρίς υποκρισία την αναρχία του. Αυτός είναι ο δικαστής του εαυτού του, αυτός και ο νόμος του, πράγμα που δεν θα του συγχωρήσουν ποτέ οι «τίμιοι» και οι «δίκαιοι».

Σήμερα, στις 15 Σεπτεμβρίου 1994, επτά χρόνια αργότερα, βρίσκεται σ' ένα κελί στην ειδική πτέρυγα του καθεστώτος FIES¹, στη φυλακή υψίστης ασφαλείας του Πικασέντ, στη Βαλένθια. Αυτό το ειδικό καθεστώς κράτησης, που δικαίως θεωρείται το σκληρότερο της Ισπανίας, δημιουργήθηκε το 1991 από τη Γενική Σωφρονιστική Διεύθυνση για να αντιμετωπίσει τη χιονοστιβάδα των εξεγέρσεων, των απαγωγών και των αποδράσεων που σάρωνε εκείνο το καλοκαίρι το σωφρονιστικό σύστημα της Ισπανίας. Και που διατηρείται ακόμη σε ισχύ, παρότι αναιρέθηκε από το Βασιλικό Διάταγμα 787/94 της 26ης Μαρτίου. Εκεί, βάνουσα απομονωμένοι από τους υπόλοιπους κρατούμενους, βρίσκονται κάποιοι από τους φυλακισμένους

1 Ficheros de Internos de Especial Seguimiento / Φάκελοι Τροφίμων Ειδικής Επιτήρησης (ειδικό καθεστώς κράτησης).

FIES, τους οποίους η Γενική Σωφρονιστική Διεύθυνση θεωρεί ότι είναι οι πιο συγκρουσιακοί, οι ειδικοί στις αποδράσεις.

Η καταδίκη των δύο χρόνων, τεσσάρων μηνών και μίας ημέρας που τον οδήγησε στη φυλακή αυξήθηκε και έφτασε συνολικά τα 71 χρόνια, και ήδη βρίσκεται σε τροχιά τριπλασιασμού μέσα από διάφορες δικαστικές διαδικασίες τις οποίες συνεχίζει εναντίον του η δικαιοσύνη για διάφορα αδικήματα.

Τώρα αφιερώνει το χρόνο του στη μελέτη, στο διάβασμα και όποτε μπορεί στην άθληση. Όπως και πολλοί άλλοι πριν από αυτόν βρέθηκε μπροστά στο δίλημμα: υποταγή ή εξέγερση. Έκανε τη δεύτερη επιλογή και αυτό δε θα του το συγχωρήσουν ποτέ. Αντιμετωπίζει συνεχώς την εκδίκηση που άρχισε χρόνια πριν, από την οποία μπορεί να ξεφύγει μόνο με την απόδραση, την υποταγή ή το θάνατο που, αργός και σκληρός, παίζει μαζί του και τον εμπνέει με τη μορφή του AIDS. Το ξέρει. Γι' αυτό άρχισε να χαράζει τις πρώτες γραμμές αυτού του χειρόγραφου στο οποίο προσπαθεί ν' απεικονίσει στο χαρτί το φάσμα της φυλακής και να εκθέσει την αποτυχία του σωφρονιστικού συστήματος με τις βάρβαρες και απαρχαιωμένες τιμωρίες οι οποίες το λιγότερο που χρειάζεται είναι να αναθεωρηθούν, με τη συνεπαγόμενη αναθεώρηση των σχετικών άρθρων. Η εμπειρία του αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα των συστηματικών μεθόδων που μετατρέπουν ανθρώπους σε άγρια θηρία. Στις σελίδες αυτές υπάρχει ένας χώρος για όλους τους φυλακισμένους που στην καρδιά τους λάμπει ακόμη η φιλία, η ελπίδα και η ελευθερία παρ' όλες τις άγριες μεθόδους που εφαρμόζουν πάνω τους, σ' αυτούς που οι πιο πολλοί υποφέρουν από την ασθένεια του AIDS. Σ' αυτούς ειδικά αφιερώνει το χειρόγραφό του, γιατί αυτοί αντιπροσωπεύουν την αξία των ανθρώπων που αντιμετωπίζοντας μέρα με τη μέρα το θάνατο, μονάχοι με την περηφάνια τους, τους φόβους τους μέσα στα παγερά κελιά και την τρομακτική τους μοναξιά, κρατούν ακόμα την πίστη τους στην πιο ψηλή ελπίδα. Σ' αυτούς τους γενναίους που αγωνίζονται θαρραλέα, που ζητούν να πεθάνουν αγκαλιάζοντας το μόνο αναμφισβήτητο και αδιαπραγμάτευτο ανθρώπινο δικαίωμα: την ελευθερία.

Πικασέντ, 15 Σεπτεμβρίου 1994

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η πορεία της αποσύνθεσης

*Να ζει κανείς ή να μη ζει, να η απορία! Ποια είναι η
μεγαλύτερη τιμή για το πνεύμα: να υπομένει τις συνέπειες
της άδικης μοίρας ή να πάρει τα όπλα ενάντια στη δυσμένεια
της τύχης, να την πολεμήσει και να την συντρίψει; Ο
θάνατος, ύπνος είναι, τίποτ' άλλο...
(Ουίλιαμ Σέξπιρ)*

Φυλακή της Λα Κορούνια, 29 Αυγούστου 1987

Μια πρώτη επιφανειακή ματιά στη φυλακή γεννά κάποια περιέργεια, με το τετραγωνισμένο σχήμα της, με τους παλιούς πέτρινους τοίχους διαβρωμένους από την υγρασία και την αρμύρα της κοντινής θάλασσας. Ωστόσο, η θλιβερή της εμφάνιση και η άκρα του τάφου σιωπή που την περιβάλλει, μαζί με τον αργό βηματισμό των πολιτοφυλάκων που επιτηρούν τον περίβολο οπλισμένοι με αυτόματα, σ' αφήνουν να μαντέψεις τα μακριά χρόνια πόνου που κλείνουν εκείνοι οι τοίχοι.

Η φυλακή της Λα Κορούνια, χτισμένη μπροστά από το ρωμαϊκό μνημείο του πύργου του Ηρακλή, είναι ένα κτίριο αρχαϊκού ρυθμού. Στην είσοδό της κυματίζει κάτω απ' την νιοή της θαλάσσιας αύρας μια ισπανική σημαία. Έτσι παρουσιάστηκε μπροστά μου άλλη μια φορά όταν η κλούβα πήρε την τελευταία στροφή που οδηγούσε σ' αυτήν.

-Φτάσαμε, Ταρίο, μου φώναξε ένας μπάτσος.

Πραγματικά, είχαμε φτάσει. Τράβηξα μια τελευταία ρουφηξιά απ' το τσιγάρο, το πέταξα στο μεταλλικό πάτωμα και το πάτησα με το παπούτσι. Έκαναν έναν προσεκτικό έλεγχο στις χειροπέδες που μου έσφιγγαν τα χέρια, ύστερα η πόρτα άνοιξε και βγήκα απ' την κλούβα, με τους φρουρούς να με πηγαίνουν μέχρι την είσοδο της φυλακής. Μας υποδέχτηκε ένας κακοδιάθετος δεσμοφύλακας που το αξιοσημείωτο προγούλι του τον είχε στολίζει με το παρατσούκλι Φρύνος. Μου πήραν ξανά αποτυπώματα και μου έβγαλαν τις χειροπέδες. Ύστερα, μετά τις συνηθισμένες διαδικασίες και το σχετικό χαρτομάνι, οι φύλακες του νόμου έφυγαν και με άφησαν οριστικά στα χέρια των Σωφρονιστικών Θεσμών. Η ζωή μου, η ελευθερία, τα συναίσθημά μου από δω και πέρα θα υποτάσσονταν στις ιδιοτροπίες των δεσμοφυλάκων που ελέγχουν και διευθύνουν τους ανθρώπους μέσα στη φυλακή. Αυτοί είναι η αστυνομία εκεί, αυτοί είναι ο νόμος και οι δικαστές, και έχουν πλήρη ατιμωρησία. Είναι η φυλακή. Κάποιοι φύλακες κατέβηκαν να με δουν.

-Έλα, Ταρίο, ξανά εδώ; μου είπε ένας.

-Όπως βλέπεις, του απάντησα σοβαρός, χωρίς όρεξη για κουβέντα. Με έβαλαν να γδυθώ τελείως όπως ήταν συνηθισμένο και υποχρεωτικό για όσους έμπαιναν φυλακή, για να σιγουρευτούν ότι δεν έφερνα απ' έξω τίποτα απαγορευμένο. Ήξερα όλη τη διαδικασία, ήμουν άλλωστε καλός πελάτης σε εκείνη τη φυλακή, μόλις πριν από δυο μήνες την είχα αφήσει έπειτα από εξάμηνο εγκλεισμό. Όταν τελείωσε η έρευνα με οδήγησαν στην πτέρυγα ανηλίκων, λόγω της ηλικίας μου.

Συνάντησα κάμποσους φίλους που ήρθαν να με χαιρετήσουν.

-Τι έγινε Χοσέ; με ρώτησαν καθώς με πήγαιναν για την καραντίνα.

-Τίποτα σπουδαίο. Για φυγοδικία, δυο χρόνια και κάτι ψιλά. Στείλτε μου ύστερα σεντόνια, τίποτα ρούχα, κάτι για φαγητό και λίγο καπνό, εντάξει; Για τα υπόλοιπα χρόνο έχουμε, θα τα πούμε.

Έπρεπε να μείνω τουλάχιστον τρεις μέρες καραντίνα, μόνος σ' ένα κελί. Αυτή η απομόνωση δεν είχε καμία έννοια, γινόταν όμως σε όσους έμπαιναν στη φυλακή. Όταν περνούσαν οι τρεις μέρες θα έβγαίνα στο προαύλιο και θα με πήγαιναν σε ένα κελί μαζί με τους φίλους μου. Εν τω μεταξύ έπρεπε να μείνω εκεί.

Όταν με πήγαν στο κελί ο φύλακας που με επιτηρούσε μου είπε:

-Το κελί είναι πολύ βρώμικο, γι' αυτό θα σου ανεβάσουν σφουγγαρίστρα και χλωρίνη για να το καθαρίσεις.

-Θα 'θελα να κάνω και ένα ντους...

-Αυτό θα γίνει το απόγευμα. Θα φας;

-Όχι. Θα μου στείλουν το απόγευμα λίγο φαγητό και ρούχα. Ελπίζω να μου τα δώσετε.

-Εντάξει, απάντησε κλείνοντας την πόρτα πίσω του.

Μια αίσθηση κενού πλημμύρισε το κελί, με άρπαξε η μοναξιά. Ξάπλωσα μπρούμυτα στο λιγδιασμένο στρώμα του κρεβατιού με τα χέρια κάτω από το κεφάλι, σκεπτικός. Ήταν η ώρα της πληρωμής, όμως μέχρι πού έφτανε η πηκτική δύναμη της κοινωνίας να την μετρήσει δίκαια; Δύο χρόνια, τέσσερις μήνες και μία μέρα απ' τη ζωή μου για μια απλή κλοπή που έγινε χωρίς χρήση βίας; Ήταν πραγματικά δίκαιη ποινή ή ήταν δυσανάλογη, από έναν δικαστή που ήθελε να με κάνει να νιώσω την πικρή γεύση της παραδειγματικής τιμωρίας; Απ' την άλλη, ποιο ήταν το όριο στο δικαίωμα του κράτους, που το ίδιο είχε παραχωρήσει στον εαυτό του, να τιμωρεί; Ποιος έλεγε αυτή την τιμωρία και πόσο ήταν νόμιμο ή ανθρώπινο να διαρκέσει;

Όμορφες αναμνήσεις ήρθαν να κατευνάσουν τους συλλογισμούς μου. Αναμνήσεις που σιγά σιγά, όσο περνούσε ο καιρός, άλλες θα έσβηναν και άλλες θα δυνάμωναν. Ένωθα ερημιά.

Το απόγευμα μαζί με το συσσίτιο μού έφεραν τα ρούχα, το φαγητό και τον καπνό που έστειλαν οι φίλοι. Μου έδωσαν και έναν κουβά γεμάτο χλωρίνη,

μια σφουγγαρίστρα και μια σκούπα. Κατέβηκα για ντους. Έπειτα ντύθηκα με καθαρά ρούχα και ένιωσα καλύτερα. Καθάρισα το κελί με τη χλωρίνη, έβαλα καθαρά σεντόνια στο κρεβάτι και βάλθηκα να βηματίζω περιμένοντας το βραδινό συσσίτιο. Το κελί ήταν μικρό. Τέσσερα μέτρα πλάτος και τριάμισι μήκος. Όπως και τα υπόλοιπα ήταν βαμμένο άσπρο. Οι τοίχοι έδειχναν βρωμιά σωρευμένη εκεί επί χρόνια. Αναμφίβολα είχαν χρόνια να βάψουν. Διάβαζες φράσεις όπως «η ευχή της μάνας», «καργιόλια δεσμοφύλακες», «γεννήθηκα για να πονώ» ή ονόματα με ημερομηνίες από κάτω. Ήταν η μόνη συντροφιά για τους πολλούς ανθρώπους που εξορίστηκαν εκεί, μακριά από κάθε ανθρώπινη ζεστασιά. Και για όσους θα έρχονταν ακόμη.

Το παράθυρο ήταν καλυμμένο απ' έξω με λαμαρίνα για να μην μπορούμε να δούμε τα χωράφια ή τη θάλασσα. Το κρεβάτι ήταν μεταλλικό, στερεωμένο στο πάτωμα. Ένας γλόμπος στο ταβάνι, ένας νιπτήρας και μια λεκάνη σύρριζα στο πάτωμα αποτελούσαν το σύνολο του εξοπλισμού του κελιού. Ήταν το ίδιο άθλιο όπως όλα τα κελιά που είχα γνωρίσει.

Αφού βηματίσα κάμποση ώρα ήρθε το βραδινό. Έφαγα καθισμένος στο κρεβάτι αφού δεν είχε καρέκλα ή τραπέζι. Ύστερα άναψα τσιγάρο, έβγαλα τα ρούχα μου και ξάπλωσα στο κρεβάτι. Ήμουν κουρασμένος. Κοιμήθηκα αμέσως.

Όταν συμπληρώθηκαν οι τρεις μέρες στην καραντίνα, ήρθε ένας υπαρχιφύλακας.

-Ταρίο, σου έχω κακά νέα, μου είπε. Ο διευθυντής διέταξε να εφαρμοστεί στην περίπτωση σου το άρθρο 10¹. Πρέπει να σε πάμε στην απομόνωση.

-Για ποιο λόγο; Αφού μόλις έφτασα, ρώτησα θυμωμένος.

-Δεν ξέρω Ταρίο, νομίζω όμως ότι είναι για τη διαμαρτυρία που έκανες μαζί με τον φίλο σου τον Εδουάρδο την τελευταία φορά που ήσασαν εδώ. Έχεις μπει στο άρθρο 10...

-Μάλιστα.

Έτσι στα ξαφνικά βρέθηκα ξανά απομονωμένος. Ήταν άλλη μία από τις πολλές καταχρήσεις εξουσίας που διαπράττονταν καθημερινά μέσα σε εκείνη τη φυλακή. Το χειρότερο ήταν ότι δεν μπορούσα να κάνω τίποτε, έτσι σώπασα, πήρα τα μπογαλάκια μου και περπάτησα προς την πτέρυγα της απομόνωσης. Οι φίλοι μου φώναζαν απ' τα παράθυρα:

-Ε, Χοσέ! Πού πας;

-Δεν μπορείτε να το φανταστείτε, τους απάντησα με χιούμορ.

-Τους γαμιόληδες! εκφράστηκε ένας απ' τους φίλους που είχε σκαρφά-λώσει στο παράθυρο.

1 Άρθρο 10 του Σωφρονιστικού Νόμου. Ισχύει για τους «ακραία επικίνδυνους» και «απροσάρμοστους» κρατούμενους. Προβλέπει μεταφορά σε ειδική πτέρυγα, περιοριστικά μέτρα, συνεχείς σωματικές έρευνες, έρευνες στο κελί, μεταγωγές σε άλλες φυλακές ή συνεχείς μετακινήσεις από πτέρυγα σε πτέρυγα, νυχτερινές καταμετρήσεις κ.ά.

-Μου έπεσε ο λαχνός.

Διάλεξα το πιο ευρύχωρο κελί και εγκαταστάθηκα. Είχα κερδίσει μερικούς πόντους χώρο παραπάνω, ένα τραπέζι, μια καρέκλα και ένα παράθυρο με κάγκελα αλλά χωρίς λαμαρίνα, απ' όπου μπορούσα να δω τον περίβολο και το φυλάκιο της πολιτοφυλακής². Πίστευα ότι θα με έβγαζαν γρήγορα από εκεί. Για αυτούς η απομόνωσή μου ήταν συνώνυμο της πсуχίας τους, γιατί ο χαρακτήρας μου ήταν μερικές φορές πολύ βίαιος. Πάντα μπλεκόμουν σε συμπλοκές. Με είχαν σταμπάρει ως συγκρουσιακό. Από δω και πέρα θα έβγαινα στο προαύλιο μόνος μου, δύο μόνο ώρες την ημέρα.

Μέσα στο μήνα μου επέτρεψαν τα επισκεπτήρια. Ήρθαν οι θείοι μου. Μαζί τους ήρθε και η Ίσα. Μου έφεραν την είδηση ότι πέθανε ο ξάδερφός μου ο Λούτε. Πόνεσα πολύ, γιατί ήταν καλός φίλος, τα τελευταία χρόνια συγκατοικούσαμε. Ωστόσο δεν με ξάφνιασε ο θάνατός του. Η ζωή του συνοψιζόταν στη λέξη ναρκωτικά και όλοι το ξέραμε ότι από αυτό θα χανόταν. Μίλησα στην Ίσα.

-Γεια σου πριγκίπισσα, ευχαριστώ που ήρθες...

-Γεια σου, Τσε. Ξέρεις ότι κάθε που θα 'σαι φυλακή θα 'ρχομαι να σε βλέπω. Δεν το άλλαξα αυτό μέχρι τώρα, έτσι δεν είναι;

-Πώς τα πας; τη ρώτησα.

-Καλά. Περιμένω να σε βγάλουν από δω.

Με ευχαριστούσε η συντροφιά της. Ορφανή, είχε χάσει την αγαπημένη της μητέρα, ο πατέρας της είχε ξαναπαντρευτεί, και με τη γυναίκα του της έκαναν τη ζωή δύσκολη, την βύθισαν σε έναν κόσμο δυστυχίας, γι' αυτό είχε φύγει από αυτό που θα έπρεπε να αποτελεί το σπίτι της. Τώρα έμενε με φίλες.

Μια μέρα, δεν ξέρω ακόμη γιατί, ο φίλος μου ο Βικέιρα ύστερα από μια φιλονικία πήγε να την χτυπήσει και εγώ τον σταμάτησα. Το γεγονός αυτό, ότι κοντραρίστηκα με τον φίλο μου για να την υπερασπιστώ, μας έφερε πιο κοντά και γέννησε μια φιλία με Φ κεφαλαίο. Τώρα συζητούσαμε χωρίς καν να φανταζόμαστε πόσο σκληρό θα ήταν το μέλλον.

-Πρέπει να κάνεις το τεστ για το AIDS, Χοσέ, μας διέκοψε ο θείος μου ο Σούσο.

Αν και στην αρχή αντιτάχθηκα στην ιδέα, τελικά δέχτηκα. Τους υποσχέθηκα ότι θα το κάνω.

Οι υποψίες της οικογένειάς μου επιβεβαιώθηκαν: ήμουν φορέας των αντισωμάτων του AIDS, οροθετικός. Η ωμή και πραγματική σημασία αυτής

2 Ως «Πολιτοφυλακή» μεταφράζουμε (κυριολεκτικά) το ισπανικό «Σώμα Ασφαλείας» της Guardia Civil. Αντιστοίχως χρησιμοποιούμε και τη λέξη «Πολιτοφύλακας».

της είδησης με χτύπησε βαριά. Ήταν ένα σκληρότατο χτύπημα στο κουράγιο μου, πολύ σκληρό για κάποιον μόλις δεκαεννιά χρονών. Ωστόσο ήξερα ότι η αυτολύπηση δεν θα μου χρησίμευε σε τίποτε και ότι έπρεπε να πάρω σοβαρές αποφάσεις για τα ναρκωτικά και τη ζωή μου. Αποφάσισα να κόψω τα ναρκωτικά, να προσέξω τη φυσική μου κατάσταση και να γυμνάζομαι. Ήθελα να παλέψω με την αρρώστια και να στραγγίσω μέχρι και την τελευταία ρουφηξιά τη ζωή, να γευτώ τα τελευταία χρόνια που θα μου πρόσφερε η αντίσταση του οργανισμού μου στον ιό. Θα πολεμούσα. Τίποτα πιο σίγουρο από αυτό.

Φυλακή Περέιρο ντε Αγιάρ, Νοέμβριος 1987

Ένα μήνα ύστερα από εκείνη την είδηση που άλλαξε την πορεία της ζωής μου με πήγαν στη φυλακή Ορένσε. Η μεταγωγή έγινε με μια μικρή κλούβα, ήμουν ο μόνος κρατούμενος που μεταγόταν. Όταν έφτασα στον καινούργιο μου προορισμό με υποχρέωσαν να γδυθώ. Το έκανα και αφού ντύθηκα με οδήγησαν στην πτέρυγα της απομόνωσης όπου ήμουν ο μόνος ένοικος. Μου έδωσαν δυο σεντόνια, μια κουβέρτα και τη μερίδα μου σε είδη υγιεινής, δηλαδή δυο χαρτιά υγείας, οδοντόβουρτσα, οδοντόκρεμα και ένα κομμάτι σαπούνι. Το ευχαριστήθηκα: εκεί τουλάχιστον πρόσεχαν πιο σοβαρά απ' ό,τι στη φυλακή της Λα Κορούνια την υγιεινή και την καθαριότητα.

Η φυλακή Ορένσε στο Περέιρο ντε Αγιάρ ήταν καινούργια και σύγχρονη. Γι' αυτό τα κελιά ήταν ακόμη σε καλή κατάσταση. Ήταν ευρύχωρα και καθαρά. Τα παράθυρα δεν είχαν κάγκελα αλλά χοντρά αλεξίσφαιρα κρυστάλλα τριών στρωμάτων. Προσπαθούσαν έτσι να δώσουν πιο ανθρώπινη όψη στη φυλακή, να κάνουν τους κρατούμενους να πιστέψουν ότι είναι λιγότερο φυλακισμένοι, ότι έχουν περισσότερη ελευθερία. Τίποτε πιο μακριά απ' την πραγματικότητα. Τα κρεβάτια ήταν πέτρινα και πάνω τους αναπαυόταν ένα στρώμα σκληρό και καθαρό. Η τουαλέτα ήταν ξεχωριστά από το υπόλοιπο κελί, είχε μάλιστα και πόρτα. Ο νιπτήρας ήταν από ανοξείδωτο ατσάλι, ένθετος σε μια τσιμεντένια κολώνα. Μπροστά του έλαμπε ένας μεγάλος καθρέφτης κολλημένος στον τοίχο. Υπήρχε ακόμη μια καρέκλα και ένα τραπέζι, τσιμεντένια και τα δύο. Προσπαθούσαν άραγε να εξημερώσουν το πνεύμα του κρατούμενου μέσα από μια σχετική άνεση; Έπρεπε να αναγνωρίσω ότι σε σύγκριση με το μπουντρούμι που μόλις άφησα πίσω μου εκείνο ήταν πολύ πιο κατοικήσιμο.

Την επόμενη μέρα με έβγαλαν να περπατήσω σε ένα μικρό προαύλιο. Με έκπληξη είδα τέσσερα κομμάτια κήπου, ένα σε κάθε γωνία. Τα μικρά

δεντράκια μού έφεραν ειρωνικές σκέψεις και κάποια ιλαρότητα. Ήταν ένα άσχημο, κακόγουστο αστείο. Η αίσθηση δικαιοσύνης των τίμιων ανθρώπων παρουσίαζε συχνά τέτοιες επιπολαιότητες. Περίμεναν μήπως κάποιο από εκείνα τα φυτά να μου μιλήσει ή το αντίστροφο;

Ήταν νόμιμο να κρατάς έναν άνθρωπο υποταγμένο σε διαρκή σιωπή όμως, όλα κι όλα, με τρόπο κομψό και πολιτισμένο.

Σε εκείνη τη φυλακή ήταν τότε διευθυντής ο Χοσέ Ιγνάσιο Μπερμούδες, ένας ψυχολόγος που είχε πρόσφατα προαχθεί σε διευθυντή. Δεν το ήξευρα τότε, όμως εκείνος ο άνθρωπος χρόνια αργότερα θα διασταυρωνόταν ξανά με την πορεία της ζωής μου. Θα είχα την ευκαιρία να γνωρίσω όλο το εύρος των ψυχολογικών του δυνατοτήτων μέσα από την άσκηση του αξιωματός του ως διευθυντή της φυλακής Ελ Δουέσο, στη Σανταντέρ. Αυτή όμως είναι μια άλλη ιστορία.

Οι μέρες περνούσαν μέσα στη ρουτίνα. Συνήθισα τη μοναξιά και τη σιωπή. Άρχισε να μου αρέσει το διάβασμα. Μου έκαναν ξανά μεταγωγή στην Λα Κορούνια για μια δίκη στο Επαρχιακό Δικαστήριο, μαζί με τον φίλο μου τον Εδουάρδο Ζαν-Μπατίστ Άλβαρες, για ένα αδίκημα πρόκλησης σωματικής βλάβης. Τον Τσίκο τον είχαν πιάσει πριν από λίγες μέρες, κατηγορούμενο για διάφορες ληστείες σε τράπεζες. Συναντηθήκαμε εκεί.

-Τι έγινε; τον ρώτησα, αφού τον αγκάλιασα, στο δρόμο προς το δικαστήριο.

-Με κατηγορούν για μια τράπεζα, δεν έχουν όμως αποδείξεις...

-Καλά, τότε μπορεί σε λίγους μήνες να είσαι έξω.

-Αυτό ελπίζω κι εγώ, φίλε μου, αυτό ελπίζω.

Η κλούβα σταμάτησε. Μας κατέβασαν δεμένους μεταξύ μας με χειροπέδες. Κάμποσοι μπάτσοι που φαίνονταν καλοδιάθετοι μας ανέβασαν στο δεύτερο όροφο και εκεί μας έκλεισαν σε μια μικρή αίθουσα. Πριν μπούμε είδα μέσα στον κόσμο την Ίσα που είχε έρθει να με δει. Της χαμογέλασα. Τη συνόδευε η φίλη της η Σάντρα, που λίγα χρόνια αργότερα θα γινόταν η συντρόφισσα του φίλου μου. Κατάφερα να με αφήσουν λιγάκι να τη δω.

-Γεια σου, πριγκίπισσα. Πώς πάει;

-Καλά, εσύ; Για να δούμε, θα σε πάνε στην Λα Κορούνια να σε βλέπω όπως πριν;

-Δεν ξέρω αν θα με ξαναπάνε εκεί. Τόσον καιρό είμαι μακριά από την Λα Κορούνια, αυτοί είναι ικανοί για οτιδήποτε...

-Σου έστειλα ένα σωρό γράμματα και πολλές φωτογραφίες. Τα έλαβες;

-Ναι, μου άρεσαν πολύ... ευχαριστώ μικρή.

Χαμογέλασαμε και οι δύο. Θεωρούσαμε εκείνη τη σχέση κάτι παραπάνω από μια κοινή σχέση, πολύ παραπάνω. Δίπλα της οποιοδήποτε ζήτημα μετατρεπόταν σε χαρά, ήταν σα να επανακτώ τη χαμένη παιδική μου ηλικία,

να λειτουργώ χωρίς ντροπές, να ξαναγίνομαι παιδί. Ήταν μια κοπέλα γεμάτη ζωή, οράματα, φαντασία, η παρουσία της αναμφίβολα με μεταμόρφωνε.

Η δίκη τελείωσε χωρίς καθυστερήσεις, κατά τα αναμενόμενα. Η παντομίμα μιας ομάδας ενηλίκων που έπαιζαν τη θεία δίκη με άφηνε αδιάφορο. Όλα αυτά ήταν αξιοσημείωτα γελοία. Οι διορισμένοι συνήγοροι, μια κοροϊδία. Μόνο ο εισαγγελέας έδειξε κάποια δόση ρητορικής επιδεξιότητας, λάβρος υπέρ της σκληρής καταδίκης μας, για να ανεβεί τα σκαλιά στη βρωμερή του καριέρα.

Όταν τελείωσαν όλα μας γύρισαν ξανά πίσω στη φυλακή. Είχαν εφαρμόσει και στον φίλο μου το άρθρο 10, γι' αυτό μας έβαλαν και τους δύο στο ίδιο κελί. Πηγαίνοντας στην πτέρυγα της απομόνωσης, όταν περνούσαμε από το προαύλιο χαιρετήσαμε τους φίλους που μας φώναζαν από τα παράθυρα.

Την επόμενη μέρα με ξαναπήγαν στη φυλακή του Ορένσε. Εκεί ξαναβρήκα τη μονοτονία, αυτή τη φορά με συντροφιά δύο ακόμη φυλακισμένους που τους είχαν μεταφέρει εκεί από τους θαλάμους τους για να εκτίσουν κάποιες πειθαρχικές ποινές απομόνωσης. Προσπάθησα να δείξω καλή διαγωγή, μετά τις υποσχέσεις της Διεύθυνσης ότι θα βγω από το καθεστώς του άρθρου 10 στα μέσα Δεκεμβρίου. Λάμβανα τακτικά γράμματα από την Ισαβέλ και περνούσα πολλές ώρες καθισμένος μπροστά στο τραπέζι γράφοντας πολυσέλιδες απαντήσεις. Λέγαμε όλα μας τα μυστικά, τις ανησυχίες και τις επιθυμίες μας. Τα τακτικά της γράμματα γέμιζαν εκείνο το κενό που υπάρχει σε όλες τις πτέρυγες της απομόνωσης. Μου έκαναν πολύ καλό. Μου ζητούσε συχνά συμβουλές για τα πράγματα που της φαίνονταν θεμελιώδη για τη ζωή της. Ήταν, απλά, υπέροχη. Μου έστελνε ακόμη γράμματα από τον φίλο μου τον Τσίκο, μας βοηθούσε έτσι να περιγελάμε τη διεύθυνση, μια και η αλληλογραφία ανάμεσα σε κρατούμενους έπρεπε να γίνεται με ανοιχτούς φακέλους, για να την υποκλέπτουν. Έτσι έμαθα ότι σε λίγο θα τον μετέφεραν στη φυλακή Τερουέλ με τη θλιβερή φήμη για τα συχνά μαχαιρώματα και τις δολοφονίες ανάμεσα στους κρατούμενους. Του ευχήθηκα καλή τύχη. Από τη μεριά της η Διεύθυνση τήρησε την υπόσχεση και στα μέσα Δεκεμβρίου με έβγαλε από το άρθρο 10, και έτσι πήρα μεταγωγή για τη φυλακή της Λα Κορούνια.

Φυλακή της Λα Κορούνια, Δεκέμβριος 1987

Στην Λα Κορούνια η Διεύθυνση μού κρατούσε μια μικρή έκκληση. Παρότι είχα εξαιρεθεί από το άρθρο 10 με έβαλαν για προληπτικούς λόγους

σε ένα ενδιάμεσο καθεστώς. Αυτό σήμαινε ότι θα έβγαινα στο προαύλιο μαζί με τους άλλους κρατούμενους μόνο τα απογεύματα. Όλη την υπόλοιπη μέρα θα έμενα κλειδωμένος στο κελί. Αποδεικνυόταν άλλη μια φορά η ατιμωρησία των σατραπίσκων της φυλακής, μέσα στην πλήρη απάθεια του δικαστή Επιτήρησης που ήταν επιφορτισμένος να ελέγχει τη σωστή εφαρμογή του σωφρονιστικού κανονισμού. Δεν μου έμενε άλλη επιλογή: οτιδήποτε θα ήταν καλύτερο από την επιστροφή στο άρθρο 10. Ωστόσο κατάφερα να με βάλουν στο ίδιο κελί με τον φίλο μου τον Μιγέλ Εσπόσιτο που βρισκόταν σε πανομοιότυπο καθεστώς.

Η Ισαβέλ μπορούσε τώρα να έρχεται στα επισκεπτήρια. Δεν παρέλειπε κανένα και συζητούσαμε για το μέλλον. Όταν έγινε 17 χρονών της χάρισα στα γενέθλιά της μια χρυσή αλυσίδα με ένα μικρό τετράφυλλο τριφύλλι για να της φέρει τύχη. Είχε γίνει το σημαντικότερο πρόσωπο στη ζωή μου. Μερικές φορές ερχόταν και ο πατέρας μου να με δει. Ανεχόταν ο ένας μας τον άλλον, όμως στη σχέση μας βάραινε πάντα το παρελθόν. Δεν είχε μάθει να είναι καλός πατέρας για μένα ούτε καλός σύζυγος για την μητέρα μου και αυτό σίγουρα δε μπορούσα να του το συγχωρήσω. Τότε όμως το μόνο σημαντικό για μένα ήταν να περάσει γρήγορα ο χρόνος της ποινής, όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Δυόμισι χρόνια φυλακή δεν ήταν πολύ παρ' όλα αυτά. Η ιδέα του AIDS δεν με βασάνιζε υπερβολικά, αν και είχα συνειδητοποιήσει ότι η ζωή μου μπορεί να τελείωνε οποιαδήποτε στιγμή μέσα στα χρόνια που έρχονταν. Δεν υπήρχε κανένα αποτελεσματικό φάρμακο και δεν μπορούσα να κάνω τίποτε, γι' αυτό και το αποδεχόμουν ως μέρος του τιμήματος της ύπαρξης. Για την ώρα έκανα σχέδια για τη στιγμή που θα ξαναποκτούσα την ελευθερία μου. Ήθελα να ζητήσω από την Ίσα να ζήσουμε μαζί στο διαμέρισμα που είχα νοικιάσει στη συνοικία Λαβάνιου όπου έμενε με τον πατέρα μου, όταν γυρνούσε αυτός από το Γραν Σολ όπου δούλευε υποναύκληρος σε ψαράδικο. Ζητούσα να ζήσω τριγυρισμένος από τα πιο αγαπημένα πρόσωπα: τους φίλους μου.

Ένα απόγευμα την ώρα που περπατούσα με τον Μιγέλ, ένας κρατούμενος που τον ξέραμε με το παρατσούκλι Φίτο ήρθε να μου μιλήσει και να μου δώσει ένα μήνυμα: κάποιοι κρατούμενοι από το Ελ Φερόλ ήθελαν να μιλήσουν μαζί μου και με καλούσαν στο κελί τους. Δεν τους είχα εμπιστοσύνη, μια και παλιότερα είχα συγκρουστεί με κάποιους από αυτούς και ήξερα ότι ήταν μνησικάκοι. Τώρα αυτοί είχαν γίνει περισσότεροι ενώ εγώ είχα μόνο τον φίλο μου τον Μιγέλ, δεν με ένοιαζε όμως. Ανέβηκα μαζί με τον φίλο μου, με ένα σιλιέτο στην τσέπη του μπουφάν, προληπτικά. Τους βρήκα μαζεμένους στο κελί τους.

-Μου είπε ο Φίτο ότι με θέλετε, είπα ερωτηματικά.

-Λοιπόν, είπε ο ένας, ο Βάκα από δω θέλει να σου μιλήσει.

-Ναι, είπε ο ίδιος, είναι γι' αυτό που είπες το πρωί για τον Αμαδέο.

-Κοίτα, Βάκα, ο Αμαδέο είναι φίλος μου από δέκα χρόνων, το ξέρεις; Λοιπόν, αν έχεις κάποιο πρόβλημα μαζί του ας το λύσουμε τώρα οι δυο μας και έληξε το ζήτημα.

Τότε σπκώθηκε και έβγαλε από τη ζώνη του ένα στιλέτο πιο μεγάλο απ' το δικό μου. Με προκάλεσε:

-Τι προτιμάς, μπουνιές ή μαχαίρι;

-Μαχαίρι, απάντησα ψυχρά, κρύβοντας το φόβο που ένιωθα.

Κατεβήκαμε στην τραπεζαρία και μπήκαμε μέσα. Δίπλα υπήρχε μια μικρή αίθουσα. Πήγαμε εκεί.

Αυτός διάλεξε έναν από τους δικούς του για σωματοφύλακα όταν θα πολεμούσαμε. Εγώ τον Μιγέλ. Οι υπόλοιποι βγήκαν στο προαύλιο να περπατήσουν. Θα πρόσεχαν να μην πλησιάσουν οι δεσμοφύλακες. Άρχισε η συμπλοκή. Σταθήκαμε ο ένας απέναντι στον άλλο με τα μαχαίρια στο δεξί χέρι. Διασταυρώναμε τα μαχαίρια σαν ξιφομάχοι και βολιδοσκοπούσαμε με κάποιες γροθιές χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Φοβόμασταν και οι δυο. Θα κέρδιζε όποιος κυριαρχούσε περισσότερο στο φόβο του ή όποιος από τύχη κατάφερνε κάποια μαχαιριά. Ανταλλάξαμε ξανά μερικές μαχαιριές και αυτή τη φορά η κόψη του μαχαιριού του αντιπάλου με πέτυχε ανάμεσα στον ώμο και το στήθος. Ένωσα μια σουβλιά. Αντέδρασα χωρίς να δίνω σημασία, το αντίθετο θα του έδινε θάρρος. Το μαχαίρι και το χέρι του ήταν μακρύτερα απ' τα δικά μου και αυτό ήταν μειονέκτημα για μένα. Ωστόσο στα μάτια του έβλεπα ότι φοβόταν πιο πολύ και επωφελήθηκα απ' αυτό. Στις καινούργιες μαχαιριές που ανταλλάξαμε η μύτη του μαχαιριού μου τον χτύπησε ελαφρά στο στομάχι. Υποχώρησε τρομαγμένος, έτρεξε, βγήκε από την αίθουσα και σκαρφάλωσε σ' ένα τραπέζι. Ήταν κατακυριευμένος από φόβο. Του ζήτησα να κατεβεί για να συνεχίσουμε, δεν ήθελε όμως. Συμφώνησαν τότε όλοι να μείνει εκεί το πράγμα και εγώ το δέχτηκα.

Εκείνη τη νύχτα ο φίλος μου ο Μιγέλ καθάρισε στο κελί την πληγή μου. Δεν ήταν πολύ βαθιά, αλλά αιμορραγούσε αρκετά, η φανέλα μου ήταν καταματωμένη. Ήθελαν να δουν αν ήμουν άντρας. Συνέβαινε συχνά στη φυλακή, ιδίως ανάμεσα στους πιο νέους. Αν δεν είσαι ικανός να υπερασπίσεις τον ίδιο σου τον εαυτό, κανείς, απολύτως κανείς δεν θα σε σεβαστεί. Έτσι είναι η φυλακή. Άρνηση της μάχης ισοδυναμούσε με την αποδοχή στα μάτια όλων ότι ήσουν δειλός. Θα αποτελούσε ένα σκληρό πλήγμα στην περηφάνια μου που δεν ήμουν διατεθειμένος να ανεχτώ. Προτιμούσα να διακινδυνεύσω τη ζωή μου απέναντι στο κρύο μέταλλο παρά να υποστώ την κατασχόνη να με χαρακτηρίσουν δειλό. Η νεότητα είναι ο μεγαλύτερος

εχθρός του νέου και εγώ δεν αποτελούσα εξαίρεση. Δεν είχα την απαραίτητη ωριμότητα να τα θεωρήσω όλα αυτά βλακεία. Σε εκείνη τη στιγμή της ζωής μου το κύριο ήταν η περηφάνια και η τόλμη, μαζί με την τιμή: να αποδείξω ότι είμαι και παραμένω άντρας, αυτό ήταν το πιο σημαντικό. Όλοι οι νέοι σε εκείνη τη φυλακή ονειρευόμασταν ότι είμαστε σκληροί και η φυλακή μάς πρόσφερε διαρκώς τη δυνατότητα να το αποδείξουμε. Ήταν η εγκληματική σχολή της Λα Κορούνια. Εκεί μαθαίναμε πώς να γίνουμε καλοί παράνομοι.

Παρ' όλες τις προφυλάξεις που είχαμε πάρει, τελικά η Διεύθυνση έμαθε για τη συμπλοκή. Με θεώρησαν υπεύθυνο. Ήταν το πρώτο βήμα για να περιληφθώ στο βαρύ καθεστώς κράτησης πρώτου βαθμού. Με κυνηγούσαν ξεδιάντροπα και έτσι δεν είχα κανένα δισταγμό να ξαναπιάσω την κακή μου συμπεριφορά από το ίδιο σημείο που την είχα αφήσει.

Τα Χριστούγεννα πέρασαν χωρίς λύπη και χωρίς δόξα. Τα γιορτάσαμε με μπλόκραςο δικής μας παραγωγής. Η ένταξή μου σε σκληρότερο καθεστώς κράτησης ήταν θέμα χρόνου. Ήξερα ότι θα εκμεταλλεύονταν την περίπτωση για να με ξεφορτωθούν, γι' αυτό δεν με έπιασαν απροετοίμαστο εκείνο το πρωινό του Φεβρουαρίου όταν με ξύπνησαν κάμποσοι δεσμοφύλακες.

-Ταρίο, μάζεψε τα μπογαλάκια σου, μεταγωγή.

-Για πού;

-Σαμόρα.

Ντύθηκα, μάζεψα τα πράγματά μου σε αθλητικές τσάντες και αποχαιρέτησα τους φίλους. Ύστερα χωρίς πολλούς προλόγους με πήγαν στην κιγκλίδα της εισόδου με τη συνοδεία κάμποσων δεσμοφυλάκων, όπου με περίμεναν οι πολιτοφύλακες. Ήδη βρίσκονταν εκεί και άλλοι κρατούμενοι δεμένοι μεταξύ τους ανά δύο με χειροπέδες. Εγώ ήμουν ο τελευταίος που έφτασε. Μου πήραν δαχτυλικά αποτυπώματα, όπως και στους υπολοίπους, και μας ανέβασαν δυο δυο στη κακή κλούβα που περίμενε στην πόρτα της φυλακής. Μόλις φόρτωσαν τα πράγματά μας στο χώρο αποσκευών της κλούβας ξεκινήσαμε για τη φυλακή της Λεόν, όπου θα διανυκτερεύαμε για να συνεχίσουμε την πορεία μας την επόμενη μέρα.

Οι συνθήκες της μεταγωγής ήταν προσβλητικές για όσους ανθρώπους στοιβαχτήκαμε εκεί. Έτσι το ερμήνευσα. Αυτός που σχεδίασε τα κλουβιά εκείνης της μεταφοράς πρέπει να είχε την ψυχή του ποτισμένη με μίσος. Κλουβιά μεταλλικά, ένα μέτρο πλάτος και μισό μήκος, με δύο καθίσματα στερεωμένα στο πάτωμα στο καθένα, για μεταφορές ανθρώπων σε αποστάσεις εκατοντάδων χιλιομέτρων. Μας υποχρέωναν να μείνουμε όλη τη διαδρομή καθιστοί και στριμωγμένοι, να υπομένουμε το κρύο και τις διαφορες οσμές που αναμειγνύονταν με τον καπνό των τσιγάρων. Η υγιεινή

έλαμπε με την απουσία της και οι συνεχείς εμετοί αλλοίωναν ακόμη περισσότερο την επιβαρυσμένη ατμόσφαιρα της ανθρώπινης εξαθλίωσης. Όλα αυτά μου φαινόταν υπέρμετρα σκληρά. Με έκαναν να αγανακτώ. Κανείς τίμιος πολίτης να μην παραξενευτεί αν οι άνθρωποι που τους συμπεριφέρονται με τέτοιο επονειδιστο τρόπο, αύριο απαντήσουν βίαια.

Στη Λεόν, ύστερα από εξάωρο ταξίδι, μας έβαλαν ανά τέσσερις στα κελιά των μεταγωγών. Παρότι μας είχαν δώσει ένα σάντουιτς όταν φεύγαμε από τη φυλακή της Λα Κορούνια, τώρα πεινάγαμε. Μας έφεραν ζεστή σούπα φακές και φάγαμε κάμποσα πιάτα με πολλή όρεξη. Έπρεπε να αναπληρώσουμε τις δυνάμεις μας.

Στις 8 το επόμενο πρωί συνεχίσαμε το ταξίδι. Εγώ θα κατέβαινα στη Σαμόρα. Οι συγκρατούμενοι θα συνέχιζαν μέχρι τη φυλακή Καραμπαντσέλ στη Μαδρίτη, σύμφωνα με το καθιερωμένο δρομολόγιο.

Φυλακή Σαμόρα, Φεβρουάριος 1988

Ήταν χτισμένη στο δρόμο του Αλμαράς, τρία χιλιόμετρα από την πόλη. Εκεί θα εξέτια την ποινή μου, σε ειδικό καθεστώς πρώτου βαθμού.

-Χοσέ Ταρίο Γονσάλες! φώναξε ένας φρουρός.

-Εγώ είμαι, απάντησα χτυπώντας την πόρτα της κλούβας.

Άνοιξαν την πόρτα, μου έβαλαν χειροπέδες και με έβγαλαν έξω. Ανάσαμα με απόλαυση τον καθαρό αέρα και τέντωσα λίγο τα πόδια μου.

Μια ομάδα πολιτοφύλακες, κάποιοι από τους οποίους ήταν οπλισμένοι με τουφέκια, αφού πήρα τα μπογαλάκια μου απ' το χώρο αποσκευών, με οδήγησαν στη φυλακή.

Ήταν ένα κτίριο παλιού στυλ από μπετόν και πέτρα, βαμμένο κρεμ ανοιχτό. Ήταν φυλακή υψίστης ασφαλείας και στην Πρώτη και τη Δεύτερη πτέρυγα έκλειναν τους πιο συγκρουσιακούς ανήλικους κρατούμενους (κάτω από εικοσιενός χρονών) της Ισπανίας. Στις υπόλοιπες πτέρυγες οι οποίες ήταν διαφορετικές, ήταν κλεισμένοι οι υπόλοιποι κρατούμενοι δεύτερου βαθμού. Στην Πρώτη και τη Δεύτερη πτέρυγα είχαν παλιότερα τους κρατούμενους της οργάνωσης GRAPO³. Τώρα τους είχαν διασκορπίσει σε διά-

3 Αντιφασιστικές Ομάδες Αντίστασης της 1ης Οκτώβρη. Ένοπλο Τμήμα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ισπανίας (-ανασυγκροτημένο). Πήρε το όνομα του από τις ενέργειες που είχε πραγματοποιήσει το κόμμα την 1η Οκτώβρη του 1975, κατά τις οποίες εκτελέστηκαν τέσσερις αστυνομικοί. Μετά την πτώση του φρανκισμού αποφασίστηκε να τεθεί σε πιο στέρεη βάση ο ένοπλος αγώνας και συγκροτήθηκαν οι GRAPO. Κατά τα χρόνια της δράσης τους οι GRAPO επέφεραν 84 νεκρούς, κυρίως μεταξύ αστυνομικών, στρατιωτικών, δικαστών και επιχειρηματιών. Στις δεκαετίες

φορες φυλακές για να βάλουν εκεί τους ανηλίκους της φυλακής Τερουέλ που έκλεισε πριν από λίγο καιρό, με τη φιλοδοξία να βάλουν τέρμα στις συμπλοκές ανάμεσά τους μέσα από την πιο άγρια καταστολή.

Διέσχισα το μακρύ περιβόλο και πρόσεξα τη στρατηγική θέση του φυλάκιου της Πολιτοφυλακής που βρισκόταν εκεί. Ανέβηκα κάποιες σκάλες, με τις τσάντες ακόμα στο χέρι, για να φτάσω στο γραφείο παραλαβής. Πέρασα κάποιες πόρτες που άνοιγαν ηλεκτρονικά. Ένας πολιτοφύλακας μου έβγαλε τις χειροπέδες και οι δεσμοφύλακες με οδήγησαν στην Πρώτη πτέρυγα. Έπρεπε να βγάλω τα ρούχα μου και να κάνω κάποιες επικύψεις για να σιγουρευτούν ότι δεν έφερνα τίποτα κρυμμένο στα οπίσθια. Ήταν επώδυνο γιατί ήταν ταπεινωτικό, αλλά υπάκουσα. Ύστερα από αυτό το πλήγμα στην περηφάνια μου, μου όρισαν ένα κελί στο τμήμα Απομόνωσης της πτέρυγας, που το έλεγαν «σωλήνα» επειδή είχε κυλινδρικό σχήμα. Είχε ελάχιστο χώρο για να μετακινηθείς. Δεν μπορούσες να περπατήσεις. Είδα μια μεταλλική σόμπα αλλά από το τρομερό κρύο που επικρατούσε κατάλαβα ότι δεν λειτουργούσε ή ότι για να εξοικονομήσουν λίγες πεσέτες δεν την άναβαν ποτέ. Δεν θα αργούσα να επιβεβαιώσω ότι ίσχυε το δεύτερο. Ένα σιδερένιο κρεβάτι ήταν κολλημένο στο πάτωμα. Υπήρχαν ακόμα μια καρέκλα με το τραπέζι της, από το ίδιο μέταλλο, κολλημένα και αυτά στο πάτωμα. Ένας νιπτήρας, μια λεκάνη τουαλέτας, ένας μικρός καθρέφτης και δύο παράθυρα ήταν όλη η επίπλωση που υπήρχε εκεί. Δεν ήταν πολλά. Δεν είχαν καν φροντίσει να βάλουν ένα ντουλάπι για τα ρούχα.

Ήρθα αμέσως σε επαφή με τον Τσίκο. Ήξερα από τα μηνύματα που πήρα μέσω της Ίσα ότι βρισκόταν εκεί. Η παρουσία του με καθησυχάζει. Δεν ήταν και πολύ ευχάριστα τα νέα που είχα ακούσει για αυτούς τους ανήλικους παράνομους που από δω και πέρα θα γίνονταν οι σύντροφοί μου στη φυλακή. Ήμουν λίγο φοβισμένος, αλλά και αποφασισμένος να αποκτήσω κύρος όπως αυτός και ακόμη παραπάνω, να κερδίσω το σεβασμό όλων.

Κράτησα επαφή με τον φίλο μου με σημειώματα που έστελνα με τον καθαριστή⁴ ή από παράθυρο σε παράθυρο: Δεμένα σε κλωστές τα πετούσαμε από το ένα παράθυρο στο άλλο, μέχρι να φτάσουν στον προορισμό τους. Σ' αυτό συνεργαζόμασταν όλοι, γιατί οποιαδήποτε στιγμή μπορεί να έστελναν σημειώματα στον καθένα μας και θα έπρεπε να βασιζόμαστε στη συνεργασία των άλλων. Ο Τσίκο μού είπε ότι πιθανώς θα τον άφηναν ελεύθερο σε λίγες μέρες, όπως του είχε πει ο δικηγόρος του. Υποσχέθηκε να έρθει να με δει.

του '80 και του '90 η οργάνωση υπέστη κατασταλτικά χτυπήματα και εκατό μέλη ή υποστηρικτές της φυλακίστηκαν.

4 Κρατούμενος που καθαρίζει τους κοινόχρηστους χώρους (διαδρόμους κ.ά.)

Άρχισαν να με αφήνουν να βγαίνω σε ένα μικρό προαύλιο που βρισκόταν πίσω από το θάλαμο και μπροστά στην Πτέρυγα των Γυναικών. Υπήρχαν σοβαροί ανταγωνισμοί ανάμεσα στις ομάδες των κρατουμένων που προέρχονταν από διαφορετικές περιοχές. Η συμβίωση κρατουμένων που προέρχονταν από τη Γαλικία, την Ανδαλουσία, την Καταλονία, τη Βαλένθια κλπ. προκαλούσε μεγάλες εντάσεις που απέρρεαν από παλιές διαιμάχες στη φυλακή Τερουέλ. Η Διεύθυνση είχε δώσει σαφείς εντολές να καταπνίγεται αδίστακτα η παραμικρή ένδειξη απειθαρχίας. Αυτό ήταν το κλίμα που αντιμετώπισα τις πρώτες μέρες της άφιξής μου στη Σαμόρα. Η Διεύθυνση προσπαθούσε να μην επιδεινωθούν οι καταστάσεις που είχαν προκληθεί στην Τερουέλ, διέπραττε όμως με τη συνθησιμένη της αδεξιότητα ένα σοβαρό λάθος. Πολλές ψυχές είχαν μολυνθεί από το πύον του πιο πεισματικού μίσους εξαιτίας των όσων είχαν συμβεί σε εκείνη τη φυλακή. Δολοφονίες, βιασμοί, μαχαιρώματα και κάθε είδους παρεκτροπές, πράγματα που κανείς δεν ξεχνούσε. Τα χρόνια 1985, 1986 και 1987 ειδικά, οι κρατούμενοι ήταν ομαδοποιημένοι ανάλογα με τον τόπο καταγωγής τους. Μαδριλένιοι, Καταλανοί, Γαλιέγοι... ο καθένας υποστήριζε τον τόπο του, τη πατρίδα του. Οι κρατούμενοι είχαν χωριστεί και είχαν προκληθεί οι πρώτες συμπλοκές για τον έλεγχο του προαυλίου. Οι αρχικές συσπειρώσεις, που είχαν γίνει για την υπεράσπιση των μελών της μιας ομάδας απέναντι στις άλλες, γρήγορα μετατράπηκαν σε ομάδες ισχύος, και αυτό έφερε εκτροπές. Ο μισός πληθυσμός της φυλακής στρεφόταν εναντίον του άλλου μισού και είχαν διαχωριστεί τελείως οι μεν από τους δε. Τελικά ο μόνος νόμος που γινόταν σεβαστός ήταν ο νόμος του μαχαιριού. Οι νεοφερμένοι έπρεπε να αποδείξουν ότι ήταν άντρες και όσοι δεν τα κατάφερναν ληστεύονταν, μαχαιρώνονταν και περιθωριοποιούνταν. Άλλοι για να σώσουν τη ζωή τους αναγκάζονταν να ικανοποιούν στοματικά άλλους κρατούμενους ή βιάζονταν συστηματικά από τους συγκρατούμενούς τους. Οι πιο άτυχοι πέθαιναν μαχαιρωμένοι. Τώρα επαναλαμβάνονταν το ίδιο λάθος με την Τερουέλ: μας συγκέντρωναν όλους ξανά στην ίδια φυλακή. Έτσι ξανάνοιγαν οι παλιές πληγές. Αντί να στείλουν τον καθένα στη φυλακή του τόπου του για μην ξαναδιασταυρωθούν τα μίση και να μην ξεριζώνονται από τις οικογένειές τους οι κρατούμενοι, με τη συνακόλουθη αποκτήνωσή τους, μας ξαναμάζευαν όλους σε αυτή τη φυλακή. Πόσους ανθρώπους θα σκότωνε η αδεξιότητα της Διεύθυνσης!

Με αυτά τα δεδομένα, το αναπόφευκτο γεγονός ότι ήμουν Γαλιέγος μου χάριζε κάμποσους εχθρούς που, έχοντας χτυπηθεί από άλλους Γαλιέγους κρατούμενους, έβλεπαν σε μένα το κατάλληλο θύμα για να πάρουν την εκδίκησή τους. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με κάποιες προσωπικές περι-

στάσεις, θα με οδηγούσαν αργότερα να σκοτώσω σε μια άτυχη συγκυρία έναν άνθρωπο. Θα πλήρωνα βαρύ το τίμημα της απειρίας μου.

Τότε ήταν που γνώρισα τον Μούστα, ένα πρωί που περπατούσα μόνος μου στο μικρό προαύλιο της απομόνωσης. Ξεπρόβαλε από ένα παράθυρο που έβλεπε προς τα λουτρά του μεγάλου προαυλίου και μου φώναξε:

-Ε, εσύ είσαι ο Τσε από την Κορούνια;

Το πρόσωπό του ήταν σοβαρό και η χροιά του δέρματός του σκούρα. Τα μαλλιά του κουρεμένα «καρφάκια» και στο μέτωπό του μάντευες ένα μικρό τατουάζ με τετράφυλλο τριφύλλι.

-Ναι, εγώ, του απάντησα πλησιάζοντας στο παράθυρο.

-Εγώ είμαι ο Μούστα ντε Βίγο, συστήθηκε δίνοντάς μου το χέρι.

Κάναμε μια δυνατή χειραψία. Ύστερα συνέχισε:

-Να είσαι προσεκτικός, εδώ όλοι είναι οπλισμένοι με μαχαίρια και με κακές προθέσεις. Μαχαίρι έχεις;

-Δεν έχω προβλήματα με κανέναν.

-Εδώ δεν έχει τέτοια. Είσαι Γαγιέγος και αυτό φτάνει και παραφτάνει για να παίρνεις μια τρομάρα κάθε μέρα. Και εδώ οι τρομάρες δεν μετριούνται, κατάλαβες;

Τον κατάλαβα πολύ καλά. Μιλήσαμε ακόμη λίγο και ύστερα χαιρετηθήκαμε. Τα λόγια του με προβλημάτισαν και αποφάσισα να φτιάξω καλού κακού ένα μαχαίρι. Χωρίς να το ξέρω μόλις είχα γνωρίσει τον άνθρωπο που θα γινόταν ο καρδιακός μου φίλος. Καμιά φορά τη χειρότερη στιγμή, βρίσκεις το καλύτερο.

Λίγες μέρες αργότερα ο Τσίκο αποφυλακίστηκε. Εμένα μου άλλαξαν κελί και άρχισαν να με βγάζουν στο κοινό προαύλιο όπου έβγαζαν λίγους λίγους και τους υπόλοιπους κρατούμενους. Ήταν ένα μεγάλο προαύλιο με γήπεδο για πελότα, τουαλέτα και κυλικείο. Εκεί έβλεπαν και τα παράθυρα που βρίσκονταν στο πάνω μέρος των κελιών στο τριώροφο κτίριο όπου ήταν η ακτίνα μας. Ανέθεσα σε έναν συγκρατούμενο που ήταν σε ένα από αυτά τα κελιά να μου φυλάει το μαχαίρι που είχα κατασκευάσει. Έτσι κάθε φορά που κατέβαινα στο προαύλιο αυτός στεκόταν στο παράθυρο έτοιμος να μου το πετάξει αν ανέκυπταν προβλήματα.

Με αυτόν τον τρόπο καταφέραμε να ξεφεύγουμε από τους ανικνευτές μετάλλων από όπου μας πέρναγαν όταν βγαίναμε στο προαύλιο, ή χρησιμοποιούσαμε άλλα κόλπα. Το θέμα ήταν να είσαι οπλισμένος. Ήταν σημαντικό να έχεις όπλο: αποδεικνυες στους άλλους ότι είσαι διατεθειμένος να παλέψεις. Ζούσαμε έναν αυθεντικό ψυχρό πόλεμο.

Συνέχισα την επαφή με τον συμπατριώτη μου Μούστα μέσα από σημειώματα. Καμιά φορά τύχαινε να μας βγάζουν την ίδια ώρα στο προαύλιο

και μιλούσαμε για τα προσωπικά μας, για την πολιτική ιδεολογία ή για το μέλλον. Κάποια στιγμή μου αφηγήθηκε τη ζωή του. Ονομαζόταν Γαβριέλ Πόμπο Ντα Σίλβα και αν και ένωθε Γαγιέγος είχε γεννηθεί στη Γερμανία όπου ήταν χρόνια μετανάστες οι γονείς του. Ήταν κι αυτός σαν κι εμένα γιος μεταναστών. Κι αυτόν επίσης τον είχαν πάει στο RETO⁵ της Μαδρίτης, λίγα χρόνια όμως πριν πάνε εμένα. Γελάσαμε με τις συμπτώσεις. Τον είχαν συλλάβει στα δεκαεπτά του για ληστείες τραπεζών. Ήταν ληστής. Τώρα έβγαζε μια ποινή πέντε χρόνων και είχε εκτίσει ήδη τα τέσσερα. Μου άρεσε. Ξεχωριστοί συναισθηματικοί δεσμοί, σφυρηλατημένοι στο αμόνι της αμοιβαίας εμπιστοσύνης άρχισαν να μας δένουν σε ένα κοινό συναίσθημα: τη φιλία. Μου έλειψε πολύ όταν τον μετέφεραν στη Μαδρίτη για επανεξέταση του καθεστώτος κράτησής του.

Τον Αύγουστο ήρθαν τα πρώτα προβλήματα. Κάποιοι κρατούμενοι, τους οποίους δεν κατάφερα να ανακαλύψω, έστειλαν έναν άλλο να με δοκιμάσει. Αυτός, ανυπόμονος να αποδείξει στους άλλους πόσο άντρας είναι, ήρθε να με αντιμετωπίσει στο προαύλιο. Ο αέρας μύριζε φασαρία, όπως κάθε φορά που ήταν να συμβεί κάτι. Δεν άργησα να αντιληφθώ τι συνέβαινε. Ένας κρατούμενος κατευθύνθηκε προς εμένα.

-Ε, εσύ! μου φώναξε ζωηρά, έχεις τσιγάρο;

Του έδωσα όλο το πακέτο και κοίταξα προς τα παράθυρα της πτέρυγας. Ήταν γεμάτα κρατούμενους, ανάμεσά τους και ο φίλος μου που ήταν έτοιμος να μου πετάξει το μαχαίρι αν το ζητούσα ή το χρειαζόμουν. Δεν το ζήτησα.

-Και φωτιά, μου ζήτησε επιστρέφοντας το πακέτο.

Του έδωσα τον αναπτήρα, άναψε και τον έβαλε στη τσέπη του. Με προκαλούσε ανοιχτά, γι' αυτό η δεξιά γροθιά μου πετάχτηκε στο πρόσωπό του. Ξεκίνησε η συμπλοκή, ανταλλάξαμε γροθιές και ύστερα κυλιστήκαμε στο έδαφος. Δυσκολεύτηκα πολύ να ξεκολλήσω από πάνω του, όταν όμως τα κατάφερα σπκώθηκα γρήγορα και έβαλα τέρμα στον καβγά με μια κλωτσιά που σημάδεψε το κεφάλι του. Ταυτόχρονα βγήκε στο προαύλιο μια ομάδα δεσμοφύλακες που ήταν οπλισμένοι με ρόπαλα για να μας χωρίσουν. Σήκωσαν πρώτα τον αντίπαλό μου, που τον χτύπησαν κάμποσο με τα ρόπαλα. Ύστερα ανέβασαν τους υπόλοιπους κρατούμενους απ' το προαύλιο στα κελιά τους. Εμένα με άφησαν τελευταίο. Ήρθαν κατά πάνω μου και τα ρόπαλα στα χέρια τους δεν σήμαιναν τίποτε καλό για τη σωματική μου ακεραιότητα. Φοβήθηκα. Ένας μου είπε:

-Για να δούμε, εσύ έλα κατά δω και βγάλε τα χέρια σου από τις τσέπες. Να τα βλέπω, μακριά από το σώμα, έλα!

5 Reformatorio Especial De Tratamiento y Orientación: Ειδικό Αναμορφωτήριο.

Έβγαλα τα χέρια από τις τσέπες του παντελονιού της φόρμας μου και τα κράτησα μακριά από το σώμα. Ύστερα κατευθύνθηκα στην αίθουσα όπου ήταν μαζεμένοι. Με κύκλωσαν.

-Βγάλε τα ρούχα, μου έδειξε ένας τους.

Έβγαλα πρώτα τις παντόφλες, το παντελόνι της φόρμας και όταν άρχισα να βγάζω την αθλητική φανέλα άρχισαν να πέφτουν βροχή τα χτυπήματα, που έρχονταν από παντού. Έπεσα στο πάτωμα και τότε άρχισαν οι κλωτσιές στο σώμα. Όταν κουράστηκαν και τους φάνηκε ότι ήταν αρκετό το ξύλο με άφησαν.

-Μάζεψε τα ρούχα σου και πάμε, διέταξαν.

Σηκώθηκα όπως όπως, ξαναστάθηκα όρθιος. Μάζεψα τα πράγματά μου και κατευθύνθηκα, μπροστά από αυτούς, στην απομόνωση. Το κεφάλι μου βούιζε, ένα παρατεταμένο σφύριγμα δεν με άφηνε να σκεφτώ. Αναμφίβολα η Διεύθυνση θα αιτιολογούσε την εφαρμογή αυτού του μέτρου εξαναγκασμού ως αναγκαίου για την τήρηση της τάξης. Έτσι προέβλεπε ο Σωφρονιστικός Κώδικας. Η κοινωνία μπορούσε να αισθάνεται περήφανη για την αδιάλλακτη εφαρμογή των νόμων που την διέπουν και για το θέαμα που προσφέρουν δέκα άντρες να χτυπούν έναν γυμνό και ανυπεράσπιστο άνθρωπο. Έπρεπε να αισθάνεται περήφανη, γιατί όλα αυτά γίνονταν στο όνομά της.

Με έβαλαν σε ένα από τα κελιά του «σωλήνα», έκλεισαν την καγκελόπορτα με τα χοντρά σίδερα που ήταν μπροστά από την πόρτα, έκλεισαν την πόρτα και έφυγαν. Μόνος πια, κοιτάχτηκα στον καθρέφτη. Τα χείλια μου ήταν ηρησμένα και είδα το γδάρισμα από τη σόλα μιας αρβύλας που είχε αφήσει το αποτύπωμά της σε ένα από τα κοκκινισμένα μου μάγουλα. Η πλάτη και τα πόδια ήταν γεμάτα σημάδια από τα χτυπήματα τα οποία την επόμενη μέρα, λόγω της ανεπάρκειας σφαιρίνης του οργανισμού, θα μετατρέπονταν σε τρομακτικά αιματώματα. Ένωσα ταπεινωμένος και αδύναμος. Το γυμνό μου σώμα μού γεννούσε την αίσθηση του ανυπεράσπιστου, γι' αυτό ντύθηκα. Υποσχέθηκα στον εαυτό μου ότι δεν θα το ξεχνούσα ποτέ αυτό. Για την ώρα δεν μπορούσα να κάνω τίποτε άλλο.

Ένα μήνα ύστερα από αυτό το γεγονός ήρθε στη Σαμόρα ο φίλος μου ο Μούστα. Ήρθαμε αμέσως σε επαφή μέσα από σημειώματα και διηγηθήκαμε ο ένας στον άλλο όσα έγιναν τις τελευταίες ημέρες. Του είχαν απορρίψει την αναβάθμιση στο καθεστώς κράτησης και τον είχαν ξαναστείλει πίσω. Κατά τα λοιπά η ρουτίνα της φυλακής συνέχιζε το καθημερινό φθοροποιό της έργο. Δεν υπήρχαν κανενός είδους δραστηριότητες, ούτε ψυχαγωγία άλλη από το παιχνίδι με την πελότα. Ήταν ένα καθεστώς αποχαύνωσης, όπως ήταν και στην Τερουέλ. Το σήμερα μετατρέποταν σε πιστό αντίγραφο

του αύριο, το αύριο του μεθαύριο και έτσι συνέχεια. Μας πετούσαν δύο ώρες την ημέρα στο προαύλιο για να ανασάνουμε λιγάκι και την υπόλοιπη μέρα μάς είχαν κλεισμένους σε ένα κελί. Ασκούσαν πάνω μας καθαρή και σκληρή την καταστολή.

Ένα απόγευμα κάμποσοι κρατούμενοι, ανάμεσά τους και ο φίλος μου, άρχισαν να χτυπούν τις πόρτες των κελιών, ως διαμαρτυρία για κάτι που είχε συμβεί. Εγώ αγνοούσα τι συνέβαινε, μια και βρισκόμουν ακόμη σε απομόνωση στο «σωλήνα». Ωστόσο, ένας κρατούμενος μου φώναξε από το παράθυρο:

-Ρε Τσε! Τσε...

-Λέγε, απάντησα πλησιάζοντας το παράθυρο.

-Χτυπούν τον Μούστα.

Δεν χρειαζόταν περισσότερα για να μαντέψω τι συνέβαινε. Άρχισα να χτυπώ τα κρύσταλλα του παράθυρου και με φωνές ζήτησα από τους άλλους κρατούμενους να με ακολουθήσουν. Κανείς όμως, εκτός από δύο, δεν συμμετείχε στη διαμαρτυρία. Ο φόβος τούς είχε κατακυριεύσει, όπως και εμένα. Η ιδέα ενός τσούρμου δεσμοφύλακες να ορμούν στο κελί και να ξυλοφορτώνουν ατιμώρητα δεν ήταν ευχάριστη για κανέναν. Αυτός ο φόβος που μας είχαν εμψυχήσει, μαζί με τα ρόπαλα, ήταν τα εργαλεία της δουλειάς εκείνων των θρασύδειλων. Δεν γνώριζαν να λειτουργούν με άλλον τρόπο. Όταν μέθυσαν από την κατάχρηση, παράτησαν τον φίλο μου και ανέβηκαν στο κελί μου. Άνοιξαν την πόρτα.

-Τι τρέχει αδερφάρα; φώναξε ο ένας.

-Άνοιξε την καγκελόπορτα, διέταξε ο υπαρχιφύλακας έναν άλλο δεσμοφύλακα.

Πιο πολύ από φόβο παρά από γενναιότητα αντιστάθηκα, για να μην μπου στο κελί. Άρπαξα ένα κομμάτι κρύσταλλο στο κάθε χέρι και τους απείλησα.

-Όποιος περάσει την πόρτα τον κάρφωσα.

Η αλήθεια είναι ότι δεν θα τολμούσα. Ήμουν πάρα πολύ φοβισμένος.

-Ταρίο, είπε ο υπαρχιφύλακας, άσε τα κρύσταλλα και μη χειροτερεύεις τα πράγματα, θα τα κάνεις χειρότερα.

-Εδώ μέσα δεν μπαίνει κανένας, του δήλωσα κατηγορηματικά.

Έφυγαν. Όταν επέστρεψαν, ήρθαν εφοδιασμένοι με όλο το κατασταλτικό τους οπλοστάσιο: κράνη, ρόπαλα, ασπίδες, σπρέι και χειροπέδες.

-Ταρίο, θα βγεις με το καλό; φώναξε ένας έξω από την πόρτα.

-Όχι.

Άρχισαν να ρίχνουν κάτω από την πόρτα δακρυγόνο αέριο με το σπρέι. Προσπάθησα να το αντιμετωπίσω μπαίνοντας στην τουαλέτα σκεπασμένος με μια κουβέρτα αλλά δεν τα κατάφερα. Το αέριο έκαιγε τα πνευμόνια και

το πρόσωπο. Τα μάτια μου είχαν πάρει φωτιά και πλημμύρισαν δάκρυα. Χωρίς εμπειρίες σε τέτοιους αγώνες, αγνοούσα ότι ο αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης της επίθεσης με δακρυγόνα ήταν να ξαπλώσω μπρούμυτα στο πάτωμα και να σκεπάσω το στόμα με βρεγμένη πετσέτα. Ήταν ανυπόφορο και ύστερα από πέντε λεπτά παραδόθηκα.

-Εντάξει, εντάξει... παραδίνομαι!

-Βγάλε τα ρούχα σου και πέτα τα τζάμια κάτω απ' την πόρτα. Ύστερα βγες με τα χέρια πάνω απ' το κεφάλι. Κατάλαβες;

-Ναι, αλλά ανοίξτε την πόρτα, πνίγομαι...

Πέταξα τα κρύσταλλα κάτω απ' την πόρτα και άρχισα να βγάζω τα ρούχα μου. Από το παρατηρητήριο της πόρτας ένα μάτι με εξέταζε προσεκτικά. Μόλις έβγαλα όλα τα ρούχα άνοιξε η πόρτα. Πολλοί δεσμοφύλακες με περίμεναν στο διάδρομο. Άνοιξαν την καγκελόπορτα του κελιού και απομακρύνθηκαν από την πόρτα.

-Έλα, βγες...

Βγήκα όπως μου είχαν πει. Με το που βγήκα απ' την πόρτα, ένας φύλακας κρυμμένος πίσω της μου έδωσε μια με το κλομπ στο κεφάλι. Αυτό ήταν το σύνθημα για να συμμετάσχουν και οι υπόλοιποι στη γιορτή. Με χτυπούσαν επί ένα λεπτό περίπου. Για «δεύτερο πιάτο» με έβαλαν σε ένα άδειο κελί και με έδεσαν στο πόδι του κρεβατιού με χειροπέδες, με τα χέρια πίσω από την πλάτη, ξαπλωμένο στο πάτωμα. Ήταν μια άβολη θέση. Ύστερα έφυγαν. Αν και ήμουν ακόμη ζαλισμένος από τα χτυπήματα, άκουσα πως πήγαιναν οι δεσμοφύλακες να επισκεφθούν τους συγκρατούμενους που με ακολούθησαν στη διαμαρτυρία. Φωνές, φόβος... και μια επώδυνη σιωπή να πλημμυρίζει τους διαδρόμους, να κραυγάζει την απδία και την ανικανότητά τους.

Ήρθε η νύχτα και μαζί το κρύο των αρχών Οκτωβρίου. Τα χέρια μου άρχισαν να μουδιάζουν, ακίνητα, με την πίεση στους καρπούς από τις χειροπέδες να εμποδίζει την κυκλοφορία του αίματος. Ύστερα ήρθε η σειρά των ποδιών, με έναν πόνο διπλά ανυπόφορο. Το κρύο τυραννούσε το γυμνό μου σώμα, προκαλώντας διαπεραστικές σουβλιές πόνου στα άκρα. Η αδυναμία να αλλάξω θέση μού έδωσε να καταλάβω με πόση δεξιοτεχνία επιδίδονταν οι δεσμοφύλακες στη δουλειά τους. Δεν μπόρεσα να κρατηθώ και ξέσπασα σε κλάματα. Ήταν η πιο μακριά νύχτα της ζωής μου. Ποτέ και καμία από τις νύχτες που με περίμεναν στη φυλακή δεν θα μου προκαλούσε τέτοια φυσική εξάντληση. Ήταν πραγματικά φρικιαστική. Κάτι που δεν θα ξεχνούσα, που κραύγαζε με ουρλιαχτά την ανάδυση του τύραννου μίσους στην ψυχή μου. Τώρα πια, ύστερα από αυτό, δεν μου έμενε καμία αμφιβολία: ήταν η εκδίκηση μιας κοινωνίας που μικρόψυχα χρησιμοποιούσε ενδιάμεσους για να την ολοκληρώσει αποτελεσματικά.

Το επόμενο πρωί ζαρωμένος στο πάτωμα και κάνοντας την τελευταία στωική προσπάθεια να μην ταπεινωθώ μπροστά στους βασανιστές μου παρακαλώντας τους να πάψει αυτή η τιμωρία, εξετάστηκα από τον γιατρό.

-Πρέπει να του λύσετε τα πόδια. Δώστε του ρούχα και ζεστό πρωινό, διάταξε.

Φαινόταν ότι ήταν συνηθισμένος σε παρόμοια περιστατικά και ότι γνώριζε τέλεια τη διαδικασία ανάρρωσης που έπρεπε να ακολουθήσει. Τον μίσησα εκείνον τον μπάσταρδο με όλη μου την ψυχή. Μίσησα την κοινωνία. Μίσησα τον άνθρωπο στο σύνολό του. Μίσησα γιατί με είχαν μάθει να μισώ.

Όταν με έλυσαν, χρειάστηκα λίγο χρόνο για να μπορέσω να κουνήσω τα μέλη μου. Ήταν αγκυλωμένα. Με άφησαν να ντυθώ στο κελί και μου έφεραν γάλα και ψωμί με βούτυρο για πρωινό. Έφαγα αργά για να κερδίσω χρόνο. Μόλις τελείωσα με ξανάδεσαν με τις χειροπέδες, τώρα όμως με τα χέρια μπροστά, σε ένα σίδερο της καγκελόπορτας. Έτσι μπορούσα να καθίσω στο πάτωμα χωρίς να πονώ. Έφυγαν.

Δέχτηκα μια ευχάριστη επίσκεψη. Ο καθαριστής χτύπησε δύο φορές την πόρτα και πέταξε από κάτω μερικά τσιγάρα και ένα σημείωμα από τον φίλο μου τον Μούστα.

-Πέτα μου ένα αναμμένο, του ζήτησα.

Άναψε ένα τσιγάρο και μου το πέταξε. Ύστερα έκανε πως σκουπίζει το διάδρομο και έφυγε. Τον ευχαρίστησα για τη χειρονομία του. Κάνησα τα τσιγάρα μονοκοπανιάς ανάβοντας το ένα από το προηγούμενο καθώς διάβαζα το σημείωμα. Μου έστειλε χαιρετισμούς και κουράγιο. Εκείνο το συμβάν θα μας ένωνε οριστικά. Λίγες μέρες αργότερα αυτόν θα τον οδηγούσαν στη φυλακή Δαρόκα. Εγώ θα επέστρεφα στην Λα Κορούνια για μια δίκη που γινόταν εναντίον μου.

Φυλακή της Λα Κορούνια , Νοέμβριος του 1988

Ταξίδεψα μέσα στην κλούβα προς την Λα Κορούνια με την ελπίδα να ξαναδώ την Ίσα που είχα καιρό να τη δω. Με παραξένευε που τελευταία δεν μάθαινα νέα της και ανησυχούσα. Αυτό σκεφτόμουν καθώς έβλεπα από το μικρό δικτυωτό παράθυρο του κλουβιού το όμορφο τοπίο της Γαλικίας, της γενέθλιας γης μου. Η απέραντη αντίθεση της ξερής και επίπεδης Καταλονίας με το πράσινο αυτών των βουνών ήταν εξαιρετική.

Στη φυλακή με έβαλαν στην απομόνωση. Εκεί βρήκα τον Λολίν και τον Τσάφι που ήταν και οι δύο φίλοι μου. Ήταν στο καθεστώς του άρθρου 10. Τους είχαν καταδικάσει πρόσφατα σε κάμποσα χρόνια φυλακή για ένοπλη

λυστεία και παράνομη κατακράτηση σε μια κατοικία. Μιλούσαμε μέσα από τα παράθυρά μας, όταν με έκπληξη είδα να ανοίγει η πόρτα και να με πηγαίνουν στο επισκεπτήριο. Εκεί, σε μία από τις καμπίνες με περίμενε ο πατέρας μου.

-Γεια σου, γέρο. Πώς τα πας;

-Καλά, Χοσέ. Έμαθα ότι σε έφεραν σήμερα μεταγωγή και ζήτησα να με αφήσουν να σε δω. Έξω είναι ο Βικέιρα και ο Τσίκο.

-Γιατί δεν μπήκαν;

-Κοίτα γιε μου, είχα να σου πω ένα κακό νέο και πιστεύαμε ότι είναι καλύτερα να είμαστε μόνοι μας όταν στο πω, μου εξήγησε κοιτάζοντας το πάτωμα. Ύστερα σήκωσε το κεφάλι και κοιτώντας με κατάματα το ξεστόμισε: Η Ισαβέλ πέθανε...

Έμεινα άναυδος, ανίκανος να αφομοιώσω αυτή την είδηση. Με τα μάτια στο πάτωμα τον ρώτησα σαστισμένος.

-Πώς έγινε;

-Ατύχημα με τη μηχανή. Την παρέσυρε ένα αυτοκίνητο που πέρασε με κόκκινο... ήταν έγκυος, Χοσέ! Μην κάνεις καμιά βλακεία, ε;

Εγώ δεν τον άκουγα πια. Γύρισα και έφυγα χωρίς να πω ούτε λέξη. Είχα ανάγκη να μείνω μόνος να σκεφτώ, ήταν αδύνατο να νιώθω τα μάτια των άλλων καρφωμένα πάνω μου. Πώς να εκφράσεις τόσο πόνο; Πώς να καταλάβει κάποιος τόση αγάπη; Κλείστηκα στον εαυτό μου, μόνος στο κελί. Έκλαψα πικρά το χαμό της φίλης μου, αποχαιρέτησα με σεβασμό τη φυσική της παρουσία. Βυθισμένος στον πόνο άφησα τις χαμένες μου σκέψεις να πλανηθούν σε μια μάταιη απόπειρα να την φέρω από τον κόσμο των νεκρών:

*Ξύπνησα αγάπη μου το πρωινό και έλειπες
σε γύρεψα χαμένος, όμως δεν σε βρήκα.
Σε φώναξα, μα δεν μου απάντησες
και έκλαψα την απουσία σου, τσακισμένος.
Ποιος, σαν και μένα, σπαρακτικά φωνάζει
και οι κραυγές του πέφτουν τα παγωμένα πρωινά στο τσιμέντο;
Άκουσα τότε μια φωνή
που μου μιλούσε απ' την υγρασία της πλάκας που έγινε στα πόδια μου αλυσίδα.
Ξέρω, συντρόφισσα, για εκείνον το μισητό δολοφόνο,
για εκείνη την ανθρωποκτόνα οργή που νιώθεις όταν ξέρεις
ότι μας έβαλαν να ζούμε χθες - αύριο
μας στέρησαν το παρόν.
Τώρα, βαδίζοντας στο πουθενά, που να μην είναι ο θάνατος
σπουδάζοντας την κόκκινη δόξα στα πανεπιστήμια του αίματος
προσμένω τη στιγμή μου να ξαναενωθώ μαζί σου σε εκείνο το άλμα το τελικό
Ενωμένοι για την κωμικοτραγωδία της ζωής και του τίποτα...
Τελεσιδικά.*

Εκείνη τη νύχτα δεν κοιμήθηκα. Μια τεράστια αίσθηση κενού πλημμύριζε το κελί. Ένα κενό μεγαλύτερο από ποτέ άλλοτε. Έπρεπε να βγω από εκεί με κάποιον τρόπο. Έπρεπε να φύγω, το είχα ανάγκη.

Το επόμενο πρωί οι φύλακες της βάρδιας ήταν καλοδιάθετοι και με άφησαν να περπατήσω στο διάδρομο της απομόνωσης, για να καθαρίσω λίγο το κελί και να μιλήσω με τους φίλους μου. Μιλήσαμε μέσα από μια κλειστή καγκελόπορτα.

Μου έδωσαν όλοι κουράγιο και συλλυπητήρια. Ήξεραν πόση σημασία είχε η κοπελίτσα εκείνη για τη ζωή μου. Ύστερα πήγα να μιλήσω με τον Λολίν και τον Τσάφι. Τους εξήγησα τη διάθεσή μου να δραπετεύσω και τους ζήτησα να έρθουν μαζί μου, αρνήθηκαν όμως να συμμετάσχουν. Ωστόσο ο Λολίν μου έδωσε μερικά καινούργια πριονάκια και τον ευχαρίστησα για αυτό. Δεν μίλησα με κανέναν άλλο για την απόδραση και άρχισα τις ετοιμασίες. Αν δεν ήθελαν να φύγουν μαζί μου θα την κοπανούσα μόνος.

Το παράθυρο του κελιού έβλεπε στον περίβολο, στην μπροστινή του πλευρά, προς την είσοδο της φυλακής. Σε απόσταση μερικών μέτρων βρισκόταν το κτίριο του Διοικητήριου της Πολιτοφυλακής από όπου έβγαιναν οι αντικαταστάτες αυτών που είχαν βάρδια στις σκοπιές. Αυτό όμως δεν ήταν πρόβλημα. Το μεγάλο πρόβλημα ήταν τα δύο φυλάκια που επιτηρούσαν αυτή την πλευρά του περιβόλου, ένα στην κάθε γωνία. Έπρεπε να το ρισκάρω και να λογαριάσω και τον παράγοντα τύχη.

Με πήγαν στο δικαστήριο μαζί με άλλους κρατούμενους. Η δίκη γινόταν για παράνομη χρήση αυτοκινήτου, γι' αυτό τελείωσε χωρίς προβλήματα. Μου έβαλαν ένα πρόστιμο αλλά μου ήταν αδιάφορο. Του έδωσα του δικαστή να το καταλάβει. Οι νόμοι του δεν ήταν και δικοί μου νόμοι.

Στις 26 Δεκεμβρίου τελείωσα το πριόνισμα του κάγκελου στο παράθυρο. Είχα φτιάξει ένα σκoinί πλέκοντας κάμποσες λουρίδες από σεντόνια. Απέναντι απ' το κελί ένας φανοστάτης του δρόμου έστεκε πάνω από το ύψος του τοίχου. Η ιδέα ήταν να περάσω το σκoinί στο φανάρι και κρατώντας την άλλη άκρη να σκαρφαλώσω στον τοίχο. Απ' έξω θα με περίμεναν ο Τσίκο και ο Βικέιρα μέσα σ' ένα αυτοκίνητο. Όσο για τους πολιτοφύλακες, θα έλεγχα τις κινήσεις τους με ένα κομμάτι καθρέφτη για να μη γίνω αντιληπτός.

Στις 4:30 τα χαράματα πέρασα από τη θεωρία στην πράξη. Έβαλα μια σκούρα αθλητική φόρμα, τύλιξα το σκoinί γύρω από τη μέση και ετοιμάστηκα να εγκαταλείψω το κελί. Ύστερα ανέβηκα στο παράθυρο και ξεκόλλησα το κάγκελο. Κοίταξα με τον καθρέφτη από τις δυο πλευρές του περιβόλου: δεν υπήρχε κανείς. Βγήκα απ' το άνοιγμα του παράθυρου και πήδηξα αθόρυβα στον περίβολο. Δεν με είχαν αντιληφθεί. Η καρδιά μου

χτυπούσε πολύ γρήγορα. Ξετύλιξα το σχοινί από τη μέση και πήγα να το πετάξω, όταν με είδε ένας πολιτοφύλακας.

-Ούτε να το σκεφτείς να κουνηθείς μικρέ, φώναξε υψώνοντας το όπλο του.

Ειδοποίησε με τον ασύρματο τους συναδέλφους του και βγήκαν τρέχοντας από το Διοικητήριο της φρουράς, ένα μπουλούκι που κατευθυνόταν καταπάνω μου.

-Πέσε στο έδαφος, με διέταξε ο φρουρός από τη σκοπιά.

Έπεσα. Όταν κάποιος σε σημαδεύει στο στήθος δεν ανοίγεις διάλογο μαζί του. Με περικύκλωσαν κάμποσοι φρουροί, μου έβαλαν χειροπέδες και με οδήγησαν στο Διοικητήριο. Εκεί με ανέκριναν. Δεν είχα τίποτα να πω πέρα από κατάρες για την κακοτυχία μου: έπαιξα κι έχασα, αυτό ήταν όλο.

Τα χαράματα με πήγαν πίσω στη φυλακή. Στην καγκελόπορτα της εισόδου με περίμενε ένα τσούρμο δεσμοφύλακες με επικεφαλής τον υπαρχιφύλακα της βάρδιας. Μου έβαλαν τις χειροπέδες και ύστερα με πήγαν σε μια διπλανή αίθουσα όπου μου ζήτησαν να γδυθώ.

-Τώρα θα πληρώσεις, με προειδοποίησε ο υπαρχιφύλακας. Τι νόμισες, θα μας έβαζες τα γυαλιά; πρόσθεσε καθώς έπεφτε το ρόπαλο.

Οι υπόλοιποι δεν συμμετείχαν. Έφαγα κάμποσα χτυπήματα, αλλά δεν έκανα καμιά κίνηση ν' αμυνθώ. Αν το έκανα θα μου ορμούσαν και οι άλλοι δεσμοφύλακες. Ύστερα με πήγαν στην απομόνωση, με έβαλαν σε ένα κελί και μου έδεσαν τα χέρια με χειροπέδες στο κρεβάτι. Με άφησαν έτσι μέχρι την επόμενη μέρα, όταν ήρθαν να με ανεβάσουν στο δεύτερο όροφο. Εκεί βρισκόταν το Πειθαρχείο: η απομόνωση για τους ενπλίκους. Με έβαλαν σε ένα μπουντρούμι χωρίς παράθυρο, σκοτεινό, υγρό και δύσσομο. Μου έβαλαν τις χειροπέδες και με άφησαν εκεί μόνο μου. Από ένα φραγμένο με δικτυωτό άνοιγμα στην πόρτα έμπαινε λίγο φως από τις μακριές λάμπες φθορισμού του διαδρόμου. Εκτός από ένα βρώμικο στρώμα, έναν κουβά με υπολείμματα φαγητού, το νιπτήρα και τη λεκάνη, στο κελί δεν υπήρχε τίποτε άλλο. Εκείνα τα μπουντρούμια ήταν κληρονομιά από την εποχή του Φράνκο. Αρχισα να βηματίζω. Άλλη μια φορά ήθελαν να υποτάξουν τη θέλησή μου, ολοκληρωτικά, μέσα από τον πόνο και τις ψυχολογικές μεθόδους. Ή μήπως ήθελαν απλώς εκδίκηση για την ελευθεριακή μου πράξη; Μου στερούσαν κάθε ανθρώπινη επαφή, κάθε ψυχαγωγία, για να μείνω μόνος, να σκέφτομαι. Η μοναξιά αναλάμβανε τα υπόλοιπα. Σε άβολη θέση, στερημένος από τα πάντα, ευνουχισμένος κοινωνικά από κάθε είδους σεβασμό ή δικαίωμα, θα ήμουν αντιμέτωπος με τις σκέψεις μου, τις ήττες μου, τον πόνο μου.

Η απομόνωση ισοδυναμεί για τους άλλους ανθρώπους, ελεύθερους ή φυλακισμένους, με το θάνατο του ανθρώπου. Εκεί ο απομονωμένος θα

πρέπει να δημιουργήσει ένα δικό του κόσμο, για να μπορέσει να επιβιώσει στη μοναξιά. Η μόνη συντροφιά θα είναι η φαντασία του και οι ψυχροί τοίχοι. Έτσι τιμωρούσε η Διεύθυνση, ο χρήσιμος δήμιος της κοινωνίας, που συγκατατίθεται με τη σιωπή της. Έτσι κατασκευάζονταν οι εγκληματίες του αύριο. Τότε άρχιζα να το καταλαβαίνω. Αν η τιμωρία της απομόνωσης δεν καθόρθωνε να υποσκάψει τη θέληση του εξεγερμένου ανθρώπου, αν δεν υποτασσόταν, τότε αυτή θα παραινόταν επ' αόριστον. Είχαν ωθήσει πολλούς ανθρώπους με τον τρόπο αυτόν στην αυτοκτονία. Πολλοί άνθρωποι βρήκαν στο θάνατο τη μόνη διέξοδο από αυτό το μαρτύριο της φυλακής. Όσο για μένα, ε, όχι, δεν θα τους έκανα αυτή τη χάρη.

Φυλακή Σαμόρα, Δεκέμβριος 1988

Δυο βδομάδες αργότερα με μετέφεραν ξανά στη φυλακή Σαμόρα. Όταν έφτασα εκεί συναντήθηκα με τον Τσάφι και τον Λολίν. Γνώρισα ακόμη τον Άνχο, έναν νεαρό από το Βίγο που τον είχαν καταδικάσει για ληστεία σε τράπεζα. Γίναμε πολύ καλοί φίλοι. Οι μέρες επαναλαμβάνονταν μονότονα, ήρθαν τα Χριστούγεννα και ένας καινούργιος χρόνος απειλούσε τις ζωές μας. Καμιά χαρά, κανένα ειλικρινές χαμόγελο, τίποτε. Η φυλακή δεν έχει χώρο για ειρήνη και αγάπη.

Τον Ιανουάριο με έβγαλαν από το «σωλήνα» και με έβαλαν στην Πρώτη πτέρυγα. Τον Άνχο τον έβαλαν στη Δεύτερη. Κρατήσαμε επικοινωνία, μέσα από σημειώματα που τυλίγαμε σε μπαταρίες, τα δέναμε σε κλωστές ή κομμάτι πλαστικό και τα πετάγαμε από προαύλιο σε προαύλιο, πάνω απ' τον τοίχο.

Αφού δεν είχαμε δραστηριότητες, εργαστήρια ή γυμναστήριο, το μόνο που έμενε ήταν να περπατάμε ή να παίζουμε πελότα με μπάλες που κατασκευάζαμε μόνοι μας με μάλλινα υφάσματα και ψίχα ψωμί. Παίζαμε ατομικά ή σε ζευγάρια, οι χαμένοι πλήρωναν τους καφέδες. Κάθε μέρα τα ίδια. Το χειρότερο ήταν η αδιάκοπη μονοτονία. Όμως θα έσπαγε σύντομα.

Η πτέρυγα είχε χωριστεί σε δύο φατρίες. Ένας τσιγγάνος από το Αλικάντε που τον έλεγαν Μαριάνο Τόρες, ρουφιανάκος της σειράς, είχε προκαλέσει καινούργιους καβγάδες στην πτέρυγα. Είχα και παλιότερα προβλήματα με αυτόν. Ήταν πολύ μοχθηρός: είχε μαχαιρώσει πριν από χρόνια πισώπλατα έναν φίλο μου, με τη βοήθεια κάποιων άλλων κρατουμένων. Αυτή τη φορά, με την ενθάρρυνση κάποιων κρατουμένων που τον βοηθούσαν, είχε μια φιλονικία στο προαύλιο με τον Λολίν και τον προκάλεσε σε αγώνα θανάτου την επόμενη μέρα. Ο φίλος μου έστειλε μήνυμα, μου εξηγούσε τι είχε συμβεί και ζητούσε ένα μαχαίρι. Ήθελε να χτυπηθούν. Δεν είχε

καμιά πιθανότητα, γι' αυτό αρνήθηκα να του δώσω. Ειδοποίησα και τους υπόλοιπους να μην του δώσουν: Χωρίς μαχαίρι δεν γινόταν μάχη.

Με προσωπική μου απόφαση είπα να πετάξω έξω αυτό το υποκείμενο για να αποφύγουμε οποιοδήποτε πιθανό πρόβλημα στο εξής. Θα έδινα ένα προληπτικό μάθημα, για εκδίκηση. Δεν είχαμε ξεκάσει ούτε εγώ ούτε οι φίλοι μου τις μαχαιριές στον φίλο μας στην Τερουέλ. Προμηθεύτηκα ένα στιλέτο. Το έστειλα στο προαύλιο και ζήτησα να το κρύψουν στις τουαλέτες του καφενείου. Δεν είπα σε κανέναν, για λόγους ασφαλείας, τις προθέσεις μου.

Το απόγευμα της 12ης Φεβρουαρίου 1989 έλαχε να βγω στην ίδια ομάδα με τον αντίπαλό μου. Πέρασα τον ανιχνευτή μετάλλων χωρίς πρόβλημα και κατέβηκα στο προαύλιο. Ο Μαριάνο περπατούσε με έναν άλλο τσιγγάνο απ' τη μια άκρη στην άλλη, νιώθοντας σιγουριά. Πήγα στις τουαλέτες, πήρα από την κρυψώνα το στιλέτο και το έβαλα στην τσέπη του μπουφάν, ύστερα πήγα στο παραθυράκι του καφενείου και παρήγγειλα τρεις καφέδες. Έπειτα τον φώναξα.

-Τι θέλεις; είπε.

-Πήρα καφέδες. Σας κερνώ, και αν γίνεται να μιλήσουμε λίγο για την υπόθεση με τον Λολίν.

-Εντάξει.

Άρχισα να περπατώ πάνω κάτω στο προαύλιο όσο αυτοί ανακάτευαν τη ζάχαρη στον καφέ τους. Για μένα το πράγμα ήταν καθαρό. Μόλις ο φρουρός στη σκοπιά δεν θα πρόσεχε λίγο, θα του κάρφωνα μια μαχαίριά στην κοιλιά, εκεί όπου πονά στ' αλήθεια. Αυτό θα έπειθε τους δεσμοφύλακες ότι εδώ έχει προβλήματα και θα τον έπαιρναν σε άλλη πτέρυγα.

Ήρθαν και περπατούσαμε μαζί. Περπατούσαμε και οι τρεις με τους ζεστούς καφέδες στο ένα χέρι και το τσιγάρο στο άλλο.

-Μαριάνο, του είπα, αυτό δεν πάει άλλο, περασμένα ξεχασμένα, του είπα ψέματα.

-Όσο δεν μπαίνετε στα χωράφια μου δεν τρέχει τίποτα, Τσε. Δεν έχεις λόγο να υποστηρίζεις κάποιον άμα δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό του. Φυλακή είμαστε και έτσι δουλεύει το πράγμα, κατάλαβες;

-Αυτό είναι δικό σου πρόβλημα και όχι δικό μου.

Όσο απαντούσα πρόσεξα ότι ο φρουρός είχε ανοίξει μια εφημερίδα και διάβαζε. Όταν στρίψαμε προς την άλλη πλευρά, έβαλα το χέρι στη δεξιά τσέπη και έπιασα τη λαβή του στιλέτου. Τον κοίταξα στα μάτια κάνοντας ότι ακούω με προσοχή αυτά που έλεγε, αν και άκουγα μόνο την καρδιά που χτυπούσε δυνατά στο στήθος μου. Στο ύψος της πόρτας του κουρείου τού κάρφωσα τη μαχαίριά ψηλά στο στομάχι και τον έσπρωξα προς τα εκεί,

όπου έπεσε διπλωμένος στα δύο και σφίγγοντας το στομάχι με τα χέρια. Γύρισα στον κολλητό του.

-Θες τίποτα; τον απείλησα.

-Τίποτα Τσε... σε παρακαλώ, σούχασε.

Η πίστη στον φίλο του είχε κρατήσει τόσο όσο χρειάστηκε για να φοβηθεί, δηλαδή καθόλου. Συνεχίσαμε το περπάτημα. Τον προειδοποίησα.

-Για αυτό... κουβέντα. Αν πεις τίποτα στους φύλακες πέθανες. Κατάλαβες;

-Ναι, ναι... μείνε ήσυχος.

Ήρθαν κοντά μας και άλλοι κρατούμενοι. Συμφωνήσαμε να μην πει κανείς τίποτε για το συμβάν ούτε σε κρατούμενους ούτε σε φύλακες. Κάναμε συμφωνία σιωπής. Τύλιξα το στιλέτο σε πλαστικό και το πέταξα στο προαύλιο της Δεύτερης πτέρυγας όπου θα το εξαφάνιζαν. Όλα είχαν πάει καλά εκτός από ένα: η μαχαίριά πήγε ψηλά. Αντί να πάει κατευθείαν στην κοιλιά, έφυγε προς τα πάνω και έκοψε την κοιλιακή αορτή: τον είχα σκοτώσει.

Όταν τελείωσε το ωράριο του προαυλισμού μάς ανέβασαν στα κελιά. Πρόσεξαν ότι έλειπε ένας κρατούμενος και κατέβηκαν να τον βρουν. Όπως το υποψιάστηκα τον βρήκαν νεκρό. Η ειρωνεία της τύχης θέλησε το μαχαίρι που έκοψε το νήμα της ζωής του να ανήκει στον άνθρωπο που αυτός ο δειλός είχε μαχαιρώσει πριν από χρόνια πίσωπλάτα. Πέθανε θύμα του δικού του νόμου. Είχε αποδεχτεί την πιθανότητα να σκοτωθεί, την ίδια στιγμή που θεμελίωσε το δικό του νόμο και σκότωσε έναν άνθρωπο. Όσοι πιάνουν όπλο, μέσα ή έξω από τα πλαίσια του νόμου, εκτίθενται στο θάνατο εφόσον αποδέχονται το δικαίωμα να σκοτώνουν. Αυτός είναι ο άγραφος νόμος που διέπει τον κόσμο από τότε που υπάρχει.

Μας απομόνωσαν με δικαστική εντολή. Εκείνοι που έκαναν μαζί μου τη συμφωνία σιωπής κράτησαν το λόγο τους, παρ' όλες τις επανειλημμένες απειλές της Διεύθυνσης. Ήταν όμως άχρηστο. Με την τροπή που είχαν πάρει τα πράγματα το στιλέτο που είχα πετάξει στο προαύλιο της Δεύτερης έκαιγε τα χέρια των κρατούμενων. Παρότι είχα στείλει οδηγίες να το κρύψουν, το άφησαν ανεύθυνα στα χέρια του πιο ακατάλληλου. Αυτός, μόλις υποψιάστηκε τι ήταν αυτό που έκρυβε στο κελί του βγήκε στην πόρτα και το έδωσε στους φύλακες. Τα έμαθα όλα όταν ο υπαρχιφύλακας ήρθε να με βρει με αυτό στο χέρι. Μου το έδειξε.

-Τώρα σας κρατάμε, Ταρίο. Δικό σου είναι αυτό, έτσι δεν είναι;

-Δεν ξέρω για τι μου μιλάς, κύριε...

-Το μαχαίρι μόλις τώρα μου το έδωσε ένας δικός σας στη Δεύτερη και έχει αίμα ακόμα, τη γαμήσατε...

Όταν έφυγε τα συλλογίστηκα όλα αυτά. Προφανώς, σύντομα θα αποκτούσαν στοιχεία από το μαχαίρι. Όσο αφορά το αίμα, δεν θα υπήρχε καμιά

αμφιβολία. Είχα δει με έκπληξη στα χέρια του δεσμοφύλακα το μαχαίρι, τυλιγμένο ακόμη στο πλαστικό. Βλαστήημσα τους δικούς μου για την ανικανότητά τους και αναρωτήθηκα ποιος να το έκανε. Τώρα όμως ήταν αργά. Το πουλάκι είχε ήδη εξαφανιστεί, είχε μεταφερθεί σε άλλο μέρος που δεν το ξέραμε. Δεν πειράζει, θα τον βλέπαμε στο δικαστήριο.

Τις επόμενες μέρες μάς πηγαινοέφερναν αδιάκοπα στο αστυνομικό τμήμα και το δικαστικό μέγαρο για ανακρίσεις. Τελικά, παγιδευμένος από τις αποδείξεις παραδέχτηκα την υπευθυνότητα για το φόνο και απάλλαξα τους δικούς μου από οποιαδήποτε συμμετοχή σ' αυτόν. Αυτό ήταν το σωστό.

Στη φυλακή το νερό ξαναπήκε στο αυλάκι. Εγώ πήγα ξανά στο «σωλήνα». Εκεί που θα ήμουν ελεύθερος σε έναν χρόνο, τώρα αντιμετώπιζα αδίκημα ανθρωποκτονίας. Πλήρωνα βαρύ τίμημα, όμως δεν στεναχωριόμουν για το θάνατο εκείνου του ανθρώπου. Ούτε και ένιωθα δυστυχής για το βουνό που ερχόταν κατά πάνω μου. Με άφησαν να μιλήσω στο τηλέφωνο με τη μητέρα μου. Βρισκόταν στην Ελβετία με τα αδέρφια μου, όπου είχαν μεταναστεύσει πριν από χρόνια. Της είπα ότι είχα σκοτώσει έναν άνθρωπο. Ήταν πολύ σκληρό χτύπημα να ακούει αυτά τα λόγια από το στόμα του παιδιού της. Τη μέρα εκείνη σκότωσα κάτι μέσα της. Παρ' όλα αυτά ήταν το μόνο πρόσωπο που θα μου πρόσφερε πάντοτε κι ανεπιφύλακτα αυθεντική αγάπη.

Εν τω μεταξύ έφεραν στη Σαμόρα μια ομάδα κρατουμένων από την Καραμπαντσέλ όπου είχαν πρωταγωνιστήσει σε κάποιες εξεγέρσεις. Η Σαμόρα εκείνον τον καιρό είχε αποκτήσει κακή φήμη ανάμεσα στους φυλακισμένους της Ισπανίας, είχε μετατραπεί σε συνώνυμο των βασανιστηρίων. Τα ξυλοκοπήματα και οι καταχρήσεις εξουσίας είχαν πολλαπλασιαστεί και είχαν χειροτερέψει, ενώ η Γενική Σωφρονιστική Διεύθυνση εξακολουθούσε να κλείνει τα μάτια μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα.

Μόλις είχα ανεβεί από το προαύλιο εκείνο το πρωί όταν παρατήρησα από το παράθυρο μια ομάδα κρατουμένων της Δεύτερης πτέρυγας να ανεβαίνουν στη σκεπή. Γινόταν εξέγερση. Επικεφαλής ήταν ο Τσάφι, ο Γράνια και ο Μπόλα από τη Μαδρίτη. Εγώ τότε βρισκόμουν στον πάνω όροφο του «σωλήνα». Πλησίασαν πάνω στη σκεπή, στο παράθυρο του κελιού όπου βρισκόμουν και μου μίλησαν.

-Πώς τα πας Τσε; Τα βλέπεις, μας έπρηξαν τ' αρχίδια αυτά τα σκυλιά και ανεβήκαμε να διεκδικήσουμε κάτι, είπε ο Τσάφι.

-Ωραία, προσέχτε όμως όταν έρθουν οι ειδικές δυνάμεις με τις λαστικένιες σφαίρες και τα δακρυγόνα. Κοιτάξτε να δείτε τι μπορείτε να κάνετε για να μας βγάλετε από δω... Γαμήστε τους!

-Εντάξει.

Μας πέταξαν στα παράθυρα λουρίδες από σεντόνια, όπου τους δέσαμε κάμποσα μαχαίρια για να αμυνθούν. Εν τω μεταξύ προσπάθησαν να μας βγάλουν έξω κάνοντας τρύπες στη σκεπή, ήταν όμως πολύ γερή. Θα έπρεπε να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους.

Σε λιγότερο από δύο ώρες έκαναν την εμφάνισή τους στον περίβολο οι ειδικές κατασταλτικές δυνάμεις. Οι σύντροφοι που βρίσκονταν στη σκεπή έφτιαξαν οχυρώσεις με στοιβές κεραμίδια που θα τα χρησιμοποιούσαν σαν βλήματα. Ξεκίνησε ο διάλογος των δύο πλευρών, δεν κατέληξε όμως σε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα.

-Σταματήστε και κατεβείτε αλλιώς είμαστε υποχρεωμένοι να επέμβουμε, φώναξε ο επικεφαλής της ομάδας των εξήντα τουλάχιστον αστυνομικών.

-Θα σας ξεκίσουμε τον κώλο, μαλάκα, απάντησε ένας κρατούμενος.

Ξέσπασαν οι εχθροπραξίες και εμείς παρακολουθούσαμε, αδύναμοι να συμμετάσχουμε στην προσχεδιασμένη μάχη που ξετυλίχθηκε μπροστά στα μάτια μας. Κάποιοι συμπαρασταθήκαμε σπάζοντας τα κελιά, δεν μπορέσαμε όμως να κάνουμε τίποτε άλλο. Ο αέρας γέμισε φωνές και πυροβολισμούς από τα όπλα που έριχναν λαστιχένιες σφαίρες, η απάντηση ήταν μια βροχή από κεραμίδια που έπεφταν απ' τη σκεπή. Επί πέντε λεπτά επικρατούσε αναστάτωση. Και ύστερα απόλυτη σιωπή. Μία σφαίρα από καουτσούκ είχε χτυπήσει τον φίλο μου τον Τσάφι στο πρόσωπο, του ξερίζωσε το μάτι. Ο Μπόλας τού έσωσε τη ζωή καθώς τον άρπαξε έγκαιρα την ώρα που έπεφτε στο κενό. Αυτό το γεγονός έβαλε τέρμα στη σύγκρουση και την εξέγερση. Οι κρατούμενοι παραδόθηκαν για να μπορέσει ο Τσάφι να μεταφερθεί το συντομότερο δυνατόν στο νοσοκομείο.

Μετά την εξέγερση ήρθε η καταπίεση. Κελί το κελί, οι δεσμοφύλακες μαζί με τις ειδικές δυνάμεις πήγαιναν και απογύμνωναν τα κελιά από τα πράγματά μας, μας γύμνωσαν και εμάς και μας άφησαν έτσι μέσα στα κελιά. Ξυλοκόπησαν πολλούς συντρόφους. Σαν απάντηση συμφωνήσαμε να αρχίσουμε απεργία πείνας, αρνηθήκαμε να πάρουμε φαγητό και στις δύο πτέρυγες. Η Διεύθυνση άρχισε τις απειλές, με μόνο σκοπό να μας διασπάσει μέσα από την τρομοκρατία. Τώρα όμως δεν τρόμαζαν κανέναν και παρότι αρκετοί κρατούμενοι σταμάτησαν την απεργία η πλειονότητα συνεχίσαμε μέχρι το τέλος.

Την επόμενη μέρα ο Σύλλογος Μανάδων ενάντια στα Ναρκωτικά από τη Μαδρίτη μίσθωσε κάμποσα λεωφορεία και ξεκίνησαν για τη φυλακή Σαμόρα. Σκοπός τους ήταν να καταγγείλουν δημόσια αυτά που συνέβαιναν εκεί με εμάς. Εγκαταστάθηκαν απέναντι από την Πρώτη πτέρυγα και με ένα megáφωνο που είχαν φέρει άρχισαν να τα ψέλνουν στους δεσμοφύλακες.

-Αφήστε ήσυχια τα παιδιά μας, βασανιστές, γουρούνια... φώναζαν απ' το megáφωνο.

Μόλις ακούσαμε τις φωνές τους βγήκαμε στα παράθυρα, σκαρφαλώσαμε σ' αυτά δείχνοντας τη γύμνια μας, την καλύτερη απόδειξη για την κατάσταση μας. Η Διεύθυνση τρομαγμένη έστειλε τους ψευτοπαλληκάρδες της να μας κατεβάσουν με χτυπήματα από τα παράθυρα, όμως ήταν αργά. Οι μανάδες, τολμηρές και θαρραλέες, συνέχισαν τη δημόσια καταγγελία στολίζοντας τους δεσμοφύλακες με όποιο επίθετο τους άξιζε. Οι περισσότερες είχαν τα παιδιά τους εκεί ή σε άλλες φυλακές. Άλλες τα είχαν χάσει από ναρκωτικά ή από AIDS. Γενναίες, η τεράστια αγάπη τους τις έφερε μέχρι εκείνη την άκρη για να αγωνιστούν όσο μπορούσαν απέναντι στην αδικία των φυλακών που είχαν αναλάβει να διεκπεραιώσουν οι επαγγελματίες στους οποίους είχε ανατεθεί το βρώμικο έργο της εκδίκησης. Κέρδισαν. Η Διεύθυνση διέταξε να μας επιστρέψουν όλα μας τα πράγματα. Μας επέστρεψαν και το δικαίωμα να βγαίνουμε στο προαύλιο να περπατάμε και σταμάτησαν την κακομεταχείριση. Κάποιοι υπεύθυνοι με επικεφαλής τον διευθυντή έφυγαν από τις θέσεις τους ύστερα από πιέσεις των Σωφροιστικών Θεσμών που ένιπταν έτσι τα χέρια τους απέναντι στην κοινωνία.

Εν τω μεταξύ στον Τύπο γράφονταν άρθρα για δήθεν μαφία των φυλακών, για την οποία ήμασταν υπεύθυνοι ο Τσάφι κι εγώ, για να αιτιολογήσουν την πλημμυρίδα των γεγονότων που είχαν λάβει χώρα εδώ. Αν κατάφεραν να μας εμφανίσουν σαν μαφιόζους στα μάτια της κοινωνίας, αυτή θα δικαιολογούσε τις μεθόδους που είχαν χρησιμοποιηθεί εναντίον μας. Μου προκαλούσαν απδία οι δημοσιογράφοι που τολμούσαν να γράφουν τέτοια πράγματα και που ποτέ δεν είχαν μπει μέσα σε μια φυλακή. Ψεύδονταν ξεδιάντροπα. Δημοσίευαν άρθρα που τους είχε υπαγορεύσει η Διεύθυνση, με μοναδικό και αποκλειστικό σκοπό να αποκαταστήσουν την εικόνα της που είχε στραπατσαριστεί.

Παρότι δεν συμμετείχα στην εξέγερση θεωρήθηκα ένας από τους επικεφαλής. Ετοίμασαν τη μεταγωγή μου σε άλλη φυλακή.

Πάρδα, φυλακή Ποντεβέρδα, Απρίλιος 1989

Η φυλακή μετρούσε ήδη ηλικία εβδομήντα χρόνων. Ήταν παλιά, πολύ παλιά. Έπρεπε να γδυθώ στην είσοδο για να περάσω από την επιθεώρηση δυο περιέργων δεσμοφυλάκων. Ύστερα με πήγαν στην πτέρυγα της απομόνωσης. Την είχαν αδειάσει ολόκληρη για να μου εξασφαλίσουν μοναξιά και πολλή ηρεμία, πράγμα που αποτελούσε τμήμα του σχεδίου καταστολής που καταστρώθηκε στη Μαδρίτη. Μου επέβαλαν με επιδεξιότητα ένα ειδικό καθεστώς κράτησης, με απομόνωση από όλους τους άλλους κρατούμενους.

Το κελί που με έβαλαν ήταν πάρα πολύ βρώμικο, πολύ μικρό, και το παράθυρό του έβλεπε σε ένα πολύ μικρό προαύλιο. Σε μια γωνιά του προαυλίου διέκρινα καθαρά μέσα στη σκοπιά του τον φρουρό, σε λιγότερο από είκοσι μέτρα απόσταση. Ήταν η μόνη παρέα που θα είχα εκεί.

Παρά την απομόνωση, κάποιοι φίλοι που βρίσκονταν σε εκείνη τη φυλακή κατάφεραν να έρθουν σε επαφή μαζί μου. Μου έστειλαν ένα μήνυμα. Ήταν ο Ρολάντο, ο Μιγέλ Εσπόσιτο και ο αδελφός του ο Χαβιέ. Μου μίλησαν ανάμεσα στα άλλα να προσέχω τον κρατούμενο που μοίραζε το φαγητό. Ήταν καρφί. Όταν ξέρεις ότι δεν είσαι τόσο μόνος όσο θέλει η Διεύθυνση, παίρνεις κουράγιο.

Γύρω στις 7 το απόγευμα ήρθε το βραδινό. Το έφερε ο κρατούμενος για τον οποίο με είχαν προειδοποιήσει. Έβγαλα το δίσκο και ακουμπώντας τον στο πάτωμα ζήτησα ευγενικά την κουτάλα.

-Φέρε την κουτάλα να πάρω μόνος μου...

Μου την έδωσε. Τον συνόδευσαν ένας φύλακας στο διάδρομο και ένας άλλος που βρισκόταν πίσω από την καγκελόπορτα. Πήρα λίγη καυτή σούπα και ένα κομμάτι τορτίγια. Ύστερα ανασπώθηκα και χωρίς να πω λέξη τον χτύπησα με την κουτάλα στο πρόσωπο. Έβαλε μια φωνή και έφερε τα χέρια στο πρόσωπό του.

-Δε θέλω να σε βλέπω εδώ ούτε ζωγραφιστό, τον προειδοποίησα.

-Ταρίο, πρέμπσε, τι συμβαίνει; παρενέβη ο φύλακας.

-Τίποτα που να είναι μέσα στη καθήκοντά σου.

Ξαναπήρα το δίσκο και μπήκα στο κελί, αφήνοντας την κουτάλα πεταμένη στο πάτωμα, στο διάδρομο. Δεν τον ξαναείδα.

Οι μέρες στην Πάρδα κυλούσαν αργά. Εκείνο το προαύλιο με πλάκωνε, με τον δεσμοφύλακα να με κατασκοπεύει διαρκώς από τη μια μεριά και τον πολιτοφύλακα από την άλλη. Αυτή ήταν μια παράταση της τιμωρίας για την απροκάλυπτη ανταρσία μου; Ένα συμπλήρωμα πόνου στην αβεβαιότητα της μελλοντικής ποινής για το φόνο; Ένωθα εξουθενωμένος.

Ήρθε να με δει ο πατέρας μου με την οικογένεια του Ρολάντο.

-Γεια σου Χοσέ, πώς τα πας; με καιρέτησε.

-Χάλια, με έχουν κλειδωμένο στην απομόνωση. Δε βλέπω κανέναν, δε μπορώ να μιλήσω σε κανέναν... Θα τρελαθώ...

Συζητήσαμε για αυτό σε όλη τη διάρκεια του επισκεπτηρίου. Όταν τελείωσε, αποχαιρετιστήκαμε. Στην επιστροφή προς την απομόνωση μπόρεσα να μιλήσω με τους φίλους.

Ο ένας, όταν δώσαμε τα χέρια, μου πέρασε ένα σημείωμα. Το έκρυψα από τον φύλακα που με συνόδευε. Μόλις έφτασα στο κελί το διάβασα. Γνώρισα τα γράμματα του Μιγέλ:

«Τσε, φτιάξαμε με τον αδερφό μου ένα σχέδιο απόδρασης. Θα πιάσουμε τους φύλακες, θα πριονίσουμε ένα κάγκελο απ' το επισκεπτήριο και από εκεί θα ανεβούμε στη σκεπή. Όλα αυτά θα γίνουν μέρα. Από τη σκεπή πηδάμε στη σκεπή του Διοικητηρίου που είναι από κάτω γύρω στα τέσσερα μέτρα, δεν είναι δύσκολο, και από εκεί στο δρόμο... είσαι;»

Περίμενα το επόμενο επισκεπτήριο για να τους πληροφορήσω ότι θα πήγαινα μαζί τους, αυτό σκόπευα να κάνω. Θα έπρεπε να περιμένουμε την κατάλληλη στιγμή και να φτιάξουμε μαχαίρια. Αυτοί θα κατέβαιναν να μου ανοίξουν αφού έδεναν και φίμωναν τους φύλακες. Ήταν καλό σχέδιο και ευχαρίστησα τον φίλο μου που με είχε συμπεριλάβει και μένα. Ήμουν ρεαλιστής και ήξερα ότι θα μου έριχναν πολλά χρόνια για το φόνο στη Σαμόρα. Ίσως περισσότερα από όσα θα με άφηνε η αρρώστια να ζήσω. Όπως και να 'χει, οποιαδήποτε διέξοδος θα ήταν καλύτερη από τον αργό θάνατο σε ένα κελί, με τα χέρια σταυρωμένα. Θα προτιμούσα την πιθανότητα μιας ριπής αυτομάτου στη φυλακή. Πίστευα ότι η αληθινή αξία της ζωής δεν βρίσκεται στη διαφύλαξή της με οποιοδήποτε κόστος αλλά στη διακινδύνευσή της γυρεύοντας το καλύτερο, την αυθεντική ελευθερία, που θα μου παρέιχε τη δυνατότητα να πραγματωθώ στο μέγιστο βαθμό. Η ζωή βρισκόταν έξω από εκείνους τους τοίχους.

Εκείνο το απόγευμα, την ώρα που ετοιμαζόμουν να βγω στο προαύλιο, ένας φύλακας μου έφερε την είδηση που πολλοί κρατούμενοι περιμέναμε.

-Ταρίο, το ξέρεις ότι σήμερα μαχαίρωσαν τον Ρολάντο;

-Καλά, κάνεις πλάκα..., του απάντησα.

-Όχι, αλήθεια είναι! Τον πήγαμε επειγόντως στο νοσοκομείο.

«Ηλίθιε!» σκέφτηκα μόνος μου καθώς περπατούσα στο προαύλιο. Λίγες ώρες αργότερα μάθαμε από το ραδιόφωνο την είδηση που περιμέναμε να ακούσουμε: Κάποια άτομα οπλισμένα με πιστόλια είχαν εισβάλει στο δωμάτιο του νοσοκομείου όπου βρισκόταν ο Ρολάντο Κανσέλα Βέιγα, απόπλισαν τους δυο αστυνομικούς που τον φρουρούσαν και στη συνέχεια διέφυγαν όλοι μαζί. Αυτό έδωσε κουράγιο σε εμένα και τους φίλους μου για τη δική μας επιχείρηση.

Στις 27 Ιουνίου, κάποιες μέρες ύστερα από τη φυγή του Ρολάντο, άκουσα από το ραδιόφωνο καινούργιες ειδήσεις από τον περιθωριακό κόσμο της φυλακής. Η διάσημη φυλακή Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία, που ιδρύθηκε το 1982, γνώριζε τη δεύτερη εξέγερση μέσα σε επτά χρόνια. Την κατεύθυναν οι κρατούμενοι Φερνάντο Βαρέλα, Μάγια Μάρτος, Ιδάλγο Γαρσία, Ορτίς Χιμένες και Σαμόρο Δουράν. Είχαν πιάσει ομήρους κάμποσους δεσμοφύλακες, μαζί με την γιατρό Μαρία Κασάδο, για να διαπραγματευτούν. Αυτοί οι κρατούμενοι, με τη μαζική υποστήριξη των υπόλοιπων,

παρέδωσαν τη μαγνητοταινία με τις διεκδικήσεις τους σχετικά με τα μέτρα πειθαρχίας στο Πουέρτο. Ζητούσαν επίσης: Αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα. Ανεξαρτησία των γιατρών που πρόσφεραν τις ιατρικές τους υπηρεσίες μέσα στις φυλακές, από τη Διεύθυνση των φυλακών. Άμεση απελευθέρωση όλων των κρατουμένων που έπασχαν από AIDS και βρίσκονταν στην τελική φάση. Καθώς και άλλα σημαντικά ζητήματα για όλους τους άντρες και τις γυναίκες που κρατούνταν στις ισπανικές φυλακές. Ταυτιζόμενοι με τους εξεγερμένους και τα αιτήματά τους. Παρακολούθησα όλη τη νύχτα από το ραδιόφωνο την εξέλιξη της ομηρίας. Ο διευθυντής της φυλακής, Εδουάρδο Ρόκα, είχε παραλάβει τη μαγνητοταινία αλλά δεν την έδωσε στη δημοσιότητα. Ο Πλάσιδο Κόντε, κυβερνήτης της επαρχίας του Κάδιθ ζήτησε την επέμβαση των Ειδικών Κατασταλτικών Μονάδων και η επαρχία παρέλυσε. Στη φυλακή εκείνη ήταν κλεισμένοι βαρυποίνιτες, άντρες σκληροί και επικίνδυνοι. Αν γινόταν επέμβαση της αστυνομίας θα ακολουθούσε μακελειό. Μέσα στη φυλακή είχαν στήσει οδοφράγματα και είχαν φτιάξει κοκτέιλ μολότοφ με το οινόπνευμα που πήραν από το ιατρείο. Πάνω από τη φυλακή πετούσαν ελικόπτερα και οι Ειδικές Δυνάμεις έπαιρναν θέση εφόδου. Μπορούσε να συμβεί οτιδήποτε. Ωστόσο, ύστερα από είκοσι μακρές ώρες διαπραγματεύσεων, οι κρατούμενοι υποχώρησαν και άφησαν ελεύθερους τους ομήρους. Οι πέντε πρωτεργάτες της εξέγερσης πήραν μεταγωγή για τη φυλακή με τη θλιβερή φήμη, την Ερέρα ντε λα Μάντσα, και εκεί μπήκαν σε ειδικό καθεστώς κράτησης, με φρούρηση από την Πολιτοφυλακή. Θα πλήρωναν πολύ ακριβά το τόλμημά τους να σταθούν απέναντι στο σύστημα, καταγγέλλοντας τις μεθόδους του.

Η τύχη συνέχιζε να είναι εχθρική απέναντί μου και η είδηση μιας καινούργιας μεταγωγής με αιφνιδίασε την ώρα που ετοιμάζαμε πυρετωδώς την απόδραση. Έπρεπε να μαζέψω τα πράγματά μου: Θα με πήγαιναν στη φυλακή της Λα Κορούνια, απ' όπου την επόμενη μέρα θα με έπαιρναν για τη φυλακή υψίστης ασφαλείας Δαρόκα, στη Σαραγόσα. Τα όνειρά μου για απόδραση καταστρέφονταν για την ώρα, δεν τα εγκατέλειπα όμως: Θα δοκίμαζα να φύγω στην παραμικρή ευκαιρία που θα μου δινόταν και θα είχε πιθανότητα επιτυχίας.

Στη φυλακή της Λα Κορούνια με έβαλαν στη Δεύτερη πτέρυγα, στο πειθαρχείο. Εκεί κατάφερα να έρθω σε επαφή με τον Χοσέ Μαρία Εσπόσιτο, που μου πρόσφερε δυο πριονάκια και ένα σιλιέτο. Τα έβαλα όλα σε ένα πλαστικό σωληνάριο, το έκλεισα καλά και το έβαλα στον πρωκτό. Εκείνα τα κομμάτια μέταλλο θα μπορούσαν να μετατραπούν στο κλειδί της ελευθερίας μου. Μέσα στο στομάχι μου δεν θα τα έβρισκαν ποτέ. Ένιωσα πιο σίγουρος.

Φυλακή Δαρόκα, Σαραγόσα, Ιούλιος 1989

Η φυλακή Δαρόκα, χαρακτηρισμένη ως φυλακή υψίστης ασφαλείας, ήταν ένα σύγχρονο κτίριο, βαμμένο κιτρινωπό. Στις πέντε πτέρυγές της ήταν κλεισμένοι κρατούμενοι που υπάγονταν στο καθεστώς πρώτου βαθμού ασφαλείας, ηλικίας από 21 μέχρι 25 χρονών. Από έναν κεντρικό πύργο μπορούσαν να επιτηρούν διαρκώς όλες τις σκεπές των πέντε πτερύγων: Στην κάθε πλευρά του περιβόλου τρεις πολιτοφύλακες μέσα στα φυλακιά τους πάνω στους τοίχους, έλεγχαν την περίμετρο. Κανείς δεν έπρεπε να περάσει τους τοίχους, αυτή ήταν η δουλειά τους. Τη φύλαξη συμπλήρωναν διάφορες πανοπτικές κάμερες τοποθετημένες σε στρατηγικά σημεία σε όλον τον περιβόλο, καθώς και μερικοί σκύλοι, γερμανικοί ποιμενικοί που ανήκαν στην Πολιτοφυλακή.

Με πήγαν σε πρώτη φάση στην Πρώτη πτέρυγα. Εκεί βρήκα τον φίλο μου τον Μούστα. Αγκαλιαστήκαμε.

-Ρε αλάνι, πήρες το μήνυμά μου; με ρώτησε.

-Ναι, μου το έστειλε η κοπέλα σου σε ένα επισκεπτήριο.

Μιλούσαμε βηματίζοντας απ' τη μια άκρη του προαυλίου ως την άλλη.

-Απ' την αρχή το ήξερα ότι εσύ ήσουν στο νταβατούρι με τον Τόρες. Όπως σου έχω αποδείξει μπορείς να βασίζεσαι επάνω μου για οτιδήποτε. Εγώ σε λίγο βγαίνω. Εντάξει, κολλητέ;

-Το ξέρω, Χάβι.

Συνεχίσαμε το περπάτημα, κάνοντας σχέδια για το μέλλον. Η ζωή εκεί κυλούσε όπως και στις άλλες φυλακές, παρόμοια. Άνθρωποι περπατούσαν από τη μια πλευρά στην άλλη, με βήματα που δεν οδηγούσαν σε κανέναν προορισμό. Άνθρωποι αποχαυνωμένοι απ' τη φυλάκιση, χωρισμένοι από ό,τι πιο πολύ εκτιμούσαν και αγαπούσαν. Ένας μικρόκοσμος, συνθεμένος από φιλία, ψέμα, αίμα, μίσος, πόνο και καταπίεση. Είχαν μετατρέψει τη φυλακή σε υπόνομο, σε χωματερή όπου οι καλοί και τίμιοι άνθρωποι έριχναν για να αποσυνθέσουν όσους είχαν διαπράξει κάποιο σφάλμα μέσα στην κοινωνία. Για μένα αυτό το φαινόμενο δεν ήταν καινούργιο. Το είχα ξαναζήσει στο ίδρυμα και στο αναμορφωτήριο. Σε έπαιρναν παιδί και σε παρατούσαν γέρο.

Δεν καταπολεμούσαν τον παραβάτη ως αντικοινωνικό, αφαιρούσαν κάτι από τους δρόμους επειδή ενοχλούσε. Όπως πετιέται ένας πατέρας σε άσυλο ή γηροκομείο. Έτσι λειτουργεί η κοινωνία. Πιστεύω ότι αν είχαμε διαπιστώσει όσο βρισκόμασταν κλεισμένοι μέσα στη φυλακή ότι αυτή η κοινωνία, που την κλέψαμε και της κηρύξαμε τον πόλεμο, ήταν πραγματικά καλύτερη από όσο νομίζαμε, πιο δίκαιη, πιο ανθρώπινη, αληθινά τίμια, τότε ίσως πολλοί από εμάς να προσπαθούσαμε να συμβιώσουμε μαζί της.

Ωστόσο, σ' αυτήν βλέπαμε μόνο εγωισμό, ματαιοδοξία, ανταγωνισμό και υποκρισία. Είχαν οικοδομήσει μια κοινωνία τρομακτικά άσχημη και άδικη, που τώρα μας διέπληθε καθ' εικόνα και ομοίωσή της, όλους εμάς. Όλοι είχαμε ένα κομμάτι της ευθύνης, κανείς δε μπορούσε να καυχηθεί ότι κάτεχε την αλήθεια. Γι' αυτό, όσο εμείς καβγαδίζαμε και πολεμούσαμε μεταξύ μας, οι πολιτικοί γλεντοκοπούσαν, με τα μοναδικά καταστροφικά τους δόγματα, άθλιοι από τη φιλοδοξία. Εμείς, οι αρχικοί παραβάτες, δεν είμαστε οι πραγματικοί εχθροί της κοινωνίας, τουλάχιστον όχι οι χειρότεροι. Οι αληθινοί εχθροί της κοινωνίας είναι οι πολιτικοί και τα ψέματά τους, οι απραγματοποιήτες υποσχέσεις τους και οι πόλεμοί τους. Διέπρατταν μεγάλες αδικίες πετώντας έτσι, χωρίς πολλά πολλά, πολλούς από αυτούς τους ανθρώπους στον οχετό της φυλακής. Όμως ποιος νοιαζόταν;

Λίγους μήνες αφότου έφτασα στη Δαρόκα μού ήρθε η είδηση ότι προετοιμαζόταν απόδραση από το νοσοκομείο. Ήμουν ο πρώτος που το έμαθε και αυτό με χαροποίησε. Ένας κρατούμενος μόλις είχε επιστρέψει από το νοσοκομείο και είχε μισοπρινιώσει τα κάγκελα στα παράθυρα. Το μόνο που έλειπε τώρα ήταν να καταστρωθεί ένα σχέδιο για να προκληθεί η μεταγωγή του Άνχο και ενός Μαδριλένου που τον έλεγαν Χουλέπε. Θα με ακολουθούσαν με τη σειρά τους.

Ετοιμάσα ένα δόλωμα για τους δεσμοφύλακες, εμπνευσμένο από την απόδραση του Ρολάντο: Αυτοί οι ίδιοι θα μου πρόσφεραν το εισιτήριο της αναχώρησης. Μίλησα με έναν έμπιστο σύντροφο και του ζήτησα να μου καρφώσει μια μαχαίριά στο στομάχι μόλις βγαίναμε στο προαύλιο. Δέχτηκε. Το απόγευμα συναντηθήκαμε στην αυλή.

-Θα μου το καρφώσεις μόνο μέχρι τη μέση, σύμφωνα; του είπα.

-Μείνε ήσυχος.

Του έδωσα το μαχαίρι και κατευθυνθήκαμε σε μια γωνιά του προαυλίου όπου δε μπορούσαν να μας δουν οι φύλακες της σκοπιάς. Του έσφιξα δυνατά τον ώμο.

-Έλα χτύπα, του είπα τεντώνοντας τους κοιλιακούς. Ετοιμάστηκα για την κωμωδία.

Η λεπίδα καρφώθηκε με έναν ξερό ήχο. Μόλις που το ένιωσα. Έδωσα λίγο χρόνο στον σύντροφο να απομακρυνθεί και να κρύψει το μαχαίρι και έτρεξα προς τους φύλακες φωνάζοντας:

-Με μαχαίρωσαν, με μαχαίρωσαν!

Οι άλλοι κρατούμενοι, που δεν ήξεραν το σχέδιο, μαζεύτηκαν γύρω μου. Προσποιήθηκα ότι είχα τραυματιστεί βαριά. Με πήγαν επειγόντως στο ιατρείο όπου έκοψαν τα ρούχα μου και μέτρησαν το βάθος της πληγής.

-Πρέπει να τον στείλουμε στο νοσοκομείο, διέταξε ο γιατρός.

Τα είχα καταφέρει, έδωσα συγχαρητήρια στον εαυτό μου.

Το ασθενοφόρο δεν άργησε και με μετέφεραν στο νοσοκομείο. Μόλις έφτασα μου έκαναν πολλές εξετάσεις και βεβαιώθηκαν ότι δεν είχε τρυπηθεί το στομάχι. Ωστόσο, θεώρησαν ενδεδειγμένο να παραμείνω λίγες μέρες, μήπως παρουσιάσω κάποια επιπλοκή. Με έβαλαν στο θάλαμο για τους κρατούμενους. Εκεί συνάντησα έναν άλλο κρατούμενο πορτογαλικής καταγωγής. Μου εξήγησε:

-Κοίτα, όλη αυτή η πλευρά του κιγκλιδώματος είναι πριονισμένη. Λίγο μένει ακόμη. Μας πήρε δεκαπέντε μέρες αυτή η δουλειά.

-Είναι να έρθουν ακόμα δυο σύντροφοι. Ας τους δώσουμε άλλες δυο μέρες μήπως καταφέρουν να εισαχθούν στο νοσοκομείο. Στο μεταξύ μπορούμε να αποτελειώσουμε όσο μένει, τι λες;

-Καλά...

Ξάπλωσα στο κρεβάτι κοιτάζοντας το ταβάνι. Τέσσερις μπάτσοι με στολή μάς φρουρούσαν πίσω από την πόρτα της αίθουσας. Η πόρτα ήταν θωρακισμένη, με αλεξίσφαιρο κρύσταλλο. Βρισκόμασταν στον τρίτο όροφο. Ευχήθηκα να έρθουν οι σύντροφοι το συντομότερο δυνατόν για να φύγουμε γρήγορα. Θα ήταν απλό: είχαμε να πριονίσουμε μόνο το λίγο που απέμενε, να κατασκευάσουμε ένα σκoiνί από σεντόνια και με τη βοήθεια της νύχτας να γλιστρήσουμε στον κήπο που υπήρχε κάτω απ' το νοσοκομείο. Ήταν παιχνιδάκι. Το παράθυρο εκείνο σήμαινε για μένα και τους συντρόφους μου στην απόδραση το τέλος στο τούνελ της φυλακής. Δεν είχα την παραμικρή αμφιβολία ότι θα πετυχαίναμε, γι' αυτό βάλθηκα να σκέφτομαι τις τεχνικές λεπτομέρειες: «Πού θα πάω;» «Τι θα κάνω;» Αυτό ήταν το σημαντικότερο κομμάτι της απόδρασης.

Γύρω στις 9 ο φίλος μου ο Άνχο κατάφερε να τον φέρουν στο νοσοκομείο και μπήκε στο σχεδιασμό. Τη νύχτα δουλέψαμε λίγο με τα κάγκελα. Όσο έμεινε θα το κόβαμε την επόμενη νύχτα. Αν ο Χουλέπε δεν εμφανιζόταν θα φεύγαμε χωρίς αυτόν.

Το επόμενο πρωί ήρθαν να μας επισκεφθούν οι γιατροί.

-Εσείς οι δυο παίρνετε εξιτήριο, είπε ο ένας δείχνοντας εμένα και τον Άνχο.

-Κοιτάξτε, εγώ είμαι ακόμα πολύ άσχημα... είπα.

-Λυπάμαι, αλλά τόσο εσείς όσο και ο συκρατούμενός σας έχετε απλώς μια διάτρηση στους κοιλιακούς. Το στομάχι σας είναι σε τέλεια κατάσταση, γι' αυτό δεν είναι αναγκαία η παραμονή σας εδώ για περισσότερο χρόνο.

Λίγες ώρες αργότερα βρισκόμασταν στο δρόμο για τη φυλακή. Άλλη μια φορά η μοίρα είχε ματαιώσει τις ελπίδες μου για απόδραση. Θα ξαναεπιχειρούσα όμως. Δεν θα παραδινόμουν εύκολα, παρ' όλα τα εμπόδια. Ο Πορτογάλος επιχείρησε μόνος του να φύγει αλλά δεν τα κατάφερε. Λυπήθηκα

για αυτόν και για την ευκαιρία που χάθηκε, γιατί το νοσοκομείο θα έπαιρνε μέτρα, θα ενίσχυε την ασφάλεια.

Στη Δαρόκα επικρατούσε τοπικισμός. Εμείς οι Γαγιέγοι είχαμε μεγαλύτερη επιρροή στην Πρώτη πτέρυγα, στην οποία οι κρατούμενοι έβγαιναν στο προαύλιο σε ομάδες των δέκα, δύο ώρες την ημέρα. Ελέγχαμε το καφεενείο και τη διανομή του συσσίτιου, πράγμα που μας εξασφάλιζε μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων, τρόφιμα, καπνό και καφέ. Οι Μαδριλένοι έλεγχαν τη Δεύτερη πτέρυγα. Ωστόσο, εκεί οι κρατούμενοι έβγαιναν στο προαύλιο τέσσερις ώρες την ημέρα και μπορούσαν να πηγαίνουν στην αίθουσα με την τηλεόραση. Στην Τρίτη πτέρυγα έβγαιναν στο προαύλιο έξι ώρες την ημέρα, είχαν πρόσβαση στο πολυαθλητικό κέντρο, καθώς και δικαίωμα για ελεύθερα επισκεπτήρια. Εκεί τον έλεγχο τον είχαν οι Καταλανοί. Στην Τετάρτη είχαν όσους ήταν στο άρθρο 10 και όσους βρίσκονταν υπό προστασία, οι δυο αυτές κατηγορίες σε διαφορετικά τμήματα. Η Πέμπτη ήταν η πτέρυγα της απομόνωσης. Σε ολόκληρη τη φυλακή ήμασταν περίπου 150 κρατούμενοι. Καμιά φορά ξεσπούσαν μεταξύ μας καβγάδες που κορυφώνονταν σε κάποιον τραυματισμό, αν όχι σε θάνατο. Ο γενικός κανόνας όμως ήταν να λύνονται τα προβλήματα με τη συζήτηση. Επικρατούσε κάποιος σεβασμός, οι κρατούμενοι έβλεπαν τις υπερβολές με κακό μάτι και ωριμότητα, η οποία ήταν ανύπαρκτη στις φυλακές ανηλίκων. Ωστόσο, ο τοπικισμός εξακολουθούσε να αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή προβλημάτων, γιατί αν συμπλέκονταν δυο κρατούμενοι, παρέσυραν και τους υπολοίπους συμπατριώτες και φίλους τους στον καβγά. Διαπράτταμε ένα άσχημο λάθος με τη διαιώνιση αυτής της ηλιθιότητας, γιατί δεν λογαριάζαμε ότι όλοι είμαστε απλώς κρατούμενοι, ότι είχαμε μόνο ο ένας τον άλλον και ότι τον πραγματικό σεβασμό τον αποκτά ο καθένας ως άτομο και όχι ως μέλος μιας ομάδας. Η Διεύθυνση δεν έκανε τίποτα για να το αποτρέψει αυτό. Δεν μας παρείχε εργαστήρια για να απασχολούμαστε, να εξασφαλίζουμε ένα εισόδημα και να έχουμε την ευκαιρία να μάθουμε ένα επάγγελμα. Ούτε πολιτιστικά προγράμματα, ούτε κάποια διευκόλυνση στις οικογένειές μας που ταξίδευαν εκατοντάδες χιλιόμετρα για να έρθουν στη φυλακή να μας δουν. Δεν έκανε τίποτα από όλα αυτά, γιατί ήταν πολύ ακριβά, σήμαιναν πολλά έξοδα. Για να εξοικονομήσει η Διεύθυνση μερικές δεκάρες, η φυλακή κυοφορούσε επικίνδυνους ανθρώπους που θα έβγαιναν στο φως στο άμεσο μέλλον.

Στα τέλη του χρόνου ο Μούστα αποφυλακίστηκε. Ένας συγγενής μου ήρθε και τον πήγε να γνωρίσει την Λα Κορούνια, όπου συνάντησε κάποιους φίλους μου. Του έδωσαν όπως είχαμε συμφωνήσει ένα πιστόλι και μαζί με έναν φίλο μπήκαν σε μια τράπεζα, για να εξοικονομήσει κάποια χρήματα.

Από το δρόμο μού ήρθαν νέα για την απόδραση του φίλου μου Τσάφι από το δικαστήριο της Λα Κορούνια. Τον έφερα σε επαφή με τον Μούστα και πήγαν οι δυο τους στο Βίγο να βρουν όπλα. Άρχισα να ετοιμάζω τη φυγή μου, μαζί με τον Εδμόντο Μπάλα Φράνκο, τον Γιάντο, που τον γνώριζα από παλιά, από το δρόμο. Περιβαλλόμεσταν από συντρόφους. Οι φίλοι μου επισκέφθηκαν κάποιες τράπεζες σε διαφορετικά σημεία της Γαλικίας και με τα λάφυρα χρηματοδότησαν μια υποδομή στο Βίγο και στο Ορένσε. Μου έστειλαν διαρκώς μηνύματα και φωτογραφίες της καινούργιας μου κατοικίας. Είχαμε προβλέψει τα πάντα. Το μόνο που έμενε ήταν να με μεταφέρουν στην Λα Κορούνια, για κάποια από τις πολλές εκκρεμότητες που είχα με τη δικαιοσύνη. Εκεί θα επιχειρούσαν να με ελευθερώσουν.

Εν τω μεταξύ κατάφερα να εξασφαλίσω τη θέση του καντινιέρη στην Πρώτη πτέρυγα και έτσι βρισκόμουν έξι ώρες στο προαύλιο, εκτός από όταν σέρβιρα καφέδες και εξυπηρετούσα τις ομάδες των κρατούμενων που έβγαιναν διαδοχικά για να περπατήσουν. Ήρθαν τα Χριστούγεννα και καταφέραμε να βάλουμε μέσα, κρυμμένα σε ένα πακέτο με φαγητά, δεκαπέντε γραμμάρια χασίς που τα μοιράστηκα με τον Άνχο και άλλους φίλους.

Το χασίς ήταν το μόνο ναρκωτικό που έπαιρνα τότε. Τα άλλα είχα καταφέρει να τα αφήσω πίσω, πράγμα που ενίσχυε την εμπιστοσύνη στο εαυτό μου. Καπνίσαμε κάμποσα τρίφυλλα για να υποδεχτούμε το 1990, καθώς τις σκέψεις μας γέμιζε η μοναδική γενική επιθυμία: η ελευθερία.

Όμως το 1990 δεν μου έφερε καλές ειδήσεις: Στη διάρκεια μιας ληστείας σε ένα αμερικάνικο μπαρ, που η λεία μόλις που άξιζε τον κόπο του ρίσκου, οι φίλοι μου πυροβόλησαν τον ιδιοκτήτη την ώρα που εκείνος προσπαθούσε να κλειστεί σε ένα γραφείο για να ειδοποιήσει την αστυνομία. Δυο πυροβολισμοί με το δίκαννο άνοιξαν στην ξύλινη πόρτα μια τρύπα αρκετά μεγάλη για να περάσει το πιστόλι του Μούστα και να τελειώσει τη ζωή του ιδιοκτήτη. Θυμήθηκα στο κελί τα λόγια του: κανένα έλεος. Εκδικητικοί, οι φίλοι μου κανόνιζαν τους λογαριασμούς τους με την κοινωνία με το δικό τους τρόπο.

Ένα μήνα έπειτα από εκείνο το συμβάν, τη μέρα του καρναβαλιού, ένας έμπορος ηρώινης δεχόταν την επίσκεψη τριών μεταμφιεσμένων, οι οποίοι του φύτεψαν ένα φυσίγγι δωδεκάρι στο πόδι. Αυτές οι περιττές ενέργειες τράβηξαν την προσοχή της αστυνομίας. Αυτή χρησιμοποιούσε τις συνηθισμένες μεθόδους για να διαλευκάνει ληστείες και άλλα μικροαδικήματα. Όταν έμπαιναν όμως στη μέση όπλα και άνθρωποι διατεθειμένοι να τα χρησιμοποιήσουν, τότε συγκεντρωνόταν με προσοχή και διερευνούσε την υπόθεση. Και αυτό ήταν επικίνδυνο. Τα Τμήματα Ληστειών της Λα Κορούνια, της Ποντεβέδρα, του Ορένσε και του Βίγο συγκεντρώθηκαν στην υπόθεση

και μέσα σε τριάντα μόνο μέρες εντόπισαν το σπίτι όπου κρύβονταν στην Πόλη του Ορένσε. Μόλις τους εντόπισαν έσπασαν το σχέδιο του κυνηγιού: Δεν είχαν να κάνουν με τίποτα κοριτσάκια.

Εκείνο το πρωί ο Μούστα και ένας ακόμη άντρας βγήκαν από το σπίτι όπου κρύβονταν. Μπήκαν ανυποψίαστοι στο ενοικιασμένο αυτοκίνητο και κατευθύνθηκαν προς το κέντρο της πόλης. Στο πρώτο φανάρι που συνάντησαν, μια ομάδα μπάτσοι οπλισμένοι μέχρι τα δόντια όρμησαν στο αυτοκίνητο σημαδεύοντάς τους. Παραδόθηκαν. Μισή ώρα αργότερα ο Γιάνκο έβγαινε από το κτίριο για να κατευθυνθεί στο σταθμό, να πάρει λεωφορείο για το σπίτι του στην Λα Κορούνια. Μια ομάδα από το Τμήμα Ληστειών τον ακολούθησε. Την ίδια στιγμή μια άλλη ομάδα αστυνομικών γκρέμιζε την πόρτα του σπιτιού όπου βρισκόταν ο Τσάφι, εισέβαλαν βίαια και τον συνέλαβαν. Έμεινε μόνο ένας για να ολοκληρωθεί η επιχείρηση.

Στα περίχωρα του σταθμού των λεωφορείων η αστυνομία αποφάσισε να αναλάβει δράση και να συλλάβει τον άντρα που παρακολουθούσε. Κάμποσοι αστυνομικοί τού όρμησαν. Ο φίλος μου τους αντιλήφθηκε και άρχισε μια ανταλλαγή πυροβολισμών στους δρόμους του Ορένσε. Που κατέληξε στη σύλληψή του, αφού έπεσε σε έναν ποταμό. Τους είχαν πιάσει όλους. Αυτό που απέμεινε ήταν μια κατεστραμμένη οικογένεια και ένας πολίτης νεκρός. Αυτοί πλήρωσαν το τίμημα της κακής σωφρονιστικής διαχείρισης που ενδυνάμωσε το μίσος και το κακό σ' αυτούς τους πρώην κατάδικους. Οι ξυλοδαρμοί, η κατάχρηση εξουσίας και η πιο ποταπή αδικία μιας άθλιας εκδικητικότητας μέσα στις ισπανικές φυλακές απέναντι σε αυτούς τους ανθρώπους, είναι οι άμεσα υπεύθυνοι για τη δημιουργία αυτών των άγριων θηρίων. Άλλο πράγμα είναι να υποχρεώνεις κάποιον να εκτίσει μια ποινή στη φυλακή, και άλλο, πολύ διαφορετικό, να τον κακομεταχειρίζεσαι αδιάκοπα, με ξύλο και δυσανάλογες τιμωρίες, τέτοιες μικροπρέπειες που βρίσκονται στην ημερησία διάταξη στη φυλακή. Εκείνος ο θάνατος δεν μου φαινόταν πιο λυπηρός από το θάνατο εκείνων των ανθρώπων που τους έβρισκε η αυγή κρεμασμένους με ένα κομμάτι σεντόνι. Ούτε από τη φρικτή αγωνία των αρρώστων στο τελικό στάδιο του AIDS που πέθαιναν μέσα σε ένα κρύο κελί μακριά από τους αγαπημένους τους, χωρίς ελπίδα.

Εξακολουθούσα να είμαι στο πόστο του καντινιέρη. Ο βίαιος χαρακτήρας μου με έβαζε καμιά φορά σε έντονες αντιπαραθέσεις με ορισμένους κρατούμενους, που ωστόσο, παρέμεναν λεκτικές. Ο τρόπος ζωής μου, μου δημιουργούσε συχνά τέτοια προβλήματα. Ήμουν πραγματικά αντικοινωνικός τύπος. Στη φυλακή συναντάς κάθε καρδιάς καρύδι και εγώ δε μπορούσα να μη νιώθω εχθρότητα για κάποια από αυτά τα υποκείμενα. Δεν τους θεωρούσα συντρόφους. Τους συντρόφους μου τους διάλεγα εγώ.

Μυθομανείς, διαστρέβλωναν οτιδήποτε αφηγούνταν. Μερικοί με κακολογούσαν πίσω απ' την πλάτη μου, ποτέ δε μπορούσαν να μαζέψουν αρκετό θάρρος για να μου τα πουν καταπρόσωπο. Τη μια μέρα σε κατηγορούσαν και την επόμενη σου κουνούσαν φιλικά την ουρά, σε μια μεγαλοπρεπή επίδειξη διπλοπροσωπίας. Άλλοι σέρνονταν στο έδαφος κλαψουρίζοντας σαν δουλικά σκουλήκια, χωρίς ίχνος προσωπικότητας και περηφάνιας. Οι χειρότεροι σπιούνευαν καρφώνοντάς σε στη Διεύθυνση με αντάλλαγμα κάποια προνόμια. Όλες οι πτέρυγες, οι θάλαμοι, τα προαύλια είχαν τους καταδότες τους. Πάντοτε υπήρχε κάποιος που θα γύρευε αποφυλάκιση σε βάρος των υπόλοιπων. Όμως, εκτός από αυτές τις περιπτώσεις, η πλειονότητα των φυλακισμένων που γνώρισα ήταν άνθρωποι ντόμιοι και ειλικρινείς, που μπορούσες να βασιστείς στη διακριτικότητά τους. Ένας από αυτούς ήταν ο Χαβιέρ Αβίλα Νάβας, ο Νίνιο, όπως τον φωνάζαμε εμείς. Τον έφεραν από τη φυλακή Αλκαλά-Μέκο, που τότε ήταν από τις σκληρότερες στην Ισπανία. Μόλις είχε πρωτοστατήσει μαζί με άλλους κρατούμενους σε μια ομηρία που έγινε εκεί, με αίτημα να βγάλουν τον φίλο τους Χουάν Ρεδόντο Φερνάντες από το σκληρότατο ειδικό καθεστώς κράτησης. Του πρόσφερα καπνό, φαγητό και κάμποσους καφέδες. Με τους καφέδες στα χέρια αρχίσαμε να περπατάμε στο προαύλιο. Ήμουν περίεργος να μάθω τα γεγονότα.

-Τι έγινε στο Μέκο, Νίνιο; τον ρώτησα όπως περπατούσαμε.

-Θες να στα διηγηθώ; Είναι πολύ μεγάλη ιστορία...

-Δεν πειράζει, εδω έχουμε χρόνο και με το παραπάνω. Έλα, πέστα μου.

-Εντάξει.

Άναψε τσιγάρο και άρχισε να μιλά:

-Στις 29 Δεκεμβρίου, πέρυσι, με πήγαν στο Γενικό Νοσοκομείο των Φυλακών στη Μαδρίτη για μια εγχείρηση, για την εξάρθρωση του ώμου που μου προκάλεσαν οι UEI⁶ όταν χτύπησαν εμένα και τον Τράντσο στην έφοδο που έκαναν στη Σιουδάδ Ρεάλ, σε μια άλλη ομηρία. Όταν ήμουν στο νοσοκομείο, Γενάρη με Φλεβάρη, συναντήθηκα με τον φίλο μου τον Ρεδόντο. Ήταν πολύ άσχημα, ποτέ δεν τον είχα δει έτσι. Ήταν κυριολεκτικά διαλυμένος, εξαντλημένος. Ήταν πετσι και κόκαλο και δεν μπορούσε να αρθρώσει δυο λέξεις μαζεμένες. Τον βοήθησα να κάνει μπάνιο και μίλησα μαζί του...

-Και πώς έγινε έτσι; τον ρώτησα περίεργος.

-Τον είχαν στην Έβδομη πτέρυγα απομόνωσης στο Αλκαλά-Μέκο και ξέρεις πώς είναι εκεί. Εμένα μου έρχονταν κλάματα να τον βλέπω σε τέτοια κατάσταση. Τον είχαν μεταχειριστεί βάνουσα, ανελέητα. Του ζήτησα να μου πει όλα όσα του έκαναν. Δεν μπορούσε να φάει γιατί έφτυναν μέσα

6 Unidades Especiales de Intervención: Ειδικές Κατασταλτικές Δυνάμεις της Πολιτιφυλακής (Ειδικές Μονάδες Επέμβασης).

στο φαγητό του ή το ψέκαζαν με σπρέι. Τον είχαν εντελώς απομονωμένο από τους υπόλοιπους κρατούμενους. Και επιπλέον προσπάθησαν να τον μολύνουν με AIDS με μια μεταχειρισμένη σύριγγα και αίμα... Τουλάχιστον τον απείλησαν μ' αυτήν.

-Γαμώτο, και γιατί το επέτρεπε αυτό;

Έβγαλε ένα τσιγάρο και μου έδωσε φωτιά με τον αναπτήρα του. Συνεχίσαμε να περπατάμε στο προαύλιο, κάνοντας κύκλους.

-Και τι να κάνει; Στην πτέρυγα Επτά του Μέκο τα πάντα είναι αυτοματοποιημένα και δεν έρχεσαι σε επαφή με τους δεσμοφύλακες για τίποτα, εκτός από όταν έρχονται να σε δείρουν και τότε έρχονται κοπαδιαστά. Δεν μπορούσε να κάνει τίποτα.

-Ναι, βέβαια...

-Είχε ειδοποιήσει τους συγκρατούμενους που ήξερε στις διπλανές πτέρυγες, τους είχε ενημερώσει για την κατάσταση, κανείς όμως δεν έκανε τίποτα, εκτός από καταγγελίες που δεν οδήγησαν πουθενά, γιατί ξέρεις ότι τις καταγγελίες τις γράφουν στ' αρχίδια τους. Η αλήθεια είναι ότι φοβούνταν και δεν τολμούσαν να κάνουν κάτι. Έτρεμαν τα αντίποινα των δεσμοφυλάκων και αυτό ήταν φυσικό. Έτσι ήταν τα πράγματα όταν έφτασα στο Μέκο, σώπασε μια στιγμή σα να ήθελε να οργανώσει στο μυαλό του αναμνήσεις που δεν ήταν δυνατόν να λησμονηθούν και ύστερα συνέχισε. Έπρεπε να βγάλω τον φίλο μου από εκεί με οποιοδήποτε τίμημα, και μίλησα με τον Κόντε και με τον Λόσα, τους ξέρεις.

-Ακουστά τους έχω.

-Εντάξει, λοιπόν μίλησα μαζί τους και τους ζήτησα να καταλάβουμε την πτέρυγα για να βγάλουμε τον Χουανίτο απ' την απομόνωση. Δέχτηκαν. Τότε, τη γιορτή του Αγίου Βαλεντίνου, το κάναμε -έκανε άλλη μια παύση, ύστερα συνέχισε-. Εκείνο το πρωί, ζήτησα απ' τον Λόσα και τον Κόντε να κατέβουν στο φυλάκιο ασφαλείας να ζητήσουν ένα σφουγγαρόπανο για να καθαρίσουν το καρτσάκι του συσσίτιου. Δεν υπήρχε πρόβλημα, μια και αυτοί ήταν υπεύθυνοι για τη διανομή του συσσίτιου και δεν τους υποψίαστηκαν. Όταν τους άνοιξαν, τους άρπαξαν και τους κατέβασαν στις ντουζιέρες, όπου τους περίμενα εγώ, με έναν άλλο φύλακα που είχα πιάσει.

-Σε ποια πτέρυγα ήσασταν; τον ρώτησα διακόπτοντάς τον.

-Ναι, στην τρία...

-Ωραία, συνέχισε...

-Περιμέναμε να έρθουν οι γιατροί και τους πιάσαμε. Ήταν δυο κοπέλες: μία γιατρός και μία ATS⁷. Τους εξήγησα ότι δεν έχουν τίποτα να

⁷ Asistente Técnico Sanitario: Υγειονομικό Τεχνικό Βοηθητικό Προσωπικό, βοηθός ιατρού.

φοβηθούν αν έκαναν ό,τι τους ζητούσαμε. Μου ήρθε να φλερτάρω λίγο, έτσι που κρατούσαμε τα κορίτσια, όμως ήταν η μόνη μας ασφάλεια για να μην κάνουν έφοδο. Έτρεξα να ανοίξω στους υπόλοιπους κρατούμενους και τους ζήτησα να καλύψουν με εφημερίδες και στρώματα όλα τα παράθυρα της πτέρυγας. Η Διεύθυνση είχε πάρει είδηση πλέον τι είχε συμβεί και μας είχε κόψει το φως. Μας ζήτησαν να αφήσουμε τους ομήρους. Τους είπα όχι. Θα τους ελευθέρωνα μόνο αν έβγαζαν τον φίλο μου απ' την πτέρυγα Επτά, καθώς και τους Σαμόρο Δουράν, Ορτίς Χιμένες, Μάγια Μάρτος και τους υπόλοιπους κρατούμενους που βρίσκονταν στο ειδικό καθεστώς κράτησης στην Ερέρα ντε Λα Μάντσα και εγγυούνταν τη μεταγωγή τους σε άλλες φυλακές. Έστειλα επίσης έναν κατάλογο με διάφορα αιτήματα, ανάμεσα στα οποία να σταματήσει η κακομεταχείριση στις Ισπανικές φυλακές, να ελευθερωθούν οι άρρωστοι κρατούμενοι στο τελικό στάδιο και άλλα.

-Αυτό ήταν πολύ καλό. Θα έπρεπε να το κάνουμε όλοι πιο συχνά.

-Τελικά ήρθαν να διαπραγματευτούν ένας επιθεωρητής της Γενικής Διεύθυνσης και ο Χιμένες ντε Πάργα.

-Ποιος είναι αυτός;

-Ένας πλθιος, ο γραμματέας του Συνηγόρου του Πολίτη. Τους διάβασα έναν κατάλογο αιτημάτων και όλη την ιστορία, τα ξέρεις τώρα...

-Ναι, τι έγινε όμως τελικά;

-Καταφέραμε να βγει η υπόθεση στο Εθνικό Ραδιόφωνο και να βγάλουν τον Χουανίτο απ' την Επτά, που δεν ήταν και λίγο, τι λες;

-Βέβαια, ήταν μια καλή κίνηση, αποφάνθηκα.

-Ναι, ήταν.

Ήταν πολύ δύσκολο να διακρίνεις πραγματική φιλία στη φυλακή, όταν όμως αυτή έκανε την παρουσία της αναδύονταν τεράστια συναισθήματα που την ακολουθούσαν μέχρι το τέλος, με όλες τις συνέπειες. Τέτοιες ιστορίες όπως αυτή μου προκαλούσαν το θαυμασμό. Η φυλακή δεν στέγαζε μόνο χαραιοφάδες. Υπήρχαν εκεί και άνθρωποι αληθινοί. Άνθρωποι με λόγο. Άνθρωποι τίμιοι, με αρχές, με πλούτο αξιοπρέπειας, περηφάνιας και ανταρσίας. Όμως ανάμεσα στους κρατούμενους βασιλεύει η συναδελφικότητα, όχι η φιλία. Αυτή την κρατούσαν μέσα τους μόνο οι καρδιές που ήταν άξιες για μεγάλη αγάπη.

Η σύλληψη εκείνων που θα με βοηθούσαν να δραπετεύσω δεν με τρόμαξε. Ήμουν πάντα αποφασισμένος να φύγω και θα το έκανα εφόσον μου το επέτρεπε η υγεία μου και είχα δυνάμεις. Μου είχαν δώσει ημερομηνίες για ένα δικαστήριο στην Λα Κορούνια για τον Σεπτέμβριο. Θα επιχειρούσα κάτι εκεί. Στο μεταξύ έπρεπε να είμαι σε φόρμα.

Τον Μάρτιο με μετέφεραν στην Δεύτερη πτέρυγα λόγω καλής συμπεριφοράς. Εκεί ξαναβρήκα τον φίλο μου τον Μπόλας. Εκείνες τις μέρες η ΕΤΑ είχε εκτελέσει έναν δεσμοφύλακα της φυλακής Μπασαούρι, στο Μπιλμπάο, με μια σφαίρα στο κεφάλι, σε αντίποινα για τη μεταχείριση που είχαν κάποιιοι πολιτικοί κρατούμενοι σε αυτή τη φυλακή. Τότε οι φύλακες, με την παρότρυνση κυρίως του συνδικάτου CESIF⁸, αποφάσισαν να κατεβούν σε απεργία σε όλες τις φυλακές. Θα επικρατούσε χάος. Θα έβαζαν εμάς στη μέση, γιατί η απεργία τους σήμαινε ότι θα μέναμε χωρίς προαύλιο, ντους, επισκεπτήρια κλπ. Έπειτα από δύο ημέρες οι δεσμοφύλακες κατέβηκαν σε απεργία. Στη Δαρόκα ανέκυψε αυτό που κυοφορούταν ήδη από καιρό τώρα: η βία.

Ο φίλος μου ο Μπόλας ήρθε να με βρει.

-Χοσέ, πηγαίνουμε για ταρατάσα, έρχεσαι;

-Τώρα; τον ρώτησα έκπληκτος.

-Φυσικά! Το πρωί ξεκίνησαν την απεργία και μας έκοψαν ήδη το προαύλιο.

-Ποιος άλλος συμφωνεί;

-Εδώ στη αυλή, όλοι.

-Άντε λοιπόν, έλα, αλλά πρέπει να ανεβείτε ν' ανοίξουμε τα κελιά.

Οι υπόλοιποι κρατούμενοι συμφώνησαν με την ιδέα, χωρίς εξαιρέσεις και άρχισε η εξέγερση. Ένας ένας, όσοι βρίσκονταν στο προαύλιο σκαρφάλωναν στη σκεπή μπροστά στα γουρλωμένα μάτια των δεσμοφυλάκων του φυλάκιου και των πολιτοφυλάκων. Οι πτέρυγες είχαν, στο ταβάνι, παράθυρα σκεπασμένα, από όπου έμπαινε φυσικό φως για να φωτίζονται οι διάδρομοι. Μερικοί συντρόφοι οπλισμένοι με μαχαίρια και σίδερα κατάφεραν να σπάσουν ένα από αυτά και να μπουν στην πτέρυγα. Ξεκόλλησαν σιδερένιες ράβδους από τη σκεπή και μ' αυτές παραβίασαν τις πόρτες των κελιών όπου ήμασταν κλειδωμένοι. Μόλις απελευθερωθήκαμε βγήκαμε να βοηθήσουμε τους υπόλοιπους κρατούμενους. Χωριστήκαμε σε ομάδες και κατευθυνθήκαμε στην Πρώτη, την Τρίτη και την Τέταρτη πτέρυγα από όπου ελευθερώσαμε όσους ήθελαν να συμμετάσχουν στην εξέγερση. Ανάμεσά τους βρίσκονταν ο Άβιλα Νάβας και ο Χουάν Χοσέ Γάρφια Ροντρίγες. Σε μία ώρα η φυλακή της Δαρόκα είχε γίνει ρημαδιό. Τα ηλεκτρικά καλώδια είχαν ξηλωθεί. Οι προβολείς σπασμένοι, βουλιαγμένοι απ' τα χτυπήματα. Τα κελιά ήταν εντελώς κατεστραμμένα, όπως και οι πλιακοί θερμοσίφωνες, οι καντίνες, τα εργαστήρια κλπ. Εβδομήντα κρατούμενοι έτρεχαν από τη μία πτέρυγα στην άλλη οπλισμένοι με μαχαίρια και σίδερα. Οι πολιτοφύλακες, με τα όπλα τους και τα ρόπαλα, περίμεναν την κατάλληλη στιγμή για να επέμβουν. Ένα χάος που, μαζί με τις στήλες καπνού που ανέβαιναν απ' τα

8 Το σωματείο των φυλάκων.

καμένα στρώματα σε διάφορα σημεία της σκεπής, έδιναν στη φυλακή μια εικόνα αποκάλυψης.

Η είδηση διέτρεξε όλες τις φυλακές μέσα από τα ΜΜΕ. Οι φυλακές Νανκλάρες ντε Όκα, Κάσερες 2, Αλκαλά-Μέκο και Φονκαλέντ ενώθηκαν μαζί μας. Η Διεύθυνση χρειάστηκε τη συνδρομή των Δυνάμεων Ασφαλείας του Κράτους για να σταματήσει αυτή τη χιονοστιβάδα.

Η εισβολή της Πολιτοφυλακής έγινε με αυτόματα που έριχναν πραγματικά πυρά και με τουφέκια με λαστικένιες σφαίρες. Εμφανίστηκαν ξαφνικά πυροβολώντας οτιδήποτε κινιόνταν, υποχρεώνοντάς μας να αναδιπλωθούμε. Μερικοί από εμάς κατέβηκαν στις πτέρυγες. Άλλοι ανεβήκαμε στις ψηλότερες στέγες όπου φτιάξαμε οχυρώματα. Από εκεί, καλυπτόμενοι από τις λαστικένιες σφαίρες και τα βλήματα των δακρυγόνων που περνούσαν συνεχώς πάνω από τα κεφάλια μας με πολλά στρώματα που τα βάζαμε προκάλυμμα, απαντούσαμε στις επιθέσεις πετώντας τους τα δικά μας όπλα: αντικείμενα. Ωστόσο, η χιονοστιβάδα βλημάτων που μας εκσφενδόνιζαν μας ανάγκαζε να είμαστε συνέχεια πεσμένοι μπρούμυτα στη σκεπή. Όταν τα πυρά λιγόστεψαν επικράτησε μια στιγμή πανικού. Έπρεπε να προσέχουμε πάρα πολύ και να μη μετακινούμαστε απότομα: μια μαζική μετακίνησή μας μπορούσε να προκαλέσει την κατάρρευση της εύθραυστης σκεπής πάνω στην οποία είχαμε οχυρωθεί. Εκείνη τη στιγμή άκουσα τον Μπόλας να με φωνάζει:

-Χοσέ..., ε, Χοσέ!

Σήκωσα ελαφρά το κεφάλι και κοίταξα προς τα εκεί που βρισκόταν. Ήταν ξαπλωμένος στη σκεπή και στο πρόσωπό του έβλεπα μορφασμούς πόνου γι' αυτό υπέθεσα ότι τον είχαν χτυπήσει με σφαίρα από καουτσούκ. Σπκώθηκα γρήγορα και περνώντας πάνω από τα σώματα άλλων συντρόφων έφτασα στη θέση του. Ένα δακρυγόνο σφύριξε πάνω από το κεφάλι μου.

-Τι συνέβη;

-Μία σφαίρα, μόλις που μπορώ να ανασάνω...

-Πονάς πολύ;

-Ναι.

Συλλογίστηκα την κατάσταση. Όλα φαινόταν να έχουν χαθεί και ήταν απλώς θέμα χρόνου να παραδοθούμε. Σπκώθηκα με τα χέρια ψηλά φωνάζοντας:

-Μην πυροβολείτε, μην πυροβολείτε...

Οι πολιτοφύλακες έμειναν ακίνητοι. Ο λοχίας που ήταν επικεφαλής διέταξε να σταματήσουν να ρίχνουν και με ρώτησε:

-Τι θέλεις;

-Έχω έναν σύντροφο πληγωμένο και νίνιγεται. Θέλω να τον κατεβάσω να τον δει γιατρός. Νομίζω ότι έχει σπάσει πλευρό.

-Εντάξει, αλλά να κατεβείτε όλοι. Σύμφωνα; με εκβίασε.

Μίλησα με τους συντρόφους και συμφωνήσαμε να σταματήσει η εξέγερση. Είπαμε να κατέβω εγώ πρώτος για να δούμε τι θα γινόταν.

-Εντάξει, παραδινόμαστε, του φώναξα. Να μας εγγυηθείς όμως ότι δεν θα αγγίξετε κανέναν.

-Έχεις το λόγο μου, μικρέ.

Πήρα τον φίλο μου και κρατώντας τον από τον ώμο τον μετέφερα στην άκρη της σκεπής. Ύστερα, με τη βοήθεια και άλλων κρατουμένων, τον κατεβάσαμε τον Μπόλας. Απέναντί μας μια ομάδα πολιτοφύλακες μας σημάδευαν με τα όπλα τους. Τα είχα παίξει.

-Ωραία, ας κατεβούν και οι υπόλοιποι τώρα, ζήτησε ο λοχίας.

Άρχισαν να κατεβαίνουν και οι άλλοι. Όλα είχαν τελειώσει.

Ευτυχώς ο Χιρονές δεν είχε τίποτε σοβαρό, εκτός από μία μελανιά στο στήθος από λαστικένια σφαίρα. Μας έβαλαν κατευθείαν στα κελιά της Πέμπτης πτέρυγας. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι είχαν ήδη παραδοθεί και τους είχαν κλείσει στα κελιά. Εμείς ήμασταν οι τελευταίοι. Αν και οι πολιτοφύλακες τήρησαν το λόγο τους, οι δεσμοφύλακες από τη μεριά τους ξέσπασαν πάνω στους φυλακισμένους, και τους περισσότερους τους ξυλοκόπησαν. Εγώ για την ώρα είχα γλυτώσει, ήξερα όμως ότι αργά ή γρήγορα θα έρχονταν να μου κάνουν επίσκεψη. Δεν θα παρέλειπαν, αυτή ήταν η συνηθισμένη μέθοδος.

Μόλις κατάφεραν να πάρουν τον έλεγχο της φυλακής άρχισαν να ξεδιαλέγουν όσους θεωρούσαν επικεφαλής της εξέγερσης. Τελικά άφησαν μόνο δεκαπέντε κρατούμενους στην Πέμπτη πτέρυγα, ανάμεσα στους οποίους βρισκόμασταν ο Άβιλα Νάβας, ο Χιρονές, ο Χουλέπε, ο Άνχο, εγώ και άλλοι σύντροφοι της εξέγερσης. Θα ζητούσαν όμως μόνο τη μεταγωγή του Νίνιο και του Χουλέπε στη φυλακή της Ερέρα ντε λα Μάντσα, τους οποίους έκριναν άδικο ότι ήταν οι υπεύθυνοι αυτής της ανταρσίας. Για άλλη μια φορά η Διεύθυνση τιμωρούσε αυθαίρετα, χρησιμοποιούσε οποιοδήποτε πρόσχημα για να τιμωρήσει εκείνους τους κρατούμενους που ήταν συγκρουσιακοί και ενοχλητικοί.

Όσο διαρκούσε η απεργία των φυλάκων, τη φυλακή την είχε αναλάβει η Πολιτοφυλακή. Έρχονταν να μοιράσουν το συσσίτιο με τα όπλα τους γεμάτα σφαίρες από καουτσούκ, με ασπίδες και ρόπαλα, έτοιμοι να μας λιανίσουν στην παραμικρή ασυνήθιστη κίνηση. Τις πρώτες μέρες δεν έβγαλαν κανέναν στο προαύλιο, δεν μας έδωσαν σεντόνια και κουβέρτες. Ούτε μας άφησαν να πάμε στα ντους. Τελικά όμως ομαλοποιήθηκε η κατάσταση και μπορέσαμε να πάρουμε τα πράγματά μας, να πάμε στο προαύλιο και στα ντους. Μας περίμεναν μακριές μέρες απομόνωσης.

Μια νύχτα κάμποσοι δεσμοφύλακες ήρθαν να με βρουν οπλισμένοι με ρόπαλα. Άνοιξαν την πόρτα του κελιού.

-Ταρίο, βγάλε τα ρούχα σου και στο διάδρομο, πρέπει να κάνουμε έρευνα.

Έβγαλα τα ρούχα μου, βγήκα στο διάδρομο και ακούμπησα τα χέρια στον τοίχο. Στα χέρια τους κράδαιναν ρόπαλα.

-Άνοιξε τα πόδια, με διέταξε ένας που του είχαμε βγάλει το παρατσούκλι *Γυφτοπούλα*.

Υπάκουσα.

-Πιο ανοιχτά! Άντε!

Υπάκουσα ξανά. Τότε έπεσαν βροχή οι ροπαλιές, μερικές στους όρχεις μου. Άντεξα όσο καλύτερα μπορούσα τη μπόρα. Όταν με άφησαν ξαναγύρισα στο κελί. Αυτό επαναλήφθηκε συχνά εκείνες τις μέρες, σε διάφορες έρευνες και σε άλλους συντρόφους. Αποτελούσε κομμάτι των κανόνων του παιχνιδιού, ένα παιχνίδι ζαριών με την εξουσία, ένα παιχνίδι χαμένο από χέρι.

Στη φυλακή ο κρατούμενος είναι κάτι λιγότερο από κατσαρίδα, είναι μόνο ένα νούμερο, ένας όγκος. Μπορούσαν να του κάνουν ό,τι τραβούσε η όρεξή τους. Ποιος θα το έβλεπε; Ποιος θα το κατέγραφε; Πώς θα αποδείκνυε ένας κρατούμενος ότι τον κακομεταχειρίστηκαν; Και αν μπορούσε να το κάνει ποιος θα του έδινε σημασία; Οι δικαστές Επιτήρησης στην πλειονότητά τους συμμετείχαν στη Διεύθυνση. Υπήρχε μια εμφανής συμπαιγνία ανάμεσα στην επίσημη δικαιοσύνη και στο σωφρονιστικό σύστημα, που μπορούσες να την μαντέψεις ολοκάθαρα από τις εκατοντάδες καταδικαστικές ή αρχειοθετημένες σε βάρος των κρατουμένων υποθέσεις, όταν αυτοί διατύπωναν κάποια διαμαρτυρία.

Στις 30 Μαρτίου μια καλή είδηση ξεσήκωσε την πτέρυγα. Ο Χαβιέρ Άβιλα Νάβας, λίγες ώρες μετά την παραλαβή του από την πολιτοφυλακή για μεταγωγή στη φυλακή Ερέρα ντε λα Μάντσα, κατόρθωνε για δεύτερη φορά να αποδράσει από την κλούβα που τον μετέφερε, από μια τρύπα που άνοιξε με ένα πριονάκι στο πάτωμα. Υποδεχθήκαμε την είδηση με γλεντοκόπι και ζητωκραυγές. Καλή τύχη μάγκα!

Τον Μάιο τελείωσε η τιμωρία μας και μας έβγαλαν από την απομόνωση. Μας πήγαν στην Πρώτη πτέρυγα όπου μας υποδέχτηκαν οι σύντροφοι με ζητωκραυγές. Αρχίσαμε να βγαίνουμε ξανά στο προαύλιο σε ομάδες υπό επιτήρηση, και έτσι επιστέψαμε στον κανονικό ρυθμό της φυλακής. Έπιασα φιλία με τον Ισκιέρδο Τράντσο, έναν κατάδικο από την Λεόν, έναν σύντροφο με εξαιρετική ανθρώπινη ποιότητα. Περπατούσαμε πάντα μαζί. Ήθελε κι αυτός να φύγει, γι' αυτό μιλάγαμε την ίδια γλώσσα. Αποφασίσαμε να αποδε-

χτούμε κάποιες ληστείες που είχαν γίνει όταν ήμασταν ελεύθεροι για να μας παραπέμψουν στη δικαιοσύνη και να επιχειρήσουμε μαζί κάτι. Έπρεπε να τα παίξουμε όλα για όλα.

Οργάνωσα διάφορες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας στις οποίες συμμετείχε η πλειονότητα της Πρώτης πτέρυγας. Σταματήσαμε να καθαρίζουμε την πτέρυγα και να μοιράζουμε το συσσίτιο. Κηρύξαμε καθολική απεργία. Ο διευθυντής ήρθε να με βρει, με τη συνοδεία του υπαρχιφύλακα της βάρδιας και κάμποσους δεσμοφύλακες.

-Ταρίο, μάζεψε τα πράγματά σου, γυρνάς στην απομόνωση, μου έδειξε.

-Εγώ; τον ρώτησα, κάνοντας τον άσχετο. Μα δεν έχω κάνει τίποτα, πρόσθεσα με αυθάδεια.

-Εσύ ποτέ δεν κάνεις τίποτα! Έλα, πάμε...

Μάζεψα τα μπογαλάκια μου σε τσάντες και ξεκίνησα για την Πέμπτη πτέρυγα. Οι κρατούμενοι μου φώναζαν πίσω απ' τις κλειστές πόρτες των κελιών.

-Ε, Τσε, πού σε πάνε;

-Απομόνωση. Στείλτε μήνυμα στον Τράντσο, εντάξει;

Κάμποσες βρисиές έβγαϊναν απ' τις πόρτες.

-Καθάρματα, γουρούνια, καργιόληδες...!

Ήμασταν τότε πολύ ενωμένοι λόγω των πρόσφατων γεγονότων. Βασίλευε μια υπέροχη συντροφικότητα.

Όταν φτάσαμε στην Πέμπτη με έβαλαν σε ένα κελί. Ο διευθυντής μου μίλησε με αυταρχικό τόνο αυταρχικό.

-Θα μείνεις εδώ σε πρώτη φάση. Θα έχεις τα ίδια δικαιώματα που είχες και πριν, αλλά θα βγαίνεις μόνος σου στο προαύλιο και θα μείνεις απομονωμένος από τους υπόλοιπους μέχρι να μάθεις να συμπεριφέρεσαι σαν πολιτισμένος άνθρωπος και όχι σαν άγριος.

-Κάνε ό,τι τραβάει η όρεξή σου, αλλά αμφιβάλω αν κατορθώσεις κάτι με μένα.

-Αυτό θα το δούμε, Ταρίο.

Όταν κλείδωσαν την καγκελόπορτα και ύστερα την πόρτα του κελιού έβγαλα τα βιβλία μου από τις τσάντες, σεντόνια, κουβέρτες, το ραδιόφωνο και έστρωσα το κρεβάτι. Ξάπλωσα, άναψα ένα τσιγάρο και άρχισα να διαβάζω τον *Βασιλιά Ληρ* του Σέξπιρ που με απορροφούσε βαθιά. Βρισκόμουν στη φυλακή ήδη τρία χρόνια και είχα περάσει πολλές συνεχόμενες απομονώσεις ώστε να έχω χάσει κάθε φόβο για αυτό το είδος της τιμωρίας και για όσα άλλα χρησιμοποιούσε καθημερινά η Διεύθυνση για να με εκβιάσει και να με υποτάξει. Η φυλακή δε με τρόμαζε. Είχα τα σχέδιά μου και θα περίμενα απλώς να ωριμάσουν, τίποτε άλλο. Οι τιμωρίες δεν θα με έκαναν να παραιτηθώ από αυτά.

Δύο εβδομάδες αργότερα με έβγαλαν από εκεί και επέστρεψα στην Πρώτη πτέρυγα όπου επικρατούσε ηρεμία. Γίναμε φίλοι με τον Χουάν Χοσέ Γάρφια Ροντρίγκες, έναν γνωστό ληστή από τη Βαγιαδολίδ και χάρη σε αυτόν ξαναπήρα το πόστο του καντινιέρη, όπου τώρα ήμασταν οι δυο μας. Περνούσαμε όλη τη μέρα μιλώντας για αποδράσεις και παίζοντας σκάκι. Αθλούμασταν και λιγάκι στο γυμναστήριο που επιτέλους είχαν φτιάξει στην πτέρυγα. Για λόγους σκοπιμότητας επέστρεψα στην καλή συμπεριφορά. Ο Χουάνχο μου διηγήθηκε την ιστορία του. Τον είχαν συλλάβει στη Βαγιαδολίδ ύστερα από ανταλλαγή πυροβολισμών στην οποία σκοτώθηκαν δύο αστυνομικοί και τραυματίστηκε ένας τρίτος. Ο αδελφός του ο Κάρλος είχε χτυπηθεί και αυτός από σφαίρες στην ίδια συμπλοκή. Αντιμέτωπος με μια ποινή 112 χρόνων φυλακής, η μόνη του ελπίδα ήταν η απόδραση. Είχε καταφέρει να το σκάσει σε μία περίπτωση από το δικαστήριο στο Λας Πάλμας. Όμως τον αναγνώρισαν λίγες ώρες αργότερα όταν μπήκε σε ένα κτίριο και τον ξανάπιασαν. Τώρα περιμένει την ευκαιρία του. Μια ευκαιρία που θα ερχόταν ύστερα από ένα χρόνο και που θα τον μετέτρεπε στο «δημόσιο κίνδυνο νούμερο 1» της Ισπανίας.

Τον Αύγουστο ήρθαν να με επισκεφθούν η μητέρα και τα αδέρφια μου. Είχαν ταξιδέψει 1.500 χιλιόμετρα για να με δουν, και τα γουρούνια μάς έδωσαν μόνο μισή ώρα να μιλήσουμε, με ένα βρώμικο πλαστικό τζάμι ανάμεσά μας. Εξεγειρόμουν, σε τρομακτικό βαθμό.

-Γεια σου γιε μου, με χαιρέτησε η αδιαμφισβήτητη βασίλισσα της καρδιάς μου.

-Γεια σου μητέρα, πώς είστε;

-Καλά, λίγο κουρασμένοι απ' το μακρύ ταξίδι, αλλά εντέλει καλά. Κοίτα, να ο αδελφός σου, ο Μάρκος! μου είπε ανεβάζοντάς τον σε μια καρέκλα.

Τον χαιρέτησα κουνώντας του το χέρι και χαμογέλασε ντροπαλά. Ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα τον μικρό μου αδελφό. Ένα κύμα συναισθηματισμού με πλημμύρισε αλλά συγκρατήθηκα. Έπαιξα με τον μικρούλη πίσω από το τζάμι.

-Γιε μου, τι έχεις κάνει; Ήρθε ο διευθυντής να μου μιλήσει και μου είπε ότι του προκαλείς πολλά προβλήματα.

-Μην του δίνεις σημασία μητέρα, είναι σκουλήκι. Ένας άνθρωπος που δεν μας αφήνει να αγκαλιαστούμε ύστερα από τόσα χρόνια, και που επιτρέπει επισκεπτήριο μόλις τριάντα λεπτών έπειτα από ένα τόσο μακρύ ταξίδι, δεν είναι ο πιο ενδεδειγμένος να δίνει σε μένα μαθήματα καλών τρόπων.

-Καλά, το ίδιο κάνει, πώς τα περνάς;

-Καλά.

-Δεν ξέρω, σε βλέπω λίγο ταραγμένο.

-Είναι που με εκνεύρισε αυτό το κάθαρμα...

Συνεχίσαμε να μιλάμε. Χαιρέτησα τους αδελφούς μου, καθώς και τον Αντόνιο, τον σύζυγο της μητέρας και φίλο μου. Ήταν κύριος. Είχαν έρθει να με δουν και ύστερα θα ανέβαιναν στη Γαλικία να περάσουν λίγες μέρες οικογενειακά. Τέλειωσαν τα τριάντα λεπτά του επισκεπτηρίου και αποχαιρετιστήκαμε με χαμόγελα που προσπαθούσαν να κρύψουν τη λύπη που μας δημιουργούσε αυτή η κατάσταση. Εκείνος ο πόνος στο πρόσωπο της μητέρας θα ήταν για μένα η πραγματική ποινή, και όχι η φυλακή. Δεν της είπα τίποτε για την αρρώστια μου.

Τον Σεπτέμβριο θα με μετέφεραν στη φυλακή της Λα Κορούνια. Η μεταγωγή αυτή θα μου πρόσφερε μια ευκαιρία απόδρασης. Θα επιχειρούσα να επωφεληθώ από τις γνώσεις που είχα από τη φυλακή για να φύγω από εκεί. Άρχιζε για μένα ο επίπονος δρόμος της ελευθερίας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Ο δρόμος της ελευθερίας

Όταν όλες οι φυλακές του κόσμου θα 'χουν αφήσει όλους τους φυλακισμένους γιατί δεν θα βρίσκουν κάποιο λόγο να τους κλείνουν μέσα σύμφωνα με τους νόμους...

Φυλακή της Λα Κορούνια, Σεπτέμβριος 1990

Γύρω στις 3.30 το απόγευμα η κλούβα της Πολιτοφυλακής σταμάτησε μπροστά στη φυλακή της Λα Κορούνια. Ήμουν κουρασμένος, ένιωθα ναυτία από το ταξίδι, και το μόνο που ήθελα ήταν να βγω από εκείνο το κλουβί να ανασάνω ξανά καθαρό αέρα. Μας κατέβασαν ανά δύο δεμένους με χειροπέδες, πήραμε τους μπόγους μας από το χώρο αποσκευών της κλούβας και ύστερα, πάντα με τη συνοδεία της Πολιτοφυλακής, προχωρήσαμε να μπορούμε στη φυλακή. Μέσα στη γέρικη φυλακή μάς έβγαλαν τις χειροπέδες. Εμένα με ξεχώρισαν από τους υπόλοιπους κρατούμενους και αφού με υπέβαλαν στην καθιερωμένη έρευνα με πήγαν στην πτέρυγα της απομόνωσης, στο τρίτο τμήμα, που το είχαν βαφτίσει «μπούνκερ»¹. Αποχαιρέτησα με ένα νεύμα, «κουράγιο», τους συντρόφους μου στη μεταγωγή.

Η υποπτέρυγα της απομόνωσης, που είχε χτιστεί πρόσφατα δίπλα στην Τρίτη πτέρυγα των ενθλίκων, απέναντι από τα επισκεπτήρια, το νοσηλευτήριο και τις Γυναικείες Φυλακές, αποτελούσε το τμήμα υψίστης ασφαλείας της φυλακής, και ήταν το πιο απρόσβατο τμήμα της για σκαρφάλωμα. Αυτή τη φορά δεν θα με διευκόλυναν καθόλου. Με έβαλαν σε ένα από τα έξι κελιά που αποτελούσαν το παράρτημα αυτό της απομόνωσης. Μόλις έμεινα μόνος ξάπλωσα στο στρώμα και αποκοιμήθηκα, ήμουν εξαντλημένος.

Ξύπνησα λίγες ώρες αργότερα, όταν άνοιξαν για να μου δώσουν τα ρούχα μου.

-Ταρίο, μου είπε ένας δεσμοφύλακας, έχεις δυο ώρες προαυλισμό. Σου αφήνω ανοιχτές τις ντουζιέρες αν θες να κάνεις μπάνιο.

-Θέλω να αγοράσω καφέ από την καντίνα, του ζήτησα.

-Εντάξει, τώρα θα κατέβει αυτός από την καντίνα να πάρει την παραγγελία σου.

1 Υπόγειο αντιαεροπορικό καταφύγιο.

Φόρεσα μια ρόμπα, πήρα καθαρά ρούχα, σαπούνι και πετσέτα και πήγα στο προαύλιο όπου βρίσκονταν οι ντουζιέρες. Τα παράθυρα των κελιών απείχαν μόλις ένα μέτρο από το έδαφος. Στο ένα κελί ήταν ένας άνθρωπος. Πλησίασα στο παράθυρό του και χτύπησα το τζάμι.

-Γεια! τον χαιρετήσα, πώς σε λένε;

-Χαβιέρ. Μου δίνεις ένα τσιγάρο;

-Δεν έχω τώρα, θα μου φέρουν αργότερα απ' την καντίνα και θα σου περάσω ένα. Λοιπόν πάω για μπάνιο. Τα λέμε μετά.

Ύστερα από ένα καλό μπάνιο βγήκα στο προαύλιο όπου περπατούσε ο Χαβιέρ. Πήγα και περπατήσαμε παρέα. Του συστήθηκα.

-Με λένε Χοσέ, αν και εδώ πιο πολύ με ξέρουν ως Τσε.

-Ναι, έχω ακούσει για σένα.

-Γιατί σε έχουν εδώ; τον ρώτησα.

-Έπρεσε μια μπάλα με πρέζα στον περίβολο και πήδηξα εκεί να τη μαζέψω.

-Και ο πολιτοφύλακας τι έκανε; άρχισα να ψάχνω το θέμα.

-Δεν υπάρχει πολιτοφύλακας εκεί. Στη σκοπιά εδώ και μέρες γίνονται έργα... «Καταπληκτικό!» σκέφτηκα.

-Για πες μου, γιατί πας έτσι, σκυφτός;

-Γιατί κάθε δεκαπέντε μέρες μού κάνουν μια ένεση Iagartil που με κάνει κουρέλι για μερικές μέρες. Όμως μου περνάει τώρα.

Η ματιά του ήταν άδεια. Στα μάτια του μάντευες μια αρχή τρέλας, μια προοδευτική αποξένωση που κατέστρεφε σοβαρά τη συνολική του προσωπικότητα. Τον μετέτρεπαν σε ανθρώπινο ερείπιο με τις ενέσεις και τις συνεχόμενες ποιές απομόνωσης. Ο άνθρωπος αυτός χρειαζόταν βοήθεια, συντροφιά. Όχι αλυσίδες και μοναξιά. Παρά τον επιφυλακτικό, απρόσιτο και συχνά απαθή χαρακτήρα μου, ενδιαφέρθηκα γι' αυτόν και την κατάστασή του.

-Μην κάνεις άλλες ενέσεις, τον συμβούλεψα.

-Τι λες! μου απάντησε κοιτώντας με στα μάτια. Μια φορά αρνήθηκα και μου την έκαναν με το ζόρι, αφού μου έδωσαν ένα χέρι ξύλο.

-Δεν ξέρω Χαβιέρ, αλλά αν συνεχίσουν να στο κάνουν αυτό θα γίνεις ψυχοπαθής.

-Το ξέρω...

Συνεχίσαμε να βγαίνουμε κάθε μέρα μαζί στο προαύλιο. Τον έβαζα να κάνει κάθε μέρα μαζί μου γυμναστική απειλώντας τον ότι θα παίζαμε φροντόν². Ύστερα κάναμε ντους και περπατάγαμε στο προαύλιο πίνοντας καφέ που μας κατέβαζαν από την καντίνα. Η παρέα μου του έκανε καλό και το

2 Παιχνίδι, στο οποίο οι παίχτες πετούν τη μπάλα (πελότα) κόντρα στον τοίχο.

μυαλό του άρχισε να λειτουργεί κανονικά. Συνερχόταν, έδειχνε διαυγής στις συζητήσεις που κάναμε καθημερινά.

Λίγες μέρες αφότου ήρθα στην Λα Κορούνια ήρθε να με δει ο θεός μου ο Σούσο. Το επισκεπτήριο έγινε πίσω απ' το τζάμι.

-Γεια σου Τσε, πώς τα περνάς;

-Καλά, τι κάνει ο Τσίκο;

-Χθες ήμασταν μαζί, μου έδωσε ένα μήνυμα για σένα, μου απάντησε. Έβγαλε ένα κομματάκι χαρτί από την τσέπη του και το κόλλησε στο τζάμι για να το διαβάσω.

«Καλέ μου φίλε. Έχω σοβαρά προβλήματα με την αστυνομία, με κυνηγούν για διάφορες ληστείες. Πρέπει να φύγω για λίγο καιρό από την Λα Κορούνια, παίρνω μαζί μου τα όπλα γιατί θα μου λείψουν. Πήρα το μήνυμά σου. Αυτό που μου ζητάς θα πρέπει να περιμένει λιγάκι. Τώρα είμαι μόνος μου και έχω προβλήματα. Όταν βρω τους κατάλληλους ανθρώπους για να σε βγάλουμε από εκεί θα έρθουμε να σε βρούμε. Να 'χεις πίστη και δύναμη. Θα τα καταφέρουμε...»

Όταν το διάβασα αυτό, ένιωσα λίγο εγκαταλειμμένος. Κατάλαβα όμως ότι ο τρόπος σκέψης του ήταν διαφορετικός και ότι αναμφίβολα με εκτιμούσε πολύ. Δεν είχε την ανοργανωσιά στην οποία ήμουν συνηθισμένος και δεν δρούσε αν πρώτα δεν ήταν σίγουρος ότι θα πετύχει το στόχο του. Υπολόγιζε τους κινδύνους. Εγώ δεν μπορούσα να τον κατηγορήσω γι' αυτό, ούτε να απαιτήσω να παίξει τη ζωή και την ελευθερία του για μένα έτσι, με ελαφριά καρδιά, αν και εγώ θα το έκανα γι' αυτόν. Ήταν πάνω απ' όλα, και πάνω από τον εγωισμό μου, φίλος μου, και αυτό μετρούσε για μένα. Του ευχήθηκα καλή τύχη και του έδωσα κάποιες οδηγίες για να έρθει σε επαφή μαζί μου το συντομότερο δυνατόν.

-Θεϊέ, ελπίζω να είστε όλοι καλά στο σπίτι. Δώσε το μήνυμα στον Τσίκο, και να προσέχει.

-Εμείς είμαστε καλά. Πρόσεχε πολύ τον εαυτό σου Χοσέ, μην πάθεις κανένα κακό...

-Μείνε ήσυχος...

Ύστερα στο κελί, ξάπλωσα να συλλογιστώ αυτά που έμαθα στο επισκεπτήριο. Μόλις οργανωνόταν ο Τσίκο θα ερχόταν να με βρει, ήμουν σίγουρος γι' αυτό. Από το μυαλό μου περνούσαν κομμάτια από το παρελθόν. Θυμήθηκα τις δύο φορές που είχα πάει να τον βγάλω από τα αναμορφωτήρια του Κάσερες και του Λογρόνιο. Τα εκατοντάδες χιλιόμετρα που είχαμε διατρέξει μαζί σε εκείνη τη διαρκή φυγή στην οποία είχαμε μεταμορφώσει τη ζωή μας, επιστρέφοντας στους δρόμους της Λα Κορούνια.

Ή όταν συνεργαστήκαμε με τον αδερφό του τον Ίβες, τον Ρολάντο, τον Χούλιο τον Καρόνια, τον Χοσέ Μαρία Εσπόσιτο και άλλους για να κατασκευάσουμε ένα τούνελ στην Πτέρυγα Ανηλίκων αυτής της ίδιας φυλακής, χρόνια πριν. Δε διαστάσαμε να συρθούμε μια νύκτα τριακόσια μέτρα μέσα στην ύπαιθρο για να φτάσουμε στον τοίχο του προαύλιου των Ανηλίκων και να πετάξουμε από πάνω δυο πακέτα τυλιγμένα με σελοφάν, τα οποία περιείχαν ένα καλέμι, ένα μέτρο, ένα σιδερένιο σφυρί χωρίς λαβή και μια αξίνα. Αν μας αντιλαμβάνονταν θα ήταν δύσκολο να πείσουμε τους Πολιτοφύλακες ότι δεν ήμασταν δραπέτες, και από κει και πέρα θα απείχε μόνο ένα μικρό βήμα να μας πυροβολήσουν. Ωστόσο, όλα πήγαν καλά. Τα πακέτα έπεσαν στο προαύλιο και από κει τα πήρε και τα έκρυψε ένας κρατούμενος που είχε προηγουμένως πριονίσει τα κάγκελα στο παράθυρό του. Αν και τελικά το τούνελ ανακαλύφθηκε λίγα μέτρα πριν φτάσει στον προορισμό του, άξιζε τον κόπο να το επιχειρήσουμε. Ήταν όμορφο να βοηθάς έναν φυλακισμένο άνθρωπο να ξεφύγει. Για έναν ελεύθερο άνθρωπο αυτή η βοήθεια, ή η δραπετεύση του ίδιου, αποτελούσε τη μεγαλύτερη εμπειρία που θα μπορούσε ποτέ να δοκιμάσει. Δεν ήταν τίμιο να αφήνει ένα φίλο να σαπίζει σε ένα μπουντρούμι, να υπομένει και να εξαναγκάζεται σε μια άθλια συμπεριφορά.

Τελικά αποφάσισα να δράσω μόνος μου, για λογαριασμό μου, και να το επιχειρήσω από τη σκοπιά της Τρίτης πτέρυγας στην οποία, σύμφωνα με την πληροφορία του Χαβιέρ, εκτελούνταν έργα. Δεν ήθελα να μην επωφεληθώ από αυτή την ευκαιρία, ούτε να κάθομαι να περιμένω να έρθει κάποιος άλλος να βγάλει για μένα τα κάστανα από τη φωτιά. Θα αντιμετώπιζα τις συνέπειες. Έστειλα μηνύματα στις γυναίκες, στους ανήλικους και στις υπόλοιπες πτέρυγες να γίνουν τα μάτια μου και να μου δώσουν πληροφορίες για τις τέσσερις σκοπιές του περιβάλου. Είχα φίλους και φίλες που θα το έκαναν αυτό, χωρίς πρόβλημα. Μου έδιναν μέσα από τα παράθυρα της Τρίτης πτέρυγας που έβλεπαν στο προαύλιο όπου περπατούσα τα απογεύματα, κάποια σεντόνια και μπογιά στο χρώμα του κάγκελου. Επίσης προμηθεύτηκα κάμποσα χαρτονομίσματα των 5.000 (πεσέτες) για τα πρώτα μου έξοδα, αν κατάφερνα να φύγω. Τα έκρυπα στον πρωκτό μαζί με τα δυο πριονάκια και πέταξα το σιλιέτο. Η φυλακή ήταν μια σκληρή ζούγκλα, όπου μόνο αν απελευθερωνόσουν από κάθε είδους προκαταλήψεις και κόμπλεξ θα κατάφερνες να επιβιώσεις χωρίς να πάθεις μεγαλύτερη ζημιά.

Στην περίπτωση αυτή η περηφάνια έγκειται στην ικανότητα να τα καταπίνεις όλα αυτά για να καταφέρεις να φύγεις από κει. Και αυτό δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Απαιτούσε θυσίες, χρόνο και επινοτικότητα. Και τύχη... πολλή τύχη.

Ένα πρωί ανέκυσαν προβλήματα με τον σύντροφό μου τον Χαβιέρ. Μερικοί δεσμοφύλακες μαζί με έναν γιατρό ήρθαν για να του κάνουν την ένεση. Όπως είχαμε συμφωνήσει, αρνήθηκε να την κάνει. Τον απείλησαν ότι θα του την κάνουν με το ζόρι. Παρενέβηκα.

-Τι τρέχει, Χαβιέρ; τον ρώτησα, πλησιάζοντας στο φυλάκιο του προαύλιου όπου συζητούσε με τον γιατρό.

-Θέλουν να μου κάνουν την ένεση και εγώ δε θέλω.

-Κοίτα, είπα στον γιατρό, το παιδί είναι μια χαρά. Εδώ και μία βδομάδα κάνουμε μαζί γυμναστική, δεν έχει ανάγκη αυτά τα σκατά...

-Εσύ μην ανακατεύεσαι, Ταρίο. Εγώ είμαι ο γιατρός και εγώ κάνω διάγνωση αν του χρειάζεται ή δεν του χρειάζεται η ένεση.

Η ευκολία με την οποία εκείνος ο μπάσταρδος με το δίπλωμα Ψυχιατρικής αποφάσιζε για τη ζωή και την υγεία του συντρόφου μου με έκανε έξω φρενών. Ήταν απαράδεκτος.

-Κοίτα λιγούρη, τον προειδοποίησα από το παράθυρο του φυλάκιου, άμα λάχει και μπεις στην πτέρυγα σε φάγαμε. Το ίδιο ισχύει και για σας, πρόσθεσα γυρνώντας στους δεσμοφύλακες.

Δεν έκαναν τίποτε, έφυγαν να ειδοποιήσουν τον υπαρχιφύλακα, που ήρθε στην πτέρυγα να μας μιλήσει.

-Ταρίο, μου είπε, αρχίσαμε πάλι;

-Κοίτα, ούτε εγώ, ούτε ο σύντροφός μου τα βάλουμε με κανέναν, μέχρι που ήρθαν αυτοί να μας απειλήσουν ότι θα του κάνουν ένεση με το ζόρι, του είπα δείχνοντας τον γιατρό και τους φύλακες.

-Δε μου λες, Χαβιέρ, θες να σου κάνουν την ένεση ή δε θες; τον ρώτησε.

-Όχι, είμαι μια χαρά έτσι.

Μπροστά σ' αυτή την επιβεβαίωση ο υπαρχιφύλακας μίλησε με τον γιατρό και αυτός τελικά αντικατέστησε τις ενέσεις με ηρεμιστικά χάπια. Είχαμε κάνει ένα σημαντικό βήμα στην ανάρρωσή του.

Την επόμενη μέρα, την ώρα που περπατούσαμε στο προαύλιο, έπεσαν ταυτόχρονα κάμποσα σημειώματα τυλιγμένα γύρω από μπαταρίες από το προαύλιο των γυναικών που το χώριζε μόνο ένας τοίχος από το δικό μας. Ένας από τους δεσμοφύλακες του φυλάκιου μάς τα ζήτησε.

-Ταρίο, φερ' τα εδώ αυτά.

Πλησίασα στο φυλάκιο και τα άνοιξα μπροστά του, δείχνοντάς του από μακριά τα σημειώματα.

-Βλέπεις, δεν έχει τίποτα ναρκωτικά ή κάτι απαγορευμένο. Όσο αφορά το περιεχόμενο των επιστολών είναι προσωπικό.

-Δωσ' μου τα σημειώματα, επέμεινε.

-Με τίποτα...

Το επόμενο πρωί ήρθε να με δει ο υπαρχιφύλακας την ώρα που ήμουν στο κελί. Διέταξε τους συναδέλφους του να φύγουν και να μας αφήσουν μόνους. Τον έλεγαν Αλμπέρτο και ήμασταν γνωστοί από παλιά.

-Δεν αλλάζεις, ε, Ταρίο;

-Προφανώς, όπως βλέπω μέχρι τώρα, ούτε εσείς.

-Τι έγινε χθες με τον υπάλληλο;

Άναψα ένα τσιγάρο και του απάντησα:

-Τίποτα το σοβαρό. Είναι μια κοπέλα που της γράφω και αφού δεν με αφήνουν να κάνω επισκεπτήριο μαζί της στέλνουμε σημειώματα. Ποιο είναι το κακό;

-Αυτό απαγορεύεται, είπε βγάζοντας επιδέξια ένα τσιγάρο από μια ταμπακίερα. Μου δίνεις φωτιά;

Του άναψα και απάντησα:

-Κοίτα, θα είμαι ειλικρινής. Είμαι πολύ καιρό μακριά από τη Γαλικία, κλεισμένος στα κελιά. Εδώ ήρθα να δω την οικογένεια και τους φίλους μου, να μείνω ήρεμος θέλω, τίποτ' άλλο -είπα ψέματα-. Γι' αυτό σου ζητώ απλώς να με αφήσουν ήσυχο. Αν δεν τους αρέσει να στέλνουμε σημειώματα, ας μας δώσουν ένα επισκεπτήριο και τελείωσε.

-Ποια είναι αυτή η κοπέλα;

-Μια φίλη μου.

-Θα μιλήσω στον διευθυντή να σας αφήσει να ιδωθείτε, δε θέλω όμως να πετάτε άλλα σημειώματα πάνω από τον τοίχο, ούτε να μη δείχνεις σεβασμό στους υπαλλήλους, σύμφωνοι;

-Θα ήθελα να σ' ευχαριστήσω γι' αυτό...

Το ίδιο μεσημέρι, μετά το φαγητό, ο διευθυντής έστειλε κάποιους φύλακες στο κελί. Αφού μου έκαναν έρευνα με πήγαν στο γραφείο του.

-Λοιπόν, τι θέλεις; με ρώτησε.

-Επισκεπτήριο και να με αφήνουν ήσυχο.

-Επισκεπτήριο με ποιόν;

-Με την Τρινιδάδ Σίλβα Ιγλέσιας.

Το σκέφτηκε μια στιγμή.

-Το απόγευμα θα σας δώσω επισκεπτήριο πίσω απ' το τζάμι για είκοσι λεπτά. Και αν δεν κάνεις τίποτα μέχρι τη μεταγωγή σου, την παραμονή θα σου δώσουμε ελεύθερο επισκεπτήριο για λίγες ώρες μαζί της. Όχι πριν.

Προσπαθούσε να εξασφαλίσει καλή συμπεριφορά από μένα μέσω συναισθηματικού εκβιασμού, και να με χειραγωγήσει. Ψυχολογία δεύτερης διαλογής, για παιδιά.

-Καλό μού φαίνεται, του απάντησα.

Το ίδιο απόγευμα κάναμε το εικοσάλεπτο επισκεπτήριο όπως μου είχε

υποσχεθεί. Ήταν τόσο όμορφη όσο τον καιρό που ήμασταν μαζί. Ίσως λίγο πιο γεματούλα, απ' την απραξία της φυλακής. Πόνεσα που την είδα φυλακισμένη πίσω από εκείνα τα κάγκελα.

-Γεια σου, αλανάκι!

-Γεια σου, τι κάνεις;

-Όπως τα βλέπεις. Φορτωμένος με ποινές αλλά ψύχραιμος.

-Ήταν έκπληξη που μας άφησαν να ιδωθούμε. Στην αρχή νόμισα ότι ήταν από κοντά...

Στην άλλη άκρη των επισκεπτηρίων μια δεσμοφύλακας άκουγε προσεκτικά τη συζήτησή μας. Στο πλάι μου, κοντά μου, ένας δεσμοφύλακας έκανε το ίδιο. Πόση οικειότητα, πόσες φορές, είχε παραβιάσει με την υβριστική του παρουσία; Πώς μπορούσε κάποιος να είναι τόσο άθλιος, να μην έχει τον παραμικρό ενδοιασμό, καμιά ντροπή, τουλάχιστον λίγο σεβασμό, για να στέκεται τόσο κοντά, να μην απομακρύνεται; Αναμφίβολα, με τον καιρό και την πρακτική, αυτό θα κατέληγε να αποτελεί τμήμα της ψυχής του δεσμοφύλακα.

-Ταρίο τελείωνε, πέρασε ο κανονικός χρόνος...

-Λοιπόν, κινεζούλα, να προσέχεις και πολύ καλή τύχη. Χαιρετισμούς στην Πίλι.

-Και συ να προσέχεις.

Ένα φιλί στο τζάμι ήταν ο κρίκος αποχαιρετισμός. Πόσα ανδρικά και γυναικεία χείλη να είχαν χαράξει πάνω σε εκείνο το βρώμικο τζάμι μπνύματα στοργής ή αγάπης; Αυτό το σύστημα επικοινωνίας ήταν πλασματικό και υποτιμητικό. Ήταν βάνουσο. Πόσο κακό ήταν να φιληθούν δυο φίλοι; Τι επιζήμιο θα γινόταν αν οι πολίτες που είχαν συγγενείς στη φυλακή μπορούσαν να τους αγγίξουν, να τους αγκαλιάσουν, να τους φιλήσουν; Η Διεύθυνση διέθετε τα αναγκαία μέσα για να μεταμορφώσει εκείνες τις βρώμικες, γεμάτες κάγκελα καμπίνες του επισκεπτηρίου σε μικρές αίθουσες όπου οι φυλακισμένοι και οι συγγενείς τους να μπορούν να συναντηθούν συναισθηματικά με πιο ανθρώπινο τρόπο, να τους εγγυηθούν εβδομαδιαία επισκεπτήρια, ελεύθερα. Τουλάχιστον στους συγγενείς των φυλακισμένων, ως πολίτες που πληρώνουν φόρους, τους άξιζε καλύτερη, πιο αξιοπρεπή, πιο ανθρώπινη μεταχείριση. Έβαλα μπροστά τις προετοιμασίες. Κανείς δεν είχε καταφέρει ποτέ να σκαρφαλώσει σε εκείνους τους τοίχους. Μία φορά το επιχειρήσε ένας κρατούμενος, όμως όταν έφτασε στη σκεπή τα κεραμίδια υποχώρησαν και γκρεμίστηκε στο κενό. Αν και έσπασαν τα κόκαλά του κατάφερε σαν από θαύμα να επιζήσει από την πτώση. Από το προαύλιο μέχρι τη σκεπή ήταν σχεδόν τριάντα μέτρα. Εγώ τότε βρισκόμουν σε πλήρη φόρμα, έχοντας κάνει βάρη στη φυλακή Δαρόκα, και βρήκα ένα σημείο από το οποίο πίστευα ότι θα μπορούσα να αναρριχηθώ μέχρι εκεί ψηλά,

αξιοποιώντας τις δυνατότητες που υπήρχαν. Θα το έκανα από την πλευρά των Γυναικείων φυλακών. Είχαν ψηλώσει τον τοίχο του προαύλιου για να μη μπορούν να τις δουν οι άντρες της Τρίτης πτέρυγας από τα πάνω πάνω παράθυρα. Τώρα αυτός ο τοίχος βρισκόταν γύρω στα δυο μέτρα από τη σκεπή. Ο νοσηρός ζήλος της Διεύθυνσης να καταπνίγει διαρκώς τις σχέσεις κρατούμενων γυναικών - αντρών την οδήγησε να υψώσει εκείνον τον τοίχο, ο οποίος με τη σειρά του θα οδηγούσε εμένα μέχρι τη σκεπή, διευκολύνοντας την πρόσβασή μου εκεί. Την ευχαρίστησα για τη συνεργασία.

Εκείνη τη νύχτα άρχισα να πριονίζω το ένα κάγκελο στο παράθυρο του κελιού, ενώ ο σύντροφός μου ο Χαβιέρ πρόσεχε τα απέναντι παράθυρα όπου βρισκόταν το νοσηλευτήριο. Η βοήθεια των συγκρατούμενων ήταν κάθε στιγμή ανεκτίμητη. Μέσα σε δυο νύχτες το είχα πριονίσει. Παρ' όλες τις καθημερινές έρευνες που μου έκαναν δεν αντιλήφθηκαν την τομή του πριονίσματος χάρη στη μοιρολόγια με την οποία με είχαν προμηθέψει οι σύντροφοι. Ευχαριστώ!

Είχα σκεφτεί να κάνω πρώτα το ελεύθερο επισκεπτήριο και μετά, την ίδια νύχτα, να φύγω. Όμως δεν εμπιστευόμουν τον διευθυντή. Ήξερα τις μεθόδους του και φοβόμουν ότι έπειτα από το επισκεπτήριο θα μου άλλαζαν κελί, ή μπορεί να τελείωναν τα έργα στη σκοπιά. Η ελευθερία ήταν αναμφισβήτητη προτεραιότητα γι' αυτό θα έπρεπε να παρατήσω στην άκρη το συναίσθημα. Ίσως να μην την ξανάβλεπα ποτέ...

Η νύχτα της 15ης Σεπτεμβρίου έπεσε πάνω στη φυλακή της Λα Κορού-νια παρακινώντας με στη φυγή, συνένοχη και ξελογιαστρα. Θα περίμενα μέχρι τις 4:00, θα έδινα χρόνο στους κρατούμενους να κοιμηθούν και στους πολιτοφύλακες να βαρεθούν από ανία. Εκείνη την ώρα έκανε κρύο και αυτό θα τους έσπρωχνε μέσα στις σκοπιές τους.

Μέχρι να έρθει η κανονισμένη ώρα κατασκεύασα ένα σκοινί από πλεγμένα σεντόνια. Όταν τελείωσα το έβρεξα για να έχει μεγαλύτερη αντίσταση. Έλπιζα να αντέξει. Ντύθηκα με μια μαύρη φόρμα και ένα σκούφο για να μπορώ να παρακολουθώ απ' την ταράτσα χωρίς να τραβώ την προσοχή, απ' τα σκοτεινά σημεία της. Ύστερα τύλιξα το σκοινί γύρω απ' τη μέση και τον κορμό μου. Στις 4 ακριβώς ξεκόλλησα το κάγκελο και βγήκα έξω. Από εκείνη τη στιγμή ξαναγινόμουν σωματικά ελεύθερος, αφού είχα ξεφύγει απ' τον εγκλεισμό. Και θα ήμουν μέχρι τη στιγμή που θα με ξανάκλειναν σε ένα από εκείνα τα μπουντρούμια. Πλησίασα στο παράθυρο του Χαβιέρ και αφού σφίξαμε τα χέρια σε μια γερή χειραψία τού έδωσα τις φωτογραφίες της οικογένειάς μου, καθώς και τη διεύθυνση που θα τις έστειλε.

Έπειτα από αυτές τις λεπτομέρειες, άρχισα να σκαρφαλώνω. Ανέβηκα στο παράθυρο του φυλάκιου και από κει στο σκέπαστρό του. Ύστερα κρε-

μάσπηκα στον τοίχο του κτιρίου των επισκεπτηρίων και πέρασα στη σκεπή ενός μικρού εργαστηρίου που βρισκόταν κάτω από το νοσπλευτήριο. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια των σωληνώσεων που ήταν στερεωμένες στον τοίχο, ανέβηκα σε ένα από τα παράθυρα του νοσπλευτηρίου. Ύστερα, με την ίδια μέθοδο, ανέβηκα στο παράθυρο του επόμενου ορόφου. Συγκέντρωνα τη σκέψη μου μόνο στο σκαρφάλωμα, αποφεύγοντας την ιδέα της πτώσης. Όταν έφτασα στο παράθυρο του τρίτου ορόφου αρπάχτηκα από τα κάγκελά του, ξεκουράστηκα λιγάκι για να ανακτήσω δυνάμεις, σίγουρος ότι δεν θα κατέβαινε σε κανέναν εκείνη τη στιγμή να ανοίξει το παράθυρο και να με ανακαλύψει κουλουριασμένο εκεί. Σκαρφάλωσα ακόμη ένα μέτρο στις σωληνώσεις και, στο ύψος του τοίχου, κρεμάστηκα απ' αυτόν και ανέβηκα πάνω του. Ξεκουράστηκα ακόμα μια στιγμή καθισμένος καβάλα πάνω στον τοίχο. Ύστερα σηκώθηκα όρθιος πάνω του, με το ένα πόδι πίσω από το άλλο, γιατί το φάρδος του τοίχου ήταν όσο και το πλάτος των τούβλων από τα οποία ήταν χτισμένος. Όπως ήμουν όρθιος, η άκρη της σκεπής βρισκόταν στο ύψος του στήθους μου. Δεν έκανα το λάθος που διέπραξε ο κρατούμενος που είχε προσπαθήσει να ανεβεί πριν από εμένα και απομάκρυνα τα κεραμίδια προς τη μία πλευρά αφήνοντας στα χέρια μου μια σταθερή βάση για να στηριχτούν. Ψηλάφισα με τα χέρια το τσιμέντο, για να βρω την ιδανική θέση να ανεβώ. Η επικλινής στέγη με έκανε να συνειδητοποιήσω ότι αν δεν κατάφερα να ανεβώ με τη μία θα έπεφτα κάτω, μια και ο τοίχος στον οποίο στεκόμουν ήταν πολύ στενός. Χαλάρωσα με μερικές αναπνοές απ' τη μύτη και πήρα βαθιά ανάσα για να συγκεντρώσω όλη μου την προσπάθεια στο ανέβασμα. Υψώθηκα απότομα αφήνοντας το στήθος και την κοιλιά μου στη σκεπή. Για μια στιγμή με κατέλαβε ένας τρομερός φόβος, κατάφερα όμως να τον ξεπεράσω και με ένα ακόμη τράβηγμα, με τη βοήθεια των αγκώνων, κατάφερα τελικά να ανεβώ. Ουφ! Από κάτω ο σύντροφός μου είχε παρακολουθήσει όλο το σκαρφάλωμα και με χαιρέτησε με το χέρι του. Ανταπέδωσα το χαιρετισμό.

Στη σκεπή τώρα των Γυναικείων φυλακών, γλίστρησα μέχρι τη σκεπή των Ανθρικών και από εκεί στη σκεπή της Τρίτης πτέρυγας. Κατέβηκα στη σκεπή του εργαστηρίου που βρισκόταν απέναντι στον περίβολο και τη σκοπιά η οποία πραγματικά ήταν κλειστή λόγω έργων. Πέταξα το σκούφο στο προαύλιο μια και αφού είχα περάσει τις σκεπές μου ήταν άχρηστος. Έβγαλα το σκοινί από τη μέση και περίμενα την αλλαγή βάρδιας για να ξεκινήσω. Καθώς κάπνιζα ένα τσιγάρο, αγνάντευα την πόλη. Ο νους μου γέμιζε αναμνήσεις.

Στις 5 έγινε η αλλαγή βάρδιας και περίμενα λίγο ακόμα μέχρι να βαρεθούν και να ξενοιάσουν, καθώς ετοιμάζα το σκοινί για να κατεβώ αθόρυ-

βα στον περίβολο. Το πέρασα πάνω απ' την προεξοχή όπου ήταν δεμένο το συρματοπλεγμα, το οποίο έπρεπε να ξεπεράσω για να κατεβώ. Δεν το έδεσα, αλλά το πέρασα μέσα από την προεξοχή, όπως περνάς την κλωστή σε μια βελόνα ραψίματος, διπλό. Με αυτή τη μέθοδο, όταν κατέβαινα στον περίβολο, με ένα τράβηγμα θα ξανάπαιρνα το σκοινί μου. Το άφησα να πέσει στον περίβολο και μισή ώρα αργότερα, κρατημένος από το διπλό σκοινί, κατέβηκα στον περίβολο απαρατήρητος. Με ένα τράβηγμα ξανάπιαρα το σκοινί και διέσχισα τον περίβολο με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο κάτω από την άδεια σκοπιά. Στη μια άκρη του σκοινοβίου υπήρχε ένα βάρος που το είχα φτιάξει από κάτι μεγάλες μπαταρίες, για να μπορέσω να το πετάξω πάνω από τη μεταλλική κουραστή και να ανεβώ κρατώντας το διπλό σκοινί, όπως είχα κατέβει προηγουμένως. Στην απέναντι σκοπιά, στην άλλη γωνία του περιβόλου, ένας πολιτοφύλακας κοιτούσε έξω. Δίπλα του, ακουμπισμένο στον τοίχο, αναπαύοταν το αυτόματό του. Στα αριστερά του, περπατούσε ο συνάδελφός του, χωρίς να έχει αντιληφθεί την παρουσία μου, απορροφημένος με τη μουσική του ραδιοφώνου που είχε φέρει για να σκοτώσει την ώρα του. Έριξα το σκοινί πάνω από την κουραστή και αρπάζοντας και τα δυο του τμήματα άρχισα να αναρριχώμαι με επιδεξιότητα. Όμως, όταν άγγιζα σχεδόν το μέταλλο με τα χέρια μου, ένας από τους κόμπους του σκοινοβίου υποχώρησε και αυτό έσπασε και έπεσα κάτω με θόρυβο. Παρότι κατάφερα να προσγειωθώ όρθιος και να μην τραυματιστώ, ο πολιτοφύλακας με αντιλήφθηκε και σήμανε συναγερμό.

-Ρε καργιόλη, μου φώναξαν από τις σκοπιές σημαδεύοντάς με, στον τόπο, ακίνητος...

Στην άλλη πλευρά, ο πολιτοφύλακας ειδοποιούσε τους συναδέλφους του στο Διοικητήριο. Είχα χάσει, ξανά. Σε λίγο εμφανίστηκαν στον περίβολο κάμποσοι πολιτοφύλακες οπλισμένοι και με πλησίασαν.

-Πέσε κάτω, μπρούμυτα, με τα χέρια στην πλάτη, διέταξε ο ένας.
Υπάκουσα.

Ύστερα με προειδοποίησε:

-Ούτε να διανοηθείς να κάνεις τίποτα περίεργο, και δίνοντας στον συνάδελφό του το πιστόλι πρόσθεσε: Αν κάνει τίποτα, ρίχτου.

Μετά με πλησίασε και πέρασε στα χέρια μου χειροπέδες. Με τράβηξε να σηκωθώ και με οδήγησαν στο διοικητήριο της φρουράς. Ένιωθα κουρασμένος και πτηνμένος. Τα μάτια μου που ήταν καρφωμένα στο τσιμεντένιο πάτωμα έδειχναν καθαρά την αποτυχία μου.

Στο Διοικητήριο με έβαλαν σε ένα μικρό δωμάτιο και μου είπαν να καθίσω σε μια καρέκλα. Ο ένας τους με ανέκρινε:

-Ήσουν πολλή ώρα έξω απ' το κελί;

-Όχι, είπα ψέματα.

-Ήσουν μόνος;

-Ναι.

Με κοίταξε σταθερά στα μάτια και ρώτησε το όνομά μου. Του το είπα:

-Με λένε Χοσέ Ταρίο Γονσάλες.

Από τον περίβολο, μέσα από τις πόρτες, άκουγα τους δεσμοφύλακες που μιλούσαν με τους πολιτοφύλακες. Ζητούσαν να με βάλουν μέσα στη φυλακή το ταχύτερο δυνατό, αλλά η Πολιτοφυλακή δεν το δεχόταν. Ήθελαν να μου πάρουν κατάθεση εκεί, με την παρουσία δικηγόρου. Ήμασταν σε Κράτος Δικαίου και υπήρχαν κάποιοι κανονισμοί... Τουλάχιστον έτσι φαινόταν.

Γύρω στις 10 το πρωί με μετέφεραν μέσα στη φυλακή. Με οδήγησαν εκεί κάμποσοι πολιτοφύλακες, με τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη με χειροπέδες. Στην είσοδο της φυλακής μια σειρά φύλακες παρατηρούσαν περιέργοι την κατάσταση. Ήταν αυτοί που περίμεναν να πάρουν τις ταυτότητες των συγγενών που θα έρχονταν να επισκεφθούν τα αγαπημένα τους πρόσωπα που βρίσκονταν εγκλεισμένα σε εκείνο το παράλογο σύμπαν του κακού. Τους χαμογέλασα πλατιά, περιπαικτικά. Αυτό ήταν το μόνο που μου συνέβη.

Μετά την καγκελόπορτα της εισόδου με περίμενε μια ομάδα δεσμοφύλακες με επικεφαλής τον υπαρχιφύλακα της βάρδιας. Μου έλυσαν τα δεσμά και μου φέρθηκαν, προς μεγάλη μου έκπληξη, με φιλικό και ευγενικό τρόπο:

-Λοιπόν Ταρίο, έχασες, γι' αυτό ας αφήσουμε τις αποδράσεις και κοίτα να περάσεις ήσυχα όσο σου μένει εδώ. Θα σου δώσουμε μερικά απ' τα πράγματά σου και τα υπόλοιπα θα αφαιρεθούν. Τα ξέρεις, όπως γίνεται πάντα, μου είπε ο υπαρχιφύλακας, για να προσθέσει στη συνέχεια: Έχω εντολές να μη βγαίνεις καθόλου στο προαύλιο, θα μένεις όλο το εικοσιτετράωρο κλεισμένος στο κελί σου.

-Όχι στο κελί μου, δικό σας είναι το κελί..., του απάντησα διασαφνίζοντας αυτή τη λεπτομέρεια που για μένα ήταν θεμελιώδης.

Δεν ήταν δικό μου το κελί, ήταν του κράτους και της κοινωνίας, μέσα στο οποίο μου στερούσαν την ελευθερία μου και τα δικαιώματά μου, ενάντια στη θέλησή μου.

-Λοιπόν, Ταρίο, ας αφήσουμε τα πράγματα έτσι, σύμφωνοι;

-Από τη μεριά μου, ναι...

Η αλήθεια είναι ότι οι προθέσεις μου ήταν πολύ διαφορετικές από τα σχέδιά τους. Είχα παρατηρήσει ότι στην πόρτα των Γυναικείων Φυλακών δεν υπήρχε φύλακας και έμενε ανοικτή. Έβγαине στον περίβολο, απέναντι στο Διοικητήριο και ήταν κολλητά στο κτίριο των επισκεπτηρίων. Αν λοιπόν κατάφερα να φτάσω μέχρι εκεί θα μπορούσα να φύγω από τη φυλακή

ανάμεσα στους συγγενείς των φυλακισμένων οι οποίοι δεν θα με κατέδιδαν. Αυτά σκεφτόμουν ενώ με μετέφεραν ξανά στο «μπούνκερ», το οποίο είχαν αδειάσει για να με αφήσουν μόνο μου. Μου επέτρεψαν να έχω στο κελί που μου όρισαν κουβέρτες, ένα ραδιόφωνο και μερικά βιβλία.

Άλλη μια φορά ήμουν στην απομόνωση, στο συνηθισμένο μου περιβάλλον. Ξάπλωσα πάνω στο στρώμα κοιτώντας το άσπρο ταβάνι, σε μια επαναλαμβανόμενη μέχρι κορεσμού κίνηση, τη στιγμή που οι σκέψεις γέμιζαν το μυαλό μου. Πάνω από το κελί βρισκόταν η πτέρυγα Ενηλίκων, επομένως θα μπορούσα να βρω πράγματα που θα μου περνούσαν απ' το παράθυρο δεμένα με κλωστές. Χρειαζόμουν ένα μαχαίρι. Τίποτα άλλο. Έτσι θα μπορούσα να πιάσω τον φύλακα του διαδρόμου ή ίσως και παραπάνω από έναν, μια που δύσκολα θα ερχόταν να μου ανοίξει ένας μόνος του, αυτό όμως δεν αποτελούσε πρόβλημα.

Μπροστά σε ένα μαχαίρι, μπροστά σε μεγαλύτερη βία, οι θρασυδείλιοι του Κράτους γίνονταν ταπεινόφρονες και πολύ ανθρωπιοι. Όχι. Αυτοί δεν θα αποτελούσαν πρόβλημα. Με αυτούς δεμένους μέσα στα κελιά, θα κατασκεύαζα ένα σχοινί με τις κουβέρτες και θα πηδούσα στο προαύλιο των Γυναικείων. Θα έπιανα τις φύλακες που βρίσκονταν εκεί, μία ή το πολύ δύο, και θα τις κλείδωνα μαζί με τις υπόλοιπες κρατούμενες, στην περίπτωση που κάποια θα έκανε τίποτα περίεργο ή θα εμπόδιζε τις άλλες να συνεργαστούν. Έτσι δεν θα δημιουργούνταν προβλήματα σε κανέναν. Θα έπαιρνα τα κλειδιά και θα έβγαينا ανάμεσα στους επισκέπτες, μια και θα ήταν πρωί, οπότε καθημερινά γινόταν ένα επισκεπτήριο ανά μισή ώρα. Αν ανέκυπταν προβλήματα όταν έβγαينا στον περίβολο, τότε η χαριτωμένη φύλακας της εισόδου θα γινόταν όμηρός μου. Μήπως με είχαν αντιμετωπίσει ποτέ με σεβασμό; Μήπως δεν ήμουν εγώ ο ίδιος όμηρος της Διεύθυνσης; Εγώ ποτέ δεν θα αποδεχόμουν τον εγκλεισμό και αυτή η στάση θα μας έφερνε πάντοτε αντιμέτωπους. Η ιδέα αυτή ήταν αποδεκτή, μου άρεσε και αποφάσισα να την οργανώσω το ταχύτερο δυνατόν.

Δύο μέρες αργότερα ζήτησα από την πτέρυγα ένα μαχαίρι. Το ίδιο απόγευμα μου το έστειλαν. Το πέταξαν από ένα παράθυρο της πτέρυγας, στο προαύλιο, τυλιγμένο στο πάνω μέρος μιας φόρμας. Το μόνο που είχα να κάνω εγώ ήταν να το μαζέψω μ' ένα γάντζο δεμένο σε μια μακριά κλωστή, να το αγκιστρώσω και να το τραβήξω στο παράθυρό μου. Αυτό έκανα όταν άνοιξε η πόρτα του προαυλίου και κάμποσοι δεσμοφύλακες όρμηξαν στο κελί, ενώ μια άλλη ομάδα άρπαξε τη φόρμα και το μαχαίρι. Μου έβαλαν χειροπέδες.

-Αυτή τη φορά το παράκανες Ταρίο, με απείλησε ο υπαρχιφύλακας.

-Τι συμβαίνει; ρώτησα, μάταια όμως.

-Μην κάνεις το χαζό, Ταρίο. Σου πέταξαν ένα μαχαίρι απ' το παράθυρο της πτέρυγας, σε είδαμε που πήγες να το πάρεις και μια και είσαι μονάχος σου εδώ πέρα είναι ολοφάνερο ποιον θέλεις να χτυπήσεις, μου εξήγησε ένας φύλακας με ένα συλλογισμό που άκουγα με έκπληξη από έναν τύπο σαν αυτόν.

Με πήγαν στην απομόνωση των Ανηλίκων, με έβαλαν σε ένα κελί, στο νούμερο 4, απέναντι σε μια σκοπιά της Πολιτοφυλακής. Εκεί μου έδεσαν τα χέρια με χειροπέδες στο κρεβάτι, ακινητοποιώντας με.

-Έτσι θα μείνεις μέχρι να σε πάρουν από δω...

Για να με μεταφέρουν εκεί είχαν αδειάσει προηγουμένως όλη την Απομόνωση, βγάζοντας όσους είχαν ποινές εκεί. Τους ευχαριστούσε πολύ να με κρατούν απομονωμένο, αν και η αλήθεια ήταν ότι ασκούσα μεγάλη επιρροή στους υπόλοιπους κρατούμενους και δεν ήθελαν να έρθω σε επαφή μαζί τους. Ετοιμάστηκα να περάσω τη νύχτα. Πονούσαν πολύ τα χέρια μου έτσι που με είχαν δέσει, αυτό όμως ήταν ένα μάθημα για να τα καταφέρω καλύτερα στο μέλλον. Αυτή η τιμωρία αποτελούσε μέρος του παιχνιδιού. Δεν κοιμήθηκα όλη νύχτα. Τέτοιες στιγμές περνούν απ' το μυαλό σου πολλά πράγματα.

Την επόμενη μέρα με οδήγησαν στα δικαστήρια της Λα Κορούνια. Είχα μια δίκη για κάποιο μικροαδίκημα. Στη διάρκεια της δίκης είπα στη δικαστή για τη μεταχείρισή μου μέσα στη φυλακή αλλά με αγνόησε, δεν έδωσε καμία προσοχή στις καταγγελίες μου. Ξέσπασα το θυμό μου:

-Σκύλας γέννα! Έτσι καταλαβαίνεις εσύ τη δικαιοσύνη; Στέλνεις ευχαριστημένη τους ανθρώπους στο μπουντρούμι εν ονόματι της δικαιοσύνης, και ύστερα αποσιωπάς τα βασανιστήρια και τις παραβάσεις των νόμων που γίνονται εκεί, εκπορνεύεις το επάγγελμά σου στα κέφια της Διεύθυνσης. Και γυρεύεις εσύ να δικάσεις εμένα; Στα σίγουρα είσαι ψυχρή και έχεις σύμπλεγμα κατωτερότητας που βλάπτει σοβαρά το μυαλό κουκούτσι που σου 'λαχε στο κεφάλι...

Τα λόγια μου έφεραν αναταραχή στην αίθουσα. Η δικαστής είχε αναψοκοκκίσει. Συνηθισμένη σίγουρα στη δουλοπρεπή υποταγή της πλειονότητας των κατηγορουμένων που περνούσαν καθημερινά απ' το δικαστήριό της, είχε ταπεινωθεί και προσβληθεί βαριά απ' τις δηλώσεις μου.

-Αποβάλετέ τον απ' την αίθουσα, κατάφερε να πει συγκρατώντας τη χολή της. Και να ξέρετε, πρόσθεσε γυρνώντας σε μένα, ότι θα ασκήσω δίωξη εναντίον σας για προσβολή του δικαστηρίου.

-Κυρία, της απάντησα, ήδη στην πόρτα, με την καταδικαστική σας απόφαση θα σκουπίσω τον κώλο μου, να είσαι σίγουρη...

Οι αστυνομικοί με έβγαλαν από την αίθουσα κατεβάζοντάς με από το ασανσέρ στα κελιά του υπογείου.

-Είσαι παλιοχαρακτήρας, ε, Ταρίο; μου είπε ο ένας τους.

-Όχι, αλλά μου τα έχουν πρήξει αυτά τα καθάρματα. Δεν τους αντέχω.

Συνέχισα να μιλώ μαζί του φιλικά για να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης, γιατί είχα στο νου μου να προσπαθήσω να φύγω την ώρα που θα με πήγαιναν στην κλούβα. Πραγματικά. Βγήκαμε από τα δικαστήρια και κατευθυνθήκαμε εκεί που ήταν σταματημένη η κλούβα. Ο αστυνομικός με κρατούσε σφικτά από τις χειροπέδες που έδεναν τα χέρια μου στην πλάτη, ενώ οι υπόλοιποι είχαν ξεμακρύνει λίγα μέτρα. Τότε έδρασα. Όταν πλησιάσαμε σε μια από τις κολώνες του κτιρίου έβαλα το πόδι μου εκεί, έσπρωξα απότομα προς τα πίσω γκρεμίζοντας κάτω τον αστυνομικό ο οποίος, ωστόσο, εξακολούθησε να σφίγγει την αλυσίδα από τις χειροπέδες με το ένα του χέρι. Φώναξε, του απάντησα με κάμποσες κλωτσιές στο πρόσωπο, ενώ ταυτόχρονα τον έσερνα, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όρμησαν γρήγορα και οι υπόλοιποι μπάτσοι επάνω μου με τα όπλα τους, με σταμάτησαν και με έβαλαν σέρνοντας στην κλούβα.

-Όταν φτάσουμε στη φυλακή θα δεις τι θα πάθεις, με απείλησαν.

Όταν φτάσαμε στη φυλακή, με έβγαλαν από την κλούβα ιπτάμενο. Ο ένας τους με τράβαγε απ' τα μαλλιά, γυρνώντας το κεφάλι μου προς τον ουρανό. Οι υπόλοιποι με είχαν γραπώσει απ' τα χέρια. Όταν περνούσαμε από το κτίριο των επισκεπτηρίων, αφιέρωσα ένα βεβιασμένο χαμόγελο στην φύλακα που για άλλη μια φορά με κοίταζε απαθής. Περιέργη, ρώτησε έναν μπάτσο:

-Τι έγινε;

-Πήγε να φύγει, τραυμάτισε έναν συνάδελφο, το αρχικάθαρμα.

Μπήκαμε στο κτίριο της φυλακής. Περίμενα το ξυλοφόρτωμα για αντίποινα όπως συνηθιζόταν σε τέτοιες περιπτώσεις. Ωστόσο, ο αστυνομικός στον οποίο είχα επιτεθεί συμπεριφέρθηκε σαν πραγματικός άνθρωπος.

-Λοιπόν, είδες τι έκανες; μου είπε πρόσωπο με πρόσωπο.

-Δεν είχα τίποτα μαζί σου, προσπαθούσα μόνο να φύγω...

-Δεν τα κατάφερες όμως, απάντησε κατευναστικά. Τουλάχιστον έχεις αρχίδια. Πόσο χρονών είσαι;

-Είκοσι δύο.

-Βγάλτε του τις χειροπέδες, διέταξε τους συναδέλφους του και ύστερα πρόσθεσε γυρνώντας σε μένα: Ελπίζω την άλλη φορά να είσαι πιο τυχερός αλλά όχι στη βάρδιά μου, χαμογέλασε.

-Σ' ευχαριστώ, είσαι εντάξει τύπος...

Δεν θα ξεχάσω τη στάση εκείνου του ανθρώπου που, αναγνωρίζοντας το δικαίωμά μου να φύγω, φανέρωσε την ίδια του την αξία ως ανθρώπου. Αυτό τον τιμούσε ως εχθρό: είχε αρνηθεί να κάνει κατάχρηση εξουσίας

απέναντι σε έναν ανυπεράσπιστο άνθρωπο, παρότι οι συνάδελφοι του τον παρότρυναν να το κάνει.

Ήρθαν να με παραλάβουν ο υπαρχιφύλακας και η συμμορία των δεσμοφυλάκων. Αφού μου πέρασαν χειροπέδες με οδήγησαν ξανά στο κελί από όπου είχα φύγει το πρωί. Με έδεσαν πάλι στο κρεβάτι.

-Θες να φας; ρώτησε ένας.

-Ναι. Θέλω ακόμα χαρτί και μολύβι να γράψω γι' αυτά εδώ στον δικαστή Επιτήρησης.

Ένας από τους δεσμοφύλακες γέλασε.

-Ο δικαστής Επιτήρησης είναι που ενέκρινε τη μηχανική ακινητοποίησή σου, Ταρίο, μέχρι να σε πάνε στη Δαρόκα.

Μου έφεραν φαγητό σε έναν πλαστικό δίσκο και μου έλυσαν το ένα χέρι για να φάω. Το έκανα αργά, για να δώσω χρόνο στα μπράτσα μου να χαλαρώσουν. Έτρωγα με το αριστερό χέρι, καθιστός στο κρεβάτι με το δίσκο πάνω στα γόνατα, ενώ παρατηρούσα τους δεσμοφύλακες που με περικύκλωναν οπλισμένοι με δακρυγόνα σπρέι και ρόπαλα. Απέφευγαν τη ματιά μου. Ένιωθαν άβολα. Τους ήξερα όλους από παλιότερα όταν είχα βρεθεί εκεί, στην Ανηλίκων, πριν από χρόνια. Μίλησα σε κάποιον για να κερδίσω χρόνο.

-Τι το θες αυτό το ρόπαλο; τον ρώτησα.

Η ευθεία ερώτηση τον ξάφνιασε και φάνηκε ότι για μια στιγμή συνειδητοποίησε τη γελοιότητα αυτή, μπροστά σε έναν άνθρωπο δεμένο με το ένα χέρι στο κρεβάτι.

-Φίλε, Ταρίο, τα ξέρεις...

-Τα ξέρεις, τα ξέρεις... δεν ξέρετε να λέτε τίποτα άλλο.

-Εκτελώ εντολές, Ταρίο. Επιπλέον, είσαι πολύ βίαιος τελευταία. Έτσι δε θα πετύχεις τίποτα καλό...

-Δηλαδή, σκέφτεσαι να μου επιτεθείς μ' αυτό; του απάντησα.

-Αν είναι απαραίτητο, ναι. Αν φερθείς καλά, όχι...

-Μπορώ να καπνίσω; Έχω τσιγάρα στο άλλο κελί.

-Μόνο ένα τσιγάρο, παρενέβη ο υπαρχιφύλακας.

Μου πρόσφεραν ένα ισπανικό Winston. Το άναψα χωρίς βιασύνη και το κάπνισα αργά. Στο κελί επικρατούσε ατμόσφαιρα έντασης, που η βαθιά σιωπή την έκανε πολύ στενόχωρη. Όταν τελείωσε το τσιγάρο έδεσαν ξανά στο κρεβάτι το αριστερό μου χέρι και έφυγαν.

Έπεσε η νύχτα. Τα χέρια πονούσαν απ' την ακινησία και οι σκέψεις σωρεύονταν στο μυαλό μου, βίαιες. Ήθελα να κατουρήσω αλλά δεν μπορούσα να φωνάξω. Και να ούρλιαζα δεν θα με άκουγε κανένας. Και αν μου συνέβαινε κάτι όσο ήμουν έτσι; Τίποτε.

Ο εισαγγελέας θα αποφαινόταν ότι ήταν απλώς ένας φυσικός θάνατος, θα παρέδιδαν το πτώμα στη μητέρα μου και θα της έδιναν τα ξεδιάντροπα συλλυπητήρια του κράτους.

Αυτή η τιμωρία με έκανε να εξεγείρομαι. Για μένα δεν ήταν νόμιμη, ακόμα και αν στόχευε να θέσει όρια στα ένστικτα φυγής μου ή να σιγουρέψει την ασφάλεια των δεσμοφυλάκων που δούλευαν εκεί. Είχαν δικαίωμα να προστατέψουν τον εαυτό τους και τους το αναγνώριζα. Όχι όμως να το κάνουν με τέτοιο άθλιο τρόπο. Οι πράξεις μου στόχευαν απλώς στην επιτυχή μου απόδραση, δεν ήθελα να βλάψω κανέναν. Οι δικές τους πράξεις έβλαπταν τους ανθρώπους. Ήθελαν να διαλύσουν το ηθικό τους, να κάμψουν τη φυσική τους αντίσταση, να τσακίσουν τη θέλησή τους. Όταν η Διεύθυνση εφαρμόζε τις τιμωρίες της δε νοιαζόταν για τη φυσική ή ηθική βλάβη που προκαλούσε στον ένοχο, το μόνο που ήθελε ήταν να προφυλάξει τα συμφέροντά της. Ήταν μια λύση πρωτόγονη. Για τη Διεύθυνση και την κοινωνία εκείνη η τιμωρία ήταν νόμιμη, όμως η τιμωρία είναι μια σοβαρή παράνομη επιθετική ενέργεια του κράτους, όπου ο τιμωρός δεν ήταν καλύτερος από τον τιμωρούμενο, και η τιμωρία είναι υπέρμετρη. Ποτέ δεν είναι νομιμοποιημένη η τιμωρία, γιατί η τιμωρία δεν είναι σωφρονισμός, αλλά μόνο εκδίκηση. Γιατί; Είναι προφανές ότι η τιμωρία δε διορθώνει κανέναν, αφού αυτός είναι ο σκοπός του σωφρονιστικού συστήματος, αλλά είναι απλώς μια τιμωρία, μια επιθετική κίνηση καταπίεσης, μια χρήση της φυσικής (και όχι της ηθικής) δύναμης ως μέσου επιβολής. Έτσι επιτυγχάνεται απλώς μια συνετή συμπεριφορά του ατόμου, που αναγκάζεται να υποταχθεί, στιγμιαία μόνο, κάτω από τον πειθαναγκασμό της Διεύθυνσης και του όλου φάσματος των τιμωριών και των άλλων βίαιων δυνατοτήτων που αυτή έχει.

Ήταν γελοίο, διπλά υβριστικό. Πώς προσπαθούσαν να αναμορφώσουν κάποιον αφού δεν ήξεραν καν να συγχωρούν; Πώς προσπαθούσαν να είναι δίκαιοι όταν ανελέητα μετέτρεπαν την τιμωρία σε εκδίκηση; Η Διεύθυνση και η κοινωνία δεν ήταν αρκετά μεγάλο ώστε να μη νιώθουν φθόνο, μνησικακία, περιφρόνηση και εκδικητικότητα. Πώς να μου δείξουν εμένα ότι οι παραβάσεις μου συνιστούσαν ευθύνη και άξιζαν τιμωρία, όταν έβλεπα καθημερινά με ποιον τρόπο οι εκτελεστές αυτής της τιμωρίας παραβίαζαν απέναντί μου το νόμο, χωρίς να τιμωρούνται, χωρίς να τους κάνουν έστω μια κριτική, χωρίς καν μια επίπληξη;

Το επόμενο πρωί, την ώρα της καταμέτρησης αρνήθηκα να πάω στην τουαλέτα επειδή, αφού δεν μπορούσα να κρατηθώ άλλο, είχα αναγκαστεί να κατουρηθώ πάνω μου. Δεν μου έδωσαν πρωινό ούτε ήρθε να με δει κανένας μέχρι το μεσημέρι. Μου έφεραν ένα δίσκο με κάτι καυτές βραστές πατάτες που τις έφαγα πεινασμένος κάτω από το άγρυπνο βλέμμα των βασανιστών

μου. Δεν με άφισαν να αλλάξω ρούχα ούτε να πλυθώ, ούτε μου πρόσφεραν κανενός είδους ιατρική φροντίδα. Έμεινα όλη τη μέρα δεμένος με τις χειροπέδες, κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Έπρεπε να αντέξω μέχρι την επόμενη μέρα που θα ερχόταν να με πάρει η Πολιτοφυλακή. Έμοιαζε κωμικό, ήθελα όμως να έρθουν μια ώρα αρχύτερα να με βγάλουν από αυτή την κατάντια.

Τη νύχτα εκείνη κρύωνα πολύ. Προσπάθησα να κοιμηθώ, τα κατάφερα όμως μόνο για λίγες στιγμές. Τα χέρια μου με βασάνιζαν αδιάκοπα, παρότι το στρώμα και τα ρούχα που φορούσα έκαναν τον πόνο πιο υποφερτό.

Πραγματικά, νωρίς το πρωί της επόμενης ημέρας ήρθε να με παραλάβει η Πολιτοφυλακή. Με έβγαλαν μέχρι την καγκελόπορτα της εισόδου δεμένο με χειροπέδες. Όταν περνούσα το προαύλιο με τους δεσμοφύλακες γύρω μου, οι κρατούμενοι της φυλακής Ανηλίκων με αποχαιρέτησαν:

-Να προσέχεις, Τσε, και κουράγιο.

-Και εσείς το ίδιο..., τους απάντησα γυρνώντας προς το μέρος τους χαμογελαστός.

Όταν φτάσαμε στην καγκελόπορτα άλλαξαν τις χειροπέδες με αυτές της Πολιτοφυλακής (ήταν διαφορετικές). Με έδεσαν μόνο μου. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι ήταν δεμένοι ανά δύο. Χαιρετηθήκαμε όλοι μεταξύ μας πριν βγούμε από τη φυλακή. Ένας από τους φύλακες προειδοποίησε τον επικεφαλής της Πολιτοφυλακής για μένα:

-Πρόσεχε τον αυτόν γιατί είναι δραπέτης και πολύ επικίνδυνος.

-Το ξέρουμε ήδη, του απάντησε.

Ύστερα μίλησε σε μένα:

-Ταρίο, ελπίζω να έχουμε ήρεμο ταξίδι. Θα είσαι μόνος σου. Αν θελήσεις να πας τουαλέτα χτυπάς το κουδούνι της καμπίνας και σε βγάζουμε. Μην επιχειρήσεις τίποτα και μη με υποχρεώσεις να σε δέσω στο κάθισμα όλο το ταξίδι, σύμφωνοι;

Στη φωνή του δεν υπήρχε κυδαιότητα αλλά ηρεμία και συμβιβαστική διάθεση. Ήξερα πώς να φερθώ και το έκανα με προσοχή, απαντώντας του καθουσιαστικά.

-Μείνε ήσυχος, μόνο να μου ανοίγεις καμιά φορά το κλουβί να περπατώ στο διάδρομο να ξεμουδιάσω λίγο και να πάω τουαλέτα. Κατά τ' άλλα δεν θα υπάρξει πρόβλημα.

-Ωραία.

Μας έβγαλαν και μας πήγαν στην κλούβα. Πρώτα τους συκρατούμενους και ύστερα εμένα πίσω τους. Με φρουρούσαν κάμποσοι πολιτοφύλακες. Έξω από την είσοδο η φύλακας που θα έπαιρνε τα στοιχεία των επισκεπτών, χαμογελούσε, κουνούσε το κεφάλι της πέρα δώθε, σα να μην έστεκε καλά στα μυαλά της. Την επιβράβευσα με το καλύτερό μου χαμό-

γελο και ένα συνένοχο κλείσιμο του ματιού. Όταν πέρασα δίπλα της, είχε αυτά τα λόγια για μένα:

-Δε σταματάς ποτέ να χαμογελάς, Ταρίο;

-Το διασκεδάζω πολύ. Τα λέμε, όμορφη..., απάντησα καλοδιάθετος.

-Καλή τύχη.

Με έβαλαν μέσα στο ένα από τα είκοσι κλουβιά της κλούβας. Ήμουν ευχαριστημένος που ταξίδευα μόνος γιατί έτσι είχα μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων. Η βρωμιά στα κλουβιά δεν είχε λιγοστέψει ούτε στο ελάχιστο, όμως για μένα που ήμουν βρώμικος και κατουρημένος δεν είχε καμία σημασία εκείνη τη στιγμή. Όταν βγήκαμε έξω από την Λα Κορούνια μού άνοιξαν για να κατουρήσω. Έκανα μια βόλτα στο διάδρομο, συζήτησα με τους άλλους κρατούμενους όσο κάπνιζα ένα τσιγάρο. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι συζητούσαν μεταξύ τους μέσα από τις καμπίνες τους φωνάζοντας για τους προορισμούς τους, τις ποινές και άλλα προσωπικά ζητήματα. Πήγα στην τουαλέτα, κατούρησα, όσο ήταν δυνατόν αυτό μέσα σε μια τρύπα με την κλούβα σε κίνηση και με ξαναέβαλαν στο κλουβί, για να μπορέσουν να βγουν και οι άλλοι κρατούμενοι από τα κλουβιά τους. Εναλλασσόμασταν.

Το απόγευμα φτάσαμε στη Λεόν, όπου μπήκαμε στα κελιά των Μεταγωγών για να διανυκτερεύσουμε εκεί. Μου έλαχε να είμαι στο κελί με άλλους δυο κρατούμενους και έτσι ξεθύμανα την όρεξή μου για κουβέντα. Επωφελήθηκα επίσης από τη συγκυρία για να πλυθώ πάνω από την τουαλέτα, με κάμποσους κουβάδες νερό και να αλλάξω ρούχα. Ένωσα θαυμάσια.

Το επόμενο πρωί ξαναρχίσαμε το ταξίδι για τη φυλακή Καραμπαντσέλ της Μαδρίτης. Φτάσαμε γύρω στις 3 το απόγευμα, κουρασμένοι και εξαντλημένοι από τη διαδρομή. Εκεί θα μέναμε λίγες μέρες προσωρινά, μέχρι να μας μεταφέρουν άλλες κλούβες στους αντίστοιχους προορισμούς μας.

Μας πήγαν δεμένους με χειροπέδες μέχρι μέσα στη φυλακή όπου μας έλυσαν. Η Πολιτοφυλακή, αφού παρέδωσε το ανθρώπινο φορτίο της, έφυγε. Κάμποσοι δεσμοφύλακες μας οδήγησαν στο Γραφείο των Αποτυπωμάτων και άφησαν εκεί όλες τις τσάντες όπου είχαμε όλα μας τα υπάρχοντα. Ύστερα, καθώς ήμασταν πολλοί, κατέβασαν μερικούς από εμάς στα αμερικανικά κελιά, τα οποία διέφεραν από τα υπόλοιπα: οι ενδιάμεσοι τοίχοι τους ήταν από κάγκελα, ήταν σαν κλουβιά ζωολογικού κήπου. Βρίσκονταν σε ένα υπόγειο, και για να πας εκεί κατέβαινες πολλά σκαλιά. Εκεί έβαλαν εμένα και μερικούς άλλους. Οι συγκρατούμενοι έκαναν μεταξύ τους αστεία και γελούσαν. Δεν μπορούσα να συμμετάσχω στη γιορτή. Κάθισα σε μια πέτρινη προεξοχή και έφερα στη μνήμη μου τις διηγήσεις παλιών κρατούμενων για τα γεγονότα που είχαν συμβεί εκεί. Μεταφέρθηκα με τη

φантаσία μου στο 1978, τότε εγώ ήμουν μόνο δέκα χρόνων. Στην Τρίτη πτέρυγα εκείνης της φυλακής είχαν ανακαλύψει τότε ένα τούνελ και εκεί μέσα αιφνιδίασαν κάποιους κρατούμενους. Είχαν ανακρίνει έναν αναρχικό που λεγόταν Αγουστίν Ρουέδα Σιέρα, τον ρωτούσαν να πει ποιοι άλλοι κρατούμενοι είχαν συμμετάσχει στην κατασκευή του τούνελ, μέσα στο ίδιο κελί στο οποίο βρισκόμασταν τώρα εμείς. Εκεί, υπό την επίβλεψη ενός γιατρού, τον χτυπούσαν πολλές μέρες. Ο Αγουστίν Ρουέδα αρνήθηκε κατηγορηματικά να συνεργαστεί με τη Διεύθυνση και να δώσει τα ονόματα όσων δούλεψαν για την απόδραση. Αυτό συνεπαγόταν συνεχόμενους ξυλοδαρμούς, με αποτέλεσμα ύστερα από μερικές μέρες να πεθάνει. Ο τότε Γενικός Διευθυντής Σωφρονιστικών Καταστημάτων, ο Χεσούς Αντάντ Μπλάνκο, βγήκε και υποστήριξε τους δεσμοφύλακες που είχαν χτυπήσει μέχρι θανάτου αυτόν τον άντρα. Σε αντίποινα για το θάνατο του Αγουστίν Ρουέδα, οι GRAPO έβαλαν τέρμα, με μια εκτέλεση, στη ζωή του Γενικού Διευθυντή, στις 22 Μαρτίου του 1978.

Τώρα φανταζόμουν τη σκηνή ενός γυμνού άντρα, δεμένου με χειροπέδες στα κάγκελα εκείνου του κελιού, να αρνείται να δώσει τους συντρόφους του, να τον βασανίζουν και να αποδέχεται το θάνατο. Και αναρωτιόμουν: Πόσα χτυπήματα χρειάζονται για να χάσει τη ζωή του ένας άνθρωπος; Είκοσι, πενήντα, εκατό; Το σκεφτόμουν και το δέρμα μου ανατριχιάζε και ένα βαθύ σύγκρουο διέτρεχε το κορμί μου. Γέμιζα θαυμασμό για εκείνον τον άνθρωπο που ήξερε να είναι άνθρωπος, μόνος, αδύναμος και ανυπεράσπιστος απέναντι στον σωφρονιστικό υπόκοσμο.

*Πλανιέσαι στη σκιά μου,
πλέον οι ανάσες σου οι τελευταίες στην εκδικητική μου σκοτεινιά.
Συνέλευση του ΕΓΩ, εκπρόσωπος των συνωνύμων,
φωνή κοινωνική όπου δοκιμάζονται κίβδηλα ιδανικά.
Για το στέφανό μου η υλοποιημένη αφοσίωση
θα υλοποιεί στην άνεση του υπνοδωματίου τις μορφές με έπιπλα
συναισθημάτων,
θα είναι το αγκάθι που ήρθε απ' το δικό μου
στο δικό σου ακάνθινο στεφάνι,
ξεχωριστός συγκατοικος, από μένα για σένα,
στην άβυσσο της πιο αγνής μου σκέψης.
Στον ανθρωποκτόνο Γολγοθά θ' ακινητοποιήσουμε το πλήθος
μέχρι να ορμήσουμε σε άγρια έφοδο.
Μέχρι να εμποτίσουμε με αίμα τη γονιμότητα των άλλων αμφιβολιών,
σε πόλεις από μπετόν και σίδερα, με την τυμπανοκρουσία του στήθους μας.
Για σένα, σύντροφε, τα σωθικά μας ανάβουν τους πυρσούς.
Αντέχουμε το βάρος της αδικίας σε χιλιάδες τόπους
και υψώνουμε αλληλεγγύη στους οπωρώνες των μαλλιών μας
που οργώνουνε τους κροτάφους του πένθους.*

Οι άνθρωποι ανυψώνουν την αξιοπρέπειά τους
μέσα στα βήματα του πλήθους.
Φτάνουν σε κορύφωση μέσα σε σπασμούς από ιδέες
και τα σκουλήκια του θανάτου προβάλλουν
στον κυματιστό χορό της αποκορύφωσης του ανθρώπου.
Στρέφουν οι τένοντες να πνίξουν το αίμα
σταγόνες στάχια δεματιαστά
μέχρι να πέσει το βουνό, ξεθεμελιωμένο
και όλα να σβήσουν με του φεγγαριού τη λάμψη.

Στη μνήμη του Αγουστίν Ρουέδα

Λίγες ώρες αργότερα μας άνοιξαν και αφού μας πήραν αποτυπώματα μας πήγαν στα αμερικανικά κελιά της Έκτης πτέρυγας. Με έβαλαν σε ένα από εκείνα τα βρώμικα και απδιαστικά κελιά. Χρειάστηκε να περιμένω εκεί κάμποσες μέρες μέχρι να με μεταφέρουν στη Σαραγόσα μαζί με άλλους κρατούμενους. Την ώρα του προαυλισμού συναντήθηκα με τον Λόλο, τον Καρμόνα, ένα φίλο που είχα γνωρίσει μια άλλη φορά, σ' αυτό το ίδιο μέρος. Περπατήσαμε μαζί, συζητώντας.

-Από πού έρχεσαι τώρα, Λόλο;

-Από Σανταντέρ, μου εξήγησε, και τώρα με πάνε σε πρώτο βαθμό στη Δαρόκα.

-Ωραία, θα κάνουμε μαζί λοιπόν το ταξίδι μέχρι εκεί.

-Μεθαύριο δεν είναι;

-Ναι.

Φυλακή Δαρόκα, Σαραγόσα, Οκτώβριος 1990

Έπειτα από ένα εξουθενωτικό ταξίδι, μας υποδέχτηκε στη Δαρόκα μια ομάδα δεσμοφύλακες. Μας έψαξαν για όπλα περνώντας μας από μπάνινα ανίχνευσης μετάλλων και ύστερα μας πήγαν στην Πρώτη πτέρυγα, στους απροσάρμοστους. Εκεί βρήκα τον φίλο μου Χοσέ Μαρία Εσπόσιτο. Από αυτόν έμαθα ότι η απόδραση που σχεδίαζαν οι αδερφοί του στην Ποντεβέδρα, όταν βρισκόμουν εκεί, απέτυχε ύστερα από επέμβαση της αστυνομίας. Στεναχωρήθηκα πολύ.

Στη φυλακή επικρατούσε μεγάλος αναβρασμός και μύριζε μπαρούτι. Στην πτέρυγα αυτή, πριν λίγο καιρό, ένας κρατούμενος είχε σκοτώσει έναν άλλον, με μια μαχαίριά στην καρδιά. Ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών, όπως συνθίζεται αναμεταξύ μας. Απ' την άλλη, ένας σύντροφος ακριβός, πάντα μαζί μας στις εξεγέρσεις και τα κινήματα στη Σαμόρα, που τον ξέραμε ως Ρουφίνο, είχε μόλις πεθάνει στα εικοσιένα του από AIDS.

Τον είχαν αποφυλακίσει λίγες μόνο ώρες πριν πεθάνει, όταν χαροπά-
λευε. Δεν έφτασε ζωντανός στη Μαδρίτη, πέθανε στο αυτοκίνητο που τον
πήγαινε σπίτι, στα χέρια της μάνας του. Υπέβσκε μια ατμόσφαιρα ανατα-
ραχής, βίας: Οργής. Γι' αυτό μας επισκέφθηκε ένας επιθεωρητής της Γενι-
κής Διεύθυνσης Σωφρονιστικών Κέντρων. Εκλέξαμε δυο αντιπροσώπους
από κάθε πτέρυγα για να συζητήσουν μαζί του, να του εκθέσουν τα προ-
βλήματα όλων μας. Εγώ και ένας άλλος σύντροφος εκλεχθήκαμε εκπρό-
σωποι της Πρώτης πτέρυγας. Ο διάλογος εκτυλίχθηκε σε ένα γραφείο του
νοσηλευτηρίου που συνήθως δεν χρσίσμευε σε τίποτε. Ο σύντροφός μου
μπήκε πρώτος ενώ εγώ περίμενα τη σειρά μου απ' έξω φρουρούμενος από
δυο δεσμοφύλακες, με την παρουσία του Διευθυντή. Όταν τελείωσε η συ-
νέντευξη με τον σύντροφο, πέρασα στο γραφείο. Εκεί, καθισμένος σε μια
καρέκλα, πίσω από ένα τραπέζι βρισκόταν ένας καλοντυμένος και επιμελώς
χτενισμένος άνδρας που χαμογελούσε πλατιά με ένα κινηματογραφικό χα-
μόγελο. Προσπαθούσε να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ μας.
Με χαιρέτησε:

-Γεια, πώς πάει;

Κάθισα στην καρέκλα, απέναντί του, και του απάντησα ευγενικά:

-Γεια σας...

-Είστε ο Χοσέ Ταρίο, έτσι; ρώτησε, αφού συμβουλευτήκε έναν κατάλογο
με ονόματα που είχε σημειωμένα σε ένα διπλωμένο φύλλο χαρτί.

-Ναι, είμαι από την Πρώτη πτέρυγα.

-Ωραία, ωραία, έρχομαι να συνομιλήσω μαζί σας, να ακούσω αν έχετε
κάτι να μου πείτε. Το ξέρετε ότι πριν από λίγο καιρό σκοτώθηκε ένας τρόφι-
μος εδώ, με μια μαχαίριά. Θέλουμε να τα ξεριζώσουμε αυτά, καθώς και τις
άλλες μορφές βίας από αυτή τη φυλακή στην οποία σημειώνονται πολλές
συμπλοκές. Πώς τα περνάτε εδώ;

-Άσχημα, για να απαντήσω στο τελευταίο. Όσο για τα υπόλοιπα, η βία
υπάρχει και θα συνεχίσει να υπάρχει όσο οι φυλακές εφαρμόζουν τόσο
άγριες καταπιεστικές μεθόδους και επιμένουν να κρατούν όλους τους φυ-
λακισμένους στον ίδιο χώρο, χωρίς να δίνουν σημασία στα άλλα ζητήματα,
στα οποία επικρατεί παραλογισμός.

-Ποια ζητήματα; με διέκοψε.

-Οι κρατούμενοι πρέπει να εκτίουν την ποινή τους στον τόπο καταγω-
γής τους, για να μη δημιουργούνται τοπικιστικές διαμάχες και να αποφεύ-
γεται η βιαιότητα που προκαλείται σε όλους εμάς που μας ξεριζώνουν από
τις οικογένειές μας. Για τους συγγενείς μας είναι αδύνατο το να ταξιδεύουν
εκατοντάδες χιλιόμετρα απλώς και μόνο για ένα επισκεπτήριο τριάντα λε-
πτών, και μάλιστα πίσω απ' το τζάμι. Όλος ο κόσμος εδώ περνάει όλο το

χρόνο του προαυλισμού στα ίδια και τα ίδια, χωρίς άλλη ψυχαγωγία πέρα από το περπάτημα, και όλο τον υπόλοιπο χρόνο, είκοσι δύο ώρες το εικοσιτετράωρο, είμαστε κλεισμένοι σε ένα κελί. Και έτσι γίνεται όλες τις μέρες της βδομάδας, του μήνα, του χρόνου. Μας απαγορεύουν τα ελεύθερα επισκεπτήρια, όταν είμαστε χωριστά από τις οικογένειές μας, και χωρίς να έχουμε βρεθεί με μια γυναίκα. Αυτά όλα γεννάνε βία, σε ανθρώπους που στην πλειονότητά τους είναι καταδικασμένοι σε μακροχρόνιες ποινές.

Έκανα μια παύση για να πάρω ανάσα και να οργανώσω τη σκέψη μου. Συνέχισα:

-Οι κρατούμενοι σε καθεστώς πρώτου βαθμού είμαστε από μόνοι μας συγκρουσιακοί. Γι' αυτό μας κρατούν εδώ. Αν μας επιβάλουν από πάνω και ένα ατιμωτικό καθεστώς και καταπιέζουν τις θεμελιώδεις ανθρώπινες ανάγκες μας, τότε τι περιμένουν; Εδώ δε λειτουργεί ούτε το νοσηλευτήριο, όπως θα έπρεπε. Έχουμε τους αρρώστους από AIDS στα προαύλια χωρίς αποτελεσματική ιατρική φροντίδα. Αλλά και η όποια ιατρική περίθαλψη, όπου υπάρχει σ' αυτή τη φυλακή, είναι χείριστη. Για να αποκτήσουμε ένα απλό γυμναστήριο έπρεπε να καταστρέψουμε τη φυλακή ολόκληρη, πράγμα που αποδεικνύει ότι καμιά φορά η βία τελεσφορεί, και ακόμη κι αν δε φέρει αποτέλεσμα, τουλάχιστον είναι ο μόνος δρόμος που μας έδωσε αφήσει. Για ψιλοπράγματα ξυλοφορτώνουν τους κρατούμενους και αυτό, κύριε, δε βοηθάει. Εγώ δε λέω ότι εσείς υποδαυλίζετε τη βία από σκοπού, αλλά ότι αρνείστε να δείτε την πραγματικότητα από την άνεση της πολυθρόνας σας και την ανθρώπινη απειρία σας. Οι κρατούμενοι βλέπουμε όλα αυτά τα πράγματα που μας αποκτηνώνουν καθημερινά στη φυλακή, και καταντούμε τελικά ωμοί και πωρωμένοι.

-Διάολε, δεν μου αφήνετε πολλές διεξόδους, βλέπετε τα πράγματα υπό ένα πολύ αρνητικό πρίσμα, Ταρρίο. Δεν μπορεί, κάτι θα κάνουμε καλά, τι λέτε; με ξαναδιέκοψε, ενώ το δεξί του χέρι έπαιζε με ένα στυλό Bic.

Το βλέμμα μου πλανήθηκε για μια στιγμή στο γραφείο για να σταθεί ύστερα σε ένα πακέτο πουράκια που μαζί με έναν αναπτήρα βρίσκονταν πάνω στο τραπέζι. Μου φάνηκε κυνικός.

-Κοιτάξτε, κύριε. Αγνωώ για τι πράγμα ήρθατε εδώ αλλά ασφαλώς δεν θα είμαι εγώ αυτός που θα απολογηθεί για τη σωφρονιστική τρομοκρατία που εσείς χρησιμοποιείτε για να μας τιμωρείτε. Το 1980 στις ισπανικές φυλακές υπήρχαν 20.000 κρατούμενοι. Σήμερα [το 1990], μετράτε 40.000. Πιστεύω ειλικρινά ότι είσατε ανεπαρκείς, ότι δεν ξέρετε να λύσετε ένα κοινωνικό πρόβλημα που σας έχει ανατεθεί. Πόσα χρόνια έχετε τα ίδια προβλήματα πάνω στο τραπέζι σας; Για κάθε έναν κρατούμενο που μισοσωφρονίζετε, δημιουργείτε πέντε καινούργιους εγκληματίες. Έχετε μετατρέψει

τη φυλακή σε εμπόριο, όχι σε λύση -πήρα ξανά ανάσα για μια στιγμή και συνέχισα, βρισκόμουν σε έξαψη-. Η φυλακή αυτή καθαυτή είναι βία, κύριε. Είναι το σχολείο του εγκλήματος για πρωταρχικούς παραβάτες, όπως εγώ. Το πανεπιστήμιο του κακού... Εγώ και οι συγκρατούμενοι μου είμαστε τα κρέατα από τα οποία τρέφονται οι φυλακές σας, οι μισθάρες σας, το μεγάλο σας εμπόριο. Δε μπορώ να περιμένω τίποτα από κάποιον που τ' αυτιά του δεν ακούνε, που δεν έχει συναισθήματα, ούτε την παραμικρή πρόθεση ν' ασχοληθεί με ζητήματα που βρίσκονται έξω από το αυστηρά προσωπικό του συμφέρον. Καλημέρα σας..., κατέληξα αποχαιρετώντας τον και εγκατέλειψα το γραφείο.

Λίγο ακόμη και θα του είχα χιμήξει. Όχι! Αυτοί δε θα άλλαζαν ποτέ τίποτα. Η Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικών Κέντρων έστειλε τους επιθεωρητές της όποτε συνέβαινε κάτι σοβαρό ή όποτε θεωρούσε ότι μπορούσε να συμβεί. Προσπαθούσαν τότε να ηρεμήσουν τα πνεύματα με ψεύτικες υποσχέσεις που ποτέ δεν τηρούσαν. Εκείνη η συνέντευξη ήταν σκέτη ρουτίνα, γραφειοκρατία για να παραγεμίζουν σελίδες επί σελίδων για να νομιμοποιούν το έργο εκείνων που διψύθουν από τη Μαδρίτη τον κατασταλακτικό αυτόν θεσμό. Εκείνα τα χαρτιά ήταν η εγγυητική επιστολή με την οποία η Διεύθυνση θα παρουσιάζοταν μπροστά στην κοινωνία δείχνοντας τη μέριμνά της για το σωφρονιστικό σύστημα. Όχι, τίποτε δεν θα άλλαζε εκείνη η συνέντευξη. Όπως τίποτε δεν θα άλλαζαν οι εκατοντάδες καταγγελίες που αποστέλλονταν από τις φυλακές στους Δικαστές Σωφρονιστικής Επιτήρησης. Η λύση για τα προβλήματα των φυλακών περνούσε αναπόφευκτα μέσα από την ενοποίηση των απόψεων του πληθυσμού των φυλακών, από τις συλλήψεις ομήρων, τις στάσεις, τις εξεγέρσεις, τη συλλογική αντίσταση. Μόνο με τη μεγαλύτερη βία θα έμπαινε τέλος στο καθεστώς της καταστροφής μας. Ήταν αναγκαία μια δυναμική πάλη μέσα στον περίβολο της φυλακής και ένας λαϊκός ξεσπκωμός, και μόνο έτσι τα αιτήματά μας, που θα διαλαλούσαν στην κοινωνία τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, θα ενώνονταν με την κραυγή τρόμου των βασανιστών μας που θα είχαν μετατραπεί σε ομήρους. Θα έπρεπε να απλωθεί ο αγώνας σε κάθε γωνιά της κάθε φυλακής, αρχίζοντας από τις φυλακές με το ειδικό καθεστώς κράτησης, περνώντας στις φυλακές υψίστης ασφαλείας μέχρι που στο αποκορύφωμά του θα αγκαλιάσει όλες τις υπόλοιπες φυλακές. Τουλάχιστον αυτό πίστευαν στη φυλακή με το πιο καταστρεπτικό ειδικό καθεστώς κράτησης, την Ερέρα ντε λα Μάντσα, όπου με συντονιστή τον Χαβιέρ Άβιλα Νάβας ανασυγκροτήθηκε ο APRE³, τον οποίο αποτελούσαν αρχικά πέντε κρατούμενοι σε αυτό το καθεστώς. Με ιδέες σαν κι αυτές, ο Λαουδελίνο

3 Asociación de Presos en Régimen Especial: Σύνδεσμος Φυλακισμένων σε Ειδικό Καθεστώς Κράτησης.

Ιγλέσιας, ο Λουίς Ρίβας Δάβιλα, ο Βισέντε Σάντσεζ, ο Αντόνιο Λόσα Λόπες και ο Χαβιέρ Άβιλα Νάβας, τον οποίο μόλις πρόσφατα είχαν συλλάβει, πέρασαν στην επίθεση και δημιούργησαν μία από τις οργανώσεις με το μεγαλύτερο κύρος και τη μεγαλύτερη δύναμη στην ιστορία των ισπανικών φυλακών. Τότε κανείς από εμάς, και πολύ λιγότερο η Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικών Κέντρων, δεν μπορούσαμε να φανταστούμε τα γεγονότα που σύντομα θα έβγαιναν στο φως μόλις οι θεωρίες μετατρέπονταν σε πράξη. Ούτε επίσης τις συνέπειες που θα συνεπέφερε η ανταπάντηση του ισπανικού κράτους.

Το κελί που με είχαν βάλει στην Πρώτη πτέρυγα ήταν στενό αλλά μακρύ και έτσι μπορούσα να βηματίζω εκεί αρκετή ώρα. Τον τελευταίο μήνα ήμουν πολύ ανήσυχος για την υγεία μου. Δεν είχα πια εκείνη τη συνηθισμένη ηρεμία που με έκανε να συγκεντρώνομαι επί ώρες μπροστά σε ένα βιβλίο ή να γράφω εκτεταμένες επιστολές με επαναστατικό περιεχόμενο στους συγγενείς ή τους φίλους. Ήμουν ανήσυχος και συχνά είχα κρίσεις ταχυκαρδίας και ένιωθα συμπτώματα ασφυξίας. Τότε χρειαζόμουν ανοιχτό χώρο και πήγαινα στο παράθυρο να νιώσω τον αέρα στο πρόσωπό μου και να ελευθερωθώ από εκείνη την αίσθηση βαριάς δυσφορίας που με κυρίευε. Αυτά όλα, μαζί με την πάντοτε παρούσα ιδέα του AIDS, μου προκαλούσαν διαρκή παράνοια και σημαντικά μεγάλο ψυχικό πόνο, μια και το μυαλό μου συσχέτιζε αυτόματα οποιοδήποτε σύμπτωμα με το θάνατο. Η πιθανότητα να με αιφνιδιάσει ο θάνατος μέσα στη φυλακή και εκείνοι οι ψυχροί τοίχοι να ήταν το τελευταίο που θα έβλεπαν τα μάτια μου άρχισε να φτεροκοπά ανήσυχια στη φαντασία μου. Με τους γιατρούς είχα διακόψει κάθε μορφής σχέση, μια και τους μισούσα βαθιά για όσα έκαναν και για όσα επέτρεπαν να γίνονται στους κρατούμενους, και έτσι εκείνες τις κακές στιγμές τις περνούσα όπως μπορούσα. Ήμουν αρκετά περήφανος για να γυρέψω βοήθεια από αυτούς τους μπάσταρδους που είναι μεταμφιεσμένοι σε γιατρούς, ένα όνειδος για το ευγενικό λειτούργημα της ιατρικής που δημιουργήθηκε για να θεραπεύει τον άνθρωπο και όχι να τον καταστρέφει. Αν και στην πραγματικότητα αυτό που με ανησυχούσε περισσότερο ήταν το οδυνηρό ξάφνιασμα από το θάνατο του Ρουφίνο. Το AIDS είχε χρειαστεί μόνο τριάντα μέρες για να τον μετατρέψει στο τίποτε, σε ένα σωρό από κόκαλα με τη μορφή ανθρώπου. Ήταν εντυπωσιακό και τρομακτικό. Είχαν αρνηθεί μέχρι την τελευταία στιγμή να εφαρμόσουν το άρθρο 60, σύμφωνα με το οποίο η Διεύθυνση υποχρεούται να αποφυλακίζει τους κρατούμενους που βρίσκονται στο τελικό στάδιο οποιασδήποτε ανίατης ασθένειας η οποία έχει βεβαιωθεί ιατρικά ότι οδηγεί στο θάνατο. Άλλο πράγμα είναι να πεθαίνεις και άλλο, πολύ διαφορετικό, να σαπίζεις αργά, να αργοπεθαίνεις επί μέρες, με το σώμα γεμάτο βελόνες, σωλήνες και πυώδεις πληγές.

Η επίσκεψη του επιθεωρητή της Γενικής Διεύθυνσης, όπως το υποθέταμε, δεν άλλαξε τίποτα στη φυλακή Δαρόκα. Το καθεστώς παρέμεινε αποκτηνωτικό και καταπιεστικό: καταστροφικό. Παραμέναμε 22 ώρες το 24ωρο μέσα στο κελί, όταν δεν μας έκλειναν στα κελιά του Πειθαρχείου ανάλογα με τα καπρίτσια του όποιου δεσμοφύλακα που βαριεστημένους και αποκαυλωμένους από την ανία δεν έβρισκε τίποτα καλύτερο να κάνει. Η συντροφικότητα μεταξύ μας απαγορευόταν, έτσι όταν ένας κρατούμενος περνούσε μέσα από το παράθυρο έναν καφέ σε κάποιον άλλο και τον έπιαναν, τον μετέφεραν στην Πέμπτη πτέρυγα και τον έδερναν εκεί για να μην ακούμε εμείς και διαμαρτυρόμαστε χτυπώντας τις πόρτες των κελιών. Ύστερα τον έδεναν με χειροπέδες στους κρίκους του κρεβατιού και τον άφηναν έτσι μέχρι την επόμενη μέρα που τον έλυαν, αλλά τον κρατούσαν σε απομόνωση για κάποιο διάστημα. Τρόμος και ατιμωρησία. Καμιά φορά μάς απαγόρευαν ακόμα και να μιλάμε μεταξύ μας μέσα από τα παράθυρα, αν και κανονικά δεν τους δίναμε σημασία. Αυτό μας κόστιζε 7 ή 14 μέρες απομόνωση αν όχι και ξυλοδαρμούς. Είχαν κατηγοριοποιήσει το καθεστώς κράτησης πρώτου βαθμού σε τρεις φάσεις: Την πρώτη, για όσους χαρακτηρίζονταν κακοί. Η δεύτερη ήταν για τους μισοσφρονισμένους. Η τρίτη για όσους θεωρούσαν ότι έχουν συμμορφωθεί, ότι προσαρμόστηκαν στο καθεστώς και ήταν έτοιμοι πλέον να περάσουν στο δεύτερο βαθμό κράτησης, σε πιο ελεύθερες συνθήκες. Εξατομικευμένη μεταχείριση που αποσκοπούσε στη διαίρεσή μας σε ομάδες, μέσω ενός ψυχολογικού συμπεριφορισμού κατηγοριοποίησης που βασιζόταν στα κίνητρα για τη ρύθμιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, επιβραβεύοντας αυτό που θεωρούσαν «θετικό» και τιμωρώντας ότι θεωρούσαν «αρνητικό». Αν ήθελες να βγεις από κει έπρεπε να υποχωρήσεις, να υποστείς τη χειρότερη ταπεινωτική συμπεριφορά. Σκοπός τους ήταν να αφαιρέσουν από τον άνθρωπο την προσωπικότητά του και το ιδιαίτερό του κριτήριο. Σου πουλούσαν το πέρασμα από τη μία πτέρυγα στην άλλη, από τη μία φυλακή στην άλλη, σαν μια «πρόοδο», σα να μην ήταν η φυλακή και αυτοί οι τοίχοι το πραγματικό πρόβλημα, αυτό που γεννούσε τις ανησυχίες και τα βάσανά σου. Σου πρόσφεραν ένα επισκεπτήριο με τους συγγενείς σου ή ένα ελεύθερο επισκεπτήριο με τη γυναίκα σου, μια τηλεόραση ή πρόσβαση στο πολυαθλητικό κέντρο, σα να μην ήταν αυτά δικαιώματα που προβλέπονταν από τον κανονισμό, επιβραβεύοντας την καλή σου συμπεριφορά. Αν δεν φερόσουν όπως ήθελαν, σου αφαιρούσαν τα «προνόμια» και σε υποβίβαζαν σε κατώτερη κατηγορία. Χρησιμοποιούσαν τον εκβιασμό ως σφρονιστική μέθοδο: αν είσαι καλός μπορείς να δεις τη μάνα σου, αν είσαι κακός όχι. Μας φέρονταν σαν παιδιά, επιζητώντας να υποτάξουν το πνεύμα μας. Να αποδεχόμαστε την τιμωρία μας. Να καταλάβουμε τη φυλα-

κή και να τη δικαιολογήσουμε. Ήταν παράφρον, διαβολικό. Χαρακτηριστικό ενός από τα πιο φιλόδοξα, καταπιεστικά και άθλια μυαλά της εποχής, του γενικού διευθυντή Σωφρονιστικών Κέντρων, του Αντόνιο Ασουνοιόν.

Μία εβδομάδα έπειτα από εκείνη την επίσκεψη, ο Χοσέ Μαρία Εσποσιτο μου έστειλε χέρι με χέρι ένα μήνυμα από τη Δεύτερη πτέρυγα. Διάβασα στο μικρό κομματάκι χαρτί:

«Τσε, φεύγεις αύριο μεταγωγή. Το ξέρω γιατί μου το είπε ένας φύλακας. Θα σου στείλω χρήματα και αν θες τίποτ' άλλο μου στέλνεις σημείωμα. Σε πάνε στην Τενερίφε 2. Κουράγιο και να προσέχεις. Ο φίλος σου

Χοσέ Μαρία»

Αυτή ήταν η απάντηση στα αιτήματά μου. Σα να μην ήμουν αρκετά μακριά από την Λα Κορούνια, με πήγαιναν σε ένα νησί στην Αφρική. Σε μια στιγμή χιούμορ σκέφτηκα ότι δε με έστελναν μακρύτερα γιατί είχαν πάψει, ευτυχώς, να έχουν αποικίες στο εξωτερικό. Φαντάζεσαι να με έστελναν στη Γουινέα, στη Σαχάρα ή σε κάποιο νησί χαμένο στον Ειρηνικό; Φοβερό! Από την άλλη μεριά, η συμπεριφορά του φύλακα που μας είχε περάσει την είδηση μού φαινόταν αταίριαστη. Παρότι είχε ρητή διαταγή να μην πληροφορηθώ για κανένα λόγο αυτή τη μεταγωγή, εκείνος ο φύλακας την είχε σχολιάσει στον φίλο μου ξέροντας ότι αυτός με τη σειρά του θα μου το έλεγε. Μου έκανε αλτρουιστικά μια χάρη. Ξαναγινόταν άνθρωπος για μια στιγμή, για να με βοηθήσει, ποιος ξέρει για ποιο λόγο. Κι εγώ που τους θεωρούσα ανίκανους να συλλογιστούν καν! Πιστεύω ότι κάποιοι από αυτούς τους δυστυχείς, πολύ λίγοι, βρίσκονταν συχνά σε ασυμφωνία με το έργο του βασανιστή που τους ανέθεσε η κοινωνία, και με πράξεις σαν κι αυτήν εξεγείρονταν λιγάκι απέναντι στη ρομποτοποίηση και την αποκτήνωση που τους είχε μετατρέψει σε εργαλεία χωρίς συναισθήματα, σε σκέτα όργανα βασανιστηρίων. Στο κάτω κάτω όλοι ήμασταν άνθρωποι και είχαμε ανάγκη να καθουσιάσουμε με κάποιον τρόπο τη συνείδησή μας, εκείνη την εσωτερική φωνούλα που μας έψεγε για εκείνες τις πράξεις που αντέβαιναν στις αρχές μας. Ή μήπως όχι...;

Αποχαιρέτησα τον Καρμόνα και τους υπόλοιπους συντρόφους. Μάζεψα τα πράγματά μου και συγκέντρωσα όσα χρήματα μπορούσα για το ταξίδι. Ύστερα ανέθεσα σε έναν συγκρατούμενο να ειδοποιήσει τηλεφωνικά την επόμενη μέρα την οικογένειά μου στην Λα Κορούνια για τη μεταγωγή μου. Το επόμενο πρωί, όταν η πόρτα του κελιού στο οποίο βρισκόμουν άνοιξε, με βρήκαν ντυμένο με όλα τα πράγματά μου σε τρεις τσάντες. Ήμουν έτοιμος για την έξοδο.

Με πήγαν στη φυλακή Καραμπαντσέλ, όπου περίμενα τρεις ημέρες για να μπω σε άλλη μεταγωγή για το Κάδιθ. Διανυκτερεύσαμε στη φυλακή

της Κόρδοβα. Εκεί δημιουργήθηκαν προβλήματα με την έρευνα για όπλα, όταν μας έκλεισαν όλους μέσα σε δυο κελιά, μας ζήτησαν να βγάλουμε τα ρούχα και να γονατίσουμε ανακούρκουδα. Το θεώρησα ταπεινωτικό και αρνήθηκα.

-Τι είπες; ρώτησε ξαφνιασμένος ένας φύλακας, αρνιέσαι να σκύψεις;

-Ακριβώς, και αν θες να με ψάξεις πρέπει να το κάνεις σε ξεχωριστό χώρο γιατί δε θα γδυθώ δημόσια.

-Τι συμβαίνει; πετάχτηκε ένας άλλος δεσμοφύλακας, είσαι πιο μάγκας απ' τους υπόλοιπους;

-Όχι, αλλά δε νομίζω ότι είναι πιο σωστός αυτός ο τρόπος να ψάχνεις τους ανθρώπους και αν οι υπόλοιποι το επιτρέπουν πρόβλημά τους, όχι δικό μου.

Με κλείδωσαν σε ένα κελί μόνο μου. Τους άλλους κρατούμενους τους πήγαν στις πτέρυγες και αφού τους κλείδωσαν ήρθαν για μένα μαζί με έναν υπαρχιφύλακα που μόστραρε περήφανος το σήμα του στο στήθος.

-Λοιπόν, Ταρίο, τι πρόβλημα υπάρχει; με ρώτησε αυτός.

-Κανένα πρόβλημα, εκτός από το ότι αρνιέμαι να μου φέρονται σαν πρόβατο.

-Έλα, δώσε μας τα ρούχα σου.

Έβγαλα τα ρούχα μου και τους τα έδωσα να τα ψάξουν. Ύστερα, όπως στεκόμουν γυμνός, με διέταξε:

-Κάνε επικύψεις!

-Όχι, απάντησα.

Πρόσεξα ότι ο υπαρχιφύλακας τους έδωσε διαταγές με τα μάτια και ύστερα μου ξαναμίλησε.

-Πολύ καλά. Μια που το θέτεις έτσι πας κατευθείαν για Πειθαρχείο χωρίς τσιγάρα και καντίνα. Τα πράγματά σου μπορείς να τα αφήσεις εδώ γιατί δεν θα τα χρειαστείς. Εμείς θα σου δώσουμε δυο κουβέρτες.

Αφού ντύθηκα με πήγαν στην απομόνωση όπου με έκλεισαν σε ένα κελί. Ήταν μικρό. Ένα μικρό παράθυρο σφηνωμένο στον τοίχο έβλεπε σε ένα θλιβερό γκρίζο τοίχο που βρισκόταν μπροστά του. Μόλις που έφτανε μέσα το φως της ημέρας. Ένας σωρός από σκόνη και στάχτη. Βάλθηκα να βηματίζω σκεπτικός. Μου φαινόταν υποτιμητικό και ταπεινωτικό να μας υποχρεώνουν να κάνουμε επικύψεις γυμνοί, να δείχνουμε τους κώλους μας για να ικανοποιηθεί η νοσηρή ιδιοτροπία μιας ομάδας μαθητευόμενων δεσμοφυλάκων. Οι επικύψεις ήταν εξευτελιστικές, τουλάχιστον έτσι το ένιωθα εγώ όσες φορές το είχα κάνει, και ένας άνθρωπος δεν πρέπει να κάνει ό,τι θίγει τον αυτοσεβασμό του, ποτέ. Οι κρατούμενοι έπρεπε να πάψουμε να συνεργαζόμαστε με τη Διεύθυνση και να υπακούμε σε όλες της τις ιδιοτροπίες.

Προτιμότερη ήταν η τιμωρία. Δεν ήταν βέβαια το πιο πρακτικό, αλλά σίγουρα ήταν το πιο αξιοπρεπές. Δεν μπορούσαμε να συνεχίσουμε τις επικύψεις, γυμνοί, δημόσια, τη στιγμή που άλλοι συγκρατούμενοι σε άλλες φυλακές της Ισπανίας έτρωγαν ξύλο ή τους τιμωρούσαν ακριβώς επειδή το αρνούσαν, για να τις εξαλείψουμε οριστικά και να τελειώνουμε οριστικά, σε όλες τις φυλακές, με τις επικύψεις και την υποτιμητική αντιμετώπισή μας. Εμένα τώρα με είχαν τιμωρήσει επειδή οι υπόλοιποι κρατούμενοι δέχτηκαν να κάνουν τις επικύψεις. Αν τις είχαμε αρνηθεί όλοι μας, σίγουρα δεν θα είχαν τιμωρήσει κανέναν και θα είχαμε εμποδίσει να επαναληφθεί το ίδιο με άλλους κρατούμενους σε άλλη μεταγωγή. Ήταν θέμα αξιοπρέπειας και περηφάνιας.

Μαζί με το δείπνο μου έφεραν δυο βρώμικες κουβέρτες που μύριζαν σαπίλα. Τις πέταξα σε μια γωνία του κελιού και όταν έφυγαν συνέχισα να βηματίζω όλη τη νύχτα μέχρι την επόμενη μέρα που θα ξαναφεύγαμε με τους υπόλοιπους συγκρατούμενους για το Κάδιθ.

Λιμάνι Σάντα Μαρία, 1 Νοεμβρίου 1990

Η περιβόητη φυλακή στο λιμάνι Σάντα Μαρία φάνηκε μπροστά μου μέσα από το μεταλλικό δικτυωτό πλέγμα στο παραθυράκι της κλούβας της Πολιτοφυλακής. Έδειχνε μεγάλη και μοναχική, χτισμένη με κόκκινα τούβλα και φρουρούμενη από την Πολιτοφυλακή. Στην κλούβα επικράτησε αυτόματα σιωπή. Τα κλειδιά από τις χειροπέδες, ο χρυσός και τα υπόλοιπα απαγορευμένα αντικείμενα επέστρεψαν στις συνηθισμένες κρυψώνες τους. Άνοιξαν οι αυτόματες πόρτες της φυλακής και η κλούβα πέρασε στον περίβολο και σταμάτησε μπροστά στην είσοδό της. Είχαμε φτάσει. Κατεβήκαμε από την κλούβα δεμένοι ανά δύο, με τα πράγματά μας στα χέρια και μπήκαμε μέσα. Εκεί μας περίμενε μια ομάδα δεσμοφύλακες που μας πήραν δαχτυλικά αποτυπώματα και μας οδήγησαν στα κελιά του Πειθαρχείου, που το έλεγαν «ο θόλος», επειδή βρισκόταν στον επάνω όροφο του κτιρίου. Μας έκλεισαν στα κελιά, έναν στο κάθε ένα, ύστερα από μια πλήρη έρευνα στους ανθρώπους και τα πράγματα. Τα μπουντρούμια αυτής της φυλακής ήταν αρκετά μικρά και πνιγηρά, βάνουσα. Ήταν αδύνατο να περπατήσεις εκεί μέσα και έτσι ήσουν υποχρεωμένος να κάθεται ή να ξαπλώνεις στο κρεβάτι, πράγμα που τώρα επιτρεπόταν. Πριν από χρόνια οι κρατούμενοι εκεί ήταν υποχρεωμένοι να μένουν όλη μέρα καθισμένοι ή όρθιοι. Απαγορευόταν να ξαπλώνεις στο κρεβάτι, να καπνίζεις ή να μιλάς. Έπλυνα το πρόσωπό μου στο νιπτήρα και κατούρησα στη λεκάνη που ήταν ενσωματωμένη σύρριζα στο πάτωμα. Η τρύπα της λεκάνης ήταν κλεισμένη

με ένα πλαστικό μπουκάλι νερού. Ήταν το τάπωμα για να εμποδίζει τις οσμές και τα ποντίκια να μπαίνουν τη νύχτα στο κελί. Ύστερα πλησίασα στο αλουμινένιο παράθυρο. Απέναντι και πιο χαμηλά από το θόλο βρισκόταν το νοσηλευτήριο της φυλακής. Μέσα υπήρχαν κάμποσοι άνθρωποι, ο ένας τους καταφανώς άρρωστος: είχε AIDS. Το κατάλαβα γιατί ήταν πάρα πολύ αδυνατισμένος. Περπατούσε στην αίθουσα χαμένος, τα μάτια του ήταν σκοτεινιασμένα τώρα από την παρουσία του θανάτου, δεν είχαν καμία λάμψη. Δεν τον ενόχλησα. Θυμήθηκα τον συμπατριώτη μου, τον Φερνάντες Μαρίνιο, που είχε πεθάνει πριν από χρόνια σε εκείνη την αίθουσα, από αυτή την τρομερή αρρώστια. Δεν τον είχα γνωρίσει, είχαμε όμως κοινούς φίλους που μου είχαν μιλήσει γι' αυτόν. Ήταν ένας αυθεντικός εξεγερμένος, ένας γεννημένος αγωνιστής, ένας από τους υποκινητές της πρώτης εξέγερσης που κράτησε ομήρους σε αυτή τη φοβερή και περιβόητη φυλακή. Χάρη σ' αυτόν και τον Αντόνιο Ματέο, που χάθηκε και αυτός εξαιτίας του AIDS, άλλαξε εκείνο το παλιό άγριο καθεστώς κράτησης που επικρατούσε στις φυλακές της Ισπανίας. Ένα καθεστώς που επί πολλές δεκαετίες είχε κρατήσει άπραγους και τρομοκρατημένους τους πιο σκληρούς και επικίνδυνους παραβάτες της χώρας. Άνθρωποι σαν κι εκείνους, σαν τον Ορτίς Χιμένες, τον Σαμόρο Δουράν, τον Μάγια Μάρτος, τον Φερνάντες Βαρέλα, τον Ρεδόντο Φερνάντες, έδωσαν στις ομπρίες των δεσμοφυλάκων μια τροπή διεκδικητική, ανταποδίδοντας το χτύπημα με χτύπημα, καταγγέλλοντας δημόσια μέσα από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης των ισπανικών φυλακών. Αναμφίβολα όλοι εμείς τους χρωστάμε πολλά. Άνδρες σαν τον Φερνάντες Μαρίνιο και τον Αντόνιο Ματέο αξίζουν να τους θυμόμαστε με ευγενικό σεβασμό γιατί υπήρξαν, ανάμεσα στα άλλα, οι πρωτοπόροι, αυτοί που αγωνίστηκαν ενάντια στο σύστημα, και υπεράσπισαν τους αρρώστους από AIDS που πέθαιναν μέσα στις φυλακές αντιμέτωποι με την ψυχρή και κυνική αδιαφορία της Διεύθυνσης.

Την επόμενη μέρα, μετά την απαραίτητη φωτογράφιση και μια σύντομη συνέντευξη με έναν κοινωνικό λειτουργό, με πήγαν στη Δεύτερη πτέρυγα όπου βρισκόταν ο φίλος μου ο Άνχο, με τον οποίο συναντήθηκα στο προαύλιο.

-Πώς πάει, Άνχο; τον χαιρέτησα αγκαλιάζοντάς τον.

-Τι κάνεις εδώ, ρε κάθαρμα; με ρώτησε.

-Πάω Τενερίφε 2, περαστικός είμαι από δω... Εσύ;

-Εγώ έρχομαι από το Σάλτο ντε Νέγρο, από το Λας Πάλμας. Μας έπιασαν στον περίβολο, τον Γάρφια και μένα, την ώρα που πηγαίναμε να πηδήσουμε τον τοίχο. Τώρα δεν ξέρω πού θα με πάνε.

-Τι γκαντεμιά! Δεν πειράζει, την άλλη φορά θα πετύχει, εντάξει; του έδωσα κουράγιο.

-Φυσικά...

Κάναμε κύκλους στην περίμετρο του τετραγωνισμένου προαύλιου κάτω από έναν γαλανό, πλιόλουστο ουρανό.

-Πώς είναι τα πράγματα εδώ; τον ρώτησα.

-Μαλακά, πολύ μαλακά όσον αφορά τους φύλακες. Φαίνεται ότι πήραν το μάθημά τους απ' τις τελευταίες ομηρίες. Κατά τ' άλλα δεν γίνεται τίποτα χοντρό.

-Ναι, τα είδες;

Ήταν φανερό. Το περιβόητο και τρομακτικό Πουέρτο Ντε Σάντα Μαρία δεν ήταν πλέον η κόλαση του παρελθόντος. Τώρα μπορούσες να μιλήσεις μέσα απ' τα παράθυρα, κάτι που δεν μπορούσες ούτε να σκεφτείς πριν από μερικά χρόνια. Μπορούσες να στείλεις έναν καφέ στους συγκρατούμενούς σου μέσα στα κελιά χωρίς το φόβο του ξυλοδαρμού. Τώρα δεν έδερναν για ψύλλου πήδημα τους κρατούμενους, ούτε έκαναν τις νυκτερινές εφόδους στα κελιά για εκφοβισμό. Καμιά φορά, κάποιος καταπιεσμένος φύλακας παρηγοριόταν καταστρέφοντας ένα κελί και πετώντας τα πράγματα στο πάτωμα, αλλά δεν ήταν παρά τα ξεσπάσματα κάποιων απογοητευμένων βασανιστών, που η μέγιστη έκφραση στη ζωή τους ήταν να νιώθουν ότι πραγματώνονται με την πιο χαμηλή και ποταπή κατάχρηση εξουσίας. Για αυτούς χωρίς σκληρότητα δεν υπήρχε τρόμος, και χωρίς τρόπο δεν υπήρχε πειθαρχία. Αυτό είχαν εφαρμόσει σε όλη τους τη ζωή. Μας μισούσαν, γιατί γι' αυτούς ήμασταν απλώς τα κατακάθια της κοινωνίας, τη στιγμή που δεν υπήρχε στη γη πιο άθλιο επάγγελμα από αυτό του βασανιστή. Ζούσαν φοβισμένοι και στα κρυφά, τρέμοντας πάντα για τη ζωή τους. Έξω από τη φυλακή δεν είχαν άλλους φίλους εκτός από τους ίδιους τους φύλακες. Η κοινωνία τους περιφρονούσε. Το ήξεραν και αυτό τους έκανε ακόμα χειρότερους, γίνονταν μνησικάκοι, μικροπρεπείς και ανυπόφοροι και κατέπνιγαν αυτή την πραγματικότητα μέσα στη φυλακή, όπου ένιωθαν ότι ήταν κάποιοι. Ναι, το Πουέρτο είχε αλλάξει, αυτοί όμως όχι και με την πρώτη ευκαιρία θα ξανάπιαναν την παλιά τους συμπεριφορά, τους ξυλοδαρμούς και την ύπουλη νοσοτροπία που τους χαρακτήριζε στην πλειονότητά τους. Δεν αλλάζει η φυλακή αν δεν αλλάξουν οι δεσμοφύλακες και αναμφίβολα εκείνοι ήταν υπεύθυνοι για πολλές καταχρήσεις εξουσίας και βασανιστήρια, και όσο θα βρίσκονταν εκεί, αυτά θα συνεχίζονταν.

Μερικές μέρες αργότερα, την ώρα που περπατούσα στο προαύλιο, έφεραν τον Χουάν Χοσέ Γάρφια. Πλησίασα στην πόρτα που έβγαζε από την πέρυγα στο προαύλιο και κουβεντιάσαμε μέσα από την κλειστή καγκελόπορτα.

-Φίλε! αναφώνησε μόλις με είδε, παντού είσαι!

-Αυτό το λες για τον εαυτό σου, ε; απάντησα χαμογελώντας.

-Τι κάνεις εδώ; με ρώτησε.

-Πάω για Τενερίφε 2.

-Λοιπόν σου έκατσε, γιατί απ' όσα μαθαίνω είναι καλά εκεί για να την κοπανήσεις, τυχερός είσαι...

-Με σένα, τι έγινε; Μου τα είπε ο Άνχο για το Σάλτο ντε Νέγρο. Γκαντεμιά.

-Ναι, γκαντεμιά.

-Χρήματα έχεις;

-Όχι, ούτε δεκάρα. Τα ξόδεψα όλα στο πλοίο.

-Θα σου στείλουμε μερικά αργότερα, εντάξει;

-Ωραία.

Δεκαπέντε μέρες αργότερα έφυγα για Τενερίφη. Αποχαιρέτησα τους φίλους και γύρω στις 11:00 με έβαλαν σε μια μικρή κλούβα για το λιμάνι του Κάδιθ. Όταν φτάσαμε εκεί σταματήσαμε μπροστά σε ένα τεράστιο πλοίο που όπως διάβασα στην πλώρη του ονομαζόταν «Μανουέλ Σότο». Περιμέναμε λίγα λεπτά και μετά η κλούβα προχώρησε στον καταπέλτη και κατεβήκαμε στο γκαράζ όπου μαζεύονταν και άλλες καμιονέτες, φορτηγά και επιβατικά αυτοκίνητα. Με κατέβασαν με τα χέρια δεμένα με χειροπέδες και με πήγαν στις καμπίνες-κελιά που βρίσκονταν δίπλα στο μηχανοστάσιο, κάτω από την ίσαλο γραμμή. Ο θόρυβος από τις μηχανές που ζεσταίνονταν εκεί ήταν εκκωφαντικός. Στο κελί υπήρχε μια διπλή κουκέτα, μια τουαλέτα και μια θυρίδα στην πόρτα, από όπου μου έβγαλαν τις χειροπέδες και αργότερα μου έδωσαν φαγητό. Με φρουρούσαν δυο πολιτοφύλακες που φάνηκαν φιλικοί μαζί μου, τους έδωσα χρήματα και μου αγόρασαν με αυτά από την καφετέρια του πλοίου, μπύρες και λίγο καπνό. Ήταν ένα ήρεμο ταξίδι.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο δρόμος της εξέγερσης

*Τι είναι ελευθερία; Τι είναι σκλαβιά; Η ελευθερία του ανθρώπου συνίσταται στην εξέγερσή του ενάντια σε όλους τους νόμους; Ναι, αν είναι ποινικοί και πολιτικοί νόμοι που τους έχουν επιβάλει άνθρωποι πάνω σε άνδρες και γυναίκες είτε με το δίκαιο της δύναμης, με τη βία, είτε υποκριτικά στο όνομα μιας θρησκείας ή ενός οποιουδήποτε μεταφυσικού δόγματος είτε, τέλος, λόγω αυτής της ψευδοδημοκρατίας που ονομάζεται καθολική ψηφοφορία.
(Μιχαήλ Μπακούνιν)*

Μακάριες νήσοι, Φυλακή Τενερίφες 2, Νοέμβριος 1990

Την τρίτη μέρα γύρω στις 10 το πρωί το «Μανουέλ Σότο» άραξε στο λιμάνι Σάντα Κρους της Τενερίφης. Ο τρομερός βρυκθημός των μηχανών έπαψε, αλλά αντηκούσε ακόμη στα αυτιά μου όταν ξανά με τις χειροπέδες στα χέρια, που μου τις πέρασαν μέσα από τη θυρίδα, με μετέφεραν μαζί με τα υπάρχοντά μου στην κλούβα. Κατευθυνθήκαμε από τη Σάντα Κρους στη Λαγούνα και από εκεί στην Εσπεράνσα όπου στο βουνό βρισκόταν η φυλακή. Ήταν μεγάλη, με πανύψηλους γκριζούς τοίχους. Μια μακριά γέφυρα που τη φρουρούσαν δύο πολιτοφύλακες εκτεινόταν από εκεί μέχρι ένα μικρό ύψωμα, διασχίζοντας τον περίβολο και μια μικρή κοιλάδα. Πέρασαμε δύο τεράστιες μεταλλικές πόρτες και σταματήσαμε σε ένα μικρό γκαράζ που έβγαινε στο χώρο «παραλαβής». Όταν φτάσαμε εκεί πέρασα στα χέρια των φυλάκων που μου πήραν αποτυπώματα, έκαναν εξονυχιστικό έλεγχο σε εμένα και στα πράγματά μου, μου είπαν να ντυθώ και με πήγαν σε μια από τις πτέρυγες. Αυτές ήταν κατασκευασμένες σαν εξοχικά σπίτια και χωρίζονταν μεταξύ τους με ασφαλτοστρωμένους δρόμους και μικρούς κήπους. Ανάμεσά τους διέκρινα μια πισίνα. Η αλήθεια ήταν ότι όλα αυτά με παραξέनेψαν, ήταν καινούργια για μένα. Μου όρισαν ένα κελί μέσα στην πτέρυγα και -από έκπληξη σε έκπληξη- δεν με κλείδωσαν, για να αγοράσω πράγματα από την καντίνα και να φάω στην τραπεζαρία με τους άλλους κρατούμενους. Είχα τρία χρόνια να φάω με συντροφιά άλλη από τη μοναξιά μου και γι' αυτό ένιωθα εκτός τόπου, άβολα. Μου έλαχε να καθίσω στο ίδιο τραπέζι με δύο Αφρικανούς, μπροστά στους οποίους έδειξα σοβαρός και συγκρατημένος. Έφαγα σιωπηλός κάτω από το βλέμμα των υπόλοιπων κρατουμένων. Ήταν αταίριαστο, όμως εκείνη τη στιγμή θα προτιμούσα να είμαι μόνος μου μέσα στο κελί παρά εκεί με παρέα.

Αφού έφαγα, πήγα όπως και άλλοι στη θυρίδα της καφετέριας. Τι διψύθινε ένας τραβεστί με μεγάλο στήθος, που όλοι τον φώναζαν Λόλα. Οι τραβεστί και οι ομοφυλόφιλοι ήταν κάτι το συνηθισμένο εκεί. Ζήτησα δύο σκέτους καφέδες.

-Βάλε μου δύο καφέδες

-Είσαι ο καινούργιος, ε; ρώτησε περιέργη. Από πού είσαι;

-Από τη Σαραγόσα.

-Α, είσαι Γόδο. Από ποιο μέρος;

-Τι θα πει γόδο; ρώτησα ενοχλημένος.

-Έτσι λέμε εδώ όσους είναι από τη Χερσόνησο.¹

-Με λένε Χοσέ και είμαι από την Λα Κορούνια, Γαγιέγος.

-Όμορφο μέρος η Γαλικία. Εμένα με λένε Λόλα.

-Το ξέρω.

Πήρα τους καφέδες και αποχαιρέτησα την Λόλα. Στην αρχή μου ήταν λίγο δύσκολο να φερθώ σ' εκείνον τον θείο σαν σε γυναίκα, όμως από σεβασμό στα συναισθήματά της αποδέχτηκα να την φωνάζω με το γυναικείο της όνομα. Αυτό θα πρέπει να της άρεσε, γιατί την ώρα του απογευματινού ύπνου, την ώρα που μαζί με τους άλλους κρατούμενος της καθαριότητας σκούπιζε την πτέρυγα και την τραπεζαρία, ήρθε να με βρει. Ήμουν κλεισμένος στο κελί, γι' αυτό μιλήσαμε μέσα από το παραθυράκι της πόρτας.

-Γεια, με χαιρέτησε.

-Γεια.

-Θα μείνεις εδώ;

-Ναι, της απάντησα, αν και σύντομα θα με πάνε στην απομόνωση, μια και είμαι σε καθεστώς πρώτου βαθμού και μου φαίνεται περιέργο που με έχουν εδώ.

-Τότε θα σε μεταφέρουν στην άλλη άκρη της πτέρυγας, πέρα από αυτή τη σκοπιά, μου εξήγησε δείχνοντας με το δάχτυλο μια κοντινή σκοπιά.

-Καλά.

-Έκανες ντους; μου πέταξε, με ένα χαμόγελο μοχθηρίας και τσαχπινιάς.

-Όχι ακόμα, της απάντησα.

-Γιατί δεν κάνεις τώρα; με προσκάλεσε.

-Όχι, ευχαριστώ, την έκοψα, και μη μου τα ρίχνεις. Σέβομαι τον τρόπο ζωής σου, αλλά τίποτε παραπάνω, κατάλαβες; Όλα τα άλλα είναι περιττά.

-Καλά, εντάξει.

Το ίδιο απόγευμα με μετέφεραν στο παράρτημα της πτέρυγας, στην απομόνωση. Με έβαλαν σε ένα από τα πιο χαμηλά κελιά. Η μεταχείρισή μου μέχρι τότε ήταν σωστή, ακόμη και εκπληκτική. Το κελί που μου είχαν δώσει είχε ακόμη και ντουζιέρα, που βρισκόταν δίπλα στο νιπτήρα και την

1 Εννοεί την Ιβηρική χερσόνησο, δηλαδή την ηπειρωτική Ισπανία.

τουαλέτα, και τα δύο από ανοξείδωτο ατσάλι, στερεωμένα γερά στο τσιμέντο. Ένα πέτρινο τραπέζι και μια μεταλλική καρέκλα ήταν βαλμένα μπροστά στο ένα από τα δύο παράθυρα, στα οποία οι τετραγωνισμένες μεταλλικές ράβδοι ήταν στερεωμένες οριζόντια. Ένα πέτρινο κρεβάτι και κάτι μικρά βολικά ντουλάπια για να τακτοποιήσεις τα πράγματά σου αποτελούσαν την τελική πινελιά στο κελί. Τα τακτοποίησα και έστρωσα το κρεβάτι. Ύστερα έκανα ντους, ξάπλωσα και σκεφτόμουν. Εδώ όλα ήταν διαφορετικά από όσα είχα βιώσει μέχρι τότε στις φυλακές της Χερσονήσου. Η χαλαρή και χωρίς εντάσεις ατμόσφαιρα με σάστιζε. Οι φύλακες ήταν ευγενικοί απέναντί μου και τα κελιά ήταν κατοικήσιμα και πληρούσαν τους κανόνες υγιεινής. Δεν ένιωθα τον εξαναγκασμό ούτε την καταπιεστική αίσθηση των φυλακών πρώτου βαθμού από τις οποίες ερχόμουν. Απ' την άλλη πλευρά, άγγιζα την ευφορία. Όλο εκείνο το σύμπλεγμα από πτέρυγες και τοίχους μύριζε απόδραση. Η γέφυρα που είχα παρατηρήσει όταν ερχόμουν, που διέσχιζε όλη τη φυλακή αντανakλόταν αδιάκοπα στη φαντασία μου. Η φυλακή ήταν καινούργια, και αυτό σήμαινε ότι πιθανώς το σύστημα ασφαλείας της να ήταν παραβιάσιμο σε κάποιο σημείο του. Πού όμως, αυτό ήταν το ζήτημα. Όλες οι φυλακές, όλες απολύτως, έχουν κάποιο τρωτό σημείο, αν και δεν μπορούμε όλοι οι κρατούμενοι να έχουμε πρόσβαση σ' αυτό. Αυτό που είχε σημασία ήταν να επωφεληθείς από την κατάσταση, όταν παρουσιαστεί και υπάρχει πιθανότητα επιτυχίας. Αν αποκαλυπτόταν η αστοχία, η Διεύθυνση τη διόρθωνε και ενίσχυε την ασφάλεια σε όλη τη φυλακή. Έτσι, αν κάποιος από εμάς αποτύγχανε, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσαμε γνωστοποιούνταν στη Γενική Διεύθυνση και αυτή αναλάμβανε να ειδοποιήσει τις υπόλοιπες φυλακές οι οποίες με τη σειρά τους υιοθετούσαν νέες μεθόδους, που είχαν επιπτώσεις σε όσους κρατούμενους είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους στην απόδραση. Γι' αυτό θα έπρεπε να πληροφορηθώ καλύτερα τις δυνατότητες που είχα να πετύχω το στόχο μου: δεν ήταν σωστό να επιχειρήσεις έτσι πρόχειρα μια απόδραση.

Το επόμενο πρωί βγήκα στο προαύλιο μαζί με τους υπόλοιπους κρατούμενους που βρίσκονταν στην πτέρυγα. Δύο από αυτούς ανήκαν στην ΕΤΑ. Οι άλλοι τρεις ήταν ποινικοί όπως και εγώ. Όλοι προερχόμασταν από τη Χερσόνησο και ήμασταν οι μόνιμοι εκεί. Πότε πότε έφερναν και άλλους, από άλλες πτέρυγες, για να εκτίσουν κάποια πειθαρχική ποινή απομόνωσης. Η πτέρυγα είχε δύο ορόφους, δύο μικρά προαύλια και μια αίθουσα όπου υπήρχε τηλεόραση. Με ενημέρωναν για το πώς λειτουργούσε. Το φαγητό ήταν καλό και άφθονο. Το ιατρικό προσωπικό το αποτελούσαν αυθεντικοί επαγγελματίες και είχαμε πρόσβαση σε έναν ειδικό για γιόγκα, στα βιβλία μιας ευμεγέθους βιβλιοθήκης, και στο προαύλιο

βγαίναμε τέσσερις ώρες. Με προειδοποίησαν ακόμα ότι θα με καλούσε ο διευθυντής να μιλήσει μαζί μου, και μου είπαν τι θα μου έλεγε. Προς το παρόν με είχε στην αναμονή.

Την ώρα του προαυλισμού δέχθηκα την επίσκεψη ενός γιατρού, σε ένα μικρό ιατρείο που βρισκόταν δίπλα στην αίθουσα.

-Γεια σας, μου λέτε πώς ονομάζεστε; με ρώτησε.

-Χοσέ Ταρρίο Γονσάλες.

-Ωραία. Κοιτάζετε, πρόσεξα στον ιατρικό σας φάκελο ότι είστε φορέας αντισωμάτων του AIDS εδώ και χρόνια, γι' αυτό θα σας δώσουμε ένα ειδικό συμπλήρωμα διατροφής το οποίο θα προστεθεί στη γενική διατροφή, ξέρετε, γιαούρτι, σάντουιτς και φρούτα. Σας φαίνεται καλό;

-Μου φαίνεται καταπληκτικό, απάντησα.

-Πώς αισθάνεστε τώρα;

-Για την ώρα καλά.

Αποχαιρετιστήκαμε με χειραψία αφού γεμίσαμε μερικά γραφειοκρατικά χαρτιά. Ποτέ κανείς γιατρός δεν μου φέρθηκε έτσι, με τόσον επαγγελματισμό, όπως το είχε κάνει εκείνος ο άνθρωπος. Μέχρι τώρα σε καμία φυλακή δεν είχαν νοιαστεί να μου προσφέρουν συμπληρωματική διατροφή και αυτός το είχε κάνει χωρίς καν να του το ζητήσω. Αν και εκείνος ο γιατρός δεν το ήξερε, ήταν η πρώτη φορά που έσφιγγα το χέρι ενός από αυτούς, πράγμα που για μένα είχε αποκαλυπτική σημασία.

Χάρη σε εκείνο το συμπλήρωμα μπόρεσα να αφιερώνω χρόνο στο τρέξιμο μερικές μέρες την εβδομάδα για να διατηρήσω τη φυσική μου κατάσταση, τόσο απαραίτητη στον δραπετή όσο ο αέρας στο πουλί. Συμμετείχα επίσης πότε πότε στα μαθήματα γιόγκα που μας παρέδιδε ένας γιόγκι. Για να πάμε εκεί μας έβγαζαν με τη σειρά στην αίθουσα της πτέρυγας όπου καθισμένοι πάνω σε κουβέρτες ασκούμασταν στις αναπνοές στη στάση του λωτού ή σε στάσεις και ασκήσεις όπως ο χαιρετισμός του ήλιου. Τότε η γιόγκα δεν με ενδιέφερε πολύ, όμως εκείνες οι μικρές βασικές ασκήσεις, μαζί με το διάβασμα βιβλίων γύρω από τη γιόγκα, θα μου χρησίμευαν πολύ στο μέλλον. Ξανάπιασα επίσης το διάβασμα. Υπήρχε μια πολύ μεγάλη βιβλιοθήκη, από την οποία η υπεύθυνη μου έφερνε τα βιβλία που ήθελα χωρίς κανέναν περιορισμό στον αριθμό τους. Εκεί ανακάλυψα τον Αλμπέρ Καμί, που τα έργα του με εντυπωσίασαν, ξαναβρήκα τον Σέξπιρ και απόλαυσα τη *Μήδεια* και τις *Τρωάδες* του Ευριπίδη. Με γοήτευε η τραγωδία. Τα έργα εκείνα αντιπροσώπευαν μια πραγματική και αυθεντική θεώρηση της ζωής, αληθινή. Αυτό που μας είχαν κληροδοτήσει χαραγμένο στις περγαμνές εκείνοι οι ασύγκριτοι ψυχολόγοι ήταν η ζωή καθαυτή: πόνος, σύγκρουση, αλαζονεία, ένταση, ευχαρίστηση, κάποια χαρά, πτώση, φθόνος, μνησικακία,

αγάπη (ή εκθρόνιση), τη λατρεία του χρυσού μόσχου και, τέλος, το θάνατο: οι προσπάθειές μας και οι άκαρπες κενοδοξίες μας μετατρέπονται σε βορά των σκουληκιών, λίπασμα και κοπριά της γης.

Όπως ακριβώς με είχαν προειδοποιήσει, ένα απόγευμα με πήγαν στο γραφείο του διευθυντή της φυλακής, Δύο φύλακες με οδήγησαν, αφού διασχίσαμε κάμποσους κήπους, μέχρι το κέντρο διοίκησης, δίπλα στο νοσηλευτήριο και τον κινηματογράφο. Τα παρατηρούσα όλα με πολλή προσοχή. Ανεβήκαμε από τις σκάλες μέχρι το δεύτερο όροφο, όπου βρίσκονταν όλα τα αρχεία, τα γραφεία και η γραφειοκρατία της φυλακής. Πέρασαμε διάφορους διαδρόμους και πόρτες και καταλήξαμε στο γραφείο του ύπατου αξιωματικού. Όταν μπήκαμε μας άφησαν μόνους.

-Καθίστε, μου ζήτησε αυταρχικός αλλά με καλούς τρόπους.

Κάθισα απέναντί του στην αρμόζουσα καρέκλα κοιτάζοντάς τον με σταθερό βλέμμα.

-Θα είμαι καθαρός και σαφής απέναντί σας, Ταρίο. Διαπιστώνω ότι είστε κάπως συγκρουσιακός και δύσκολος χαρακτήρας. Ελπίζω αυτό να αλλάξει εδώ και να συνεργαστείτε μαζί μας. Έχετε αντιληφθεί ήδη ότι σας επιτρέπουμε κάποια ελευθερία μέσα στην πτέρυγα. Αν φερθείτε καλά θα δείτε πόσο θα βγείτε κερδισμένος, μου έβγαλε ένα λόγο που γνώριζα εκ των προτέρων, μιας και είχα ήδη ενημερωθεί για τη μεγαλοστομία του. Έκανε μια παύση και συνέχισε: Ο φάκελός σας εδώ δεν μετρά καθόλου, ούτε το παρελθόν σας. Δεν μας ενδιαφέρει τίποτε άλλο πέρα από όσα θα κάνετε εδώ, από τώρα και μετά. Με καταλάβατε;

-Ναι, και νομίζω ότι είναι καλά αυτά που μου προσφέρετε. Όμως αυτά που μου παρέχει ο Σωφρονιστικός Κώδικας μου φτάνουν και μου περισσεύουν, γι' αυτό σας ζητώ να τον τηρείτε και από τη μεριά μου όλα θα πάνε καλά. Η αλήθεια είναι ότι η συμπεριφορά σας είναι σωστή και γι' αυτό σας ευχαριστώ. Δεν έχω συνηθίσει να μου φέρονται καλά, πρόσθεσα επιφυλακτικά.

-Ελπίζουμε να συνεργαστείτε για να μπορέσουμε να σας προαγάγουμε στο δεύτερο βαθμό, φτάνει να φερθείτε καλά. Αυτά ήθελα να σας πω.

-Εντάξει.

Βγαίνοντας από το γραφείο, μπόρεσα να δω από την άκρη του διαδρόμου καθώς επιστρέφαμε στην πτέρυγα τη γέφυρα που δέσποζε εκεί. Τα απομνημόνευσα όλα. Ήμουν αποφασισμένος να επιχειρήσω κάτι. Η προσφορά της Διεύθυνσης έφτανε αργά. Ίσως για αυτούς να ήταν βολικό να σβήνουν το παρελθόν των ανθρώπων με μια μονοκοντυλιά, να προσθέτουν ή να αφαιρούν κατά βούληση ευκαιρίες και προνόμια. Με πόση ευκολία έκαναν τον άνθρωπο εργαλείο! Μπορεί σε εκείνη την περίπτωση να είχε ακόμη και καλή πίστη, όμως δεν θα προσφερόμουν ως πειραμα-

τόζωο εκπαιδευτικής ψυχολογίας. Μου ήταν δύσκολο να αποδεχτώ την πρόταση του διευθυντή. Να ξεχάσω τι; Την κακομεταχείριση, τις καταχρήσεις εξουσίας, εκείνες τις αδιάκοπες έρευνες τις τόσο προσβλητικές, τους ξυλοδαρμούς και το δέσιμο, ή μήπως τις μεταγωγές μέσα στα κλουβιά; Ή τους χιλιάδες αρρώστους από AIDS και άλλες ασθένειες που τους στερούσαν την ιατρική φροντίδα, τα κελιά του Πειθαρχείου, την αθλιότητα των ανθρώπων που καταστρέφουν ανθρώπους; Να ξεχάσω τους φορείς του ιού του AIDS που τους αφήνουν να πεθάνουν μέσα στα ψυχρά κελιά, να αργοπεθαίνουν επί χρόνια ή να χαροπαλεύουν στις αίθουσες των νοσηλευτηρίων των φυλακών δεμένοι στα κρεβάτια; Να ξεχάσω τη μεταχείριση αυτών των αρρώστων, που είναι στην πλειονότητά τους νέοι άνθρωποι, ναρκομανείς που έπεσαν στον κόσμο της παραβατικότητας από την παγίδα των ναρκωτικών; Τι να ξεχάσω, κύριε διευθυντά; Ότι είμαι ένας από αυτούς τους περιφρονημένους ανθρώπους που τόσο συχνά τους αφήνουν να πεθάνουν στη φυλακή, στο όνομα μιας σκοτεινής εκδίκησης που κραυγάζει στην καρδιά των πολιτών; Ή, καλύτερα, να τους πούμε βασανιστές; Ποτέ δεν έκρυψα την απέχθειά μου για το σύστημα, ιδίως το σωφρονιστικό. Δεν θα το έκανα ούτε τώρα. Ήμουν εντελώς σίγουρος ότι παρ' όλα τα πολλά μου ελαττώματα είχα περισσότερη ευγένεια και αγάπη στη ψυχή του παράνομου, που όλοι την έδειχναν με το δάχτυλο-κατήγορο, από όλους μαζί εκείνους που προετοίμασαν, επεξεργάστηκαν και αποφάσισαν τον εγκλεισμό μου. Δεν θα συμμετείχα στην επιδοκιμασία αυτού του συστήματος, με αντάλλαγμα σχετικές υποσχέσεις, ακόμη κι αν αυτό μου κόστιζε απομόνωση εφ' όρου ζωής.

Στην πτέρυγα βασίλευε η ρουτίνα. Συνήθως μιλούσα με έναν από τους πολιτικούς κρατούμενους, μέσα από το παραθυράκι επιτήρησης στην πόρτα του κελιού. Κάποια απογεύματα μού δάνειζε τη γραφομηχανή του για να γράφω κείμενα τα οποία αργότερα έστελνα στους δικαστές που με είχαν καταδικάσει απειλώντας τους με την ποινή του θανάτου. Ίσως έτσι να μου απήγγειλαν κατηγορία και αυτό θα μου πρόσφερε τη δυνατότητα στη διάρκεια της δίκης να καταγγείλω δημόσια τα βασανιστήρια μέσα στις ισπανικές φυλακές. Και σε κάθε περίπτωση να επιχειρήσω κάποια απόδραση. Το ζήτημα ήταν να συμμετάσχω με κάποιον τρόπο στον αγώνα εναντίον αυτών των ανθρώπων και των θεσμών στους οποίους είχε ανατεθεί η λειτουργία της δικαιοσύνης. Και ένας από τους καλύτερους τρόπους να το πετύχω ήταν δραπετεύοντας, σπάζοντας με θέληση και κουράγιο αυτή την τιμωρία που μας επέβαλλαν, αρνούμενος το δικαίωμα που τους είχε παραχωρηθεί να τιμωρούν, συμμετέχοντας στην απελευθέρωσή μας μέσα από την εξέγερση, δρόμο τον οποίο βλέπαμε κοντινό.

Προκάλεσα κάποια βλάβη στο κελί που με είχαν βάλει, για να με μεταφέρουν σε ένα από τα κελιά του κάτω ορόφου που έβγαιναν προς τη γέφυρα και τις σκοπιές της Πολιτοφυλακής. Τα κατάφερα εύκολα. Από εκείνη τη θέση ανακάλυψα ότι οι συγγενείς των κρατουμένων πήγαιναν στην αίθουσα των επισκεπτηρίων μέσω της γέφυρας, όπως και οι φύλακες κατά την αλλαγή βάρδιας. Ο περίβολος είχε μία μόνο πόρτα από την οποία περνούσαν μόνο τα φορτηγά που έφερναν τις προμήθειες και οι κλούβες της αστυνομίας. Όλη η υπόλοιπη κίνηση των ανθρώπων γινόταν από τη γέφυρα, στην οποία υπήρχαν τρία σημεία ελέγχου. Το πρώτο βρισκόταν στην εξωτερική πλευρά της φυλακής, όπου έπαιρναν τις ταυτότητες όσων έμπαιναν στη φυλακή και τις επέστρεφαν όταν έβγαιναν. Το δεύτερο το αποτελούσαν δύο φυλάκια, ακριβώς στη μέση της, πάνω από τους τοίχους του περιβόλου και τα επάνδρωναν δύο πολιτοφύλακες. Το τρίτο βρισκόταν στο κτίριο της φυλακής και έλεγχε τις αυτόματες πόρτες που οδηγούσαν στο εσωτερικό της φυλακής. Τη νύχτα ο φωτισμός ήταν καλός και η επιτήρηση των πολιτοφυλάκων διαρκής, μόλις που χαλάρωναν λίγο. Ωστόσο ανακάλυψα ένα μικρό λάθος στο φωτισμό. Αφορούσε το φωτισμό της γέφυρας. Το φως έπεφτε κυρίως από τη δεξιά πλευρά, χτυπούσε πάνω στην υπερυψωμένη διάβαση των πεζών και άφηνε σχεδόν αφώτιστη τη δεξιά κάθετη εσωτερική της πλευρά. Αν τα κατάφερα να φτάσω στη γέφυρα και να πηδήξω επάνω χωρίς να γίνω αντιληπτός, τότε θα μπορούσα να γλιστρήσω στο οδόστρωμα, κολλημένος στη δεξιά κάθετη πλευρά της διάβασης των πεζών, έξω από το οπτικό πεδίο της δεξιάς σκοπιάς, προστατευμένος από την έλλειψη φωτισμού. Επιπλέον, η εγγύτητα των δύο φυλακίων, που χωρίζονταν μεταξύ τους από το πλάτος της γέφυρας, περίπου δύο μέτρα, θα καθυστάχαζε τους πολιτοφύλακες γιατί δεν θα πίστευαν ότι θα τολμούσε κανείς να περάσει από εκεί, κάτω απ' τη μύτη τους. Τουλάχιστον σ' αυτό στήριζα τις ελπίδες μου.

Ήρθε να με δει ένας από τους γιατρούς. Συζητήσαμε μέσα στο μικρό ιατρείο της πτέρυγας:

-Ταρίο, πόσον καιρό πριν έκανες την τελευταία ανάλυση αίματος και έλεγχο των λεμφοκυττάρων;

-Η τελευταία φορά ήταν το 1988, στην Ποντεβέρδα, αλλά δεν μου έδωσαν τα αποτελέσματα.

-Αυτό είναι απίστευτο Ταρίο..., με διέκοψε ξαφνιασμένος, θα έπρεπε να σου κάνουν έναν έλεγχο κάθε τρεις μήνες το λιγότερο.

-Ναι, κοίταξε τον ιατρικό μου φάκελο. Δεν σε κοροϊδεύω, εκεί είναι αποτυπωμένο όλο το ιατρικό μου ιστορικό.

-Στ' αλήθεια, είναι δύσκολο να το χωνέψω αυτό.

Χαμογέλασα ειρωνικά, σαν να του ζητούσα να ξυπνήσει από το όνειρό του.

-Λοιπόν θα σου κάνουμε μερικές εξετάσεις εδώ, να δούμε σε τι κατάσταση βρίσκεται το ανοσοποιητικό σου, εντάξει; πρόσθεσε ενώ σημείωνε σε ένα χαρτί. Πώς τα περνάς εδώ;

-Καλύτερα από τα άλλα μέρη που έχω βρεθεί, αν και εδώ και κάποιο διάστημα έχω κρίσεις ταχυκαρδίας και συμπτώματα ασφυξίας τις νύχτες, και τις περνάω πολύ άσχημα.

-Πόσο καιρό σε έχουν κλεισμένο;

-Τρία χρόνια.

-Όχι, θέλω να πω πόσο καιρό είσαι στο κλειστό καθεστώς κράτησης.

-Τρία χρόνια.

-Τότε δεν παραξενεύομαι, απάντησε. Σίγουρα βρίσκεσαι σε νευρική υπερένταση και έχεις κάποια κλειστοφοβία. Θα σου δώσω μια φαρμακευτική αγωγή να δούμε πώς θα τα πάς, εντάξει; Όταν έχουμε τα αποτελέσματα των αναλύσεων θα έρθω να σε ξαναδώ και θα τα πούμε.

-Εντάξει, ευχαριστώ.

-Τίποτα, φίλε, τίποτα.

Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν ελαφρά επιδείνωση στο ανοσοποιητικό σύστημα, αν και δεν διέτρεχα κανέναν κίνδυνο, δεδομένου ότι ακόμη γυρόφερνα στα 500 T4². Προσπάθησα να μάθω περισσότερα σχετικά με αυτό. Συζήτησα με τον γιατρό για αυτό το θέμα:

-Ταρίο, μου το ξεκαθάρισε, όπως ήδη γνωρίζεις η ασθένειά σου είναι ανίατη. Μας μένει μόνο η ελπίδα να αργοπορήσει η ανάπτυξη του ιού, πράγμα που δεν είναι πολύ πιθανό με την τωρινή σου κατάσταση. Έβγαλε την ταμπακέρα του και άναψε ένα τσιγάρο. Μου πρόσφερε και μένα, το πήρα, και συνέχισε. Αν ήταν στο χέρι μου θα σε άφηνα ελεύθερο αυτή τη στιγμή, εσένα και όλους τους άλλους ασθενείς με αντισώματα, όμως αυτό δεν γίνεται. Η φυλάκιση στην κατάστασή σας είναι καταστρεπτική. Ως γιατρός και ως λογικός άνθρωπος δεν μπορώ να την αποδεχτώ. Σ' αυτό το ζήτημα, το κριτήριο των δικαστών μπαίνει πάνω από το κριτήριο της ιατρικής και παρότι είναι σκληρό να το δέχομαι, μπορώ μόνο να ζητώ την αποφυλάκιση των κρατουμένων που βρίσκονται στην τελική φάση και έχουν σοβαρές αρρώστιες. Δηλαδή, όταν βρίσκονται στο χείλος του τάφου.

-Ναι, το ξέρω.

-Στην περίπτωση σου όμως τα πράγματα είναι σοβαρότερα, Ταρίο, γιατί η παράταση της απομόνωσης βλάπτει σοβαρά την υγεία σου. Τα πειθαρχικά κελιά προκαλούν σημαντική επιδείνωση σε ψυχικό επίπεδο και επιταχύνουν τροποποιήσεις του νευροφυτικού και νευροενδοκρινικού

2 T4: φονικά κύτταρα του ανοσοποιητικού συστήματος.

συστήματος που επηρεάζουν το ανοσοποιητικό σύστημα αδυνατίζοντας την άμυνα του οργανισμού.

-Δηλαδή, οι τιμωρίες που μου επιβάλλουν προκαλούν ταυτόχρονα και επιτάχυνση του θανάτου μου;

-Ακριβώς. Το λογικό θα ήταν να υπήρχαν για εσάς άλλου είδους Σωφρονιστικά Κέντρα, πιο ανοικτά, που να βασίζονται στην ιατρική επιστήμη και όχι στον πειθαρχικό κανονισμό, αυτό όμως είναι κάτι που απέχει πολύ απ' το να γίνει πραγματικότητα.

-Όσον αφορά τις προφυλάξεις που πρέπει να πάρω, τι με συμβουλεύεις;

-Το καλύτερο για σένα θα ήταν να βγεις από το κλειστό καθεστώς κράτησης, να εξασφαλίσεις περισσότερες ώρες προαυλισμού και περισσότερο χώρο, για να ξεφεύγεις από την πίεση του κελιού όσο περισσότερο χρόνο είναι δυνατόν. Αυτό θα περιόριζε λίγο τη νευρική υπερένταση και την κλειστοφοβική αίσθηση που σου προκάλεσαν τα τρία χρόνια της απομόνωσης. Θα σε συμβούλευα επιπλέον να κόψεις το κάπνισμα και τον καφέ και να κάνεις συχνά γιόγκα ή κάποιες γυμναστικές ασκήσεις.

-Κάτι κάνω.

-Ωραία. Πώς νιώθεις με τη φαρμακευτική αγωγή που σου έγραψα;

-Πολύ καλύτερα.

-Ωραία, λοιπόν, κουράγιο και να προσέχεις, εντάξει; με αποχαιρέτησε.

Δεν ήταν απλώς λόγια. Όσο ήμουν στην Τενερίφη οι γιατροί, εκτός από δύο, θα μου αποδείκνυαν κάθε στιγμή την αμεροληψία και τον επαγγελματισμό τους, σε πείσμα της Διεύθυνσης. Απ' την άλλη μεριά, εκείνη η συζήτηση με τον γιατρό που είχε αναλάβει να φροντίζει την υγεία μου, δεν ήταν παρά επιβεβαίωση για την απόδραση, και νομιμοποίηση σε μεγάλο βαθμό της θέσης μου απέναντι στη φυλακή. Ο αγώνας μου ήταν νόμιμος αγώνας, όπως ήταν ο αγώνας όλων των ανθρώπων που αρνούσαν να πεθάνουν ή να ζήσουν φυλακισμένοι.

Στις 12 Νοεμβρίου με ξάφνιασε η είδηση που άκουσα στο ραδιόφωνο. Στη φυλακή Φονκαλέντ, στην Αλικάντε, ξεσπούσε μια αιματηρή εξέγερση, με σύλληψη κάμποσων ομήρων. Γύρω στις 10.30 το πρωί ο Αντόνιο Κορτές, γνωστός με το παρατσούκλι Ζορρο³, έπιασε με την απειλή μαχαιριού ομήρους στην Τέταρτη πτέρυγα. Από εκεί, μαζί με άλλους κρατούμενους που είχε προηγουμένως ελευθερώσει, κατευθύνθηκαν στη Δεύτερη και την Τρίτη πτέρυγα από όπου με τη σειρά τους απελευθέρωσαν και τους υπόλοιπους. Ολόκληρη η φυλακή καταστράφηκε και ξέσπασαν ένα σωρό καβγάδες, στους οποίους πολλοί κρατούμενοι τραυματίστηκαν σοβαρά και ένας από αυτούς σκοτώθηκε, σε διάφορα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών.

Τη δεύτερη μέρα, ύστερα από μακρές διαπραγματεύσεις, οι περισσότεροι κρατούμενοι αποφάσισαν να σταματήσουν την εξέγερση και να επιστρέψουν στα κελιά, αρνούμενοι να συμμετάσχουν άλλο στη διαμαρτυρία και τις διεκδικήσεις. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι, ωστόσο, αρνήθηκαν να παραδοθούν και συνέχισαν. Ήθελαν να δραπετεύσουν. Έτσι, ο Αντόνιο Κορτές, ο Βισέντε Γόμες, ο Φρανσίσκο Σάντσεσ, ο Πιντένιο Σάντσεσ και ο Έκτορ Γιγόν οχυρώθηκαν σε ένα θάλαμο της Τρίτης πτέρυγας μαζί με πέντε φύλακες ως ομήρους. Στη συνέχεια απαίτησαν, απειλώντας ότι θα σκότωναν τους ομήρους, μια θωρακισμένη καμιονέτα, όπλα και χρήματα. Οι διαπραγματεύσεις γίνονταν μέσα σε τεταμένη ατμόσφαιρα. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι κλείστηκαν στα κελιά της Δεύτερης και της Τέταρτης πτέρυγας. Η κριτική των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς και των συγγενών των τραυματιών και του νεκρού, ήταν σκληρή και επιθετική.

Εγώ ήξερα ότι αυτή την κατάσταση την είχε δημιουργήσει η φυλακή και η απομόνωση και ότι η Διεύθυνση είχε σημαντικό μερίδιο ευθύνης για αυτό. Καταλάβαινα τη φονική οργή εκείνων των ανδρών που ήταν διατεθειμένοι να ρισκάρουν τη ζωή τους, μπουκτισμένοι από τον εγκλεισμό, και κατά κάποιον τρόπο την συμμαριζόμενοι. Δεν συμφωνούσα όμως με το θάνατο του κρατούμενου ούτε με τα μαχαιρώματα που έγιναν ούτε με τις τόσες υπερβολές που είχαν γίνει απέναντι σε άλλους συγκρατούμενους, μόλις απελευθερώθηκε το κτήνος. Δεν μπορούσα να καταλάβω πώς γίνεται να εξεγείρονται και να σκοτώνονται μεταξύ τους, αντί να ενώνονται εναντίον αυτών που ήταν οι πραγματικοί υπεύθυνοι για την κατάσταση μέσα στη φυλακή. Αυτή η εικόνα άγριας ζούγκλας θα έστρεφε αναπόφευκτα την κοινή γνώμη εναντίον τους και κατά συνέπεια εναντίον όλων μας. Ενώ περιμέναμε όλοι τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων που γίνονταν με τον Αντόνιο Ασουσιόν, οι Ειδικές Δυνάμεις προετοίμαζαν την έφοδό τους και έπαιρναν κατάλληλες θέσεις κοντά στην πτέρυγα όπου κρατούνταν οι όμηροι.

Όλα τελείωσαν στις 10 το πρωί της 15 Νοεμβρίου, τρεις μέρες αφότου άρχισαν. Δύο από τους κρατούμενους, ο Πιντένιο και ο Σέρα, σε μια στιγμή απροσεξίας μπήκαν σε ένα κελί και ένας από τους ομήρους τους κλείδωσε εκεί τραβώντας τη μπάρα. Βλέποντάς το οι υπόλοιποι όμηροι αναθάρρησαν από την πράξη του συναδέλφου τους και όρμηξαν πάνω στον Φρανσίσκο Σάντσεσ, τον Ρόχο, καταβάλλοντάς τον μονομιάς. Ύστερα φώναξαν από τα παράθυρα, είπαν τι είχε συμβεί και οι Ειδικές Δυνάμεις εισέβαλαν, τους ξυλοφόρτωσαν όλους με μπαστούνια του μπέιζμπολ, τους γύμνωσαν και τους πέρασαν χειροπέδες. Λυπήθηκα για αυτούς, γιατί η αλήθεια είναι ότι είχαν δείξει πολύ θάρρος. Σκέφτηκα ότι αν αντί να

σκοτώσουν τον κρατούμενο είχαν εκτελέσει έναν φύλακα, ίσως τα είχαν καταφέρει. Όμως είναι εύκολο να σκέφτεσαι και να μιλάς: το δύσκολο είναι να δρας.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, υπάκουα στη μονότονη φωνή των αφεντικών τους, ξεσπάθωσαν με το θέμα αυτό και χαρακτήρισαν το γεγονός ως βάρβαρη πράξη μιας ομάδας ανεξέλεγκτων ψυχοπαθών. Ωστόσο, κανείς σε κανένα τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων ή ραδιοφωνικό δελτίο δεν μιλούσε για αυτά που συνέβαιναν πίσω από τους τοίχους εκείνης της φυλακής. Κανείς δεν ανέφερε ότι μήνες πριν είχαν εντοπίσει ανωμαλίες στη μεταχείριση των κρατουμένων στο Ψυχιατρείο, οι οποίες επιβεβαιώθηκαν όταν το επισκέφθηκε μια συγγραφέας και διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε ειδικευμένο ιατρικό προσωπικό και ότι αρμόδιοι να χορηγούν φαρμακευτική αγωγή στους κρατούμενους ήταν οι δεσμοφύλακες, άνθρωποι που δεν είχαν την παραμικρή ιδέα περί ιατρικής, άσχετοι με την επιστήμη της ψυχολογίας ή της ψυχιατρικής και με γνώσεις απόφοιτου δημοτικού σχολείου. Ούτε ανέφερε κανείς τα συνεχή βασανιστήρια στα οποία υποβάλλονταν οι κρατούμενοι με παγωμένα ντους, δέσιμο στα κρεβάτια επί μήνες, ξυλοδαρμούς και αυθαίρετη εφαρμογή του ζουρλομανδύα. Κανείς δεν τα θυμόταν αυτά ούτε τα ανέφερε. Οι μισθοφόροι της πένας συνέχισαν να εκπορνεύονται απροκάλυπτα, πράγμα που δεν με εξέπληττε. Ήταν πλήρως ευθυγραμμισμένοι, πλήρως υποταγμένοι. Τον τρόπο του τάφου της φυλακής τον γνωρίζαμε μόνο οι άνθρωποι που ήμασταν θαμμένοι ζωντανοί μέσα εκεί. Τι ήξεραν εκείνα τα ενεργούμενα από φυλακή; Τέτοιες πράξεις, όπως εκείνες, είχαν πρωταγωνιστές αυθεντικά απελπισμένους ανθρώπους, και η απόγνωση έρχεται όταν χαθεί η ελπίδα. Όλη εκείνη η βία γεννιέται από τη φυλακή, από τα γεγονότα που συμβαίνουν καθημερινά πίσω από εκείνους τους τοίχους, που η πλειονότητα των διάσημων δημοσιογράφων ή των πολιτών αρνούσαν να δεχτούν, παρότι ήξεραν κατά βάθος, στο πιο μεγάλο βάθος του εαυτού τους, ότι πράγματι συνέβαιναν.

Εγώ, από τη μεριά μου, μερικές μέρες αργότερα ξεκίνησα να πριονίζω ένα κάγκελο στο παράθυρο. Μόνο από τη μία πλευρά, και μόλις τελείωσα τύλιξα το κόψιμο με ένα λεπτό στρώμα λευκοπλάστη, το οποίο έβαψα στο χρώμα του κάγκελου. Για να το καλύψω καλύτερα κρέμασα σε εκείνο το σημείο του οριζόντιου κάγκελου δύο κάλτσες και μερικά εσώρουχα, δήθεν για να στεγνώσουν.

Ένα πρωί, ένας από τους Βάσκους κρατούμενους, αυτός που μου είχε δώσει το λευκοπλάστη και τη μπογιά, ήρθε να με ειδοποιήσει για μια επικείμενη έρευνα. Με βρήκε στο προαύλιο:

-Χοσέ, έμαθα ότι θα κάνουν έρευνα.

-Σήμερα; ρώτησα.

-Όπου να 'ναι.

Πραγματικά. Σε μία ώρα εμφανίστηκαν φουριόζοι, με τον υπαρχιφύλακα επικεφαλής.

-Αν ερευνήσετε τα πράγματά μου θέλω να είμαι παρών. Έτσι προβλέπει ο Κανονισμός.

-Δεν υπάρχει πρόβλημα, μπορείς να είσαι παρών.

Μπήκα στο κελί, μάζεψα όλα τα βιβλία και το υπόλοιπο διδακτικό υλικό που είχα στο τραπέζι και τα τοποθέτησα όλα πάνω στο κρεβάτι, μαζί με τα ρούχα. Ύστερα κάθισα πάνω στο τραπέζι. Μερικοί φύλακες έβαλαν πλαστικά γάντια και άρχισαν να ψάχνουν τα πράγματά μου, ενώ οι υπόλοιποι ερευνούσαν τα παράθυρα, από την έξω πλευρά. Ένας από αυτούς μου μίλησε, έξω από το παράθυρο.

-Είναι στεγνά αυτά τα ρούχα; Ρώτησε δείχνοντας τις κάλτσες.

Τις έπιασα με τα δάχτυλα και του απάντησα:

-Όχι είναι υγρές ακόμη, γιατί;

-Γιατί δεν επιτρέπεται να βάζεις ρούχα στα παράθυρα.

-Δεν το ήξερα.

-Άλλη φορά να τα βάζεις μέσα στο κελί, σύμφωνοι;

-Μάλιστα κύριε...

Ταίριαξε μια χαρά που τα είχα βρέξει το πρωί πριν βγω απ' το κελί. Για την ώρα αυτό με είχε γλιτώσει.

Την επόμενη το επιχειρήσα. Τοποθέτησα μια πετσέτα στα κάγκελα του παράθυρου, μην τύχει και με δει κάποιος πολιτοφύλακας από τις απέναντι σκοπιές. Μόλις κάλυψα το παράθυρο, τράβηξα το κάγκελο από την πριονισμένη άκρη του και όπως είχα υποθέσει αυτό έσπασε στην άλλη άκρη, στη συγκόλλησή του. Το ακούμπησα πάνω στο κρεβάτι και γλίστρησα έξω, από το άνοιγμα του παράθυρου. Στη συνέχεια κατευθύνθηκα σκυφτός σε ένα κοντινό μικρό συρματοπλεγμα, που το πέρασα με ευλυγισία και σβελτάδα. Από εκεί κατέβηκα τις σκάλες της πτέρυγας των Εισαγωγών και, αφού πήδηξα έναν τοίχο και πέρασα κάποια κηπάκια, έφτασα στο νοσηλευτήριο, στο κέντρο. Ύστερα σκαρφάλωσα στο σκέπαστρο της εισόδου του και από εκεί μετακινήθηκα από σκεπή σε σκεπή μέχρι το κεντρικό κτίριο όπου από το παράθυρο ενός γραφείου του ανέβηκα στη σκεπή του, που βρισκόταν ψηλότερα από όλες τις άλλες. Εκεί, έρποντας σαν αιλουροειδές κινήθηκα προς τη γέφυρα, μέχρι να βρεθώ από πάνω της. Για να περδήσω στη γέφυρα έπρεπε να συρθώ γύρω στα εβδομήντα μέτρα, μέχρι το τέλος της, το μόνο σημείο από όπου θα μπορούσα να το κάνω χωρίς να σπάσω τα πόδια μου. Περίμενα κάπου μισή ώρα και σε μια στιγμή που την προσοχή των

πολιτοφυλάκων την είχε αποσπάσει το αυτοκίνητο που περιπολούσε γύρω από την εξωτερική πλευρά του περιβόλου, πήδηξα στο οδόστρωμα της γέφυρας χωρίς να με αντιληφθούν και κόλλησα στο δεξιό κιγκλίδωμα. Από εκεί προχώρησα αργά, μπρούμυτα. Τα μάτια μου ήταν καρφωμένα στον πολιτοφύλακα αριστερά ελπίζοντας να τον πετύχω σε άλλη μια απροσεξία του. Αυτό έγινε λίγα λεπτά αργότερα. Ο πολιτοφύλακας γύρισε την πλάτη για να ελέγξει από ψηλά τον περίβολο οπότε πέρασα ανάμεσα από τις δύο σκοπιές. Συνέχισα προς τα εμπρός χωρίς να διστάσω, με τη γεύση της επιτυχίας στο στόμα και την καρδιά να δονείται σε διαβολεμένο ρυθμό. Είχα ξεπεράσει τον περίβολο και κάτω μου έβλεπα την πεδιάδα. Απόμειναν μόνο δύο μέτρα για να ξαναποκτήσω την ελευθερία μου.

-Αν κουνηθείς σ' έφαγα σαν σκυλί, καθίκι, μου φώναξε ένας πολιτοφύλακας σημάδευόντάς με στο κεφάλι με το όπλο του.

Είχε εμφανιστεί στην πόρτα του πρώτου σημείου ελέγχου, χωρίς να μου δώσει χρόνο να αντιδράσω.

-Τον έχω, πρεμπίστε, φώναξε στους συναδέλφους του που έκαναν σαν τρελοί, και με σημάδευαν τώρα και αυτοί από πίσω με τα όπλα τους.

Ήθελα να πεθάνω. Δέσμες φακών με έψαξαν, με βρήκαν και με φωτίσαν γονατισμένο πάνω στο τσιμέντο με τα χέρια στο κεφάλι, πτητημένο και συττειριμμένο.

Λίγες ώρες αργότερα με ξαναπήγαν στην πτέρυγα και με έβαλαν σε ένα κελί. Ένωθα αποκαρδιωμένος από την ευκαιρία που έχανα. Τα είχα λογαριάσει όλα καλά, αγνοούσα όμως ότι στο πρώτο σημείο ελέγχου υπήρχε μια κρυμμένη κάμερα κλειστού κυκλώματος που επιτηρούσε όλη τη γέφυρα και από την οποία με εντόπισαν την τελευταία στιγμή. Με είχαν γαμήσει. Θα περνούσε πολύ καιρός μέχρι να ξαναβρω τέτοια ευκαιρία.

Ο διευθυντής διέταξε να με βάλουν σε απομόνωση. Άρχισα να βγαίνω μόνος στο προαύλιο, πράγμα που επιδείνωσε τις σχέσεις μου με τους φύλακες. Ήμουν πικρόχολος απέναντί τους, εκστομίζα αδιάκοπα βρισιές χωρίς προφανή λόγο. Εκτόνωννα επάνω τους όλη την απογοήτευση και την αδυναμία μου, παγιδευμένος σε εκείνον τον παραλογισμό.

Ένα απόγευμα, καθώς πήγαινα στη σκοπιά να πάρω δύο επιστολές, πρόσεξα μέσα από τα τζάμια της έναν κρατούμενο, Κανάριο, που βρισκόταν στην πτέρυγα των Εισαγωγών, τον οποίο γνώριζα από τη φυλακή της Δαρόκα. Εκεί είχε οριστεί καθαριστής στην Πέμπτη πτέρυγα απομόνωσης όπου είχε καταφύγει αποδιωγμένος από τους υπόλοιπους κρατούμενους επειδή ήταν βιαστής. Με τη διπλή του ιδιότητα, του φύλακα και της ορντινάντσας της πτέρυγας, είχε βαλθεί να κλέβει χρήματα όσων του ανέθεταν τα ψώνια από την καντίνα ή πουλούσε πανάκριβα τα τσιγάρα σε όσους συ-

γκρατούμενος δεν μπορούσαν να μην καπνίζουν, μια και το κάπνισμα απαγορεύεται στην απομόνωση. Όλα αυτά με τις πλάτες της Διεύθυνσης που του πρόσφερε απλόχερα προστασία και ατιμωρησία. Τώρα βρισκόταν εκεί, χαμογελαστός, απολαμβάνοντας την αναβάθμισή του στο δεύτερο βαθμό κράτησης και παριστάνοντας τον άντρα μπροστά στους συμπατριώτες του, οι οποίοι και μόνο με την ιδέα ότι μπορεί να τους στείλουν στις φυλακές πρώτου βαθμού στη Χερσόνησο τρομοκρατούνταν υπέρμετρα. Για αυτούς εκείνος ο μπάσταρδος ήταν κάτι λιγότερο από ήρωας. Όταν επέστρεψα στο κελί αποφάσισα να του δώσω ένα μάθημα και να τιμωρήσω αυτό που είχε επιβραβεύσει η Διεύθυνση: την πρόστυχη συμπεριφορά εκείνου του σκουπιδιού. Γι' αυτό τη νύχτα κατασκεύασα ένα μεταλλικό μαχαίρι.

Το επόμενο πρωί ζήτησα να πάω στον γιατρό. Γύρω στο μεσημέρι ήρθαν να μου ανοίξουν και με το μαχαίρι κρυμμένο στη ζώνη πήγα στη σκοπιά. Έβγαλα από την τσέπη ένα πακέτο καπνό.

-Κοίτα, είπα στον φύλακα που ήταν εκεί, θέλω να δώσω αυτόν τον καπνό σε έναν φίλο που έχω εδώ, στην πτέρυγα Εισαγωγών.

-Σε ποιον;

-Έναν που ήρθε πρόσφατα από τη Δαρόκα, δεν θυμάμαι το όνομά του τώρα.

-Καλά, δώστο μου, απάντησε ανοίγοντας την πόρτα.

Όρμησα μέσα, έβγαλα το μαχαίρι από τη ζώνη και τον έσπρωξα πάνω σε ένα μικρό μεταλλικό ντουλάπι.

-Ποιο κουμπί ανοίγει την πόρτα των Εισαγωγών;

-Αυτό, έδειξε φοβισμένος.

Το πάτησα και μπήκα στην πτέρυγα κρατώντας το μαχαίρι στο δεξί μου χέρι. Βγήκα στο προαύλιο και κατευθύνθηκα καταπάνω του. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι απομακρύνθηκαν και στο προαύλιο επικράτησε βαθιά σιωπή.

-Για λέγε, με θυμάσαι; τον χαιρέτησα.

-Όχι, Τσε, τι πας να κάνεις;

Χωρίς να πω τίποτε άλλο όρμησα πάνω του και του κατάφερα κάμποσες μαχαιριές στα πλευρά, χωρίς πρόθεση να τον σκοτώσω. Ήθελα απλώς να τον τρομάξω για τα καλά. Άρχισε να φωνάζει και τον άφησα να πάει στο φυλάκιο, από όπου τον μετέφεραν στο νοσηλευτήριο, το νέο του καταφύγιο. Ύστερα παρέδωσα το μαχαίρι και επέστρεψα στο κελί. Από εκεί μέσα τα έψαλα στον υπαρχιφύλακα που διέταξε να αφαιρέσουν κάποια από τα πράγματά μου.

-Καλύτερα να το βουλώσεις, με απείλησε.

-Πάρ' τον από πίσω, σκύλας γιε.

-Εσύ είσαι σκυλί, και μάλιστα λυσοασμένο.

-Γενναία αδερφή είσαι, πίσω από την πόρτα...

Λίγες ώρες μετά το επεισόδιο ήρθαν ομαδικά να κάνουν έρευνα στο κελί όπου βρισκόμουν. Τουλάχιστον αυτή τη δικαιολογία πρόβαλαν.

-Ταρίο, μου είπαν, πρέπει να ερευνήσουμε τα πράγματά σου. Έχουμε εντολές από τον διευθυντή να σου βάλουμε χειροπέδες όσο είσαι έξω από το κελί.

Ύστερα άνοιξαν την πόρτα και μου έβαλαν χειροπέδες. Μόλις με έδεσαν, ο υπαρχιφύλακας που είχα βρίσει ήρθε μπροστά μου:

-Λοιπόν, τώρα δεν είσαι τόσο μάγκας, ε;

Αυτή την πρόκληση ακολούθησαν κάμποσες γροθιές στις οποίες απάτησα με μια κλωτσιά που τον έκανε να διπλωθεί. Οι υπόλοιποι δεσμοφύλακες όρμησαν καταπάνω μου, μπήκαν στη μέση και με χτυπούσαν μέχρι να με ρίξουν κάτω. Ύστερα με έβγαλαν σέρνοντας και με πήγαν στο διπλανό κελί. Εκεί με έλυσαν και μου έβγαλαν τα ρούχα δίνοντάς μου μια γαλάζια φόρμα. Αίμα κυλούσε από τη μύτη μου, περνούσε από τα χείλια και κατέβαινε στο πηγούνι μου. Γυμνός, φόρεσα τη φόρμα και μου ξανάβαλαν χειροπέδες. Όταν έμεινα μόνος άρχισα να βηματίζω στο κελί. Ένιωθα να ξεχειλίζει η οργή μου, αν και κατά βάθος ήξερα ότι εγώ ήμουν αυτός που τους είχε προκαλέσει αυτή τη φορά με τις συνεχείς βρισιές. Ο Κανονισμός προέβλεπε εκείνα τα μέτρα, κάνοντάς τους να νιώθουν νομιμοποιημένοι. Εκτελούσαν το έργο του βασανιστή, και στο κάτω κάτω αυτή ήταν η δουλειά τους. Για αυτούς η ομαδική επίθεση σε ένα δεμένο άνθρωπο ήταν το κανονικό, μέχρι και ηρωισμός. Για μένα ήταν απλώς μια δειλή και ταπεινή πράξη. Εγώ τότε, από το υποκειμενικό μου πρίσμα, δεν έφτανα στο σημείο να αντιληφθώ ότι ίσως για αυτούς να ήταν δειλία το μαχαίρωμα ενός άοπλου, τη στιγμή που για μένα αυτό δεν ήταν δειλία. Ποιος κατέχει την αλήθεια; Όντας μέσα στον ίδιο κόσμο, ζούσαμε σε εντελώς αντίθετους κόσμους. Η δική τους αίσθηση της δικαιοσύνης βρισκόταν αλλού, χίλια έτη φωτός μακριά από τη δική μου αντίληψη του δικαίου. Αυτό που για εκείνους αποτελούσε κάτι ηθικό και ενάρετο, για μένα δεν έπαυε να αντιπροσωπεύει μια υποκριτική φάρσα. Εγώ δεν προσπαθούσα να τηρώ άλλους κανόνες παρά αυτούς της αναρχίας μου, και αυτό για εκείνους με τοποθετούσε εξ' ορισμού στο ρόλο του κακού. Στη διάρκεια της ζωής μου είχα παρατηρήσει, και αυτό με άφηνε έκθαμβο, πώς λάθη που διαπράττονταν στο όνομα του κοινωνικού καλού και της πλειονότητας έμεναν απλώς λάθη, ενώ την ίδια στιγμή, αυτά τα ίδια λάθη όταν τα έκανα εγώ ονομάζονταν εγκλήματα, μιας και διαπράττονταν στο περιθώριο της κοινωνίας. Αν ένας κλέφτης γαζωνόταν από τις σφαίρες μιας ομάδας αστυνομικών οπλισμένων μέχρι τα δόντια με τα πιο σύγχρονα και πιο επικίνδυνα όπλα, η κοινωνία και τα εκπορνευμένα ΜΜΕ χρησιμοποιούσαν τον όρο «φόνος». Αν όμως, αντιθέτως, αυτός που σκοτωνόταν ήταν κάποιος

από τους εκπροσώπους του νόμου ή ένας πολίτης, τότε ο όρος μεταμορφωνόταν και γινόταν «δολοφονία». Το δικαίωμα της τιμωρίας⁴ το κατείχε αποκλειστικά το Κράτος. Μπορούσε να τιμωρεί και να σκοτώνει στο όνομα του Κράτους, όχι από εκδίκηση ή σε μια στιγμιά οργής. Στην πρώτη περίπτωση, μπορούσες να σκοτώνεις με κάθε τρόπο, και σου έδιναν στο στρατό τις βασικές γνώσεις για να το κάνεις. Δεν είχε σημασία αν ήσουν χριστιανός. Εν ονόματι του Θεού και της πατρίδας όλα επιτρέπονταν, και μπορούσες να βιάζεις, να εισβάλλεις, να λεπλατείς αδιακρίτως και να γίνεσαι και «ήρωας». Ποιοι διέπραξαν ποτέ χειρότερα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας από την Εκκλησία και το Κράτος; Αν αρνιόσουν σε έβαζαν φυλακή: πολυάριθμοι ήταν οι νέοι που φυλακίστηκαν για ανυποταξία στις ισπανικές φυλακές. Άνθρωποι ολόσωστοι κλείστηκαν στη φυλακή επειδή υπεράσπισαν την ειρήνη. Στη δεύτερη περίπτωση, αν σκότωνες ή λήστευες μετατρέπόσουν σε ποταπό εγκληματία, σε δολοφόνο, μια και δεν είχες την αναγκαία νομιμοποίηση. Το ίδιο το σύστημα νομιμοποιούσε το έγκλημα. Το νομιμοποιούσε από τον πρώτο πόλεμο που έλαβε χώρα στη γη μέχρι τους πολέμους της σύγχρονης εποχής. Και το έκανε με αυτή τη διπλή ηθική, με αυτή τη διπροσωπία που χαρακτηρίζει τους μεγάλους κυνισμούς. Όχι, αυτοί δεν ήταν καλύτεροι από εμένα, ούτε εγώ καλύτερος από αυτούς. Ίσως να ήμουν λιγότερο υποκριτής, όχι όμως χειρότερος. Όλοι εμείς ήμασταν ζώα εξελισσόμενα και, είτε μας άρεσε είτε όχι, δεν μπορούσαμε να είμαστε τίποτε χειρότερο από αυτό: άνθρωποι που μέσα τους έμενε ακόμη πολλή κτηνωδία.

Με κράτησαν σ' αυτές τις συνθήκες τρεις μέρες, δεμένο νύχτα και μέρα. Την τρίτη μέρα, κάτω από τις επαναλαμβανόμενες διαμαρτυρίες των συντρόφων μου, δέχτηκαν να μου βγάλουν τις χειροπέδες και να μου επιστρέψουν τα ρούχα και τα πράγματά μου. Τον Δεκέμβριο θα με μετέφεραν στη φυλακή της Σαραγόσα για να παραστώ σε μια δική. Εκεί με περίμενε μια εισαγγελική πρόταση για φυλάκιση είκοσι εννέα χρόνων.

Φυλακή Σαμόρα, Δεκέμβριος 1990

Αφού σταματήσαμε για λίγο στη φυλακή του Πουέρτο και έπειτα στη φυλακή της Κόρδοβα, έφτασα στη παλιά φυλακή της Σαμόρα εξαντλημένος από τις συνεχείς μετακινήσεις. Μέσα απ' τον περίβολο, απέναντι από το διοικητήριο της φρουράς, είχαν τοποθετήσει μια αυτόματη μηχανή του καφέ. Δεμένοι μεταξύ μας με χειροπέδες ο Αντόνιο Χάρα, γνωστός δραπετης και εγώ, σταματήσαμε και ήπιαμε από δύο ζεστούς καφέδες που μας

4 *ius puniendi*.

ανάσπασαν. Ύστερα, κουβαλώντας τις τσάντες μας στα χέρια όσο καλύτερα μπορούσαμε και με πολλές διαδρομές, μας έβαλαν μέσα στη φυλακή. Εμένα με πήγαν στο «σωλήνα», την ώρα που οι υπόλοιποι κρατούμενοι δεν βρίσκονταν στην πτέρυγα. Παλιές μνήμες γέμισαν το μυαλό μου: είχα περάσει σε εκείνα τα πειθαρχικά κελιά έναν χρόνο από τη ζωή μου. Τα κελιά παρέμεναν ίδια όπως ήταν, δεν είχαν αλλάξει τίποτε από τη δομή τους, παρότι τα πράγματα στη φυλακή είχαν αλλάξει και μάλιστα πολύ. Οι φύλακες συμπεριφέρονταν με υπέρμετρη ευγένεια και σεβασμό, πράγμα που δεν ταίριαζε με αυτά που είχα δει να κάνουν στο παρελθόν. Πρέπει να τους ταπεινώνω πάρα πολύ η υποχρέωση να φέρονται με σεβασμό στους κρατούμενους, ακολουθώντας τις εντολές του καινούργιου διευθυντή. Οι ανήλικοι είχαν μεταφερθεί οριστικά στη φυλακή Ερέρα ντε λα Μάντσα ύστερα από κάποιες αλυσιδωτές εξεγέρσεις και τώρα η πλειονότητα των κρατουμένων στη Σαμόρα ήταν ενήλικοι και προέρχονταν από το Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία. Και αυτός ήταν άλλος ένας λόγος για τον οποίο οι φύλακες φέρονταν ήπια: Δεν ήταν το ίδιο να ρίχνεις ένα χαστούκι σε φοβισμένα αμούστακα παιδιά δεκάξι ή δεκαεννέα χρονών, και το ίδιο να το κάνεις σε άνδρες που έχουν εξοικειωθεί στις σκληρότερες φυλακές του κράτους. Για να δημιουργηθεί αυτό το χαλαρό κλίμα έπρεπε να περάσουν πολλά χρόνια και έπρεπε πολλοί να υποστούμε πάμπολλες επιθέσεις και βασανιστήρια, άξιζε όμως τον κόπο. Η ζωή και η συμβίωση τώρα εκεί ήταν πολύ πιο υποφερτή, λιγότερο βασανιστική.

Το επόμενο πρωί με κατέβασαν στο προαύλιο, μαζί με τους άλλους κρατούμενους. Η πτέρυγα ήταν και πάλι πρώτου βαθμού και συναντήθηκα με τον φίλο μου Σαντιάγο Ισκιέρδο Τράντσο που έκανε την ποινή του εκεί. Αγκαλιαστήκαμε δυνατά.

-Γεια σου, πρωταθλητή, με χαιρέτησε, πώς πάει;

-Καλά. Έρχομαι για το δικαστήριο της ανθρωποκτονίας. Εσύ τι κάνεις;

-Εγώ βγάζω ποινή.

Στην πτέρυγα είχαν φτιάξει ένα μικρό γυμναστήριο εφοδιασμένο με βάρη, ένα σάκο του μποξ και άλλα όργανα γυμναστικής. Είχαν φτιάξει επίσης μια νέα καφετέρια, είχαν εγκαταστήσει μια τηλεόραση και ένα βίντεο, καθώς και ένα εργαστήριο αγγειοπλαστικής. Μια πολυτέλεια, μπροστά σ' αυτό που υπήρχε πριν. Τώρα, περπατώντας με τον φίλο μου μέσα στην αίθουσα μού ερχόταν στο νου τα κρύα πρωινά του χειμώνα που είχαμε περάσει από εκείνο το προαύλιο, χωρίς να μπορούμε να μπούμε. Πραγματικά αυτά όλα μου φαίνονταν πολυτέλειες.

-Πόσα ζητάνε; με ρώτησε ο Τράντσο.

-Είκοσι εννέα χρόνια.

-Υπολόγιζε το λιγότερο είκοσι, αποφάνθηκε.

-Ναι, κάπου εκεί το περιμένω.

-Εγώ τώρα έχω στα σκαριά ένα σχέδιο απόδρασης με τον Κάρλος, χρειαζόμαστε όμως ένα μεγαλύτερο πριονάκι γιατί έβαλαν διπλά κάγκελα. Μπορείς να μας το βρεις;

-Όχι, έχω μόνο ένα και θα στο δώσω μόλις μπορέσω.

-Καταλαβαίνω...

Το κουράγιο του Τράντσο ήταν αξιοθαύμαστο. Είχε στο λογαριασμό του έναν μακρύ κατάλογο με απόπειρες δραπετεύσης που όμως ποτέ δεν κατάφερε να ολοκληρώσει. Επιχειρούσε ξανά και ξανά και θα συνέχιζε πάντα να προσπαθεί.

Ήταν ανυπότακτος. Τα δέκα χρόνια που βρισκόταν στη φυλακή, τα πιο πολλά στην απομόνωση ή σε καθεστώς πρώτου βαθμού, δεν είχαν υπονομεύσει τον ιδεαλισμό του ούτε την εξεγερτικότητα του. Ο φίλος μου, όπως πολύ λίγοι το έκαναν, αρνιόταν να γίνει εύκολη λεία στο σωφρονιστικό κτήνος. Η στάση του με εμψύχωνε. Μου σύστησε τον Κάρλος Εστέβε, τον σύντροφό του σε εκείνη την περιπέτεια που προσπαθούσε να φέρει σε αίσιο τέλος. Το παρουσιαστικό του, ιδίως η φυσιογνωμία του καλού παιδιού, δεν με άφηνε τότε να μαντέψω την ψυχική αποφασιστικότητα που κρυβόταν πίσω από εκείνα τα γυαλιά του διανοούμενου. Χρόνια αργότερα εκείνος ο ασθενικός άντρας θα πρωταγωνιστούσε σε μία από τις θεαματικότερες αποδράσεις που συνέβηκαν ποτέ στα ισπανικά ή ευρωπαϊκά χρονικά των φυλακών. Για την ώρα χαιρετηθήκαμε εγκάρδια.

Την ώρα που περπατούσαμε με φώναξαν να συναντηθώ με την κοινωνική υπηρεσία. Με οδήγησαν σε ένα γραφείο όπου με περίμεναν καθισμένες στις πολυθρόνες τους οι κοινωνικές λειτουργοί.

-Πω, πω, αναφώνησε η μία, πώς αλλάξατε!

Πήρα ένα κάθισμα, χωρίς να απαντήσω σ' αυτή τη χαζομάρα.

-Πώς τα πάτε, Ταρίο; παρενέβη η άλλη.

-Πολύ καλά.

-Σας καλέσαμε, έσπευσε να πει, για να μάθουμε αν θέλετε κάτι από εμάς. Αν θέλετε να τηλεφωνήσουμε στο σπίτι σας ή σε κάποιον συγγενή να τον πληροφορήσουμε ότι βρίσκεστε εδώ. Θα ξέρετε ότι τώρα τα επισκεπτήρια είναι ελεύθερα.

-Δεν χρειάζομαι τίποτε από εσάς, απάντησα κοφτά.

-Είστε πολύ εχθρικός, Ταρίο, παρενέβη η συνάδελφός της.

-Είμαι όπως ήμουν πάντα, όπως πριν από δυόμισι χρόνια...

-Τα πράγματα άλλαξαν..

-Ναι, αλλά όχι χάρη σε σας.

Λέγοντάς το αυτό σπκώθηκα και τις αποχαιρέτησα. Είχα μείνει ενάμισι χρόνο σε εκείνη τη φυλακή περνώντας κάθε είδους συμφορές, και είχαν πλησιάσει στο «σωλήνα» να με δουν μόνο μία φορά, με εκείνο το χαμόγελο της φτηνής πουτάνας. Ήταν τόση η ψευτιά τους που ούτε καν κατάφεραν να με διεγείρουν να αυνανιστώ, παρ' όλη την αποχή μου.

Για ποιο λόγο γινόταν τώρα αυτή η φάρσα; Η Σαμόρα ήταν κάτι που ποτέ δεν θα ξεχνούσα, ποτέ. Ένωθα γεμάτος εκθρότητα απέναντι σε εκείνα τα πρόσωπα, ήταν αδύνατο να πιστέψω σ' αυτές, να δεχτώ ότι μπορεί να υπήρχε κάτι καλό μέσα τους. Όχι, ύστερα από αυτά που μου είχαν κάνει εκεί. Αυτές ήταν άμεσα υπεύθυνες, επειδή δεν έκαναν τη δουλειά τους, επειδή δεν αναλάμβαναν τις ευθύνες τους, όπως υπεύθυνοι ήταν επίσης και οι εκπαιδευτικοί, η ψυχολόγος, οι γιατροί και οι λοιποί θεσμικοί του ίδιου φυράματος. Εγώ αναλάμβανα το μερίδιο ευθύνης μου. Εκ των πραγμάτων ήμουν εκεί για να την αναλάβω σε χρόνια φυλάκισης. Αυτοί ας αναλάμβαναν τη δική τους, επειδή ήταν υπεύθυνοι για το ότι στην καρδιά πολλών από εμάς παλλόταν δυνατό το μίσος, η αδυναμία και η απελπισία από τη διαρκή ανοχή που έδειχναν στην αυθαιρεσία και την αδικία.

Μερικές μέρες αργότερα πήγα στο δικαστήριο για να ξεπληρώσω την ευθύνη μου απέναντι στην κοινωνία. Η δίκη γινόταν στο Δεύτερο Τμήμα του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Με ερεύνησαν εξονυχιστικά και με μετέφεραν εκεί μέσα σε κλούβα, κυκλωμένο από οκτώ άνδρες της Εθνικής Αστυνομίας. Οι μάρτυρες είχαν μεταφερθεί προηγουμένως με ξεχωριστή κλούβα, και σε όλη τη διάρκεια της δίκης μάς είχαν χωριστά. Το δικαστήριο ήταν εντελώς κατειλημμένο από αστυνομικούς, για το φόβο μιας επίθεσης εναντίον μου από την οικογένεια του νεκρού. Οι τσιγγάνικες οικογένειες χαρακτηρίζονταν ανάμεσα στα άλλα ήθη τους και από αυτό το είδος της εκδίκησης. Και πραγματικά αυτοί ήταν οι μόνοι που νομιμοποιούνταν να εκδικηθούν και όχι αυτό το σινάφι των αγνώστων που θεωρούσαν δικαίωμά τους να δικάζουν όλα τα εγκλήματα των ανθρώπων σύμφωνα με τη δικαιοσύνη τους. Καθώς ανεβαίναμε τις σκάλες προς την αίθουσα ένας από τους μπάτσους μού είπε μερικά λόγια παρηγοριάς:

-Ηρέμησε, παιδί μου, μαζί μας είσαι ασφαλής.

Αυτό μου έλειπε. Αν δεν ήταν μέσα σε λίγες στιγμές να παιχτεί ο χρόνος ζωής που μου απέμενε, μπορεί να μου φαινόταν ακόμη και κωμική αυτή η κατάσταση. Τώρα το μόνο που απέμενε ήταν να με καταδικάσουν σε είκοσι χρόνια φυλάκιση για να μου σώσουν τη ζωή.

Πριν μπούμε στην αίθουσαμίλησα με τον δικηγόρο μου. Τα είχα παραδεχτεί όλα, είχαν το όπλο, οπότε δεν είχε τίποτε να υπερασπιστεί παρά μόνο μικρότερη ποινή. Ζήτησα από τον δικηγόρο τη δικογραφία και σκό-

ωνα την ώρα μου διαβάζοντας τις καταθέσεις των συγκρατούμενων. Ανάμεσά τους βρήκα και μια αίτηση που υπέγραφε ένας κρατούμενος τον οποίο δεν γνώριζα, με την οποία ζητούσε από τη Διεύθυνση της φυλακής της Σαμόρα να μην κληθεί ως μάρτυρας. Απομνημόνευσα το όνομά του και ευχήθηκα να τον είχαν καλέσει για να τον γνωρίσω. Όσο για τους υπόλοιπους μάρτυρες, όλα ήταν εντάξει. Είχαν φερθεί εκπληκτικά καλά. Στην αίθουσα θα απαντήσουν στις ερωτήσεις του δικαστή ή του εισαγγελέα όπως είχαμε συμφωνήσει από πριν με μηνύματα που ανταλλάξαμε μέσα στη φυλακή.

Όταν άρχισε η διαδικασία με μετέφεραν στην αίθουσα. Ήταν μεγάλη, επενδυμένη με καφέ ξύλινο δάπεδο και είχε πολλούς πάγκους στη γραμμή, πάνω στους οποίους θρόνιαζαν τους λιπαρούς κώλους τους κάμποσες ομάδες πολιτών και δημοσιογράφων. Κάθισα περικυκλωμένος από αστυνομικούς στο εδώλιο του κατηγορούμενου απέναντι από την έδρα. Εκεί σαν σιωπηλοί γύπες δύο δικαστές και ένας πρόεδρος με παρατηρούσαν με τα σβησμένα μάτια εκείνων που είναι συνηθισμένοι να στέλνουν άνδρες και γυναίκες στη φυλακή σαν κάτι καθημερινό, χωρίς σημασία. Στα αριστερά μου, ο εισαγγελέας τακτοποιούσε κάποια χαρτιά βυθισμένος στην αγόρευσή του, ενώ ο δικηγόρος μου, στα δεξιά μου, με αναμετρούσε με σταθερή ματιά, σαν να προσπαθούσε να δει μέσα μου αυτά που κρύβονταν πίσω από το σοβαρό μου παρουσιαστικό. Πίσω μου, μια ομάδα φωτογράφων προσπαθούσαν να δώσουν μορφή στην εικόνα μου για την εφημερίδα τους, για να μεταφέρουν στην κοινωνία την αποτελεσματικότητα των δικαστηρίων: δεν ήμουν παρά η λεία για όλα αυτά τα αρπακτικά.

Η δίκη ξεκίνησε με την απαγγελία της κατηγορίας. Ύστερα παρέλασαν οι μάρτυρες. Πρόσωπα που δεν ήξερα τίποτε για αυτούς, ούτε αυτοί γνώριζαν τίποτε για μένα, έβγαιναν στην παλαίστρα και κάτω από την πίεση του εισαγγελέα το απολάμβαναν να σπεκουλάρουν επάνω μου. Οι δικαστικοί ψυχίατροι που είχαν έρθει να συνομιλήσουν μαζί μου λίγους μήνες μετά τα γεγονότα με επέκριναν ως βίαιο, εσωστρεφή και αντιδραστικό στην αρχή της εξουσίας. Επαινούσαν την έξοχη, κατ' αυτούς, μνήμη μου, υπογραμμίζοντας ότι στα είκοσί μου διάβαζα και καταλάβαινα τέλεια τον Σέξπιρ και τον Νίτσε, πράγμα που θεωρούσαν εξαιρετικό. Αυτοί οι έπαινοι ικανοποίησαν το διανοητικό μου εγώ. Οι συγκρατούμενοι που είχαν παρακολουθήσει τα γεγονότα, όπως ακριβώς είχαμε συμφωνήσει, αρνήθηκαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις του εισαγγελέα, παρ' όλες τις πιέσεις του προέδρου. Τότε ο εισαγγελέας κάλεσε τον άνθρωπο που είχε παραδώσει τη νεότητα και τη ζωή μου στη φυλακή και σ' εκείνα τα ψοφίμια με τα εντυπωσιακά διπλώματα. Αρνήθηκα να συνεργαστώ σ' αυτό και, αν και ο εισαγγελέας διάβασε

την κατάθεσή του μεγάλωφωνα, αρνήθηκα να απαντήσω στις ερωτήσεις του. Ήταν ανήσυχος. Πρέπει να ένιωθε πολύ άβολα μέσα του. Στεκόταν εκεί, αναξιοπρεπής και αμήχανος, νιώθοντας τα μάτια μου να τον καρφώνουν σαν μαχαιριές στην πλάτη. Όταν βγήκε από την αίθουσα οι ματιές μας διασταυρώθηκαν φευγαλέα. Το οπτικό μου μήνυμα ήταν ξεκάθαρο: «Επιφυλασσύμουν του δικαιώματός μου» να ξεκαθαρίσω τους λογαριασμούς μου μαζί του. Ύστερα ήρθε η σειρά μου. Στις φειδωλές απαντήσεις μου στις ερωτήσεις του εισαγγελέα δεν αποκαλύφθηκε τίποτε καινούργιο πέρα από όσα είχα ήδη παραδεχτεί. Με όλη εκείνη τη διαδικασία είχα αρχίσει να νιώθω ναυτία και να πονά το κεφάλι μου. Ποιος μπορεί να εγγυηθεί την πραγματική δικαιοσύνη; Εγώ δεν ήμουν παρά ένας κρατούμενος που μόλις καταδικαζόμουν θα εξαφανιζόμουν μέσα στον αποχετευτικό σωλήνα του σωφρονιστικού οχετού.

Τίποτε δεν θα άλλαζε αν εξηγούσα σε εκείνους τους χοντροκέφαλους ότι αναλάμβανα το δικό μου κομμάτι της ευθύνης του αυτουργού ενός ξεκαθαρίσματος λογαριασμών που κατέληξε στο δυστύχημα ενός θανάτου, όμως εγώ πίστευα ότι υπήρχαν άλλες, κοινωνικές και διοικητικές ευθύνες. Θα γελούσαν μαζί μου. Εγώ ήμουν ο ένοχος και συνεπώς δεν διέθετα αξιολογιστικά. Δεν ήμασταν όλοι οι άνθρωποι ίσοι απέναντι στο νόμο. Πώς θα ήμασταν ίσοι, όταν οι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση της δικαιοσύνης θεωρούσαν ότι ήταν ανώτερα όντα; Κανείς άνθρωπος δεν μπορεί ούτε πρέπει να δικάζει άλλους ανθρώπους αν προηγουμένως δεν δικάσει τον ίδιο του τον εαυτό, και μόνο στο όνομα της δικαιοσύνης. Ακόμη κι έτσι πάλι δύσκολα θα κατάφερνε να είναι αντικειμενικός και, πολύ περισσότερο, δίκαιος. Δεν είχε σημασία το ότι οι φυλακές υποκινούσαν εκείνη τη βία που με είχε οδηγήσει σε εκείνο το εδώλιο. Δεν ήταν το ίδιο πράγμα να δικάζεις έναν απλό κρατούμενο, με το να ζητάς ευθύνες από έναν διευθυντή φυλακών και, κατά συνέπεια, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Γιατί μας είχαν ξανασυγκεντρώσει όλους μαζί σε εκείνη τη φυλακή έπειτα από την εμπειρία της φυλακής Τερουέλ; Ήταν ολοφάνερο ότι θα συνέβαινε κάτι τέτοιο και δεν έκαναν τίποτε για να το αποφύγουν, επειδή κανείς δεν νοιαζόταν αν μια ομάδα φυλακισμένων θα αλληλοεξοντώνονταν. Από πού, λοιπόν, προήλθαν όλα αυτά; Για ποιο πράγμα με δίκαζαν τώρα; Στο όνομα ποιου με δίκαζαν; Της κοινωνίας; Της κοινωνίας δεν της καιγόταν καρφί αν είχε σκοτωθεί ένας κρατούμενος, πολλοί μάλιστα θα χαίρονταν για αυτό. Ένας λιγότερος, θα αλυχτούσαν ορισμένοι. Σε τι χρυσίμειε όλη αυτή η φανταχτερή χαζομάρα, τη στιγμή που οι περιστάσεις που προκάλεσαν το γεγονός που δίκαζαν συνέχιζαν να βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη μέσα στη φυλακή και να κοστίζουν και άλλες ζωές, και άλλες ανώφελες δίκες; Εγώ ήξερα τέλεια ότι

η καταδίκη μου ήταν υπαγορευμένη εκ των προτέρων και ότι όλα εκείνα ήταν μια φάρσα, μια σκέπη γραφειοκρατική διαδικασία για να νομιμοποιηθεί μια καταδίκη για φόνο εξ αμελείας. Μου έκανε χάρη η αυθάδεια του εισαγγελέα, όταν δεν δίστασε να φέρει στο δικαστήριο και να χρησιμοποιήσει εκείνον τον κρατούμενο ως μάρτυρα, γνωρίζοντας ότι αυτό εύκολα μπορεί να αποτελέσει τον πρώτο κρίκο μιας νέας αλυσίδας εγκλημάτων.

Επιστρέφοντας στη φυλακή υποσχέθηκα στον εαυτό μου να μην σεβαστώ καμία απόφαση κανενός δικαστηρίου, αρνούμενος έτσι οποιοδήποτε δικαίωμα των δικαστών επάνω μου. Δεν μπορούσα να τους αναγνωρίσω τίποτε, ούτε καν ως ανθρώπους, σ' αυτούς που έστελναν τόσα ανθρώπινα όντα στη φυλακή χωρίς να τους νοιάζουν αυτά που τους συνέβαιναν εκεί μέσα. Χωρίς να τους απασχολεί το ότι πίσω από εκείνους τους τοίχους θα παραβιάζονταν τα δικαιώματα που τόσο υποκριτικά διακήρυσσαν κατά την άσκηση του αξιώματός τους. Θα απελευθέρωνα εγώ ο ίδιος τον εαυτό μου ή θα πέθαινα προσπαθώντας μέχρι την τελευταία αναλαμπή της δύναμής μου, αλλά δεν θα αποδεχόμουν τον εγκλεισμό, ποτέ.

Έφθασαν τα Χριστούγεννα. Ο Τράτσο μού δάνεισε την τηλεόρασή του για μερικές μέρες και μπόρεσα να ψυχαγωγηθώ στο κελί με τις καμπύλες της θεαματικής Μάρτα Σάντσεσ και τα εξέχοντα στήθη της. Εκείνες τις ημέρες ο πόλεμος του Κόλπου βρισκόταν στο απόγειό του και η Ισπανία, πιστό παράδειγμα της πιο ταπεινής δουλοπρέπειας, είχε στείλει κάποιο από τα αεροπλανοφόρα της, καθώς και ηρωικούς πατριώτες, παρακινήμένα από τη στείρα της κενοδοξία να φανεί αλληλέγγυα με τα αφεντικά του κόσμου. Αυτά όλα με γέμιζαν ειρωνική διάθεση. Το μεγαλείο των λαών, το μεγαλείο των τόσο βραβευμένων διεθνών δημοκρατιών μετρούνταν, όπως και στις δικτατορίες, από το στρατιωτικό τους δυναμικό. Ήταν ένας πλίθιος πόλεμος που μας αποδείκνυε την αχρηστία των κρατών και των πατρίδων. Την αναγκαιότητα να εξεγειρόμαστε εναντίον όσων διασκεδάζουν με милитарιστικές διακηρύξεις και ανώφελους πολέμους. Πώς μπορούσε η κοινωνία να μένει με τα χέρια σταυρωμένα βλέποντας να ρίχνουν στη φυλακή τους ανυπότακτους νέους (τους μόνους ήρωες εκείνου του πολέμου) και να αντικρίζει ταυτόχρονα στις τηλεοράσεις το λαό της, τα παιδιά, τους πατεράδες, τους φίλους και τους αδελφούς της να ετοιμάζονται για τις σφαγές; Τι ηρωικό υπήρχε σε εκείνον τον πόλεμο; Νομιμοποιούταν ηθικά αυτή η κοινωνία να δικάζει και να καταδικάζει τα δικά μου λάθη; Αναμφίβολα η Μάρτα Σάντσεσ ήταν πιο ανθρωπίστρια και γενναία όταν τόλμησε να πάει στον Κόλπο να τραγουδήσει για τους Ισπανούς στρατιώτες. Τίποτε δεν ήταν λίγο προκειμένου να ανυψωθεί το ηθικό εκείνων των ηρώων. Στο κάτω κάτω είχαμε Χριστούγεννα, έτσι δεν είναι;

Στις 28 Δεκεμβρίου μάζεψα τα πράγματά μου και αποχαιρέτησα τον Τράντσο. Του ευχήθηκα καλή τύχη στην απόδραση που ετοιμάζε με τον Κάρλος και καλή λευτεριά. Μακάρι να ξαναναταμώναμε, αλλά αυτή τη φορά στο δρόμο. Ύστερα από μια έρευνα, δύο φύλακες με συνόδευσαν μέχρι τις πόρτες της εισόδου της φυλακής όπου με περίμενε η Πολιτοφυλακή. Με έδεσαν με χειροπέδες και με τις τσάντες μου στα χέρια με πήγαν μέχρι την κλούβα, όπου τις έβαλα στο χώρο αποσκευών. Μετά ανέβηκα, και εκεί με περίμενε μια ευχάριστη έκπληξη. Απροετοίμαστος για αυτό που με περίμενε, κάθισα σε ένα από τα κλουβιά.

-Ρε, Χοσέ! με φώναξε μια φωνή.

-Ποιος είσαι; ρώτησα δυνατά.

Επικρατούσε μεγάλη φασαρία, από τις συζητήσεις των άλλων κρατουμένων.

-Α, γαμήσου! Ο Μούστα είμαι, μαλάκα! μου φώναξε.

-Όχι, ρε! Και πού βρίσκεσαι;

-Εδώ, νομίζω ότι είμαι πίσω από σένα. Να πούμε τώρα στους μαλάκες να μας βάλουν μαζί, σύμφωνοι;

-Εντάξει.

Όταν ανέβασαν τους τελευταίους συγκρατούμενους φώναξα τον λοχία που ήταν επικεφαλής.

-Φρουρέ!

-Τι θες;

-Θέλω να μου αλλάξετε κλουβί και να με βάλετε με έναν φίλο μου που βρίσκεται σε ένα κλουβί πιο πίσω.

-Εντάξει, έλα, θέλω όμως ήρεμο ταξίδι, ε;

-Ναι, ναι, μείνε ήσυχος...

Με την κλούβα σε κίνηση και τους πολιτοφύλακες μέσα στο χώρισμά τους, μας άνοιξαν και αγκαλιαστήκαμε με τον φίλο μου στο διάδρομο. Ευχαρίστησα τον συγκρατούμενο που δέχτηκε να αλλάξει κλουβί για να μου δώσει τη θέση του δίπλα στον φίλο μου. Μπήκαμε στο κλουβί και μιλήσαμε στη μητρική μας γλώσσα:

-Τι έγινε, πώς τα πας; τον ρώτησα.

-Καλά, εσύ;

-Και γω καλά. Ξαφνιάστηκα πολύ που σε έπιασαν, μαζί με τους άλλους δύο. Τι έγινε;

-Έγιναν πολλά λάθη! Από την απειρία μας. Εντάξει, δεν το μετανιώνω, αν και σκέφτομαι συνέχεια την ευκαιρία που είχα. Και λυπάμαι για σένα, γιατί είχα την ελπίδα να προλάβω να κάνουμε αυτά που συμφωνήσαμε οι δυο μας!

-Δεν πειράζει γιατί έχουμε χρόνο και διάθεση και αυτό είναι που έχει σημασία τώρα. Πρέπει να διορθώσουμε αυτά τα λάθη, τον ενθάρρυνα.

-Χαίρομαι πολύ που σε είδα, αν και δεν ήταν αυτό το μέρος που έπρεπε να συναντηθούμε.

-Πού πας; με ρώτησε.

-Στην Τενερίφε 2, εκεί θα βγάλω ποινή. Δεν τα κατάφερα να φύγω από κει παρά τρία. Θα ξαναπροσπαθήσω όμως.

-Να προσέχεις.

-Και συ. Πού σε πάνε;

-Έχω ένα δικαστήριο στη Σαραγόσα.

Συμφωνήσαμε σε ένα σύστημα επικοινωνίας για να μην χάσουμε επαφή. Ήταν σημαντικό να μείνουμε ενωμένοι και να πληροφορεί ο ένας τον άλλον για τις μεταγωγές μας και για τις καταστάσεις που δημιουργούνταν. Ο δρόμος γινόταν πιο υποφερτός όταν ένωθες δίπλα σου την παρουσία αληθινών φίλων, ανθρώπων που σε αγαπούσαν ανεπιφύλακτα. Αυτοί, μαζί με την μητέρα και τα αδέρφια μου αποτελούσαν τη μόνη αληθινή μου οικογένεια. Πάντα έτσι ήταν. Αυτοί ήταν που με είχαν συντροφέψει στο ίδρυμα, στο αναμορφωτήριο και τώρα στη φυλακή. Και αυτοί μόνο θα με συντρόφευαν ό,τι και να γινόταν μέχρι το τέλος, αυτοί θα έπαιρναν το όπλο για να με υπερασπίσουν ή να με απελευθερώσουν.

Αυτή τη φορά, στη διαδρομή για τις φυλακές του προορισμού μας δεν σταματήσαμε στη φυλακή Καραμπαντσέλ αλλά στην Αλκαλά-Μέκο.

Όταν μπήκαμε μέσα μας χώρισαν. Αν και ήμασταν και οι δύο στο καθεστώς πρώτου βαθμού, μας έστειλαν σε διαφορετικές πτέρυγες. Σε εμένα έτυχε να μοιραστώ το κελί μου με τον Αντόνιο Χάρα, ενώ τον φίλο μου τον πήγαν στην Έκτη πτέρυγα. Η μεταγωγή και των δυο μας θα γινόταν την ίδια μέρα, γι' αυτό θα βλεπόμασταν ύστερα από τρεις ημέρες.

Στην πτέρυγα των Εισαγωγών ο Αντόνιο κατάφερε να βρει μερικά τσιγαριλίκια από κάποιους γνωστούς του. Είχε μαζί του επίσης μια τσάντα με διάφορα εκλεκτά γαλλικά τυριά τα οποία τιμήσαμε δεόντως... Ξαπλώσαμε στα δύο κρεβάτια-κουκέτες του κελιού και καπνίσαμε κάμποσα τσιγαριλίκια. Ο Αντόνιο ήταν γνωστός ληστής τραπεζών και είχε στο ενεργητικό του ένα από τα πλουσιότερα ιστορικά παραβατικότητα στη χώρα. Γνώριζε διάφορες χώρες και είχε δραπετεύσει τέσσερις φορές από ισπανικές φυλακές. Ήταν ένας ολοκληρωμένος παράνομος. Μου άρεσε να τον ακούω να μιλά.

-Πίστεψέ με, Χοσέ, τα σαράντα χρόνια είναι η καλύτερη ηλικία για τον άντρα.

-Γιατί αυτό; τον ρώτησα.

-Γιατί έχεις πείρα, ωριμότητα, δεν κάνεις τα λάθη της νεότητας, και σου σπκώνεται ακόμα.

-Αρκεί όμως να είσαι ελεύθερος, σωστά;

-Τον καινούργιο χρόνο θα βρίσκομαι Βραζιλία, απάντησε με σιγουριά.

-Για να δούμε αν θα 'χουμε τύχη, γιατί μας λείπει.

-Πόσων χρονών είσαι Χοσέ;

-Είκοσι δύο.

-Συνέχισε με όλες σου τις δυνάμεις και θα τα καταφέρεις, αποφάνθηκε.

Η κουβέντα μας θα αποδεικνυόταν προφητική: Τη χρονιά που ερχόταν ο ένας από τους δυο μας θα κατάφερνε να δραπετεύσει. Για την ώρα όμως αυτά ήταν μόνο όνειρα, σχέδια και ελπίδες, με τα οποία υποδεχόμασταν το 1991.

Αποχαιρετήσαμε τον παλιό το χρόνο με άλλη μια παρτίδα τσιγαριλίκια. Μας έδωσαν ένα εμφανώς χριστουγεννιάτικο δείπνο και 12 ρώγες σταφύλι σε κακή κατάσταση, που τις πετάξαμε. Το επιδόρηό μας ήταν τα γαλλικά τυριά, ενώ τσακίσαμε κάτι κεκάκια που αγοράσαμε από την καντίνα κουβεντιάζοντας καθισμένοι στο τραπέζι. Ύστερα ετοιμάσαμε τα πράγματά μας για τη μεταγωγή που μας περίμενε το επόμενο πρωί, τρεις μέρες έπειτα από τον ερχομό μας στην Αλκαλά-Μέκο.

Στα αμερικανικά κελιά των Εισαγωγών ξαναβρεθήκαμε με τον Μούστα, αλλά και με τον Γάρφια. Χαιρετηθήκαμε όλοι και συζήτησα με τον φίλο μου, μέσα από τα κάγκελα:

-Κανονίσαμε την επαφή, εντάξει;

-Ναι εντάξει, Μην ανησυχείς. Έστειλα τα γράμματα που μου ζήτησες. Μείνε ήσυχος.

-Μην ξεχάσεις να μιλήσεις με τον Γιάνκο και τους άλλους, του θύμισα.

-Έγινε.

Ο Χουάνχο, που μιλούσε ζωηρά με τον Χάρα, τον Τίτι και τον Ισίδρο, όλους γνωστούς δραπέτες, πλησίασε στα κάγκελα όπου στεκόμουν και μιλούσα με τον Μούστα.

-Από ψιλιά, πώς τα πάς;

-Χάλια.

Έβγαλε από την τσέπη του δύο χιλιάδες πεσέτες και μου τις έδωσε. Μου πέρασε επίσης κάμποσα πακέτα τσιγάρα. Αυτές οι ανταλλαγές, τα δώρα, η ανιδιοτελής βοήθεια, ήταν κάτι πολύ συνηθισμένο μεταξύ μας, ανάμεσα στους δραπέτες. Υπήρχε μεγάλη αλληλοκατανόηση και αλληλεγγύη, επειδή όλοι αναγνωρίζαμε ότι ο ένας είχε ανάγκη τον άλλο, κι αυτό μας κρατούσε ενωμένους μέσα σε έναν αυστηρά κλειστό κύκλο.

-Καλή τύχη, Χοσέ, μου ευχήθηκε

-Εντάξει, να προσέχεις και συ πολύ, ο.κ.;

Πέρασα τα μισά χρήματα και τα μισά τσιγάρα στον φίλο μου, πετώντας τα μέσα από τα κάγκελα. Όταν ήρθε η ώρα για τη μεταγωγή στο Κάδιθ

με φώναξαν μαζί με άλλους συγκρατούμενους από την Πολιτοφυλακή για να ανεβούμε στη κλούβα. Και μόνο η ιδέα να μπω μέσα σε εκείνα τα κλουβιά μου ανακάτευε τα σωθικά. Μάζεψα τις τσάντες με τα πράγματά μου και αποχαιρέτησα τον Χουάνχο με μια γερή χειραψία. Ύστερα πέρασα από το κελί όπου είχαν κλεισμένο τον Μούστα και σφίγγοντάς του δυνατά το χέρι, τον αποχαιρέτησα:

-Το ξέρεις ότι σε αγαπώ πολύ; τον διαβεβαίωσα.

-Το ξέρω αδερφέ. Και γω το ίδιο...

Έπειτα από αυτή την απόπειρα συναισθηματισμού, κατευθύνθηκα στην κλούβα. Έβαλα τις τσάντες στο χώρο αποσκευών και αφού μπήκαμε όλοι στα κλουβιά ξεκινήσαμε με κατεύθυνση την Ανδαλουσία, από την Εθνική οδό 4.

Είχα καταφέρει να με βάλουν σε ένα κλουβί μόνο μου, τουλάχιστον έτσι θα ήταν πιο υποφερτά. Οι μεταγωγές εξακολουθούσαν να είναι μια αθλιότητα. Για να εξοικονομήσουν μερικές δεκάρες, η Διεύθυνση και η κοινωνία μάς φέρνονταν σαν ζώα.

Φυλακή Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία 2, Ιανουάριος 1991

Όταν φτάσαμε στο Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία με μετέφεραν, προς έκπληξή μου, στη Δικαστική Φυλακή που την αποτελούσαν το κτίριο των ανδρών και αυτό των γυναικών. Τα δύο κτίρια χωρίζονταν μεταξύ τους από έναν μόνο δρόμο από τον οποίο έμπαιναν οι μεταγωγές και οι κλούβες της αστυνομίας φέρνοντας κι άλλο κρέας στη φυλακή. Όταν μπήκα στο Πουέρτο 2 με οδήγησαν, ύστερα από μια ταπεινωτική έρευνα στην οποία έπρεπε να σπκώσω και να δείξω στον δεσμοφύλακα τους όρχεις μου, στην πτέρυγα της απομόνωσης όπου βρίσκονταν κάποιοι πολιτικοί κρατούμενοι της οργάνωσης των Βάσκων ETA. Γνώρισα τον Πάκο και τον Χοσέ Μαρί, με τους οποίους είχα μια καλή σχέση, όπως και με τους υπόλοιπους πολιτικούς. Η υποδοχή που μου έκαναν ήταν εκπληκτική, μοιράστηκαν μαζί μου από την πρώτη στιγμή τα πάντα. Έπρεπε να περιμένω μέχρι να έρθουν να με πάρουν για τη μεταγωγή στην Τενερίφη και η διαμονή μου εκεί ήταν πολύ ευχάριστη. Εκείνοι οι άνδρες, που οι περισσότεροι Ισπανοί (όσοι δεν ήταν Βάσκοι) τους θεωρούσαν αιμοσταγείς δολοφόνους, μου έδειξαν και με δίδαξαν με τις πράξεις τους την έννοια της λέξης αλληλεγγύη σε όλη της την έκταση. Τα χρήματά τους έγιναν και δικά μου, το ίδιο και τα βιβλία, το φαγητό τους. Έκαναν απέναντί μου εξαιρετικά ευγενικές χειρονομίες, όπως να μου ετοιμάζουν τη νύχτα αφεψήματα με μέλι, τα οποία μου κα-

τέβαζαν από τα παράθυρά τους με σκοινιά. Ο Χοσέ Μαρί, από τη μεριά του, μου έμαθε να κρατώ ισορροπημένη διατροφή δανείζοντάς μου κάποια βιβλία και μου χάρισε ένα μικρό ραδιόφωνο με ακουστικά. Του άρεσε πολύ η μελισσοκομία και κάναμε εκτεταμένες συζητήσεις γύρω από την ευεργετική επίδραση των μελισσών στη φύση και στις καλλιέργειες. Ήταν ένας γεννημένος φυσιολάτρης. Είχαμε πολλά κοινά στον τρόπο που βλέπαμε τον κόσμο και γι' αυτό δεν δυσκολευτήκαμε να γίνουμε φίλοι.

Κοντά μας βρισκόταν και ο Πάκο, ένας πάρα πολύ συμπαθητικός επαναστάτης, που μου δάνειζε συχνά το ηλεκτρονικό του σκάκι ή μου έδινε σκληρά μαθήματα στη σκακιέρα νικώντας με κατά κράτος. Περνούσαμε ολόκληρα απογεύματα παίζοντας όλοι μεταξύ μας μέσα απ' τα παράθυρα. Τον Πάκο δεν κατάφερα ποτέ να τον κερδίσω, και δεν ήμουν κακός παίχτης. Ένωθα πολύ ευχάριστα με εκείνους τους συντρόφους. Πάρα πολύ ευχάριστα. Οι δυο τους με προμήθευαν με φρούτα, σαν να ήμουν δικός τους, με γύρη και άλλα τρόφιμα για να αναπληρώσω την κάκιστη διατροφή της φυλακής που ήταν μια απδία. Τα συμπληρώματα διατροφής που αρνούσαν να μου δώσουν οι γιατροί της φυλακής μού τα έδιναν εκείνοι, που νοιάζονταν για την υγεία μου. Μας έβγαζαν σε ένα μικρό προαύλιο, όπου συχνά βρισκόμασταν όταν συνέπιπταν τα ωράριά μας με άλλους συντρόφους τους που βρίσκονταν στην απέναντι πτέρυγα και με τους οποίους μιλάγαμε φωνάζοντας μέσα από τα παράθυρα όταν είχαμε κέφι, αν και μιλούσαν για τα ιδιαίτερα ζητήματά τους στα βασικά. Εγώ συνήθως περπατούσα με τον Πάκο και τον Χοσέ Μαρί στους οποίους είχα μεγαλύτερη εμπιστοσύνη. Συμφωνούσαμε στην αντίθεσή μας με το ισπανικό κράτος, αν και για διαφορετικούς λόγους.

Ένα απόγευμα ήρθαν να μας δουν κάποιοι επιθεωρητές της Γενικής Διεύθυνσης από τη Μαδρίτη. Άνοιξαν κάθε κελί και συνομιλούσαν με τους κρατούμενους. Όταν έφτασαν στο κελί όπου βρισκόμουν εγώ, το άνοιξαν και μου ήρθαν χαμογελαστοί.

-Πώς τα πάμε; ρώτησε ένας από αυτούς.

-Ποιοι είστε εσείς; αντιρώτησα.

-Ήρθαμε να επιθεωρήσουμε τη φυλακή. Έχετε κάποιο παράπονο, κάποιο αίτημα να υποβάλετε; Τους συνόδευαν κάμποσοι φύλακες κι ένας υπαρχιφύλακας.

-Λοιπόν, έχω. Σας πληροφόρησαν ότι πριν από λίγες μέρες κάποιοι φύλακες ρίχτηκαν σε έναν κρατούμενο στη διπλανή πτέρυγα; Αυτό θέλω να καταγγείλω, και έχετε πλέον μια υπόθεση να τακτοποιήσετε. Αν και σας γνωστοποιώ, πρόσθεσα, ότι δεν πιστεύω πως μπορείτε να επιλύσετε τίποτε ούτε και θα προσπαθήσετε πραγματικά να το κάνετε.

-Ωραία, θα πρέπει να το ερευνήσουμε πρώτα... Κάτι άλλο;
-Όχι.

Χαιρετηθήκαμε ψυχρά. Δεν έκαναν τίποτε. Ήταν το ίδιο παραμύθι που επαναλαμβάνόταν χιλιάδες φορές στις ισπανικές φυλακές. Καθαρή και ξεδιάντροπη επαγγελματική υποκρισία για να δικαιολογήσουν το μισθό που δεν άξιζαν και την ανύπαρκτη διοικητική τους αποτελεσματικότητα. Σε τέτοιο βαθμό, που έναν χρόνο αργότερα, ο διευθυντής εκείνης της φυλακής και κάποιοι άλλοι από το υψηλόβαθμο προσωπικό της θα αποκαλύπτονταν ως αυτουργοί μιας απάτης: καταχρώνταν τα χρήματα των κρατουμένων για να εξοφλούν τα προσωπικά τους χρέη. Όταν αποκαλύφθηκε η απάτη, που επεκτεινόταν και στη φυλακή της Σιουδάδ Ρεάλ, ο απατεώνας διευθυντής παύθηκε από τη θέση του, αλλά τον τοποθέτησαν σε άλλη θέση στη Διεύθυνση του Πουέρτο 1, αυτή του υποδιευθυντή, πράγμα που αποδεικνύει το μεγάλο μέγεθος της διαφθοράς που υπάρχει στις ισπανικές φυλακές. Αυτοί οι κύριοι επιθεωρητές ίσως έρχονταν τώρα να εισπράξουν το μερίδιό τους προσποιούμενοι ότι ελέγχουν ή ήταν απλώς άχρηστοι, ανεπαρκείς για το έργο της επιτήρησης. Σε κάθε περίπτωση, στις φυλακές όλα αυτά τα υποκείμενα κάλυπταν ο ένας τον άλλον για να προστατέψουν τα συμφέροντα του σιναφιού τους, και επιπλέον επειδή κανείς τους δεν μπορούσε να ξέρει αν αύριο θα του συνέβαινε κάτι παρόμοιο. Γι' αυτό παρανομούσαν άφοβα, γιατί σε περίπτωση που αποκαλύπτονταν παύονταν από τη θέση τους, αλλά τους πρόσφεραν άλλη σε κάποια άλλη φυλακή μέχρι να ξεχαστεί το σκάνδαλο. Έτσι εξαπατούσαν την κοινή γνώμη. Οι τοίχοι των φυλακών εμπόδιζαν τους κρατούμενους να φύγουν, αλλά κυρίως χρησίμευαν για να μην βλέπει κανείς απ' έξω τι γινόταν πίσω από αυτούς. Έτσι λειτουργούσε η Διεύθυνση που κατ'ήθελε ο Αντόνιο Ασουσιόν, μια Διεύθυνση φτιαγμένη κατ' εικόνα και ομοίωσή του.

Ύστερα από εκείνη τη δυσάρεστη επίσκεψη συνεχίστηκε η καθημερινή ρουτίνα. Καμιά φορά ο Πάκο κι εγώ βγαίναμε από τα κελιά, καθόμασταν στο πάτωμα, ξεφλουδίζαμε με τα πλαστικά μαχαίρια φρούτα, τα τεμαχίζαμε, τα ανακατεύαμε με μέλι, γύρη και χυμό πορτοκαλί και τα μοιράζαμε μετά σε όλους. Άλλοτε καθόμασταν στο προαύλιο τις δύο ώρες του καθημερινού προαυλισμού, πίναμε καφέ ή αφεψήματα που παίρναμε από την καφετέρια και μιλούσαμε για τη μεταγωγή μου.

-Θ' αργήσεις να φύγεις, τι λες, Χοσέ;

-Έτσι φαίνεται. Κάτι συμβαίνει εκεί...

-Πώς είναι τα πράγματα στην Τενερίφη; ρώτησε ο Χοσέ Μαρί.

-Καλά, θα δεις ότι αυτή τη φορά θα τα καταφέρω.

-Τα έχω ακούσει πολλές φορές αυτά, χαμογέλασε. Όλο ο κόσμος, όταν μπαίνει ο καινούργιος χρόνος, λέει τα ίδια...

-Δίκιο έχεις, αλλά μη με γκαντεμιάζεις, φίλε..., απάντησα σοβαρός, και ξεπάσαμε όλοι σε γέλια.

Παρ' όλες τις φροντίδες των συντρόφων άρχισα ξανά να μην αισθάνομαι καλά. Ίδρωνα τρομερά τη νύχτα, ενώ κρίσεις πυρετού μου προκαλούσαν ρίγη που δεν με άφηναν να κοιμηθώ. Τα συμπτώματα ασφυξίας επέστρεψαν βίαια. Εκείνες τις στιγμές έπρεπε να ανάβω το φως και να ανοίγω τα παράθυρα περιμένοντας να υποχωρήσουν. Δεν το είπα στους γιατρούς για να μη χάνω τον καιρό μου με αυτά τα γουρούνια. Μια μέρα το συζήτησα με τον Πάκο, χωρίς να παραδεχτώ όλη την αλήθεια:

-Τις τελευταίες νύχτες δεν αισθάνομαι πολύ καλά, είμαι ανήσυχος. Ζορίζομαι πολύ να κοιμηθώ.

-Κοίτα, έχω στο κελί κάτι κασέτες σωφρολογίας για να ασκούμε στη χαλάρωση. Αν θέλεις σου γράφω μερικές, να τις έχεις και να ασκείσαι.

-Θα ήταν ό,τι πρέπει, Πάκο.

-Ωραία, αυτό γίνεται.

Η σωφρολογία περιλαμβάνει τεχνικές γιόγκα, μαζί με αυτοϋπνωση. Σκοπός της είναι να κοιμίσει το σώμα με βαθιές αναπνοές και σιγά σιγά να χαλαρώσει τους μύες αρχίζοντας από τα πέλματα και καταλήγοντας στο κεφάλι. Οι μύες τεντώνονται και ύστερα χαλαρώνουν αργά, μέχρι να καταφέρεις να μην τους νιώθεις. Με βοηθούσε πολύ, γι' αυτό την εφάρμοζα συχνά. Τα αποτελέσματά της ήταν εκπληκτικά. Απ' την άλλη πλευρά, η πλάτη και το στήθος μου είχαν γεμίσει από μια επιθετική ακμή που μάζευε πύον συνεχώς και λέρωνε τη φανέλα που φορούσα με αίμα και πύον. Αυτό οφειλόταν στην κακή διατροφή και στο υπερβολικό λίπος στα φαγητά της φυλακής. Τουλάχιστον αυτό πίστευα. Όπως και να 'ναι ήταν πολύ ενοχλητικό αλλά δεν μπορούσα να κάνω τίποτε άλλο παρά να περιμένω να υποχωρήσει και να επουλωθεί.

Στις 20 Φεβρουαρίου μου ανήγγειλαν ότι θα με πάνε στη φυλακή της Σαραγόσα. Με περίμενε εκεί ένα δικαστήριο, γι' αυτό είχε αναβληθεί η μεταγωγή μου στην Τενερίφη. Οι σύντροφοι, ανάμεσα στα άλλα, μου έδωσαν και κάποια χρήματα, και τους ευχαρίστησα. Από εκείνους τους ανθρώπους κρατώ μια μεγάλη ανάμνηση και, πάνω απ' όλα, πολλά πολύτιμα διδάγματα.

Φυλακή της Σαραγόσα, Φεβρουάριος 1991

Στη μεταγωγή από τη Μαδρίτη στη Σαραγόσα ήμασταν πολλοί κρατούμενοι. Κατά τη μεταγωγή η Πολιτοφυλακή αρνήθηκε ν' ανοίξει λίγο τα κλουβιά να ξεμουδιάσουμε και να πάμε τουαλέτα να κατουρήσουμε. Τότε ένας συγκρατούμενος που ήταν το κλουβί του ανοικτό ξεκόλλησε ένα

σύρτη από μια πόρτα και άνοιξε ένα προς ένα όλα τα κλουβιά παραβιάζοντας τις κλειδαριές. Οι πολιτοφύλακες έκαναν μια απειλητική κίνηση σαν να ήθελαν να μπουν, όμως ήταν απλώς μια τακτική εκφοβισμού και τελικά δεν τόλμησαν. Σε όλη την υπόλοιπη διαδρομή τα κλουβιά έμειναν ανοικτά και εμείς συζητούσαμε έξω από αυτά, σε ομάδες. Φτάσαμε στον προορισμό μας το απόγευμα και βγήκαμε από την κλούβα ανά δύο. Πήραμε τα πράγματά μας και περάσαμε στο εσωτερικό της φυλακής από μια πόρτα που άνοιγε ηλεκτρονικά κάτω από την επίβλεψη των πολιτοφυλάκων. Όταν είχαμε μπει μέσα, ένας πολιτοφύλακας με υπέδειξε στους δεσμοφύλακες:

-Αυτός, με έδειξε, έχει απάνω του ένα σίδερο που έβγαλε από μια πόρτα. Μ' αυτό άνοιξε στους δικούς του.

-Για λέγε, πού είναι το σίδερο; με ρώτησε ο υπαρχιφύλακας.

-Δεν έχω τίποτα πάνω μου.

-Καλά, αυτό θα το δούμε. Πηγαίντε τους στα αμερικανικά διέταξε τους υφιστάμενούς του.

Μας πήγαν στα αμερικανικά κελιά, όπου μας κλείδωσαν. Σε λίγο πήγαν τους συγκρατούμενους στην πτέρυγα και εμένα με άφησαν εκεί μόνο μου. Ο κρατούμενος που είχε βγάλει το σύρτη από την πόρτα και μας είχε ανοίξει αποποιήθηκε κάθε ευθύνη. Ήταν στο δεύτερο βαθμό και ήθελε να κρατήσει αυτή την κατάσταση με κάθε θυσία. Δεν τον κατηγορούσα για αυτό, επειδή υπεράσπιζε το συμφέρον του. Είχε εκτεθεί με την κίνησή του να μας ανοίξει και τώρα έλαχε σε μένα να απαντήσω σ' αυτή την κίνηση με τη σιωπή μου. Έπειτα από όλα εκείνα ο φρουρός με είχε μπερδέψει με αυτόν, επειδή έμοιαζαν τα ρούχα που φορούσαμε και αυτό δεν ήταν φταίξιμο δικό του. Το φταίξιμο ήταν του πολιτοφύλακα που γύρευε εκδίκηση με αυτή την άθλια καταγγελία.

Ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα μου έφεραν έναν πλαστικό κουβά και μερικές κουβέρτες.

-Όταν θελήσεις να βγεις από δω θα μας δώσεις το σίδερο.

-Σας επαναλαμβάνω ότι δεν έχω τίποτα πάνω μου...

-Τότε, σε ποιον το έδωσες;

-Το πέταξα από την τρύπα της τουαλέτας στο δρόμο, πριν φτάσουμε.

-Ωραία, αν είναι έτσι δεν θα μας εμποδίσεις να το διαπιστώσουμε, και μου έδειξαν τον κουβά.

-Κανένα πρόβλημα...

Αυτή η κατάσταση ήταν δυσάρεστη. Μέσα μου κουβαλούσα ένα πριονάκι, το οποίο τώρα κινδύνευε. Όσο αφορά το καταραμένο το σίδερο, ό,τι και να έλεγα δεν θα με πίστευαν. Κοίταξα τον κουβά με περιφρόνηση, για αυτά που σήμαινε. Αν περίμεναν να αφοδεύσω εκεί και να τους δώσω κάτι, καλά θα

έκαναν να πάρουν καρέκλα, γιατί εγώ δεν βιαζόμουν καθόλου. Ξάπλωσα πάνω στις βρώμικες κουβέρτες αποφασισμένος να αντέξω εκεί όσο χρόνο χρειαζόταν. Δεν θα τους έδινα κάποιο υλικό και πολύ λιγότερο την ικανοποίηση να με κάνουν να αφοδεύσω σε εκείνον τον κουβά. Πέρασα τη νύχτα όπως-όπως, χωρίς να δειπνήσω. Ούτε το επόμενο πρωί μου έφεραν τίποτε για πρωινό. Ήρθε να με δει ένα φύλακας:

-Τι έγινε, δε θα χέσεις;

-Γιατί, πεινάς; του απάντησα περιπαιχτικά και δηκτικά.

-Τι είπες...;

-Τίποτα...

-Μου φαίνεται ότι τελικά θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τα κλομπ.

Δεν μου έδωσαν φαγητό και μετά το μεσημέρι ήρθε να με βρει ο υπαρχι-φύλακας μαζί με μερικούς φύλακες. Μου μίλησε μέσα απ' τα κάγκελα.

-Τι έγινε, Ταρίο, θ' αποφασίσεις να μας δώσεις το σίδερο με το καλό ή όχι; με απείλησε.

-Στο έχω πει ότι δεν έχω κανένα σίδερο, ότι το πέταξα...

Άνοιξαν την πόρτα του κελιού και μπήκαν μέσα.

-Βγάλ' τα ρούχα σου, με διέταξαν.

Υπάκουσα και γδύθηκα. Έψαξαν τα οπίσθιά μου, κάτω από τις μασχάλες, στους όρχεις μου, σε όλα τα σημεία του σώματός μου. Ένιωθα σαν να διέτρεχαν το δέρμα μου μια χούφτα γυμνοσάλιαγκες, κρατήθηκα όμως. Αφού με έψαξαν, με άφησαν ήσυχο, και αφού ντύθηκα, με μια βαθιά πληγή στον αυτοσεβασμό μου, με πήγαν στην πτέρυγα της απομόνωσης: είχε έρθει η καρδιά στη θέση της και είχα σώσει το πριονάκι.

Με έκλεισαν σε ένα από τα κελιά της απομόνωσης. Ήταν ατομικά πειθαρχικά κελιά, ευρύχωρα, που πληρούσαν τους κανόνες υγιεινής. Τα παράθυρά τους, με διπλή σειρά κάγκελα, έβλεπαν στο δρόμο. Βρισκόμουν στο δεύτερο όροφο. Πλησίασα στο παράθυρο. Εκείνο το κομματάκι του δρόμου, εκείνη η σπιθαμή φυσικής ελευθερίας, μου έφερε τη νοσταλγία άλλων, περασμένων καιρών, πεθαμένων πια στο χρόνο, που τώρα αναβίωναν στη μνήμη μου.

Η καρδιά μου έχανε το ρυθμό της. Τι γινόταν; Τι μου συνέβαινε; Σε τι μετατρέπομουν ή σε τι με μετέτρεπαν; Εκείνο το κομμάτι ζωής, εκείνοι οι πολίτες που περπατούσαν στο δρόμο αδιάφοροι, εκείνα τα αυτοκίνητα που κυλούσαν, όλα εκείνα μου θύμιζαν ότι εγώ ήμουν απλώς νεκρός, ένας άνθρωπος φυλακισμένος, θαμμένος ζωντανός σε έναν κόσμο από μπετόν καιτσιμέντο, γεμάτο σιδερένιες μπάρες. Έναν κόσμο μιζέριας, όπου η ζωή μου ξέφευγε από καταμέτρηση σε καταμέτρηση όταν το βρώμικο μάτι του δεσμοφύλακα σάρωνε το εσωτερικό του κελιού για να σιγουρευτεί ότι

συνέχιζα να παραμένω εκεί. Ήταν δύσκολο να αποδεχτείς ότι τα χρόνια περνούσαν χωρίς εσένα. Ήταν δύσκολο να αποδεχτείς ότι οι άνθρωποι εξαφανίζονταν ή σε λησμονούσαν, και η λησμονιά είναι μία μορφή θανάτου. Ήταν δύσκολο απλώς και μόνο να υπάρχουν μέσα σε έναν τάφο και να τρέφεται μονάχα με ελπίδες και αναμνήσεις. Τώρα, κοιτώντας από το παράθυρο και παρατηρώντας το δρόμο, καταλάβαινα το βάθος της αβύσσου όπου οι άνθρωποι με είχαν εκσφενδονίσει. Πίσω από τους τοίχους, στερημένο από τη φύση και το χρόνο του, το ανθρώπινο ον άφηνε πίσω τη ζωή και απλώς επιβίωνε.

Το ίδιο απόγευμα βγήκα στο προαύλιο μαζί με τον Τόφι, έναν παλιό συγκρατούμενο από τη φυλακή Δαρόκα, ο οποίος όπως κι εγώ βρισκόταν στο κλειστό καθεστώς. Χαιρετηθήκαμε σφίγγοντας τα χέρια και περπατούσαμε στο προαύλιο κάτω από το βλέμμα του μαντρόσκυλου δεσμοφύλακα που μας επιτηρούσε από τη σκοπιά του, την κρυψώνα του.

-Πώς τα πας, Τόφι;

-Καλά.

-Τα είδες, μου την έστεισαν χθες μόλις έφτασα, εξαιτίας του βρωμερού μαλάκα. Με είχαν μέχρι τώρα κλειδωμένο στα αμερικανικά.

-Ναι, το ξέρω. Το κουβέντιασαν κάτι παιδιά από δω.

-Έμαθες τίποτα για τον Νίνιο; τον ρώτησα.

-Είναι ακόμα στην Ερέρα, αν και πριν από λίγο καιρό είχε πάει στο νοσοκομείο στη Μαδρίτη, ήταν λίγο άρρωστος. Τώρα όμως είναι καλά...

-Άκουσα ότι ανέλαβε τον APRE και ότι θέλει να τον ανασυγκροτήσει. Έχει συντάξει τις καινούργιες θέσεις του APRE.

-Ναι, έχουν μοιράσει πολλές προκηρύξεις στις φυλακές. Να δούμε πώς θα το υποδεχτεί ο κόσμος. Έχεις πάρει καμιά;

-Όχι. Εδώ και μήνες με περιφέρουν απ' τη μία μεριά στην άλλη.

-Έχω μία επάνω. Θα στην περάσω μετά να τη διαβάσεις.

-Εντάξει.

Ρώτησα για τον φίλο μου τον Μούστα, όμως δεν βρισκόταν πια εκεί. Τον είχαν πάρει ξανά μεταγωγή στη Γαλικία. Ύστερα από μερικές ώρες περπάτημα και ένα καλό ντους μας κατάπιαν ξανά τα κελιά. Καθάρισα αυτό στο οποίο βρισκόμουν και έστρωσα το κρεβάτι, μετά ξάπλωσα και διάβασα τις θέσεις του ανασυγκροτημένου APRE, όπως τις είχε διατυπώσει ο Άβιλα Νάβας. Ήταν τρία μηχανογραφημένα φύλλα χαρτί με πολύ ενδιαφέρον περιεχόμενο.

Διακήρυξη του Συνδέσμου Κρατουμένων στο Ειδικό Καθεστώς (ανασυγκροτημένος APRE)

Δεν χωρά αμφιβολία ότι η έλλειψη ενδιαφέροντος και η ανυπαρξία κοινωνικής συνείδησης για το ζήτημα των φυλακών είναι αυτά που απονέμουν το «δικαίωμα στην πειρατεία»⁵, για βασανιστήρια, κατάχρηση εξουσίας, υπερβάσεις και παραβάσεις, μεθόδους με τις οποίες αναπτύσσεται η δράση του σωφρονιστικού συστήματος. Αυτή ήταν η αιτία που γέννησε τον APRE (R).

Την πραγματικότητα της φυλακής τη γνωρίζουν μόνο εκείνοι που την υποφέρουν: εμείς οι κρατούμενοι. Είναι οδυνηρό, αλλά οι φυλακισμένοι διαιρούνται σε δύο κατηγορίες: Τους συμβιβασμένους, που ο μόνος στόχος τους είναι να βγάλουν την ποινή τους όσο μπορούν πιο σύντομα, μέσα σε «άνετες» συνθήκες κράτησης. Και σε μας, του APRE (R), τους επονομαζόμενους ασυμμόρφωτους, ένας όρος που δεν παύει να είναι σωστός, επειδή έχουμε ασυμμόρφωτα συνειδητοποιήσει την ανθρωπινή μας υπόσταση και στόχος μας είναι να περάσουμε την ποινή μας αποποιούμενοι τις καθεστωτικές ανέσεις, υπερασπιζόμενοι την αξιοπρέπειά μας και τα δικαιώματα που μας αναγνωρίζουν οι νόμοι. Ο APRE (R) πέρασε από δύο στάδια. Στο πρώτο, το μόνο κέρδος ήταν μια συμβολική αντιπροσώπευσή μας που βελτίωσε τις συνθήκες της ζωής κάποιων ορισμένων, και έτσι δημιούργησε απογοήτευση, πίκρα και απροθυμία για νέους σχεδιασμούς, με αποτέλεσμα ο Σύνδεσμος να πάει στα σκουπίδια.

Όμως όταν το σπίτι μας είχε σωριαστεί σε ερείπια, με καινούργια μέλη από τη βάση, ο Σύνδεσμος ανασυγκροτήθηκε, δημιούργησε μια δομή από ανεξάρτητες ομάδες βάσης, και τώρα με τη δράση του επιδιώκει να σταματήσουν και να ξεριζωθούν οι πρακτικές της κακομεταχείρισης και να επιτευχθούν κάποιες τουλάχιστον αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής μέσα στις φυλακές, με την πλήρη προώθηση του πολιτισμού, της δημιουργικότητας, του αθλητισμού και οποιασδήποτε άλλης επιμορφωτικής δραστηριότητας.

Αγωνιζόμαστε για να καταργηθεί το ειδικό καθεστώς κράτησης του άρθρου 10 του LOGP⁶ και τα άρθρα 32⁷ και 46⁸ του RP⁹, άρθρα που αποσκοπούν

5 Εξουσιοδότηση που έδιναν οι κυβερνήσεις παλιότερα σε ένα πλοίο να ασκεί πειρατεία.

6 Ley Orgánica General Penitenciaria: Γενικός Οργανικός Σωφρονιστικός Νόμος.

7 Το άρθρο 32 ορίζει ότι οι μεταγωγές των κρατουμένων γίνονται από τις κεντρικές κρατικές αστυνομικές δυνάμεις ή τις διάφορες αστυνομίες των Αυτονομιών (βασική, καταλανική). Η εφαρμογή του ουσιαστικά σημαίνει για τον κρατούμενο απομόνωση επ' αόριστον.

8 Το άρθρο 46 αναφέρεται στην αλληλογραφία, τον περιορισμό του αριθμού των επιστολών, την κατάσχεσή τους, τη λογοκρισία τους.

9 Reglamento Penitenciario: Σωφρονιστικός Κώδικας.

στη θεσμοθέτηση της απόλυτης απομόνωσης που κάνει φυτά τους ανθρώπους και εκμηδενίζει την προσωπικότητα των κρατουμένων. Υπομένουμε την απόλυτη περιστολή των θεμελιωδών μας δικαιωμάτων, την επιβολή ενός καταπιεστικού καθεστώτος το οποίο δεν νομιμοποιείται από κανένα Νόμο και κανέναν Κανονισμό, και εφαρμόζεται πάνω μας για να αποτραπούν με κάθε κόστος οι καταγγελίες μας και να σταματήσουν οι διεκδικήσεις μας. Εκτός από την απομόνωση και τη στέρηση της δυνατότητάς μας να επικοινωνούμε, μας στέλνουν σε φυλακές απομακρυσμένες, εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά από τον οικογενειακό συνασθηματικό μας περίγυρο, εκθέτοντας τις οικογένειές μας στον κίνδυνο θανατηφόρων ατυχημάτων στις εθνικές οδούς.

Θεωρούμε ότι όλα αυτά δεν είναι έγκυρα σε μια δημοκρατία, ότι η δημοκρατία δεν είναι πατρική κληρονομιά κάποιων ολίγων οι οποίοι εντελώς συνειδητά την υποβαθμίζουν εφαρμόζοντας τα αυθαίρετα κριτήριά τους, το θεϊκό δίκαιο της κάστας και της κοινωνικής τους θέσης και τις διευθυντικές τους θέσεις στη δημόσια εξουσία. Μας έχουν φέρει μέχρι το λαιμό αυτοί που καταπατούν τα θεμελιώδη δικαιώματά μας, οι μαστροποί της δημοκρατίας που προσπαθούν να μετατρέψουν τους «συμπολίτες» τους σε πόρνες του Κράτους Δικαίου.

Εδώ και μία δεκαετία, εξαιτίας των ανωμαλιών και της ανεπάρκειας της σωφρονιστικής πολιτικής της σοσιαλιστικής κυβέρνησης, έχουμε πειστεί ότι εμείς οι κρατούμενοι είμαστε συνεχώς και συστηματικά τα εύκολα θύματα της φυσικής βίας, της κατάχρησης εξουσίας και των αυθαιρεσιών κάποιων δεσμοφυλάκων που έχουν διαμορφωθεί επαγγελματικά με τους πιο αυστηρούς κανόνες του φασισμού-καθολικισμού που κυριαρχούσαν στο προηγούμενο στρατοκρατικό καθεστώς που έδωσε τη θέση του πριν από δεκαπέντε χρόνια στη δημοκρατία.

Συνειδητά ή μη συνειδητά, η δικαστική-σωφρονιστική Διεύθυνση διατηρεί στην ενεργό υπηρεσία το σωφρονιστικό προσωπικό που προέρχεται από το φρανκικό καθεστώς. Ορισμένοι από αυτούς, με την πρακτική του πολιτικού τυχοδιωκτισμού τους, έχουν αναβαθμιστεί στη διευθυντική ιεραρχία και εν ψυχρώ έχουν επιβάλει ιεροεξεταστικές κατευθυντήριες γραμμές, προσθέτοντας αυταρχικά με το δικό τους τρόπο τις αρχές της «ασφάλειας και της τάξης» σε αυτές που πρέπει να διέπουν τα σωφρονιστικά καταστήματα. Μετατρέπουν έτσι τις φυλακές σε προσωπικά τους φέουδα-τεμένη όπου κυριαρχούν η φυσική βία, που την ασκούν οι πληρωμένοι φονιάδες τους και εφαρμόζουν «σωφρονιστική» μεταχείριση βασισμένη στον τρόμο, τον εκφοβισμό και τον εκβιασμό για να πετύχουν την υπακοή στους κανόνες τους, παραβιάζοντας τις νομικές διατάξεις και τα δικαιώματα των κρατουμένων με μεγάλη ευκολία και έτσι έχουμε συνεχείς ξυλοδαρμούς

για πράξεις όπως όταν μιλάς με άλλους από το παράθυρο ή ξαπλώνεις στο κρεβάτι, γι' αυτό τα σώματά μας, από τις τόσες επιθέσεις από τους δεσμοφύλακες, έχουν αποκτήσει την τάση να κουλουριάζονται αυτόματα.

Μας επιβάλλουν πειθαρχικές ποινές για ψεύτικα παραπτώματα, για τα οποία πρέπει να απαντάμε μπροστά σε διεφθαρμένα Συμβούλια Φυλακών που αποτελούνται στην πλειονότητά τους από αυτούς που μας ξυλοφορτώνουν, πανομοιότυπους «σωφρονιστές» με ρόπαλα έτοιμα για δράση, με χειροπέδες και σπρέι, οι οποίοι αποφασίζουν σε ποιο βαθμό του καθεστώτος κράτησης θα μας κατατάξουν.

Δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε επακριβώς τον αριθμό των συγκρατούμενων που αφανίστηκαν εξαιτίας του ανυπόφορου και, το λιγότερο, τριτοκοσμικού στην πράξη σωφρονιστικού συστήματος, από τη σκόπιμη μόλυνση από AIDS, την έλλειψη της κατάλληλης και αξιόπιστης ιατρικής φροντίδας και την απουσία ανθρωπιστικού πνεύματος στην καρδιά του κράτους. Θα θυμηθούμε τους συγκρατούμενούς μας: ΧΟΣΕ ΜΑΝΟΥΕΛ ΡΟΥΪΣ ΒΕΡΔΟΥΓΟ, ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ ΚΑΡΜΟΝΑ ΓΑΓΙΑΡΔΟ, ΡΑΜΟΝ ΣΕΡΒΕΡΑ ΚΑΡΑΝΣΑ, ΧΟΥΑΝ ΝΟΣΕ ΠΙΚΕΡΟ, ΑΓΟΥΣΤΙΝ ΡΟΥΕΔΑ ΣΙΕΡΑ (ΑΠΟ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ), ΒΙΣΕΝΤΕ ΧΙΓΑΝΤΕ ΡΕΑΛ... Έχουμε τόσους πολλούς νεκρούς που θα χρειαζόμασταν ένα εργοστάσιο να βγάξει χαρτί για να τυπώσουμε όλα τα ονόματα των απηλθόντων συγκρατούμενών μας.

Έχουμε στείλει χιλιάδες καταγγελίες στους δικαστές και στη Γενική Διεύθυνση γνωστοποιώντας τους τις φυσικές, ψυχικές και ηθικές επιθέσεις τις οποίες δεχόμαστε, χωρίς να έχουν πάρει μέχρι αυτή τη στιγμή τα αποτελεσματικά μέτρα που θα τις εξαλείψουν πέρα για πέρα.

Ωστόσο, το άμεσο αποτέλεσμα που εξασφαλίσαμε με τις καταγγελίες μας ήταν η αύξηση των αντιποίνων και της μοχθηρίας από μέρους των βασανιστών μας.

Η συνεχής κατάσταση της απόλυτης αδιαφορίας που αντιμετωπίζουμε, και η συνακόλουθη απόγνωση που αυτή η κατάσταση μας προκαλεί, μας έχει οδηγήσει σε διάφορες περιπτώσεις στην εκδήλωση εξεγέρσεων και σε ομηρίες του προσωπικού. Αυτά τα γεγονότα δεν αυξάνουν μόνο τα χρόνια των ποινών μας αλλά, επιπλέον, αντιμετωπίζουν αυτές τις εκδηλώσεις απόρριψης του συστήματος παρέχοντας πλήρη ατιμωρησία στους βασανιστές για να ξεσπάσουν τα ταπεινά τους πάθη και τα σαδιστικά τους ένστικτα επάνω μας. Ήμασταν και είμαστε πειραματόζωα για τη δοκιμή μεθόδων ψυχολογικών βασανιστηρίων που στοχεύουν στην ακύρωση της προσωπικότητας του ατόμου.

Δεν έχουμε αυταπάτες. Η Γενική Διεύθυνση γνωρίζει κάθε στιγμή και με κάθε λεπτομέρεια τους ξυλοδαρμούς και τις αυθαιρεσίες που διαπράττο-

νται εναντίον μας. Δεν τα σταματά ούτε λαμβάνει μέτρα εναντίον όσων τα διαπράττουν. Αντίθετα, συνεχίζει να μας συνθλίβει με μανία, επιτείνοντας τις συνέπειες από τη φυσική και ψυχική τιμωρία που μας επιβάλλουν. Μας εκβιάζουν, σπεκουλάρουν με τον πόνο μας και εμπορεύονται τα συναισθήματά μας, απομακρύνοντάς μας από τον συναισθηματικό μας οικογενειακό περίγυρο, εφαρμόζοντας συνειδητά επάνω μας την εκτόπιση ως μέθοδο για να πετύχουν το κοινωνικό μας ξερίζωμα. Και όλα αυτά χωρίς καμία νομιμοποίηση, χωρίς κανένα επανορθωτικό μέτρο για την έλλειψη της «επανάταξης» που δεν μας προσφέρουν, μια που ως τέτοια Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΩΣ ΑΦΗΡΗΜΕΝΟΣ ΟΡΟΣ, ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΣΕ ΕΜΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΔΑΜΑΣΜΟΣ ΖΩΩΝ ΣΤΑ ΚΛΟΥΒΙΑ ΤΟΥΣ που την έχουν αναλάβει συνδικάτα του εγκλήματος οργανωμένα σε Ομάδες Χειρισμού, των οποίων η θεραπευτική αγωγή είναι η επίτευξη της απόλυτης υποταγής του κρατούμενου στη διαχωρισμένη κυρίαρχη τάξη.

Χωρίς καμία αμφιβολία θεωρούμε τη δικαστικο-σωφρονιστική Διεύθυνση υπεύθυνη σε υπέρτατο βαθμό για τις άδικες επιθέσεις που έχουμε δεχτεί και εξακολουθούμε να δεχόμαστε, θεωρούμε ότι οι ξυλοδαρμοί που έχουμε υποστεί, τα πειθαρχικά κελιά, τα χρόνια της απομόνωσης, οι ηθικές βλάβες που έχουν προκαλέσει σε εμάς και στις οικογένειές μας δεν μετρούνται ούτε επανορθώνονται με κάποια οικονομική αποζημίωση.

Επειδή αυτό το «Κράτος Δικαίου» μας επιτρέπει προς το παρόν να διαβάζουμε, γι' αυτό καταλαβαίνουμε τι ορίζει το άρθρο 121 του Ισπανικού Συντάγματος.

Απαιτούμε για τις άδικες επιθέσεις που έχουμε υποστεί, τα ακόλουθα:

1. ΜΕΙΩΣΗ ΠΟΙΝΗΣ ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ΦΥΛΑΚΙΣΗΣ, ΣΥΝ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΗΝΕΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΦΥΛΑΚΙΣΗΣ, ΜΕ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΙΣΧΥ.

2. ΝΑ ΔΙΕΞΑΧΘΕΙ ΕΡΕΥΝΑ, ΝΑ ΕΡΕΥΝΗΘΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΑΠΟΔΟΘΟΥΝ ΕΥΘΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΕΣ ΤΙΜΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙ, ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΦΑΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 15 ΤΗΣ Ε.Ε., ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 3 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

3. ΑΜΕΣΗ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕ ΑΝΙΑΤΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ (AIDS) ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΤΕΛΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ, ΚΑΙ ΠΑΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥΣ. ΝΑ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΟΥΝ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΑ, ΠΟΥ ΘΕΜΕΛΙΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 60 ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ.

4. ΝΑ ΜΗΝ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΟΙ ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΘΕΙ ΓΙΑ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ.

Έχουμε πληροφορηθεί ότι η Γενική Διεύθυνση προτίθεται να αναπτύξει μια σωφρονιστική πολιτική, στην οποία θα δεσπόζει μια πέρα από το ισχύον

καθεστώς μεταχείριση. Αυτό το θεωρούμε αντικειμενικά θετικό για την επίτευξη της δέσμευσης αναμόρφωσης που έχει ανατεθεί από τη λαϊκή βούληση στο σωφρονιστικό προσωπικό. Αν αυτό είχε υλοποιηθεί όπως ορίζουν οι νόμοι, τότε η πλειονότητα των μελών του APRE (R) θα είχαμε σβήσει τις καταδίκες μας ή τουλάχιστον ένα μεγάλο μέρος τους, και θα είχαμε τα ωφέληματα της αναβάθμισης στο καθεστώς κράτησης, καθώς και δυνατότητα άδειας. Ωστόσο, η πραγματικότητα την οποία βιώνουμε επιβάλλει να μην πραγματοποιούμε ούτε καν ελεύθερα επισκεπτήρια, πράγμα που σημαίνει απαγόρευση της ερωτικής πράξης (βασανιστήριο), ενώ δεν μπορούμε να αγκαλιάσουμε τους δικούς μας. Γνωρίζουμε πολλούς άλλους κρατούμενους και άλλες περιπτώσεις με μεγάλες ποινές, ή μεγαλύτερες από τις δικές μας, όπως: έμποροι ναρκωτικών, πρώην αστυνομικοί, βιαστές, ακροδεξιοί τρομοκράτες που παίρνουν ευεργετήματα όπως θέσεις εργασίας, που εξασφαλίζουν εξαιρετικά μεγάλες μειώσεις ποινών, και περνούν ζωή και κότα μέσα στη φυλακή. Σε άλλες περιπτώσεις, κάποιοι που βαρύνονται με κακουργήματα ενάντια στην ελευθερία και τα δικαιώματα του ισπανικού έθνους, όπως στην περίπτωση των πραξικοπηματιών της 23 Φεβρουαρίου, αυτοί ευεργετήθηκαν με τη μεγαλοψυχία της δημοκρατίας αποδεικνύοντας την ασυλία και την ατιμωρησία που απολαμβάνουν ορισμένοι, για να φέρουμε ένα μόνο παράδειγμα. Δεν έχουν αποδοθεί ακόμα ευθύνες για τους θανάτους, στη φυλακή Φονκαλέντ τον Ιανουάριο του 1987, των κρατούμενων: ΕΛΕΝΑ ΜΑΡΚΕΣ ΒΑΝΙΟ, ΙΣΑΒΕΛ ΠΛΑΝΟ ΠΕΡΕΣ ΚΑΙ ΤΕΡΕΣΑ ΠΕΔΡΑΣΑ ΓΟΝΣΑΛΕΣ, παρότι έγινε δημόσια γνωστό ότι σε αυτά τα συμβάντα υπήρξαν ανωμαλίες και, συνεπώς, υπεύθυνοι. Θα χρειαζόμασταν όμως έναν αιώνα για να παραθέσουμε ακόμη: «Υπόθεση GAL¹⁰», «Υπόθεση Νάνι», «Υπόθεση Αγουστίν ΡΟΥΕΔΑ», μεγαλόσχημοι και κρατικοί αξιωματούχοι μπλεγμένοι σε εμπόριο ναρκωτικών, πλαστογραφίες επίσημων εγγράφων, ύποπτες χρηματοδοτήσεις πολιτικών κομμάτων και ένα μακρύ κατάλογο «κ.λ.π.» όπου ξεχειλίζει η ξεδιαντροπία αυτών που συμβαίνουν καθημερινά σε μια χώρα που λέγεται ευνομούμενη και δημοκρατική. Αντίθετα με εμάς, αυτοί οι «κύριοι» μάλλον ποτέ δεν θα γνωρίσουν ένα πειθαρχικό κελί. Εμείς, αγαπητοί σύντροφοι, είμαστε εύκολα θύματα της πλημμύρας των ναρκωτικών στη χώρα, είμαστε στην πλειονότητά μας περιστασιακοί παραβάτες, τοξικομανείς, που αντί να μας θεραπεύουν μας πετούν σε κάποιες φυλακές που ο θεμελιώδης σκοπός τους είναι το ξερίζωμα της κουλτούρας και η προώθηση των ναρκωτικών, και μας επιβάλλουν αστρονομικές και εντελώς

10 Grupos Antiterroristas de Liberación, Αντιτρομοκρατικές Ομάδες Απελευθέρωσης(!) Παρακρατική ισπανική οργάνωση που διεξήγαγε «βρώμικο πόλεμο» (με εκτελέσεις και βασανιστήρια) σε βάρος της ETA και του βασκικού πληθυσμού γενικότερα.

δυσανάλογες ποινές επειδή ανήκουμε στη χαμηλή κοινωνική τάξη. Είναι θλιβερό αλλά δυστυχώς σ' αυτή τη χώρα η δημοκρατία υπάρχει μόνο για κάποιους ολίγους, ενώ εμείς καταστρεφόμαστε σε πειθαρχικά κελιά επειδή έχουμε το θάρρος να διεκδικούμε τα δικαιώματά μας, ενώ μια μεγάλη μερίδα έχουμε μολυνθεί από AIDS και μας απαγορεύουν να περάσουμε τις τελευταίες μέρες μας με τις οικογένειές μας.

Γι' αυτό με κοινωνική συνείδηση, με το πνεύμα του αγώνα που μας χαρακτηρίζει και μας προσδιορίζει και με την ηθική και υλική στήριξη απ' έξω, στήριξη που γίνεται διαρκώς ευρύτερη, δίνουμε το δίκαιο αγώνα και μπροστά στη Γενική Διεύθυνση Σωφρονιστικών Κέντρων θα υποβάλλουμε σε δύο αντίγραφα τις ατομικές ή συλλογικές διαμαρτυρίες μας. Όλες θα έχουν επικεφαλίδα το σήμα του APRE (R). Το περιεχόμενό τους θα αναφέρεται σε όλα τα δικαιώματα που μας καταπατούν, στις διεκδικήσεις μας για ελεύθερα επισκεπτήρια, στην ακραία αυστηρότητα, στο καθεστώς κράτησης. Στην απαγόρευση πρόσβασης σε προαύλια και χώρους όπου μπορούμε να αναπτύξουμε δραστηριότητες πολιτιστικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές κ.λπ. Στην απουσία ή την καθυστέρηση ιατρικών ελέγχων, εξετάσεων και αναλύσεων, και στην άρνηση των γιατρών των φυλακών να κάνουν τις αιτήσεις του άρθρου 60. Στη μη πραγματοποίηση πληροφοριακών συνεντεύξεων, τεστ προσωπικότητας κ.λπ. Στην αδιαφορία των Διδασκαλικών Ενώσεων και την άρνησή τους να παραδίδουν μαθήματα στους έγκλειστους πρώτου βαθμού. Και σε όλα όσα θεωρούμε άδικα και παράνομα. Σε κάθε φυλακή θα υπάρχει ένας υπεύθυνος να συντάσσει τις διαμαρτυρίες και να μαζεύει τις υπογραφές των μελών και των συμπαιθούτων. Αυτός θα στέλνει το ένα αντίγραφο στη Γενική Διεύθυνση, και το άλλο θα το κρατά μέχρι να του δοθεί μια διεύθυνση στην οποία θα πρέπει να το στείλει. Πάντα θα στέλνονται σε κλειστό φάκελο, συστημένα και με απόδειξη παραλαβής. Η χρηματοδότηση αυτού του νέου APRE (R) δεν θα είναι πρόβλημα. Το ζήτημα είναι να πλουτίσουμε το φάκελο που ήδη έχουμε σχηματίσει έξω για να μπορούν οι δικηγόροι μας να διεκδικήσουν τα δικαιώματά μας και έτσι να κατακτήσουμε τις επανορθώσεις που μας αντιστοιχούν.

Αν και δεν είμαστε θιασώτες της βίας, δεν απορρίπτουμε συλλογικές δυναμικές πράξεις αν, αφού εξαντλήσουμε όλα τα μέσα της νόμιμης οδού, δεν μας παραχωρηθούν αυτά που δικαιωματικά μας αντιστοιχούν.

Γνωρίζουμε καλά ότι σύμφωνα με την καθεστηκυία πολιτική τάξη δεν είναι ηθικά νόμιμη η χρήση της βίας για την επίτευξη στόχων, ούτε και εμείς δικαιολογούμε τα μέσα μας κατά το αξίωμα του Μακιαβέλι «Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Όταν όμως μας κατακρεουργούν μέσα στην πιο

μαύρη παρανομία τότε, από ένστικτο αυτοσυντήρησης, για λόγους νόμιμης υπεράσπισης του δικαιώματός μας στη ζωή και για λόγους φυσικής και ηθικής ακεραιότητας, θα πούμε:

ΦΤΑΝΕΙ ΠΙΑ!!! ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΟΥΜΕ ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΟΥ ΖΗΝΩΝΑ¹¹, ΠΙΣΤΟΙ ΠΑΝΤΑ ΣΤΟ ΔΙΚΙΟ ΜΑΣ, ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ!!!

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ.

Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ ΧΑΒΙΕΡ ΑΒΙΛΑ ΝΑΒΑΣ

Ερέρα ντε Λα Μάντσα, Γενάρης 1991

Ένα αντίγραφο είχε σταλεί στον γενικό γραμματέα Σωφρονιστικών Κέντρων, Αντόνιο Ασουσιόν, ο οποίος περιορίστηκε να απαξιώσει το περιεχόμενό του. Τι ζημιά θα μπορούσαν να κάνουν εκείνοι οι εγκλωβισμένοι στις φυλακές άνθρωποι σ' αυτόν τον ύψιστο αξιωματούχο, στην αποκορύφωση της δύναμης και της φιλοδοξίας του; Γιατί ο Ασουσιόν ήταν ένα από τα πιο φιλόδοξα στελέχη του PSOE¹² και δεν θα σταματούσε μπροστά σε τίποτε. Το είχε αποδείξει με το παραπάνω στην απεργία πείνας των φυλακισμένων των GRAPO το 1989 με 1990 στην οποία πέθανε ο Χοσέ Μανουέλ Σεβιγιάνο από αστία, ενώ άλλα μέλη της ένοπλης οργάνωσης έπαθαν πολύ σοβαρές οργανικές βλάβες, όπως ο Σεμπάστιαν Ροδρίγες Βελάσο που τώρα βρίσκεται καθηλωμένος σε αναπηρικό καροτσάκι. Αυτός ήταν το αφεντικό και οι κρατούμενοι οι σκλάβοι του: Αν τολμούσαν να εξεγερθούν θα καταστέλλονταν χωρίς δεύτερη σκέψη, όπως πάντα. Ο νόμος, η δύναμη και τα ΜΜΕ ήταν στο πλευρό του. Τι να φοβηθεί από μια ομάδα κρατούμενων; Δεν θα τολμούσαν...

Η είδηση που άκουσα στο ραδιόφωνο στις 25 Φεβρουαρίου με εξέπληξε. Ο Γάρφια, ο Χοσέ Καμπίγιο, ο Αντόνιο Βάσκας και ο Χοσέ Ρομέρο Τσουλιά κατάφεραν να δραπετεύσουν από την κλούβα που τους μετέφερε, στα περίχωρα της Βαγιαδολίδ. Ένωσα απέραντη χαρά για όλους αυτούς που τώρα απολάμβαναν το βραβείο της τόλμης τους, ένα βραβείο επάξιο

11 Το Δόγμα του Ζήνωνα του Κιτιέα (4ος-3ος αιώνα π.Χ., από το Κίτιο της Κύπρου), το Δόγμα δηλαδή του Στωικισμού. Από τον Πλούταρχο μαθαίνουμε ότι «...το θαυμάσιο πολίτευμα του Ζήνωνα έχει γενικό σκοπό να πάψουμε να ζούμε σε πόλεις ως χωριστοί λαοί, με διαφορετικές αντιλήψεις περί δικαιοσύνης, επιδιώκοντας αντίθετα να θεωρούμε όλους τους ανθρώπους ως μέλη μίας μόνο πόλης, ενός μόνο λαού». Ο Ζήνωνας καταφέρθηκε εναντίον κάθε εξουσίας και καταπίεσης, θεωρούμενος από τον Κροπότκιν ως «...ο καλύτερος εκφραστής της αναρχικής φιλοσοφίας στην αρχαία Ελλάδα».

12 Το σοσιαλιστικό κόμμα.

που επιφυλάσσεται μόνο στους θαρραλέους. Χάρηκα ιδιαίτερα για τον φίλο μου τον Χουάνχο: τα είχε καταφέρει, ήταν ελεύθερος. Όταν βγήκαν εκείνο το πρωινό από τη φυλακή Αλκαλά-Μέκο και βεβαιώθηκαν ότι το πάτωμα της κλούβας ήταν σάπιο, ο Χουάνχο, ο Καμπίγιο, ο Τσουλιά (γνωστός ως Γάλλος) και ο Βάσκες συμφώνησαν να δραπετεύσουν. Άνοιξαν μια τρύπα στη λαμαρίνα στο πάτωμα της κλούβας, χρησιμοποιώντας τα πόδια ενός καθίσματος σαν μοχλό και μέσα από την τρύπα αυτή γλίστρησαν στο χώρο αποσκευών που βρισκόταν κάτω. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι δεν θέλησαν να συμμετάσχουν, παρ' όλη την ευκαιρία που τους προσφερόταν: Όσο περισσότεροι πηδούσαν έξω τόσο καλύτερα θα ήταν για όλους την ώρα του κυνηγητού. Μισάνοιξαν την πόρτα του χώρου των αποσκευών και ετοιμάστηκαν να πηδήσουν. Έπρεπε να περιμένουν να κόψει ταχύτητα η κλούβα, δηλαδή όταν έφταναν στην πόλη. Το ήξεραν, και έτσι το έκαναν. Στα προάστια της Βαγιαδολίδ η κλούβα μείωσε την ταχύτητά της και σε μια στροφή όρμησαν όλοι έξω και άρχισαν να τρέχουν μπροστά στους κατάπληκτους πολιτοφύλακες. Από το αυτοκίνητο συνοδείας βγήκαν δύο άοπλοι φρουροί, από τους οποίους ο ένας, ο Χουλιάν Μποτέγια Νεβάδο, πρόφτασε τον Χοσέ Ρομέρο Τσουλιά και τον έπιασε. Ο δεύτερος φρουρός, ο Σαλβαδόρ Γουτιέρες, που ήταν νεότερος από τον άλλον είχε λιγότερη τύχη: Αν και έφτασε τον Γάρφια, αυτός τον σώριασε κάτω με κάμποσα κτυπήματα, τον άφησε στην ασφαλτο και διέφυγε. Από τη μεριά τους, τον Χοσέ Καμπίγιο και τον Αντόνιο Βάσκες δεν τους στάμπαρε κανείς και απομακρύνθηκαν χωρίς πρόβλημα. Η απόδραση είχε ολοκληρωθεί με επιτυχία, εκτός από τον Ρομέρο Τσουλιά που θα έπρεπε να περιμένει άλλη ευκαιρία για να ξαναεπιχειρήσει.

Στις αρχές Μαρτίου έγινε το δικαστήριο. Ήταν για αδίκημα περιύβρισης αρχής. Είχα στείλει μια επιστολή από τη φυλακή απειλώντας με θάνατο έναν δικαστή και απαιτώντας έναν επαναστατικό φόρο τριών εκατομμυρίων. Η πρόταση του εισαγγελέα ήταν τρία χρόνια φυλάκιση. Με πήγαν στον δικαστή μέσα σε αυξημένα μέτρα ασφαλείας. Όταν με ρώτησε γιατί έκανα αυτές τις απειλές του απάντησα ότι μισούσα το δικαστικό σύστημα. Με καταδίκασαν στα τρία χρόνια.

Στη φυλακή κατάφερα να με βάλουν δίπλα στον Τόφι, και οι δύο βρισκόμασταν απέναντι από τον περίβολο. Από εκεί βλέπαμε το δρόμο. Απέναντι βρίσκονταν τα γραφεία της Διεύθυνσης και ο περίβολος από όπου είχε καταφέρει να δραπετεύσει πριν από ένα χρόνο ο Ρομέρο Τσουλιά. Δίπλα βρισκόταν το σπίτι του διευθυντή. Τις νύχτες πηγαίναμε στα παράθυρα και συζητούσαμε. Μερικές φορές ο συγκρατούμενός μου αποφάσιζε να ενοκλήσει τον διευθυντή βρίζοντάς τον δυνατά, από τον περίβολο.

-Καθίκι! Ξέρω ότι με ακούς. Θα καλύτερέψεις το συσσίτιο, ρε;
Τότε επενέβαινε ο πολιτοφύλακας από τη σκοπιά.

-Βούλωσ' το!

-Α γαμήσου, κουφάλα!

Τέτοιες καταστάσεις μάς έφερναν αυθεντικά ξεσπάσματα γέλιου. Ο Τόφι ήταν πολύ θαρραλέος, ένας εξαιρετικός σύντροφος, και οι μέρες που βρισκόμουν εκεί πέρασαν πολύ ευχάριστα. Κάποιες νύχτες με ξανάπιαναν οι κρίσεις ταχυκαρδίας και τον ειδοποιούσα από τον ενδιάμεσο τοίχο, για να χτυπήσει την πόρτα αν χειροτέρευα. Όταν αισθανόμουν καλύτερα ξαπλώναμε πάλι, συνήθως τα χαράματα. Παρότι είχα συνηθίσει πια αυτές τις κρίσεις ήταν σκληρό να τις υπομένω μέσα σε ένα κελί μόνος, με τον σύντροφο στο διπλανό κελί να ανησυχεί και να στεναχωριέται για μένα, έτοιμος να χτυπήσει την πόρτα του κελιού σε περίπτωση επιδείνωσης. Η συντροφικότητα ανάμεσα στους κρατούμενους όταν υπήρχε ήταν κάτι υπέροχο και πάντα τη θαύμαζα. Ήταν αναμφίβολα κάτι όμορφο και ευγενικό.

Μου έφεραν την καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου της Σαμόρα: φυλάκιση 18 χρόνων. Εκείνο το χαρτί έκοβε τελεσίδικα κάθε πιθανό δεσμό με την κοινωνία. Μέσω των θεσμών «της» παρήγγειλε την τελεσίδικη εξαφάνισή μου από τον κόσμο της. Έτσι λειτουργούσε το σύστημα. Σε κυνηγούσαν, σε κατέτρεχαν, λογάριαζαν όλα σου τα λάθη και τη στιγμή που ήσουν πιο ανυποψίαστος σε έριχναν σε ένα μπουντρούμι. Εμένα με είχαν πια στο χέρι, τουλάχιστον αυτό πίστευαν. Τώρα θα πήγαιναν για άλλους. Και έτσι συνέχεια, με όλες εκείνες τις γυναίκες και τους άνδρες που δεν αποδέχονταν το σύστημα του ευτυχημένου δημοκρατικού κόσμου.

Το πρωινό της 18 Μαρτίου ο Χαβιέ Άβιλα Νάβας και οι δικοί του πέρασαν από τη θεωρία στη πράξη. Η είδηση, μέσα από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, διέτρεξε όλη τη χώρα, έφτασε μέχρι τη φυλακή της Ερέρα ντε Λα Μάντσα: Μια ομάδα κρατουμένων είχαν πιάσει κάποιους ομήρους στην Ειδική Πτέρυγα, και είχαν ταμπουρωθεί εκεί. Όλα έγιναν εκείνο το πρωί, την ώρα που η γιατρός περνούσε από τα κελιά για εξετάσεις. Κανονικά τα κελιά εκεί διέθεταν μια καγκελόπορτα με χοντρά κάγκελα που εμπόδιζε οποιαδήποτε επαφή, εκτός από εκείνη την ημέρα που μια καγκελόπορτα βρέθηκε πριονισμένη και ανοιχτή, δεμένη μόνο με ένα σύρμα για να μην το πάρει είδηση ο φύλακας. Μόλις έφτασαν στο κελί του Άβιλα Νάβας, όρμησε καταπάνω τους οπλισμένος με ένα μαχαίρι, τους έπιασε και τους κλείδωσε στο κελί, άρπαξε τα κλειδιά και έτρεξε να ανοίξει στους συγκρατούμενούς του στην πτέρυγα, τον Ρίβας Δάβιλα και τον Λόσα Λόπες. Έξω, ο Σάντρες Μοντανιές και ο Λαουδελίνο Ιγλέσιας έπαιρναν τον έλεγχο του προαύλιου αιχμαλωτίζοντας άλλους δύο φύλακες. Στη συνέχεια προχώρη-

σαν στη νεκρή ζώνη, έπιασαν έναν φύλακα, έναν απλό πολιτοφύλακα και έναν δεκανέα. Δόθηκε το σήμα συναγερμού. Όταν αποκλείστηκε η δυνατότητα απόδρασης, οι κρατούμενοι έστησαν οδοφράγματα στους διαδρόμους της πτέρυγας με στρώματα και καγκελόπορτες που έβγαλαν από τις πόρτες των κελιών, ενώ την ίδια ώρα ετοίμαζαν πολλά κοκτέιλ μολότοφ έτοιμοι να βάλουν φωτιά στην πτέρυγα σε περίπτωση εφόδου. Οι τέσσερις όμπροι, οι τρεις φύλακες και η γιατρός, τοποθετήθηκαν σε διαφορετικά κελιά και τους μετακινούσαν διαρκώς για να μην μπορούν να τους εντοπίσουν οι ειδικές δυνάμεις που δεν άργησαν να κάνουν την εμφάνισή τους. Ήταν αποφασισμένοι να το τραβήξουν μέχρι το τέλος. Από την πλευρά της, η Πολιτοφυλακή μπήκε μέσα στη φυλακή και κατέλαβε θέσεις γύρω από την Ειδική Πτέρυγα περικυκλώνοντάς την. Άρχιζε το χτυποκάρδι. Από εδώ και πέρα όλα ήταν θέμα αντοχής. Ήταν σαν μια χορδή που και οι δύο πλευρές τέντωναν δυνατά από τις άκρες της, χωρίς μέσους όρους: όποιος υποχωρούσε έστω και ένα χιλιοστό, θα έχανε.

Άρχισαν οι διαπραγματεύσεις. Διεξάχθηκαν *in situ*¹³, μέσα από τα οδοφράγματα. Η Διεύθυνση είχε στείλει ως διαπραγματευτές τρεις επιθεωρητές της Γενικής Διεύθυνσης από τη Μαδρίτη και τον δικαστή Επιτήρησης, ύστερα από απαίτηση των οχυρωμένων κρατουμένων. Ο εκπρόσωπός τους, ο Άβιλα Νάβας, διάβασε δυνατά τον κατάλογο των αιτημάτων που οδήγησαν σε αυτή την ομηρία:

1. Παύση των βασανιστηρίων σε όλες τις φυλακές, είτε με λόγια γίνονται είτε με έργα.

2. Άμεση παύση των δεσμοφυλάκων που μας πρότειναν στην Αλκαλά-Μέκο να σχηματίσουμε μέσα στη φυλακή μια ομάδα που θα δολοφονούσε τους σημαντικότερους πολιτικούς κρατούμενους, με αντάλλαγμα ευεργετήματα στις ποινές.

3. Να διαμορφωθεί κατάλληλα το Σωφρονιστικό Κέντρο Νέων στη Μαδρίτη και να μεταφερθούν εκεί οι κρατούμενες στη Γεσερίας.

4. Παύση των βασανιστηρίων, των ξυλοδαρμών και της κακομεταχείρισης στο ψυχιατρείο του Αλικάντε (Φονκαλέντ) όπου, στο Τμήμα Βαρέων, δένουν τους ασθενείς κρατούμενους επί μήνες, αναγκάζοντάς τους να κάνουν τις σωματικές τους ανάγκες πάνω τους, χωρίς να έχουν πρόσβαση στα πράγματά τους, με μεγαλύτερη υπεύθυνη γι' αυτό την γιατρό Μάρι Άνχελες Λόπες.

5. Εντοπισμένη και αξιόπιστη έρευνα για να βρεθούν οι υπεύθυνοι για τους απαγχονισμούς που έχουν γίνει σε όλες τις ισπανικές φυλακές λόγω της εσκεμμένης αμέλειας των δεσμοφυλάκων, οι οποίοι έχουν εκβιάσει

13 Επιτόπου.

κρατούμενους για να μην συμβάλουν στη διαλεύκανση αυτών των δολοφονιών με αντάλλαγμα την παροχή ευεργετημάτων. Επίσης να διερευνηθούν οι καταγγελίες για σκόπιμη μόλυνση με AIDS, με την ανάμιξη των μεταχειρισμένων ξυραφιών ξυρίσματος, τα οποία ύστερα μας τα ξαναδίνουν χωρίς κανένα είδος ελέγχου.

6. Άμεση αποφυλάκιση όλων των κρατουμένων με ανίατες ασθένειες σύμφωνα με το άρθρο 60 του Σωφρονιστικού Κώδικα.

7. Να εφαρμοστεί το άρθρο 60 και στους ασθενείς με AIDS σε ενδιάμεσο στάδιο και όχι όταν είναι πτώματα όπως διακήρυξε πέρυσι ο Γενικός Εισαγγελέας του Κράτους Λεοπόλδο Τόρες. Έχουμε γνωρίσει καλά την έλλειψη ανθρωπιστικού πνεύματος από την πλευρά του.

8. Άμεση αναστολή του άρθρου 10 του Σωφρονιστικού Νόμου, στο πρώτο του εδάφιο για τους προφυλακισμένους και στο δεύτερο για τους καταδικασμένους, τους οποίους έχετε χρόνια και χρόνια στον πρώτο βαθμό: 22 ώρες την ημέρα κλειδωμένους στο κελί, όταν ξέρετε ότι η απομόνωση γεννά βία.

9. Οι ποινές απομόνωσης σε πειθαρχικά κελιά να μην φτάνουν όπως ισχύει μέχρι σήμερα τις 42 μέρες. Ακόμη και οι 14 μέρες είναι βαρβαρότητα, το μόνο που πετυχαίνουν είναι οι κρατούμενοι να αποκτήσουν ανοσία στην τιμωρία.

10. Να μην μεταχειρίζεται βίανα η κυβέρνηση τους περιστασιακούς παραβάτες (τοξικομανείς) που είναι θύματα της πλημμύρας των ναρκωτικών στη χώρα, και να πάρει υπόψη την ασθένειά τους και τις διαστάσεις του προβλήματος. Τους αρρώστους δεν τους φυλακίζεις, τους γιατρεύεις.

11. Η σωφρονιστική πολιτική να μην είναι μόνο στη θεωρία προοδευτική, ούτε μόνο στην κοινωνία αρεστή. Η επανένταξη ως τέτοια να μην είναι τόσο αφηρημένος όρος και να υπάρχει φροντίδα για τη ζωή και τη φυσική ολοκλήρωση των φυλακισμένων, με το σεβασμό πάντοτε των ιδεωδών τους.

Επίσης να λαμβάνεται υπόψη η σύνδεσή τους με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον και να εκτίουν τις ποινές τους σε φυλακές κοντά στον τόπο κατοικίας τους.

12. Να γίνει σεβαστό το δικαίωμα στον πολιτισμό και την άθληση και να προωθηθούν περισσότερες δραστηριότητες και θέσεις αμβιβόμηνης εργασίας.

13. Να μην απαγορεύεται στους τιμωρημένους πειθαρχικά να προμηθεύονται είδη από την καντίνα.

14. Να αντιμετωπίζονται με τον πρέποντα σεβασμό και ευγένεια οι συγγενείς των κρατουμένων όταν έρχονται στη φυλακή.

15. Στη μεταρρύθμιση του Ποινικού Κώδικα να περιληφθεί η δυνατότητα αποφυλάκισης σε όσους έχουν συμπληρώσει πάνω από πέντε χρόνια πραγματικής ποινής.

16. Κατά τη διάρκεια των πειθαρχικών διαδικασιών να μπορούν οι κρατούμενοι να βοηθούνται από μάρτυρες, συνηγόρους και τον δικαστή Επιτήρησης, επειδή βρισκόμαστε ανυπεράσπιστοι μπροστά στα διεφθαρμένα Συμβούλια Φυλακών στα οποία οι δεσμοφύλακες είναι ταυτόχρονα δικαστές και δήμειοι, και για εμάς οι πειθαρχικές ποινές σημαίνουν πρόσθεση χρόνου φυλάκισης στις ποινές μας.

Η έλλειψη υπεράσπισης παραβιάζει τα άρθρα 24 και 119 του Ισπανικού Συντάγματος.

17. Η «προοδευτική» σωφρονιστική πολιτική να είναι γενναιότερη απέναντι στους «επικίνδυνους» κρατούμενους που ζητούν απλώς δικαιοσύνη, και να μην εξαντλεί τη γενναιοψυχία της στους ακροδεξιούς τρομοκράτες και τους εμπόρους ναρκωτικών.

18. Να μην δικαστούμε για τις παλιότερες κρατήσεις δεσμοφυλάκων, μια και έχουμε υποκινηθεί σ' αυτές από την κακή λειτουργία της Διεύθυνσης της Δικαιοσύνης.

Η Διεύθυνση μόλις ενημερώθηκε για τα αιτήματα των κρατουμένων, αρνήθηκε να τα δημοσιοποιήσει. Η γραμμή της ήταν: Η απόκρυψη υπεράνω όλων, πάνω ακόμη και από τις ανθρώπινες ζωές. Να μείνουν κρυφές οι τρανταχτές καταγγελίες γύρω από την κατάσταση στις φυλακές της ισπανικής επικράτειας. Δεν θα επέτρεπε να πληροφορηθεί η κοινωνία την πραγματικότητα εκείνου του μικρόκοσμου όπου η δικτατορία ζούσε και βασιλευε. Διέταξε να μπει σε εφαρμογή μια εκστρατεία παραπληροφόρησης από τα ΜΜΕ. Έτσι οι σημαντικότερες εφημερίδες, με εξαίρεση την *Egin* και οι διάφορες ελεγχόμενες και τροφοδοτούμενες από αυτήν εκπομπές του ραδιοφώνου δεν τσιγκουνεύτηκαν ούτε χρόνο ούτε επιθετικούς προσδιορισμούς, χαρακτηρίζοντας τους κρατούμενους ανεύθυνους, τρελούς και πολύ επικίνδυνους. Κανένα από αυτά τα ενεργούμενα της πληροφόρησης ωστόσο δεν διευκρίνισε ότι αυτό το ειδικό καθεστώς στο οποίο υποβάλλονταν εκείνοι οι άνθρωποι ήταν παράνομο και ότι είχε καταργηθεί με το Βασιλικό Διάταγμα 787/84.

Η ίδια παντοτινή κωμωδία. Δεν σέβονταν το νόμο, όταν όμως κάποιος άλλος εκτός από το Κράτος τον παραβίαζε, τότε τον επέκριναν ως τρελό και φασίστα. Υποκρισία, αδικία, παραφροσύνη. Η ανευθυνότητα και η εκπόρνευση των ΜΜΕ καταντούσε αδιαστική και πρόστυχη.

Δεν μιλούσαν για την Ερέρα ντε Λα Μάντσα, τη θλιβερά διάσημη φυλακή για τα βασανιστήρια και τις αυθαιρεσίες που διαπράχθηκαν εκεί κατά των κρατουμένων του COPEL¹⁴ τις χρονιές 1979-1981, όταν έβγαζαν τη

14 Coordinadora de Presos en Lucha: Συντονιστικό Αγωνιζόμενων Κρατουμένων. Η πρώτη και σημαντικότερη οργάνωση των κρατουμένων μετά τον

νύχτα τους κρατούμενους από τα κελιά δεμένους με χειροπέδες, μέσα στην απόλυτη ατιμωρησία των βασανιστών, τους ξυλοφόρτωναν άγρια για να ομολογήσουν παλιές κλοπές ή να καρφώσουν τους συντρόφους τους ή να στραφούν ενάντια στους πολιτικούς κρατούμενους της ETA αργότερα, και αυτά που τράβηξαν αποτυπώνονται στο βιβλίο του Ανχέλ Ρεκάλδε, *Herrera. Prisión de Guerra*. Όχι. Γιατί να πουν όλη την αλήθεια στους πολίτες και να αποφασίσουν αυτοί οι ίδιοι αν κάτι ήταν καλό ή κακό; Πώς θα μπορούσαν τα ΜΜΕ και το Κράτος να υποστηρίξουν ότι εκείνοι οι εξεγερμένοι άνθρωποι ήταν επικίνδυνοι, άκαρδοι ψυχοπαθείς, αν δημοσιεύονταν αυτός ο κατάλογος των 18 αιτημάτων με την ανθρώπινη χροιά της τρομερά μεγάλης αλληλεγγύης να ξεπηδά από την κάθε μία του λέξη; Πώς θα μπορούσε να νομιμοποιηθεί το Κράτος όταν μια τέτοια πράξη αλληλεγγύης καταστέλλεται με τόση καταπίεση; Μέσα σε όλο αυτόν το σωρό ψεμάτων από τα «δημοκρατικά» ΜΜΕ, σωρευόταν σιγά-σιγά η ένταση γύρω από τη φυλακή. Κυριάρχησε η στρατηγική της επίθεσης και οι ΥΕΙ μαζί με την Πολιτοφυλακή ετοιμάστηκαν για την έφοδο. Οι κρατούμενοι έπαιξαν το χαρτί της γιατρού. Δύσκολα θα γινόταν η έφοδος όσο αυτή βρισκόταν στην πτέρυγα, δεδομένου ότι ήταν έγκυος και αυτό θα δυσκόλευε την επιχείρηση. Το Κράτος, σκέφτονταν, δεν θα ήθελε να γίνει υπαίτιο για μια πιθανή κάκωση στο έμβρυο ή να διακινδυνέψει να εκτελέσουν την γιατρό εκείνα τα άγρια θηρία που την κρατούσαν αιχμάλωτη.

Η πραγματικότητα όμως ήταν πολύ διαφορετική και μέσα στην Ειδική Πτέρυγα άρχισε να τίθεται το ζήτημα της απελευθέρωσής της. Ήταν μια δύσκολη απόφαση, μια και σήμαινε ότι οι πιθανότητες της εφόδου αυξάνονταν κατά ενενήντα πέντε τοις εκατό.

Όμως η εγκυμοσύνη έθετε σε σοβαρή αμφισβήτηση τη νομιμοποίηση της κράτησης αυτής της γυναίκας επειδή αφορούσε ένα αθώο πλάσμα, και γι' αυτό αποφασίστηκε να αφεθεί ελεύθερη, πράγμα που σήμαινε ότι η εισβολή δεν μπορούσε πλέον να αποφευχθεί. Πραγματικά, αυτή η ανθρωπιστική κίνηση που εγκρίθηκε σε μια στιγμή αδυναμίας αποτέλεσε τη θρυαλλίδα που άναβε το πράσινο φως στην επέμβαση των δυνάμεων εφόδου,

Φρανκισμό. Γεννήθηκε στη φυλακή Καραμπαντσέλ της Μαδρίτης μετά τη μεγάλη εξέγερση τον Αύγουστο του 1976. Τον Ιανουάριο του 1977 δημοσιεύουν το «Μανιφέστο κοινωνικών κρατουμένων της Καραμπαντσέλ», που αποτελεί την πλατφόρμα των αγώνων των κρατουμένων τα επόμενα χρόνια. Το όνομα COPEL γίνεται συνώνυμο αυτών των αγώνων, την περίοδο της πιο σημαντικής «πολιτικοποίησης των ποινικών» στην ιστορία της Ισπανίας. Το ισπανικό κράτος εξαπέλυσε άγρια καταστολή με την εφαρμογή του LOGP (Γενικού Οργανικού Σωφρονιστικού Νόμου) που ψήφισε το 1979 και γύρω στο 1981-1982 κατάφερε να σπάσει το κίνημα. Ακόμη και σήμερα το COPEL αποτελεί σύμβολο του αγώνα των φυλακισμένων.

λίγες ώρες αργότερα. Μόλις αφέθηκε ελεύθερη η γιατρός, οι άλλοι όμηροι έχασαν την αξία τους. Θα περνούσαν από πάνω τους, περιφρονώντας τη ζωή τους. Έτσι σκεφτόταν και έτσι λειτουργούσε η Διεύθυνση.

Τα χαράματα της 19 Φεβρουαρίου, γύρω στις 3, ξέσπασαν τα γεγονότα. Οι δυνάμεις εφόδου έλαβαν τη διαταγή να βάλουν τελεία και παύλα στην εξέγερση και ξεκίνησαν την επέμβαση. Άρχισαν να αντηχούν εκρήξεις και κροτάλισμα αυτομάτων όπλων. Όλα έγιναν πολύ γρήγορα. Οι κρατούμενοι περιορίστηκαν μαζί με τους ομήρους και στη συνέχεια ξυλοκοπήθηκαν άγρια με μπαστούνια του μπέιζμπολ. Ήταν η συνηθισμένη μέθοδος στις εφόδους για να ενσταλάξει τον τρόμο στους υπόλοιπους κρατούμενους. Η επίθεση τελείωσε με τη μεταφορά τριών κρατουμένων στο νοσοκομείο, τον εγκλεισμό των άλλων δύο και την απελευθέρωση των ομήρων. Η έφοδος έβαλε τέλος στις διεκδικήσεις, οι οποίες ποτέ δεν έγιναν γνωστές στην κοινή γνώμη. Η Διεύθυνση μπορούσε να αισθάνεται ευτυχής και ικανοποιημένη.

Ωστόσο, οι ανήλικοι κρατούμενοι της Ερέρα ντε Λα Μάντσα που είχαν μεταφερθεί εκεί πρόσφατα από τη φυλακή Σαμόρα, οι οποίοι γνώριζαν την αλήθεια για αυτά που είχαν συμβεί, την επόμενη μέρα ανέλαβαν την πρωτοβουλία με μια καινούργια εξέγερση. Ομάδες κρατουμένων ανέβηκαν στις στέγες σε ένδειξη αλληλεγγύης στους κρατούμενους της Ειδικής Πτέρυγας. Η εξέγερση διήρκεσε μόνο λίγες ώρες, όσες χρειάστηκε η Πολιτοφυλακή για να επέμβει σε μια θηριώδη επιχείρηση καταστολής κατά των ανηλίκων, τους οποίους ξυλοφόρτωσαν και ξανάβαλαν αιμόφυρτους στα κελιά. Αυτά τα γεγονότα δεν ήταν παρά το προμήνυμα των επεισοδίων που επέρχονταν και συνδέονταν με τους δεσμούς αλληλεγγύης σ' αυτούς τους γενναίους άνδρες που δεν έμειναν αδιάφοροι απέναντι στην αδικία.

Αφού είχε τελειώσει πια το δικαστήριο για το οποίο με είχαν φέρει στη φυλακή της Σαραγόσα, μου γνωστοποίησαν την επιστροφή μου στην Τενερίφε 2. Σταμάτησα για λίγο στη φυλακή Αλκαλά-Μέκο της Μαδρίτης. Εκεί γνώρισα τον Χουλιάν, τον Κάχας, με τον οποίο μοιραστήκαμε για δύο μέρες το ίδιο κελί. Μιλήσαμε για αποδράσεις και συμφωνήσαμε να προσπαθήσουμε να κόψουμε το δάπεδο της κλούβας που θα μας πήγαινε στο Κάδιθ. Ετοιμάσαμε δύο πριονάκια με χερούλια, ένα μικρό καθρεφτάκι για να παραφυλάμε τους σκοπούς, καθώς και μικρά λαμαρινάκια για να μπλοκάρουμε τις κλειδαριές στις πόρτες. Ο Χουλιάν ήταν πραγματικός σπεσιαλίστας σε τέτοιες δουλειές, γι' αυτό αν όλα πήγαιναν καλά θα είχαμε μεγάλες πιθανότητες να τα καταφέρουμε.

Η μεταγωγή θα ξεκινούσε το πρωί. Στα αμερικανικά κελιά βρισκόταν ένας συμπατριώτης μου που ήρθε να με χαιρετήσει. Λεγόταν Τείξερα.

-Εσύ είσαι ο Τσε; με πλησίασε.

-Ναι, εσύ ποιος είσαι;

-Είμαι φίλος του Άνχο και του Μούστα. Μου είπαν πολλά για σένα και ήθελα σε γνωρίσω, απάντησε δίνοντάς μου το χέρι.

Χαιρετηθήκαμε.

-Ωραία. Πού πας; ρώτησα.

-Στο Πουέρτο, εσύ;

-Και εγώ στο Πουέρτο.

Όταν η κλούβα έφτασε στα περίχωρα της Μαδρίτης ξεκινήσαμε να δουλεύουμε στο πάτωμα. Ανοίξαμε μερικές πόρτες, του Τειχίερα και μερικών άλλων, για να καλυφθούμε κόβοντας το οπτικό πεδίο των πολιτοφυλάκων, να μην μπορούν να μας βλέπουν. Γονατισμένοι στο πάτωμα πριονίζαμε τη λαμαρίνα δουλεύοντας με τη σειρά. Ήταν πολύ δύσκολο. Καταφέραμε να ανοίξουμε μια αρχική τρυπούλα αλλά αναγκαστήκαμε να σταματήσουμε επειδή οι πολιτοφύλακες ήταν ανήσυχoi βλέποντας τόσους κρατούμενους στο διάδρομο. Αφήσαμε το υπόλοιπο για την επόμενη μέρα. Το απόγευμα φτάσαμε στη φυλακή της Κόρδοβα όπου διανυκτερεύσαμε. Ξεκουραστήκαμε και την επόμενη μέρα ξανάρχισε το ταξίδι. Όταν ξεκίνησε η κλούβα ζητήσαμε να πάμε στην τουαλέτα και ύστερα μπλοκάρουμε τις κλειδαριές για να μην κλείνουν. Ανοίξαμε τις πόρτες των άλλων κρατούμενων και ξαναρχίσαμε το πριόνισμα της λαμαρίνας. Ύστερα από λίγο ο Χουλιάν κατάλαβε ότι το σημείο που είχαμε διαλέξει να κόψουμε δεν ήταν καλό.

-Δεν προχωράει, Χοσέ, πάμε πολύ αργά, μου είπε. Δεν μπορούμε να κόβουμε πιο γρήγορα γιατί θα σπάσει το πριονάκι, κι αν σπάσει τη γαμήσαμε.

-Ας δουλέψουμε δύο ώρες ακόμη και αν δεν προχωρήσουμε καλύπτουμε το κόψιμο, για να συνεχίσουμε σε μια άλλη μεταγωγή, είτε εμείς είτε κανένας φίλος ή σύντροφος. Τι λες;

-Από μένα, εντάξει.

-Άντε λοιπόν.

Ξαναγυρίσαμε στο διάδρομο και συνεχίσαμε το κόψιμο της λαμαρίνας, προσπαθήσαμε να τη σκώσουμε όμως δεν τα καταφέραμε. Γι' αυτό μαζέψαμε στάχτη από τα τσιγάρα και μαζί με άλλα σκουπιδάκια καλύψαμε τη σχισμή που ανοίξαμε στη λαμαρίνα. Είχαμε προσπαθήσει και, εν πάση περιπτώσει, είχαμε τελειώσει το χειρότερο μέρος της δουλειάς που μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν άλλοι κρατούμενοι για το τελικό στάδιο. Καλή τύχη!

Όταν φτάσαμε στο Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία εμένα με πήγαν στο Πουέρτο 2 όπου ξαναβρήκα τον Πάκο και τους άλλους πολιτικούς κρα-

τούμενους. Ο Χοσέ Μαρί είχε μεταφερθεί στο Νοσοκομείο των Φυλακών, στη Μαδρίτη, για κάποιες εξετάσεις. Αυτή τη φορά με κράτησαν μόνο δύο ημέρες στο Κάδιθ.

Εν τω μεταξύ στην Ερέρα είχε εκδηλωθεί άλλη μια σύλληψη ομήρων.

Ο Χοσέ Αντόνιο Απόν Μερκαδέρ, που τον ξέραμε ως *Αφρικάνο*, είχε πιάσει όμηρο έναν δεσμοφύλακα και είχε κλειστεί μαζί του σε ένα κελί σε ένδειξη αλληλεγγύης στους κρατούμενους της Ειδικής Πτέρυγας, ζητώντας να σταματήσουν να τους ξυλοκοπούν οι φύλακες. Η ομηρία κράτησε μόνο δύο ώρες. Του όρμησαν. Απ' την άλλη μεριά, στην απ' έξω πλευρά του τοίχου, ο Χουάν Χοσέ Γάρφια έκανε τα δικά του. Οι εφημερίδες έγραφαν για την απαγωγή ενός αντισυνταγματάρχη της Πολιτοφυλακής, καθώς και για μια αλλαγή πυροβολισμών στην οποία ένας ανθυπασπιστής του ίδιου σώματος είχε δεχθεί μια σφαίρα στο πρόσωπο εξ επαφής. Και οι δύο ενέργειες αποδίδονταν στον Χουάνχο. Εξαπολύθηκε ανθρωποκυνηγητό, μόνο που σε αυτή την περίπτωση το κυνηγημένο θήραμα ανταπέδιδε τους πυροβολισμούς και δεν τους διευκόλυε καθόλου.

Μακάρι να μην τον έπιαναν. Όσο για μένα, την τρίτη μέρα της παραμονής μου στο Πουέρτο 2 ήρθαν να με πάρουν για να με οδηγήσουν σιδηροδέσμιο στο πλοίο «J.J. Sister», μέσα σε μια κλούβα της φυλακής, με προορισμό τη Σάντα Κρους της Τενερίφης.

Φυλακή Τενερίφε 2, Μάρτιος 1991

Όταν έφτασα στην Τενερίφε 2 τα πράγματα είχαν αλλάξει. Ο φίλος μου ο Άνχο Φερνάντες, μαζί με τον σύντροφό του Λισάρδο Γονσάλες Ρέγες, μόλις είχαν επιχειρήσει να δραπετεύσουν. Δεν τα κατάφεραν. Η πειθαρχία είχε γίνει σκληρή και τους είχαν μεταφέρει και τους δύο σε πιο σκληρές φυλακές. Με πήγαν σε ένα κελί στην απομόνωση. Όταν πήγα να μιλήσω με τους συγκρατούμενους και να τους δώσω καπνό αντιμετώπισα προβλήματα.

-Ταρίο, μου φώναξε ένας από τους φύλακες.

-Τι θες;

-Δεν μπορείτε να ανοίγετε τα παραθυράκια επιτήρησης στις πόρτες ούτε να μιλάτε μεταξύ σας από κει, μου είπε. Ούτε μπορείτε να δίνετε καπνό στους τιμωρημένους, πρόσθεσε.

Τον αγνόησα και μοίρασα το πακέτο του καπνού που είχα φέρει σε όλους τους τιμωρημένους, ανάβοντας στον καθένα ένα τσιγάρο για να μπορούν ν' ανάψουν και τα άλλα, μέσα από τα παραθυράκια της πόρτας.

-Θα σας κάνω αναφορά, Ταρίο, με απείλησε.

-Τι τρέχει; Γουστάρεις να βασανίζεις ανθρώπους στερώντας τους πράγματα; του πέταξα κατάμουτρα.

-Απαγορεύεται από τον Κανονισμό, και το ξέρετε.

-Απαγορεύεται να είσαι άνθρωπος, δηλαδή; Κάνε τότε τις διαδικασίες που τραβά η όρεξή σου...

-Να είστε σίγουρος ότι θα τις κάνω...

Στα παράθυρα των κελιών είχαν προσαρμόσει καινούργια κάγκελα, αυτή τη φορά κάθετα. Επίσης είχαν κλείσει την πόρτα που οδηγούσε στο παράθυρο της πτέρυγας και είχαν ανοίξει άλλη, στην άλλη πλευρά της πτέρυγας, που έβγαине κατευθείαν στο προαύλιο. Είχαν ακόμη τοποθετήσει στη γέφυρα μια κεντρική πόρτα που την έκλειναν τη νύχτα και την είχαν ανοιχτή μόνο την ημέρα. Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι είχαν αυξήσει την ασφάλεια. Μίλησα για αυτό με τον Χουάν Κααμάνιο, έναν κρατούμενο από τη Βαγιαδολίδ που ήταν στην πτέρυγα, κρατούμενο πρώτου βαθμού. Μιλήσαμε από τα παράθυρα.

-Δεν μου φαίνονται τώρα καλά τα πράγματα εδώ, Κααμάνιο.

-Ναι. Από τότε που πήγες να την κοπανήσεις πρώτα εσύ και ύστερα ο Άνχο και ο Ρέγες, έγιναν ανυπόφοροι. Τα απαγορεύουν όλα και σου κολλάνε χωρίς κανένα λόγο. Το παρακάνουν...

-Καργιόληδες!

-Δε μου λες, έχεις άλλο καπνό;

-Ναι.

-Πέρα μου λίγο.

-Περίμενε μια στιγμή.

Έψαξα μέσα στα πράγματά μου τα δύο πακέτα που είχα από το πλοίο και ετοίμασα ένα σκονί με λουρίδες από σεντόνια. Πήγα ξανά στο παράθυρο, έδεσα ένα κομμάτι σαπούνη στη μία άκρη του σκονιού και του φώναξα:

-Κααμάνιο...

-Λέγε.

-Βγάλε κάτι απ' το παράθυρο, σου πετώ ένα δέμα.

-Έχω βγάλει τη σκούπα.

-Έλα, έρχεται, πρόσθεσα πετώντας το προς τα εκεί που βρισκόταν, πάνω από το σκουπόξυλο.

-Το έπιασες;

-Ναι.

Έδεσα στην άλλη άκρη τα δύο πακέτα και ένα κουτί σπέρτα και άφησα το σκονί.

-Έλα πάρτο.

-Πού ήσουν πριν, Τσε;

-Σε διάφορα μέρη. Ήμουν στη Σαμόρα και στη Σαραγόσα για δικαστήρια...

-Εδώ, όπως είδες, είναι σκατά.

Πράγματι, σκατά. Γιατί απαγόρευαν στους κρατούμενους να καπνίσουν όταν η καταδίκη αφορούσε μόνο στέρηση της ελευθερίας; Τι έννοια είχε να βασανίζεις έναν άνθρωπο που υπέφερε απομονωμένος στη μοναξιά ενός κελιού με τέτοιες στερήσεις που λίγο-πολύ προστίθονταν σ' αυτές που πήγαζαν από τη σκλαβιά της φυλακής; Σκοπός τους ήταν μέσα από αυτό το μαρτύριο να τσακίσουν ολοκληρωτικά τη θέληση του ατόμου, για να τον οδηγήσουν στη συνέχεια στην παραφροσύνη. Γι' αυτό με τιμωρούσαν με πλήρη απομόνωση; Με την πράξη μου εκείνη είχα ανατρέψει το πρόγραμμά τους, απαλύνοντας το άγχος εκείνων των κρατουμένων. Το σωφρονιστικό μου ιστορικό διογκωνόταν με τέτοιες πειθαρχικές διαδικασίες που μου είχαν κοστίσει πάνω από δύο χρόνια πλήρους απομόνωσης όσο βρισκόμουν στη φυλακή.

Συνέχισα να μοιράζω καπνό στους κρατούμενους που βρίσκονταν τιμωρημένοι εκεί, γι' αυτό κινήθηκαν εναντίον μου πολυάριθμες πειθαρχικές διαδικασίες οι οποίες αναστέλλονταν χάρη στους γιατρούς. Οι γιατροί αντιτίθονταν στην παρατεταμένη απομόνωση που μου είχε επιβληθεί εδώ και χρόνια. Θεωρούσαν ότι αυτές οι πειθαρχικές ποινές επιδεινώναν σοβαρά την υγεία μου και αγνοώντας τις επικρίσεις της Διεύθυνσης τις ανέστελλαν επ' αόριστο. Ωστόσο, αν και μπορούσα να έχω πρόσβαση στην καντίνα, στην αίθουσα, καθώς και δύο ώρες προαυλισμού την ημέρα, συνέχιζαν να με βγάζουν μόνο μου στο προαύλιο με την πρόφαση ότι δεν υπήρχε κανένας άλλος κρατούμενος στις ίδιες με εμένα συνθήκες. Με διαταγή της Διεύθυνσης μου υπέκλεπταν τα τηλεφωνήματα και κατακρατούσαν την αλληλογραφία μου. Προσπαθούσαν να ασκήσουν πίεση πάνω μου μέσα από τη στέρηση της επικοινωνίας. Πήρα από τη βιβλιοθήκη κάποια βιβλία του Αλμπέρ Καμί, το *Θεός και Διάβολος* του Σάρτρ και κάποια του Σοπενάουερ, του Γερμανού μηδενιστή φιλόσοφου που πρόσφατα είχα ανακαλύψει. Βρήκα επίσης κάποια σημειωματάρια στα οποία, καθισμένος στο τραπέζι, αποτύπωνα τις σκέψεις που περνούσαν από το μυαλό μου μετά το διάβασμα ή στις ονειρικές περιπλανήσεις της μοναξιάς μου.

Συνήθισα να γράφω και δεν άφηνα να περνά ούτε μία μέρα που να μην εκφράσω κάποια σκέψη ή να γράψω ένα ποίημα σε εκείνα τα σημειωματάρια που είχαν μετατραπεί στους έμπιστους φίλους μου. Τις νύχτες δεχόμουν τις επισκέψεις των δεσμοφυλάκων που, απ' έξω από το παράθυρο, φώτιζαν τα κάγκελα και το κρεβάτι όπου κοιμόμουν με το φακό ξυπνώντας με επίτηδες. Τότε τους έβριζα, αυτοί όμως γελούσαν και ξανάρχονταν λίγες ώρες αργότερα να με ξαναξυπνήσουν με την πρόφαση μιας νέας έρευνας.

Μια νύχτα, μπουχτισμένος πια απ' αυτές τις προκλήσεις, γέμισα έναν κουβά με νερό και κουλουριάστικα κάτω από το παράθυρο του κελιού. Περίμενα εκεί καπνίζοντας πότε-πότε ένα τσιγάρο να περάσουν να ελέγξουν τα κάγκελα πράγμα που δεν άργησε να συμβεί. Όταν έφτασαν στο παράθυρο φώτισαν το κελί και ξαφνιασμένοι που δεν βρισκόμουν εκεί άρχισαν να με φωνάζουν:

-Ταρίο, βγες να σε δούμε.

Δεν απάντησα, προκαλώντας τους έτσι να πλησιάσουν πιο κοντά στο παράθυρο.

-Ταρίο, άσε τις χαζομάρες και βγες, μου φώναξαν ξανά.

Άρπαξα τον κουβά και ανασπώθηκα απότομα πετώντας απάνω τους το νερό.

-Καργιόλη! με έβρισαν. Τώρα θα δεις, πρόσθεσαν.

Τους είχα πετύχει στα γεμάτα και έφυγαν στάζοντας. Γέλασα παρότι ήξερα ότι αυτό θα μου δημιουργούσε προβλήματα. Ντύθηκα και φόρεσα τα παπούτσια μου, έτοιμος για το χειρότερο.

Λίγα λεπτά αργότερα εμφανίστηκαν στην πτέρυγα. Ήρθαν καμιά ντουζίνα κραδαίνοντας ρόπαλα στα χέρια, με τον υπαρχιφύλακα επικεφαλής, όπως είδα από τη χαραμάδα στο παραθυράκι επιτήρησης της πόρτας. Το άνοιξαν.

-Ταρίο, πρέπει να σου αλλάξουμε κελί, μου εξήγησε ο ένας τους.

-Με τίποτα.

-Θες να μπούμε με το ζόρι;

-Δοκιμάστε, να δούμε, απάντησα, ενώ άρπαζα την καρέκλα και ξεκολλούσα ένα από τα μεταλλικά της πόδια

-Έλα, Ταρίο, μη δυσκολεύεις τη ζωή σου.

-Εμένα οι μόνοι που μου δυσκολεύουν τη ζωή είστε εσείς και μου έχετε πρήξει τ' αρχίδια κάθε νύχτα...

-Δώσε μας το σίδερο και δεν τρέχει τίποτα, εντάξει; μου είπε ένας δεσμοφύλακας και πλησίασε στο παραθυράκι. Τα χνώτα του βρωμοκοπούσαν αλκοόλ.

-Όχι.

Μίλησαν μεταξύ τους και ύστερα έφυγαν. Ήταν έκπληξη για μένα, αλλά δεν επέστρεψαν. Μου έστειλαν έναν γιατρό τα χαράματα για να μου μιλήσει και να είναι μάρτυρας για τη συμπεριφορά μου:

-Ταρίο.

-Τι θέλεις;

-Μπορούμε να μιλήσουμε στο κελί;

-Σύμφωνοι, αλλά να μην πλησιάσει κανένας φύλακας.

-Όχι, μόνο εσύ και εγώ, σύμφωνα;

-Εντάξει.

Ζήτησε το κλειδί του κελιού από έναν δεσμοφύλακα, άνοιξε την πόρτα και μπήκε. Έκλεισαν την πόρτα πίσω του. Μιλήσαμε:

-Τι έγινε χθες; με ρώτησε.

-Με ξυπνούν κάθε νύχτα και εγώ τους πέταξα νερό. Ήρθαν μεθυσμένοι και με προκαλούσαν.

-Και τι θα κάνεις τώρα;

-Απεργία πείνας και δίψας μέχρι να με αφήσουν ήσυχο, να με βγάλουν στο προαύλιο μαζί με άλλους και να μου δώσουν πίσω το ραδιόφωνο που μου έχουν παρακρατήσει.

-Γιατί το έχουν κρατήσει;

-Για να με γαμήσουν και να κάνουν το κελί πιο ανυπόφορο. Φαίνεται ότι ο διευθυντής και ο υποδιευθυντής Ασφαλείας δεν μου συγχωρούν ότι προσπάθησα να δραπετεύσω και παίρνουν εκδίκηση. Δεν ξέρω...

-Θα μιλήσω μαζί τους να δω τι μπορούμε να κάνουμε εμείς, όμως μην κάνεις απεργία πείνας ή δίψας γιατί θα βλάψεις τον ίδιο σου το εαυτό.

-Το ίδιο κάνει, θα προχωρήσω, είμαι αποφασισμένος.

-Όπως θέλεις. Καλύτερα να μου δώσεις το σίδερο και την καρέκλα. Δεν θα σου κάνουν τίποτα. Σου δίνω το λόγο μου.

-Πάρτα.

-Θα μιλήσω στον διευθυντή, στο υπόσχομαι.

-Καλά.

Δεν πήρα πρωινό. Ούτε μεσημεριανό, ούτε βραδινό. Δήλωσα ότι κατεβαίνω σε απεργία πείνας και δίψας και ξάπλωσα στο ράντσο. Δεν βγήκα στο προαύλιο ούτε έξω από το κελί, εκτός από τη στιγμή που πήγα στην καντίνα να αγοράσω καπνό. Κάθε μέρα έρχονταν οι γιατροί σε μια μάταιη προσπάθεια να με πείσουν να σταματήσω την απεργία. Είχα στείλει δύο γραπτά στον Δικαστή καθιστώντας υπεύθυνο τον ίδιο και τη Διεύθυνση για ό,τι μου συμβεί. Κράτησα την ίδια στάση και τις πέντε μέρες που έκαναν μέχρι να αποφασίσουν να υποχωρήσουν στα αιτήματά μου. Μου το ανακοίνωσε ένας γιатρός.

-Ταρίο, μου είπε, θα σου δώσουν το ραδιόφωνο και θα βγαίνεις μαζί με άλλους στο προαύλιο. Αυτό με τον έλεγχο τη νύχτα θα συνεχιστεί αλλά δεν θα σε ξυπνούν ούτε θα σε φωτίζουν με το φακό. Τι λες;

-Ποιος τα είπε αυτά; ρώτησα.

-Μου τα είπε ο Δον Χοακίν, ο διευθυντής, πριν από ένα λεπτό.

-Καλά, πες του ότι σταματώ την απεργία.

-Ωραία.

Το μέτρο αυτό μας ευνόπησε όλους γιατί έπρεπε να βγάξουν μαζί μου τους τιμωρημένους συγκρατούμενους και έτσι κυκλοφορούσε ο καπνός με μεγαλύτερη άνεση στην πτέρυγα, οπότε έσπαγα την αυστηρή πειθαρχία της απομόνωσης. Κάτι βγάλαμε από όλα αυτά. Όσο για μένα, το ραδιόφωνο θα έκανε τις μέρες πιο ευχάριστες και άνετες, όσο θα έψαχνα σύντροφο και στοιχεία για να επιχειρήσω μια καινούργια απόδραση.

Μου έκανε μια επίσκεψη η ψυχολόγος. Συνομιλήσαμε στο μικρό νοσηλευτήριο της πτέρυγας.

-Γεια σας, Ταρίο, πώς σας βρίσκω;

-Πολύ καλά.

-Συνεχίζετε ακόμη την απεργία;

-Όχι πια.

-Με έστειλαν από τη Διεύθυνση, μου είπε σε σοβαρό τόνο. Θέλουμε να μάθουμε αν θα επιμένετε στη στάση σας ή αν, αντιθέτως, θα συνεργαστείτε.

-Ποια είναι η στάση μου; τη ρώτησα.

-Ελάτε, Ταρίο, ξέρετε σε τι αναφέρομαι. Απορρίπτετε τον τρόπο λειτουργίας, δεν δείχνετε καθόλου σεβασμό στους επαγγελματίες που εργάζονται εδώ και κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν και είστε αρνητικός σε κάθε απόπειρα διαλόγου. Είναι πάρα πολύ δύσκολο να συζητήσει κανείς μαζί σας.

-Τώρα, δεν συζητάμε;

-Ναι, αλλά η προσπάθειά μας είναι να συνεργαστείτε για να μπορούμε να σας βγάλουμε από εδώ, να πάτε σε άλλη πτέρυγα. Μην νομίζετε ότι θα αντέξετε για πολύ ακόμη σ' αυτή την κατάσταση, στο τέλος θα το μετανιώσετε. Εμείς είμαστε το σύστημα και είναι ανώφελο να ξεγεύρεσαι κόντρα στο σύστημα. Το μόνο που θα πετύχετε έτσι είναι να μείνετε μερικά χρόνια παραπάνω στο κελί, τη στιγμή που θα μπορούσατε να έχετε άλλα ωφελήματα...

-Κοιτάξτε δεσποινίς, το σύστημα για το οποίο τόσο κομπάζετε εμένα μου φαίνεται εντελώς σκατά. Να έχετε ανθρώπους κλεισμένους σε πειθαρχικά κελιά χωρίς να μπορούν να καπνίσουν μου φαίνεται πράξη ανώφελου σαδισμού. Όσο για το πρόγραμμά σας, δεν εκφράζω τη γνώμη μου για να μην πληγώσω την ευαισθησία σας, φαίνεται όμως ότι με απηδιάζει. Έκανα μια μικρή παύση και μετά συνέχισα. Όσον αφορά το διάλογο, εσείς είστε οι λιγότεροι ενδεδειγμένοι να μου καταλογίσετε έλλειμμα επικοινωνίας, επειδή δεν μπορείτε να αραδιάσετε δέκα λέξεις στη σειρά χωρίς να κλείνετε εκεί μια καλυμμένη απειλή ή έναν εκβιασμό. Το πρόβλημα, δεσποινίς, δεν βρίσκεται σε μένα. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι δεν εφαρμόζεται αποτελεσματικά ο Σωφρονιστικός Κώδικας, αλλά παραβιάζεται διαρκώς με τις καταχρήσεις εξουσίας. Εσείς παραβιάζετε τον κανονισμό και το νόμο,

αντί να δημιουργείτε θέσεις αμειβόμενης εργασίας για τους κρατούμενους και τις κρατούμενες. Φτιάχνετε μικρές δικτατορίες. Καταναγκαστική άμισθη εργασία χωρίς κανένα ευεργέτημα και ατέλειωτες τιμωρίες για όσους δεν υποτάσσονται σ' αυτή τη μεταχείριση που τόσο επαινείτε. Πώς να κάνεις διάλογο με κάποιον που βασίζει το λόγο του στα βασανιστήρια, την κατάχρηση εξουσίας και τον εκβιασμό; Πιστέψτε με, δεν είστε τόσο τίμια, καλή και επαγγελματίας όσο νομίζετε...

Τα λόγια μου την ξάφνιασαν.

-Αυτός που είναι κρατούμενος εδώ επειδή παραβίασε το νόμο είστε εσείς και όχι εγώ. Μπορεί οι θεσμοί να μην είναι εντελώς τέλειοι, πιστεύουμε όμως σε αυτό που κάνουμε και το κάνουμε έντιμα. Και να ξέρετε ότι εδώ η πλειονότητα των κρατουμένων εργάζονται και σβήνουν τη μισή ποινή τους, πράγμα που εσείς αμφιβάλω ότι θα το κατορθώσετε ποτέ με τέτοια προκλητική συμπεριφορά.

-Καλά, θα δούμε, απάντησα και σπκώθηκα τερματίζοντας τη συνέντευξη.

Εκείνα τα λόγια αποτελούσαν μια προειδοποίηση. Ήθελαν να υπογραμμίσουν ότι βρισκόμουν εντελώς στο έλεός τους και ότι μπορούσαν να μου κάνουν ό,τι θεωρούσαν κατάλληλο για το χειρισμό μου. Ήξεραν ότι ήμουν οροθετικός και ότι αυτό βάραινε ψυχολογικά στο ηθικό μου, πράγμα που, μαζί με τα πειθαρχικά κελιά και την παρακράτηση της αλληλογραφίας μου, το μόνο συναισθηματικό στήριγμα μέσα στη φυλακή, μια και η μεγάλη απόσταση της οικογένειας από τη φυλακή εμπόδιζε οποιοδήποτε άλλο είδος επαφής, θα με έκανε να το ξανασκεφτώ και να υποχωρήσω.

Αν τα κατάφερναν θα ήταν μια επιτυχία απέναντι στη Διεύθυνση της Μαδρίτης. Για αυτούς ήμουν απλώς ένα πειραματόζωο στο οποίο δοκίμαζαν διαφορετικά είδη καταστολής. Πράγματι, από τη στιγμή που ένας άνδρας και μια γυναίκα περνάγαμε αλυσοδεμένοι τον περίβολο της φυλακής μετατρέπομασταν σε αντικείμενα πειραματισμών για τις ομάδες των γιατρών, των εκπαιδευτικών, των ψυχολόγων ή των δεσμοφυλάκων. Οι επιτυχίες αυτών των επιστημόνων της απανθρωποίησης και των βασανιστηρίων επάνω σε εμάς, στα πειραματόζωα, μεταφράζονταν σε διοικητικές αμοιβές, σε προαγωγές.

Ηχούσε σκληρό, ήταν όμως η πραγματικότητα, μια πραγματικότητα απαίσια που οποιοδήποτε ανθρώπινο πλάσμα μπορούσε να υποστεί αν διέπραττε απλώς ένα λάθος, έμπαινε φυλακή και, μέσα πια εκεί, επέμενε να διατηρεί ακέραια την αξιοπρέπεια, τα συναισθήματα και τις αξίες του. Το σύστημα τρεφόταν με ανθρώπινη σάρκα. Σε υποχρέωνε να ενταχθείς σ' αυτό με τον εκβιασμό της φυλακής, και όταν βρισκόσουν μέσα σ' αυτήν, με την τιμωρία. Η ψυχολόγος, με το λόγο της και την υπεράσπιση τέτοιων

μεθόδων, ταυτιζόταν με τους ποταπούς, άθλιους και ελεεινούς τεχνοκράτες που με την καταδικαστέα και κατακριτέα τεχνική τους εξολόθρευαν ανελέητα τις λιγότερο ευνοημένες κοινωνικές τάξεις και ιδιαίτερα εκείνους που αντιδρούσαν περισσότερο. Όλο αυτό το καταπιεστικό σύστημα που βασιζόταν στη διαρκή απειλή της τιμωρίας, στερημένο από κάθε αξιοπιστία, ήταν βραδυκίνητο και ανόητο μια και αντί να προωθεί τη συνύπαρξη, την κατάστρεφε, υποβιβάζοντας αυτούς που το ασκούσαν, γεννώντας μίσος και βία σ' αυτούς που το υπέμεναν.

Ένα σύστημα βασισμένο στη σωφρονιστική τρομοκρατία, το οποίο οι μισθοφόροι του τύπου το φτιασίδωναν και οι δικαστές το επέτρεπαν, παραλείποντας να αποδεχθούν τις ευθύνες τους, οχυρωμένοι πίσω από την εξουσία που διέθεταν και η οποία τους έκανε άτρωτους, κίβδηλες άγιες εικόνες. Έτσι όταν γινόταν κάποια καταγγελία για κακομεταχείριση ή παράβαση του κανονισμού στον δικαστή Επιτήρησης, αυτός περιοριζόταν να διαβεβαιώσει ότι τα πεπραγμένα της Διεύθυνσης είναι καλώς καμωμένα. Τότε κατέφευγες στο περιφερειακό Δικαστήριο, το οποίο με τη σειρά του επικύρωνε την απόφαση του Δικαστή. Τελικά κατέφευγες στο Συνταγματικό Δικαστήριο και ύστερα από μερικά χρόνια μπορεί να κέρδιζες την υπόθεση, τότε όμως σε μετέφεραν σε άλλη φυλακή και εκεί έπρεπε να ξαναρχίσεις από την αρχή.

Όλα καλά τακτοποιημένα, δίχως ρωγμές, νομότυπα: δημοκρατικά.

Κατάφερα να τηλεφωνήσω έξω. Έμαθα ότι ο φίλος μου ο Τσίκο είχε ξανασυλληφθεί κατηγορούμενος για ληστεία τράπεζας. Από εδώ και πέρα θα βασιζόμουν αποκλειστικά στον εαυτό μου.

Αποφάσισα να μιλήσω στον Κααμάνιο, για να οργανώσουμε μια ομηρία στην πτέρυγα και να δραπετεύσουμε μεταμφιεσμένοι σε φύλακες. Μου είπε ότι θα το σκεφτεί και θα μου απαντήσει.

Ήρθε το καλοκαίρι και μαζί μ' αυτό η ζέστη. Έκανα πλιοθεραπεία για να μαυρίσω και να γιατρευτώ λίγο από τα σπυράκια που γέμιζαν την πλάτη και το μεγαλύτερο μέρος του στήθους μου. Με βοηθούσε ένας φυλακισμένος από τα Κανάρια που τον είχαν βάλει στο καθεστώς κράτησης πρώτου βαθμού, ο οποίος μου καθάριζε καθημερινά τις πληγές με βαμβάκι και ιώδιο αναμειγμένο με οινόπνευμα. Τον γνωρίζαμε με το παρανόμι Μαλάχε και ήταν ένας θαυμάσιος σύντροφος, τον οποίο εκτιμούσαμε πολύ γιατί ήταν πολύ ειλικρινής.

Χάρη στις φροντίδες του επουλώθηκαν σχεδόν όλες μου οι πληγές. Στην πτέρυγα όλες τις μέρες η μονοτονία ήταν ίδια. Έκανε ανυπόφορη ζέστη γι' αυτό συνήθιζα να βγαίνω στο προαύλιο με μερικούς κουβάδες νερό, έβγαζα τα ρούχα μου και έκανα ντους. Ύστερα ξάπλωνα για πλιοθεραπεία. Τα απο-

γεύματα καθόμουν στο τραπέζι και έγγραφα στα τετράδια σκέψεις και ποιήματα. Σκέφτηκα ακόμη να γράψω ένα βιβλίο για όλα αυτά, τελικά όμως εγκατέλειψα την ιδέα γιατί δεν είχα εμπιστοσύνη στην αφηγηματική μου ικανότητα. Δεν ήμουν έτοιμος, γι' αυτό συνέχισα να γράφω μικρές σκέψεις και ο μόνος μου αναγνώστης ήταν ο Μαλάχε. Επέληπτα τον εαυτό μου για το αιμάσσουν ύφος μου που υπολάνθανε πάντα σε όλα τα γραπτά μου, όμως αυτός ήταν ο τρόπος μου να βλέπω τον κόσμο, να καταλαβαίνω τον άνθρωπο, να αποτυπώνω την απδία μου για όσα υπήρχαν πίσω από τους τοίχους.

Το φαγητό ήταν πάντα καλό και η συμπεριφορά των γιατρών σωστή. Δεν είχα ξανά κρίσεις ταχυκαρδίας χάρη σε μια αγωγή με τρανξίλιουμ 50 που μου είχαν χορηγήσει και έτσι μπορούσα να κοιμάμαι βαθιά τη νύχτα. Ωστόσο, οι σχέσεις μου με τους δεσμοφύλακες συνεχώς επιδεινώνονταν, μέχρι που έγιναν σχεδόν ανυπόφορες. Τους μισούσα και με μισούσαν, ήταν αναπόφευκτο.

Ένα απόγευμα του Ιουλίου είχα μια λογομαχία με έναν από αυτούς γιατί προσπαθούσε να με κλείσει στο κελί νωρίτερα από την κανονισμένη ώρα. Αρνήθηκα να μπω ζητώντας του να με βάλει αυτός. Τότε πήγε να ζητήσει ενισχύσεις και επέστρεψε με κάμποσους συναδέλφους του.

Εγώ, απ' τη μεριά μου, έσπασα ένα σκουοπέξυλο και οχυρώθηκα στο δεύτερο όροφο του κτιρίου. Ο υπαρχιφύλακας μού μίλησε από κάτω:

-Ταρίο, πέτα το ρόπαλο και μπες στο κελί.

-Όχι, μέχρι να έρθει η ώρα για το κλείσιμο.

-Θες να ανεβούμε για να σε κατεβάσουμε; απάντησε.

-Εσύ ξέρεις, όποιος ανεβεί όμως θα του σπάσω το κεφάλι...

Μόλις το είπα αυτό, άρχισαν να ανεβαίνουν όλοι μαζί τη σκάλα και σταμάτησαν λίγα μέτρα από εκεί που τους περίμενα.

-Ταρίο, δώσ' μου το ρόπαλο, ζήτησε ο υπαρχιφύλακας.

Και να το έδινα πάλι θα με έδερναν, γι' αυτό αρνήθηκα:

-Όχι και μην πλησιάζεις άλλο...

Με αγνόησαν και συνέχισαν να ανεβαίνουν, σκαλί-σκαλί. Όταν έφτασαν στο ύψος μου κατάφερα ένα χτύπημα με το σκουοπέξυλο σε έναν από αυτούς και στη συνέχεια άναψε η συμπλοκή από την οποία στο τέλος βγήκα νικημένος και με πήγαν σέρνοντας και κλωτσώντας με στο κελί. Έκαναν έρευνα και έσκισαν μπροστά μου τις φωτογραφίες της οικογένειάς μου και κάποια γράμματα, πετώντας τα υπόλοιπα στο πάτωμα. Κατάσχεσαν το σημειωματάριο όπου έγγραφα τις σκέψεις μου, έσπασαν το ραδιόφωνο. Αφού ικανοποίησαν την ποταπότητά τους με κλείδωσαν μέσα στο κελί.

-Την άλλη φορά θα σου σπάσουμε τα πόδια, κατάλαβες; με απείλησε ο υπαρχιφύλακας, μέσα από το παραθυράκι της πόρτας. Δεν θέλω να

Ξανακούσω ούτε ένα παράπονο από τους υπαλλήλους για σένα, να το θυμάσαι.

Όταν έφυγαν, μάζεψα τα γράμματα και τις σκισμένες φωτογραφίες, και τακτοποίησα λίγο όλα εκείνα τα χάλια. Μερικές φωτογραφίες κατάφερα να τις κολλήσω με σελοτέιπ, άλλες όμως έπρεπε να τις πετάξω. Τα κατάφερα και με το ραδιόφωνο. Ήμουν οργισμένος.

Έπλυνα στο νιπτήρα το αίμα που κυλούσε από το στόμα μου και κοιτάχτηκα στον καθρέφτη. Το ένα μου μάγουλο ήταν κοκκινισμένο και μάντευα τα ίχνη κάμψων χτυπημάτων στη γδαρμένη μου πλάτη. Με φώναξε ο Χουάν Κααμάνιο. Μιλήσαμε μέσα από τα παράθυρα:

-Τι συνέβη;

-Τίποτα. Τα σκέφτηκες αυτά που είπαμε; του απάντησα.

-Ναι, είμαι σύμφωνος.

-Ωραία, τότε θα τα συζητήσουμε.

-Πώς είσαι τώρα;

-Λίγο μελανιασμένος αλλά πολύ καλά και με ψηλό πθικό.

Την επόμενη μέρα, την ώρα του προαυλισμού, έβγαλα από μία πόρτα δύο κομμάτια μέταλλο από τα οποία θα φτιάχναμε δύο μαχαίρια. Έδωσα το ένα στον Κααμάνιο και ετοίμασα το δικό μου, στο οποίο έκανα κοφτερή τη μύτη.

Το απόγευμα εμφανίστηκε στη φυλακή ο δικαστής Επιτήρησης και έστειλε να με φωνάξουν. Δέχτηκα να μιλήσω μαζί του και με οδήγησαν σε ένα από τα γραφεία της Διοίκησης. Με περίμενε μαζί με τον εισαγγελέα. Με χαιρέτησε και απάντησα ευγενικά στο χαιρετισμό του.

-Καθίστε, μου πρότεινε. Βρισκόμαστε εδώ επειδή λάβαμε διάφορες καταγγελίες από εσάς και άλλους συγκρατούμενούς σας, που καταγγέλουν κακομεταχείριση στην πτέρυγα της απομόνωσης. Τι έχετε να πείτε για αυτό; με ρώτησε δείχνοντας μια στοίβα έγγραφα που είχαν το όνομα και τα γράμματά μου πάνω στο μεταλλικό τραπέζι.

-Βλέπετε το ηρησμένο πρόσωπό μου; του έδειξα. Λοιπόν, αυτό αποτελεί απλώς μια μικρή απόδειξη για αυτά που συμβαίνουν συχνά. Άλλη απόδειξη είναι αυτά τα σημάδια, συνέχισα δείχνοντάς του την πλάτη μου, που, θα συμφωνήσετε μαζί μου, δύσκολα θα μπορούσα να τα προκαλέσω μόνος μου.

-Πότε συνέβη αυτό; με ανέκρινε ο εισαγγελέας.

-Χθες.

-Για ποιο λόγο; ρώτησε ο δικαστής.

-Επειδή αρνήθηκα να μπω στο κελί, αφού δεν είχε τελειώσει το ωράριο του προαυλισμού.

-Δεν σας πιστεύω, παρενέβη ο εισαγγελέας. Το Κατάστημα, σε περίπτωση που δεν το γνωρίζετε, έχει υποβάλει μια αναφορά εναντίον σας ότι επιτεθή-

κατε σε έναν υπάλληλο με ρόπαλο. Επίσης, έχουμε διαβάσει το φάκελό σας. Πριν από λίγο καιρό είχατε επιτεθεί σε υπάλληλο με μαχαίρι για να μπορέσετε στη συνέχεια να μαχαιρώσετε έναν συγκρατούμενό σας, έχετε συμμετάσχει σε στάσεις και εξεγέρσεις, ενώ αναφέρονται και κάποιες απόπειρες απόδρασης. Πώς περιμένετε να σας πιστέψουμε με τέτοιο φάκελο;

-Κοιτάξτε, είναι αλήθεια ότι χτύπησα έναν φύλακα με σκουπόξυλο, βρισκόμουν όμως σε αυτοάμυνα. Με έχουν πάρα πολύ καιρό στην απομόνωση, υποκλέπτουν την αλληλογραφία μου χωρίς δικαστική εντολή, σπάνε τα πράγματά μου, με απειλούν και με εκβιάζουν συνεχώς, παραβιάζουν τον Κανονισμό εναντίον μου όποτε τους κάνει κέφι και θέλετε να τους αφήνω να με δέρνουν χωρίς να αντιδρώ; Αν εσείς είχατε κάνει τη δουλειά σας όλα αυτά θα είχαν αποφευχθεί...

-Υπαίτιος για αυτά είστε εσείς και όχι εμείς. Εσείς αντιπροσωπεύετε έναν κίνδυνο για τους άλλους και η απομόνωσή σας ή η παράταση του καθεστώτος πρώτου βαθμού αποτελεί απλώς μέτρο προφύλαξης μέχρι να αποδείξετε με τη συμπεριφορά σας, εμπράκτως, ότι είστε έτοιμος να συμπεριφερθείτε με άλλους ανθρώπους.

-Βλέπω ότι γρήγορα αποφανθήκατε, τους απάντησα. Αναρωτηθήκατε ποτέ γιατί υπάρχει η βία στις φυλακές; Εγώ είμαι οροθετικός, κύριοι, και εμείς οι οροθετικοί ασθενείς δολοφονούμαστε ουσιαστικά χωρίς περιθάλψη. Δεν λέω ότι αυτό γίνεται άμεσα, αλλά ότι με τις τιμωρίες και τα πειθαρχικά μέτρα επιδεινώνεται συνεχώς η υγεία και το ηθικό όσων είναι σαν και μένα μέσα στη φυλακή. Δεν σας φτάνει που αρνείστε την εφαρμογή του άρθρου 60 αλλά μας ξυλοφορτώνετε, μας υποτάσσετε και μας καταδιώκετε με τους κανονισμούς σας. Και όσο συμβαίνουν αυτά εσείς παραμένετε ατάραχοι, υπερόπτες και απλησίαστοι. Αυτή η περιφρόνηση για τη ζωή των άλλων που δείχνετε εσείς και το κράτος καθημερινά με αυτή την απρόσιτη και αλαζονική συμπεριφορά της νοσηρής υπεροψίας σας σκοτώνει κάθε καλό συναίσθημα ή ανθρωπιά σε αυτούς που την υπομένουν, ανάμεσα σε αυτούς και σε μένα. Συνεπώς εσείς είστε οι υπεύθυνοι σε μεγάλο βαθμό για τη βία που τόσο επικρίνετε. Καταδικάζετε και στέλνετε τους ανθρώπους στη φυλακή, ύστερα όμως κάνετε πως δεν καταλαβαίνετε τι συμβαίνει εκεί μέσα. Αυτό είναι το πρόβλημα κατά τη γνώμη μου...

-Ωραία, με δέκοψε ο δικαστής, φερθείτε εσείς καλά και εγώ θα τους πω να σας βγάζουν μαζί με άλλους συγκρατούμενούς σας και να σεβαστούν τα δικαιώματά σας, αρκεί να το κερδίσετε αυτό με τη συμπεριφορά σας. Όλα εξαρτώνται από τη στάση που θα τηρήσετε...

-Δηλαδή, από το να μην κάνω τίποτε, ε;

-Όλα εξαρτώνται από τη συμπεριφορά σας, το επαναλαμβάνω.

-Κάντε ό,τι νομίζετε, αν όμως συμβεί κάτι μετά μη μου ρίξετε το φταίξιμο. Μη μου φορτώσετε όλη την ευθύνη...

-Αυτό είναι απειλή; ρώτησε ο εισαγγελέας.

-Όχι είναι η αλήθεια. Αν για σας δικαιοσύνη σημαίνει μια στατική ισορροπία στην οποία ο ζυγός γέρνει προς την πλευρά των ισχυρών μέσω ενός συστήματος εγγυήσεων, ευεργετημάτων και νομικών παγίδων, ενώ παραμένει άκαμπτη και άτεγκτη με αυτούς που δεν έχουμε την οικονομική δυνατότητα να υπερασπίσουμε τον εαυτό μας, τότε μην περιμένετε να πιστέψω στη μέθοδό σας, ούτε να σταυρώσω τα χέρια όσο εσείς αποφασίζετε τι θα κάνετε με τη ζωή μου.

-Με τέτοιες ιδέες θα περάσετε πολύ καιρό στη φυλακή, Ταρίο, κατέληξε ο εισαγγελέας.

-Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε, πρόσθεσε ψυχρά ο δικαστής.

Ξαναγύρισα στο κελί. Εκεί έγραφα ένα σημείωμα στον Χουάν Κααμάνιο, για να κανονίσουμε την ομηρία και στη συνέχεια την απόδραση. Το σχέδιο ήταν να πιάσουμε κάποιους φύλακες, να τους κλειδώσουμε, να ντυθούμε με τα ρούχα τους, να περάσουμε τον περίβολο και να βρεθούμε στο δρόμο. Βασιζόμασταν στο ότι όλα θα πήγαιναν καλά. Ευχόμουν με όλη μου την ψυχή να πάνε όλα καλά για να γαμήσω όλον εκείνο το συρφετό και να τους αφήσω στα κρύα του λουτρού. Ήμουν σίγουρος ότι θα τα κατάφερα, έπρεπε να τα καταφέρω.

Το πρωί της 5 Ιουλίου έφεραν στην πτέρυγα έναν ανήλικο κρατούμενο. Ήταν παιδί. Αγνοούσα τι είχε κάνει για να τον φέρουν εκεί, όταν όμως μια ομάδα δεσμοφύλακες τον έβαλαν μέσα σε ένα κελί και άρχισαν να τον ψεκάζουν με σπρέι, άρχισα να χτυπώ την πόρτα και να τους βρίζω.

-Τι τρέχει, Ταρίο; ρώτησε ένας.

-Τρέχει ότι είστε ένα τσούρμο δειλοί βασανιστές, φώναξα.

Άνοιξαν το κελί. Κρατούσαν ρόπαλα και όρμησαν μέσα χτυπώντας με, χωρίς να μου δώσουν ούτε χρόνο ούτε χώρο για να απαντήσω. Ύστερα έφυγαν αφού πρώτα με απείλησαν. Στη φυλακή απαγορεύεται να βοηθάς τους άλλους ή να εκδηλώνεις δημόσια την αντίθεσή σου με τις μεθόδους αυτών των κτηνών.

Παρόλα αυτά και παρόλο το ξύλο οι κρατούμενοι έπρεπε να συνεχίζουμε να βοηθάμε ο ένας τον άλλον αν θέλαμε να επιβιώσουμε και να βγούμε από όλα αυτά με μια ελάχιστη αξιοπρέπεια.

Το απόγευμα δέχτηκα τη δυσάρεστη επίσκεψη ενός δεσμοφύλακα που τον ήξερα από τη φυλακή της Σαμόρα. Στη φυλακή εκείνη είχε απολαύσει έναν ξυλοδαρμό μου μαζί με τους ομοίους του και τώρα προσπαθούσε να με προκαλέσει με την υπόμνηση εκείνης της «ηρωικής» του πράξης.

-Τι τρέχει, καργιόλη; μου είπε από το παραθυράκι της πόρτας, δεν χόρτασες ξύλο; Πρόσεξε γιατί σήμερα είμαι εγώ βάρδια και με την παραμικρή πουσιτιά, ξέρεις... Ή δε με θυμάσαι;

Θυμόμουν τέλεια.

-Φυσικά σε θυμάμαι, απάντησα, πλησιάζοντας στην πόρτα.

-Ωραία, γιατί δεν θέλω να σ' ακούσω όλο το απόγευμα, κατάλαβες;

Δεν απάντησα σ' αυτή την πρόκληση. Μία ώρα ύστερα από εκείνη την επίσκεψη μου άνοιξαν να βγω στο προαύλιο. Στη μία παντόφλα μου είχα κρυμμένο ένα μικρό μαχαίρι, οικιακής κατασκευής, σιδερένιο. Εκείνος ο σκύλας γιος θα πλήρωνε όσα είχα μαζεμένα. Δεν είχα πρόβλημα να περάσω το μαχαίρι από την έρευνα που μου έκαναν κάθε φορά που έβγαινα από το κελί. Αυτός βρισκόταν στην πόρτα που έβγαινε στο προαύλιο και κατευθύνθηκα προς τα εκεί. Το πρόσωπό του αντανάκλουσε την τυπική χυδαιότητα εκείνων που νιώθουν προστατευμένοι από μια στολή, ένα διακριτικό και ένα ολόκληρο σύστημα. Εκείνων που γνωρίζουν ότι μπορούν να ενεργούν ατιμώρητα χωρίς να φοβούνται δικαιοσύνη και νόμο. Ποιος άλλος εκεί ήταν ο μόνος νόμος και η μοναδική δικαιοσύνη; Πήγε να μου πει κάτι όταν η γροθιά μου τον χτύπησε στο πρόσωπο, κάνοντάς τον να τρεκλίσει και να πέσει κάτω. Εντελώς αιφνιδιασμένος από το ότι ένας κρατούμενος είχε τολμήσει να σηκώσει χέρι ανασπώθηκε στα τέσσερα, έτρεξε ύστερα στο φυλάκιο και ξαναβγήκε οπλισμένος τώρα με ένα ρόπαλο.

-Τώρα θα χεστείς απάνω σου, φώναξε έξω φρενών, απειλητικά, καθώς ορμούσε καταπάνω μου. Έσκυψα, γονάτισα στο ένα πόδι και έβγαλα από την παντόφλα το μαχαίρι. Μόλις το είδε σταμάτησε, πέταξε το ρόπαλο και σήκωσε τα χέρια δείχνοντάς μου ότι δεν θα φέρει αντίσταση. Το πρόσωπό του ήταν ένα ολόκληρο ποίημα:

-Ήρεμα, Ταρίο, σε παρακαλώ...

Τον πλησίασα και τον άρπαξα από το πουκάμισο αναγκάζοντάς τον να γονατίσει μπροστά μου. Του έριξα μια μαχαίριά στο ύψος του κεφαλιού του που καρφώθηκε στο χέρι που κάλυπτε το πρόσωπό του. Φοβόταν και έτρεμε.

-Τι έγινε, δεν είσαι τόσο *kie* τώρα, ε; του φώναξα εκτός εαυτού. Είσαστε παλικαράδες μόνο κοπαδιαστά μπροστά σε ένα γυμνό και ανυπεράσπιστο παιδί, ε; πρόσθεσα με έναν ξεκάθαρο υπαινιγμό για τον ξυλοδαρμό στη Σαμόρα.

-Ησύχασε, φίλε, ψύχασε, θα τα ταχτοποιήσουμε όλα, ήρεμα, ε; μου φώναξε ο άλλος φύλακας, από την άλλη πλευρά της πτέρυγας.

-Μην κάνεις καμιά χαζομάρα, Ταρίο, σε παρακαλώ, ηρέμησε...

Κοίταξα τον όμηρό μου. Ήθελα να τον σκοτώσω αλλά δεν το αποφάσισα λογαριάζοντας τις συνέπειες που αυτή η πράξη θα μπορούσε να μου προκαλέσει.

Έτρεφα ακόμη ελπίδες και θεωρούσα ότι είχα επιλογές που μπορούσα να υλοποιήσω, γι' αυτό τελικά τον άφησα.

-Κοίτα, γουρούνι, θα σ' αφήσω. Αν όμως έρθεις καμιά φορά να πάρεις εκδίκηση και τολμήσεις να μου ξανακολλήσεις ορκίζομαι ότι θα σε σκοτώσω χωρίς δισταγμό. Έγινε σαφής;

-Ναι, Ταρίο, στο υπόσχομαι, δεν τρέχει τίποτα...

Γύρισα στο κελί. Έκλεισα την πόρτα και ξεφορτώθηκα το μαχαίρι περνώντας το στον Κααμάνιο από το παράθυρο. Ξάπλωσα στο κρεβάτι θυμωμένος και γεμάτος ένταση για όσα μπορούσαν να συμβούν στη συνέχεια.

Σε λίγο μια πολυάριθμη ομάδα φύλακες εμφανίστηκαν στην πτέρυγα, άνοιξαν το κελί, με έδεσαν με χειροπέδες και με πήγαν σε ένα άλλο. Δεν μου κόλλησαν, ούτε με απείλησαν, απλώς περιορίστηκαν στην αλλαγή κελιού, πήραν και τα πράγματά μου. Με ρώτησαν για το μαχαίρι και τους απάντησα ότι το είχα πετάξει στην τουαλέτα. Ύστερα με άφησαν μόνο μου δεμένο με τις χειροπέδες σε ένα άδειο κελί. Αργότερα ήρθε να με δει ο φύλακας που είχα χτυπήσει. Είχε επίδεσμο στο χέρι και φορούσε πολιτικά, γι' αυτό υπέθεσα ότι τον είχαν απολύσει. Μιλήσαμε από το παραθυράκι της πόρτας.

-Κοίτα, Ταρίο, ξέρω ότι στη Σαμόρα δεν ήταν καλά, όμως εκτελούσα διαταγές όπως και οι άλλοι υπάλληλοι, προφασίστηκε. Τα σημερινά με έκαναν να δω τα πράγματα με άλλο μάτι, στ' αλήθεια. Μίλησα στους συναδέλφους μου να μην κάνουν αντίποινα εναντίον σου για όλα αυτά...

-Καλά... απάντησα έκπληκτος από τη στάση του.

-Εδώ σιγά-σιγά αποκτηνωνόμαστε όλοι. Μη νομίζεις ότι για μένα είναι εύκολο πράγμα να δουλεύω εδώ, έτσι, αλλά κάτι πρέπει να κάνω για να ζήσω.

-Είναι προτιμότερο να πεινάσεις παρά να βασανίζεις για να φας, απάντησα.

-Ναι αλλά κάποιος πρέπει να κάνει αυτή τη δουλειά... Άκου, μήπως είχε αίμα ή τίποτα τέτοιο το μαχαίρι; Το λέω για τα αντισώματα του AIDS, μια και είσαι φορέας...

-Όχι, ήταν καθαρό.

-Ωραία, πρέπει να φύγω. Λυπάμαι πολύ που πρέπει τα πράγματα να γίνονται έτσι.

-Αυτή είναι η φυλακή, απάντησα συνοψίζοντας σ' αυτή τη κρίσιμη λέξη όλα τα κακά, λέξη που οι άντρες και οι γυναίκες όλου του κόσμου θα έκαναν καλά να την εξαφανίσουν μια όχι μακρινή μέρα από το πρόσωπο της Γης.

Μια μέρα έπειτα από εκείνο το συμβάν έφτασε στη φυλακή ο Χουάν Ρεδόντο Φερνάντες, πασίγνωστος δραπέτης από τη Χαέν. Τον έφεραν από

τη φυλακή της Ίμπισα. Ή άφιξή του προκάλεσε τη μεταγωγή του Χουάν Κααμάνιο ο οποίος κατάφερε να κρύψει στο κελί του πριν φύγει τα δύο μαχαίρια. Μου το είπε και ευχήθηκε καλή τύχη. Για λόγους ασφαλείας ο διευθυντής δεν ήθελε να υπάρχουν μαζεμένοι εκεί πάνω από δύο κρατούμενοι, γιατί έτσι θα μας έλεγχαν καλύτερα. Μου άλλαξαν πάλι κελί και μου έβγαλαν τις χειροπέδες. Μου επέστρεψαν επίσης τα πράγματά μου. Την ώρα του προαυλισμού πλησίασα στο παραθυράκι του κελιού όπου είχαν βάλει τον Χουάν Ρεδόντο και μιλήσαμε λίγα λεπτά. Η ματιά του ήταν σκληρή και διαπεραστική αν και την μαλάκωναν ένα ζευγάρι στρογγυλά γυαλιά, και από τις φαβορίτες του έβγαине το κορδόνι που τα συγκρατούσε στο λαιμό του.

-Γεια σου, με λένε Χοσέ, του συστήθηκα.

-Εμένα, Χουάν.

-Έχουμε πει πολλά και καλά για σένα με τον Γάρφια, του είπα, γι' αυτό αν χρειάζεσαι τίποτα μου το ζητάς, εντάξει;

-Για την ώρα δεν χρειάζομαι τίποτα. Πώς είναι τα πράγματα εδώ;

-Καλά, αν και οι δεσμοφύλακες είναι σκυλιά. Θα το δεις και μόνος σου.

-Ωραία, θα ταχτοποιήσω λίγο εδώ και θα τα πούμε, Χοσέ.

-Εντάξει.

Βγήκα στο προαύλιο να περπατήσω. Ήμουν χαρούμενος που βρισκόταν εδώ ο Χουάν, γιατί πίστευα ότι μαζί θα κάναμε κάτι θετικό. Μόλις γνωριζόμασταν καλύτερα θα του ανέφερα το σχέδιο που είχαμε ετοιμάσει με τον Κααμάνιο, για να το προχωρήσουμε οι δυο μας. Το εγγυούνταν οι τρεις αποδράσεις του και οι δέκα απόπειρες, γι' αυτό δεν είχα καμία αμφιβολία για τη μελλοντική μας συμφωνία να αποδράσουμε από την Τενερίφε 2. Στις 10 του μήνα η Ερέρα ντε Λα Μάντσα ξεσπκώθηκε και πάλι. Ο Βίκτορ Γιόπις, ο Κριστόμπαλ Μοράλ, ο Βάσκες Αγιούδε και ο Μπενίτο Τολεδάνο έπιασαν ομήρους μερικούς φύλακες και μια ψυχολόγο, και απελευθέρωσαν άλλους κρατούμενους που μπήκαν και αυτοί στην εξέγερση. Δεν ήταν μια εξέγερση με σκοπό την απόδραση αλλά είχε διεκδικητικό χαρακτήρα. Ήθελαν να καταγγείλουν την κατάσταση που επικρατούσε στις φυλακές, ήταν μια πράξη αλληλεγγύης στον APRE (R) και στις διεκδικήσεις που πρόβαλλε. Ζήτησαν να δημοσιοποιηθεί από τα ΜΜΕ ένας κατάλογος με πολλά αιτήματα, ανάμεσα στα οποία ξεχώριζαν η παύση των βασανιστηρίων στις ισπανικές φυλακές, η αποφυλάκιση όλων των ασθενών με AIDS και άλλες ανιάτες ασθένειες, η καταγγελία της πρόθεσης της Διεύθυνσης να σχηματίσει μια GAL στη φυλακή από κοινούς κρατούμενους με σκοπό να δολοφονήσει τους σπουδαιότερους πολιτικούς κρατούμενους, καθώς και το αίτημα να βελτιωθεί η ιατρική περίθαλψη μέσα στις φυλακές.

Στη διάρκεια αυτής της ομηρίας, η οποία ήταν απαραίτητη για να ακουστούν τα αιτήματα από την κοινωνία και να εξαναγκαστούν οι αρχές σε διαπραγματεύσεις, ο Κριστόπαλ Μοράλ κατάφερε κάμποσες μαχαιριές σε έναν κρατούμενο καταδικασμένο για βιασμό, προκαλώντας το θάνατό του. Το να είσαι βιαστής μέσα στη φυλακή ήταν πολύ επικίνδυνο, και αυτό ήταν το κίνητρο για το σκοτωμό εκείνο. Ο νόμος του μικρόκοσμου της φυλακής συχνά, ίσως υπερβολικά συχνά, φανεωνόταν σκληρός και ωμός. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι δεν μπορούσαμε να ανεχτούμε να βρίσκονται βιαστές στο ίδιο προαύλιο με εμάς. Εκείνος ο θάνατος αποδείκνυε στην κοινωνία και στη Διεύθυνση ότι οι κοινοί κρατούμενοι δεν δεχόμασταν βιαστές ούτε στις φυλακές και ότι αυτά τα ποταπά όντα δεν ανήκαν στον κόσμο μας. Ο βιαστής δεν είχε καμία αποδοχή ανάμεσα στους φυλακισμένους και ζούσε με το διαρκή φόβο μήπως αποκαλυφθεί, γι' αυτό κατά κανόνα βρίσκονταν σε ξεχωριστά τμήματα, μακριά από τους υπόλοιπους κρατούμενους, κάτω από την προστασία της Διεύθυνσης ή δούλευαν ως ορντινάντσες, στην κουζίνα ή σε θέσεις εμπιστών. Περιφρονημένοι από τη μάζα των φυλακισμένων, υποχρεώνονταν να μετατρέπονται σε συνεργαζόμενους, σε καρφιά και υπηρέτες των δεσμοφυλάκων, που είναι οι μόνοι φίλοι τους εκεί. Ήταν σοβαρό λάθος να αφήσουν εκείνον τον βιαστή στο ίδιο προαύλιο με τους υπόλοιπους κρατούμενους, όπως ήταν λάθος και η στιγμή που διάλεξαν να τον σκοτώσουν, γιατί ήταν προφανές ότι η κοινωνία δεν θα το καταλάβαινε: Φαινόταν κυνικό και υποκριτικό να ζητάς ανθρώπινα δικαιώματα, τη στιγμή που μόλις διέπραξες μια δολοφονία. Πώς να εξηγήσεις αυτή την παραφωνία; Δεν θα το καταλάβαιναν. Δεν ήξεραν τη φυλακή, ούτε την τρομακτική βία που μπορούν να γεννήσουν εκείνοι οι τοίχοι στους ανθρώπους που βρίσκονται κλεισμένοι εκεί. Παρά το θάνατο αυτόν οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν. Η Διεύθυνση αποδέχτηκε ύστερα από 28 ώρες ομηρίας να δώσει στη δημοσιότητα τον κατάλογο των αιτημάτων με αντάλλαγμα την απελευθέρωση των ομήρων επειδή άρχισαν να φοβούνται για τη σωματική τους ακεραιότητα. Το ραδιόφωνο μετέδωσε σε εθνικό δίκτυο πολλές φορές την ανακοίνωση που υπαγόρευαν οι κρατούμενοι και αυτοί, ακούγοντας να μεταδίδονται επακριβώς όλα όσα είχαν συμφωνηθεί στις διαπραγματεύσεις, απελευθέρωσαν τους ομήρους και μετά παραδόθηκαν.

Είχαν πετύχει το στόχο τους.

Η ενέργεια εκείνη έδωσε αφορμή στα ΜΜΕ, ιδιαίτερα σε εκείνα που επιζητούσαν τον εντυπωσιασμό, να αναφερθούν πολύ στο θέμα. Το όνομα του APRE (R) άρχισε να εμφανίζεται συχνά στις σελίδες των ειδήσεων αλλά και στα άρθρα γνώμης και ο Σύνδεσμος άρχισε να μαζικοποιείται. Είχε πολύ μεγάλη αποδοχή ανάμεσα στους κρατούμενους που βρίσκονταν

στο ειδικό καθεστώς. Οι καταγγελίες στους Δικαστές επόπτες των φυλακών για καταχρήσεις εξουσίας της Διεύθυνσης αυξάνονταν και επεκτείνονταν, προκαλώντας μεγάλη ενόχληση στους Σωφρονιστικούς Θεσμούς. Το αποτέλεσμα ήταν να αποστείλει η Γενική Διεύθυνση μια εγκύκλιο σε όλες τις φυλακές με αυστηρές διαταγές να υποκλέπτουν τις προφορικές και γραπτές επικοινωνίες των κρατουμένων που θεωρούνταν υπεύθυνοι του APRE (R) ή ενεργά μέλη του. Ήταν παράνομο, μπορούσαν όμως να το κάνουν, δεδομένου ότι διέθεταν τη στήριξη και τη συγκατάθεση της πλειονότητας των δικαστικών που επόπτευαν τις φυλακές. Υιοθέτησαν επίσης μια πολιτική διασκορπισμού των κρατουμένων οι οποίοι, κατά τη γνώμη τους, είχαν τη μεγαλύτερη επιρροή στον πληθυσμό των φυλακών και είχαν σχέση με τη δραστηριότητα του APRE (R). Για άλλη μια φορά, αντί να ακούσει και να προσπαθήσει να διορθώσει τις ανωμαλίες του σωφρονιστικού συστήματος και να σταματήσει τις αυθαιρεσίες που καταγγέλλονταν, να αποφυλακίσει τους άρρωστους με AIDS, να βελτιώσει την ιατρική περίθαλψη και το συσσίτιο και να εφαρμόσει απλώς τα προβλεπόμενα από τον Σωφρονιστικό Κώδικα, η Γενική Διεύθυνση υιοθετούσε την επιβολή μέσω του ελέγχου και της καταστολής των ιδιαίτερων και καταστροφικών κανονισμών της.

Ανάμεσα στον Χουάν Ρεδόντο και σε μένα δημιουργήθηκε κλίμα εμπιστοσύνης. Του ανέφερα το σχέδιο απόδρασης που είχα και μου είπε για μια δυνατότητα διαφυγής που υπήρχε στο πλοίο.

-Στο πλοίο υπάρχει ένας καλός τρόπος να φύγεις, δεν το είδες;

-Όχι, απάντησα. Εκτός αν τους ορμήσεις βγαίνοντας από το κελί.

-Πάνω κάτω. Ξέρω έναν τρόπο να ανοίξεις την πόρτα.

-Ποιον;

-Θα σου πω όταν έρθει η ώρα, μου απάντησε κρατώντας την πληροφορία για να είναι σίγουρος ότι δεν θα τη χρησιμοποιούσα για λογαριασμό μου αν έπαιρνα εγώ πρώτος μεταγωγή. Μπορούμε όμως να προκαλέσουμε μια μεταγωγή και να το επιχειρήσουμε μαζί. Το σχέδιό σου είναι καλό, σε ένα νησί όμως νομίζω ότι δεν έχουμε μεγάλες πιθανότητες να τα καταφέρουμε, ενώ στο Κάδιθ θα μπορούσαμε να καθούμε εύκολα στη Χερσόνησο. Τι λες;

-Πώς θα τα καταφέρουμε να μας πάνε μαζί μεταγωγή; ρώτησα γοπετευμένος από την ιδέα.

-Θα κάνουμε μια ομηρία και επί τη ευκαιρία θα τα καταγγείλουμε όλα αυτά. Ύστερα από μια ομηρία γίνεται πάντα μια μεταγωγή.

-Δώσ' μου λίγο χρόνο να το σκεφτώ, εντάξει;

-Καλά, αν συμφωνείς μου το λες, αλλιώς θα το κάνω μόνος μου. Θέλω να προβάλω μια σειρά από αιτήματα, αλληλέγγυος με τους συντρόφους μας.

-Θα σκεφτώ και θα σου πω.

Το σκέφτηκα όλη τη νύχτα. Ήταν προφανές ότι περισσότερες δυνατότητες είχαμε στη Χερσόνησο παρά σε ένα νησί. Απ' την άλλη μεριά, ήμουν σε ανοικτή αντιπαράθεση με τη Διεύθυνση και τις μεθόδους της και δεν με άφηνε αδιάφορο ο αγώνας αυτών των κρατουμένων, γι' αυτό αποφάσισα ότι ήταν μια καλή στιγμή να περάσω από τη θεωρία στη πράξη δίνοντας έτσι ένα χεράκι σ' εκείνους, αλλά ταυτόχρονα και σε μένα. Το να μείνω για πάντα κλεισμένος σε ένα κελί ήταν χειρότερο από οτιδήποτε μπορούσε να συμβεί. Έτσι ανακοίνωσα το επόμενο πρωί την απόφασή μου στον καινούργιο μου σύντροφο:

-Χουάν, θα σε βοηθήσω στην ομηρία, αλλά μόνο μέχρι να βγουν τα αιτήματά μας στο ραδιόφωνο. Μόλις δώσουμε δημοσιότητα στο πρόβλημα των φυλακών σταματάμε την ομηρία και πέφτουμε με τα μούτρα στην απόδραση από το πλοίο, έκανα μια παύση και μετά συνέχισα. Θέλω μέσα στα αιτήματα να μπει και το θέμα του AIDS, παρότι φαντάζομαι ότι θα το έχεις σκεφτεί, έτσι δεν είναι;

-Συμφωνώ μαζί σου. Τα αιτήματα θα τα γράψω αργότερα σε ένα χαρτί και θα δεις αν συμφωνείς με αυτά. Τώρα πρέπει να οργανώσουμε μια συνάντηση με τον Επόπτη Δικαστή και να του ετοιμάσουμε μια παγίδα.

-Έχεις μεγαλύτερη εμπειρία σ' αυτό από μένα, γι' αυτό θα κάνουμε ό,τι εκτιμήσεις ότι είναι καλύτερο. Αν σκεφτώ κάτι θα στο πω. Όσο για μαχαίρια, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε δύο που έχω κρυμμένα στην πτέρυγα. Συμφωνήσαμε γρήγορα. Εκτός από τις κοινές μας ιδέες για την απόδραση συμπίπταμε και στην κοινή βαθιά περιφρόνηση για τη Διεύθυνση των φυλακών.

Το μόνο που έλειπε τώρα ήταν να κάνει αίτηση ο Χουάν να συναντηθεί με τον δικαστή. Αυτός ήταν ο κατάλληλος όμηρος, δεδομένου ότι ήταν ο κυριότερος υπεύθυνος για όσες αυθαιρεσίες διαπράττονταν μέσα σε αυτή τη φυλακή, αυτός που του είχε ανατεθεί να επαγρυπνά για να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των ανδρών και γυναικών κρατουμένων. Άρχισαν ξανά να με βγάζουν μόνο μου στο προαύλιο. Είχαν δοθεί αυστηρές διαταγές να μην βρισκόμαστε την ίδια ώρα ο Χουάν και εγώ έξω από τα κελιά.

Φοβούνταν μήπως συμβεί αυτό που ήταν πια αναπόφευκτο. Έβαλα τις πιο αγαπημένες μου οικογενειακές φωτογραφίες σε ένα φάκελο και τις έστειλα σε μια φίλη. Τις υπόλοιπες τις κατέστρεψα. Τι ίδιο έκανα με όλα τα γράμματα τα οποία κατέληξαν στο καλάθι των ακρήστων. Από τη μεριά του ο Χουάν ετοίμασε τον κατάλογο των διεκδικήσεών μας και μου τον πέρασε.

Περιλάμβανε δεκατρία αιτήματα ανάμεσα στα οποία ξεχώριζαν λόγω της αποφασιστικής τους σημασίας τα ακόλουθα:

-Άμεση αποφυλάκιση όσων κρατουμένων, ανδρών και γυναικών, έχουν ανίατες ασθένειες.

-Αποτελεσματική δικαστική έρευνα για να εξακριβωθεί η φυσική και πνευματική κατάσταση των κρατουμένων σε ειδικό καθεστώς Χαβιέρ Άβιλα Νάβας, Λαουδελίνο Ιγλέσιας, Λουίς Ρίβας Δάβιλα, Αντόνιο Λόσα Λόπες και Βισέντε Σάντσες Μοντανές, για τους οποίους δεν ήταν γνωστό πού βρίσκονται και θεωρούσαμε δεδομένο ότι υφίστανται συνεχή βασανιστήρια.

-Καταγγελία της απόπειρας από την πλευρά της Διεύθυνσης να δημιουργηθεί μια GAL μέσα στις φυλακές με σκοπό να δολοφονήσει πολιτικούς κρατούμενους, πρόταση που έγινε σε πολλούς κοινούς κρατούμενους στην Αλκαλά-Μέκο.

-Πλήρης εξάλειψη της κακομεταχείρισης σε όλες τις φυλακές της Ισπανίας των ανδρών και γυναικών κρατουμένων. Άμεση παύση των ταπεινώσεων και του εξευτελισμού των συγγενών και των φίλων τους.

-Μεταγωγή όσων κρατουμένων το ζητούν σε φυλακές που βρίσκονται κοντά στον τόπο κατοικίας τους, για να διευκολύνεται η επικοινωνία με τους συγγενείς τους και να σταματήσει ο ξεριζωμός από τις οικογένειες που δημιουργεί σήμερα η σωφρονιστική πολιτική των μεταγωγών. Αυτό πρέπει να ισχύσει ιδιαίτερα για τους οροθετικούς.

-Δημιουργία φυλακών με πιότερο καθεστώς κράτησης για όσους κρατούμενους είναι σήμερα φορείς του AIDS. Να παρέχεται κάθε δυνατή ιατρική περίθαλψη και να υπάρχει μέριμνα για την εύρεση θέσεων εργασίας όπως εγγυάται το Ισπανικό Σύνταγμα ότι οφείλει να διασφαλίσει το κράτος για όλους και για τον καθένα πολίτη.

Έδωσα στον Ρεδόντο τη συγκατάθεσή μου για όλα τα αιτήματα, τα οποία τόνιζαν τους λόγους για τους οποίους προχωρήσαμε σε αυτή τη διεκδικητική ενέργεια. Κανείς, απολύτως κανένας δεν μπορούσε να αρνηθεί τη νομιμότητα αυτών των προτάσεων, που η αδιαφορία της δικαιοσύνης να τα υπερασπιστεί μας ανάγκαζε να τις προβάλουμε μέσα από τη βίαιη οδό. Μπορούσαμε άραγε ν' αλλάξουμε αυτή την πραγματικότητα μέσα από την οδό του διαλόγου ή μέσα από τη δικαιοσύνη που ήταν επιφορτισμένη να δικάζει τις διαφορές ανάμεσα στους πολίτες; Όταν εμείς που δεν έχουμε τίποτε στρεφόμεστε δικαστικά εναντίον αυτών πού έχουν τα πάντα, έχουμε στ' αλήθεια την παραμικρή πιθανότητα να κερδίσουμε το δίκιο μας; Όχι. Πώς θα πρόσφεραν σε εμάς μισθό, κατοικία ή θέσεις εργασίας, τη στιγμή που δεν ήταν ικανοί να τα προσφέρουν ούτε καν στους τίμιους πολίτες; Ποιος θα πρόσφερε ανθρωπιά, εργασία και αξιοπιστία σε έναν πρώην κρατούμενο φορέα του AIDS; Ποιος ή πόσοι; Νεκροί από κοινωνική άποψη, στερημένοι από δικαιώματα που ουδέποτε είχαμε στα σοβαρά, για πολλούς

από εμάς δεν υπήρχε πια θέση έξω από τους τοίχους της φυλακής. Άρρωστοι από ανίατη ασθένεια, χωρίς δουλειά, χωρίς χρήματα, χωρίς σπίτι, πού να απευθυνθείς; Τι να κάνεις; Η τιμωρία της κοινωνίας θα μας κυνηγούσε αιώνια. Η σκιά του κατάδικου θα μας συνόδευε όπου και να πηγαίναμε σαν ένα μαύρο φάσμα που είναι αδύνατο να λησμονηθεί και τότε, όπως και τώρα, θα ήμασταν και πάλι χωρίς διέξοδο, δίχως επιλογή, στριμωγμένοι στη γωνία.

Ανέκυψαν προβλήματα στη πτέρυγα. Γύρω στο μεσημέρι εμφανίστηκε μια ομάδα δεσμοφύλακες που έφερναν σπικωτό έναν ανήλικο με χειροπέδες στα χέρια και στα πόδια και τον πέταξαν μέσα σε ένα κελί. Εκείνη την ώρα ίσχυε για μένα το ωράριο της καφετέριας και συζητούσα με τον Χουάν έξω από την πόρτα του. Διακόψαμε την κουβέντα για να ζητήσω εξηγήσεις από έναν φύλακα για αυτή την κακομεταχείριση.

-Δε μου λες, τι έχει συμβεί και φέρεστε έτσι στον συγκρατούμενο;

-Τίποτα που να αφορά εσάς τους υπόλοιπους.

-Με αφορά γιατί με νοιάζει. Δεν μπορείτε ν' αφήνετε έτσι αυτό το παιδί, με χειροπέδες στα χέρια και στα πόδια. Βγάλτε τις τουλάχιστον..., προσπάθησα να μιλήσω λογικά μαζί του.

-Δεν μπορώ αν δεν με διατάξει ο υπαρχιφύλακας.

-Τουλάχιστον φώναξε τον γιατρό να περιποιηθεί τις πληγές του.

-Έχει ειδοποιηθεί ο γιατρός.

Όταν έφυγαν οι φύλακες από την πτέρυγα πήγα στο κελί όπου είχαν βάλει τον κρατούμενο, άνοιξα το παραθυράκι και του μίλησα. Ήταν πεσμένος στο πάτωμα, το πρόσωπό του ήταν μλωπισμένο από τα χτυπήματα, τα πόδια και τα χέρια του μελανιασμένα από την πίεση των δεσμών που έσφιγγαν τους αστραγάλους και τους καρπούς του.

-ΗΣύχασε, τώρα έρχεται ο γιατρός, του είπα. Σε πονούν; πρόσθεσα αναφερόμενος στις χειροπέδες.

-Ναι.

-Τι συνέβη;

-Κόλλησα σε έναν φύλακα στην τραπεζαρία...

-Θα μιλήσω τώρα στον γιατρό να σου βγάλουν τις χειροπέδες, εντάξει;

-Εντάξει.

Όταν έφτασε ο γιατρός στην πτέρυγα με τη συνοδεία του υπαρχιφύλακα, πλησίασα και του μίλησα:

-Κοιτάξτε, αυτό το παιδί έχει τα χέρια και τα πόδια πρησμένα, πρέπει να του βγάλετε τις χειροπέδες.

-Τώρα θα τον δω, Ταρίο, μου απάντησε.

-Εσύ τι κάνεις εδώ; παρενέβη ο υπαρχιφύλακας.

-Είναι το ωράριο του προαύλιου, η ώρα της καφετέριας.

-Ωραία πήγαινε στο προαύλιο να περπατήσεις.

-Όχι, μέχρι να βγάλετε τις χειροπέδες από τον συγκατατούμενο.

-Ησύχασε, φίλε, τώρα πάω να τον δω, μου υπέδειξε ο γιατρός σε μια μάταιη προσπάθεια να με πρεμήσει. Βγες έξω και θα έρθω αμέσως να σου μιλήσω, εντάξει; πρόσθεσε.

-Περιμένω να διατάξετε να του βγάλουν τις χειροπέδες γιατί αλλιώς θα με αναγκάσετε να κάνω τίποτα χοντρό.

-Έχεις ήδη μια αναφορά για απειλές, μου είπε ένας φύλακας που είχε πλησιάσει καθώς συζητούσαμε στο διάδρομο της πτέρυγας.

Βγήκα στο προαύλιο χωρίς να απαντήσω σε τέτοια πλιθιότητα. Τελικά δεν το παρατράβηξαν και ο υπαρχιφύλακας συμφώνησε με τον γιατρό να του βγάλουν τις χειροπέδες. Ήρθε ο γιατρός και μου το ανακοίνωσε.

Τον ευχαρίστησα ειλικρινά. Όταν τελείωσε το ωράριο του προαύλιου πλησιάσα στο κελί όπου είχαν βάλει αυτόν τον κρατούμενο, άνοιξα το παραθυράκι της πόρτας, πέρασα μέσα από τη χαραμάδα μερικά τσιγάρα και σίρτα, και μετά κατευθύνθηκα στο κελί. Πριν με κλειδώσει ο φύλακας μου ανακοίνωσε ότι αυτό θα μου στοίχιζε μια νέα πειθαρχική ποινή. Φτωχέ πλίθιε.

Στις 26 Ιουλίου ήρθαν στη φυλακή ο δικαστής Επιτήρησης και ο εισαγγελέας, για να μιλήσουν με τον Χουάν και κάποιους άλλους κρατούμενους.

Γύρω στις 12 το μεσημέρι έστειλαν να φωνάξουν τον σύντροφό μου, και τον πήγαν στα γραφεία με τη συνοδεία κάμποσων φυλάκων. Η συζήτηση κράτησε περίπου μία ώρα και αφορούσε αποκλειστικά την κατάσταση μέσα στις φυλακές. Όταν τελείωσε τον έφεραν ξανά πίσω στην πτέρυγα την ώρα που εγώ βρισκόμουν έξω από το κελί και άδειαζα τα αποφάγια σε έναν κάδο σκουπιδιών. Τη στιγμή που περνούσε δίπλα μου με πληροφόρησε:

-Εδώ είναι, ανάλαβε εσύ...

Μπήκα αμέσως στο κελί και έβγαλα το μαχαίρι από την κρυψώνα του. Το έκρυψα πάνω μου, ξαναβγήκα και κατευθύνθηκα στον φύλακα στη σκοπιά, ενώ ο Χουάν είχε πλησιάσει έναν εκπαιδευτικό και συζητούσαν, καταφέροντας έτσι να μην τον κλειδώσουν.

-Άκου, είπα στον φύλακα, πρέπει να βγω στο προαύλιο να μαζέψω κάτι περιοδικά που μου άφησαν το πρωί.

-Θα τα πάρω εγώ και στα δίνω ύστερα.

-Έλα, άνθρωπε, άνοιξε μια στιγμή και τα παίρνω.

Με αγνόησε, σηκώθηκε και βγήκε στο προαύλιο να βρει τα περιοδικά που δεν υπήρχαν. Θέλαμε να ανοίξει την πόρτα για να μπορέσουμε να τους πιάσουμε όλους πριν προλάβουν να σημάνουν συναγερμό. Αυτός όμως

ήταν υπερβολικά δύσπιστος, γι' αυτό θα έπρεπε να πιάσουμε ταυτόχρονα τον φύλακα και τον εκπαιδευτικό που ήταν και αυτός παλιός φύλακας, με την ελπίδα ότι θα είχαμε χρόνο να φτάσουμε στα γραφεία πριν αντιληφθούν εκεί τι συνέβαινε. Αυτά σκεφτόμουν όταν με πλησίασε ο φύλακας της πτέρυγας:

-Ταρίο, πρέπει να σε κλειδώσω.

-Περίμενε, έχω να πάρω κάτι περιοδικά, έχεις κλειδιά εσύ; Γιατί τα έχω στην αυλή και όπως φαίνεται ο συνάδερφός σου δεν τα βρίσκει...

-Δεν μπορώ εγώ να ανοίξω την πόρτα, Ταρίο...

Εμφανίστηκε εκείνη τη στιγμή ο άλλος φύλακας.

-Ταρίο, δεν βλέπω τίποτα εκεί...

-Άσε με να βγω εγώ, είμαι σίγουρος ότι είναι εκεί.

-Καλά, αλλά θα σου ανοίξει ο συνάδελφος, απάντησε και μπήκε στο φυλάκιο.

Μόλις έβαλε το κλειδί στην πόρτα ο φύλακας που βρισκόταν μαζί μας και την άνοιξε, τον άρπαξα από το γιακά του πουκαμίσου και ταυτόχρονα τον προειδοποίησα:

-Παράτα τις μαλακίες και περπάτα. Ύστερα γύρισα στον Χουάν: Έλα πάμε, ανοιχτά είναι.

Σπρώξαμε τον εκπαιδευτικό μέσα σ' ένα κελί, βάλαμε μαζί του και τον φύλακα. Κλείσαμε την πόρτα βάζοντας την αμπάρα και βγήκαμε τρέχοντας στην αυλή κρατώντας μια καρέκλα και ένα τραπέζι που είχαμε πάρει από την αίθουσα. Μέσα στο φυλάκιο ο άλλος φύλακας προσπαθούσε να ειδοποιήσει τα γραφεία με έναν ασύρματο, γι' αυτό έπρεπε να βιαστούμε. Βάλαμε το τραπέζι στην αυλή, κολλητά στον τοίχο, και την καρέκλα πάνω στο τραπέζι.

Ο Χουάν ανέβηκε στην καρέκλα, αρπάχτηκε από τη σκεπή με τα χέρια και κρεμάστηκε από εκεί. Στη συνέχεια σκαρφάλωσα πάνω του με κάποια δυσκολία και όταν βρέθηκα στη σκεπή τον τράβηξα και αυτόν επάνω. Πηδήσαμε έξω και τρέξαμε στα γραφεία, μέσα από τους κήπους. Κατεβήκαμε τη σκάλα του νοσηλευτηρίου και ορμήσαμε στην πόρτα που ήταν ακόμη ανοιχτή. Ήρθαμε αντιμέτωποι με έναν φύλακα που κρατούσε ένα σπρέι. Απαλλάχθηκα από αυτόν απειλώντας τον με το μαχαίρι. Ο Χουάν άρπαξε τις χειροπέδες από την τσέπη του και με ακολούθησε τρέχοντας. Μπήκα μέσα και ανέβηκα γρήγορα τη σκάλα αλλά δεν πρόλαβα. Βλέποντάς με να φτάνω έκλεισαν τις πόρτες αφήνοντας έξω μια τρομαγμένη και κλαμένη κοινωνική λειτουργό που την κράτησα όμηρο. Πίσω από τις θωρακισμένες πόρτες των γραφείων φύλακες, εκπαιδευτικοί, ο δικαστής και ο διευθυντής με κοιτούσαν έκπληκτοι. Δεν έχασα χρόνο και κατέβηκα ξανά τη σκάλα ψάχνοντας τον σύντροφό μου, τον Χουάν.

Τον βρήκα στο ισόγειο, όπου βρισκόταν το τηλεφωνικό κέντρο, με δυο φύλακες ξαπλωμένους κάτω, στα πόδια του.

-Μου έκλεισαν την πόρτα, αλλά έπιασα αυτήν, τον πληροφορήσα.

-Ωραία, άσε να της βάλω τις χειροπέδες, είπε βγαίνοντας από το τηλεφωνικό κέντρο.

Καθώς έβγαινε από το τηλεφωνικό κέντρο, ο ένας φύλακας σπκώθηκε και προσπάθησε να κλείσει την πόρτα αιφνιδιαζοντας τον Χουάν που του είχε γυρισμένη την πλάτη. Όρμησα πάνω στον φύλακα και τον έριξα κάτω, όμως η βαριά πόρτα, με το ίδιο της το βάρος, έκλεισε πίσω μου. Έμεινα μέσα, εγκλωβισμένος με τους δύο φύλακες μέσα στο θωρακισμένο τηλεφωνικό κέντρο, μια και η πόρτα άνοιγε μόνο απ' έξω και αυτοί οι δύο δεν είχαν τα κλειδιά.

-Τι κάνουμε τώρα; ρώτησα τον Χουάν μέσα από τα αλεξίσφαιρα τζάμια, αναποφάσιστος.

-Δεν ανοίγει;

-Δεν πιστεύω! Προφανώς τα κλειδιά είναι πάνω, στα γραφεία.

-Θα ρίξω μια γρήγορη ματιά πάνω να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε.

Εν τω μεταξύ μείνε ήρεμος και πρόσεχε αυτούς τους δύο, εντάξει;

-Καλά, πρόσεχε όμως.

-Μείνε ήσυχος.

Έδεσε με τα χέρια πίσω από την πλάτη την κοινωνική λειτουργό και κάθηκαν, ανεβαίνοντας τη σκάλα. Εγώ, από την πλευρά μου, έβαλα τους φύλακες να καθίσουν στις καρέκλες και τους έδεσα σ' αυτές. Ήμουν πολύ νευρικός επειδή έμεινα κλειδωμένος εκεί με δύο ομήρους, αυτό δεν ήταν στο σχέδιο. Έβαλα όλα τα ντουλάπια που υπήρχαν μέσα στο τηλεφωνικό κέντρο πίσω από την πόρτα για την περίπτωση που χρειαζόταν να μείνω εκεί μέσα για πολύ ή αν προσπαθούσαν να μπου.

Υπήρχε επίσης μια τηλεόραση που την άνοιξα για να παρακολουθώ τις ειδήσεις και να μαθαίνω τι γινόταν έξω. Άρχισε η αναμονή, άρχισαν να χτυπούν και τα τηλέφωνα. Μου τηλεφωνούσαν από παντού.

-Είσαι ο Ταρίο ή ο Ρεδόντο; με ρώτησε μια φωνή.

-Είμαι ο Ταρίο, τι θέλεις και ποιος είσαι;

-Είμαι λοχίας της Πολιτοφυλακής και θέλω να μιλήσω με έναν από σας.

-Μίλα, τον κάλεσα.

-Μην κάνεις κακό στους όμηρους και εμείς δεν θα επέμβουμε, σύμφωνοι;

-Θα δούμε τι θα γίνει. Για την ώρα εσύ κράτα μακριά τους δικούς σου γιατί αν δούμε μία στολή Πολιτοφυλακής σε απόσταση μικρότερη από πέντε μέτρα θα σου στείλουμε ένα πτώμα, συνεννοηθήκαμε;

-Κανείς δεν θα πλησιάσει, έχεις το λόγο μου, κρατήστε όμως την ψυχραιμία σας και μην κάνετε κακό σε κανέναν.

Δεν του απάντησα και έκλεισα το τηλέφωνο, για ψυχολογικούς λόγους. Αυτό θα τους έκανε να σκεφτούν και να καταλάβουν ότι αυτή τη στιγμή εμείς ήμασταν εκείνοι που υπαγορεύουν τους κανόνες και όχι αυτοί. Μετά μου τηλεφώνησε ο Χουάν:

-Εσύ είσαι, Χοσέ; ρώτησε.

-Ναι, εγώ. Πού βρίσκεσαι;

-Εδώ πάνω, μαζί με δεκαπέντε άτομα ομήρους, στην καφετέρια. Έχουμε απ' όλα: νερό φαγητό, καφέ... μπορούμε ν' αντέξουμε όσο χρειαστεί. Τώρα κανονίζω να σε βγάλω από εκεί...

-Ωραία, εγώ τι να κάνω;

-Περίμενε να κατεβούν να σου ανοίξουν και μη μιλάς στο τηλέφωνο μήπως χρειαστεί να σε πάρω εγώ ξανά. Πρόσεξε μήπως σου ετοιμάσουν καμιά παγίδα όπως βγαίνεις...

-Τα λέμε, λοιπόν, απάντησα κλείνοντας το τηλέφωνο. Ετοιμαστείτε, να βγούμε, ειδοποίησα τους φύλακες, και μη σας περάσει τίποτα απ' το μυαλό, γιατί σας έφαγα.

Εκείνη τη στιγμή άρχισαν να ακούγονται δυνατά χτυπήματα στο πάνω πάτωμα. Ανησύχησα και έπιασα σφικτά τους ομήρους, με το μαχαίρι στο χέρι. Δεν ήξερα ότι ήταν ο Χουάν που χτυπούσε με ένα σφυρί τις θωρακισμένες πόρτες του κτιρίου των γραφείων. Χτύπησε το τηλέφωνο. Το σήκωσα. Ήταν ο διευθυντής.

-Ταρίο, πες στον σύντροφό σου να σταματήσει να χτυπάει τα κρύσταλλα. Θα στείλουμε αυτή τη στιγμή τα κλειδιά για να βγεις έξω.

-Να τα φέρουν οι γιατροί. Κανείς άλλος, κατάλαβες;

-Εντάξει, αλλά μην κάνετε κακό σε κανέναν.

Όταν σταμάτησαν τα χτυπήματα, μίλησα με τον Χουάν:

-Χουάν, θα μου κατεβάσουν τώρα τα κλειδιά, σταμάτα.

-Το ξέρω. Έπρεπε να σπάσω μερικά πράγματα για να τους πείσω. Μόλις έρθεις πάνω, χτύπα την πόρτα και πρόσεχε πολύ. Μην πιστεύεις αυτά τα γουρούνια, Χοσέ.

-Εντάξει.

Έδεσα μαζί τους δύο φύλακες. Θα τους είχα για ασπίδα όταν ανέβαινα τη σκάλα. Απομάκρυνα τα ντουλάπια και περίμενα να κατεβούν οι γιατροί. Δεν άργησαν να φανούν και μίλησα μαζί τους πίσω από τα τζάμια.

-Φέρατε τα κλειδιά;

-Ναι.

Έλα, άνοιξε, αλλά χωρίς κόλπα. Και αν είναι κανένας κρυμμένος στη σκάλα να μου τη φέρει, καλύτερα να βγει, γιατί θα το μετανιώσει. Είμαι αποφασισμένος για όλα, σας προειδοποιώ.

-Δεν υπάρχει κανείς, Ταρίο, μόνο εμείς. Θα ανοίξουμε αλλά ελπίζουμε να μας σεβαστείς και να μη μας πιάσεις.

-Εντάξει, άνοιξε.

Άνοιξαν την πόρτα και απομακρύνθηκαν από αυτήν. Βγήκα από το τηλεφωνικό κέντρο με τους φύλακες για ασπίδα και με το μαχαίρι καρφωμένο στο λαιμό του ενός. Ανέβηκα τη σκάλα χωρίς πρόβλημα, κάτω από το εντυπωσιασμένο βλέμμα όσων μας κοιτούσαν να ελίσσομαστε από την άλλη πλευρά των κρυστάλλων, που είχαν πια θρυμματιστεί κάτω από τα χτυπήματα του Χουάν. Πριν φτάσουμε πάνω ο ένας γιατρός μου ζήτησε μια χάρη:

-Ταρίο, κρατάτε επάνω μια ξανθιά κοπέλα, αυτήν που έπιασες εσύ στην αρχή, που είναι αρραβωνιαστικιά ενός συναδέλφου μας. Εμείς σου έχουμε φερθεί καλά και σου ζητάμε να την αφήσεις...

-Σύμφωνοι αλλά μόνο αυτήν.

-Ευχαριστούμε.

Συνέχισα να ανεβαίνω τη σκάλα και μόλις έφτασα μπροστά στην καφετέρια χτύπησα την πόρτα και φώναξα στον Χουάν:

-Άνοιξε, Χουάν.

-Είσαι μόνος; με ρώτησε δύσπιστος.

-Με ποιον θέλεις να είμαι; Εγώ είμαι, με τους φύλακες.

Άνοιξε η πόρτα και μπήκα μέσα με τους δύο ομήρους. Τοποθετήσαμε γρήγορα ένα ψυγείο από πίσω μπλοκάροντάς την και την κλειδώσαμε. Είχαμε συνολικά δεκαεπτά ομήρους. Ήταν καθισμένοι στο πάτωμα, στη σειρά, με τα χέρια δεμένα με κομμάτια σκοινί. Η καφετέρια ήταν αρκετά ευρύχωρη και διέθετε μια κουζίνα, ένα μπαρ, πολλά τραπέζια και καρέκλες, καθώς και ένα λουτρό. Από τα παράθυρα είδα το νοσηλευτήριο που βρισκόταν ακριβώς απέναντι. Ο σύντροφος μου έδωσε ένα μεγάλο μαχαίρι της κουζίνας.

-Πάρτο, αυτό είναι καλύτερο, μου είπε χαμογελαστός.

-Έχεις μιλήσει μαζί τους; τον ρώτησα.

-Ναι, διάβασα στον διευθυντή αυτά που ζητάμε, τώρα το μόνο που περιμένουμε είναι να βγουν στο ραδιόφωνο...

-Άκου, Χουάν, τον διέκοψα, θέλω ν' αφήσουμε την ξανθιά που πιάσαμε όταν μπήκαμε γιατί είναι αρραβωνιαστικιά ενός γιατρού και αυτοί μου φέρθηκαν εντάξει. Τους το υποσχέθηκα.

-Άκου, Χοσέ, δεν είναι παιχνίδι αυτό, το ξέρεις; μου απάντησε ενοχλημένος. Πάμε στην κουζίνα.

Πήγαμε στην κουζίνα και συνεχίσαμε τη συζήτηση:

-Δεν μπορούμε από την αρχή ν' αφήσουμε κόσμο γιατί θα το παρερμηνεύσουν.

-Έχουμε ομήρους με το σωρό, ακόμη και κάποιον από το δρόμο όπως είδα, έχουμε επομένως περιθώριο.

-Πριν από λίγο άφησα την ιδιοκτήτρια του μπαρ να φύγει, μια γριά. Στο τέλος θα πιστέψουν ότι το κάνουμε στ' αστεία.

-Την αφήνουμε αυτήν και μένουμε με άλλους δεκάξι ομήρους. Δεν βλέπω το πρόβλημα.

-Καλά, αλλά θα περιμένουμε λιγάκι.

-Απ' τη μεριά μου, συμφωνώ.

Βγήκα από την κουζίνα και πήγα να εξετάσω τους ομήρους. Ανάμεσά τους βρίσκονταν η ψυχολόγος, δύο εκπαιδευτικοί, τρεις φύλακες, κάποιοι υπάλληλοι και δύο παιδιά δεκαοκτώ χρονών, ο ένας ήταν σερβιτόρος και ο άλλος σύμβουλος αθλητικών εκδηλώσεων. Ήταν πολύ δύσκολο να επιχειρήσουν έφοδο με τέτοιους ομήρους. Η Τενερίφη ήταν νησί και γρήγορα θα έρχονταν οι συγγενείς τους μπροστά στην πύλη της φυλακής. Η Διεύθυνση θα το σκεφτόταν πολύ αυτό την ώρα της δράσης. Ήταν περιεργο αλλά τώρα που είχε ξυπνήσει το άγριο θηρίο όλοι κραύγαζαν επικαλούμενοι τη λογική και τον ανθρωπισμό. Τώρα που η βία ερχόταν από τη δική μας πλευρά όλοι ήθελαν διάλογο. Μας άφηναν να πεθάνουμε στη φυλακή χωρίς άλλη φροντίδα πέρα από την απομόνωση και το ρόπαλο. Μας δολοφονούσαν δημοκρατικά με σκληρότητα και ύστερα μας ζητούσαν ανθρωπιά ενώ αυτοί, υπερόπτες και απλησίαστοι, αρνούταν να τη δείξουν. Τι ανθρωπιά άξιζαν εκείνοι που τους έλειπε κάθε ανθρώπινο συναίσθημα και στην καρδιά τους είχαν χώρο μόνο για μια αρμαθιά κλειδιά, όταν ακόμη στ' αυτιά τους αντηκούσε η φωνή του ανθρώπου που μόλις έδειραν στο πειθαρχικό κελί; Αυτό που άξιζαν ήταν να τους ξεγυμνώσουμε, να τους δέσουμε με χειροπέδες και να τους φιλοδωρήσουμε με ένα καλό ξυλοφόρτωμα για να νιώσουν στο πετσί τους τον καρπό του τίμιου επαγγέλματος του βασανιστή της κοινωνίας. Αυτό όμως θα μας κατέβαζε στο επίπεδό τους. Ανάμεσα σε αυτούς και σε μας υπήρχαν σημαντικές διαφορές. Ήταν υπερβολικά εύκολο να κακομεταχειριστείς έναν άνθρωπο δεμένο και γυμνό όταν κατέχεις εξουσία. Το δύσκολο, το ευγενικό, είναι να μην το κάνεις.

Όχι, εμείς δεν θα τους κάναμε τίποτε, εκτός αν η Αστυνομία επιχειρούσε έφοδο, και αυτό το ήξεραν. Αυτές τις στιγμές, όταν κατέχεις εξουσία, είναι που αποδεικνύεις ποιος πραγματικά είσαι. Τότε το κτήνος φέρεται σαν κτήνος. Ο ανόπτος σαν ανόπτος. Ο ευγενικός φέρεται με ευγένεια. Ο σαδιστής με σαδισμό. Η φύση των ανθρώπων δεν κάνει τίποτε άλλο, παρά να εκδηλώνεται. Γι' αυτό εμείς, απλώς, όταν έφτασε η στιγμή φερθήκαμε με τον ενδεδειγμένο τρόπο σ' αυτούς που δεν φέρονταν έτσι. Χωρίς διάθεση για εκδίκηση.

Μία ώρα αργότερα αφήσαμε την ξανθιά κοπέλα. Έτσι κρατούσα το λόγο μου και ευχαριστούσα τους γιατρούς για τον καλό τρόπο που μου είχαν φερθεί. Λύσαμε και τους υπόλοιπους, αφήσαμε όσους ήθελαν να πάνε στο λουτρό. Εγώ ανέλαβα να τους προσέχω, ενώ ο Χουάν είχε αναλάβει τις διαπραγματεύσεις οι οποίες είχαν τελματωθεί. Δεν ήθελαν να δώσουν στη δημοσιότητα τον κατάλογο των διεκδικήσεών μας επειδή τα αιτήματά μας ήταν σοβαρά. Ζητήσαμε τότε τη μεσολάβηση μιας βουλευτίνας της Ενωμένης Αριστεράς, της Κριστίνα Αλμείδα, η οποία μας απάντησε μέσω του ραδιοφώνου. Μας ζήτησε να απελευθερώσουμε τους ομήρους και να σταματήσουμε τη διαμαρτυρία μας στο όνομα της δημοκρατίας και της λογικής. Ήταν μια απογοήτευση. Δεν μας βοήθησε, και όχι επειδή δεν καταλάβαινε ότι είχαμε αρκετή από εκείνη τη λογική που κράδαινε εναντίον μας στη ραδιοφωνική της παρέμβαση, αλλά γιατί αν μας αναγνώριζε δημόσια κάποια νομιμότητα μπορεί να της στοιχίζε καμιά ψήφο. Η διπροσωπία εκείνου του πολιτικού παχύδερμου καταντούσε υβριστική, γι' αυτό αποφασίσαμε να επιμείνουμε στην ομηρία και στις διεκδικήσεις μας. Ζητήσαμε κάμποσες κουβέρτες και τις τοποθετήσαμε δεμένες με σκοινιά στα παράθυρα για να μην μπορούν να μας βλέπουν απ' έξω και να μην δίνουμε στόχο στους ελεύθερους σκοπευτές. Όσο περνούσε η ώρα η ένταση αυξανόταν. Ήταν θέμα νεύρων.

Ξέραμε ότι τελικά έπρεπε να σταματήσουμε, όχι όμως πριν πετύχουμε τη δημοσιότητα που ήταν απαραίτητη για να βγουν οι διεκδικήσεις μας προς τα έξω και μέσω των ραδιοκυμάτων να φτάσουν και στις άλλες φυλάκες, όπου άλλοι σύντροφοι θα έπαιρναν τα μέτρα τους.

Όταν έπεσε η νύχτα αλλάξαμε θέση στους ομήρους και αλλάξαμε βάρδια στη φύλαξή τους. Δεν είχαμε δέσει κανέναν, εκτός από τον φύλακα που ήταν υπεύθυνος για το κλείδωμά μου στο τηλεφωνικό κέντρο, στον οποίο είχαμε βάλει χειροπέδες. Μου ζήτησε να του τις βγάλω:

-Ταρίο, δες αν μπορείς να μου βγάλεις τις χειροπέδες.

-Δεν έχω τα κλειδιά.

-Είναι μέσα στην κλειδοθήκη που μου πήρες πριν, επέμεινε.

-Δεν έχω κανένα κλειδί, ηλίθιε, αν δεν το κατάλαβες.

Βρισκόμασταν στο βάθος της καφετέριας καθισμένοι γύρω-γύρω στις καρέκλες. Μπορούσες να ψηλαφίσεις την ένταση μέσα στην ατμόσφαιρα της σιωπής, όπως και το φόβο στα πρόσωπα των ομήρων. Μια εκπαιδευτικός και μια υπάλληλος έκλαιγαν απελπισμένα, αγκαλιασμένες, και ο ένας νεαρός έκανε το ίδιο. Άρχισαν να αμφιβάλλουν για μια αίσια έκβαση. Είχαμε ανοίξει κάμποσα ραδιόφωνα συντονισμένα σε διαφορετικούς σταθμούς και μαθαίναμε συνεχώς ειδήσεις απ' έξω. Ολόκληρο το νησί

αγωνιούσε και οι δυνάμεις της τάξης κύκλωναν τη φυλακή περιμένοντας τις διαταγές ή την εξέλιξη των γεγονότων. Δεν είχαν αποφασίσει ακόμη να δημοσιοποιήσουν τις διεκδικήσεις μας, συνεπώς η υπόθεση θα διαρκούσε ολόκληρη τη νύχτα.

Στο μπαρ είχαμε βρει κρασί και μπύρα, ήπιαμε μόνο όμως από μία μπύρα. Ήπια και αρκετούς καφέδες σκέτους για να μην κοιμηθώ. Μία υπάλληλος μου ζήτησε λίγο καφέ:

-Μπορώ να πιω καφέ;

-Φυσικά, ποιος σε εμποδίζει; απάντησα. Μπορείς να πάρεις καφέ για όλους, εκτός από τους φύλακες. Εκεί είναι η καφετιέρα.

Ετοίμασε κάμποσους καφέδες και τους μοίρασε στους δικούς της. Εγώ πήρα μια τάρτα απ' τα ράφια και μερικά σακουλάκια φιστίκια. Αυτό ήταν το δείπνο μου.

-Θα μας αφήσετε; με ρώτησε μια υπάλληλος την ώρα που έτρωγα.

-Αν ανακοινώσουν στο ραδιόφωνο αυτά που ζητάμε, ναι.

-Και τι ζητάτε;

-Βελτιώσεις.

-Και δεν σου φαίνεται κακός αυτός ο τρόπος που τα ζητάτε;

-Θα μας έδιναν προσοχή αν τα ζητούσαμε με άλλον τρόπο; τη ρώτησα.

-Δεν ξέρω... Δεν μπορούσατε όμως να δοκιμάσετε;

-Δεν θα έβγαινε τίποτα.

-Το ξέρεις ότι η τάρτα που τρως ήταν για τα γενέθλιά μου;

-Έλα!

-Τα γενέθλιά μου γιορτάζαμε όταν έφτασε ο συνάδελφός σου...

-Θες ένα κομμάτι; την κάλεσα.

-Όχι, όχι τώρα...

-Εσύ χάνεις γιατί είναι πολύ ωραία. Πες στη συνάδελφό σου -πρόσθεσα, δείχνοντας την υπάλληλο που έκλαιγε- να ηρεμήσει, όλα θα πάνε καλά.

Γύρω στις 2 μετά τα μεσάνυχτα χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν ο διευθυντής που μας πληροφορούσε ότι θα έβγαινε στην τηλεόραση ο Αντόνιο Ασουσιόν και θα μιλούσε για το σωφρονιστικό πρόβλημα.

-Θέλετε να δείτε τον αρχηγό σας στην τηλεόραση; ρώτησε ο Χουάν τους ομήρους.

-Ναι, απάντησε ένας.

Βάλαμε την τηλεόραση σε μια θέση στην οποία μπορούσαν όλοι να δουν και ανεβάσαμε την ένταση. Ύστερα από λίγα λεπτά εμφανίστηκε η εικόνα του γενικού διευθυντή των φυλακών. Ζητούσε ηρεμία και επαγγελματισμό από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Ο λόγος του ήταν ένας καθαρά πολιτικός λόγος, χωρίς καμιά ευαισθησία για τη δύσκολη θέση στην

οποία βρίσκονταν οι εργάτες του. Γελάσαμε όταν οι όμηροι άρχισαν να τον επικρίνουν σκληρά. Η παρέμβαση του ανώτατου αξιωματούχου της Διεύθυνσης δεν διασαφήνισε καθόλου την κατάσταση, γι' αυτό αποφασίσαμε να αφήσουμε έναν όμηρο, για να επωφεληθούμε έτσι από τη συγκυρία της αγανάκτησης που τους είχε προκαλέσει. Ο Χουάν με φώναξε παράμερα:

-Κοίτα, θ' αφήσουμε έναν και θα του δώσουμε ένα σημείωμα για να το δημοσιοποιήσει αυτός από το ραδιόφωνο, με αντάλλαγμα την απελευθέρωσή του.

-Συμφωνώ. Ποιον σκέφτεσαι;

-Τον εκπαιδευτικό που είναι κομμουνιστής. Του μιλούσα πριν από λίγο.

-Εντάξει.

Λίγο αργότερα αφήσαμε τον όμηρο με το σημείωμα στο οποίο είχαμε γράψει μια ανακοίνωση για τον Τύπο με τις διεκδικήσεις μας. Ο Χουάν είχε συμφωνήσει μαζί του να το κάνει με δική του πρωτοβουλία, χωρίς να ρωτήσει τον διευθυντή, για το καλό των υπόλοιπων ομήρων. Ύστερα από μία ώρα τον ακούσαμε από το ραδιόφωνο να δηλώνει ότι όλοι ήταν καλά και ότι του είχαμε φερθεί σωστά. Διάβασε ένα τμήμα της ανακοίνωσης, όχι όμως ολόκληρη, πουλώντας έτσι όλους τους συναδέλφους του που ήταν ακόμη όμηροι για να σώσει την άθλια δουλειά του. Στη χειρότερη περίπτωση είχε τουλάχιστον δημοσιοποιηθεί η μισή ανακοίνωσή μας, πράγμα που αποτελούσε ένα βήμα μπροστά. Τα χαράματα, γύρω στις 6, ήρθαμε σε συμφωνία με τον διευθυντή της φυλακής. Θα αφήναμε τους ομήρους με αντάλλαγμα δύο μεταλλικά πριόνια και τη δημοσιοποίηση των αιτημάτων που δεν είχαν ανακοινωθεί. Πήραμε τα πριόνια δεμένα σε ένα σκοινί που ρίξαμε από το παράθυρο και περιμέναμε να ακούσουμε την ανακοίνωση στο ραδιόφωνο. Σε λίγα λεπτά ήρθε ο Χουάν να μου πει ότι είχαν διαβάσει όλα τα αιτήματα.

-Μόλις βγήκαν όλα στο ραδιόφωνο, με πληροφόρησε.

-Πάμε λοιπόν να διαπραγματευτούμε την παράδοση, έτσι;

-Μπορούμε να το τραβήξουμε κι άλλο, απάντησε, αντίθετος με την παράδοση.

-Κάναμε όσα είχαμε συμφωνήσει και έχουμε μπροστά μας τη μεταγωγή και το σχέδιο απόδρασης. Να το παρατείνουμε αυτό εδώ δεν έχει νόημα.

-Εντάξει, αλλά ας μη βιαστούμε γιατί δεν τους εμπιστεύομαι αυτούς.

Τηλεφωνήσαμε πάλι στον διευθυντή και του ζητήσαμε την παρουσία του δικαστή Επιτήρησης, του επισκόπου της Τενερίφης και μελών του Ερυθρού Σταυρού ως προϋπόθεση για την παράδοση. Ταυτόχρονα αφήσαμε τρεις ομήρους ως απόδειξη ότι τηρούσαμε τη συμφωνία μας. Γύρω στις 7 ήρθαν στη φυλακή ο δικαστής και τα μέλη του Ερυθρού Σταυρού, όχι

όμως ο επίσκοπος. Το πληροφορηθήκαμε από το τηλέφωνο και αφού το επιβεβαιώσαμε, αρχίσαμε να απελευθερώνουμε τους ομήρους έναν-έναν. Ύστερα κατεβήκαμε και εμείς, έχοντας τους δύο τελευταίους ομήρους ως ανθρωπινή ασπίδα. Μετά, μπροστά στον δικαστή και τα μέλη του Ερυθρού Σταυρού, παραδώσαμε τα μαχαίρια και παραδοθήκαμε. Είχε τελειώσει.

Πάρα πολλοί φύλακες μάς μετέφεραν στα αμερικανικά κελιά των Εισαγωγών. Αφού μας έβγαλαν τα ρούχα και μας έψαξαν, μας έβαλαν χειροπέδες και μας άφησαν μοναχούς, σε διαφορετικά κελιά. Κάθισα στο πάτωμα ατενίζοντας τη λάμπα φθορισμού στο ταβάνι. Τώρα η ελπίδα μας ήταν να μας βάλουν μαζί στη μεταγωγή. Αυτό με γέμιζε αβεβαιότητα. Και αν μας χωρίζαν; Πίστευα ότι δεν θα το έκαναν. Αυτά σκεφτόμουν, όταν έφτασαν στα αυτιά μου κάποιες φωνές:

-Ζήτω οι υπάλληλοι! Θάνατος στους απαγωγείς!

Φώναξα στον Χουάν.

-Πες μου.

-Ακούς τις φωνές;

-Ναι, είναι οι κρατούμενοι των Εισαγωγών. Ξέρεις, πρόσθεσε, οι προστατευόμενοι και οι ορντινάντσες.

-Εμετικό!

Ο Χουάν είχε δίκιο. Ήταν οι προστατευόμενοι και οι ορντινάντσες, που επιζητούσαν το χειροκρότημα και το βραβείο από αυτούς που τους κατύθηναν και τους έλεγχαν στη φυλακή. Αυτός ήταν ο τρόπος τους να αποδείξουν την απόλυτη πίστη τους στους δεσμοφύλακες, τους μόνους που δεν τους περιφρονούσαν εκεί.

Μόνο οι δειλοί μπορούσαν να ζήσουν χωρίς αξιοπρέπεια και χωρίς τιμή και να σέρνονται έτσι με αντάλλαγμα κάποια ευεργετήματα. Δυστυχώς στις φυλακές υπάρχουν τέτοια υποκείμενα.

Το μεσημέρι μια ομάδα δεσμοφύλακες μας οδήγησαν έναν-έναν στην πτέρυγα της απομόνωσης. Μας έδωσαν ρούχα, κουβέρτες και σεντόνια και μας ανακοίνωσαν ότι υπήρχαν διαταγές από τη Μαδρίτη να μην μας βγάζουν στο προαύλιο για κανένα λόγο. Θα μέναμε κλειδωμένοι στα κελιά όλο το εικοσιτετράωρο και σε κάθε περίπτωση, αν έπρεπε να βγούμε, θα μας είχαν δεμένους με χειροπέδες και τα χέρια πίσω από την πλάτη. Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση κατέβηκα σε απεργία πείνας και έκοψα τις φλέβες μου για να επιταχύνω την εξασθένησή μου. Ήρθε να μου βάλει ράμματα ένας από τους γιατρούς με τη συνοδεία φυλακών.

-Ταρίο, πώς είσαι;

-Απδιασμένος, από τη συνεχή κλεισούρα.

-Με την απεργία πείνας και το κόψιμο στις φλέβες κάνεις μεγαλύτερη

ζημιά στον εαυτό σου από ό,τι νομίζεις, μου εξήγησε καθώς έραβε τις φλέβες. Αυτό που έχεις δεν είναι ασεΐο, Ταρίο, και οποιαδήποτε σοβαρή μόλυνση ή μια αναιμία μπορεί μέσα σε λίγους μήνες να σε στείλει στην άλλη γειτονιά.

-Αν σας νοιάζει τόσο η υγεία μου βγάλτε με στην αυλή.

-Αυτό δεν γίνεται, θα προσπαθήσω όμως να σε βγάλουν λίγο στην αίθουσα, αν και φοβάμαι ότι θα πρέπει να έχεις χειροπέδες.

-Προσπαθήστε το. Δεν αντέχω να είμαι κλειδωμένος εδώ όλη την ημέρα.

-Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε, μην ξανακοπείς όμως. Θα σου στείλω επίσης ένα φάρμακο για να ηρεμείς, σύμφωνοι; Θα σου κάνει καλό να το πάρεις λίγες μέρες μέχρι να ξεκαθαρίσει η κατάσταση.

Οι γιατροί κατάφεραν να με βγάλουν μία ώρα την ημέρα στην αίθουσα με τα χέρια δεμένα με χειροπέδες πίσω από την πλάτη, δεν κατάφεραν όμως το ίδιο με τον σύντροφό μου τον Χουάν, γι' αυτό τελικά σταμάτησα να βγαίνω. Ή θα βγαίναμε και οι δύο ή δεν θα έβγαινε κανένας. Ωστόσο σταμάτησα την απεργία πείνας. Έπρεπε να ανακτήσω δυνάμεις για να βρισκομαι σε φόρμα τη στιγμή της μεταγωγής.

Στη Χερσόνησο, μία εβδομάδα μετά την ενέργειά μας, ο Χουάν Χοσέ Γάρφια Ροδρίγες που τον είχαν πιάσει πρόσφατα στη Γρανάδα, ο Πάμπλο Αντρές Χιμένες και ο Σαλβαδόρ Εσταρλίτς πρωταγωνίστησαν σε μια καινούργια εξέγερση για να στηρίξουν τις διεκδικήσεις μας και να καταγγείλουν την κατάσταση στη φυλακή της Μπαδαχός. Αρχικά είχαν προγραμματίσει μια ομηρία, όμως αυτή απέτυχε όταν από ένα λάθος του Εσταρλίτς διέφυγαν οι όμηροι. Ύστερα άνοιξε με τα κλειδιά στον Χουάνχο και τον Αντρές, καθώς και στους υπόλοιπους της πτέρυγας της απομόνωσης. Ανάμεσά τους βρίσκονταν ένας πολύ γνωστός βιαστής, ο Μπόκα, και οι αδελφοί Ισκιέρδο, από τη σφαγή του Πουέρτο Ουράκο, τους οποίους πήραν ως όμηρους. Εκείνη την ώρα έτυχε να γίνεται κοντά στη φυλακή μία διαδήλωση και έτσι μία διμοιρία, καμιά εικοσαριά ειδικά εκπαιδευμένοι πολιτοφύλακες που βρίσκονταν εκεί, δεν άργησαν να εισβάλουν στη φυλακή με όλο τον ειδικό εξοπλισμό τους και να φτάσουν μέχρι την πτέρυγα της απομόνωσης. Οι κρατούμενοι απείλησαν ότι θα σκότωναν τους ομήρους αν επενέβαιναν, ποιος όμως νοιαζόταν για τη ζωή ενός βιαστή ή εκείνων των δύο γέρων δολοφόνων, και έτσι η Πολιτοφυλακή πραγματοποίησε την έφοδο. Εισέβαλαν μέσα στην πτέρυγα, ακολούθησε ένα ατέλειωτο ξυλοφόρτωμα και στο τέλος κατάφεραν να τους συλλάβουν χωρίς συνέπειες για τους ομήρους. Ήταν μια προχειροδουλειά, τουλάχιστον όμως προσπάθησαν, πράγμα για το οποίο πολύ λίγοι μέσα στις φυλακές μπορούσαν να καυχηθούν. Κάποιοι κρατούμενοι τους κατηγόρησαν επειδή δεν είχαν σκοτώσει τον Μπόκα,

όμως λίγο αργότερα αποδείχθηκε ότι αυτός ο κρατούμενος δεν είχε καμία σχέση με τους βιασμούς για τους οποίους τον κατηγορούσαν. Τουλάχιστον είχαν κάνει το σωστό, το δίκιο.

Δέχθηκα την επίσκεψη δύο επιθεωρητών της Γενικής Διεύθυνσης της Μαδρίτης. Με οδήγησαν σ' αυτούς με χειροπέδες. Βρίσκονταν στο γραφείο του διευθυντή καθισμένοι πίσω από το τραπέζι. Κάθισα σε μια καρέκλα.

-Λοιπόν, Ταρίο, τι έγινε; με ρώτησε αυτός με την τραγουδιστή φωνή.

-Έγινε ότι είμαι μπουκτισμένος από τη συνεχόμενη κλεισούρα και ότι μου κάνουν ό,τι τραβάει η όρεξή τους. Βρίσκομαι κάμποσα χρόνια στη φυλακή, όπου μπήκα να βγάλω μια ποινή δύο χρόνων. Αυτό έγινε, ότι δεν κάνετε τίποτε άλλο παρά να μου δυσκολεύετε τη ζωή.

-Πας γυρεύοντας όμως, έτσι δεν είναι;

-Όχι. Από τότε που μπήκα στη φυλακή στην Λα Κορούνια με έβαλαν σε πειθαρχικά κελιά χωρίς αιτία και αφορμή. Δεν φταίω εγώ γι' αυτό, ούτε επειδή όταν με έβγαλαν από το άρθρο 10 στην Ορένσε με έβαλαν στο ενδιάμεσο καθεστώς, ούτε επειδή μετά με κατέταξαν στον πρώτο βαθμό και με έστειλαν στη Σαμόρα...

-Αυτά θα πρέπει να τα δούμε στο φάκελό σου, δεν πιστεύω όμως ότι έγιναν έτσι, πρόσθεσε ο συνάδελφός του.

-Αφού είστε σίγουροι ότι έχετε εσείς δίκιο και εγώ ψεύδομαι, τον συναγωνίστηκα στον κυνισμό, δεν χρειάζεται να το κάνετε.

-Από τι φτιάξατε τα μαχαίρια; ενδιαφέρθηκε ο άλλος.

-Αυτό δεν σας το λέω.

-Καλά, έχω κάτι να σου πω. Αν ξανακούσουμε στη Μαδρίτη ότι επαναλήφθηκε το ίδιο ή κάτι παρόμοιο, σου δίνω το λόγο μου ότι θα σε βάλουμε σε ένα πηγάδι και δεν θα ξαναβγείς ποτέ από εκεί, το κατάλαβες;

-Πλήρως...

-Ποιανού ήταν η ιδέα της ομηρίας;

-Και των δύο.

-Δεν θα μας πεις από πού φτιάξατε τα μαχαίρια; επέμεινε.

-Όχι.

-Καλά, δεν έχουμε τίποτε άλλο να πούμε.

Στην πτέρυγα της απομόνωσης άρχισαν έργα για να ενισχύσουν την ασφάλεια. Τοποθετούσαν καγκελόπορτες στις πόρτες των κελιών και κάλυπταν με μεταλλικά πλέγματα από πάνω την αυλή από όπου είχαμε ανεβεί. Έχτιζαν ένα μικρό οχυρό το οποίο, αν και εμείς αγνοούσαμε ακόμη την πραγματικότητα, δεν ήταν παρά ένα προμήνυμα για αυτό που η Γενική Διεύθυνση κυοφορούσε εδώ και μήνες, υπό την καθοδήγηση του Αντόνιο Ασουσιόν και του αναπληρωτή του, του Χεράρδο Μίνγκες. Βρήκαμε κάποιες παλιές

εφημερίδες, των ημερών της ομηρίας. Μία από αυτές σχολίαζε ότι βρισκόμασταν στη φυλακή επειδή είχαμε διαπράξει πολλές δολοφονίες και βιασμούς, πράγμα που μας εξόργισε. Καταλάβαμε όμως ότι αυτό αποτελούσε τμήμα της παραπληροφόρησης με την οποία η Διεύθυνση τροφοδότησε την εφημερίδα για να μας απαξιώσει μπροστά στην κοινωνία παρουσιάζοντάς μας ως δολοφόνους και βιαστές. Ο Χουάν πρότεινε να μηνύσουμε την εφημερίδα τελικά όμως τα παρατήσαμε. Τι σημασία είχε αυτό που σκέφτονταν οι υπόλοιποι; Το μόνο που μας ενδιέφερε τότε ήταν να πάμε μαζί στη μεταγωγή το ταχύτερο δυνατόν.

Στις 11 Ιουλίου ξέσπασε το Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία. Ο Ερνέστο Πέρες, ο Αντόνιο Λόσα Λόπες και ο Μανουέλ Καμπέγιο Μαρτίνες έπιασαν τους φύλακες της Πρώτης πτέρυγας και οχυρώθηκαν στην καντίνα. Ζήτησαν βελτιώσεις στις φυλακές ως εκπρόσωποι του APRE (R) μπροστά στα μέλη της Γενικής Διεύθυνσης που εμφανίστηκαν ξαφνικά στο Κάδιθ, και τους παρέδωσαν έναν κατάλογο αιτημάτων για να δημοσιοποιηθεί από τα ΜΜΕ. Όμως, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, ο Χούλιο Ρομέρο Αμαδόρ, ένας κρατούμενος από την Χαέν που το κελί του ήταν ανοιχτό τη στιγμή της ομηρίας επωφελήθηκε από τις περιστάσεις για να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του με έναν άλλο κρατούμενο, τον Μιγέλ Ανγίτα. Άνοιξε το κελί του, τον μαχαίρωσε και μετά τον αποκεφάλισε. Αυτός ο σαδισμός γκρέμισε όλες τις διαπραγματεύσεις, ιδίως όταν ο Χούλιο Ρομέρο έκανε το σοβαρότατο λάθος να επιδείξει το κομμένο κεφάλι του εχθρού του μπροστά στις κάμερες του κλειστού κυκλώματος. Ήταν η ταφόπλακα σε κάθε απόπειρα διαλόγου.

Με κατεστραμμένες πια τις διαπραγματεύσεις, ύστερα από ένα εικοσιτετράωρο ομηρίας οι κρατούμενοι σταμάτησαν την ενέργειά τους, απελευθέρωσαν τους ομήρους και παραδόθηκαν. Αν και ο Χούλιο Ρομέρο ενεργούσε για λογαριασμό του και δεν είχε καμία σχέση με τον APRE (R), η δολοφονία αποδόθηκε στο Σύνδεσμο, για να τον απαξιώσουν. Έτσι, έπειτα από εκείνον τον αποκεφαλισμό, άρχισε να εφαρμόζεται στην Ισπανία με τη συγκατάθεση των δικαστών Επιτήρησης, το Ειδικό Καθεστώς FIES. Η Διεύθυνση χρησιμοποίησε τις εικόνες από τις κάμερες κλειστού κυκλώματος της φυλακής του Πουέρτο στις οποίες εμφανιζόταν ο Χούλιο Ρομέρο να επιδεικνύει το κομμένο κεφάλι του εχθρού του, για να πείσει τους δικαστές ότι έπρεπε να ληφθούν ειδικά μέτρα για όλους αυτούς τους κρατούμενους που ανήκαν στον APRE (R). Ειδικά μέτρα που θα μετατρεπόταν στη σοβαρότερη παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και στο σοβαρότερο πλήγμα κατά της δημοκρατίας από την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από το PSOE, μέτρα που πάρθηκαν με τη συμπαιγνία και την επιδοκιμασία της δικαστικής, της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας.

Στην πτέρυγα απομόνωσης της Τενερίφης όλα κυλούσαν με τον ίδιο τρόπο. Δεν το γνωρίζαμε αλλά εμείς ήμασταν οι πρώτοι που υποστήκαμε το καθεστώς FIES όσο προετοιμάζαν τη μεταγωγή μας στις φυλακές του Μπαδαχός και της Βαγιαδολίδ.

Κάποιες νύχτες ο Χουάν, μέσα στην πλήξη του, τα έβαζε για να ξεσκάσει με τους φύλακες που επιτηρούσαν την πτέρυγα μέσα από το θωρακισμένο φυλάκιο.

-Παραδοθείτε! τους φώναζε κάτω από την πόρτα του κελιού. Ρίξτε ρόπαλα και χειροπέδες, είσαστε περικυκλωμένοι!

Τότε έμπαινα και εγώ στο παιχνίδι και βοηθούσα:

-Πέτα το ρόπαλο και βγες με τα χέρια ψηλά βρωμόφατσα!

Ύστερα ξεσπάγαμε στα γέλια. Εκείνα τα διαστήματα χιούμορ μας βοηθούσαν πάρα πολύ να αντέξουμε την απομόνωση στην οποία μας είχαν βάλει κόβοντάς μας το ωράριο του προαύλιου. Είχαμε είκοσι μέρες να βγούμε από εκείνα τα μπουντρούμια που οι ταφόπλακές τους άνοιγαν μόνο για να μας δώσουν φαγητό και πάντα με την παρουσία μιας πολυάριθμης ομάδας δεσμοφυλάκων που ήταν οπλισμένοι με ρόπαλα και σιδερόβεργες. Εκείνες τις στιγμές η ασίγησχη εξεγερτικότητα και η συντροφικότητα, που την εκφράζαμε είτε με χιούμορ είτε με ενθαρρυντικές κουβέντες, αποτελούσαν όλα μας τα υπάρχοντα, μαζί με τα δύο πριονάκια και την ελπίδα ότι σύντομα θα τα καταφέρουμε να ξεφύγουμε απ' αυτόν τον υπόκοσμο του μίσους και της ηλιθιότητας.

Θα μας ήταν υπεραρκετό όμως να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν υπάρχει τίποτε πιο δυνατό και σταθερό από την αξία που δίνει η προσπάθεια να ανακτήσεις την ελευθερία που σου στερούν. Την ελευθερία που, ωστόσο, σε κάποιο βαθμό την είχαμε ήδη, μόνο και μόνο επειδή εξεγειρόμασταν, επειδή αρνούμασταν τη σκλαβιά που δίνει η υποταγή στο σύστημα, επειδή σκεφτόμασταν και δρούσαμε σύμφωνα με τα δικά μας συναισθήματα και όχι σύμφωνα με την ψυχολογική συμπεριφορά των κανόνων, των νόμων ή των δογμάτων με τα οποία καθόλου δεν συμφωνούσαμε. Και αυτή η στάση μάς διαφοροποιούσε από τους άλλους κρατούμενους. Δεν είχαμε βρεθεί στο περιθώριο του νόμου και του συστήματος μέσα στην κοινωνία, για να έρθουμε στη φυλακή να αποδεχτούμε τους κανόνες και τους κανονισμούς που μας επέβαλλαν καταναγκαστικά. Ένας άνθρωπος πρέπει να είναι άνθρωπος είτε είναι οπλισμένος είτε άοπλος. Να είναι ελεύθερος και ως κρατούμενος. Μέσα στη φυλακή υπήρχαν πολλοί άνδρες και γυναίκες, που ήταν γενναίοι όταν έκαναν μια ληστεία ή μια διάρρηξη, αλλά στέκονταν ανίκανοι να αντιμετωπίσουν με περηφάνια και αξιοπρέπεια έναν απλό φύλακα. Το γεγονός αυτό μας έφερνε καθημερινά σε λεκτικές αντιπαραθέσεις

με τους κρατούμενους που είχαν μετατραπεί σε οικοδόμους για έναν άθλιο μισθό, και έβαζαν πλέγματα πάνω από το προαύλιο, και τοποθετούσαν καγκελόπορτες μπροστά στις πόρτες των κελιών. Κρατούμενοι που λιθοβολούσαν ζωντανούς άλλους κρατούμενους για να βελτιώσουν τη θέση τους μέσα στη φυλακή και να αποφυλακιστούν συντομότερα, ακόμα και με το κόστος να δυσκολεύουν τη ζωή των άλλων.

*Δώσε προσοχή στον πόνο του ανθρώπου, εσύ, τέρας!
Απάνθρωπο... Παγερό... Νευρόσπαστο...
Απλώς, κτήνος.
Ωμό εργαλείο του ανθρώπου ενάντια στον άνθρωπο.
Γλοιώδες ύστερο που στάζει τρόμο
στην κήση ετοιμοθάνατων ξημερωμάτων.
Στη σκοτεινιά των σωθικών σου.
Κατασκευάζεις πόνο και ατέλειωτη μοναξιά,
και το αίμα παγώνει, δίχως αγάπη, δίχως παρόν.
Άφησες μόνο ένα γουρουνίσιο μάτι να αναμετράει τα μέσα σου:
Ναι, εδώ είμαι!
Φτύνεις πτώματα αδύναμων νεκρών
αραδιασμένων στους γυάλινους τους τάφους.
Πώς τόλμησαν να μπουν μες στην κοιλιά σου;
Τρέλα... Παραφροσύνη... Αδικία...
Θανάσιμη άβυσσος στην ομαδική αυτοκτονία του συναισθήματος,
που κερνάς καθημερινά,
όταν μες στο σκοτάδι παραμονεύεις τον άνθρωπο που πονά και κλαίει.
Ουσία του κακού,
κόκκινο αίμα στις ονειρικές αναπολήσεις,
όπου οι άνθρωποι έσβησαν τον όρο συμπόνια.
Σβήστε ακόμα κάθε αγάπη απ' τις καρδιές σας!
Κτήνος!
Τα τέκνα που κιοφόρησες είναι έτοιμα να βγούνε πια στο φως,
Σπασμένες οι αλυσίδες της φυλακής σου και του φόβου σου.
Τρέξτε, εγκληματίες, τρέξτε!
Μην αφήσετε τους μαστροπούς της μάνας σας να σας φτάσουν:
Θα την δαμάσουν την ψυχή σας και θα σας κάνουν σκλάβους.*

Στις 23 Αυγούστου, μόλις είχα φάει, εμφανίστηκαν στο κελί μια ομάδα δεσμοφύλακες.

-Ταρίο, μάζεψε τα πράγματά σου, πας μεταγωγί.

Ειδοποίησα τον Χουάν και μάζεψα τα πράγματά μου σε δύο τσάντες που μου είχαν δώσει.

Αισθανόμουν ευφορία που θα έβγαινα από εκεί επειδή είχαμε συμπληρώσει έναν μήνα κλειδωμένοι. Είχε φτάσει η στιγμή για την τελική δράση,

για την ολοκλήρωση της ενέργειάς μας με τη δεύτερη φάση της, την απόδραση. Με οδήγησαν δεμένο με τις χειροπέδες μέχρι τα αμερικανικά κελιά των Εισαγωγών. Βάλθηκα να βηματίζω εκεί απολαμβάνοντας ένα τσιγάρο, μέχρι να φέρουν τον σύντροφό μου τον Χουάν. Τον έφεραν με τις χειροπέδες και τον έβαλαν στο διπλανό κελί. Χαιρετηθήκαμε με ένα νεύμα αλλά δεν κουβεντιάσαμε και του έστειλα τα μισά χρήματα που μου είχαν δώσει πριν από λίγο από τον ατομικό μου λογαριασμό. Και οι δύο βρισκόμασταν σε μεγάλη ένταση.

Μία ώρα περίπου αργότερα ήρθαν να μας πάρουν δύο πολιτοφύλακες. Ένας τρίτος περίμενε μέσα στην κλούβα που θα μας μετέφερε στο λιμάνι. Ο επικεφαλής, ένας δεκανέας, μου φάνηκε τύπος φαντασμένος και υπεροπτικός, πολύ ικανοποιημένος με τον εαυτό του. Ήθελε να μας εντυπωσιάσει, γι' αυτό συμπέρανα ότι ήταν φαναρόνος. Αυτό μας βόλευε, γιατί ήταν απ' αυτή την κατηγορία των φρουρών που τείνουν να υποτιμούν τους κρατούμενους και να θεωρούν τους εαυτούς τους ανώτερους μόνο και μόνο επειδή έχουν ένα πιστόλι και μια πράσινη στολή. Αφού μας πήραν δαχτυλικά αποτυπώματα τα οποία επικύρωναν την παράδοσή μας στη φύλαξη των Δυνάμεων Ασφαλείας του Κράτους, μας έβαλαν καινούργιες χειροπέδες και μας πήγαν έναν-έναν στην κλούβα. Άλλοι δύο κρατούμενοι βρίσκονταν ήδη εκεί και θα μας συντρόφευαν στο ταξίδι. Συστηθήκαμε. Ο ένας ήταν Κολομβιανός και ο άλλος Άγγλος. Τους πήγαιναν στην Καραμπαντσέλ και από εκεί θα τους έστελναν στις χώρες τους. Αφού τελείωσε το χαρτομάνι ξεκινήσαμε για το λιμάνι της Τενερίφης κουβεντιάζοντας κεφάλτα. Σταματήσαμε μπροστά σ' ένα τεράστιο πλοίο, το «J.J. Sister». Η κλούβα σταμάτησε λίγο μπροστά στον καταπέλτη που οδηγούσε στον χώρο οχημάτων, όπου περίμεναν κάμποσοι πολιτοφύλακες οπλισμένοι με αυτόματα όπλα.

Μας έδωσαν προτεραιότητα και μπήκαμε στο μεγάλο γκαράζ του πλοίου. Από εκεί μας μετέφεραν έναν-έναν στα κάτω κελιά που βρίσκονταν δίπλα στο μηχανοστάσιο, κάτω από την ίσαλο γραμμή. Μας έβαλαν και τους τέσσερις στο ίδιο κελί, που είχε ένα κρεβάτι-κουκέτα και δύο καρέκλες, γιατί στο δεύτερο κελί βρίσκονταν άλλοι δύο κρατούμενοι που έρχονταν από το Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία και πήγαιναν στο Σάλτο ντε Νέγρο, τη φυλακή στη Λας Πάλμας.

Ο Χουάν τους γνώριζε και άρχισε να κουβεντιάζει μαζί τους από μια τρύπα στον ξύλινο τοίχο που χώριζε τις δύο καμπίνες-κελιά. Εγώ εν τω μεταξύ άρχισα να εξετάζω το κελί και πρόσεξα ιδιαίτερα τις καρέκλες που προφανώς είχαν βάλει για να καθόμαστε μέχρι να αφήσουν εκείνους τους δύο κρατούμενους στη Λας Πάλμας και να βάλουν δύο από εμάς στο κελί που θα άδειαζε. Οι δύο καρέκλες είχαν κάτι μεταλλικά ελάσματα που ένω-

ναν τα πόδια τους, στα οποία ήταν συγκολλημένα. Πήγα στην τουαλέτα και έβγαλα το πριονάκι από την κρυψώνα του. Ύστερα αναποδογύρισα τη μία και άρχισα να πριονίζω δύο από εκείνα τα ελάσματα, τα οποία θα χρησιμοποιούσαμε ως μαχαίρια ο σύντροφός μου και εγώ. Ζήτησα από τον Χουάν να προσέχει την καμπίνα των πολιτοφυλάκων που βρισκόταν ακριβώς απέναντι, δύο μέτρα μακριά από το κελί στο οποίο βρισκόμασταν εμείς, όσο εγώ πριονίζα τα ελάσματα. Όταν πριόνισα τη μία αλλάξαμε θέσεις και έκοβε ο Χουάν ενώ εγώ πρόσεχα. Όταν τελειώσαμε, τα κρύψαμε στο στρώμα της κουκέτας. Από αυτά θα έβγαιναν δύο ωραία μαχαίρια. Θα τα χρειαζόμασταν. Ο Χουάν με φώναξε παράμερα και μπήκαμε στην τουαλέτα να μιλήσουμε.

- Χοσέ, μου είπε, δεν εμπιστεύομαι καθόλου αυτούς τους δύο τύπους που είναι μαζί μας, γι' αυτό να μην τους χάσουμε απ' τα μάτια μας.

- Ηρέμησε, τι θα κάνουν; Έχουν ολόκληρο ταξίδι να κάνουν μαζί μας και επιπλέον δεν πιστεύω να είναι τέτοιοι άνθρωποι.

- Ναι αλλά όπως και να 'χει, ας προσέχουμε. Δεν τους γουστάρω...

Αυτή η επιφυλακτικότητα ήταν συνηθισμένη στον Χουάν και σε πολλούς άλλους κρατούμενους, επειδή μερικές φορές τους είχαν καρφώσει άλλοι κρατούμενοι για να πάρουν κάποια ευεργετήματα. Η Διεύθυνση, από τη μεριά της, βράβευε γενναιόδωρα τέτοιες ποταπότητες γιατί αυτό της έδινε αυτιά και μάτια παντού, ιδίως εκεί όπου δεν μπορούσε το μάτι του σκύλου φύλακα να δει ούτε το αυτί του να ακούσει. Ήταν το ίδιο σύστημα που εφαρμόζε έξω από τη φυλακή η αστυνομία με την παραβατικότητα. Επέτρεπαν στους εμπόρους ναρκωτικών να δρουν ατιμώρητα εξασφαλίζοντάς τους όλες τις διευκολύνσεις για το εμπόριό τους, φτάνει αυτοί να τους έδιναν πληροφορίες για τους πελάτες τους και ιδιαίτερα για τα χρήματα που ξόδευαν. Αν μια ποσότητα συνέπιπτε με τη λεία μιας ληστείας, τότε είχαν τον δράστη.

Κανένας θεσμός, ούτε καν ο σωφρονιστικός, δεν λειτουργούσε χωρίς τα δίκτυα των εμπίστων του, γι' αυτό η προδοσία αμειβόταν γενναιόδωρα. Έτσι όποτε ήθελαν να μάθουν κάτι για οποιονδήποτε κρατούμενο ή να τον επιτηρούν από κοντά, δεν είχαν παρά να προωθήσουν δίπλα του κάποιον προδότη που κάτω από το προσωπείο της συναδελφικότητας θα τον έκανε να μιλήσει. Ή τους έβαζαν απλώς στο ίδιο κελί. Ήταν θλιβερό, αλλά ήταν υπαρκτό και υπέβασκε, παρότι αφορούσε μια μειονότητα. Αυτό δημιουργούσε κλίμα δυσπιστίας, φροντίσαμε όμως να μην το αντιληφθούν οι συγκαταόμενοι.

Σαλπάρουμε από την Τενερίφη με προορισμό τη Λας Πάλμας, στα Κανάρια. Εκεί κατέβηκαν κάποιοι πολιτοφύλακες να πάρουν τους δύο κρατούμενους που βρίσκονταν στο διπλανό κελί. Αποχαιρετιστήκαμε εγκάρδια. Έπειτα

σαλπάραμε πάλι με προορισμό το λιμάνι του Κάδιθ. Όταν ανοιχτήκαμε μας έβαλαν τις χειροπέδες μέσα από τη θυρίδα της πόρτας από όπου μας έδιναν το φαγητό και μετέφεραν τον Έκτορ Τσιβίτα και εμένα στο διπλανό κελί, όπου μας έβγαλαν ξανά τις χειροπέδες μέσα από μια παρόμοια θυρίδα από την οποία έπρεπε να βγάζουμε έξω τα χέρια μας.

Ο Χουάν και ο Γουίλιαμ Χάμφρι έμειναν στο άλλο κελί, από το οποίο οι πολιτοφύλακες πήραν τις καρτέκλες, χωρίς να προσέξουν ότι έλειπαν τα δύο ελάσματα, πράγμα που μας χαροποίησε. Προτιμούσα να ταξιδεύω με τον σύντροφό μου τον Χουάν, αλλά τουλάχιστον με τον τρόπο αυτόν μπορούσαμε να ελέγχουμε τους άλλους δύο, που και αυτό ήταν σημαντικό, για να μην συμβεί τίποτε.

Ο Χουάν μού πέρασε από την τρύπα στο μεσότοιχο τα δύο ελάσματα και τα έκρυψα κάτω από το στρώμα που μου έλαχε να ξαπλώσω. Οι δύο καμπίνες-κελιά ήταν παρόμοιες, μόνο που εδώ υπήρχε και μια μεταλλική σκαλίτσα για να ανεβαίνεις στην πάνω κουκέτα. Η τουαλέτα ήταν ίδια όπως και στην άλλη καμπίνα και από τον εσωτερικό φεγγίτη που διέθεταν και οι δύο μπορούσαμε να δούμε ο ένας τον άλλον, καθώς και τις πόρτες των κελιών. Το κρύσταλλό τους ήταν από σκληρό και χοντροφτιαγμένο πλαστικό και υπήρχε ένας μικρός διάδρομος ανάμεσα στα κελιά και στην καμπίνα της φρουράς, όπου τελικά έμειναν μόνο δύο πολιτοφύλακες. Από το φεγγίτη μπορούσαμε να δούμε ότι οι πόρτες των κελιών ασφαλιζόνταν με μια χοντρή σιδερένια μπάρα που έκλεινε τις μεταλλικές πόρτες και ήταν στερεωμένη στη μια της άκρη με ένα μεντεσέ. Αυτή η μπάρα έμπαινε σε μια σιδερένια προεξοχή στην άλλη άκρη της πόρτας, η οποία είχε μια τρύπα όπου έμπαινε λουκέτο που ασφάλιζε την μπάρα συγκρατώντας την, όπως γινόταν στον Μεσαίωνα.

Ήταν μια μέθοδος υποτυπώδης αλλά αποτελεσματική, γι' αυτό κανείς δεν είχε καταφέρει να αποδράσει από εκεί. Εκτός από τις κουκέτες, υπήρχαν και δύο ανεμιστήρες στο ταβάνι. Αυτός ο μικροσκοπικός χώρος με τα δύο μέτρα μήκος και το ένα μέτρο πλάτος θα ήταν επί δύο ημέρες όλος ο κόσμος μας. Σχεδόν δεν μπορούσαμε να κινηθούμε και έτσι όταν ο ένας σπκωνόταν ο άλλος ξάπλωνε στο κρεβάτι και αντιστρόφως.

Σε λίγο ήρθαν και μας έβγαλαν τον έναν μετά τον άλλον για να πάρουμε από τις τσάντες μας τα είδη υγιεινής που θέλαμε. Όταν έφτασε η σειρά μου μού έβαλαν τις χειροπέδες και άνοιξαν το κελί. Με έβαλαν ανάμεσα τους και με οδήγησαν στην καμπίνα όπου βρίσκονταν τα πράγματά μας, μια και απαγορευόταν να τα έχουμε μαζί μας. Έσκυψα και έβγαλα σαπούνι, οδοντόβουρτσα και οδοντόκρεμα. Ο δεκανέας βρήκε ευκαιρία να με προκαλέσει.

-Άκου, εσύ, ελπίζω να έχουμε ήρεμο ταξίδι, κατάλαβες;

Γύρισα ξαφνιασμένος και τον κοίταξα. Δεν καταλάβαινα πού το πήγαινε μ' αυτό το ύφος του νταβατζή, γι' αυτό σαν μόνη απάντηση του χάρισα ένα χαμόγελο.

-Μη με κοιτάς έτσι, γιατί έχω κανονίσει και χειρότερους από σένα, επέμεινε.

Τότε κατάλαβα. Με προκαλούσε μόνο και μόνο για να κομπάσει μπροστά στον συνάδελφό του που από την ηλικία του φαινόταν ότι ήταν καινούργιος στο Σώμα.

Ήταν φανφαρόνος, αλλά ένας φανφαρόνος ψηλός και γεροδεμένος, οπλισμένος με ένα θάρι, γι' αυτό δεν απάντησα στις προκλήσεις του. Αφού πήρα αυτά που ήθελα με έκλεισαν ξανά στο κελί.

Ύστερα έφεραν το φαγητό. Το έβαλαν οι φρουροί από το άνοιγμα της πόρτας σε πλαστικούς δίσκους. Όταν ο δεκανέας έσκυψε να πάρει ένα δίσκο από το πάτωμα πρόσεξα ότι στη δεξιά πλευρά εξείχε από τη ζώνη του παντελονιού του ή λαβή του πιστολιού. Μόλις έμπαιναν στο πλοίο έπρεπε να φορέσουν πολιτικά ρούχα, σύμφωνα με τον κανονισμό του σκάφους. Ο καπετάνιος δεν ήθελε να ξέρουν οι επιβάτες ότι μετέφεραν κρατούμενους, για να μην ανησυχούν.

Φώναξα τον Χουάν:

-Κοίτα απ' έξω. Πρόσεξε στη ζώνη αυτού του καθικιού.

Το είδε.

-Ο άλλος έχει; με ρώτησε.

-Υποθέτω ότι έχει, αλλά δεν το είδα.

-Άρα, ένα για τον καθένα μας...

-Φυσικά, απάντησα κεφάτα.

Αφού φάγαμε, μιλήσαμε από την τρύπα και ο Χουάν μου παρουσίασε το σχέδιό του. Θα κόβαμε, μέσα από τα κελιά, τις βίδες που κρατούσαν τη σιδερένια προεξοχή που συγκρατούσε τη μπάρα και το λουκέτο. Πραγματικά, τα παξιμάδια αυτών των βιδών βρισκόνταν στο εσωτερικό των κελιών. Αν καταφέρναμε να πριονίσουμε αυτά τα παξιμάδια θα έπεφτε η προεξοχή μαζί με το λουκέτο και την μπάρα ελευθερώνοντας την πόρτα. Ύστερα θα πιάναμε τους φρουρούς, και γι' αυτό έπρεπε να κατασκευάσουμε τα μαχαίρια από τα ελάσματα, και ύστερα μόλις φτάναμε στο λιμάνι θα δραπετεύαμε. Η ιδέα ήταν εφικτή. Τώρα εμείς έμενε μόνο να δοκιμάσουμε αν ήταν μαλακό το σίδερο και αν κοβόταν εύκολα, γιατί αλλιώς θα δυσκόλευε η επιχείρηση, μια και οι τέσσερις βίδες ήταν πολύ κοντά στον τοίχο και έπρεπε να δουλεύουμε σε πολύ άβολη θέση. Άλλο πρόβλημα ήταν η συγκόλληση αυτών των παξιμαδιών στο μεταλλικό πλαίσιο της πόρτας, πιστεύαμε όμως ότι θα προλαβαίναμε να τα πριονίσουμε πριν φτάσουμε στο λιμάνι του Κάδιθ. Δεν καθυστερήσαμε άλλο

και αρχίσαμε να ηριονίζουμε χωρίς να ανησυχούμε, μια και ο εκκωφαντικός θόρυβος των μηχανών σκέπαζε τον ήχο του ηριονίσματος. Βάλουμε τους δύο άλλους κρατούμενους να προσέχουν την καμπίνα των φρουρών για να μην παρουσιαστούν προβλήματα. Έτσι θα δουλεύαμε με απόλυτη ασφάλεια.

Σταματήσαμε την ώρα του δείπνου. Είχαμε βγάλει και οι δύο φουσκάλες στα χέρια, το χειρότερο όμως ήταν ότι είχαμε προχωρήσει ελάχιστα, πράγμα που ήταν κακό σημάδι. Δειπνήσαμε σιωπηλοί. Όσο τρώγαμε παρατηρούσα τον Κολομβιανό, τον συγκάτοικό μου στο κελί. Η αλήθεια είναι ότι ούτε σε μένα ενέπνεε εμπιστοσύνη.

Ήταν φοβισμένος και αυτό μπορεί να ήταν επικίνδυνο. Αποφασίσαμε να μην κόψουμε άλλο μέχρι το πρωί, γιατί ο θόρυβος των μηχανών είχε μικρότερη ένταση τη νύχτα απ' ό,τι την ημέρα. Ωστόσο επωφελήθηκα από τη διακοπή για να κάνω μυτερά τα δύο ελάσματα, όσο ο Χουάν ξάπλωνε για να αναρρώσει από μια γρίπη που τον ταλαιπωρούσε εδώ και μέρες, τον είχε αδυνατίσει και του έφερνε λίγο πυρετό. Όσο έκανα μυτερά τα δύο κομμάτια σίδερο σκεφτόμουν το όπλο του περιστασιακού δεσμοφύλακά μου. Κοιμήθηκα με τη σκέψη να αρπάζω εκείνο το όπλο, με τα δύο υποτυπώδη αλλά θανατηφόρα μαχαίρια κρυμμένα κάτω από το στρώμα.

Την επόμενη μέρα, μετά το πρωινό ξαναπιάσαμε δουλειά. Ξαναρχίσαμε το ηριονισμό μέχρι την ώρα του φαγητού. Τα χέρια μου ήταν ματωμένα, γεμάτα καινούργιες φουσκάλες και είχα καταφέρει να κόψω μόνο το ένα παξιμάδι. Ο Χουάν είχε πια παραιτηθεί, δεν μπορούσε να κρατήσει άλλο το ηριονάκι. Η πόρτα του κελιού στο οποίο βρισκόταν ήταν στη δεξιά πλευρά του και μπορούσε να κόβει μόνο με το αριστερό χέρι, ενώ ήταν δεξιόχειρας. Αρχίσαμε να αμφιβάλουμε γιατί δεν ήταν τόσο εύκολο όσο πιστεύαμε στην αρχή. Το συζητήσαμε από την τρύπα:

-Χουάν, μου φαίνεται ότι δεν πάνε καλά τα πράγματα. Δεν μπορούμε να κόψουμε τα παξιμάδια...

-Μπορούμε να τους αρπάξουμε όταν ανοίξουν την πόρτα στο Κάδιθ και να βγούμε κρατώντας τους ομήρους, πρότεινε.

-Δεν είναι τόσο εύκολο, Χουάν. Εκεί θα μας περιμένουν κι άλλοι πολιτοφύλακες, χωρίς να λογαριάσουμε αυτούς που φρουρούν το τελωνείο, και δεν θα μας ανοίξουν παρά μόνο όταν έρθει η κλούβα, έκανα μια παύση και μετά συνέχισα. Επιπλέον μας βγάζουν έναν-έναν και ακόμα και αν καταφέρει ο ένας μας να τους πιάσει δύσκολα θα βγαίναμε απ' το Κάδιθ. Πολύ μεγάλη ιστορία, Χουάν.

-Πάντως πρέπει όπως και να 'χει να τους πιάσουμε...

Τελικά σταμάτησα να ηριονίζω αυτές τις αναθεματισμένες βίδες. Δοκίμασα το ξύλινο ταβάνι, το καταστρέψαμε με τη σκέψη να φτάσουμε στην

καμπίνα των πολιτοφυλάκων, όταν όμως ξεκολλήσαμε την πλάκα που τα σκέπαζε πέσαμε πάνω σε μερικές σειρές χοντρά καθρόνια καρφωμένα σταυρωτά που δεν μπορούσαμε να περάσουμε. Δεν μπορούσαμε να τα κόψουμε επειδή τα πριονάκια ήταν πολύ μικρότερα από το πάχος των ξύλων. Ήμουν απογοητευμένος. Ξάπλωσα στο κρεβάτι κοιτάζοντας το ταβάνι μούσκεμα στον ιδρώτα και άναψα τσιγάρο.

Ύστερα από όλα όσα είχαμε κάνει για να φτάσουμε μέχρι εδώ δεν μας άξιζε να μας αφήσει στην επόμενη φυλακή σαν δύο μπόγους με ρούχα αυτό το ζευγάρι των νλιθίων.

Φάγαμε σιωπηλά. Με τα στομάχια μας γεμάτα τώρα, ο Χουάν ξάπλωσε για να συνέλθει από τη γρίπη και εγώ κουβέντιαζα με τον Κολομβιανό. Τώρα που οι προσπάθειές μας τέλειωναν εδώ και η μεταγωγή τελικά θα κυλούσε ήρεμα φαινόταν χαρούμενος. Μου διηγήθηκε την ιστορία του. Είχε έρθει στην Ισπανία να εισαγάγει ναρκωτικά και με τις πρώτες συναλλαγές τον έπιασαν και τον έβαλαν φυλακή. Στην Κολομβία η οικογένειά του ήταν πολύ φτωχή και το είχε κάνει αυτό για να ξεφύγει από την αθλιότητα. Η ιστορία του συνόψιζε την ιστορία εκατοντάδων Λατινοαμερικάνων στις ισπανικές φυλακές, γυναικών κυρίως, που οι μεγαλέμποροι ναρκωτικών χρησιμοποιούσαν για να εισάγουν πρέζα στην Ισπανία και σε όλη την Ευρώπη. Μετά, αν κάποιος από αυτούς πιανόταν, τον εγκατέλειπαν στην τύχη του, ενώ αυτοί απολάμβαναν τις πολυτελείς τους επαύλεις και τα πανάκριβα αυτοκίνητα και συνέχιζαν να εκμεταλλεύονται αυτούς τους άνδρες και τις γυναίκες που ζούσαν μέσα στην εξαθλίωση. Στη φυλακή υπήρχαν πολλοί άνθρωποι οι οποίοι αν είχαν δίκαιο μισθό, σταθερή δουλειά και αξιοπρεπή κατοικία δεν θα βρίσκονταν ποτέ εκεί. Όμως έτσι είναι η ζωή, και αν δεν ήταν έμπορος ναρκωτικών αυτός που σε εκμεταλλευόταν, θα ήταν επιχειρηματίας ή στρατιωτικός ή πολιτικός.

Το απόγευμα κύλησε χωρίς άλλες ιστορίες. Γύρω στις 8 έφεραν το δείπνο και φάγαμε πεινασμένοι. Ο Χουάν ήταν ακόμη άρρωστος και ξάπλωνε στο κρεβάτι, έτσι ξάπλωσα και εγώ και άκουγα μουσική από ένα μικρό ραδιοκασετόφωνο με ακουστικά που μου είχε περάσει ο σύντροφός μου. Αν αύριο δεν συνέβαινε κάτι, θα μας έκλειναν στη φυλακή του Πουέρτο 1 και από εκεί θα μας έστελναν στις καινούργιες φυλακές με το Ειδικό Καθεστώς κράτησης, όπου θα πληρώναμε βαριά όλες τις διεκδικήσεις και τις εξεγέρσεις μας. Έπρεπε να φύγουμε από εκεί, πώς όμως; Αυτά σκεφτόμουν και κοιμήθηκα χωρίς να το καταλάβω.

Στις 25 Αυγούστου 1991 φάγαμε πρωινό και αξιολογήσαμε τις εναλλακτικές δυνατότητες που προσφέρονταν, οι οποίες περιστρέφονταν πάντα γύρω από την αναγκαιότητα να απαγάγουμε τους φρουρούς ή να πιάσουμε τους φύλακες της Πουέρτο 1 μόλις μπορούμε στη φυλακή για να προβάλλουμε

καινούργιες διεκδικήσεις. Δεν καταλήξαμε όμως σε κανένα συμπέρασμα. Γύρω στο μεσημέρι, εννέα ώρες πριν από την άφιξη του «J.J. Sister» στο λιμάνι του Κάδιθ, μας ήρθαν οι πρώτες ιδέες.

-Ρε Χοσέ, με φώναξε ο Χουάν από την τρύπα στον τοίχο. Θα κάψω το πλαστικό τζάμι του φεγγίτη και θα προσπαθήσω ν' ανοίξω τη θυρίδα του φαγητού, και από κει μήπως ανοίξουμε το λουκέτο.

-Και οι πολιτοφύλακες; τον ρώτησα.

-Νομίζω ότι δεν είναι εδώ.

Η ιδέα αυτή μου έδωσε αυτό που γύρευα.

-Έχεις στο κελί ένα σημειωματάριο με σύρμα, Χουάν;

-Ναι.

-Λοιπόν, χρησιμοποίησε αυτό το σύρμα και κάνε μια τρύπα στο πλαστικό του φεγγίτη, σ' αυτόν στην τουαλέτα. Ύστερα τέντωσε το σύρμα και προσπάθησε να πιάσεις το μάνταλο της θυρίδας. Με τον τρόπο που λες θα γεμίσουμε καπνό και δεν θα έχουμε πολύ χρόνο...

-Έλα, πάμε...

Έτσι, αυτοσχεδιάζοντας, φτιάξαμε ένα καινούργιο σχέδιο και το βάλαμε σε εφαρμογή. Ο Χουάν κατάφερε να βγάλει ένα καλό σύρμα και εγώ, από τη μεριά μου, χτύπησα δυνατά την πόρτα του κελιού για να σιγουρευτώ ότι οι φρουροί μας δεν βρίσκονταν εκεί. Κανείς δεν απάντησε στα χτυπήματα. Είχαν ανεβεί σίγουρα στο κατάστρωμα να φάνε ή να πιούν κάτι, χαλαροί μια και πλησιάζαμε στο λιμάνι του Κάδιθ. Τι μπορούσαν να κάνουν μερικοί κρατούμενοι κλεισμένοι σε δύο μπουντρούμια, άοπλοι και ανυπεράσπιστοι; Αυτή η υποτίμηση ήταν ό,τι χρειαζόμασταν εκείνη τη στιγμή.

Βελτιώνοντας την αρχική ιδέα του σύρματος από το σπιράλ του σημειωματαρίου, ο σύντροφός μου κατασκεύασε από μια σουστά ένα είδος μεγάλου γάντζου. Έτσι, όπως του είχα προτείνει, πυράκτωσε με ένα σπίρτο την άκρη της σουστάς και τρύπησε το χοντρό πλαστικό του φεγγίτη. Μόλις τελείωσε με ειδοποίησε να πάω στην τρύπα του τοίχου από την οποία μιλούσαμε.

-Χοσέ, μου είπε, κόψε στη μέση τα μαχαίρια και βάλτα μέσα σε έναν από τους σωλήνες της σκάλας. Πρέπει να την πριονίσεις. Έτσι θα γίνει πιο γερός ο μοχλός...

-Εντάξει, θα το κάνω αμέσως. Θα μπορέσεις να την ανοίξεις τη θυρίδα; τον ρώτησα.

-Νομίζω ότι θα τα καταφέρω.

-Γερά, πρωταθλητή.

Ακολούθησα τις οδηγίες του συντρόφου μου και πριόνισα έναν από τους σωλήνες της αλουμινένιας σκάλας της κουκέτας. Ύστερα έκοψα στη μέση τα

μαχαίρια και έβαλα τα τρία από τα τέσσερα κομμάτια μέσα στο σωλήνα, φτιάχνοντας έτσι ένα μοχλό. Το τέταρτο κομμάτι, γύρω στα δέκα εκατοστά, θα ήταν το μαχαίρι μας. Ξαναπήγα στο φεγγίτη της τουαλέτας και του έδειξα με ένα πλατύ χαμόγελο το μοχλό. Έκανα τη δική μου δουλειά, τώρα του έπεφτε να κάνει τη δική του. Έβγαλε από την τρύπα στο πλαστικό το σύρμα και το οδήγησε προς το μάνταλο της θυρίδας. Έπειτα από πολλές προσπάθειες κατάφερε να το γαντζώσει αλλά χωρίς επιτυχία γιατί, όταν προσπαθούσε να το τραβήξει, αυτό έφευγε. Προσπάθησε πάλι αλλά ξαναγλίστρησε. Απελπίστηκα. Υπομονετικά, λουσμένος στον ιδρώτα, ο σύντροφός μου προσπάθησε άλλη μία φορά. Κατάφερε να γαντζώσει το μάνταλο, τράβηξε το σύρμα και αυτή τη φορά το μάνταλο υποχώρησε και η θυρίδα ξεμπλόκαρε. Γρήγορα, χωρίς να χάσει ούτε στιγμή, την άνοιξε έβγαλε το χέρι του και τράβηξε το μάνταλο από τη θυρίδα του κελιού όπου βρισκόμουν εγώ. Τοποθετήσαμε το μοχλό στο λουκέτο της πόρτας όπου βρισκόταν ο Χουάν και με τα χέρια έξω από τις θυρίδες και οι δυο μας τραβούσαμε απ' τη μια μεριά εγώ, από την άλλη αυτός και καταφέραμε να ανοίξουμε εκείνο το γαμημένο το λουκέτο. Ο Χουάν βγήκε από το κελί, άρπαξε το μαχαίρι που του έδωσα και έτρεξε γρήγορα στην καμπίνα των φρουρών. Δεν υπήρχε κανείς εκεί και έτσι ήρθε γρήγορα, παραβίασε το λουκέτο και με ελευθέρωσε. Τα είχαμε καταφέρει!

Ελευθεροί τώρα ψάξαμε την καμπίνα των πολιτοφυλάκων για να βρούμε τα όπλα, όμως δεν τα είχαν εκεί. Αυτό σήμαινε ότι τα είχαν μαζί τους.

-Χουάν αυτοί οι τύποι είναι οπλισμένοι. Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, τον προειδοποίησα.

-Ηρέμησε. Θα περιμένουμε να κατεβούν και τους αρπάζουμε. Εσύ θα τους χτυπήσεις με τον μοχλό και θα φροντίσεις να μην χρησιμοποιήσουν τα όπλα τους. Εγώ θα αναλάβω να τους πιάσω.

-Άκου, αν υπάρχει πρόβλημα βάρα τους χωρίς δεύτερη σκέψη, εντάξει; Αυτοί μας δολοφονούν.

-Μείνε ήσυχος...

Κουλουριαστήκαμε πίσω από την πόρτα της καμπίνας περιμένοντας την επιστροφή των φρουρών. Φοβόμουν και αυτό θα μας βοηθούσε. Ο φόβος είναι η έκπη αίσθηση και με κάποιον έλεγχο βοηθά τον άνθρωπο να αναπτύξει την ικανότητα της επιβίωσης, λειτουργώντας στο όριο. Οι ενδορφίνες πυροδοτούν το ενδοκρινικό σύστημα παράγοντας αυτό που είναι κοινώς γνωστό ως αδρεναλίνη, πολλαπλασιάζοντας τη δύναμη και τα αντανακλαστικά που έχουμε σε κατάσταση ηρεμίας. Ήξερα ότι αν δεν δρούσαμε συντονισμένα και αποτελεσματικά, το κόστος θα ήταν μια σφαίρα στο σώμα και η αποτυχία της απόδρασης. Ωστόσο ήμουν απόλυτα πεισμένος ότι θα τα καταφέρναμε. Διαθέταμε τον παράγοντα αιφνιδιασμός, τώρα όμως θα κρίνονταν όλα.

Δεν είχαν περάσει ούτε πέντε λεπτά, όταν ακούσαμε ήχο και βήματα που κατέβαιναν τη σκάλα και έρχονταν στην καμπίνα.

-Έφτασαν, Χοσέ, με προειδοποίησε χαμηλόφωνα ο Χουάν.

Σταθήκαμε πίσω από την πόρτα, δίπλα-δίπλα, με το μοχλό και το μαχαίρι στα χέρια, έτοιμοι. Η παρουσία του Χουάν με πρεμούσε, μου έδινε όλη την εμπιστοσύνη του κόσμου. Είχα δίπλα μου τον καλύτερο σύντροφο που θα μπορούσε να θελήσει κάποιος σε μια τέτοια περίπτωση, έναν αυθεντικό άνθρωπο της δράσης. Όταν άνοιξε η πόρτα, ορμήσαμε σαν αιλουροειδή, ρίχνοντας και ακινητοποιώντας στο πάτωμα τον πολιτοφύλακα που μπήκε. Όσο ο Χουάν πίεζε τη μύτη του μαχαιριού στο λαιμό του, εγώ κρατούσα τα χέρια του και τον έψαχνα για το όπλο του. Ήταν άοπλος.

-Δεν έχει εργαλείο.

-Πού είναι ο άλλος; τον ρώτησε ο σύντροφος.

-Επάνω, στην καμπίνα που έχουμε πάνω, απάντησε τρομαγμένος ο νεαρός πολιτοφύλακας.

-Και τα όπλα πού είναι; τον ρωτήσαμε.

-Πάνω, στην καμπίνα κρυμμένα. Ο καπετάνιος του πλοίου δεν επιτρέπει να τα έχουμε εδώ.

Του βάλουμε χειροπέδες και τον σκώσαμε. Το παντελόνι του ήταν βρεγμένο, είχε κατουρηθεί πάνω του.

-Θες ν' αλλάξεις; του πρότεινε ο Χουάν.

-Όχι, το ίδιο μου κάνει.

Τον έβαλα να καθίσει σε μια καρέκλα και έδεσα τα πόδια του στα πόδια της καρέκλας. Ύστερα του πήραμε τα χρήματα από την τσέπη και πήγαμε να μιλήσουμε με τους άλλους δύο κρατούμενους.

-Θέλετε να αποδράσετε μαζί μας; τους προσκαλέσαμε.

-Όχι, ευχαριστούμε. Δεν έχουμε πολλή ποινή ακόμα... Αυτή την απάντησή μας έδωσαν και οι δύο.

Ο Κολομβιανός ήταν κάτωχρος από το φόβο. Τους έδωσα καπνό και φωτιά και τους κλείσαμε στο ένα κελί, μπλοκάροντας την πόρτα με το ένα σπασμένο λουκέτο. Ύστερα επιστρέψαμε στην καμπίνα των φρουρών περιμένοντας τον πολιτοφύλακα που όπως είπε ο συνάδελφός του θα αργούσε να κατεβεί. Στο μεταξύ κουβεντιάζαμε μαζί του:

-Σε ποια καμπίνα είσαστε επάνω;

-Στην 77.

Πήρα το πορτοφόλι του και το περιεργάστηκα. Λεγόταν Μανουέλ Χεσούς Πλασένσια και έκανε τη στρατιωτική του θητεία στην Πολιτοφυλακή. Δίπλα στην ταυτότητα υπήρχε η φωτογραφία μιας κοπέλας.

-Είναι η αρραβωνιαστικιά σου;

-Ναι, απάντησε εμφανώς ενοχλημένος από την εισβολή στην προσωπική του ζωή.

-Ησύχασε, πάρτο, του είπα βάζοντας το πορτοφόλι στην τσέπη του πουκαμίσου του.

Ήξερα πάρα πολύ καλά τι ένιωθε εκείνη τη στιγμή.

-Λοιπόν, τον προειδοποίησε ο Χουάν, τώρα θα πιάσουμε τον συνάδελφό σου. Αν φωνάξεις ή προσπαθήσεις να τον ειδοποιήσεις, πέθανες. Το κατάλαβες;

-Ναι.

Ψάχνοντας στην καμπίνα βρήκαμε τους φακέλους μας και διαβάσαμε τις απονομίες που είχαν γράψει για μας οι ψυχολόγοι και οι λοιποί μελετητές του ανθρώπινου όντος. Έτσι μάθαμε ότι ο Χουάν ήταν ένας επικίνδυνος παρανοϊκός και ότι εγώ έγραφα επιστολές στους δικαστές με την πρόθεση να δραπετεύσω. Βρήκαμε επίσης πολλά γράμματα που δεν μας τα είχαν παραδώσει. Όταν κουραστήκαμε να γελάμε και να διαβάζουμε τα σκίσαμε καταστρέφοντας ιδιαίτερα όλες τις φωτογραφίες μας για να μην έχουν ούτε μία στα χέρια τους. Αρχίσαμε να ανησυχούμε από την αργοπορία του φρουρού και να υποψιαζόμαστε τα χειρότερα. Άναβα το ένα τσιγάρο μετά το άλλο, όσο οι ώρες κυλούσαν αργά και η ένταση βαθμιαία μεγάλωνε, όπως και η αβάσταχτη διέγερση που μας δημιουργούσε αυτό το άγνωστο.

-Σίγουρα έληξε αυτή τη ιστορία, Χοσέ, και μας περιμένουν επάνω.

-Ηρέμησε, Χουάν και μην απομακρύνεσαι από την πόρτα, γιατί μπορεί να εμφανιστεί από στιγμή σε στιγμή.

Εμφανίστηκε κάμποσες ώρες αργότερα, γύρω στις 6. Μόλις άνοιξε την πόρτα ορμήσαμε πάνω του και τον ρίξαμε στο πάτωμα με το μαχαίρι στο λαιμό. Τον έψαξα γρήγορα, όμως όπως και ο συνάδελφός του ήταν άοπλος. Προσεκτικός, είχε αφήσει το όπλο στην καμπίνα επάνω και τα κλειδιά στη ρεσεψιόν. Του περάσαμε τις χειροπέδες, τον βάλουμε στο άδειο κελί και τον δέσαμε στο κρεβάτι, αφού του πήραμε πρώτα τις 20.000 πεσέτες που τις μοιράσαμε μεταξύ μας μαζί με τις 10.000 που είχαμε πάρει από τον άλλον. Ύστερα δέσαμε δίπλα του και τον συνάδελφό του και τους αφήσαμε κλειδωμένους στο κελί που το κλείσαμε με λουκέτο. Παρατήρησα για λίγο τον δεκανέα από το φεγγίτη. Τώρα ήταν ένας πτηνόμενος και υποταγμένος ήρωας και κατάλαβα πόσο εύκολο θα ήταν να κακομεταχειριστώ αυτόν τον τρομαγμένο και ανυπεράσπιστο φύλακα. Είχα υποσχεθεί στον εαυτό μου να δώσω ένα μάθημα σ' αυτόν το φανφαρόνο, όμως έτσι θα έπεφτα στο επίπεδό του, και αν τον σκότωνα μόνο προβλήματα θα μας δημιουργούσε όταν θα μας αναζητούσαν, γιατί ύστερα από τέτοιο εξευτελισμό η Πολιτοφυλακή θα μας έψαχνε ακόμη

και κάτω απ' τις πέτρες. Σίγουρα, ο Σαντιάγο Ριβέρα Ροδρίγες από εδώ και πέρα θα πρόσεχε πολύ πριν προκαλέσει ξανά ανθρώπους δεμένους ή πριν καυχηθεί μπροστά τους.

Γυρίσαμε στην καμπίνα των φρουρών που τώρα βρισκονταν κλειδωμένοι σε ένα κελί και αλλάξαμε ρούχα για να παραπλανήσουμε με την καινούργια ενδυμασία μας. Φόρεσα ένα μπλε συνθετικό παντελόνι, τα παπούτσια του ενός φρουρού και ένα ασπρόμαυρο πουκάμισο. Ένας στρατιωτικός μπερές του ναυτικού ήταν η τελευταία πινελιά. Ξυρίστηκα και πρόσεξα τον αέρα του θαλασσόλυκου που είχα, ήμουν ακαταμάχητος. Ο Χουάν είχε βάλει ένα παντελόνι μπλουτζίν, αθλητικά παπούτσια, πράσινο πουκάμισο και έναν μπερέ με γείσο για να κρύψει τη φαλάκρα του, που την τόνιζε το κούρεμα με την ψιλή. Γύρω στις 8 το απόγευμα, οι δυνατές μηχανές του «J.J. Sister» σταμάτησαν. Είχαμε φτάσει στο λιμάνι.

Έβαλα μερικές αλλαγίες ρούχα σε μια τσάντα που δανείστηκα από τον έναν φύλακα μαζί με ένα χάρτη και την κρέμασα στον ώμο. Ακολουθήσαμε τους ταξιδιώτες προς την έξοδο και ανεβήκαμε κάποιες ελικοειδείς σκάλες μέχρι που φτάσαμε στον τέταρτο όροφο. Σκεφτήκαμε τη δυνατότητα να παραβιάσουμε την καμπίνα 77 και να πάρουμε τα όπλα, υπήρχε όμως πολλή κίνηση από τους επιβάτες στο διάδρομο και το απορρίψαμε.

Όπως και να 'χει αν ήμασταν άοπλοι, αυτό θα προκαλούσε μια κάποια χαλάρωση, σχετική βέβαια, στις Δυνάμεις Ασφαλείας του Κράτους, γιατί δεν ήταν το ίδιο να κυνηγούν δύο δραπέτες και το ίδιο να κυνηγούν δύο οπλισμένους δραπέτες. Στον τέταρτο όροφο του τεράστιου υπερωκεάνιου χωριστήκαμε και ξανασυναντηθήκαμε στην αίθουσα αναμονής ανάμεσα στους άλλους επιβάτες. Περιμέναμε ανυπόμονα να κατεβάσουν τη γέφυρα μέχρι το πλοίο, για να περάσουμε από εκεί στο τελωνείο.

Ύστερα από είκοσι περίπου λεπτά αναμονής η γέφυρα που οδηγούσε στο τελωνείο κατέβηκε και οι πόρτες της άνοιξαν φανερώνοντάς μας την ελευθερία. Η αίσθηση ήταν εξαιρετική. Όμως πέτρωσα όταν μια ομάδα πολιτοφύλακες διέσχισαν τη γέφυρα με βιαστικό βήμα, με κατεύθυνση το εσωτερικό του πλοίου. Κοίταξα αμέσως τον Χουάν που βρισκόταν λίγα μέτρα μακριά μου. Δεν είχαμε χρόνο να μιλήσουμε, όμως και οι δύο ξέραμε ότι αν έρχονται για μας έπρεπε να πιάσουμε επιβάτες ως όμηρους και να διαπραγματευτούμε για να φύγουμε μαζί με αυτούς. Δεν μπορούσαμε τώρα να τα παρατήσουμε ή να παραδοθούμε. Μπήκαν στο πλοίο, πέρασαν στην αίθουσα και πλησίασαν στο χώρο υποδοχής. Ήταν έξι, και άρχισαν να συζητούν φιλικά με την υπάλληλο. Πού να ήξεραν! Το megάφωνο του πλοίου ανακοίνωσε, αφού μας ευχαρίστησε που επιλέξαμε αυτό το πλοίο για το ταξίδι μας, ότι μπορούσαμε πλέον να αποβιβαστούμε. Βγήκαμε από

τους πρώτους. Καθώς διασχίζαμε τη γέφυρα είδαμε μια πολυάριθμη ομάδα πολιτοφύλακες στην είσοδο του γκαράζ του πλοίου να περιμένουν να κατεβεί ο καταπέλτης για να μπουν. Στο τέλος της γέφυρας που διασχίζαμε νιώθοντας να μας χαϊδεύει η θαλάσσια αύρα δύο άλλοι πολιτοφύλακες έλεγχαν δύο επιβάτες και τους ζητούσαν τα χαρτιά τους.

-Χοσέ, αν μας σταματήσουν θ' αρπάξω τον έναν και συ θα του πάρεις το όπλο.

-Αυτόν στα δεξιά..., του έδειξα.

Προχωρήσαμε προς το κτίριο του τελωνείου έτοιμοι να αναλάβουμε δράση, όμως δεν μας σταμάτησαν, γι' αυτό συνεχίσαμε και κατεβήκαμε μια σκάλα που οδηγούσε σε μια τεράστια αίθουσα που τη διέσχιζε ένας πάγκος, όπου τρεις πολιτοφύλακες ερευνούσαν όλες τις τσάντες και τις βαλίτσες των επιβατών. Ο ένας με φώναξε.

-Κύριε, μου επιτρέπετε να δω την τσάντα σας, παρακαλώ; μου ζήτησε ευγενικά.

-Βέβαια, φίλε, γιατί όχι, απάντησα ευγενικά και εγώ, άνοιξα την τσάντα και του έδειξα το περιεχόμενό της, το οποίο έλεγξε από πάνω.

-Ευχαριστώ πολύ και καλό ταξίδι, πρόσθεσε σημαδεύοντας την τσάντα με μια άσπρη κιμωλία.

-Τίποτα.

Κατευθύνθηκα γρήγορα προς την έξοδο του κτιρίου. Έψαξα με το βλέμμα μου τον σύντροφό μου τον Χουάν και τον είδα να στέκεται στην άκρη του πάγκου. Δεν είχε φύγει όπως θα έκανε οποιοσδήποτε άλλος αλλά με περίμενε μήπως αντιμετώπιζα πρόβλημα για να μου δώσει ένα χέρι, ακόμη και με το κόστος να διακινδυνέψει ξανά την ελευθερία που ανοιγόταν μπροστά του, που χρειάστηκε 11 χρόνια να την βρει. Αυτή η χειρονομία έδειχνε τα κυριότερα χαρακτηριστικά του: σιγουριά, σοβαρότητα και συντροφικότητα. Έφτασα δίπλα του, βγήκαμε μαζί από το κτίριο, πήραμε ένα ταξί από εκεί κοντά και του ζητήσαμε να μας πάει στο χωριό Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία. Αρχικά είχαμε σχεδιάσει να απαγάγουμε στα μισά της διαδρομής τον ταξιτζή, να τον βάλουμε στο χώρο των αποσκευών, να πάρω εγώ το τιμόνι και από την Εθνική να φτάσουμε στη Σεβίλλη χωρίς να χάσουμε άλλο χρόνο. Αλλάξαμε όμως την απόφασή μας: Και οι δύο φοβηθήκαμε έναν έλεγχο στην είσοδο της Σεβίλλης. Φτάσαμε στο Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία και πληρώσαμε τον ταξιτζή. Ύστερα χαθήκαμε μέσα στο χωριό και μπήκαμε σε μια καφετέρια να πάρουμε κάτι. Αγοράσαμε μερικά σάντουιτς, μπουκάλια νερό, πορτοκάλια, καπνό για μένα. Γέλασα ξαφνιασμένος όταν το μηχανήμα πώλησης του καπνού μού μίλησε για να μου δώσει τα ρέστα και να με ευχαριστήσει. Βάλαμε όλα αυτά σε μια σακούλα και βγήκαμε από το χωριό.

Περπατήσαμε κάμποσο στην ύπαιθρο μέχρι που φτάσαμε όταν πια είχε πέσει η νύχτα σε ένα τεράστιο αγρόκτημα. Φτιάξαμε μια μικρή καλύβα με κλαδιά και φύλλα καμουφλαρισμένα μέσα στους θάμνους που θα μας χρισίμειε ως καταφύγιο. Κανείς δεν θα μας έβρισκε εκεί. Τώρα, ναι, ήμασταν επιτέλους ελεύθεροι. Έριξα μερικές σφαλιάρες στον σύντροφό μου για να του δείξω τη χαρά μου.

-Τους γαμήσαμε, ε; με πείραξε.

-Ναι, ακόμα όμως δεν πέρασαν τα δύσκολα.

-Θα τα περάσουμε κι αυτά, θα δεις...

Βγάλαμε το χάρτη και μερικά τρόφιμα. Όσο τρώγαμε, εξετάσαμε τις δυνατότητες που μας πρόσφερε το τοπικό οδικό δίκτυο. Και οι δύο συμφωνούσαμε να κλέψουμε ένα αυτοκίνητο και να ανεβούμε μαζί μέχρι τη Σεβίλλη. Θα το κάναμε τη νύχτα, γύρω στις 5 τα ξημερώματα την ώρα που τα μπλόκα χαλαρώνουν από την κούραση και τη νύστα.

-Τι θέλεις να κάνουμε Χουάν; ρώτησα τον σύντροφό μου, ξαπλωμένος.

-Νομίζω ότι μπορούμε να ληστέψουμε μια τράπεζα στη Σεβίλλη, να πάρουμε κάποια χρήματα και μετά να εξαφανιστούμε για λίγο... Εσύ;

-Εγώ έχω μια υποχρέωση σε καλούς φίλους που είναι φυλακή. Θέλω να τους βοηθήσω να βγουν από εκεί και ύστερα να πάω σε καμιά λατινοαμερικανική χώρα, για να με ξεχάσουν εδώ. Να ζήσω όσον καιρό μου μένει ειρηνικά με τα χρήματα καμιάς τράπεζας... Όπως και να 'χει, θα σε βοηθήσω στη ληστεία της τράπεζας στη Σεβίλλη γιατί κι εγώ χρειάζομαι χρήματα.

-Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να κρατήσουμε επαφή γιατί κι εγώ άφησα φίλους στη φυλακή και μαζί έχουμε περισσότερες πιθανότητες να τους βοηθήσουμε. Με την ευκαιρία θα πάρουμε εκδίκηση για όλες τις βρωμιές που μας έκαναν μέσα σε κείνο το βόθρο...

Ήμουν ελεύθερος. Ύστερα από τέσσερα χρόνια στην απομόνωση κλεισμένος σε μικρά τσιμεντένια κλουβιά, τα πνευμόνια μου έπαιρναν ξανά φωτιά και αγαλλίαζαν από τον καθαρό αέρα. Τα μάτια μου ύστερα από την τιμωρία του άσπρου ασβέστη ή το θλιβερό γκριζό του τοίχου απολάμβαναν ξανά τα δέντρα και τα πουλιά που φτεροκοπούσαν γυρεύοντας τη φωλιά τους για τη νύχτα που, γλυκιά όπως ποτέ δεν το φαντάστηκα, ερχόταν να τα παρηγορήσει για το σκληρό μαστίγωμα της ζεστής μέρας. Αυτό το ξαναντάμωμα με τη φύση ήταν όπως όταν καταλαβαίνεις την ομορφιά ενός λουλουδιού και στέκεσαι να το θαυμάσεις ενώ αυτό φανερώνει, με την εξαιρετη λεπτότητα του χρώματός του, το άρωμά του. Πώς μπορείς να κλειδώνεις έναν άνθρωπο μέσα σ' ένα ψυχρό κελί τριών μέτρων στερώντας του όλα αυτά επί χρόνια; Τι συνιστά με δυο λόγια μεγαλύτερο έγκλημα, η τιμωρία ενός ανθρώπου σ' αυτή τη σκληρότητα ή η απλή μικροκλοπή

ενός υλικού αγαθού, ενός «πράγματος» που η αξία του υποτιμάται μέρα με τη μέρα στις αγορές; Μόνο εκείνη τη στιγμή κατάλαβα τον πραγματικό πόνο που μου είχαν προκαλέσει, όχι απλώς για τον εγκλεισμό, αλλά για όλα εκείνα που είχαν σκοτώσει μέσα μου. Η φυλακή ήταν ένα έγκλημα τόσο ποταπό και απδιαστικό, όσο το χειρότερο έγκλημα που μπορεί να φανταστεί να διαπράξει κάποιος άνθρωπος, μόνο που διαπράττεται στο όνομα της δικαιοσύνης και της κοινωνίας.

Μείναμε εκεί κρυμμένοι επί δύο ημέρες. Η ζέστη ήταν αφόρητη και τα κουνούπια, εκατοντάδες από δαύτα, δεν σταμάτησαν στιγμή να μας τσιμπολογούν.

Όλο το σώμα μας ήταν γεμάτο από τα τσιμπήματα αυτών των εντόμων. Την τρίτη νύχτα έπεισα τον Χουάν να εγκαταλείψουμε εκείνο το μέρος και να πλησιάσουμε στο χωριό να κλέψουμε ένα αυτοκίνητο. Βγήκαμε από το αγρόκτημα, διασχίσαμε τον κάμπο και πέρασαμε πάνω στις γραμμές του τρένου.

Τις ακολουθήσαμε μέχρι που φτάσαμε σε κάποια εργοστάσια.

-Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε, Χοσέ, θα μας δουν.

-Δεν το πιστεύω.

-Πάμε να δούμε σ' αυτά τα σπίτια, μου έδειξε την περιοχή κοντά στον μεγάλο δρόμο, μήπως βρούμε κανένα αμάξι να κλέψουμε.

-Εντάξει, έλα, συμφώνησα.

Διασχίσαμε ένα χωράφι με καρπούζια και πλησιάσαμε ένα διώροφο σπίτι που βρισκόταν απέναντι από το δρόμο. Ο Χουάν παραβίασε ένα παράθυρο και μπήκε μέσα, ενώ εγώ περίμενα έξω.

Σε λίγο ξεπρόβαλε στο παράθυρο:

-Είναι άδειο, έμπα, υπάρχουν τρόφιμα...

Μπήκα μέσα. Ήταν ένα μπαρ και δεν πίστευα ότι ήταν άδειο, γιατί ήταν γεμάτο ποτά, μηχανήματα και τρόφιμα. Ένιωθα ανασφάλεια εκεί μέσα. Δεν μου άρεσε. Ο Χουάν πήδηξε στον πάγκο και εγώ έψαχνα στην κουζίнуλα μήπως βρω κανένα μαχαίρι, όταν τα φώτα άναψαν και ακούσαμε θορύβους από το πάνω πάτωμα. Φοβήθηκα.

-Χουάν, πάμε να φύγουμε από δω, δεν μου αρέσει αυτό...

-Ανεβαίνουμε πάνω να δούμε ποιος είναι; μου πρότεινε.

-Τι είναι αυτά που λες, πάμε! αναφώνησα βγαίνοντας έξω.

Κράτησα ανοικτό το παράθυρο, βοήθησα τον σύντροφό μου να βγει και απομακρυνθήκαμε από εκεί. Αν είχαν καλέσει την αστυνομία θα είχαμε προβλήματα, και δεν μπορούσαμε να μείνουμε μέσα στο μπαρ γιατί δεν είχαμε τη σιγουριά ότι μπαίνοντας δεν μας άκουσαν και δεν είχαν ήδη ειδοποιήσει την αστυνομία. Κρυφτήκαμε στον κήπο μια έπαυλης με την ελπίδα ότι δεν θα

μας έψαχναν εκεί και ότι θα κλέβαμε το αυτοκίνητο που ήταν σταθμευμένο μέσα. Στο μεταξύ, φάχναμε τρόπο να μπορούμε στην έπαυλη, να πιάσουμε τους ενοίκους της, να πάρουμε τα κλειδιά του αυτοκινήτου, αλλά και να αλλάξουμε ρούχα, να πλυθούμε και να φάμε κάτι. Όλα τα παράθυρα όμως είχαν κάγκελα. Πλησιάσαμε το αυτοκίνητο. Το άνοιξα χρησιμοποιώντας ένα πριόνι και μπήκα μέσα. Ωστόσο δεν μπορέσαμε να το βάλουμε μπροστά ούτε να σπάσουμε το κλείδωμα του τιμονιού, γι' αυτό το αφήσαμε. Τελικά, ως ύστατη λύση, αποφασίσαμε να περιμένουμε να ξημερώσει και να ανοίξουν την πόρτα για να μπορούμε μέσα. Ξημέρωσε, πέρασαν και μερικές ώρες, αλλά η πόρτα δεν άνοιξε. Ήταν επικίνδυνο πια να μείνουμε εκεί, γι' αυτό ξαναπήγαμε στα χωράφια. Η τύχη δεν ήταν στο πλευρό μας, πράγμα που αποτελούσε κακό προμήνυμα. Είχα ένα κακό προαίσθημα, γι' αυτό αποφάσισα να χωριστούμε με τον Χουάν και μάλιστα εκείνη τη στιγμή.

-Χουάν, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να φύγω, του εξήγησα. Αν μείνουμε μαζί διατρέχουμε μεγάλο κίνδυνο, ενώ αν χωριστούμε, θα έχουμε μεγαλύτερες πιθανότητες να τα καταφέρουμε και να βοηθήσουμε τους άλλους.

-Σύμφωνοι. Πού θα συναντηθούμε;

-Στην Λα Κορούνια. Ξέρεις τους κήπους των Καντόρες;

-Ναι...

-Εκεί λοιπόν, μπροστά στο άγαλμα της Ροσαλία ντε Κάστρο που έχει έναν αετό και ένα φίδι.

-Την 1η Δεκεμβρίου λοιπόν θα συναντηθούμε εκεί, σύμφωνοι;

-Τα λέμε εκεί, Χουάν. Και να προσέχεις πολύ.

-Καλή τύχη.

Χωριστήκαμε με μια δυνατή χειραψία. Ακολούθησα τις γραμμές του τρένου με κατεύθυνση προς τη Ρότα, διέσχισα την περιοχή των εργοστασίων σκυφτός μέσα στα χόρτα από την άλλη πλευρά των γραμμών. Ύστερα συνέχισα μέσα από τον κάμπο, με οδηγό την Εθνική οδό. Έκανε ζέστη, πολλή ζέστη, ένιωθα να πνίγομαι και είχα εξαντληθεί. Ήμουν κάμποσες ώρες εκτεθειμένος στους 40 βαθμούς Κελσίου του ήλιου του Κάδιθ και είχα διατρέξει γύρω στα τριάντα χιλιόμετρα. Τώρα μου έμειναν περίπου άλλα δώδεκα για να φτάσω στη Ρότα. Πήρα μια ανάσα στη σκιά ενός μοναχικού δέντρου. Δεν είχα δύναμη να κάνω ούτε βήμα παραπάνω. Εκεί κοντά υπήρχε ένα μικρό πηγάδι με λίγο βρώμικο νερό στο οποίο επέπλεαν διάφορα ζώδια και κολυπούσαν γυρίνοι. Πλησίασα εκεί και με το πουκάμισό μου σαν φίλτρο ήπια λίγο από εκείνο το νερό που αν και είχε πολύ κακή γεύση, το ευχαριστήθηκα.

Ύστερα επέστρεψα στη σκιά του δέντρου και ξάπλωσα αδύναμος. Η ιστορία επαναλαμβανόταν πάλι. Η φυγή ήταν και πάλι η μόνη μου δυνατότητα ελευθερίας.

Όμως φυγή, για πού; Πού απέμενε ελεύθερο έδαφος, όπου η δικαιοσύνη ήταν ίδια για όλους, και όπου κανείς δεν κυνηγούσε ούτε φυλάκιζε κανέναν;

Ατένιζα ολόκληρη εκείνη την έκταση του κάμπου. Δεν ήμουν ελεύθερος, ήμουν απλώς ένας φυγάδας που ελευθερώθηκε από το ζυγό εκείνων που μας έλεγχαν μέσα από συστήματα και νόμους. Δεν θα ήμουν ελεύθερος όσο πάνω στην επιφάνεια της γης υπήρχαν άνθρωποι έτοιμοι να με καταπιέσουν ή να με δέσουν και να με φυλακίσουν. Δεν θα ήμουν ελεύθερος όσο με περίμενε ένα ψυχρό κελί μιας οποιασδήποτε φυλακής.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο δρόμος της καταπίεσης

*Συχνά ακούω να μιλάνε για τον άνθρωπο που διαπράττει ένα έγκλημα σαν να μην είναι κάποιος από εμάς, αλλά κάτι παράξενο και παρείσακτο στον κόσμο μας. Εγώ σας λέω ότι με τον ίδιο τρόπο που ο πιο άγιος και ο πιο δίκαιος δεν μπορούν να υψωθούν πάνω από τη μεγαλύτερη εξύψωση που υπάρχει στον καθένα σας, έτσι, ούτε ο αδύναμος και ο μοχθηρός μπορούν να πέσουν κάτω από τη μεγαλύτερη πτώση που υπάρχει μέσα στον καθένα σας.
(Χαλίλ Τζιμπράλ)*

Σαν Χοσέ ντε Καλασάνς, Λα Κορούνια, Νοέμβριος 1979

Το ταξί σταμάτησε μπροστά στο τεράστιο ίδρυμα. Το οικοτροφείο του Σαν Χοσέ ντε Καλασάνς, ένα πολύ παλιό κτίριο, μου φάνηκε κάτι λιγότερο από την ίδια την κόλαση. Με τρόμαζε πολύ η ψυχρή και γκριζα όψη εκείνου του κρατικού οικοτροφείου το οποίο από δω και πέρα αναλάμβανε την κηδεμονία και την εκπαίδευσή μου μέχρι να λυθούν τα οικονομικά και τα προβλήματα συμβίωσης ανάμεσα στους γονείς μου. Κατέβηκα από το ταξί κρατώντας το χέρι της μητέρας μου και έβλεπα το πρόσωπό της να αντανάκλα έναν πελώριο πόνο. Ο άθλιος μισθός που της έδιναν για να καθαρίζει ξένα σπίτια δεν έφτανε να θρέψει τέσσερα στόματα και πολύ λιγότερο για να πληρώνει τις σπουδές τεσσάρων παιδιών. Δεν είχε άλλη επιλογή και υπέφερε γι' αυτό. Βιαστικά ανεβήκαμε τα σκαλιά της εισόδου. Η μητέρα χτύπησε το κουδούνι της βαριάς ξύλινης πόρτας και σε λίγο μια ηλικιωμένη φύλακας άνοιξε την πόρτα.

-Γεια σας, καλημέρα, μας χαιρέτησε.

-Καλημέρα, απάντησε ευγενικά η μητέρα μου. Φέρνω τον γιο μου. Θα ήθελα να μιλήσω πρώτα με την διευθύντρια...

-Σας περιμέναμε. Μας ειδοποίησαν από την Επιμέλεια Ανηλίκων ότι θα ερχόσασταν σήμερα. Περάστε, μας προσκάλεσε.

Μας οδήγησε μέσα από μια τραπεζαρία και διάφορους διαδρόμους οι οποίοι ανάδιναν μια έντονη οσμή απορρυπαντικού στο γραφείο της διευθύντριας. Ονομαζόταν Δόνια Πέτρα.

-Γεια σας, χαιρέτησε τη μητέρα μου. Αυτός είναι ο γιος σας ο Χοσέ; ρώτησε καϊδεύοντάς μου το κεφάλι.

Απέφυγα το χάδι.

-Είναι λίγο ντροπαλός, με δικαιολόγησε η μητέρα στρώνοντας τα μαλλιά μου.

-Θα του περάσει. Εδώ υπάρχουν πολλά παιδιά και γρήγορα θα κάνει φίλους...

Τελείωσαν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες για την παράδοσή μου στη φύλαξη του οικοτροφείου και έπειτα από δύο υπογραφές έφτασε η στιγμή που φοβόμουν πιο πολύ. Έπρεπε να αποχωριστούμε μέχρι την ώρα που θα μπορούσε να με αναλάβει και πάλι και να ξαναγυρίσω οριστικά στο σπίτι. Ήξερα ότι υπεύθυνος για την απόφαση αυτή ήταν ο πατέρας μου, ένας άνθρωπος άρρωστος από το αλκοόλ που το μόνο που τον ένοιαζε στη ζωή ήταν να μεθά, να πηγαίνει στις πουτάνες και μετά να γυρνά σπίτι και να ξεσπά στη μητέρα μου.

-Γιε μου, πρέπει να φύγω. Να μου υποσχεθείς ότι θα φέρεις καλά, μου ζήτησε προσπαθώντας να συγκρατήσει τα δάκρυα που πάλευαν ασυγκράτητα να αναβλύσουν σε εκείνα τα καστανά μάτια.

Πρόσεξα τα κρύα της χέρια, χτυπημένα από τα απορρυπαντικά και τη δουλειά, που μου χάιδευαν το σβέρκο όταν την αγκάλιασα σε μια προσπάθεια να καθυστερήσω αυτό που ήταν πια αναπόφευκτο.

-Παρακαλώ να μου τον προσέχετε, παρακάλεσε την διευθύντρια.

-Θα τον προσέχουμε, κυρία, τώρα όμως πρέπει να φύγετε αλλιώς θα είναι χειρότερα γι' αυτόν...

-Γεια σου, γιε μου, με αποχαιρέτησε με μια αγκαλιά. Θα 'ρθώ γρήγορα να σε δω.

-Γεια σου, μαμά, την αποχαιρέτησα.

Όταν χάθηκε από την πόρτα εκείνου του γραφείου ένιωσα να με τυλίγει ένα τεράστιο κενό. Η βάνουσα αίσθηση του απέραντου που έχει αυτός που εξερευνά ένα νέο κόσμο. Μία από τις καλόγριες ανέλαβε να με οδηγήσει στον τρίτο όροφο όπου βρίσκονταν οι κοιτώνες. Εκεί μου έδειξε ένα μικρό ντουλάπι με έναν αριθμό, το 23, το οποίο από δω και στο εξής θα το έγραφαν σε όλα μου τα ρούχα και τα πράγματα. Μου έδειξε επίσης ένα από τα σαράντα κρεβάτια που υπήρχαν στο θάλαμο και ήταν τοποθετημένα σε τέσσερις γραμμές των δέκα η καθεμία, με τα αντίστοιχα αριθμημένα τους ντουλάπια. Στο τέλος του θαλάμου βρίσκονταν οι ντουζιέρες και οι νιπτήρες. Ο θάλαμος ήταν παγωμένος, δεν είχε θέρμανση και τον φώτιζαν μερικές λάμπες φθορισμού που βρίσκονταν στο ταβάνι. Ένιωσα μόνος και ξέσπασα σε ένα πικρό κλάμα, παρά τις μάταιες προσπάθειες της καλόγριας να με παρηγορήσει.

Με κατέβασαν την ώρα του φαγητού στην τραπεζαρία που βρισκόταν στο ισόγειο. Είχε περίπου είκοσι τραπέζια, μερικά από τα οποία ήταν άδεια. Στα υπόλοιπα κάθονταν ομάδες παιδιών, που σταμάτησαν μια στιγμή όταν μπήκα για να με κοιτάξουν περιέργα. Μου έδειξαν ένα τραπέζι

όπου κάθονταν άλλα τρία παιδιά της ηλικίας μου που θα γίνονταν πλέον η σύντροφοί μου στο τραπέζι. Ένωθα άβολα και στεναχωρημένος, γι' αυτό έφαγα ελάχιστα, πράγμα που επειδή ήταν η πρώτη μέρα το άφησαν να περάσει ως κάτι φυσιολογικό.

Όταν τελειώσαμε το φαγητό μάς πήγαν κατά ομάδες στο θάλαμο για το μεσημεριανό ύπνο. Μας υποχρέωσαν να πλύνουμε τα δόντια και τα χέρια πριν ξαπλώσουμε και έφυγαν κλείνοντας την πόρτα και αφήνοντάς μας στην επιβλεψη των μεγαλύτερων. Όταν μείναμε μόνοι, ο γείτονάς μου που ήταν στο ίδιο τραπέζι με μένα στην τραπεζαρία, μου μίλησε.

-Πώς σε λένε; με ρώτησε χαμηλόφωνα.

-Χοσέ, του απάντησα από το κρεβάτι.

-Εμένα Άνχελ. Είσαι ορφανό;

-Όχι με έφεραν εδώ γιατί είχαμε προβλήματα στο σπίτι...

-Εγώ δε έχω γονείς και είμαι πολλά χρόνια εδώ. Θες να γίνεις φίλος μου; πρότεινε.

-Εντάξει! δέχτηκα.

Το απόγευμα, ύστερα από δυο ώρες, ήρθαν να μας ανοίξουν να κατεβούμε στις αίθουσες διδασκαλίας που βρίσκονταν στο δεύτερο όροφο μαζί με το παρεκκλήσι. Πήγα στην αίθουσα της Πέμπτης, μαζί με τον καινούργιο μου φίλο και αυτό με παρηγόρησε. Τα μαθήματα τα παρέδιδε ένας καθηγητής που όλοι τον έλεγαν Δον Χόρχε, ο οποίος, όπως με πληροφόρησε ο Άνχελ, είχε την κακή συνήθεια πριν μπει στην τάξη να χτυπά με μια λουρίδα που κρατούσε πάντα στο χέρι τους τροφίμους. Την πρώτη μέρα στην τάξη ήμουν απλώς παρατηρητής, έτσι έμεινα καθισμένος στο θρανίο παρακολουθώντας τα μαθήματα. Όταν τελείωσαν ήρθε η ώρα του διαλείμματος και κατεβήκαμε στην αυλή. Ήταν μεγάλη, πέτρινη και βρισκόταν απέναντι από την τραπεζαρία, δίπλα στην κουζίνα. Πιο πέρα, μετά τους κήπους, ήταν το γήπεδο ποδοσφαίρου. Στην αυλή υπήρχε ένα γήπεδο μπάσκετμπολ, αν και κανείς δεν έπαιζε εκεί. Τα παιδιά έπαιζαν κυρίως στα μάρμαρα βόλους ή άλλα ομαδικά παιχνίδια όπως το δημοφιλές παιχνίδι «πέτρα, ψαλίδι, χαρτί». Ήμουν συνεσταλμένος, γι' αυτό πήγα και κάθισα στα σκαλιά που οδηγούσαν στο γήπεδο ποδοσφαίρου και έβλεπα τα άλλα παιδιά που έπαιζαν. Ο Άνχελ και άλλα δύο φιλαράκια του ήρθαν να μου κάνουν παρέα.

-Γεια σου Χοσέ, με χαιρέτησε και κάθισε δίπλα μου.

Οι φίλοι του έκαναν το ίδιο. Ο Άνχελ ήταν περίπου δώδεκα ή δεκατριών χρονών. Αδύνατος, με όψη φιλάσθενη, αυτό το παιδάκι με τα σκούρα μάτια και το πλατύ χαμόγελο θα γινόταν ο κολλητός μου, ο αδελφός μου όσο έμεινα εκεί.

-Από δω ο Χουάν και ο Μιγέλ, μου σύστησε τους δίδυμους.

Χαιρετηθήκαμε με χειραψία.

-Θα μείνεις πολύν καιρό; με ρώτησε ο Μιγέλ.

-Δεν ξέρω, απάντησα, στο σπίτι υπάρχουν προβλήματα ανάμεσα στους γονείς μου και μέχρι να ταχτοποιηθούν δεν πιστεύω να έρθουν να με πάν, εκτός από κανένα Σαββατοκύριακο.

-Το ίδιο και μεις, σχολίασε ο Χουάν.

-Έλα, πάμε να παίξουμε βόλους, πρότεινε ο Άνχελ δίνοντάς μου μερικούς απ' τους δικούς του.

-Όχι, δεν έχω όρεξη...

-Έλα..., επέμεινε. Με τράβηξε απ' το χέρι και με πήγε σε ένα μικρό τετραγωνισμένο κομμάτι της αυλής στρωμένο με τσιμέντο όπου έπαιζαν κάποια παιδιά.

Πήρα τους βόλους που μου έδινε και παίξαμε μέχρι την ώρα του δείπνου, όταν οι καλόγριες που μας πρόσεχαν μας διέταξαν να μπορούμε στην τραπεζαρία.

Αμέσως μετά το δείπνο μάς οδήγησαν κατευθείαν στο θάλαμο. Πλύναμε τα δόντια μας και ξαπλώσαμε υπό την επίβλεψη τριών καλογριών, της Δόνια Πεπίτα, της Σενιορίτα Νιέβες και της Δόνια Κοντσίτα. Αυτή η τελευταία ήταν η χειρότερη από όλες, όπως διαπίστωσα με τον καιρό. Όταν ξαπλώσαμε όλοι έσβησαν τα φώτα, έκλεισαν και κλείδωσαν την πόρτα. Παρότι απαγορευόταν να μιλάμε ο Άνχελ με καληνύχτησε.

-Καληνύχτα, απάντησα χαμηλόφωνα.

Προσπάθησα να κοιμηθώ αλλά δεν τα κατάφερα. Ένας κόμπος πόνου μου πίεζε το λαιμό και ξέσπασα ξανά στο κλάμα, βουβά όμως τώρα, για να μη με ακούσουν τα άλλα παιδιά. Με τρόμαζε εκείνη η σκοτεινιά, μαζί με τη σχεδόν τραγική σιωπή που πλημμύριζε το θάλαμο, τον γέμιζε θλίψη, λες και η νύχτα ήξερε την ιστορία όλων και του καθένα μας. Ένωθα μόνος και χαμένος, όπως και όλα τα άλλα παιδιά εκεί, εγώ όμως δεν θα μπορούσα να το συνθίσω αυτό. Θυμήθηκα την μητέρα μου, μέχρι που ήρθε ο ύπνος γύρω στα χαράματα.

Το Σαν Χοσέ ντε Καλασάνς ήταν απέραντο και το αποτελούσαν, εκτός από το κεντρικό κτίριο, διάφορα περιβόλια στα οποία μεγάλωναν πολλών ειδών οπωρώφωρα δέντρα και κηπευτικά που τα φρόντιζε ένας κηπουρός, ο οποίος φρόντιζε τα γουρούνια και τα κουνέλια του οικοτροφείου. Όλη εκείνη η έκταση του τσιμέντου και των χωραφιών περικλεινόταν από ψηλούς τοίχους, αν πάρουμε υπόψη και το ύψος που είχαμε τότε, ενώ στην πάνω τους πλευρά είχαν μπήξει σπασμένα γυαλιά με προφανή σκοπό να μας εμποδίζουν να σκαρφαλώσουμε. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που δοκίμασα την ανυπόφορη αίσθηση της αδυναμίας εκείνου που νιώθει φυλακισμένος παρά τη θέλησή του.

Τα πρωινά όταν ξυπνάγαμε έπρεπε να πάμε ο καθένας μπροστά στο βτουλάπι του και να περιμένουμε εκεί να ανοίξει η Δόνια Κοντσίτα, για

να πάρουμε πετσέτα και σαπούνι και να πάμε στο νιπτήρα να πλυθούμε. Ύστερα ήμασταν υποχρεωμένοι να στρώνουμε το κρεβάτι και απαιτούσαν να μην υπάρχει το παραμικρό τσαλάκωμα, γιατί αλλιώς το ξέστρωναν και σε διέταζαν να το ξαναστρώσεις, και αυτό συνεχιζόταν μέχρι να το βρουν του γούστου τους. Γι' αυτό έπεφταν συνήθως κάποια χαστούκια στους πιο απείθαρκους ή σε όσους δεν ήξεραν να στρώνουν το κρεβάτι τους σύμφωνα με την ιδιοτροπία τους, αλλά και σε όσα παιδιά κατουρούσαν εκεί, που ήταν πάντα τα πιο μικρά.

Αυτό μου φαινόταν πολύ κακό και γρήγορα άρχισα να νιώθω έχθρα για αυτές τις γυναίκες.

-Είναι γουρούνες, έλεγε ο Άνχελ, όποτε κουβεντιάζαμε για αυτό.

Μετά το πρωινό πλύσιμο και αφού στρώναμε τέλεια τα κρεβάτια χωρίς ζαρωματιές κατεβαίναμε στην τραπεζαρία. Όλα όσα σου σέρβιραν έπρεπε να τα φας γιατί αλλιώς σε άφηναν εκεί, μπροστά στο πιάτο, τιμωρία μέχρι να το αδειάσεις, γι' αυτό και ήταν συχνό και συνηθισμένο φαινόμενο τις περισσότερες μέρες να βλέπεις κάποιο παιδί να κλαίει μπροστά σε ένα φλιτζάνι σοκολάτα ή ένα πιάτο σούπα. Στις αίθουσες διδασκαλίας, στις οποίες βρισκόμασταν τέσσερις ώρες το πρωί και δύο το απόγευμα, τα πράγματα δεν διέφεραν όσο αφορούσε την πειθαρχία. Αν δεν πρόσεχες ή αν έκανες κάτι το οποίο θεωρούσαν έλλειψη σεβασμού προς τον δάσκαλο, έτρωγες μερικές ξυλιές ή έμενες τιμωρία για μία εβδομάδα αφού έτρωγες δυο χαστούκια, στο γραφείο της διευθύντριας σε όλα τα διαλείμματα γονατιστός, με τα χέρια απλωμένα σε σχήμα σταυρού. Εκείνα που υπέφεραν τις χειρότερες τιμωρίες ήταν τα ορφανά επειδή δεν είχαν οικογένεια και η Διεύθυνση δεν είχε να δώσει λογαριασμό σε κανέναν και έτσι ξεπερνούσε τα όρια, πράγμα που συνέβαινε αρκετά συχνά. Σε όσους είχαμε οικογένεια ήταν πιο προσεκτικοί όταν επέβαλλαν τιμωρίες. Το μισούσα εκείνο το μέρος.

Μερικά Σαββατοκύριακα πήγαινα να τα περάσω σπίτι με την οικογένειά μου. Ερχόταν να με πάρει η αδελφή μου η Έμιλι, βγαίνοντας από τη Σχολή Καλογηριών που ήταν παράρτημα του Σαν Χοσέ ντε Καλασάνς, στην οποία όπως και εγώ ήταν οικότροφη. Άλλες φορές ερχόταν να μας πάρει η μητέρα μου, εκτός από τις περιπτώσεις που ήμουν τιμωρημένος για κάποια παράβαση που θεωρούσαν σοβαρή, οπότε μου απαγορευόταν να πάω σπίτι και ήμουν υποχρεωμένος να περάσω το Σαββατοκύριακο εκεί. Μια φορά πρότεινα στην μητέρα να πάρουμε τον Άνχελ μαζί μας. Το συζήτησε με την διευθύντρια, αυτή συμφώνησε και έτσι, αφού ετοιμαστήκαμε, αφήσαμε μαζί με την μητέρα μου εκείνο το μισπτό μέρος.

Μόλις φτάσαμε σπίτι, πήγα τον φίλο μου τον Άνχελ να γνωρίσει τους φίλους από τη γειτονιά. Παίξαμε όλο το απόγευμα μέχρι που εξαντληθήκαμε

και ύστερα πήγαμε μαζί σε μια παλιά παράγκα φτιαγμένη από ξύλα και χαρτόνια όπου κρύβαμε μερικά γατάκια που τα είχε μαζέψει πρόσφατα η παρέα μας. Εκεί καπνίσαμε όλοι μαζί ένα τσιγάρο, με μικρές ρουφηξιές, γιορτάζοντας έτσι το ξαναντάμωμά μας και ανταλλάξαμε φιλιά αγάπης με τα κορίτσια της παρέας, σε ένα παιχνίδι που ήταν συνηθισμένο μεταξύ μας. Ο Άνχελ πέρασε εκπληκτικά, οι φίλοι τον αποδέχθηκαν καλά από την αρχή, ιδίως ένα από τα κορίτσια που όπως φαίνεται της άρεσε πολύ. Τους πειράξαμε γι' αυτό κάνοντάς τους να κοκκινίσουν και οι δύο και τους αναγκάσαμε να φιληθούν. Όταν νύχτωσε αποχαιρετιστήκαμε μέχρι την επόμενη μέρα και γυρίσαμε σπίτια μας. Όταν φτάσαμε απ' έξω προκάλεσα τον φίλο μου να παραβγούμε μέχρι πάνω στη σκάλα και έχασα. Φτάσαμε εξαντλημένοι στην πόρτα όπου μας υποδέχτηκε χαμογελαστή η μητέρα μου.

-Ελάτε να πλυθείτε και να φάτε, μας διέταξε. Πού να' χετε μπλέξει; αναρωτήθηκε δυνατά παρατηρώντας την αναστατωμένη όψη μας, ενώ εμείς χαμογελούσαμε, πιο φίλοι από ποτέ άλλοτε.

Εκείνη τη νύχτα, μόνοι μας στο δωμάτιο, ξαπλωμένοι πάνω στα κρεβάτια κουβεντιάζαμε μέχρι αργά, μιλώντας για κορίτσια και για εμάς. Του πρότεινα να τον υιοθετήσουμε, αν καταφέραμε να πείσουμε την μητέρα μου ανεξάρτητα από το τι θα έλεγε ο πατέρας μου, μια και το αναπόφευκτο διαζύγιο τους είχε ήδη δρομολογηθεί.

-Φαντάζεσαι να γίνουμε αδέρφια; τον ρώτησα ενθουσιασμένος.

-Θα ήταν εκπληκτικό...

Η Κυριακή ήταν ένα αντίγραφο του Σαββάτου. Φιλιά, χάρδια και κανένα τσιγαράκι, προστατευμένοι από τον κόσμο των ενηλίκων από την παλιά παράγκα με τις ξύλινες τάβλες και τα χαρτόνια. Μόλις που θυμόμαστε ότι όλα αυτά θα τέλειωναν και θα 'πρεπε να γυρίσουμε στο ίδρυμα. Με λίγα χρήματα που μας έδωσαν οι γονείς μας εκείνο το απόγευμα πήγαμε όλη η παρέα στον κινηματογράφο να δούμε τους «Επτά Υπέροχους» που μας εντυπωσίασε βαθιά, τον Άνχελ και εμένα. Όταν βγήκαμε από τον κινηματογράφο είχαμε κάτι από τον «Κρις» μέσα μας και οι δύο. Νύχτωνε όταν γυρίσαμε σπίτι. Ο Άνχελ αποχαιρέτησε τη Σόνια με ένα φιλί και μετά ανεβήκαμε τη σκάλα, γεμάτοι όρεξη. Εκείνο το βράδυ κοιμηθήκαμε νωρίς μετά το δείπνο ύστερα από απαίτηση της μητέρας, πράγμα που μας θύμισε ότι έπρεπε να ξυπνήσουμε νωρίς το επόμενο πρωί για να επιστρέψουμε στο πιο μιστό για εμάς μέρος στον κόσμο. Μόλις που μιλήσαμε λίγο και κοιμηθήκαμε αμέσως νανουρισμένοι από το ισχυρό φως του Πύργου του Ηρακλή που, φιλτραρισμένο από τα κρύσταλλα του παράθυρου, αντανάκλουσε στον τοίχο του δωματίου. Το πρωί σηκωθήκαμε με το στανιό και επιστρέψαμε στο Σαν Χοσέ ντε Καλασάνς με λεωφορείο. Όταν φτάσαμε

στην αυλή συναντηθήκαμε με τον Χουάν και τον Μιγέλ που επέστρεφαν και αυτοί και τους αφηγηθήκαμε τις εμπειρίες μας. Για τον Άνχελ εκείνες οι δύο μέρες ήταν εξαιρετικές και δεν είχες παρά να τον ακούσεις για να το αντιληφθείς. Εκείνες οι μέρες αποτελούσαν γι' αυτόν τις μόνες στιγμές ελευθερίας. Από τη στιγμή που γεννήθηκε πάντα ήταν κλεισμένος σε κρατικά ιδρύματα. Ξεσπάσαμε σε γέλια όταν τους διηγήθηκα ότι είχε ερωτευτεί. Εμείς οι τέσσερις είχαμε σχηματίσει μια παρέα πολύ ενωμένη και ακώριστη και πολύ σύντομα θα γινόμασταν γνωστοί στο σώμα των καθηγητών ως οι «καλαβέρας».¹

Τη νύχτα εκείνη το πρόγραμμα περιελάμβανε ντους. Εμείς είχαμε ήδη κάνει στο σπίτι και με αυτή τη δικαιολογία προσπαθήσαμε να αποφύγουμε αυτή την υποχρέωση. Ωστόσο η Δόνια Κοντσιτά μάς υποχρέωσε να πάμε για ντους, γι' αυτό πήραμε τις πετσέτες και μια αλλαξιά από τη ντουλάπα και κατευθυνθήκαμε με το ζόρι εκεί όταν ήρθε η σειρά μας. Το νερό ήταν κρύο, δεν είχαμε όμως άλλη επιλογή παρά να μπούμε κάτω από τον παγωμένο πίδακα. Μου κόπηκε η ανάσα, γι' αυτό σκέφτηκα να βρέξω μόνο το κεφάλι και να προσποιηθώ ότι είχα κάνει ολόκληρος. Όταν βγήκα από τα ντους το τέχνασμά μου δεν πέρασε απαρατήρητο και η Δόνια Κοντσιτά αντιλήφθηκε την απάτη.

-Μπες να κάνεις ξανά ντους, με διέταξε.

-Είσαι τιμωρημένος επειδή είπες ψέματα και αυτή τη στιγμή να μπεις για ντους, επανέλαβε.

-Το νερό είναι κρύο, διαμαρτυρήθηκα.

Τότε μου έδωσε ένα χαστούκι στο πρόσωπο, μου τράβηξε την πετσέτα από την μέση και με έσπρωξε ξανά στο ντους, κρατώντας την πόρτα ανοιχτή. Κάτω από το ντους τα δάκρυα της οργής αναμείχθηκαν με το νερό και κάθηκαν στον αγωγό σιωπηλά. Προσπάθησα να βγω από το ντους ασφυκτιώντας από την παρατεταμένη επαφή με το κρύο νερό που έκοβε την αναπνοή μου, αλλά με ξαναέσπρωξε προς τα μέσα. Κάτω από το νερό την είδα να με κοιτάει μέσα από κείνα τα χοντρά, σαν πάτο μπουκαλιού γυαλιά της, κάνοντάς με να ντρέπομαι, όντας γυμνός και ανυπεράσπιστος μπροστά στα καπρίτσια της. Την μίσησα με δύναμη, με όλη μου την ψυχή.

Αυτή η συμπεριφορά της Δόνια Κοντσιτά ήταν συνηθισμένη, καθημερινά. Της άρεσε να μας φέρεται έτσι, ιδιαίτερα στα πιο μικρά και στα ορφανά τα οποία σκούπιζε η ίδια, ακόμη και αυτούς οι οποίοι ήταν αρκετά μεγάλοι ώστε να μπορούν να σκουπιστούν μόνοι τους. Τα παιδιά σχολίαζαν, και μάλιστα όσοι ήταν αρκετό καιρό εκεί, ότι της άρεσε να αγγίζει τα μικρά και να τα βλέπει στο μπάνιο γυμνά, πράγμα που μου

1 Κατά λέξη «νεκροκεφαλές», εδώ: «ακόλαστοι».

φάνηκε αλθηθοφανές όταν ένιωσα τη βρώμικη ματιά της να στέκεται στη γύμνια μου. Έλεγαν ακόμη ότι μερικές νύχτες με τη δικαιολογία ότι σκέπαζε κάποιο από τα ορφανά που ήταν τα αγαπημένα της, τους άγγιζε το πέος και τους όρχεις. Από όλες τις καλόγριες οι πιο μισπητές ήταν η Δόνια Κοντσίτα και η Δόνια Πέτρα.

Έμαθα να παίζω κιθάρα, λαούτο και ούτι παρακολουθώντας τα μαθήματα μουσικής που παρέδιδε ένας καθηγητής τα Σάββατα και παρότι στην αρχή δεν τα πήγαινα εντελώς χάλια, στο τέλος αντιπάθησα τα όργανα, τα μαθήματα και τον δάσκαλο. Επίσης πηγαίναμε συχνά στο γήπεδο και παίζαμε ποδόσφαιρο, ενώ μια μοναχή, η Σενιορίτα Νιέβες, γινόταν φιλική μαζί μας και εκτελούσε χρέη διαιτητή τρέχοντας όσο καλύτερα μπορούσε από την μία άκρη του γηπέδου στην άλλη. Άλλες φορές ξεφεύγαμε από την επιτήρηση των μοναχών και πηγαίναμε στους στάβλους των γουρουνιών να τα δούμε να τρώνε και να παλεύουν μεταξύ τους, να δαγκώνονται αδηφάγα και να βγαίνουν από αυτές τις συμπλοκές με ματωμένο το ρύγχος ή τα αφτιά τους. Αυτό όμως που κάναμε συνήθως ήταν να παίζουμε βόλους, να βλέπουμε τη βράκα της Δόνια Κοντσίτα όταν καθόταν σε καμιά καρέκλα στην αυλή για να μας επιτηρεί και την έπαιρνε ο ύπνος, ή να παίζουμε «πέτρα, ψαλίδι, χαρτί», γιατί δεν είχαμε άλλες επιλογές.

Ένα από εκείνα τα απογεύματα έπαιζα βόλους με έναν άλλον τρόφιμο, έναν ορφανό, και τσακωθήκαμε. Είχε χάσει τους περισσότερους βόλους του επειδή οι βολές μου από μακρινή απόσταση ήταν πιο αποτελεσματικές, παρότι αυτός ήταν από τους καλύτερους στο ίδρυμα. Ο καβγάς έγινε γιατί ο βόλος του, αφού είχε χτυπήσει το δικό μου, βγήκε έξω από τον κύκλο που είχαμε χαράξει στο έδαφος, που καθόριζε τα όρια όπου έπρεπε να διεξαχθεί το παιχνίδι. Έτσι κέρδισα εγώ το παιχνίδι, μαζί και το βόλο που είχε ρίξει και που ήταν ο αγαπημένος του. Αυτός έλεγε ότι δεν είχε βγει έξω, παρότι τα άλλα παιδιά που παρακολουθούσαν έλεγαν ότι έχω δίκιο εγώ.

-Έλα, δώστο, του είπα και ανασπώθηκα.

-Δεν βγήκε έξω, έμεινε μέσα στη γραμμή.

-Βγήκε, και το είδαν όλοι, έτσι δεν είναι; ρώτησα.

-Έτσι είναι, βγήκε, απάντησαν πολλοί.

-Δεν βγήκε, επέμενε.

Τότε άρχισε ο καβγάς και έπεσαν αρκετά χτυπήματα πριν έρθουν οι καλόγριες να μας χωρίσουν. Μας τιμώρησαν και τους δύο με στέρψη διαλείμματος για μία εβδομάδα. Επί μία εβδομάδα σε όλα τα διαλείμματα θα ήμασταν γονατισμένοι στο γραφείο της διευθύντριας με τα χέρια οριζόντια σε σχήμα σταυρού, όπως η εικόνα του Χριστού στον τοίχο.

Ήρθαν τα Χριστούγεννα. Η μητέρα μου ήρθε να με πάρει στο σπίτι για όλη την εβδομάδα. Αυτή τη φορά δεν άφησαν τον Άνχελ να έρθει μαζί μας και ενοχλήθηκα πολύ γιατί το είχαμε σίγουρο ότι θα ήμασταν μαζί όλη την εβδομάδα στο σπίτι.

Αποκαιρειστηκάμε πολύ θλιμμένα. Μετά στο σπίτι συζήτησα με την μητέρα αν μπορούσε να έρθει ο Άνχελ να μείνει μαζί μας, όταν υπάρχουν οι συνθήκες και χωρίσει με τον πατέρα μου.

-Μαμά, γιατί να μην έρθει ο Άνχελ σπίτι όταν βγει από το ίδρυμα;

-Δεν μπορούμε, γιε μου, απάντησε. Εδώ τα χρήματα από τη δουλειά μου δεν φτάνουν για να μείνουμε όλοι μαζί στο σπίτι, πώς να έχουμε άλλον έναν; Λυπάμαι για αυτό το παιδί. Αν αφήσουν ξανά να τον πάρουμε για Σαββατοκύριακο θα τον φέρουμε, όμως δεν μπορεί να μείνει εδώ.

Αυτό αποτέλεσε μια σκληρή πραγματικότητα για μένα. Τι θα γινόταν ο φίλος μου; Εκείνη τη νύχτα μέσα στα οικεία, καθαρά σεντόνια του δωματίου μου, θυμήθηκα τον παγερό σκοτεινό θάλαμο του ιδρύματος και φαντάστηκα τον φίλο μου καθισμένο οκλαδόν μπροστά στο άδειο κρεβάτι που είχα αφήσει δίπλα του. Δεν ήταν δίκαιο. Θα δούλευα αν χρειαζόταν να βοηθήσω την μητέρα για να μπορέσουμε να φέρουμε τον Άνχελ να μείνει μαζί μας. Έβρισα τον πατέρα μου, τον μίσησα για λίγο. Με τη ματιά μου καρφωμένη στον τοίχο, στις αντανάκλασεις του φωτός που έστελνε ο Πύργος του Ηρακλή, τους πιστούς μου συντρόφους σε όλα τα όνειρα των παιδικών μου χρόνων, κατάλαβα παρ' όλα αυτά τι ευτυχία είναι να έχεις μια οικογένεια με την οποία να περνάς τα Χριστούγεννα.

Πέρασα εκείνη την εβδομάδα με τις αδελφές μου, την Έμιλι και την Γιολάντα, και τον αδελφό μου τον Όσκαρ, τον βενιαμίν μας. Αγαπούσα την οικογένειά μου, ιδιαίτερα όμως την μητέρα μου, που την λάτρευα. Είχαμε μια ιδιαίτερη σχέση, παρότι απ' όλα τα αδέρφια μου ήμουν ο πιο άτακτος και συχνά ήμουν η αιτία για να δυσαρεστείται. Θυμόταν και έλεγε για μένα τα λόγια της γιαγιάς μου της Κάρμεν, ότι είχα το δαιμόνιο μέσα μου, ότι δεν μπορούσα να μείνω στιγμή ήσυχος και ότι ήταν αδύνατον να με κρατήσει σπίτι πάνω από μία ώρα. Πάντα κατάφερνα να ξεφεύγω και να βγαίνω στο δρόμο να γυρνάω με τους φίλους μου, και είχα φύγει από το σπίτι δύο φορές δημιουργώντας τρομερή αναστάτωση. Όμως με αγαπούσε και περηφανευόταν στις φίλες της για την καλή καρδιά μου που ήταν γεμάτη από ωραία συναισθήματα. Τώρα σκοτωνόταν στη δουλειά για να πληρώνει το σχολείο των αδελφών μου και να μας ντύνει, μαζί με τα άλλα αμέτρητα έξοδα του σπιτιού. Πάντα κουρασμένη από τη δουλειά, με το σώμα της πάντοτε πονεμένο, εκείνη η ευγενική γυναίκα θυσιαζόταν για να μας δώσει ό,τι καλύτερο της επέτρεπε ο μισθός της, παλεύοντας τη σκληρότητα της ζωής με τα δυο της χέρια μόνο.

Όταν τελείωσαν οι Γιορτές επέστρεψα στο ίδρυμα. Πήγα στον φίλο μου τον Άνχελ καραμέλες και γλυκά, του είπα όσα είχαν συμβεί εκείνη την εβδομάδα, του έδωσα χαιρετισμούς από τους φίλους μου. Του είπα ακόμα πως για την ώρα δεν μπορούσε να έρθει να μείνει μαζί μας γιατί η μητέρα μου δεν μπορούσε να μας φροντίζει όλους μας. Έσπευσα όμως να προσθέσω ότι κατά τη γνώμη μου αργότερα θα ερχόμασταν να τον πάρουμε οριστικά από εκεί. Πίστευα ότι η μητέρα μου θα άλλαζε γνώμη. Αυτός, από την πλευρά του, με πληροφόρησε ότι ο Χουάν και ο Μιγέλ είχαν πια γυρίσει σπίτι τους, μαζί με την μητέρα τους, και ότι μάλλον δεν θα τους βλέπαμε ξανά. Πρόσεξα κάποια θλίψη στη φωνή του. Οι δίδυμοι αποτελούσαν όλη του την οικογένεια όλα αυτά τα χρόνια σε εκείνο το άντρο, αν και κατά βάθος χαιρόταν που έφυγαν από εκεί. Μοίρασε τις καραμέλες και τα γλυκά που του είχα φέρει στα ορφανά που ήρθαν να του ζητήσουν και μαζεύονταν γύρω μας, με τη γενναιοδωρία που διακρίνει αυτούς που δεν έχουν πολλά. Εκείνο το πρωί έκανε κρύο και είχαμε τυλιχτεί με τα παλιά χοντρά παλτά μας. Ήταν ολοφάνερο πως όλοι όσοι ήμασταν εκεί είχαμε ένα κοινό που κατά κάποιον τρόπο μας ένωνε: τη φτώχεια.

Η πειθαρχία του ιδρύματος ακολουθούσε την πορεία της, μέσα στη θρησκευτική της γραμμή. Η βάση της εκπαίδευσης ήταν οι κανονισμοί και όχι η στοργή. Οι καλόγριες και οι δάσκαλοι έβρισκαν καθημερινά καινούργιες δημόσιες τιμωρίες για να καταλάβουμε οι υπόλοιποι ότι εκεί η πειθαρχία ήταν υπεράνω όλων. Εμείς δεν μπορούσαμε τότε να το δικαιολογήσουμε αυτό, αλλά νιώθαμε ότι ήταν άδικο και γι' αυτό εξεγειρόμασταν. Η ίδια μας η φύση εκδηλωνόταν αντίθετη σε αυτές τις καταχρήσεις εξουσίας από εκείνους που υποτίθεται ότι βρίσκονταν εκεί για να μας φροντίζουν και να μας προστατεύουν. Τέτοιες σκέψεις έμπαιναν στο μυαλό πολλών παιδιών, ακόμη και όταν οι τιμωρίες επιβάλλονταν από την ίδια τους την οικογένεια. Κανείς δεν κάθισε ποτέ να καταλάβει το δίκιο ενός παιδιού, μια και υποτίθεται εκ των προτέρων ότι τα παιδιά έπρεπε απλώς και μόνο να υπακούουν στους ενηλίκους, οι οποίοι είχαν την εξουσία να τα τιμωρούν κάθε φορά που ενεργούσαν διαφορετικά από τον τρόπο που αντιλαμβάνονταν αυτοί τη ζωή, διαπλάθοντάς τα κατ' εικόνα και ομοίωσή τους, χωρίς να τους προσφέρουν καμία ευκαιρία επιλογής. Γι' αυτό πολλοί από εμάς λαχταρούσαμε να μεγαλώσουμε για να φύγουμε από εκείνον τον ζυγό που είχαν βάλει στην παιδική μας ηλικία οι ενήλικοι.

Αυτές τις σκέψεις το παιδί πάντα τις κρατά μυστικές όταν νιώθει ότι το καταπιέζουν και του φέρονται άδικο, και αυτή η σιωπή του δημιουργεί μια συνεχώς αυξανόμενη εχθρότητα που με τον καιρό, καθώς δεν μπορεί να τις απελευθερώσει ή να τις διατυπώσει υπό το φόβο μιας τιμωρίας,

εκδηλώνεται τις περισσότερες φορές μέσα από τη βία και την ανταρσία. Δεν φέρονταν καλά στα παιδιά, τους τρόφιμους ή τα ορφανά. Όταν δεν τα χτυπούσαν, τα ξεχνούσαν και δεν τα φρόντιζαν, δημιουργώντας ένα κλίμα ανασφάλειας και έλλειψης στοργής, το οποίο δεν ήταν και ό,τι καλύτερο για την ανάπτυξή τους. Τα παιδιά χρειάζονται αγάπη, παιχνίδι, φίλους, αδιάκοπες εκδηλώσεις στοργής και όχι τιμωρίες και αυστηρή πειθαρχία. Αυτοί ή αυτές που τους είχε ανατεθεί η ανατροφή των παιδιών χαλάρωναν την προσοχή τους, παραμελούσαν την εργασία τους και δεν έδειχναν ανθρωπιά στην καθημερινή τους συμπεριφορά, αφήνοντάς τα όλα στα χέρια της πειθαρχίας και της τιμωρίας. Οι καταχρήσεις εξουσίας ήταν συχνές και ξαφνικά ο νέος συμπεριφερόταν ως ενήλικος. Σταματούσε να κλαίει γιατί καταλάβαινε ότι δεν θα γινόταν τίποτε έτσι, και σκληραίωσε, μισώντας όσους τον τιμωρούσαν γιατί μάντευε και διαισθανόταν ότι δεν υπήρχε καμία αγάπη ή στοργή σε εκείνες τις τιμωρίες, παρά μόνο αυταρχισμός και επιβολή. Έτσι βρίσκουμε τη μεγάλη πλειονότητα των νέων που είχαν υποφέρει σε ένα οικοτροφείο ή αναμορφωτήριο να διαπράττουν αδικήματα πάνω από μία φορά, και πολλοί από αυτούς να σαπίζουν στη φυλακή μεταμορφωμένοι σε επικίνδυνους εγκληματίες. Το κράτος που είχε αναλάβει να τους εκπαιδεύσει τους μετέτρεψε σε αντικείμενο εμπορίου. Η ύπαρξη οικοτροφείων, ορφανοτροφείων και αναμορφωτηρίων για να κρύβουν μέσα εκεί το πρόβλημα που αντιπροσωπεύουν για την κοινωνία οι νέοι, οι απόκληροι της κοινωνίας εξαιτίας της φτώχειας, αποτελεί εκτροπή. Όλες οι γυναίκες και όλοι οι άντρες θα έπρεπε από τη γέννησή τους να έχουν, από το φυσικό δίκαιο, πρόσβαση στις ίδιες ευκαιρίες, γι' αυτό θα έπρεπε να προσφέρονται σε όλους τα ίδια εφόδια για να αντιμετωπίσουν τη ζωή. Για να γίνει αυτό θα έπρεπε να εξαφανιστούν οι λέξεις «πλούσιος» και «φτωχός» και να αντικατασταθούν από τη λέξη «ίσος». Όλα τα παιδιά του κόσμου έχουν νόμιμο δικαίωμα να αναπτυχθούν στο κατάλληλο περιβάλλον, με γενική βασική εκπαίδευση του ίδιου επιπέδου, με τους καλύτερους δασκάλους και τα καλύτερα εκπαιδευτικά μέσα. Όσο δεν γίνεται αυτό, μην παραξενεύεστε όταν τα παιδιά που βλέπετε να παίζουν μπάλα στη γειτονιά σας αύριο βρεθούν στο κελί μιας φυλακής. Για αυτά σφυρηλατούνται ήδη οι αλυσίδες της σωφρονιστικής σαπίλας.

Εκείνες τις μέρες έβρεχε συνεχώς στην Λα Κορούνια γι' αυτό περνούσαμε τα περισσότερα διαλείμματα μέσα σε μια αίθουσα. Η βροχή μού έφερνε νοσταλγία, και συνήθιζα να στέκομαι μπροστά στα παράθυρα της αίθουσας να βλέπω τις πιτσιλιές στο δρόμο όπου περνούσαν τα αυτοκίνητα με τους υαλοκαθαριστήρες να δουλεύουν. Τέτοιες μέρες μου έλειπε το σπίτι, η οικογένεια, η μητέρα μου. Αυτή η νοσταλγία για το σπίτι άρχισε σιγά

σιγά να με κυριεύει και παρότι ήμουν πάντα καλός μαθητής και πάντα οι βαθμοί μου κυμαίνονταν ανάμεσα στο λίαν καλώς και στο άριστα, άρχισα να δυσκολεύομαι στα μαθήματα και συχνά βρισκόμουν με κάποια τιμωρία ή επίπληξη από τον Δον Χόρχε, ο οποίος άρχισε να με παίρνει ως νευραλγικό σημείο της οργής του. Μια μέρα κλέψαμε εγώ και ο Άνχελ λίγους κόκκους ρύζι από την κουζίνα και βαλθήκαμε να τους πετάμε, φυσώντας μέσα από το άδειο περίβλημα ενός στυλό, σε άλλα παιδιά την ώρα του μαθήματος. Ήταν ένα παιχνίδι που παίζαμε συχνά έξω με κόκκους ρυζιού ή μπιλάκια μασημένου χαρτιού. Εκείνη την ημέρα όμως είχαμε την ατυχία να μας ξεφύγει ένας κόκκος ρυζιού που πέτυχε τη φαλάκρα του Δον Χόρχε. Σηκώθηκα με το πρόσωπο κόκκινο από οργή.

-Ποιος το 'κανε; ρώτησε θυμωμένος.

Δεν πήρε απάντηση και ήρθε στα θρανία. Όσοι είχαμε πάρει μέρος σε εκείνη τη μικρή προσχεδιασμένη μάχη κρύψαμε βιαστικά τα άδεια στυλό, όμως τη στιγμή που έκρυβα το δικό μου με είδε. Πλησίασε στο θρανίο όπου καθόμουν και έβγαλε το άδειο περίβλημα του στυλό από την κρυψώνα του. Με άρπαξε από τα μαλλιά και με πήγε στον πίνακα, μπροστά σε όλους.

-Δεν το 'κανα εγώ, φώναξα μερικές φορές.

Τότε άρπαξε μια από τις λουρίδες που χρησιμοποιούσε για να μας χτυπά και άρχισε να με δέρνει στην πλάτη και στα πόδια βάνουσα. Έπεσα στο πάτωμα φωνάζοντας από τον πόνο, αλλά συνέχισε να με χτυπά εκτός εαυτού, μέχρι που κουράστηκε. Ύστερα με υποχρέωσε να γονατίσω με το πρόσωπο στον τοίχο και εξαπέλυσε ένα λογύδριο στους συμμαθητές μου απειλώντας τους. Εγώ έκλαιγα από τον πόνο και τα δάκρυα αναμειγνύονταν με τη μύξα, τρομαγμένος ακόμη από αυτό που είχε συμβεί.

Όταν τελείωσε η ώρα του μαθήματος με οδήγησε στη Δόνα Πέτρα, την διευθύντρια. Είχα την ελπίδα ότι αυτή θα με πίστευε, όμως η πρώτη της αντίδραση μόλις έμαθε το συμβάν ήταν ένα τρομερό χαστούκι που τράνταξε το πρόσωπό μου κάνοντας να ξεσπάσει ένα νέο κύμα δακρύων.

-Εσύ πρέπει να ήσουν, μου φώναξε. Μία ολόκληρη βδομάδα όλα τα διαλείμματα θα είσαι γονατιστός στο γραφείο μου. Έτσι θα μάθεις να δείχνεις σεβασμό στους δασκάλους σου.

-Δεν ήμουν εγώ, κατάφερα να πω μέσα σε αναφιλητά.

Η μόνη απάντηση στην προσπάθεια να υπερασπίσω τον εαυτό μου ήταν άλλο ένα χαστούκι.

-Κατέβα τώρα αμέσως να φας και ύστερα κατευθείαν στο θάλαμο, και πρόσθεσε μιλώντας στον Δον Χόρχε:

-Να είστε σίγουρος ότι δεν θα ξανασυμβεί.

-Το ελπίζω, γιατί το παιδί είναι δαίμονας.

Μου ήρθε να απαντήσω σ' αυτό με μια βρισιά, όμως κρατήθηκα για να αποφύγω καινούργια χαστούκια. Ύστερα κατέβηκα στην τραπεζαρία και κάθισα στο τραπέζι. Όλοι οι συμμαθητές με κοιτούσαν σιωπηλά. Ο Άνχελ έσπασε τη σιωπή:

-Σε έβαλαν τιμωρία;

-Μια βδομάδα χωρίς διάλειμμα και από πάνω μου έδωσε δύο μπουνιές.

-Βρωμόγρια..., αναφώνησε ο φίλος μου.

Μετά το φαγητό ανεβήκαμε στο θάλαμο. Όταν πλενόμασταν, καθώς βουρτσίζαμε τα δόντια μας, ο Άνχελ σήκωσε τη φανέλα μου, κάτω από την οποία υπήρχαν πολλές μεγάλες κοκκινίλες.

-Έχεις σημάδια, μου είπε.

Έστριψα μπροστά στον καθρέφτη και κοιτώντας πάνω από τον ώμο μου τα είδα. Διέσχιζαν όλη μου την πλάτη και ήταν πιο έντονα στα πλευρά. Σε ποιον μπορούσα να παραπονεθώ εκεί; Το χειρότερο από όλα ήταν ότι ήξερα πως δεν το είχα κάνει εγώ, ότι με είχαν χτυπήσει δυο φορές για κάτι που δεν είχα κάνει. Εκείνη τη στιγμή ήταν που αποφάσισα να δραπετεύσω από εκείνο το θρησκευτικό άντρο. Το συζήτησα με τον Άνχελ την ώρα του μεσημεριανού ύπνου, με την ελπίδα να έρθει μαζί μου.

-Δραπετεύουμε;

Ο φίλος μου με κοίταξε με έκπληξη και γέλασε:

-Είσαι τρελός. Πού θα πάμε;

-Μπορούμε να πάμε στη γειτονιά μου και να κρυφτούμε στην παράγκα που έχουμε εκεί. Οι φίλοι θα μας φέρνουν φαγητό και κουβέρτες..., του εξέθεσα αυτό που θεωρούσα ένα θαυμάσιο σχέδιο.

-Δεν έρχομαι, μου απάντησε σοβαρός.

-Γιατί;

-Γιατί, στη περίπτωση που μας πιάσουν, εμένα σχεδόν σίγουρα θα με πάνε στο αναμορφωτήριο και δεν θέλω να με πάνε εκεί.

Είχε δίκιο. Αν μας έπιαναν, εμένα το πιο πολύ που θα μου έκαναν ήταν να με αποβάλουν και αυτό θα ήταν για μένα θαυμάσιο. Αντίθετα, τον Άνχελ θα τον έκλειναν σε αναμορφωτήριο, σίγουρα στην Παλαβέα, τρία χιλιόμετρα μακρύτερα. Εκείνο το απόγευμα δεν συζητήσαμε άλλο για αυτό όμως η ιδέα να δραπετεύσω συνέχισε να πλανιέται στο μυαλό μου ανυπότακτη και επίμονη. Όλη εκείνη την εβδομάδα ήμουν τιμωρημένος τις ώρες του διαλείμματος κοιτώντας τον τοίχο. Αν γύριζα κάποια στιγμή το κεφάλι ένα χαστούκι αναλάμβανε να με επαναφέρει στην αρχική θέση της τιμωρίας. Ένα μεσημέρι, την ώρα του φαγητού, καθώς κοιτούσα από μακριά τη βροχή να πέφτει πίσω από τα κρύσταλλα των παραθύρων της τραπεζαρίας, μια καλόγρια είχε τη λαμπρή ιδέα να ανοίξει ένα παράθυρο. Ένωσα τον αέρα

και αισθάνθηκα την ελευθερία της έξω πλευράς. Με κυρίευσε μια αίσθηση φόβου και ευφορίας. Αρκούσε μόνο να τρέξω, να πηδήσω από κείνο το παράθυρο προς τα έξω και να συνεχίσω να τρέχω για όσο άντεχα. Ο Άνχελ πρόσεξε τη νευρικότητά μου.

-Τι έχεις;

-Άφισαν ένα παράθυρο ανοιχτό... Το βλέπεις;

-Θα δραπετεύσεις;

-Ναι. Έρχεσαι;

-Εγώ δεν τολμώ, παραδέχτηκε. Πήγαινε εσύ.

Όταν άρχισαν να μαζεύουν τα πιάτα, ήμουν ακόμη αναποφάσιτος. Δεν είχα φάει τίποτε, γι' αυτό θα έμενα από τους τελευταίους στην τραπεζαρία, αφού θα έπρεπε να μείνω μέχρι να το φάω όλο. Κάτω από το τραπέζι ο Άνχελ και εγώ σφίξαμε τα χέρια.

-Να προσέχεις, μου ζήτησε.

Η Δόνια Κοντσίτα πλησίασε στο τραπέζι μας και επιθεώρησε το γεμάτο πιάτο μου. Θύμωσε.

-Εσύ, Άνχελ, επάνω, διέταξε τον φίλο μου. Εσύ θα μείνεις εδώ μέχρι να το φας όλο, μου φώναξε.

Όταν απομακρύνθηκε αρκετά σηκώθηκα σπρώχνοντας βίαια το τραπέζι στην άκρη και άρχισα να τρέχω προς το παράθυρο κάτω από τις φωνές έκπληξης των καλογριών που με κοιτούσαν εμβρόντητες. Έφτασα στο παράθυρο, γλίστρησα περνώντας έξω με την ευλυγισία και την ταχύτητα που δίνει η νεότητα, κατέβηκα τη σκάλα της εισόδου και χάθηκα στο δρόμο και στον κάμπο. Έτρεξα όπως δεν το είχα κάνει ποτέ μέχρι τότε, με τη βροχή στο πρόσωπο. Στο δρόμο έπεσα πάνω στον κηπουρό του ιδρύματος που ερχόταν με ένα καρτσάκι γεμάτο τσουγκράνες και αξίνες από ένα χωματόδρομο που οδηγούσε στο οικοτροφείο.

-Πού πας αγόρι; μου φώναξε σταματώντας έκπληκτος από το τρέξιμό μου.

Συνέχισα να τρέχω χωρίς σταματημό μέχρι που δεν έβλεπα πια το ίδρυμα και δεν άντεχα άλλο. Ήμουν εντελώς μούσκεμα, κουρασμένος, και σταμάτησα να φυλαχτώ από τη βροχή κάτω από ένα δέντρο, μην μπορώντας να κάνω ούτε ένα βήμα ακόμη, καθώς η καρδιά μου βροντοκοπούσε στο στήθος από την προσπάθεια. Κοίταξα προσεκτικά όλη εκείνη την έκταση του κάμπου. Τα είχα καταφέρει. Δεν υποπευόμουν ότι σε κάποιο σημείο της γης πάντα θα υπάρχει κάποιος έτοιμος να με κυνηγήσει και να με φυλακίσει. Δεν ήξερα τότε ότι ήμουν σκλάβος κάποιων νόμων που είχαν επιβληθεί χωρίς κανείς να με ρωτήσει, και αγνοούσα ότι έντεκα χρόνια αργότερα θα ήμουν επί τρεις ημέρες ο πιο κυνηγημένος άνθρωπος στη χώρα.

Ρότα, 28 Αυγούστου 1991

Έφτασα στη Ρότα γύρω στις τρεις το απόγευμα. Τα πόδια μου πονούσαν και ήταν γεμάτα φουσκάλες, αφού τα παπούτσια που είχα δανειστεί ήταν ένα νούμερο μεγαλύτερα από τα δικά μου. Με πονούσαν πολύ στο περπάτημα και κατηγορούσα τον εαυτό μου γιατί δεν το είχα σκεφτεί αυτό. Ήμουν λίγο βρώμικος και αχτένιστος και παρότι είχα αλλάξει παντελόνι η όψη μου τραβούσε ακόμη την προσοχή. Χωρίς να χάσω χρόνο ρώτησα έναν περαστικό και κατευθύνθηκα στην παραλία της Ρότα. Εκεί κοντά βρήκα ένα μικρό μαγαζί που ήταν ακόμη ανοικτό και αγόρασα σαπούνι, μια ξυριστική μηχανή, μια χτένα, ένα μπουκάλι κολόνια και μια μικρή πετσέτα θαλάσσης που πουλούσαν με έκπτωση. Ύστερα κατέβηκα στις ντουζιέρες, πλήρωσα ένα εισιτήριο 50 πεσέτες και μπήκα μέσα. Πλύθηκα ξυρίστηκα, έβαλα κολόνια. Καθάρισα τα παπούτσια, τα έκανα να λάμπουν. Άλλαξα το πουκάμισο με μια κοντομάνικη μπλούζα και κατέβηκα στη θάλασσα με το παντελόνι μαζεμένο μέχρι τα γόνατα και τα παπούτσια στο χέρι. Πέταξα το βρώμικο πουκάμισο και όλα τα υπόλοιπα σε ένα καλάθι ακρήστων όπως πετά κάποιος τέσσερα χρόνια φυλακής και άρχισα να περπατώ στην παραλία ανάμεσα στον κόσμο. Περπατούσα στην ακροθαλασσιά νιώθοντας τη θάλασσα κάτω από τα γυμνά μου πόδια, εκπληρώνοντας έτσι μια παλιά υπόσχεση που είχα δώσει στον εαυτό μου χρόνια πριν. Λάτρευα τη θάλασσα. Σταμάτησα μια στιγμή να αγοράσω ένα παγωτό χωνάκι φράουλα και κρέμα σε ένα από τα μικρά παγωτατζήδικα που υπήρχαν κατά μήκος της παραλίας και συνέχισα τον περίπατο απολαμβάνοντας αυτό το δώρο που έκανα στον εαυτό μου. Σκεφτόμουν την έκφραση στο πρόσωπο πολλών παλιών φίλων όταν θα με έβλεπαν να εμφανίζομαι μπροστά τους. Θυμήθηκα την οικογένειά μου και την αναστάτωση που θα τους είχε δημιουργήσει η απόδρασή μου και το κυνηγητό που μου έκαναν τώρα για να με πιάσουν. Θα υπέφεραν, αλλά στο βάθος της καρδιάς τους θα ήταν το ίδιο χαρούμενοι με εμένα. Μου έρχονταν στο νου τα χρόνια της απομόνωσης που είχα αφήσει πίσω μου και δισαίσθηθηκα με ένα χαμόγελο τη χαρά και την ελπίδα που θα γέννησε η απόδρασή μου στους φίλους μου που έμεναν ακόμη φυλακισμένοι στα μυχλιασμένα μπουντρούμια στις σάπιες ισπανικές φυλακές και η σκέψη μου σταμάτησε ιδιαίτερα στον Άνχο και στον Μούστα. Ένωσα κάποια εχθρότητα όταν λογάρισα τις εκατοντάδες φορές που έπρεπε να ξεγυμνωθώ μπροστά σε ιδιότροπους και άκαρδους δεσμοφύλακες. Θυμήθηκα τις φυλακές της Λα Κορούνια, της Σαμάρα, της Δαρόκα και της Τενερίφης, εκείνα τα όργανα βασανισμού της κοινωνίας μέσα στις οποίες καταπίεζε όλες και όλους εκείνους τους γενναίους που τόλμησαν να έρθουν αντιμέτωποι

με το σύστημα. Όλες και όλους αυτούς που ενοχλούσαν με την παρουσία τους τους τίμιους πολίτες που τώρα με περιτριγύριζαν από παντού, ψήνονταν κάτω από τον ήλιο, γελούσαν, αγνοώντας τον πόνο που υπέφεραν άλλοι για να μπορούν αυτοί να απολαμβάνουν ξένοιαστοι τις διακοπές τους. Ήταν βέβαιο: Για να μπορούν κάποιοι να ΖΟΥΝ εμετικά, παράφρονες από τα δόγματα του καταναλωτισμού, με το υποσυνείδητό τους γεμάτο νοσηρά συμπλέγματα, άλλοι άνθρωποι, για την ακρίβεια σαράντα χιλιάδες, έπρεπε να ΕΠΙΒΙΩΝΟΥΝ έγκλειστοι σε παγερά χοιροστάσια, αποκομμένοι από τη ζωή. Τα ΑΦΕΝΤΙΚΑ είχαν αρπάξει τον κόσμο και τον κρατούσαν αποκλειστικά για αυτούς. Δικές τους ήταν οι παραλίες, οι δρόμοι τους ανήκαν, οι κάμποι, ο ουρανός... όλα τα είχαν κάτω από τον έλεγχό τους και αυτά τα θαύματα τα απολάμβαναν μόνο αυτοί που υπάκουαν στα δόγματα. Η κοινωνία ήταν βυθισμένη σε ένα βαθύ λήθαργο, κοιμισμένη από τα παραμύθια των πολιτικών, άβουλη και άχρωμη από τα κλωμά βερνίκια της άνεσης και της σωφροσύνης. Εκείνοι οι άνθρωποι ποτέ δεν μου πρόσφεραν στ' αλήθεια μια ευκαιρία, αλλά και να το έκαναν δεν θα την αποδεχόμουν: Προτιμούσα να συνεχίσω να ζω ανάμεσα σε απόκληρους, ληστές, ναρκομανείς, άρρωστους από AIDS, κακοποιούς... παρά με εκείνους τους άμορφους μπουρζουάδες με τα συμπλέγματα κατωτερότητας.

Άφησα την παραλία, πήρα ένα ταξί και πήγα στο ταχυδρομείο. Εκεί έστειλα ένα τηλεγράφημα στον φίλο μου τον Μούστα, που το περιεχόμενό του το είχαμε συμφωνημένο από τα πριν για να τον ειδοποιήσω ότι μπορούσε να υπολογίζει σε μένα. Ύστερα πήγα σε ένα κατάστημα αθλητικών ειδών και αγόρασα μια μικρή ματσέτα, μήπως χρειαστεί μια και δεν είχα όπλο. Χάθηκα στην πόλη και μπήκα σε ένα μπαρ, όπου έτρωγαν κάποιοι εργάτες ντυμένοι με μπλε φόρμες. Κάθισα σε ένα τραπέζι. Μια ευγενική ηλικιωμένη κυρία ήρθε να με εξυπηρετήσει:

-Γεια σας. Θέλετε κάτι;

-Ναι, θέλω να φάω.

-Ωραία. Έχουμε παέγια, κεφτέδες, φιλέτο με πατάτες, αυγά...

-Φέρτε μου ένα καλό μοσχαρίσιο φιλέτο με πολλές πατάτες και δύο αυγά μελάτα.

-Θεέ μου! Εσείς πεινάτε, αναφώνησε χαμογελαστή. Να σας φέρω κάτι να πιείτε;

-Έχετε γάλα;

-Ναι.

-Λοιπόν, φέρτε μου ένα μπουκάλι.

-Ωραία. Κάτι άλλο;

-Όχι ευχαριστώ.

Σε λίγο επέστρεψε με ένα πιάτο ξέχειλο από τραγανιστές πατάτες που σούδευαν ένα φιλέτο και δύο αυγά, που η εμφάνισή τους τόνιζε την πείνα μου:

-Καλή όρεξη! μου είπε ευγενικά και με συμπάθεια εκείνη η καλή κυρία.

-Να είστε σίγουρη γι' αυτό, απάντησα στην ευγένειά της.

Έφαγα με πολλή όρεξη. Μου άρεσε η αίσθηση που μου έδινε η καλοσύνη αυτής της κυρίας. Χρόνια είχαν να μου φερθούν με τόση εμπιστοσύνη. Υπήρχαν και στην κοινωνία άνθρωποι καλοί και πραγματικά έντιμοι, άνθρωποι που ήμουν ανίκανος να τους βλάψω και σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσα να το κάνω. Όταν τελείωσα, μάζεψα το τραπέζι και πήγα τα πιάτα και τα σερβίτσια στον πάγκο του μπαρ. Τα ακούμπησα πάνω στον πάγκο, κοντά στην κουζίνα και κάθισα σε ένα σκαμνί. Η ιδιοκτήτρια του μπαρ με πλησίασε:

-Θα πάρετε κάτι άλλο;

-Ένα καραχίγιο² και το λογαριασμό, παρακαλώ.

Πλήρωσα το λογαριασμό και ήπια το καραχίγιο που ήταν αρκετά τονωτικό. Έφυγα από το μπαρ αφού χαιρέτησα την ιδιοκτήτρια:

-Γεια σας, κυρία. Το φιλέτο ήταν πολύ καλό...

-Να 'ρχεστε όποτε θέλετε.

Ήταν αργά το απόγευμα όταν μπήκα σε ένα βιβλιοπωλείο και αγόρασα αρκετές εφημερίδες. Η είδηση της απόδρασής μου παρουσιαζόταν σε όλες τις εφημερίδες, εθνικής και τοπικής κυκλοφορίας, αν και μόνο οι ABC, El País και El Diario de Cádiz είχαν φωτογραφίες μας. Δεν ανησύχησα γιατί οι φωτογραφίες μου ήταν πολύ παλιές και μόλις που με αναγνώριζα. Όμως, όπως και να 'χε με ξάφνιασε η έκταση που δόθηκε σε αυτή την είδηση, σίγουρα ύστερα από απαίτηση της Γενικής Διεύθυνσης για να υποδαυλίσει την ανασφάλεια του πληθυσμού, πιέζοντάς τον να συνεργαστεί στην καταδίωξή μας και να μας καταδώσει, καθώς και να βρει αφορμή για τα νέα μέτρα που σχεδίαζαν να υιοθετήσουν για να σταματήσουν τις απαγωγές και τις αποδράσεις στις φυλακές. Πήρα πάντως τα μέτρα μου και μπήκα σε ένα κουρείο να κόψω τα μαλλιά μου. Ύστερα αγόρασα από ένα φαρμακείο έναν επίδεσμο και λευκοπλάστη για να κρύψω, προσποιούμενος κάποιο ατύχημα, το τατουάζ στο αριστερό μου χέρι. Αγόρασα ακόμη σκούρα γυαλιά ηλίου από ένα κατάστημα οπτικών. Ρώτησα μετά για το σταθμό των λεωφορείων και πήγα εκεί. Κάθισα απέναντι, σε ένα ξύλινο παγκάκι του πάρκου που βρισκόταν απέναντι ακριβώς παρατηρώντας την κίνηση τριγύρω. Μερικές ώρες αργότερα μπήκα και αγόρασα ένα εισιτήριο για τη Σεβίλλη και επέστρεψα ξανά στο ξύλινο παγκάκι του πάρκου, μήπως υπήρχε κάποια αντίδραση. Όλα φαινόταν φυσιολογικά και κατά τις 9 τη

2 Ζεστός καφές αναμειγμένος με κάποιο αλκοολούχο ποτό.

νύχτα ανέβηκα στο λεωφορείο με τους άλλους επιβάτες με προορισμό τη Σεβίλλη. Φτάσαμε στην πόλη κατά τις 10. Κατέβηκα από το λεωφορείο αφού έλεγξα πρώτα από μέσα ότι όλα ήταν κανονικά. Διέσχιζα το σταθμό όταν δυο αστυνομικοί με πολιτικά βγήκαν μπροστά μου και ζήτησαν να τους δείξω τα χαρτιά μου. Άοπλος, εκτός από τη μικρή ματσέτα, ελάχιστη χρησιμη σε μια τέτοια περίπτωση, η πρώτη μου σκέψη ήταν να τρέξω, ήξερα όμως ότι δεν θα πήγαινα μακριά με τα πόδια γεμάτα φουσκάλες, ούτε μπορούσα να πάρω κάποιον ως όμηρο, μια που ήμουν από τους τελευταίους που κατέβηκαν και δεν υπήρχε κανείς κοντά μου. Άλλωστε τέτοια ώρα ο σταθμός ήταν ουσιαστικά άδειος.

-Δεν έχω χαρτιά, τους εξήγησα προσπαθώντας να κερδίσω χρόνο.

Αυτό τους έκανε δύσπιστους και ένας τρίτος πλησίασε κοντά τους.

-Ακολουθήστε μας.

Με οδήγησαν σε ένα μικρό δωμάτιο μέσα στο σταθμό και πήγαν να ειδοποιήσουν έναν συνάδελφό τους, πιθανώς έναν μόνιμο αστυνομικό του σταθμού των λεωφορείων.

-Πώς ονομάζεσαι; με ρώτησαν.

-Χοσέ Λουίς Ροδρίγκες Λόπες, απάντησα, δίνοντας το όνομα ενός παλιού φίλου.

-Από πού έρχεσαι;

-Από τη Μελίγια. Είμαι της Λεγεώνας..

Με έστησαν στον τοίχο και με έψαξαν. Βρήκαν τη ματσέτα.

-Αυτό τι είναι;

-Η συνήθεια. Στο στρατό πάντα έχουμε μία πάνω μας.

-Και αυτά τα κοψίματα; ρώτησε ένας, βλέποντας παλιές ουλές από αυτοτραυματισμούς.

-Ιστορίες της Λεγεώνας, ξέρεις, όπως τα τατουάζ..

-Τηλεφώνησε στο Τμήμα να σου πουν ότι έχουν για αυτό το όνομα που μας έδωσε, διέταξε ο ένας αστυνομικός τον άλλον.

-Σίγουρα αυτός δραπέτευσε απ' το στρατό, πρόσθεσε.

Μου έβαλαν χειροπέδες με τα χέρια πίσω από την πλάτη και με κάθισαν σε μια καρέκλα. Όταν ένιωσα τις χειροπέδες να κλείνουν γύρω από τους καρπούς μου βλαστήμησα τον εαυτό μου για την ηλίθια και παιδιάστικη ιδέα να πάρω αυτό το καταραμένο λεωφορείο. Αργότερα θα μάθαινα ότι με είχαν πλησιάσει συμπτωματικά, σε έναν έλεγχο ρουτίνας επειδή υπήρχαν διάφορες προειδοποιήσεις για βόμβες στο όνομα της ETA, που εκμεταλλευόταν την Έκθεση Εχρο 92 στη Σεβίλλη για να δημιουργήσει χάος στην πόλη. Πάντως είχα φερθεί σαν πρωτάρης και αυτή η απόφαση θα μου κόστιζε ακριβά. Έτσι ήταν τα πράγματα. Ποτέ δεν είμαστε εντελώς σίγουροι

για το πώς θα καταλήξει μια απόφασή μας. Όταν ο αστυνομικός έκλεισε το τηλέφωνο και με κοίταξε με εκείνο το σοβαρό πρόσωπο ήξερα ότι με είχαν πιάσει.

-Δεν είναι αυτός που λέει, εξήγησε στους συναδέλφους του. Περιμένετε.

Σε λίγο επέστρεψε με δύο εφημερίδες και τις άνοιξε πάνω στο τραπέζι..

-Αυτός είναι ο ένας από αυτούς τους δύο, δήλωσε χωρίς να με αναγνωρίζει στη φωτογραφία.

Όλοι κοίταξαν πρώτα εμένα, ύστερα τις φωτογραφίες στις εφημερίδες, και ξανά εμένα. Δεν ταίριαζα στις φωτογραφίες.

-Τι θα κάνουμε με αυτόν; ρώτησε αυτός που είχε έρθει τελευταίος.

-Τώρα έρχονται από το Τμήμα να τον πάρουν.

Λέγοντάς το, έβγαλε ένα πιστόλι από τη ζώνη του και το όπλισε βάζοντας μια σφαίρα στη θαλάμη. Ύστερα το ξανάβαλε στη μέση του και έλεγξε τις χειροπέδες αν ήταν καλά βαλμένες, σφίγγοντάς τες λίγο ακόμη. Όλες μου οι ελπίδες διαλύθηκαν εντελώς όταν με οδήγησαν έξω από το σταθμό και με έβαλαν σε ένα από τα περιπολικά που είχαν πλησιάσει.

Με πήγαν κατευθείαν στο Τμήμα Εξακρίβωσης. Όσο μου έπαιρναν δαχτυλικά αποτυπώματα παρατήρησα έναν πίνακα ανακοινώσεων κρεμασμένο στον τοίχο που μου τράβηξε την προσοχή. Ήταν κάποιες φωτογραφίες ακτιβιστών των GRAPO, κάτω από τις οποίες υπήρχαν μεγεθυμένες οι δικές μας. Μερικές φωτογραφίες είχαν διαγραφεί με ένα «X», το οποίο σήμαινε ότι είχαν εξαλειφθεί. Άλλες είχαν πάνω τους παράλληλες γραμμές, οριζόντιες και κάθετες που σήμαιναν ότι είχαν συλληφθεί, ενώ οι υπόλοιπες δεν είχαν τίποτε πάνω τους, που σήμαινε ότι δεν είχαν εντοπιστεί. Χάρηκα: ο Χουάν βρισκόταν ανάμεσα σ' αυτούς τους τελευταίους, τουλάχιστον αυτός είχε σωθεί.

Όταν ταυτοποιήθηκαν τα αποτυπώματά μου από τον υπολογιστή και επιβεβαιώθηκε η ταυτότητά μου, άρχισαν να δίνουν συχαρητήρια ο ένας στον άλλον. Με κατέβασαν στα κελιά και μου πήραν το παντελόνι και τα παπούτσια αφήνοντάς με στο κελί με τα εσώρουχα. Ξάπλωσα σε ένα μουχλιασμένο στρώμα γυμναστικής κοιτώντας το ασπρουδερό ταβάνι. Ένα αμυδρό φως πάσχιζε να φωτίσει τον μικρό εκείνο χώρο. Μου ερχόταν να κλάψω αλλά κρατήθηκα. Τώρα δεν μπορούσα να κάνω τίποτε άλλο παρά να περιμένω μια καινούργια ευκαιρία να δραπετεύσω ξανά. Αυτό θα ήταν το καλύτερο που μπορούσε να γίνει.

Το επόμενο πρωί μού πέταξαν μέσα στο κελί το παντελόνι και τα παπούτσια και με διέταξαν να ντυθώ. Όταν ντύθηκα μου έδεσαν τα χέρια με χειροπέδες πίσω από την πλάτη και με πήγαν με το ασανσέρ στον τρίτο όροφο. Στον καθρέφτη του ασανσέρ είδα την ταλαιπωρημένη όψη μου.

Στον τρίτο όροφο με οδήγησαν στο Τμήμα Λησπειών. Ήταν τρεις.

-Κάτσε στην καρέκλα με διέταξε ο ένας δείχνοντας ένα σκαμνί στη μέση του γραφείου.

Μόλις κάθισα έκλεισαν την πόρτα και με περικύκλωσαν.

-Εμείς εδώ δεν χαμπαριάζουμε αν είσαι επικίνδυνος ή όχι, κατάλαβες; Γι' αυτό πιο πολύ θα σε βοηθήσει να απαντάς σε ό,τι σε ρωτάω, μου πέταξε ο αρχηγός της ομάδας. Ήταν ψηλός με μουστάκι, ο κλασικός μυστικός μπάτσος.

-Πού είναι τα όπλα; με ρώτησε.

-Ποια όπλα; απάντησα με ερώτηση.

-Αυτά που πήρατε ο κολλητός σου και συ απ' το πλοίο.

-Δεν πήραμε κανένα όπλο.

Κοίταξε έναν από τους άνδρες του.

-Βγάλε το ρόπαλο.

Πίσω από ένα τραπέζι έβγαλε ένα μπαστούνι του μπείζμπολ, ξύλινο, και το έδωσε στον αρχηγό του. Αυτός, με το ρόπαλο τώρα στο χέρι, με ξαναρώτησε:

-Για να δω μήπως δεν άκουσα καλά. Πού είναι τα όπλα;

-Δεν πήραμε κανένα όπλο απ' το πλοίο, απάντησα ξανά. Ρώτα και θα σου πουν.

Έμεινε μια στιγμή σκεπτικός και μετά διέταξε έναν από τους άνδρες του να τηλεφωνήσει στην Πολιτοφυλακή, από όπου του επιβεβαίωσαν τα λόγια μου. Συνέχισε την ανάκριση:

-Πού είναι ο δικός σου;

-Δεν ξέρω.

-Πού χωριστήκατε;

-Στο λιμάνι του Κάδιθ, μόλις κατεβήκαμε από το πλοίο.

-Λες ψέματα.

Δεν απάντησα, γιατί ήξεραν ότι δεν θα τους έλεγα την αλήθεια ούτε θα τους προσανατόλιζα για το πού βρισκόταν ο σύντροφός μου, έτσι η σιωπή ήταν η απάντησή μου.

-Πες μου πού είναι ο Ρεδόντο ή σου σπάω το κεφάλι, με απείλησε σηκώνοντας το ρόπαλο πάνω από το κεφάλι μου.

-Δεν ξέρω.

Έκανε τότε ότι θα με χτυπήσει. Έκλεισα τα μάτια περιμένοντας το χτύπημα αλλά αυτό δεν ήρθε. Ήταν τέχνασμα.

-Δεν φαίνεσαι τόσο άγριος όσο έγραφαν οι εφημερίδες και σε περιέγραφε η τηλεόραση, Ταρίο, μου πέταξε ο αστυνομικός που βρισκόταν πίσω μου δίνοντάς μου μερικά χαστούκια στο κεφάλι.

Με κορόιδευε, δεν απάντησα όμως στην πρόκλησή του. Τελικά, όταν είδαν ότι δεν θα έβγαζαν τίποτε από αυτή την ανάκριση, έκρυψαν το μπαστούνι και άφησαν να μπει ο διορισμένος αυτεπάγγελτα δικηγόρος μου, για να μου πάρουν ύστερα κατάθεση. Καταντούσε κωμικό, αυτοί που ήταν επιφορτισμένοι με την τήρηση του νόμου, να γίνονται χαρμωφάπδες που πειραματίζονται στις πιο ποικίλες τεχνικές καταπίεσης, δειλίας και βασανιστηρίων. Αν ήταν διαφορετικές οι περιστάσεις θα με είχαν τσακίσει στο ξύλο. Εκείνη τη στιγμή όμως τους εμπόδιζε η παρουσία του δικηγόρου στο Τμήμα και η επικείμενη προσαγωγή μου στο δικαστήριο. Ποιος να το 'λεγε τότε ότι εκείνοι οι τρεις μισθοφόροι της κοινωνίας, ο Χοσέ Αντόνιο Γαρσία Καντέλ, ο Χοσέ Αντόνιο ο «χτιστός», και τ' αφεντικό τους, ο Χοσέ Αντόνιο ντε Λα Ρόσα («η συμμορία των Χοσέ Αντόνιους»), τρία χρόνια μόλις αργότερα θα ακολουθούσαν τα βήματά μου στη φυλακή για τα βασανιστήρια και τη δολοφονία του Χουάν Χοσέ Σάντσες Μπορέγο, ενός εικοσάχρονου Σεβιλλιάνου παραβατικού που ήταν γνωστός ως Νίνιο Κίκο; Ποιος θα υποπευόταν ότι εκείνοι οι λαμπροί αστυνομικοί, οι ταγμένοι στην υπηρεσία του νόμου και της τάξης θα πήγαιναν αυτό το παιδί σε ένα χωράφι, αφού τον είχαν βασανίσει πρώτα στα κελιά του Τμήματος, και εκεί θα το δολοφονούσαν με μια σφαίρα και θα πετούσαν το άψυχο κορμί του σε ένα βάλτο; Ο κόσμος στο δρόμο, ο τόσο αδαής πάντοτε, τόσο δειλός πάντα και τόσο ενδεδειγμένα τυφλός, προσπερνούσε τέτοια περιστατικά όπως εκείνο που γρήγορα θα αποκαλυπτόταν. Σκέφτονταν ότι τέτοια γεγονότα συνέβαιναν μόνο στις δικτατορίες ή πολύ καιρό πριν, σε περιπτώσεις όπως η «υπόθεση Αλμερία», ή σε τίποτε τριτοκοσμικές χώρες. Κάνουν λάθος όμως. Τα βασανιστήρια και οι δολοφονίες του Κράτους συνεχίζουν να βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη και περιπτώσεις όπως του Σαντιάγο Κορέγια, του Νάνι, το αποδεικνύουν. Εκείνη την εποχή, προφανώς, η κοινωνία δεν διέθετε την απαραίτητη πληροφόρηση, όμως και άλλες περιπτώσεις θα προστίθονταν σε αυτές που προαναφέραμε αποκαλύπτοντας το βρώμικο πόλεμο που διεξάγει η εξουσία. Θα ανακαλύπτονταν οι Βάσκοι Λάσα και Σαμπάλτσα μέσα σε μια σπηλιά, θαμμένοι σε άσβεστο ασβέστη, με εμφανέστερες αποδείξεις ότι είχαν βασανιστεί άγρια, όπως ότι τους έλειπαν τα νύχια από τα δάχτυλα των χεριών. Προηγουμένως θα γινόταν γνωστή η περίπτωση του Μικέλ Σαμπάλτσα, νεκρού εξαιτίας του γνωστού «βασανιστηρίου της μπανιέρας» στα γραφεία της Πολιτοφυλακής, όπου συνεχίζονταν οι φασιστικές της πρακτικές. Ομάδες αστυνομικών όπως εκείνοι ήταν που έλεγχαν το εμπόριο ναρκωτικών παίρνοντας την προμήθειά τους στις μεγάλες πόλεις ή χρησιμοποιούσαν νεαρούς παραβατικούς για να πλουτίζουν, υποχρεώνοντάς τους να «δουλεύουν» για αυτούς, με αντάλλαγμα να μην τους κλείσουν στη

φυλακή. Οι δολοφονίες του Κράτους και των πληρωμένων φονιάδων του, των Δυνάμεων Ασφαλείας, πήγαιναν πολύ μακρύτερα από όσο ήταν γνωστό. Διέθεταν τεράστιους πόρους ώστε να μην γίνονται γνωστές, για να τις κρύβουν, και αν παρ' όλα αυτά πληροφορούνταν οι πολίτες για κάποιες από τις δραστηριότητες τέτοιων ομάδων όπως οι GAL που βρίσκονταν στα χέρια των Αμέδο και Δομίνκες (τους οποίους θα διαδέχονταν οι Σανκριστομπάλ, Ραφαέλ Βέρα, Πλαντσουέλο, Δαμπορενέα, Μπαριονουέβο και όσοι ακόμη έμεινε να βγουν από τις κορυφές των Σοσιαλιστών), και που ανάμεσα στις δραστηριότητές τους βρίσκονταν οι δολοφονίες των Λούσια Ιριγοϊτία, Άνχελ Γουρμίντο, Δομίγκο Περουρένα και Εουχένιο Ροδρίγες Σαλασάρ, πόσα άλλα εγκλήματα αγνοούσαμε; Από κοινωνική άποψη ήταν λάθος να παρέχεται σε μια ομάδα ανθρώπων παρόμοια εξουσία πάνω σε άλλους άνδρες και γυναίκες, αυτό μπορούσε να φέρει μόνο αδικία, κατάχρηση εξουσίας, ανισότητα. Τοποθετημένοι έτσι ως «αρχηγοί» των πολιτών, οι οποίοι όφειλαν υποχρεωτικά να τους σέβονται και να τους υπακούουν, πολλοί αστυνομικοί έκαναν υπέρμετρη χρήση των διακριτικών τους για ιδιοτελείς σκοπούς ή για να υλοποιήσουν τις φασιστικές τους ιδέες, μια ιδεολογία από την οποία εμφορούνταν οι περισσότεροι από αυτούς. Πλούτιζαν με τη δικαιολογία ότι καταπολεμούσαν το έγκλημα, μέσα από τον εκβιασμό, κάποιοι μέσα από την καταπίεση, άλλοι από την ιδιοποίηση μυστικών κονδυλίων. Κρατούσαν τους πολίτες κάτω από τον έλεγχό τους, γεννούσαν εξαθλίωση, πλημύριζαν τη χώρα στα ναρκωτικά με τα οποία βύθιζαν τα πιο συγκρουσιακά κοινωνικά στρώματα, τους νέους, σε ένα διαρκή λήθαργο και με τα οποία συνέχιζαν να τροφοδοτούν το σύστημα. Πόσες υπερβάσεις και πόσα εγκλήματα δεν είχαν διαπραχθεί με το τιποτένιο πρόσχημα του νόμου και της τάξης!

Το ίδιο απόγευμα με πήγαν στο δικαστήριο. Ήμουν απελπισμένος από την πορεία των γεγονότων, το χειρότερο όμως ήταν η ιδέα και μόνο ότι θα επέστρεφα στη φυλακή. Ήταν σαν να είχα δει ένα όνειρο που δεν είχε προλάβει να πραγματοποιηθεί και που, ωστόσο, ο πόνος και η πίκρα που ένιωθα μου έλεγαν ότι ήταν αληθινό. Με κατέβασαν από την κλούβα με τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη ανάμεσα σε πολλούς αστυνομικούς. Ένα τσούρμιο κοράκια του τύπου και της τηλεόρασης αποτύπωναν τις εικόνες για να τις μεταφέρουν στη νοσηρή κοινωνία ενώ μια αλυσίδα οργάνων του νόμου τούς εμπόδιζε να προχωρήσουν, όπως σπρώχνονταν μέσα στην ανόπτη τρέλα τους. Για μένα είχαν γράψει μέχρι τότε μόνο κακά και το ίδιο θα συνέβαινε και τώρα. Μου φέρονταν σαν έναν επικίνδυνο εγκληματία, σαν ένα θηρίο που το έσκασε από το κλουβί του, σαν ένα θέαμα που θα τους πρόσφερε μεγαλύτερο κοινό για να ασκήσουν τη δημαγωγία τους, τη στιγμή που δεν ήμουν παρά ένας άνθρωπος άρρωστος και αλυσοδεμένος που το

μόνο που ήθελα ήταν να πεθάνω ελεύθερος, ίσως σε κάποια μακρινή χώρα όπου η κοινωνία θα ήταν πιο ανθρώπινη.

Με οδήγησαν μπροστά στην δικαστίνα και τον εισαγγελέα. Κάθισα σε μια από τις καρέκλες του γραφείου.

-Λοιπόν, Ταρίο, μου μίλησε ο εισαγγελέας, δεν δημιουργήσατε και μικρή φασαρία...

-Από πότε το να θέλεις να είσαι ελεύθερος αποτελεί είδηση σ' αυτή τη χώρα; Πολύ άσχημα πρέπει να πηγαίνουν τα πράγματα...

-Θα απολογηθείτε; παρενέβη στη συζήτηση η δικαστίνα.

-Όχι.

-Πόσων ετών είστε;

-Είκοσι τριών.

-Είστε πολύ νέος. Πώς μπλέξατε σε τέτοιες φασαρίες;

-Τα βλέπετε, έτσι είναι η ζωή...

-Τώρα θα γίνει χειρότερη για σας, αυτό δεν το λογαριάζετε; Υπογράψτε εδώ, μου ζήτησε σπρώχνοντάς μου ένα χαρτί.

Μου έβγαλαν τις χειροπέδες και υπέγραψα τη δικαστική απόφαση με την οποία διέταζαν φυλάκιση. Ύστερα απευθύνθηκε στη φρουρά.

-Μπορείτε να τον πάρετε.

-Για να δούμε αν θα ξαναφύγετε, Ταρίο, αστειεύτηκε ο εισαγγελέας.

-Όχι. Από δω και πέρα σκέφτομαι να μείνω στο κελί να πλέκω, απάντησα με ειρωνεία, πριν αφήσω το γραφείο με κατεύθυνση τη φυλακή.

Φυλακή Σεβίγια 2, 30 Αυγούστου 1991

Γύρω στους είκοσι φύλακες με περίμεναν μέσα από τον περίβολο της σύγχρονης μέγα-φυλακής που εγκαινίασε πρόσφατα ο Αντόνιο Ασουνσιόν. Μόλις κατέβηκα από την κλούβα με άρπαξαν και με μετέφεραν σπκωτό στο ψυχιατρείο που βρισκόταν μέσα στη φυλακή. Εκεί με ξάπλωσαν πάνω σε ένα τραπέζι, μου κατέβασαν το παντελόνι και μου έκαναν κάμποσες ακτινογραφίες με την ελπίδα να εντοπίσουν κάποιο απαγορευμένο αντικείμενο μέσα μου. Δεν είχα τίποτε. Ύστερα μου έβγαλαν τις χειροπέδες της αστυνομίας και μου έβαλαν άλλες, της φυλακής αυτές, με τις οποίες με πήγαν στην πτέρυγα της απομόνωσης. Εκεί μου τις έβγαλαν και με ξεγύμνωσαν. Μου έδωσαν μια μπλε φόρμα και κάτι πλαστικά πέδιλα.

-Τι θα γίνει με τα ρούχα μου; ρώτησα.

-Ξέχνα τα ρούχα σου, από δω και πέρα τα ρούχα σου θα είναι αυτή η φόρμα, μου απάντησε ο υπαρχιφύλακας.

Φόρεσα τη φόρμα και έβαλα τα πέδιλα. Στολισμένος πλέον με την καινούργια φανταχτερή στολή του φυλακισμένου με έβαλαν μέσα σε ένα από τα κελιά της πτέρυγας. Ήταν εντελώς άδειο, εκτός από ένα στρώμα που κάλυπτε τη μεταλλική πλάκα του κρεβατιού. Πλησίασα το παράθυρο.

-Υπάρχει κανείς εδώ; φώναξα.

Στη στιγμή απάντησε μια φωνή.

-Ποιος είσαι;

-Είμαι ο Χοσέ απ' την Λα Κορούνια, συστήθηκα.

-Ο Τσε;

-Ναι.

-Τι συμβαίνει, δεν με γνωρίζεις ή τρέχει τίποτ' άλλο; Είμαι ο Τράντσο, γαμώτο...

Η παρουσία του φίλου με παρηγόρησε πάρα πολύ. Ήταν ό,τι χρειαζόμουν εκείνη τη στιγμή που το ηθικό μου ήταν στο ελάχιστο.

-Με έπιασαν χθες και με έφεραν εδώ σήμερα. Εσύ πώς τα πας;

-Εδώ, με μια φόρμα, χωρίς προαύλιο, χωρίς καντίνα, χωρίς ντους, χωρίς τίποτα... τα' κουν οργανώσει μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια αυτά τα σκυλιά.

-Τι είναι αυτά;

-Μας έχουν βάλει στο ειδικό καθεστώς, το FIES. Μας έχουν έτσι ένα μήνα και φαίνεται ότι θα συνεχιστεί πολύ καιρό.

-Είσαι μόνο εσύ εδώ;

-Όχι. Είναι ο Βίκτορ, ο πατριώτης σου ο Αγιούδε, όμως αυτός και ο Μπαρότ είναι πιο πέρα δεμένοι στο κρεβάτι. Είναι ακόμα ο Μπένι και κάποιοι άλλοι που σίγουρα δεν τους ξέρεις. Όλοι είμαστε στα ίδια.

-Και γιατί σε έφεραν εσένα εδώ;

-Μετά τη δική σας ομηρία στην Τενερίφη, ο Άνχο και εγώ πήγαμε να το σκάσουμε από τον περίβολο στο Πουέρτο 1. Μας τσάκωσαν...

-Και που είναι ο Άνχο; τον ρώτησα.

-Στη Βιγιανούμπλα, και να δεις πώς τους έχουν εκεί. Έχουν ανοίξει πτέρυγες FIES και στην Μπαδαχός, στην Χαέν 2 και άλλη μία στο Ελ Δουέσο που όπως ακούγεται είναι το πιο σκληρό.

-Λοιπόν, αυτό μας έλειπε τώρα, απάντησα σε αυτή τη χιονοστιβάδα κακών ειδήσεων. Δεν έχετε τίποτα μέσα στα κελιά;

-Τίποτα. Και συ με τη φόρμα και τα πέδιλα δεν είσαι;

-Ναι.

-Λοιπόν όλοι είμαστε όπως είσαι και συ. Δεν μπορούμε ούτε να ξυριστούμε, ούτε να πάμε για ντους, φαντάσου πώς μας έχουν.

-Γαμώτο!

Στο επιφώνημά μου αυτό ο Τράντσο απάντησε με εκείνο το θορυβώδη καχχασμό που τον χαρακτήριζε.

-Την έχουμε πολύ άσχημα, Χοσίνιο, μου είπε.

Το ζήτημα ήταν ξεκάθαρο. Με πρόφαση τα τελευταία γεγονότα στις ισπανικές φυλακές, ο Αντόνιο Ασουσιόν που τότε μόλις είχε προβιβαστεί σε Γενικό Γραμματέα, και το δεξί του χέρι, ο Χεράρδο Μίνγκες Πριέτο που τότε ήταν γενικός υποδιευθυντής της Επιθεώρησης Φυλακών εφάρμοσαν, με τη σύμφωνη γνώμη του υπουργού Δικαιοσύνης, ένα ειδικό καθεστώς κράτησης για όλους όσοι κρίνονταν πολύ επικίνδυνοι επειδή συμμετείχαν σε εξεγέρσεις, απαγωγές ή αποδράσεις, ή απλώς επειδή γίνονταν ενοχλητικοί. Έτσι δημιούργησαν έναν κύκλο φυλακών υψίστης ασφαλείας μέσα στις φυλακές υψηλής ασφαλείας, πραγματικά μπουντρούμια όπου όχι απλώς μας έκλειναν, αλλά μας έθαβαν. Για να γίνει αυτό καταπάτησαν όλους τους υπάρχοντες νόμους και επέβαλαν τους δικούς τους που παρείχαν στο κράτος δικαίωμα στα ΠΑΝΤΑ πάνω στους άλλους ανθρώπους. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης επέβαλε σιωπή σε όλες τις αντίθετες δικαστικές φωνές και υποσχέθηκε προαγωγές. Στα εκπορνευμένα στην εξουσία ΜΜΕ διαβιβάστηκε η κατευθυντήρια γραμμή σύμφωνα με την οποία έπρεπε να αποσιωπούν οτιδήποτε συνέβαινε από τώρα και στο εξής στις ισπανικές φυλακές με τους κρατούμενους FIES και να δημιουργήσουν ένα κλίμα εναντίον τους διαστρεβλώνοντας την πραγματικότητα και παρουσιάζοντάς μας ως ψυχοπαθείς, με τον ξεκάθαρο σκοπό να αποδεχθεί ο κόσμος αυτές τις μεθόδους στην περίπτωση που θα διέρρεαν προς την κοινωνία από κάποια τίμια φωνή στα ΜΜΕ. Θα γινόταν ό,τι ήταν απαραίτητο, θα γίνονταν πραγματικά τα ΠΑΝΤΑ για να σταματήσουν τις διαμαρτυρίες των κρατουμένων, να διαλύσουν τον APRE (R) και να αποκαταστήσουν ξανά την τάξη και την πειθαρχία στις φυλακές μέσα από την τρομοκρατία τους. Ήξερε τις μεθόδους γιατί τις είχε εφαρμόσει στο παρελθόν με το COPEL. Σκοπός του ήταν μέσα από την καταπίεση να μπλοκάρει το νου του φυλακισμένου, και μέσα από το φόβο να γκρεμίσει το διεκδικητικό πνεύμα του, τη συνείδησή του βομβαρδίζοντας καθημερινά, αδιάκοπα, το νευρικό του σύστημα μέχρι να πετύχει την αποτελεσματική του ακύρωση. Έρχονταν πολύ δύσκολα χρόνια για εμάς, ακόμα κι έτσι όμως δεν μπορούσαμε να φανταστούμε πόσο...

Φυλακή Ελ Δουέσο, Σαντόνια, Σεπτέμβριος 1991

Στις έξι το πρωί μια πολυάριθμη ομάδα δεσμοφυλάκων εισέβαλαν βίαια στο κελί, μου έδεσαν τα χέρια πίσω από την πλάτη με χειροπέδες και

με πήγαν με σπρωξιές μέχρι τις Εισαγωγές. Εκεί με περίμεναν κάμποσοι πολιτοφύλακες που με παρατηρούσαν με την περιέργεια εκείνων που ήθελαν να γνωρίσουν έναν από τους τύπους που έθεσαν εκτός μάχης δύο συναδέλφους τους. Στα μάτια τους έλαμπε η δυσπιστία, δεν διέκρινα όμως καμία μνησικακία, πράγμα που με καθυσάχασε. Μόλις με παρέλαβαν μου άλλαξαν τις χειροπέδες και μου έδεσαν τα χέρια μπροστά. Ύστερα με έβαλαν σε μια μικρή κλούβα και ξεκινήσαμε προς άγνωστη για μένα κατεύθυνση. Όταν βγήκαμε από τον περίβολο της φυλακής προσπάθησα να πάρω πληροφορίες.

-Δε μου λες, ρώτησα, πού πάμε;

-Στο Ελ Δουέσο, απάντησε ο λοχίας και μετά από λίγο πρόσθεσε, πλακωθήκατε λίγο με τους συναδέλφους, ε;

-Έτσι είναι η ζωή...

-Τουλάχιστον δεν τους πειράξατε, αυτό είναι το σημαντικό, σχολίασε ο οδηγός.

Αγνόησα εκείνο το σχόλιο. Η είδηση ότι στο τέλος της διαδρομής με περίμενε το Ελ Δουέσο με είχε ανησυχήσει. Δεν μπορούσαν να μου πουν κάτι χειρότερο εκείνη τη στιγμή. Φαινόταν σαν να είχαν συνωμοτήσει εναντίον μου εκείνη τη στιγμή όλες οι ατυχίες... Θυμήθηκα τα λόγια των επιθεωρητών της Γενικής Διεύθυνσης στην Τενερίφη μετά την ομηρία και ήξερα ότι θα εκπλήρωναν την υπόσχεσή τους. Το Ελ Δουέσο ήταν φωλιά πειραματισμών στα βασανιστήρια, εκεί βρίσκονταν οι χειρότεροι φρανκικοί δεσμοφύλακες. Φοβήθηκα, και με το δίκιο μου, για τη σωματική μου ακεραιότητα. Το Ελ Δουέσο, μαζί με την Οκάνια 1, το Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία και την Ερέρα ντε Λα Μάντσα ήταν, με διαφορά, οι χειρότερες φυλακές της χώρας. Τώρα γινόταν προφανές ότι δεν με πήγαιναν εκεί για διακοπές.

Είχα μπροστά μου πάνω από χίλια χιλιόμετρα διαδρομή, γι' αυτό αφοσιώθηκα στο τοπίο, που την ομορφιά του περιόριζαν τα δικτυωτά πλέγματα στα μικρά παράθυρα της κλούβας. Αυτή ήταν η μοίρα μου, να βλέπω τη ζωή από την πίσω πλευρά των κιγκλιδωμάτων; Για ποια άκαρπη γοητεία μας έδινε τα μάτια η φύση και, ωστόσο, γιατί μας στοίχιζε τόσο να βλέπουμε, να διακρίνουμε και να παρατηρούμε το εμφανές; Οι γυναίκες και οι άνδρες θα έπρεπε να δικαιούμαστε μια δεύτερη ζωή. Μια τέτοια ζωή ήταν άδικη, τυραννική και ανέκκλητη για τους ανθρώπους. Αν όμως ήταν τέτοια, γιατί την εκτιμούσαμε τόσο όταν ο θάνατος φαινόταν να είναι η λύση;

Ήταν τόσο περίεργο να γνωρίσεις την αιτία των γεγονότων, όσο απλό ήταν να την αγνοήσεις. Χαμένοι στον παραλογισμό, βυθισμένοι στην πιο απόλυτη αδικία, συντρέχαμε πρωτόγονα στην καταστροφή του ανθρώπου από τον άνθρωπο. Όταν η δικαιοσύνη αναλάμβανε να κάνει δυστυχισμένη τη ζωή

κάποιοι άνθρωποι, το έκανε παντοτινά. Ένα παράλογο ξέσπασμα θυμού ενός ισχυρού μπορούσε να αλλάξει την πορεία της ζωής μιας οικογένειας οδηγώντας την στη δυστυχία και την εξαθλίωση. Μια πλίθια δικαστική απόφαση μπορούσε να κάνει έναν άνθρωπο να υποφέρει απερίγραπτο πόνο, και η κοινωνία δεν ντρεπόταν που μέσα από το μύθο της καθολικής ψηφοφορίας ενέκρινε και συναινούσε. Η εξαφάνιση η δική μου, όπως και τόσων ανδρών και γυναικών, μέσα στον οχετό των φυλακών δεν έλυσε κανένα πρόβλημα, αντίθετα το ενδυνάμωνε.

Κάναμε πολλές στάσεις στο δρόμο. Οι φρουροί έκαναν μια ανθρώπινη χειρονομία και μου αγόρασαν ένα σάντουιτς και ένα μπουκάλι νερό. Φάγαμε και ήπιαμε. Ύστερα συνεχίσαμε τη μεταφορά. Ήμουν σε όλο το ταξίδι σιωπηλός κοιτώντας μέσα από το πλεκτό παραθυράκι τον κάμπο και τα βουνά: κοιτώντας την ελευθερία. Νύχτωνε όταν μπήκαμε στην επαρχία της Σανταντέρ. Συνέβη τότε μια ιστορία που δεν θα ξεχάσω ποτέ. Η κλούβα είχε σταματήσει μπροστά σε ένα φωτεινό σηματοδότη, όταν ήρθε και σταμάτησε δίπλα μας ένα φορτηγό μεταφοράς ζώων. Ακριβώς απέναντι από το παραθυράκι από το οποίο κοιτούσα εγώ, ακριβώς μπροστά μου, ένα μοσχάρι με κοιτούσε με τα μεγάλα και σκούρα μάτια του καθώς βύζαινε το κάγκελο του κλουβιού του, συγχέοντάς το ίσως με το μαστό της μητέρας του που τώρα βρισκόταν μακριά. Κοιταχτήκαμε σταθερά, με περιέργεια, και ένιωσα ότι είχαμε κάτι κοινό, κάτι αρκετά κοινό. Και τους δύο μάς πήγαιναν για σφαγή, μόνο που στη δική του περίπτωση θα γινόταν πιο γρήγορα. Και οι δύο ήμασταν θύματα των σχεδίων ανθρώπων που αυτοαναγορεύτηκαν ΑΦΕΝΤΙΚΑ, αυτό των δικών του, και εγώ αυτών που προσπαθούσαν να γίνουν δικά μου αφεντικά.

Φτάσαμε στο Ελ Δουέσο αργά τη νύχτα. Ήταν μια τεράστια φυλακή, η πιο εκτεταμένη σε όλη τη χώρα. Αφού περάσαμε τα πρώτα κιγκλιδώματα ασφαλείας του περίβολου ανεβήκαμε από ένα μικρό δρόμο προς την πτέρυγα FIES που είχε εγκαινιαστεί πρόσφατα. Βρισκόταν χωριστά από την υπόλοιπη φυλακή, για να φαίνεται ότι εκεί λειτουργούσε μια διαφορετική, ξεχωριστή φυλακή. Η θλιβερή όψη που παρουσίαζε η φυλακή τη νύχτα με εντυπωσίασε. Με έβγαλαν από την κλούβα και με έβαλαν μέσα στην πτέρυγα κυκλωμένο από πολλούς φύλακες, εμφανώς νευρικούς. Αμέσως με κατέβασαν χωρίς καν να μου βγάλουν τις χειροπέδες στο υπόγειο του κτιρίου όπου βρισκόταν οι ντουζιέρες. Με κλείδωσαν εκεί και μου έβγαλαν τις χειροπέδες μέσα από τα κάγκελα της πόρτας. Από την έξω πλευρά της καγκελόπορτας ένας φύλακας με διέταξε:

-Βγάλε τα ρούχα σου.

Έβγαλα τη φόρμα και του την έδωσα, μαζί με τα πλαστικά πέδιλα. Αυτά ήταν όλα κι όλα που είχα.

-Αν θες να κάνεις ντους, κάνε...

-Δεν έχω πετσέτα.

-Τώρα θα σου φέρουμε μία από τη φυλακή και μπορείς να την κρατήσεις.

Άνοιξα τη βρύση μιας ντουζιέρας και περίμενα να έρθει το ζεστό νερό. Ύστερα μπήκα κάτω από τον πίδακα του νερού και με ένα κομματάκι σαπούνι που βρήκα εκεί πλύθηκα χωρίς βιασύνη καθώς οι φύλακες με κοιτούσαν απ' έξω. Όταν τελείωσα σκουπίστηκα με μια άσπρη πετσέτα που μου έδωσαν οι φύλακες και ντύθηκα με μια νέα μπλε φόρμα και με πλαστικά πέδιλα, νέα και αυτά. Αυτή η καινούργια φορεσιά ήταν ένας τρόπος για να μην μπορούμε να τρέξουμε ή να απομακρυνθούμε χωρίς να τραβήξουμε την προσοχή. Βορειοαμερικανικό μοντέλο φυσικά. Μπήκα στην καινούργια στολή του φυλακισμένου και έβαλα τα πέδιλα.

-Κάνε στροφή.

Γύρισα την πλάτη, έβγαλα τα χέρια από το άνοιγμα της καγκελόπορτας της ντουζιέρας και μου πέρασαν τις χειροπέδες. Μετά άνοιξαν την πόρτα και με οδήγησαν, όλη αυτή η πολυάριθμη ομάδα, εκεί όπου θα ήταν ο νέος τόπος εγκλεισμού μου, μια μικροπτέρυγα στο πάνω πάτωμα όπου βρίσκονταν τα κελιά. Ήταν ένας ψυχρός διάδρομος στρωμένος με πλακάκια που έκλεινε με μια παλιά καγκελόπορτα με μακριά και χοντρά κάγκελα και εκεί, αραδιασμένα σαν κόγχες, ήταν βαλμένα εκείνα τα αριθμημένα κελιά-τάφοι. Μου έλαχε το νούμερο 11. Με έβαλαν μέσα, έκλεισαν την καγκελόπορτα και μετά μέσα από το άνοιγμα σύμφωνα με τη διαδικασία μου έβγαλαν τις χειροπέδες, κλείδωσαν την πόρτα και έμεινα μόνος μου. Ήταν ένα μικρό κελί, είχε ένα μεταλλικό κρεβάτι πάνω στο οποίο βρισκόταν ένα στρώμα, δύο κουβέρτες και ένα σετ σεντόνια. Είχε ακόμη ένα νιπτήρα, ένα ξύλινο τραπέζι χωρίς καρέκλα και μια τουαλέτα σύρριζα στο πάτωμα. Το φώτιζε ένας γλόμπος από την έξω πλευρά της καγκελόπορτας, πάνω από τη σιδερένια πόρτα. Στην πάνω πλευρά αυτής της πόρτας υπήρχε ένα παραθυράκι επιτήρησης που έμενε πάντα ανοιχτό και καλυπτόταν από αλεξίσφαιρο κρύσταλλο. Πλησίασα στο ξύλινο παράθυρο και το άνοιξα. Απόλυτη μοναξιά και σιωπή. Ένα μεγάλο προαύλιο βρισκόταν από κάτω, το κύκλωνε ένας μεγάλος πέτρινος τοίχος. Τουλάχιστον τα κάγκελα ήταν κανονικά, αν και τα συνέδεαν άλλες σιδερένιες μπάρες, μπορούσαν όμως να κοπούν και να επιχειρήσεις κάτι από κει. Ήταν αυτό μια ελπίδα. Αυτό σκεφτόμουν όταν άκουσα μέσα απ' τα παράθυρα μια φωνή.

-Ποιος ήρθε;

-Εσύ ποιος είσαι; ρώτησα με τη σειρά μου.

-Ο Χουάνχο, ο Γάρφια.

Ξέροντας ότι ήταν κοντά ένας φίλος, γέμισα κουράγιο.

-Είμαι ο Χοσέ.

-Πότε ήρθες;

-Αυτή τη στιγμή, απ' τη Σεβίγια 2.

Είχαμε και οι δύο απέραντη διάθεση για κουβέντα, γι' αυτό οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις έδιναν και έπαιρναν.

-Τι έκανες εκεί;

-Μ' έπιασαν στο σταθμό των λεωφορείων...

-Δηλαδή την είχες κοπνήσει; Εδώ δεν είχαμε μάθει τίποτα.

-Ποιος είναι μαζί σου; τον ρώτησα.

-Ο Πέδρο Βάσκες, είναι Βάσκος. Ωραίος τύπος.

-Λοιπόν, ναι, συνέχισα, την κοπνήσαμε ο Χουάν και εγώ από το πλοίο που πάει Κάδιθ-Τενερίφη. Το ξέρεις...

-Ο Χουάν τι έγινε;

-Είναι ελεύθερος, τουλάχιστον δεν άκουσα να τον έπιασαν και όταν με πήγαν στο Τμήμα αυτόν τον έψαχναν ακόμα.

-Γαμώτο! Να πάει καλά! Και εσύ, πώς είσαι;

-Καλά, αν και έχω φλιπάρει λίγο με όλη αυτή την κατάσταση.

-Ακόμα δεν είδες τίποτα, Χοσέ. Εμείς είμαστε εδώ μισό μήνα και είμαστε όπως την πρώτη μέρα. Δε μας βγάζουν στην αυλή, δε μας αφήνουν να μιλήσουμε με κανένα, ούτε με δικηγόρους ούτε με τις οικογένειές μας. Είμαστε εντελώς απομονωμένοι και δεν ξέρουμε τι συμβαίνει έξω, γιατί δε μας επιτρέπουν ούτε ράδιο ούτε εφημερίδες. Τίποτα, έκανε μία μικρή παύση και συνέχισε. Μας αφήνουν να έχουμε μόνο μία πετσέτα, μια οδοντόβουρτσα κομμένη στη μέση, σαπούνι, ένα ρολό χαρτί υγείας και τα ρούχα που φοράμε. Τις κουβέρτες και το στρώμα μάς τα παίρνουν το πρωί μετά την καταμέτρηση, δηλαδή στις 8, και μας τα δίνουν πίσω στις 10 τη νύχτα.

-Τώρα μάλιστα! είπα ξαφνιασμένος.

-Θα τα δεις μόνος σου, με βεβαίωσε γελώντας. Μας έχουν τακτοποιήσει καλά.

-Με σένα τι έγινε; ενδιαφέρθηκα να μάθω.

-Εμένα μου όρμησαν οι Ειδικές Δυνάμεις στο διαμέρισμα όπου κοιμόμουν. Ίσα που πρόλαβα να ρίξω κάνα γαμήσι και να ληστέψω μερικές τράπεζες...

-Τουλάχιστον εσύ «το μούσκεψες το λουκουμά». Εγώ ούτε αυτό έκανα...

Βάλαμε και οι δύο τα γέλια. Αστειεύτηκα:

-Έγινες δημόσιος κίνδυνος νούμερο ένα, ε;

-Βλακείες του Τύπου, Χοσέ.

Ήμουν κουρασμένος από το ταξίδι γι' αυτό αφού μιλήσαμε με τον φίλο μου ξάπλωσα. Μέσα από τους παλιούς κώδικες της φυλακής ο Χουάνχο

μου είχε πει ότι υπήρχε δυνατότητα να επιχειρήσουμε κάτι, γι' αυτό υπέθεσα ότι υπήρχε πριόνι στην πτέρυγα. Χάρηκα. Αυτή η ελπίδα τριγύριζε στο μυαλό μου μέχρι που με πήρε ο ύπνος.

Το επόμενο πρωί, ενώ ήμουν πεθαμένος στον ύπνο, εμφανίστηκε στο κελί μια ομάδα δεσμοφύλακες. Σπκώθηκα και φόρεσα τη φόρμα.

-Τι τρέχει;

-Πρέπει να σου βάλουμε χειροπέδες, γύρνα την πλάτη.

Πλησίασα στην καγκελόπορτα και άφησα να με δέσουν. Ύστερα άνοιξαν την καγκελόπορτα και μου άλλαξαν κελί. Πήραν το στρώμα, τις κουβέρτες και τα σεντόνια και με ξαναγύρισαν στο κελί. Ύστερα έκαναν το ίδιο με τον Χουάνχο και τον Πέδρο. Μετά έφυγαν. Νύσταζα ακόμη, γι' αυτό έριξα την πετσέτα στη μεταλλική πλάκα του κρεβατιού και ξάπλωσα επάνω κουλουρισμένος από το κρύο. Σε λίγο έφεραν το πρωινό.

-Πήγαινε στο βάθος του κελιού, με διέταξε ο φύλακας.

Έβαλαν σε μια μικρή σιδερένια πιατέλα που ήταν κολλημένη πάνω στην καγκελόπορτα, μέσα από μία τρύπα από την οποία πενούσαν το φαγητό, ένα ψωμί και ένα ποτήρι νερωμένο γάλα.

-Από δω και πέρα κάθε φορά που θα ανοίγει αυτή η πόρτα θα πηγαίνεις στο βάθος του κελιού, και να βλέπουμε τα χέρια σου. Μετά θα παίρνεις το πρωινό ή ό,τι άλλο σου δίνουμε, σύμφωνα;

Δεν του απάντησα αλλά φαινόταν ότι τα πράγματα ήταν σοβαρά. Έφαγα πεινασμένα και μετά πήγα στο παράθυρο να μιλήσω στους συντρόφους.

-Καλημέρα, Χουάνχο, του φώναξα.

-Καλημέρα.

-Είδες πώς πάνε αυτοί οι τύποι εδώ, ε;

-Στα είπα χθες. Για την ώρα καλύτερα να περιμένουμε να δούμε πώς θα πάει, γιατί είναι πολύ δύσπιστοι. Δεν πιστεύω να κρατήσει πολύ αυτό.

Εκείνο το πρωί έκανα την πρώτη γνωριμία μου με τους γλάρους. Ήρθαν ντουζίνες. Ήταν μικροί και άσπροι, με μαύρα ματάκια και πορτοκαλί ράμφος. Έρχονταν απ' τη θάλασσα και τα κοντινά έλη και κατέβαιναν στον τοίχο ή στο προαύλιο ψάχνοντας τροφή. Τους πετάγαμε μπαλάκια ψίχα ψωμί και ανταγωνίζονταν με τα συνηθισμένα σπουργίτια. Κοιτούσα τα πουλιά όταν άνοιξε η πόρτα του κελιού. Ήταν πολλοί φύλακες, μαζί με κάποιους που φορούσαν πολιτικά.

-Πρέπει να σου κάνουμε κάποιες εξετάσεις, Ταρίο, μου είπε ένας απ' αυτούς.

-Τι εξετάσεις;

-Κάτι ακτινογραφίες.

-Μου έκαναν στη Σεβίγια 2, προχθές.

-Δεν πειράζει, πρέπει να κάνεις άλλες.

-Όχι.

Τότε παρενέβηκε ένας απ' αυτούς με τα πολιτικά που συστήθηκε ως γιατρός υποδιευθυντής. Διάβασα στην ταμπελίτσα του το όνομα Ενρίκε Ασίν:

-Αν αρνηθείς θα μας υποχρεώσεις να σου τις κάνουμε με το ζόρι...

-Με τίποτα...

Έκλεισαν την πόρτα και προσπάθησαν να κάνουν το ίδιο με τους συντρόφους μου. Εισέπραξαν την ίδια άρνηση. Έφυγαν να φέρουν ενισχύσεις για να μας κάνουν με τη βία τις ακτινογραφίες. Ήμασταν ανυπεράσπιστοι και στο έλεός τους. Πήγαμε στα παράθυρα και το συζητήσαμε:

-Τι σου είπαν, Χουάνχο;

-Ό,τι σου είπαν και σένα.

-Τι θα κάνουμε; παρενέβηκε ο Πέδρο.

Συζητήσαμε αυτό το ζήτημα πριν έρθουν στην πτέρυγα. Δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτε άλλο παρά να δεχτούμε τις ακτινογραφίες, γιατί δεν μπορούσαμε να το αποφύγουμε με κανέναν τρόπο. Γιατί αλλιώς θα μας ξυλοφόρτωναν και θα μας τις έκαναν πάλι. Συμφωνήσαμε και οι τρεις να τις κάνουμε. Εκείνα τα λεπτά ήταν ό,τι έπρεπε για να κρύψουν ο Χουάνχο και ο Πέδρο τα πριονάκια. Όταν εμφανίστηκαν οι φύλακες με τα ρόπαλα και τις χειροπέδες δεν προβάλαμε αντίσταση και μας έβγαλαν έναν έναν από τα κελιά. Μας ξάπλωσαν σε ένα μηχανήμα ακτίνων Χ που είχαν φέρει μέχρι την πτέρυγα, μας κατέβασαν τη φόρμα και μας έκαναν πολλές ακτινογραφίες, καθώς μας συγκρατούσαν πολλοί δεσμοφύλακες. Ύστερα από αυτή τη ταπείνωση μας ξαναέβαλαν στα κελιά. Στον ιατρικό φάκελο θα έγραψαν ότι είχαμε συναιέσει να γίνουν με τη θέλησή μας εκείνες οι ακτινογραφίες, ή απλώς δεν καταγράφηκε τίποτε.

Πολλά από αυτά που συνέβαιναν στη φυλακή δεν ήταν παρά ξεδιάντροπη σκλαβιά καλυμμένη με κανονισμούς θεωρητικά προοδευτικούς και με τεχνικούς όρους που σκοπό είχαν να ωραιοποιήσουν την κατάσταση και να δημιουργήσουν σύγχυση. Έτσι, όταν μας μιλούσαν με το «εσείς» η πραγματικότητα μεταμφιεζόταν, όμως η συμπεριφορά τους παρέμενε η ίδια. Για τον κρατούμενο δεν έχει διαφορά αν τον κακομεταχειρίζονται μιλώντας του με το «εσείς» αντί με το «εσύ». Ήταν υποκρισία να μιλάς σε κάποιον με το «εσείς» και στη συνέχεια να τον υποχρεώνεις να κάνει επικύψεις με τον κώλο ψηλά, ή να τον αναγκάζεις να αφοδεύει μέσα σε κουβά έπειτα από ελεύθερο επισκεπτήριο, όπως συμβαίνει συνήθως στις φυλακές δεύτερου βαθμού ασφαλείας. Ήταν απδιαστικά απεχθές να καλείται να παραστεί γιατρός και ταυτόχρονα να επιτρέπουν και να κρύβουν εκείνες τις πρακτικές με τις ακτίνες Χ οι οποίες θα μπορούσαν εύκολα να προκαλέσουν

καρκίνο σε κάποιον από εμάς λόγω της επαναληπτικότητάς τους. Το ίδιο γινόταν και με τις ονομασίες. Είχαν αλλάξει τα ονόματα και αντί για φυλακή μιλούσαν για σωφρονιστικό κέντρο, αντί για φύλακας έλεγαν υπάλληλος, αντί για βασανιστήρια έλεγαν μη αναγκαία αυστηρότητα (χε χε χε!)..., αντί για καταπίεση χειρισμός. Με όλα αυτά και με κάποιους κηπάκους γύρω από τις ΦΥΛΑΚΕΣ, η Διεύθυνση προσπαθούσε να παρουσιάσει στην κοινωνία μια πιο «ανθρώπινη» εικόνα, μια ψεύτικη εικόνα, υποκριτική και κυνική που φτιασίδωνε τη σκληρή πραγματικότητα της αληθινής φυλακής. Και αυτά που συνέβαιναν σε εμάς δεν ήταν παρά η αρχή εκείνης της πραγματικότητας, οδηγημένης στη χείριστη έκφρασή της.

Εκείνο το απόγευμα ζήτησα από τον φύλακα να μου δώσει χαρτί και στυλό για να γράψω ένα γράμμα σε μια φίλη από το Μπιλμπάο να έρθει να με δει. Μου έδωσε ένα μόνο φύλλο χαρτί και το σωληνάκι από ένα στυλό:

-Γράψτε το όνομα του προσώπου που θέλετε να λάβει την επιστολή και το δικό σας στο τέλος και εμείς θα τη στείλουμε αν την εγκρίνει η Μαδρίτη. Όταν τελειώσετε θα μου επιστρέψετε το φύλλο χαρτί και το σωληνάκι, σύμφωνα;

Έγραψα το γράμμα στη φίλη μου. Ονομαζόταν Άνα και την είχα γνωρίσει στην Λα Κορούνια πριν από χρόνια. Είχαμε αρραβωνιαστεί τότε και περίμενα ότι θα ερχόταν να με επισκεφθεί με δικαστική άδεια. Της έστειλα τον αριθμό τηλεφώνου των συγγενών μου στη Γαλικία για να τους ενημερώσει πού βρισκόμουν. Δεν έγραψα τίποτε γύρω από το πώς μας είχαν εκεί, για να επιτρέψουν να σταλεί η επιστολή. Αν είχαν ετοιμάσει όλο αυτό το σύστημα παρέμβασης και πλήρους καταστροφής της ιδιωτικής μας ζωής, ήταν ακριβώς για να μη διαρρεύσει τίποτε σχετικά με την κατάσταση στην οποία μας είχαν. Ήλπιζα να έρθει. Το βράδυ παρέδωσα το χαρτί και το σωληνάκι του στυλό. Πήρα το δείπνο και έφαγα όρθιος μπροστά στο παράθυρο κουβεντιάζοντας με τους συντρόφους.

-Είδατε τι έγινε! Κάτι θα πρέπει να κάνουμε για αυτό, είπα.

-Μας έχουν γραπώσει απ' τα αρχίδια, Χοσέ, μου είπε ο Χουάνχο. Το καλύτερο είναι να περιμένουμε μερικές μέρες να δούμε τι θα κάνουν και εν τω μεταξύ ας το ρίξουμε στα σπορ. Ξέρεις...

Είχαν απομείνει μερικά γλαρόνια να φτερουγίζουν ελεύθερα τριγύρω και διασκεδάζαμε ρίχνοντάς τους τα περισσεύματα του κοτόπουλου που μας είχαν δώσει στο συσσίτιο. Γελούσα γιατί είχαν βγάλει τα κόκαλα από το κοτόπουλο για να μην φτιάξουμε από αυτά μαχαίρια. Πολλές ταινίες του Τζέιμς Μποντ θα έβλεπαν αυτοί οι τρελάρες. Με ξάφνιασε επίσης η αδηφαγία των γλάρων και οι μάχες που έδιναν μεταξύ τους φιλονικώντας για ένα κομμάτι κοτόπουλο. Τσιμπολογούνταν αδίστακτα. Άλλοι, πιο πονηροί,

περίμεναν πάνω στον τοίχο να πολεμήσουν οι υπόλοιποι και ύστερα πλησίαζαν αυτόν που κρατούσε το λάφυρό του στο ράμφος και του το άρπαζαν από πίσω. Τότε αυτός ξαφνιασμένος και θυμωμένος τους κυνηγούσε μάταια. Με τον καιρό διαπίστωσα ότι εκείνοι που επιδίδονταν στη κλοπή της λείας των άλλων το έκαναν επειδή δεν μπορούσαν οι ίδιοι να πολεμήσουν και έτσι, για να επιβιώσουν, εκμεταλλεύονταν ένα προτέρημα για το οποίο διακρίνονταν: την ταχύτητα και την οξυδέρκεια. Οι γλάροι ήταν ένα από τα είδη τα οποία είχαν προσαρμοστεί καλύτερα στον άνθρωπο, στις πόλεις του και τη ρύπανση, πράγμα που εγγυόταν την επιβίωσή τους. Ήταν τόσο έξυπνοι όσο και οι αρουραίοι, που είχαν μετατρέψει τα αποφάγια στην κύρια πηγή της τροφής τους γι' αυτό δεν θα πεινούσαν ποτέ.

Στις 8 η ώρα οι φύλακες ήρθαν για την έρευνα. Όπως με είχε προειδοποιήσει ο φίλος μου ο Χουάνχο αυτό γινόταν κάθε μέρα μετά το δείπνο. Με έβαλαν να γδυθώ και έψαξαν τη φόρμα. Ύστερα μου πέρασαν τις χειροπέδες και με έβαλαν στο διπλανό κελί για να ερευνησουν αυτό στο οποίο βρισκόμουν και να χτυπήσουν τα κάγκελα με μια σιδερόβεργα για να ελέγξουν αν είχαν πριονιστεί. Μετά την έρευνα με ξανάβαλαν στο κελί. Ύστερα, γύρω στις 10, μας ξαναπέρασαν τις χειροπέδες και έφεραν το στρώμα, τις κουβέρτες και τα σεντόνια. Όλα αυτά ήταν μια αδικία που μπορούσε αν παρατεινόταν να διαταράξει και τον ψυχραιμότερο εγκέφαλο. Ελπίζαμε να μην γινόταν αυτό.

Καταφέραμε μέσω ενός υπαρχιφύλακα να μας φέρνουν τουλάχιστον βιβλία από τη βιβλιοθήκη. Το αποδέχθηκαν με την προϋπόθεση να μην τα ανταλλάσσουμε μεταξύ μας ούτε να διαβάζουμε ή να ζητάμε τα ίδια. Δεν ήθελαν να στέλνουμε μηνύματα μέσα από αυτά. Έτσι το πολύ διάβασμα, κάτι που μας χαρακτήριζε, μαζί με την άθληση και τις μακριές συζητήσεις, ήταν ένα σημαντικό μέσο για να πολεμήσουμε τη μοναξιά και τη διανοητική διαταραχή. Μας άφηναν να κάνουμε ντους αλλά ήμασταν υποχρεωμένοι να κατεβαίνουμε στις ντουζιέρες με τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη, με συνοδεία τεσσάρων φυλάκων και μόνο με την πετσέτα δεμένη γύρω από τη μέση. Έπρεπε αν θέλαμε να κάνουμε ντους να τα υποστούμε όλα αυτά και ύστερα να πλενόμαστε γυμνοί μπροστά στους φύλακες, χωρίς τη δυνατότητα ούτε για ενός δευτερολέπτου ιδιωτικό χρόνο. Ήταν απδιαστικό να νιώθεις τη ματιά εκείνων των γουρουνιών καρφωμένη στο σώμα σου, μια ματιά βρώμικη και απρεπή. Ήταν ταπεινωτικό, πραγματικά.

Ο Πέδρο, ο Χουάνχο και εγώ οργανωθήκαμε αμέσως απέναντι σε όλα αυτά όσο το δυνατόν καλύτερα. Διαβάζαμε πολύ και γυμναζόμασταν συνεχώς, ενθαρρύνοντας ο ένας τον άλλον. Ο Γάρφια και εγώ φτιάξαμε από φύλλα βιβλίων μικροσκοπικές σκακιέρες με μικρά τετραγωνάκια, βαμμένα

με τα σωληνάκια του συλλό που ζητήσαμε από τον φύλακα για να γράψουμε, υποτίθεται, γράμμα. Ύστερα παίζαμε ατέλειωτες παρτίδες μιλώντας χαμηλόφωνα για να μη μας ακούσουν και μας πάρουν τις σκακιέρες. Έπρεπε να προσέχουμε πολύ για να μην τις ανακαλύψουν στις έρευνες, γιατί ήταν το μόνο που είχαμε και έπρεπε να το διασφαλίσουμε. Έτσι, κάτω από αυτές τις συνθήκες, πέρασε η πρώτη εβδομάδα στο Ελ Δουέσο. Ήταν μια φυλακή μέσα στη φυλακή. Δεν μας επέτρεπαν να κατεβούμε στο προαύλιο ούτε να τηλεφωνήσουμε. Ούτε να επικοινωνήσουμε με τους δικηγόρους στους οποίους έλεγαν ότι δεν βρισκόμασταν εκεί ή ότι είχαμε μεταφερθεί σε άλλες φυλακές. Συνέχιζαν να μας παίρνουν το στρώμα το πρωί και να μας το επιστρέφουν το βράδυ και να κάνουν καθημερινές έρευνες μετά το δείπνο κατά τις οποίες έπρεπε πάντα να ξεγυμνωνόμαστε. Οι φορεσιές μας εξακολουθούσαν να είναι οι ίδιες: μπλε φόρμες και πλαστικά πέδιλα. Ωστόσο τα αντιμετωπίζαμε με πολύ χιούμορ. Μοιάζαμε με οικοδόμους. Η φόρμα που είχαν δώσει σε μένα ήταν μικρή, γι' αυτό και τα μπατζάκια μόλις που έφταναν μέχρι τον αστράγαλο και τα μανίκια λίγο πιο κάτω από τους αγκώνες. Στον Χουάνχο ήταν ακριβώς το αντίθετο, μας είπε, του είχαν παραδώσει μια υπέρμετρα μεγάλη φόρμα, γι' αυτό την είχε μαζεμένη στα μπατζάκια και στα μανίκια. Ο Πέδρο φαίνεται ότι είχε βρει μία στα μέτρα του. Ήταν κωμικό. Οι γιατροί έκαναν την καθημερινή τους επίσκεψη χωρίς να χάνουν την ψυχραιμία τους και δεν είχαν κανένα δισταγμό να μας προσφέρουν κάθε είδους ναρκωτικά. Έλεγαν ότι αυτοί δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτε, παρά μόνο να μας παραγεμίζουν με ηρεμιστικά, αν τα χρειαζόμασταν. Αρνηθήκαμε να δεχτούμε ιατρικές φροντίδες από αυτές/-ούς τους μισθοφόρους της Διεύθυνσης.

Τα πράγματα όπως ήταν αναμενόμενο δεν άργησαν να δυσκολέψουν. Την δεύτερη εβδομάδα της παραμονής μου εκεί ο Πέδρο Βάσκες έχασε τον έλεγχο των νεύρων του και αρνήθηκε να παραδώσει το δίσκο στον φύλακα μετά το φαγητό. Μας υποχρέωναν να τους επιστρέφουμε μετά το μεσημεριανό και το βραδινό φαγητό για να μην έχουμε στο κελί κανένα αντικείμενο πιο σκληρό από το πανί, το χαρτί ή το σαπούνι, το οποίο στο τέλος μας το έφερναν σε υγρό τζελ. Από τα κελιά όπου βρισκόμασταν ακούσαμε τον καβγά.

-Βγάλτε το δίσκο, του φώναζε ο φύλακας από το διάδρομο.

-Όχι. Έμπα εσύ να τον πάρεις αν θέλεις...

-Αν μπορούμε θα είναι χειρότερα για σένα.

-Χειρότερα από αυτά που μας κάνετε τώρα; Δεν υπάρχει χειρότερο. Είμαστε εδώ κοντά ένα μήνα σε τα σκυλιά, χωρίς αυλή, χωρίς επικοινωνία... Και μου 'χετε πρήξει τ' αρχίδια πια με όλα και με όλους σας.

Έκλεισαν την πόρτα και έφυγαν. Ύστερα από λίγο επέστρεψαν ομαδικά με τα ρόπαλα και τα κράνη. Άνοιξαν την πόρτα όπου βρισκόταν ο σύντροφός μας, ύστερα την καγκελόπορτα και όρμησαν μέσα χτυπώντας τον Πέδρο. Μετά τον έδεσαν στην καγκελόπορτα με τα χέρια πίσω από την πλάτη. Εγώ είχα αιφνιδιαστεί και αγριέψει γι' αυτό δεν μπόρεσα να συγκρατήσω την οργή μου και άρχισα να χτυπώ την πόρτα όταν πέρασαν οι δεσμοφύλακες από μπροστά.

-Τι θέλεις; μου απάντησε ένας πλησιάζοντας τη γουρουνίσια φάτσα του στο παραθυράκι επιτήρησης.

-Άνοιξε την πόρτα, του ζήτησα.

Άνοιξε την πόρτα και με πλησίασε:

-Τι τρέχει;

Τότε του άρπαξα το λαιμό μέσα από τα κάγκελα της καγκελόπορτας. Ξαφνιασμένος πήδησε πίσω, προσπαθώντας να χτυπήσει το χέρι μου με μια κλωτσιά.

-Είστε ένα τσούρμο δειλοί, τους φώναξα. Δεν είχατε κανένα λόγο να χτυπήσετε το σύντροφό μου...

-Φέρτε τα κλειδιά, ζήτησε από τους δικούς του.

Τότε έτρεξα στο ξύλινο παράθυρο, το ξεκόλλησα από τους μεντεσέδες, και με αυτό στα χέρια πλησίασα την καγκελόπορτα.

-Για να δούμε, θα μπεις εσύ πρώτος, δειλέ; είπα στον φύλακα με τον οποίο είχα λογομαχήσει πρώτα.

Αδύνατος και με όψη προδότη, τον είχαμε βαφτίσει με το παρατσούκλι «Νεκροκεφαλή». Ήταν καταπιεστής. Του άρεσε να διασκεδάζει με την αίσθηση της εξουσίας που του εξασφάλιζε η βρώμικη δουλειά του. Το έβλεπες στα μάτια, στις εκφράσεις του. Πτοημένοι από τη στάση μου έφυγαν για να φέρουν ενισχύσεις και ασπίδες. Ήρθαν καμιά δεκαριά και άνοιξαν τις πόρτες. Μπήκαν ορμητικά, κρυμμένοι πίσω από τις πλαστικές ασπίδες για να προστατευτούν από τα χτυπήματά μου. Η Νεκροκεφαλή ήταν ο τελευταίος που μπήκε. Με έσπρωξαν με τις ασπίδες προς τα πίσω, με στρίμωξαν στον τοίχο και μου πήραν το παράθυρο από τα χέρια, ενώ έπεφτε πάνω μου η βροχή από χτυπήματα με τα ρόπαλα. Έπεσα στο πάτωμα κουλουριασμένος προσπαθώντας ενστικτωδώς να προστατέψω το κεφάλι με τα χέρια, δεν τα κατάφερα όμως. Κάμποσες κλωτσιές έκαναν τα πλευρά μου να υποφέρουν, καταφέροντας έτσι να αποσπάσουν κάποιο επιφώνημα πόνου. Μετά με έσυραν και με έδεσαν στην καγκελόπορτα. Όταν με έδεσαν με τα χέρια πίσω από την πλάτη και με ακινητοποίησαν πλησίασε η Νεκροκεφαλή.

-Και μόνος μου μπορούσα να το κάνω, καυχήθηκε.

Όταν έφυγαν ένιωθα στο κεφάλι μου ένα δυνατό σφύριγμα. Παρόλο το τράνταγμα του κεφαλιού μπόρεσα ν' ακούσω που λογομαχούσαν με τον Χουάνχο και ετοιμάζονταν να τον χτυπήσουν. Είχε οχυρωθεί στο κελί σε ένδειξη αλληλεγγύης σε μας. Του φώναξα δυνατά:

-Χουάνχο, Χουάνχο...

-Λέγε, μου απάντησε από το παράθυρο του κελιού.

-Σταμάτα τα όλα, δεν θα πετύχεις τίποτα, μόνο που θα σε χτυπήσουν. Ηούχασε εγώ είμαι καλά. Σταμάτα, αλήθεια...

-Σίγουρα είσαι καλά;

-Ναι.

Παρότι δεν πρόβαλε καθόλου αντίσταση, μόνο επειδή έδειξε αλληλεγγύη, τον έδεσαν όπως εμάς, αν και δεν τον χτύπησαν. Από τη μεριά του ο Πέδρο ανασπώθηκε ελαφρά και έσπασε με μια κλωτσιά το νιπτήρα βρίζοντας τους φύλακες. Αυτοί έφυγαν και μας άφησαν εκεί, δεμένους. Σύντομα επικράτησε τρομακτική σιγή στην πτέρυγα. Η αδικία και η κατάχρηση εξουσίας άλλη μια φορά είχαν διαπραχθεί ατιμώρητα. Αυτό αποτελούσε μια επίδειξη δύναμης της Διεύθυνσης, μια καθαρή επίδειξη των μεθόδων της. Με φώναξε ο Χουάνχο. Μιλήσαμε φωνάζοντας:

-Χοσέ!

-Λέγε.

-Πώς είσαι;

-Λίγο μελανιασμένος. Μάλλον με κάποιο σκίσιμο στο κεφάλι.

-Καργιόληδες.

-Εσύ πώς είσαι; τον ρώτησα.

-Δεμένος.

-Και ο Πέδρο;

-Καλά είμαι, μας φώναξε από την άλλη άκρη της πτέρυγας. Η αντίκηση του διαδρόμου μάς έφερνε καθαρή τη φωνή του. Μου έδωσαν δυο ροπαλιές και τώρα είμαι εδώ, δεμένος.

-Τι έσπασες; τον ρώτησα.

-Το νιπτήρα. Δεν μπορούσα να κάνω τίποτ' άλλο έτσι δεμένος...

Βάλαμε ξαφνικά, ακατανόητα, τα γέλια. Συνεχίσαμε κάμποση ώρα να μιλάμε και να βρίζουμε τους φύλακες. Ύστερα επικράτησε ξανά σιωπή, η σιωπή του τάφου. Η θέση που ήμασταν ήταν άβολη. Μας είχαν δέσει με τέτοιο τρόπο ώστε να μη φτάνουμε να καθίσουμε ούτε να μπορούμε να σηκωθούμε, πράγμα που όσο περνούσε η ώρα αποτελούσε ένα ιδιαίτερα επώδυνο σωματικό βασανιστήριο. Είχαμε την ελπίδα ότι θα μας έβγαζαν τις χειροπέδες τη νύχτα, κάναμε λάθος όμως. Γύρω στις 10 ήρθαν στην πτέρυγα με μερικές κουβέρτες, πήγαν πόρτα πόρτα και έριξαν από μία

στον καθένα μας. Όταν ήρθαν στο κελί μου την έσπρωξα και την έβγαλα από πάνω μου με τα πόδια. Ένας από αυτούς με προκάλεσε:

-Αν ήμουν εγώ τ' απόγευμα, θα σε είχα θάψει...

Διέπραξα το λάθος να απαντήσω αυθόρμητα:

-Βγάλε μου τις χειροπέδες και έλα να μου το αποδείξεις, του είπα.

-Κάνεις από πάνω και το μάγκα; φώναξε δίνοντάς μου μια κλωτσιά στο κεφάλι.

Το μέτωπό μου χτύπησε δυνατά πάνω στα πλακάκια που ήταν κολλημέ-
να στον τοίχο της τουαλέτας. Ένα πλακάκι έσπασε και μου έκοψε το δεξιό
φρύδι. Κατάλαβα το αίμα να κυλά στο πρόσωπο και δύο ακόμη κλωτσιές
έσκασαν πάνω στο κεφάλι μου. Πρόλαβα ν' ακούσω τον φίλο μου τον Χου-
άνχο να τους βρίζει την ώρα που ένας απ' αυτούς μου έσφιγγε τις χειρο-
πέδες καρφώνοντας το ατσάλι στους καρπούς. Άργησα λίγο να συνέλθω
από τη ζάλη. Στο μεταξύ οι φύλακες έκλεισαν την καγκελόπορτα και την
πόρτα και έφυγαν.

-Τι έγινε, Χοσέ; με ρώτησε ο Χουάνχο.

-Τίποτα. Ένα σκυλί μου έδωσε κάτι κλωτσιές...

-Τους δειλούς!...

Ένιωσα απέραντη έχθρα. Γύρισα το κεφάλι προς το παράθυρο και κοί-
ταξα το μαύρο ουρανό που τον φώτιζαν τ' αστέρια για να αποφύγω τους
άσπρους τοίχους εκείνου του μισπού μέρους. Το αίμα συνέχιζε να τρέχει
στο πρόσωπο και μιστούφλωνε το ένα μου μάτι. Τέτοιες στιγμές αν κά-
ποιος από εμάς είχε ένα όπλο θα διέπραττε σφαγή χωρίς να το σκεφτεί.
Αγνοώντας με τέτοιο τρόπο το «νόμο» δικαιολογούσαν το έγκλημα και
το ενδυνάμωναν ιδιαίτερα έντονα μέσα μας. Μας παρότρυναν. Κάποιους,
να ξεπεράσουμε το φράγμα του ενοχλητικού φόβου του θανάτου και να
στραφούμε προς τη μαζική καταστροφή. Άλλους, προς την αυτοκαταστρο-
φή. Βαθιά πληγωμένοι από την απαξίωση και την εχθρότητα, υποφέραμε
μπροστά στην αδυναμία, την αδικία και την πιο δειλή κατάχρηση εξουσίας
που μπορεί να κατανοήσει ένας άνθρωπος. Αλυσοδεμένοι την ημέρα, γυ-
μνοί τη νύχτα, οδηγημένοι σαν τα ζώα στις ακτίνες Χ, οι τρομαγμένες από
την τόση κακία καρδιές μας μπορούσαν να παραχωρήσουν τόπο μόνο στην
κακία και στη δίψα για εκδίκηση. Πώς να αγνοήσεις εκείνο το ντύσιμο με
τη μπλε φόρμα, εκείνο το παγερό κρύο ή την ιδέα του AIDS να φτεροκο-
πά αδιάκοπα, ανήσυχα; Πώς να μην σκεφτείς με μίσος εκείνη την κραυγή
του συντρόφου που τον δένουν, εκείνο το κλάμα της ψυχής, τη θανάσιμη
πληγή στην περνηφάνια του, εκείνο το θάψιμο της λέξης συμπόνια ανάμεσα
στους ανθρώπους, εκείνα τα κάγκελα, τις χειροπέδες, εκείνα τα γουρου-
νίσια βλέμματα, εκείνα τα κελιά, εκείνον το μικρόκοσμο της κόλασης που

έμοιαζε να μην ανυψώνεται ποτέ; Ή εκείνο το σιωπηλό μίσος και εκείνη τη σαδιστική και ονειρώδη εκδίκηση τις νύχτες της αγρύπνιας όταν ο νους πλανιόταν μνηστικός και ο τύραννος της καρδιάς εκκολαπτόταν στα πιο μεγάλα βάθη της ψυχής; Πώς να αγνοήσεις εκείνη την παρακολούθηση, το βιασμό της εσωτερικότητάς σου που τη διακορεύουν βρώμικα μέσα από το παραθυράκι επιτήρησης ή εκείνη την αδιάκοπη ποταπή προσβλητικότητα του φάσματος του δεσμοφύλακα που ψάχνει το αδύνατο σημείο του αιχμάλωτου ανθρώπου για να τον σπρώξει στην αυτοκτονία, στην τρέλα, στην απόγνωση; Πώς μπορεί ένας άνθρωπος να επιβιώσει από όλα αυτά και να 'ναι φυσιολογικός;

Εκεί δεν υπήρχαν επικίνδυνοι άνθρωποι: εκεί κατασκευάζονταν επικίνδυνοι άνθρωποι, και αυτό ήταν πολύ διαφορετικό. Η ηλιθιότητα εκείνων των βάρβαρων μεθόδων γελοιοποιούσε το Κράτος Δικαίου, το κύρος και τη λειτουργία του. Ποιον όμως ενδιέφερε τι συνέβαινε μέσα στη φυλακή; Κανέναν, ήταν βέβαιο. Η κοινωνία δεν είχε λόγους να νοιάζεται για αυτά που συνέβαιναν σε μια χούφτα βανδάλων, μελών του APRE(R). Αρκούσε οι δεσμοφύλακες να κάνουν τη δουλειά τους: τη βρώμικη δουλειά. Στο κάτω κάτω εμείς ήμασταν εκείνοι που όταν ήμασταν ελεύθεροι κάναμε συμμορίες για να ζήσουμε εις βάρος τους. Αναμφίβολα τους αναγνώριζα το δικαίωμα να μας απαξιώνουν εμάς τους «κακούς». Τους αναγνώριζα ακόμη το δικαίωμα στην εκδίκηση. Ναι, αναμφίβολα. Όμως τότε δεν τους αναγνώριζα το δικαίωμα να επιδεικνύουν τον κοινωνικό τίτλο του «έντιμου πολίτη», δεν τους αναγνώριζα το δικαίωμα να είναι ελεύθεροι σύμφωνα με τους νόμους τους όταν αυτοί διέπρατταν *grosso modo*³ την εγγενή αδικία να συνεργάζονται σε μια σειρά εγκλήματα που τυποποιούνται στο ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ποινικό κώδικα, συμβάλλοντας με τα ΔΙΚΑ ΤΟΥΣ χρήματα, εγκρίνοντας με τη ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ σιωπή, επιβεβαιώνοντας με τη ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ψήφο. Αυτοί που απαξίωναν εμάς δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να απαξιώνουν τους ίδιους τους τους εαυτούς για την ταπεινωτική τους δειλία.

Πού είναι η ηθική του ελεύθερου λαού; Πού είναι η ισότητα και η δικαιοσύνη; Βρίσκονταν εκεί, κουλουριασμένες στη δειλία τους, και ονομάζονταν κυνισμός, συμφέρον, εγωισμός. Απολάμβαναν την ευτυχία να είναι ένα κοπάδι πρόβατα και ονόμαζαν τον τσομπάνη τους «Κράτος» και τη συνειδήσή τους «πλειοψηφία». Τίποτε δεν μπορεί να φτάσει πιο χαμηλά από έναν ανθρωποφύλακα δειλό και κακό. Τίποτε, εκτός από έναν δειλό λαό που είναι ικανός να πληρώνει για αυτό.

Η νύχτα κύλησε αργά και ο πόνος των ακινητοποιημένων χεριών έγινα ανυπόφορος. Δοκίμασα να σταθώ με πολλούς διαφορετικούς τρόπους,

3 Σε γενικές γραμμές, χοντρικά.

δεν κατάφερα τίποτε όμως, παρά μόνο να οξύνω τον πόνο. Γρήγορα ένωσα το κρύο και την υγρασία να απλώνεται στο σώμα, ιδιαίτερα στα γυμνά μου πόδια. Τεντώθηκα όσο μπορούσα, τέντωσα όσο γινόταν τα πόδια και κατάφερα να πιάσω την κουβέρτα που λίγες ώρες πριν είχα πετάξει. Την έσυρα κοντά μου και τύλιξα τα πόδια. Προσπάθησα να κοιμηθώ ήταν όμως αδύνατο, προσπάθησα να ξεχαστώ απασχολώντας το μυαλό μου με κάτι που θα μου έδινε την ιδέα ότι πονούσα, ότι υπέφερα. Γύρισα στα παλιά, άφησα ελεύθερη τη φαντασία μου, ξαναβρήκα παλιούς φίλους. Στα χρόνια του αναμορφωτήριου που είχαν μείνει πια μακριά, τα χρόνια της πιο βαθιάς φιλίας, όταν η φιλία και η περιπέτεια μάς ένωσαν πιο πολύ από ποτέ. Χαμογέλασα όταν θυμήθηκα τον φίλο μου τον Τσίκο, τότε που μπήκαμε να κλέψουμε μια βιοτεχνία ρουχισμού. Την έκπληξή μας όταν ανακαλύψαμε ότι τα ρούχα για τα οποία πήγαμε ήταν εσώρουχα για δεσποινίδες, από φίνα δι-αφανή βρακάκια με φιογκάκια μέχρι στηθόδεσμοι εκπληκτικών διαστάσεων. Το πόσο γέλασα όταν την ώρα που λεπτατούσα ένα από τα γραφεία του κτιρίου εμφανίστηκε ο Τσίκο με ένα σουτιέν βαλμένο στο στήθος και κάτι άσπρα βρακιά που συγκρατούσε με τους αντίχειρες στους γοφούς του. Μου έστειλε δυο φιλάκια από την πόρτα του γραφείου και μου είπε: «Πώς σου φαίνεται;» για να ξεσπάσουμε και οι δύο σε τρανταχτά γέλια. Ή εκείνη την άλλη φορά όταν το σκάσαμε από το αναμορφωτήριο της Παλαβέα αφού κλειδώσαμε μέσα τους εκπαιδευτικούς και ξαναγυρίσαμε την ίδια νύχτα με ένα κλεμμένο αμάξι και μια κυνηγετική καραμπίνα δωδεκάρα μαζί με άλλους φίλους. Όσο ο οδηγός έκανε βόλτες γύρω από το αναμορφωτήριο εμείς από το πίσω κάθισμα, τότε ο ένας και τότε ο άλλος, τινάζαμε στον αέρα με τους πυροβολισμούς τα τζάμια του κρατικού ιδρύματος που είχε τότε αναλάβει την καταπίεσή μας. Αναμφίβολα, εκείνες ήταν δύο από τις καλύτερες αναμνήσεις που φύλαγα απ' την νεότητά μου. Θαυμάσιοι καιροί.

Αυτά σκεφτόμουν όταν ξημέρωνε. Επέστρεψα στην πραγματικότητα αντέχοντας όσο μπορούσα το κρύο, αλλά κυρίως τον πόνο στα δεμένα χέρια. Χρειάστηκε να περιμένω μερικές ώρες ακόμη μέχρι να ανοίξει την πόρτα η ομάδα των φυλάκων:

-Ταρίο, θα σας βγάλουμε τις χειροπέδες. Αν επιχειρήσετε κάτι ή σπάσετε σιδηρόποτε θα σας ξαναδέσουμε, σύμφωνοι;

Ήμουν εντελώς τσακισμένος, γι' αυτό απάντησα ήρεμα:

-Από τη μεριά μου δεν υπάρχει πρόβλημα...

Με έλυσαν. Χρειάστηκε να περάσει πολλή ώρα για να αποκατασταθεί η κυκλοφορία στα χέρια. Όσο έλυναν τους συντρόφους βάλθηκα να περπατώ στο κελί. Ζήτησα να μου αφήσουν την κουβέρτα αλλά αρνήθηκαν. Έπρεπε να κινούμαι, να περπατώ για να φύγει το κρύο που είχε φτάσει

μέχρι τα κόκαλα. Μίλησα με τον Χουάνχο και τον Πέδρο όσο περπατούσα φωνάζοντας από το παράθυρο:

-Πώς είσαστε;

-Πεθαμένος απ' το κρύο, απάντησε ο Πέδρο.

Τον φαντάστηκα να περπατά και αυτός στο κελί.

-Σκατά της φυλακής, φώναξε ο Χουάνχο. Να δούμε αν μας δώσουν τουλάχιστον τίποτα ζεστό για πρωινό ή δε μας δώσουν καθόλου πρωινό.

-Να δούμε..., απάντησα.

Πραγματικά. Σε μια ανθρωπιστική κίνηση νόμισαν ότι ήταν σωστό να μας δώσουν πρωινό και ένα ζεστό ντους, φτάνει όμως να πηγαίναμε δεμένοι με χειροπέδες και γυμνοί χωρίς καν τη πετσέτα. Φάγαμε πεινασμένα το πρωινό και μετά μας κατέβασαν έναν έναν στις ντουζιέρες να μουσκευτούμε. Το πρόσωπό μου ήταν γεμάτο ξεραμένα αίματα και η φόρμα μου το ίδιο, γι' αυτό το ντους ήταν ό,τι έπρεπε. Πλύθηκα και (έκπληξη!) μου έδωσαν νέα φόρμα, ολοκαίνουργια και στο νούμερό μου, μαζί με ένα πολυεστερικό εσώρουχο και μία κοντομάνικη φανέλα. Όταν ντύθηκα με οδήγησαν σε άλλο κελί στο βάθος του διαδρόμου. Μας επισκέφθηκαν οι κύριοι γιατροί. Είχα ένα σκίσιμο στο δεξιό φρύδι γι' αυτό άφησα να μου το κλείσουν με μικρές ταινίες λευκοπλάστη. Μίλησα με τον γιατρό όσο με φρόντιζε.

-Κρυώνω. Δεν θα μπορούσατε να μιλήσετε να μας δώσουν κουβέρτες;

-Αυτά δεν είναι της αρμοδιότητάς μου.

-Είμαι οροθετικός και αγνώ σε τι κατάσταση βρίσκονται αυτή τη στιγμή οι άμυνές μου, όμως δεν μου διαφεύγει ότι και μία πνευμονία μπορεί να με σκοτώσει αν οι άμυνες είναι χαμηλές, επέμεινα.

-Θα σας κάνουμε μία ανάλυση αίματος. Δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο.

Έκλεισαν την πόρτα. Αν δεν στεκόταν πίσω από την καγκελόπορτα θα τον είχα στραγγαλίσει εκεί επιτόπου. Ψηλάφησα την πληγή πάνω από το λευκοπλάστη και μετά ξάπλωσα στη μεταλλική πλάκα του κρεβατιού. Ξαναθυμήθηκα εκείνη τη φράση που είχε κάνει δική του ο Φρόνιτ: «*Homo homini lupus*» (Ο άνθρωπος είναι λύκος για τον άνθρωπο). Είχε δίκιο, πολύ δίκιο.

Με φώναξαν. Ήταν ο Χουάνχο.

-Χοσέ, άκου!

-Λέγε! απάντησα πλησιάζοντας το παράθυρο.

-Κρυώνουν τα πόδια σου;

-Γαμώτο, βέβαια!

-Κοίτα, μην πετάς τις πλαστικές σακούλες του ψωμιού, βάλτες για κάλτσες, αλλά πρώτα τύλιξε σφιχτά τα πόδια σου με χαρτί υγιείας.

Ήταν καλή ιδέα και την είπαμε και στον Πέδρο. Την εφαρμόσαμε και οι τρεις. Όταν είδα τον εαυτό μου με εκείνες τις επαναστατικές κάλτσες, δεν μπόρεσα να συγκρατήσω έναν καγχασμό. Πλησίασα στο παράθυρο.

-Να δεις τι εμφάνιση έχω.

-Χα, χα, χα... άκουσα τον Χουάνχο να γελά.

-Άκου! Δεν είναι κακές, χλεύασε ο Πέδρο με την ιδιόμορφη αίσθηση του χιούμορ που είχε.

-Σου πήραν τη σκακιέρα, ε; ρώτησα τον Χουάνχο.

-Ναι.

-Πρέπει να κάνουμε άλλες το απόγευμα όταν αλλάξει η φρουρά.

-Δεν κουράστηκες να χάνεις;

-Έλα τώρα, αφού σ' αφήνω να κερδίζεις για να σου ανεβάσω το ηθικό.

Είχαμε γρήγορα καταλάβει την ανάγκη να φυλάξουμε μεταξύ μας την αίσθηση του χιούμορ. Εκεί, πιο πολύ από ποτέ, είχαμε μόνο ο ένας τον άλλον και αυτός ήταν ένας πολύ δυνατός δεσμός μεταξύ μας. Φτιάξαμε καινούργιες σκακιέρες, μας τις πήραν και μας τιμώρησαν και ξαναφτιάξαμε πάλι. Διαβάζαμε πολύ και καθώς μας αρνούσαν να διαβάζουμε τα ίδια βιβλία από τη βιβλιοθήκη αφηγούμασταν ο καθένας την υπόθεση του βιβλίου που διάβαζε. Ανάμεσα στα άλλα σχολιάσαμε τα *Ηθικά Νικομάχεια* του Αριστοτέλη και τη θεωρία του γύρω απ' τη φιλία. Μου την εξήγησε ο Χουάνχο. Την διαχώριζε σε τρεις διαφορετικές μορφές. Μία μορφή φιλίας ήταν αυτή της νεότητας (η πιο αληθινή). Η φιλία από συμφέρον γινόταν η δεύτερη μορφή φιλίας (η πιο συχνή ανάμεσα στους ανθρώπους). Η τρίτη μορφή φιλίας ήταν αυτή της αρετής (η πιο διαρκής). Περνούσαμε ώρες ολόκληρες συζητώντας παρόμοια θέματα. Ο Πέδρο δεν διάβαζε πολύ γι' αυτό παρενέβαινε λίγο σ' αυτές τις συζητήσεις. Οι συζητήσεις όμως γύρω από τη *Μεταμόρφωση*, την *Οδύσσεια*, τον *Άμλετ* ή τις στρατιωτικές εκστρατείες των αρχαίων Ελλήνων στην αυτοβιογραφική εκδοχή του *Ξενοφώντα* γέμιζαν πολύ από εκείνο το χρόνο που είχαν αφιερώσει στη διάλυση του ηθικού μας. Για να καταπολεμήσουμε τη σωματική μας διάλυση ορίζαμε έναν αριθμό από κάμψεις ή άλλες ασκήσεις. Ο Χουάνχο επέμενε πολύ στη φυσική κατάσταση και με ενθάρρυνε συνεχώς προκαλώντας με, με την καλή έννοια, να δυναμώνω τους μύες μου. Ήταν απογεύματα που κάναμε και πεντακόσιες κάμψεις σε ομάδες των είκοσι ή των πενήντα. Η Διεύθυνση από την πλευρά της, άρχισε να ενισχύει τα μέτρα ασφαλείας. Κόλλησαν καινούργια κάγκελα στις καγκελόπορτες που προστάτευαν τις πόρτες έτσι που για να ανοίξεις σ' αυτές μια τρύπα που να χωρά να περάσει το σώμα ενός ανθρώπου χρειαζόταν να πριονίσεις έξι κάγκελα, πράγμα που ήταν αδύνατο να γίνει χωρίς να σ' αντιληφθούν. Προσάρμοσαν ακόμη μία θωρακισμένη κλειδαριά στη καγκελόπορτα, κάθε μία με διαφορετικό κλειδί.

Έτσι, ακόμα κι αν πιάναμε κάποιον φύλακα θα μπορούσαμε να ανοίξουμε το πολύ ένα κελί, μια και έρχονταν να μας ανοίξουν με ένα μόνο κλειδί, πάντοτε έναν έναν. Έτσι μειωνόταν σημαντικά οποιαδήποτε δυνατότητα να πραγματοποιηθεί ομηρία. Για να είναι σίγουροι για την ασφάλειά τους μας έτρωγαν τη ζωή. Ξανάρχισαν να μας κάνουν με τη βία ακτινογραφίες. Αυτή τη φορά μας πήγαιναν με τα χέρια δεμένα στη πλάτη στο νοσηλευτήριο της φυλακής, γύρω στα διακόσια μέτρα μακριά απ' την πτέρυγα FIES. Εκεί μας έβαζαν πάνω σε ένα τραπέζι στο οποίο είχαν προσαρμόσει πολλούς κρίκους και μας έδεναν εκεί με κάμποσες χειροπέδες, ενώ αυτοί κρύβονταν μαζί με τις/τους γιατρούς μέσα σ' έναν ειδικό θάλαμο για να προστατεύονται από την ακτινοβολία. Ύστερα μας έδεναν ξανά και μας ξαναπήγαιναν στην πτέρυγα αλλάζοντάς μας κελί. Όλα αυτά γίνονταν βγάζοντάς μας έναν έναν με τη συνοδεία δώδεκα φρουρών, εκτός από τις περιπτώσεις που η μετακίνηση γινόταν μέσα στην ακτίνα οπότε μας φρουρούσαν τέσσερις φύλακες. Μας φρουρούσαν δηλαδή καλύτερα από όσο το Κρατικό Θησαυροφυλάκιο. Μας πρόσφεραν επίσης επιτήρηση, κατά τη διάρκεια της ημέρας, από έναν πολιτοφύλακα οπλισμένο με αυτόματο όπλο, σταθερό στη σκοπιά έξω από την πτέρυγα.

Ήρθε ο Οκτώβριος. Εξακολούθησαν να μας απαγορεύουν να βγαίνουμε στο προαύλιο. Ο Πέδρο είχε καταφέρει να επικοινωνήσει με έναν δικηγόρο, τον είχαν βγάλει όμως από το επισκεπτήριο όταν άρχισε να του λέει πώς μας είχαν. Οποιαδήποτε συζήτηση με δικηγόρους ή οποιοδήποτε γράμμα που μιλούσε για το καθεστώς FIES λογοκρινόταν αμέσως. Καθώς αυτό εφαρμοζόταν με τη συμπαιγνία των δικαστών Επιτήρησης της Σαντόνια, όλες οι καταγγελίες μας δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα και δεν ανησυχούσαν τη Διεύθυνση. Στις αρχές Οκτωβρίου έφεραν από τη Σεβίγια 2 τον Ερνέστο Πέρες Μπαρότ. Συζητήσαμε και μας ανέφερε ότι υπήρχαν σημαντικές εξελίξεις στη Σεβίλλη και ότι ο Δικαστής είχε κινηθεί σχετικά με την υπόθεση FIES. Μάθαμε με μεγάλη λύπη τη σύλληψη του Χουάν Ρεδόντο στη Σεβίλλη από την αστυνομία όταν τον αιφνιδίασε ένας μοτοσικλετιστής της Δημοτικής Αστυνομίας και αυτός προσπάθησε να του πάρει το όπλο. Μάθαμε λοιπόν ότι είχαν ξεκινήσει δικαστικές έρευνες για όσα μας έκαναν και αυτό μας γέμισε ελπίδες. Η αρμόδια δικαστής Επιτήρησης Σωφρονιστηρίων της Σεβίλλης, θορυβημένη από την κατάσταση στην οποία βρήκε τους κρατούμενους FIES, ντυμένους μόνο με φόρμες, άπλυτους, δεμένους με χειροπέδες, με γένια ενός μήνα και με φανερά σημάδια κακομεταχείρισης, έκανε αναφορά στο αρμόδιο δικαστήριο της Σεβίλλης και έτσι κινήθηκε η δικαστική έρευνα αριθμός 4024/91 εναντίον των Αντόνιο Ασουσιόν Ερνάντες, Χεράρδο Μίνγκες, Αντόνιο ντε Διέγο Μαρτίν και Ισίδρο Κολόν

Δουράν για πολλά αδικήματα βασανιστηρίων, για μη αναγκαία αυστηρότητα και για παραποίηση δημόσιων εγγράφων. Η δικαστής Έλενα Σάντρες Σεβίγια τούς είχε δώσει ένα μάθημα, ήταν η μόνη σε όλη την Ισπανική επικράτεια που κατάγγειλε αυτά που έκανε η Ισπανική κυβέρνηση στους κρατούμενους FIES, την ώρα που οι άλλοι δικαστές Επιτήρησης, ο Χοσέ Λουίς Κάστρο στη Βαγιαδολίδ, ο Μαρτίνες ντε Λα Κόντσα στη Μπαδαχός, όπως και αυτός της Σανταντέρ, απέκρυπταν την κατάσταση που επικρατούσε στις αντίστοιχες επαρχίες και φυλακές. Ένα καθεστώς κράτησης όπως αυτό μπορούσε να εφαρμόζεται μόνο με την ξεκάθαρη συνυπευθυνότητα των δικαστών. Με λίγη περισσότερη αξιοπρέπεια, οι εισαγγελείς της Σεβίλλης αποδοκίμασαν έντονα και οργίστηκαν όταν οι κατηγορούμενοι Αντόνιο Ασουνσιόν και σία αφέθηκαν ελεύθεροι καταβάλλοντας χρηματική εγγύηση από τα μυστικά κονδύλια (μυστικά κονδύλια που μελλοντικά θα γίνονταν διάσημα) ύψους είκοσι εκατομμυρίων πεσέτων, και ο τότε Γενικός Εισαγγελέας Ελίχιο Ερνάντες τούς διέταξε να αποσύρουν την κατηγορία, καθώς και την εγγύηση των κατηγορούμενων μελών του PSOE. Αφού οι εισαγγελείς δεν ήταν ανεξάρτητοι αναγκάστηκαν τελικά να υπακούσουν. Ωστόσο ο εισαγγελέας που είχε αναλάβει την υπόθεση, ο Λουίς Φερνάντες Αρέβαλο, ήταν παρά πολύ σκληρός στην εισήγησή του, όπως εμφανίστηκε στο έγγραφο που απύθηνε στο αρμόδιο δικαστήριο της Σεβίλλης, με ημερομηνία 8 Ιανουαρίου 1992.

Λίγες μέρες μετά την άφιξη του Μπαρότ στο Ελ Δουέσο, έφεραν τον Χουάν Ρεδόντο. Μας είπε ότι στη Σεβίγια 2 είχαν απαγορευτεί τα FIES και ότι για να γελοιοποιήσουν τη δικαστική εντολή και να αποφύγουν την εφαρμογή της είχαν διασκορπίσει σε άλλες φυλακές όσους κρατούμενους βρίσκονταν εκεί. Του Χουάν του έλαχε να μας κρατήσει συντροφιά στο Ελ Δουέσο, οι υπόλοιποι πήγαν για εγκατάσταση στη Βιγιανούμπλα ή στη Μπαδαχός.

-Τι έγινε, Χουάν; τον χαιρέτησα.

-Εδώ, ξανά στη φυλακή. Εσύ πώς είσαι;

-Καλά. Σου έκαναν ακτινογραφίες;

-Ναι, με πήγαν στο νοσηλευτήριο μόλις ήρθα και με έδεσαν σε κάτι κρίκους στο τραπέζι των ακτίνων Χ με δύο ζευγάρια χειροπέδες.

-Και εμάς το ίδιο. Μας κάνουν κάθε δεκαπέντε μέρες πάνω κάτω. Τουλάχιστον μέχρι τώρα.

Με τους κώδικές μας δώσαμε στον Χουάν να καταλάβει ότι στην πτέρυγα υπήρχαν δύο πριονάκια και ότι σύμφωνα με τον Πέδρο που γνώριζε καλά τη φυλακή μπορούσε να γίνει κάτι. Προσχώρησε αμέσως στην ιδέα.

Μας άλλαξαν ξανά κελιά και εμένα μου έλαχε το πρώτο, δηλαδή αυτό που εφαπτόταν στη σκοπιά. Τον Χουάν και τον Πέδρο τους μετέφεραν στα δύο τελευταία, έτσι σ' αυτούς έπεσε ο κλήρος να κόψουν τα κάγκελα απ' τα παράθυρα. Ρίχτηκαν στη δουλειά, ενώ ο Χουάνχο και εγώ τραγουδούσαμε τραγούδια της αγάπης, κάναμε θορύβους και φασαρία για να μην ακούγεται το πριόνισμα που έτρωγε τα κάγκελα από κάποιον που δεν έπρεπε να ακούσει. Ο δικός μου ρόλος ήταν να παραφυλάω την καγκελόπορτα που οδηγούσε στην πτέρυγα, ώστε αν έρθουν φύλακες να ειδοποιηθούν οι συντρόφοι και να σταματήσουν το πριόνισμα. Όταν η πόρτα άνοιγε εγώ φώναζα στον Χουάν από το παράθυρο και του έλεγα:

-Χουάν! Κοίτα αυτόν το ρουφιάνο το γλάρο...

Τότε αυτός καταλάβαινε ότι τον προειδοποιούσα για την παρουσία του φύλακα στην πτέρυγα, και με τη σειρά του ειδοποιούσε τον Πέδρο:

-Πέδρο! Κοίτα αυτόν το χαριτωμένο γλάρο.

Ο Χουάνχο αναλάμβανε πολλές φορές μαζί μου αυτή τη δουλειά μια και εγώ ήμουν λίγο περήφανος στα αυτιά. Είχαμε το δικό μας σύστημα ασφαλείας και αν παρουσιαζόταν κάποιο κενό πάντα υπήρχε ένας σύντροφος να το καλύψει. Μερικές φορές τα απογεύματα οι φύλακες και κάποια ορντινάντσα κατέβαιναν να σκουπίσουν το προαύλιο που βρισκόταν κάτω από τα παράθυρά μας και κάποιος φύλακας επωφελούταν για να μας προκαλέσει με ψυχολογικές επιθέσεις του τύπου «από δω θα βγείτε μόνο σε ξύλινη κάσα». Και εμείς, από τα καγκελόφραχτα παράθυρα περιοριζόμεσταν να τους κοιτάμε απαξιωτικά και να τους κοροϊδεύουμε, μεταξύ μας όμως, χωρίς καν να τους κοιτάμε, καγχάζοντας και κάνοντας διάφορα σχόλια, όλα προς τιμήν της πλιθιότητας και της ωμότητας που με τόσο καμάρι επιδείκνυαν.

-Γελάστε, μας έλεγαν φανερά ενοχλημένοι, αλλά σε λίγο μερικοί θα παρακαλάτε να σας βγάλουμε από κει. Και θα δούμε σε λίγους μήνες αν θα γελάτε ακόμα...

Ο τρόπος ζωής ήταν ο ίδιος, έμενε ίδιος. Πάντα χωρίς ειδήσεις απ' έξω, πάντα με το ίδιο μοντελάκι με τη μπλε φόρμα και τα πλαστικά πέδιλα. Ένα απόγευμα ο Μπαρότ έχασε τον έλεγχο των νεύρων του και άρχισε να σπάει τα τζάμια στο κελί του. Είχε πολύν καιρό να καπνίσει και δεν άντεχε άλλο, ούτε άντεχε εκείνη την αδιάκοπη πίεση του κενού και της μοναξιάς που ασκούσαν πάνω μας τα θλιβερά κελιά, εντελώς άδεια, γυμνωμένα από κάθε ίχνος ανθρωπιάς. Μαζί με αυτά, να προσθέσεις το αφόρητο κρύο, το δέσιμο με τις χειροπέδες, τις καθημερινές έρευνες, την πλήρη απομόνωση. Μια πολυάριθμη ομάδα φύλακες μπήκαν στο κελί, χτύπησαν τον Μπαρότ με τα ρόπαλα, και τον άφησαν δεμένο στην καγκελόπορτα. Δεν δώσαμε έκταση στην υπόθεση και μερικές ώρες αργότερα τον έλυσαν. Εμείς

προσπαθήσαμε να τον πρεμήσουμε, του εξηγήσαμε ότι κάποιοι σύντροφοι έκοβαν τα κάγκελα και δεν ήταν αυτός ο καλύτερος τρόπος να τους βοηθήσουμε επειδή δημιουργούσε ένταση στους φύλακες. Πραγματικά, μερικές μέρες έπειτα από εκείνο το περιστατικό, μια ομάδα ορντινάντσες και ξυλουργοί άρχισαν να τοποθετούν στα παράθυρα κάτι ξύλινα πλαίσια που τα στερέωναν στο τσιμέντο με βίδες. Πήγαιναν από κελί σε κελί και τα τοποθετούσαν, ενώ μας μετέφεραν εμάς από το ένα στο άλλο. Όταν τοποθέτησαν τα πλαίσια έβαλαν μέσα σε αυτά κάτι χοντρά φύλλα από ενισχυμένο πλαστικό που είχαν μερικές τρύπες πάνω τους φτιαγμένες με τρυπάνι για να κυκλοφορεί υποτίθεται ο αέρας. Και λέω υποτίθεται γιατί στην πραγματικότητα μας εντοίχιζαν ζωντανούς με έναν τρόπο ξεδιάντροπο. Έτσι τα παράθυρα ήταν σταθερά, δεν μπορούσαν να ανοίξουν και επομένως δεν είχαμε πρόσβαση στα κάγκελα. Κυρίως όμως μας απομόνωνε μεταξύ μας. Ήταν αναγκαίο για αυτούς να μας απομονώσουν, να μας διαχωρίσουν, να εμποδίσουν την ανθρώπινη ζεστασιά που έδινε ο ένας μας στον άλλον, τις μακριές συζητήσεις που είχαμε μέσα από τα παράθυρα που μας έδιναν κουράγιο και μας πρόσφεραν μια αίσθηση δύναμης απέναντι στην καταπίεση. Η μεθοδική στρατηγική τους προσδιόριζε με ακρίβεια ότι κάθε ένα λεπτό από αυτά που βρισκόμασταν στο Ελ Δουέσο έπρεπε να έχουμε πλήρη συνείδηση της απομόνωσής μας, του πόνου μας. Ο σκοπός τους ήταν να μας λυγίσουν, να μας τσακίσουν ψυχολογικά για να μπουν μέσα μας και να διαλύσουν το πνεύμα μας.

Όταν τοποθέτησαν όλα τα χοντρά πλαστικά χωρίσματα στα παράθυρα των κελιών στα οποία βρισκόμασταν πριν έβαλαν μέσα σ' αυτά τα μπουντρούμια τους συντρόφους, εκτός από μένα που με άφησαν εκεί όπου βρισκόμουν, μια και δεν είχαν τελειώσει τις εργασίες στο κελί που μου ετοίμαζαν. Μόλις που ακουγόμασταν όταν μιλάγαμε, γι' αυτό έπρεπε να συνεννοούμαστε φωνάζοντας. Συμφωνήσαμε να σπάσουμε τα παράθυρα. Στη στιγμή, μόλις πήραμε την απόφαση, άρχισαν να αντηχούν δυνατά χτυπήματα σε όλη την πτέρυγα. Ήμουν σε μεγάλη ένταση, φαντάζομαι ότι στην ίδια κατάσταση θα ήταν και οι σύντροφοί μου. Δεν άργησαν πολύ να υποχωρήσουν τα χωρίσματα, και μεγάλα κομμάτια πλαστικού έπεσαν στο προαύλιο. Όταν εμφανίστηκαν οι δεσμοφύλακες στο διάδρομο δεν έμενε ούτε ένα παράθυρο που να μην είχε σπάσει. Ήρθαν εφοδιασμένοι με ασπίδες και κράνη, οπλισμένοι με ρόπαλα και με έναν κόμπο στο λαιμό από το φόβο, γιατί ήταν πραγματικά εντυπωσιασμένοι από εκείνη την απρόσμενη αντίδραση, τόσο αιφνίδια και τόσο ανοιχτά εξεγερσιακή. Για αυτούς δεν μπορούσε να υπάρξει άλλη αντίδραση παρά η υποταγή στη χιονοστιβάδα της πίεσης και της καταπίεσης που μας ασκούσαν. Πήγαν στο ένα κελί μετά

το άλλο δένοντας τους συντρόφους στις καγκελόπορτες, δεν τους χτύπησαν όμως. Όταν έφυγαν μίλησα στους συντρόφους.

-Τι έγινε, Χουάν; ρώτησα.

-Με έδεσαν στα κάγκελα. Ησύχασε όμως, το πλαστικό έσπασε τελείως...

-Και αυτό εδώ το ίδιο, παρενέβηκε ο Πέδρο. Βλέπεις το κοπάνησα με το νιπτήρα.

-Σε έδεσαν και σένα; ρώτησε ο Χουάν τον Πέδρο.

-Ναι.

-Εσένα, Χουάνχο;

-Και μένα, το πλαστικό όμως έσπασε, και έτσι μπορούν να πάνε να αγοράσουν ένα καινούργιο, κλεύασε.

Ο Μπαρότ είχε πάρει μεταγωγή πριν από λίγες μέρες, για ένα δικαστήριο που είχε, στη φυλακή της Οκάνια γι' αυτό έχασε το πανηγύρι. Λίγες ώρες μετά το επεισόδιο, θυμωμένος, για το δέσιμο των συντρόφων, αποφάσισα να σπάσω το κελί. Ξεκόλλησα το παράθυρο από το πλαίσιό του και κατέστρεψα το νιπτήρα. Ύστερα άρχισα να χτυπώ την καγκελόπορτα με το παράθυρο, κάνοντας φασαρία για να φέρω τους φύλακες. Ήρθαν ομαδικά με τη συνοδεία του υπαρχιφύλακα. Άνοιξαν την πόρτα.

-Τι τρέχει τώρα, Ταρίο; απευθύνθηκε σε εμένα ο αρχιφύλακας.

-Να βγάλετε τις χειροπέδες από τους συντρόφους μου, ζήτησα.

-Ναι, και να ξανακάνετε πάλι τα ίδια, ε;

-Όχι. Έσπασαν τα παράθυρα, αυτό πάει τέλειωσε και εσείς το ξέρετε. Όσο για τα υπόλοιπα, δεν θέλουμε προβλήματα...

-Πρώτα πρώτα άσε το παράθυρο και άσε να σε δέσουμε όσο σου μιλάω. Σου δίνω το λόγο μου ότι πριν από το δείπνο θα σας λύσουμε και τους τέσσερις. Σύμφωνοι;

Με έδεσαν στα κάγκελα χωρίς να ανοίξουν την καγκελόπορτα και έκλεισαν την πόρτα. Με φώναξε ο Χουάν.

-Τι σου είπε;

-Ότι θα μας λύσουν πριν απ' το δείπνο.

-Όλους; ρώτησε ο Χουάνχο.

-Έτσι είπε, δεν ξέρω.

Κράτησε το λόγο του. Πριν από το δείπνο ήρθαν, έβγαλαν τις χειροπέδες από τους συντρόφους και τους άλλαξαν κελιά. Ύστερα εμένα. Μας έδωσαν φαγητό και συζητούσαμε ζωηρά από τα παράθυρα πετώντας κομμάτια κρέας στους γλάρους που με θορυβώδη κραξίματα ανταγωνίζονταν άπληστα μεταξύ τους.

-Γαμώτο! Μοιάζουν με μεταμφιεσμένους γύπες, είπα στον Χουάν θαυμάζοντας τη λαιμαργία των πουλιών.

-Κάθε άλλο! γέλασε αυτός. Είναι τόσο φιλικόί...

Το επόμενο πρωί ήρθαν οι μαραγκοί και έβγαλαν τα πλαίσια. Αυτό μας ενθάρρυνε. Ωστόσο, με τις αλλαγές κελιών, ο Χουάν και ο Πέδρο έπρεπε να ξαναρχίσουν πριόνισμα. Αποφασίσαμε να περιμένουμε λίγες μέρες να πρεμήσουν οι φύλακες και να γίνουν πιο χαλαρά τα πράγματα πριν ξαναρχίσουμε τη δουλειά.

Εκείνες τις μέρες έλαβα ένα γράμμα με δίμηνη καθυστέρηση. Ήταν από την Άνα, μου έστειλε και μερικές φωτογραφίες. Όταν μου το έδωσε ο φύλακας, μου είπε:

-Διαβάστε το και όταν τελειώσετε θα έρθω να το πάρω γιατί δεν επιτρέπεται να έχετε γράμματα στα κελιά.

Δεν απάντησα τίποτε σε εκείνη τη χαζομάρα και άρχισα να διαβάζω το γράμμα της φίλης μου. Ήθελε να έρθει να με δει και χρειαζόμασταν έγκριση του δικαστή Επιτήρησης. Κοίταξα τις φωτογραφίες της: Καθόταν πάνω στο πράσινο γρασίδι ενός κήπου και ήταν το ίδιο όμορφη όπως πάντα. Την αγαπούσα, αναμφίβολα, και έλπιζα να τη δω σύντομα. Μόλις τελείωσα το διάβασμα άρχισα αμέσως να γράφω την απάντηση και μετά σύνταξα μια αίτηση προς το Δικαστήριο ζητώντας έγκριση για επισκεπτήριο. Ύστερα ξάπλωσα στη μεταλλική πλάκα του κρεβατιού με την πετσέτα σε ρολό για μαξιλάρι, κοιτούσα τις φωτογραφίες και ο συναισθηματισμός με ταξίδευε μακριά.

Την ώρα του φαγητού ο φύλακας που μου είχε φέρει το γράμμα μού το ζήτησε και εγώ φυσικά αρνήθηκα να του το δώσω. Ο φύλακας εξοργίστηκε και με απείλησε:

-Αν δεν μου το δώσετε θα μπορούμε να το πάρουμε.

Τότε, αφού πήρα το δίσκο του φαγητού και τον έβαλα πάνω στο κρεβάτι, έσκισα τις φωτογραφίες και το γράμμα μπροστά του και πέταξα τα κομμάτια στην τουαλέτα. Ύστερα πάτησα το κουμπί του συστήματος παρόλο τον πόνο που ένιωθα βλέποντας τον υπόνομο να καταπίνει τα κομμάτια της ζωής μου και απάντησα στον φύλακα με ένα χαμόγελο ζωγραφισμένο στο στόμα μου.

-Όλο δικό σου.

-Θα σας κάνω αναφορά, είπε πριν κλείσει βροντώντας την πόρτα.

Πήρα το δίσκο και άρχισα να τρώω όρθιος στο παράθυρο παρατηρώντας το προαύλιο και τους γλάρους να μαζεύονται κάτω από το παράθυρο του Χουάν, που ήταν αυτός που τους τάζε περισσότερο. Οι γλάροι τον αγαπούσαν. Φαινόταν σαν να τον ξεχώριζαν από εμάς και συχνά τον πειράζαμε με αστεία του τύπου: «Ε, Χουάν, σε φωνάζουν οι γλάροι». Του άρεσε να τους ονομάζει «όντα», ίσως για να δώσει έναν τόνο πιο ανθρώπινο σε σχέση με

τα ανθρώπινα όντα. Και ούτε ο Χουάν ούτε κανείς από εμάς μπορούσαμε να φανταστούμε μια ομάδα γλάρων να φυλακίζει ένα γλάρο και να τον βασανίζει καθημερινά, να του αρνείται ένα στρώμα, μια κουβέρτα, ακόμη και το γράμμα ενός αγαπημένου «όντος».

Ο Μπαρότ επέστρεψε από το δικαστήριο και μας επιβεβαίωσε ότι στη Βαγιαδολίδ,στη Μπαδαχός και στην Χαέν εφαρμόζαν ένα καθεστώς κράτησης παρόμοιο με αυτό που υποφέραμε εδώ στο Ελ Δουέσο, το οποίο είχε επιβληθεί στους περισσότερους δραπέτες ή όσους είχαν πάρει μέρος σε εξεγέρσεις στις Ισπανικές φυλακές, και όλους αυτούς τους γνωρίζαμε. Ωστόσο το καθεστώς που εφαρμόζαν εδώ ήταν κάπως διαφορετικό, όχι μόνο όσο αφορούσε τα μέτρα ασφαλείας, αλλά και τις ψυχολογικές πιέσεις. Εμείς ήμασταν εκείνοι που είχαμε πάρει μέρος στις τελευταίες πράξεις ελευθερίας που είχαν τη μεγαλύτερη απήχηση στα ΜΜΕ και συνεπώς στην κοινωνία. Για το λόγο αυτόν μας είχε επιλέξει η Διεύθυνση για να μας τιμωρήσει παραδειγματικά μπροστά στα μάτια όλων των κρατούμενων: έπρεπε να γονατίσουμε και να μπούμε στο ζυγό... ή να συντρίβουμε. Εξακολούθησαν να μη μας βγάζουν στο προαύλιο, εξακολουθούσαμε να είμαστε ντυμένοι με τη μπλε φόρμα και τα πλαστικά πέδιλα. Μας έδιναν μόνο μερικά φύλλα χαρτί και το σωληνάκι ενός Bic. Μας απαγόρευαν να έχουμε φακέλους και γραμματόσημα. Για να στείλουμε ένα γράμμα έπρεπε να το γράψουμε σε ένα φύλλο χαρτί και να τους το δώσουμε. Αυτοί έβαζαν το γραμματόσημο και έγραφαν τη διεύθυνση του παραλήπτη, στον οποίο με λίγη τύχη έφτανε δύο μήνες αργότερα.

Έπρεπε να περνάμε όλο το εικοσιτετράωρο σε εκείνα τα άδεια μπουντρούμια και αυτό ήταν πολύ δύσκολο να το αντέξεις. Δεν είχαμε άλλη ψυχαγωγία παρά το σκάκι στις αυτοσχέδιες σκακιέρες μας ή το διάβασμα, που μας βοηθούσε πιο πολύ να κρατηθούμε, γιατί ποτέ δεν είχε περισσότερη έννοια από τότε η φράση «ένα βιβλίο είναι ένα παράθυρο ανοιχτό στον κόσμο». Εμείς «δραπετεύαμε» από εκείνο το παράθυρο και έτσι αντέχαμε την απομόνωση. Υπήρχαν στιγμές που η σιωπή, μια βάνουση σιωπή, απεγνωσμένη, κυρίευε την πτέρυγα, έφερνε μια δυσοίωνα ατμόσφαιρα και τότε θυμόμασταν εκείνο που ήταν δύσκολο να λησμονήσουμε: ήμασταν θαμμένοι ζωντανοί σε τιμνεντίους τάφους. Σου ερχόταν τότε να τα σπάσεις όλα και να ουρλιάξεις. Να φωνάξεις για να μάθει όλος ο κόσμος ότι παρ' όλα αυτά είμαστε ακόμα ζωντανοί και με ακέραιη τη διάθεση να συνεχίσουμε τον αγώνα.

Εκείνοι, στο ζήλο τους να μας κλέψουν τα πάντα, πήγαιναν κελί το κελί, έπαιρναν τους νιπτήρες μαζί με τη βρύση, δηλαδή μια πλαστική διαφανή σωλήνα μπηγμένη στον τοίχο ακριβώς πάνω από την «τούρκικη» λεκάνη.

Αυτό σήμαινε ότι κάθε φορά που θέλαμε να πιούμε νερό, να πλύνουμε το δίσκο του φαγητού ή απλώς να πλύνουμε το πρόσωπό μας, έπρεπε να το κάνουμε πάνω από την ίδια τρύπα που έπαιρνε τα περιττώματά μας. Μερικές φορές το μπουντρούμι μετατρεπόταν σε πραγματική λίμνη, γιατί όταν ανοίγαμε τη στρόφιγγα της σωλήνας-βρύσης ο πίδακας του νερού έπεφτε από ύψος περίπου ενός μέτρου και τριάντα εκατοστών, χτυπούσε στην «τούρκικη» λεκάνη και πιτσιλίζε το πάτωμα. Καθώς δεν είχαμε ούτε κουβά ούτε σφουγγαρίστρα, το νερό έμενε στο πάτωμα μέχρι την επόμενη μέρα όταν τα ξημερώματα μας έδιναν μια σφουγγαρίστρα με ένα σκουπόξυλο μήκους μιάμισης παλάμης, ενώ ο κουβάς για να την στραγγίξουμε έμενε έξω από την καγκελόπορτα. Δεν είχαμε ούτε καν μια καρέκλα ή ένα τραπέζι για να καθίσουμε να φάμε, να διαβάσουμε ή να γράψουμε. Κάθε κίνηση ή πράξη που θέλαμε να κάνουμε, που οπουδήποτε αλλού θα ήταν απολύτως φυσική, εμάς μας θύμιζε ακριβώς το αντίθετο, την αφύσικη κατάστασή μας, ακόμη και στα πλαίσια της φυλακής. Όταν ερχόταν το πρωινό, το μεσημεριανό ή το βραδινό φαγητό, σου έστελναν με οξύ τρόπο το μονότονο μήνυμά τους ότι δεν διέθετες τα απαραίτητα που χρειαζόσουν για να καθίσεις σε μια καρέκλα και να ακουμπήσεις το δίσκο σε ένα τραπέζι. Όταν θέλαμε να πιούμε νερό ή να πλύνουμε το πρόσωπό μας το πρωί θυμόμασταν ότι η λεκάνη της τουαλέτας ήταν το μοναδικό μέρος που διαθέταμε για να πραγματοποιήσουμε την καθημερινή μας καθαριότητα.

Αν τους συμπεριφερόμαστε σαν ζώα, τότε θα φέρονται και σαν ζώα, σκέφτονταν αυτοί. Τη στιγμή που η μόνη πραγματικότητα ήταν ότι αν μεταχειρίζεσαι με βαναυσότητα έναν άνθρωπο δεν μπορείς να του ζητάς φυσιολογική συμπεριφορά, και ότι ο τρόπος που μας φέρονταν δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να ακυρώνει την ίδια την ανθρωπιά των βασανιστών μας. Εκτός των άλλων, μας έπαιρναν πίσω τη λίγη αλληλογραφία που μας έδιναν με την απειλή ότι αν δεν την επιστρέφαμε δεν θα μας έδιναν τα γράμματα. Αυτή ήταν η συνέπεια της αναίδειάς μου προς τον δεσμοφύλακα που ήθελε να μου πάρει το γράμμα της Άνα. Για αυτούς αντιπροσωπεύαμε την αξιοπρέπεια (και αυτό ήταν που τους ενοχλούσε περισσότερο) εκείνου που πότε δεν υποτάσσεται και κοιτά καταπρόσωπο τον βασανιστή του με περηφάνια και τη ματιά γεμάτη ελευθερία: Μπορούσαν να μας κλειδώνουν αλλά τίποτα παραπάνω. Μπορούσαν να κρατούν τα κλειδιά, να βάζουν δέκα κλειδαριές, να προσθέτουν κάγκελα, να μας βρίζουν να μας βασανίζουν... αλλά τίποτα παραπάνω. Αυτό τους ανέτρεπε τα σχέδια: Ήθελαν την αξιοπρέπεια μας, ήθελαν να μας βλέπουν να ικετεύουμε και να σερνόμαστε σαν ασπόνδυλα, χωρίς προσωπικότητα, σπασμένοι ψυχικά και συναισθηματικά.

Ο Νοέμβριος έφερε και νέες ακτινογραφίες, στη διάρκεια των οποίων έδειραν τον Χουάν και τον Πέδρο. Ξαναπίασαμε το ζήτημα με τα κάγκελα και ξαναρχίσαμε το πριόνισμα. Αρχίσαμε να χρησιμοποιούμε ένα παλιό σύστημα επικοινωνιών με κρυπτογραφημένους κώδικες βασισμένο σε γράμματα και αριθμούς που χρονολογούνταν από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Αν δεν είχες τον αριθμό-κλειδί που ήταν δεκαψήφιος δεν μπορούσες να αποκρυπτογραφήσεις το μήνυμα, ακόμη και να ήξερες το λογικό μηχανισμό της μεθόδου. Ήταν πολύ ασφαλές και αναμειγνύαμε τα μηνύματα στις πατρίδες σκάκι, στις οποίες χρησιμοποιούσαμε επίσης αριθμούς και γράμματα για να δώσουμε τις συντεταγμένες του κομματιού που κινούσαμε. Έτσι είχαν τα πράγματα και οι φύλακες δεν είχαν ιδέα για αυτά που είχαμε στα χέρια μας, όμως δεν χαλάρωναν την επιτήρηση.

Ένα πρωί άρχισαν να εγκαθιστούν τα καλώδια μιας κάμερας κλειστού κυκλώματος μπροστά στα παράθυρα των κελιών και πάνω στον τοίχο του προαύλιου. Επίσης σχεδίασαν έναν αριθμό μεγάλων διαστάσεων πάνω από κάθε παράθυρο, για να μπορούν να τα ταυτοποιούν γρήγορα και χωρίς δυσκολίες από το δέκτη του κυκλώματος. Οι σύντροφοι έπρεπε να βιαστούν με το πριόνισμα αν ήθελαν να συνεχίσουν την απόπειρά τους.

Εκείνες τις ημέρες επίσης συμφώνησαν να μας βγάξουν στο προαύλιο και μας έδωσαν ρούχα από τη φυλακή επειδή έκανε πολύ κρύο. Έδωσαν στον καθένα μας παντελόνι, φανέλα, πουλόβερ, ένα κοτλέ πανωφόρι και μας πήραν τις φόρμες. Ήμασταν φρικτοί με αυτά τα πατσαβούρια. Ήρθαν να μου μιλήσουν ένας υπαρχιφύλακας και μερικοί φύλακες.

-Ταρίο, από σήμερα θα βγαίνετε στο προαύλιο να περπατάτε, μου είπε χαμογελαστός ο υπαρχιφύλακας.

-Οι υπόλοιποι; ρώτησα.

-Για την ώρα θα βγαίνετε εσείς και ανάλογα με το πώς θα φερθείτε, θα βγάλουμε και τους υπόλοιπους. Θα βγαίνετε μόνο δεκαπέντε λεπτά με μια κίτρινη φόρμα γυμναστικής και δεν θα μπορείτε να περάσετε την άσπρη γραμμή που οροθετεί το προαύλιο, σύμφωνοι;

-Κομμένο το προαύλιο.

-Τι είπες;

-Ότι δεν βγαίνω στο προαύλιο με αυτές τις προϋποθέσεις και μέχρι να ισχύσει για όλους το ίδιο.

-Καλά. Τόσο το χειρότερο για σένα...

Έκλεισαν την πόρτα και πήγαν να μιλήσουν με τους συντρόφους οι οποίοι απάντησαν το ίδιο: Ή θα βγούμε όλοι ή κανένας. Υποχώρησαν. Δεν δεχτήκαμε την άσπρη γραμμή, και την έσβησαν. Βγαίναμε ένας ένας επί μία ώρα σε ένα μικρό προαύλιο, στο οποίο δεν έβλεπε κανένα από τα παράθυ-

ρα των κελιών. Όσοι αθλούμασταν αρχίσαμε να τρέχουμε για να αποκτήσουμε αντοχή. Οι υπόλοιποι περιορίζονταν στο περπάτημα για να εκτονώσουν τρεις μήνες εγκλεισμού σε ένα κελί. Μας έδιναν να φορέσουμε μια κίτρινη αθλητική φόρμα, μήπως δοκιμάζαμε να πηδήσουμε έξω από τον τοίχο της πτέρυγας, και για να δίνουμε εύκολο στόχο στους πολιτοφύλακες. Αυτό ίσχυε όμως μόνο για το ωράριο του προαυλισμού. Την υπόλοιπη μέρα, κλεισμένοι στα κελιά, φορούσαμε τα άλλα ρούχα που μας έδωσαν. Μας άφηναν επίσης τώρα το στρώμα και τις κουβέρτες.

Όταν ο Χουάν και ο Πέδρο τελείωσαν το πριόνισμα στα κάγκελα, ακόμη δεν είχε εγκατασταθεί το κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης -το οποίο ονομάζαμε «ο ιεροεξεταστής»- γι' αυτό αποφασίστηκε να δράσουν το ίδιο εκείνο απόγευμα. Ο Χουάν είχε κάνει λάθος στο πριόνισμα και τα κάγκελα δεν υποχωρούσαν. Η δραπετεύση αναβλήθηκε για μία ώρα, όσο ο Πέδρο διόρθωνε το λάθος με καινούργιες τομές. Όταν πέρασε η ώρα, κρεμάστηκε από τα κάγκελα και αυτά υποχώρησαν κάνοντας έναν τρομακτικό θόρυβο. Οι φύλακες το αντιλήφθηκαν και μπήκαν στην πτέρυγα να δουν από τα παραθυράκια επιτήρησης τι συνέβαινε. Έτρεξαν να ειδοποιήσουν και τους άλλους, ενώ πολλοί από αυτούς προσπαθούσαν να περάσουν χειροπέδες στον Πέδρο. Ο Χουάν δεν έχασε καιρό και βγήκε από τα πριονισμένα κάγκελα. Όλα είχαν χαθεί, γι' αυτό το μόνο που έμενε ήταν να ανεβεί στη σκέπη και να στασιάσει. Κατέβηκε στο προαύλιο, πλησίασε στο παράθυρο του κελιού όπου βρισκόμουν εγώ και μου πέταξε ένα σκονί που είχε φτιάξει από κουβέρτες. Έπιασα την άκρη και την έδεσα στα κάγκελα, για να ανεβεί μέχρι εκεί, να κρεμαστεί στον τοίχο και μετά να ανεβεί στη σκεπή της πτέρυγας.

-Κουράγιο, του είπα όταν έφτασε στο παράθυρο.

Μου έδωσε δύο χτυπηματάκια στο χέρι με το οποίο τον βοηθούσα να ανεβεί και εξαφανίστηκε οπλισμένος με ένα κομμένο κάγκελο στη σκεπή. Οι φύλακες τότε μπήκαν και μας έδεσαν όλους με χειροπέδες στην καγκελόπορτα. Ως αλληλεγγύη στον σύντροφό μου έσπασα το κελί πριν με δέσουν. Έκαναν σαν τρελοί και δεν έφερα αντίσταση. Ο Χουάν, από την πλευρά του, άρχισε να σπάει τα κεραμίδια της σκεπής με το κάγκελο ενώ φώναζε στους κρατούμενους του δεύτερου βαθμού που περπατούσαν στο εξωτερικό προαύλιο:

-Δώστε μας ένα χέρι, γιατί μας βασανίζουν εδώ!

Οι κύπιοι του κάγκελου που έσπαζαν τα κεραμίδια αντηκούσαν στα αυτιά μας. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι δεν ανταποκρίθηκαν στις φωνές του Χουάν και περιορίστηκαν να παρακολουθούν τη μικρή εξέγερση. Μια ομάδα πολιτοφύλακες μπήκαν στη φυλακή και πίεζαν τον Χουάν να κατεβεί

από τη σκεπή. Πλησίασε και ο διευθυντής, που τον γνωρίζαμε με το επίθετό του, Μορέτα, ένας πραγματικός παλιάνθρωπος, και άρχισε να συζητά με τον σύντροφό μας. Υποσχέθηκε να μην τον χτυπήσουν, καθώς και να κάνουν ορισμένες σταδιακές αλλαγές. Ο Χουάν δεν είχε άλλη εναλλακτική δυνατότητα και παραδόθηκε. Τον πήγαν στο κελί και τον έδεσαν, όπως και εμάς. Μετά κατέβασαν τον Χουάνχο και τον Μπαρότ στα κελιά του ισογείου, αλλά εκεί δεν τους έδεσαν, ενώ εμάς τους τρεις, τον Χουάν, τον Πέδρο και εμένα μας άφησαν δεμένους με τα χέρια πίσω από την πλάτη. Ήθελαν έτσι να μας διαιρέσουν. Με φώναξε ο Χουάν:

-Χοσέ, είσαι και συ δεμένος;

-Όπως και συ, του απάντησα

Μιλήσαμε με τον Πέδρο και τον ενθαρρύνουμε. Δεν είχε λόγο να αισθάνεται ένοχος. Έτσι είχαν πάει τα πράγματα και έτσι έπρεπε να τα πάρουμε. Αργότερα θα βλέπαμε.

Ήρθε η νύχτα κρύα, ήρθε και ο πόνος στα χέρια μας. Άρχιζε το βασανιστήριο. Δοκιμάσαμε χίλιες στάσεις χωρίς επιτυχία, γιατί κάθε κίνηση έκανε τα πράγματα χειρότερα. Δεν μπορούσαμε να σταθούμε όρθιοι, ούτε να καθίσουμε εντελώς, και η αναγκαστική αυτή στάση μαζί με το κρύο μας αναστάτωνε, μας τρέλαινε. Ο νόμος ήταν τρόμος γραμμένος με λέξεις και εφαρμοσμένος με άρθρα. Η φυλακή, αυτός ο τρόμος ήταν γραμμένος με αίμα ανδρών και γυναικών σκλαβωμένων και ξυλοκοπημένων.

Τα χαράματα καμπόσοι δεσμοφύλακες μαζί με τον διευθυντή μπήκαν στο κελί όπου βρισκόταν ο Χουάν και τον ξυλοκόπησαν. Ένωσα πραγματικό φόβο και πόνο στη σκοτεινιά του κελιού ακούγοντας τις κραυγές του φίλου μου και τα ξερά χτυπήματα από τα ρόπαλα που έπεφταν στο σώμα του. Ο Χουάνχο από τα κάτω κελιά τούς άκουγε και αυτός και πλησίασε στο παράθυρο για να τους βρῖσει. Άφησαν τον σύντροφό μου και άνοιξαν την πόρτα του κελιού όπου βρισκόμουν εγώ:

-Τι έγινε, σε σφίγγουν οι χειροπέδες;

-Λίγο... είπα τρομαγμένος.

Τότε ο δεσμοφύλακας που είχε μιλήσει έσκυψε και μου τις έσφιξε περισσότερο καρφώνοντας το ατσάλι στους καρπούς μου.

-Τώρα είσαι καλύτερα, πιο άνετα, έτσι δεν είναι; χλεύασε.

Περάσαμε την υπόλοιπη νύχτα όπως μπορούσαμε. Είχαν δέσει τον Χουάν στο κρεβάτι με δερμάτινους ιμάντες στα χέρια και στα πόδια. Το πρωί ο πόνος ήταν αβάσταχτος, δεν μας έβγαλαν όμως τις χειροπέδες ούτε μας έδωσαν πρωινό και μεσημεριανό φαγητό. Το απόγευμα με έλυσαν, ενώ τον Χουάν τον έδεσαν με χειροπέδες στην καγκελόπορτα, όπως και τον Πέδρο. Αφού χτύπησα πολλές φορές την πόρτα ήρθε ο υπαρχιφύλακας. Του ζήτη-

σα να δέσουν τουλάχιστον με τα χέρια μπροστά τους συντρόφους. Για να το πετύχω, απείλπωσα να σπάσω ξανά το κελί. Δέχτηκε. Έδεσαν τον Χουάν και τον Πέδρο με τα χέρια μπροστά, απέφυγαν έτσι τουλάχιστον το βασανιστήριο της άβολης στάσης. Τους έδωσαν επίσης μερικά σάντουιτς να φάνε. Δύο μέρες αργότερα τους έλυσαν και ανέβασαν ξανά στην πτέρυγα τον Χουάνχο και τον Μπαρότ.

Ξαναπιάσαμε την καθημερινότητα. Μας επέτρεψαν να διαβάζουμε εφημερίδες μέσω ενός δασκάλου που μας έφερνε βιβλία. Έκανα εγγραφή για να τελειώσω τη Βασική Εκπαίδευση που είχα αφήσει στο έβδομο έτος. Μου έδωσαν σχολικά βιβλία χωρίς να μου δημιουργήσουν προβλήματα. Ο πόνος είχε περάσει, όμως στο νου μου τριγύριζε η συμπεριφορά των κρατούμενων του Ελ Δουέσο μπροστά στις φωνές του Χουάν. Γρήγορα έμαθα τους λόγους εκείνης της παθητικότητας. Οι εξήντα κρατούμενοι στους εκατό εκείνης της φυλακής ήταν βιαστές και έμποροι ναρκωτικών, σκέτα κατακάθια. Κανείς δεν ήθελε να ξέρει τίποτε από όσα συνέβαιναν σε εμάς παρότι όλοι τα ήξεραν. Η κατάστασή μας ήταν γνωστή σε όλες τις φυλακές του Ισπανικού Κράτους, παραπάνω από γνωστή, κανείς όμως δεν έκανε τίποτε. Όλοι εκείνοι που μας είχαν μιλήσει για φιλία, συντροφικότητα και αγώνα εξαφανίστηκαν και κρύφτηκαν ανάμεσα στους υπόλοιπους για να περνούν απαρατήρητοι, την ώρα που η κατάσταση απαιτούσε ένα γενικευμένο ξεσπκωμό στις φυλακές για να πετύχουμε τις βελτιώσεις που είχαμε ζητήσει. Κανείς δεν ήθελε να ξέρει τίποτε πλέον για τον ARPE (R) ούτε για αλληλεγγύη ούτε για αγώνα. Η Διεύθυνση είχε πετύχει το στόχο της: Να μας διαχωρίσει από τους υπόλοιπους κρατούμενους και χρησιμοποιώντας εμάς σαν παράδειγμα να ενσταλάξει το φόβο μέσα τους. Και η αλήθεια είναι ότι είχαν λόγους να το φοβούνται αυτό. Ποιος δεν θα φοβόταν τον ξυλοδαρμό και το δέσιμο επί μέρες στην καγκελόπορτα, τον πόνο και το κρύο; Και εμείς ήμασταν φοβισμένοι, πιο φοβισμένοι από ποτέ.

Στις 30 Νοεμβρίου ήρθε μια είδηση να μας δώσει κουράγιο, γιατί κατά κάποιον τρόπο νιώσαμε ότι εκδικούμαστε. Το διαβάσαμε στην εφημερίδα. Είχε συμβεί στην φυλακή της Ουέσκα: Ο Μανουέλ Χεσούς Καστίγιο Χουράδο και ο Κάρλος Μανουέλ Εστέβε Γαρσία είχαν πιάσει ομήρους πέντε φύλακες, έναν εκπαιδευτικό και έναν υπαρχιφύλακα. Έγιναν διαπραγματεύσεις, κατά τις οποίες ζητούσαν ένα αυτοκίνητο στην πόρτα της φυλακής και να τους αφήσουν να φύγουν. Όταν τους το αρνήθηκαν, ο Κάρλος Μ. Εστέβε κατάφερε τριάντα μαχαιριές στο σώμα του υπαρχιφύλακα. Για να μην τον σκοτώσουν, η Διεύθυνση υποσχέθηκε ότι θα τους δώσει το αυτοκίνητο στην έξοδο της φυλακής. Τότε οι δύο κρατούμενοι άφησαν τον υπαρχιφύλακα να πάει στο νοσοκομείο και ξανάρχισαν τις διαπραγματεύσεις.

Ο διευθυντής της φυλακής, ο Οτάλ Τολοσάμα τούς έδωσε το δικό του αυτοκίνητο με το ντεπόζιτο γεμάτο βενζίνη και τους άνοιξε όλες τις πόρτες μέχρι το δρόμο διευκολύνοντας τη φυγή τους. Με δύο ομήρους, και βγαίνοντας ένας ένας, άφησαν τη φυλακή, μπήκαν στο αυτοκίνητο και έφυγαν. Όταν απαλλάχθηκαν από αυτούς που τους κυνηγούσαν άφησαν τους δύο ομήρους χωρίς να τους κάνουν τίποτε. Τα είχαν καταφέρει! Είχαν ξεγελάσει τη Διεύθυνση κάτω από την ίδια της τη μύτη. Χαιρετήσαμε την απόφαση αυτών των δύο γενναίων, την γιορτάσαμε και κουβεντιάσαμε από τα παράθυρα την απόδρασή τους. Ο Χουάν και εγώ γνωρίζαμε τον Κάρλος Εστέβε από άλλα περιστατικά, όταν είχαμε βρεθεί στην ίδια φυλακή. Όταν πέθανε μέσα στη φυλακή από απεργία πείνας ο Μανουέλ Σεβιγιάνο, κρατούμενος των GRAPO, ο Εστέβε και ο Χουάν ήταν οι μόνοι που στασίασαν, ανέβηκαν σε μια σκέπη και με ένα πλακάτ κατήγγειλαν τα βασανιστήρια που έκαναν τότε σε αυτούς τους πολιτικούς κρατούμενους.

Τα ΜΜΕ κατέκριναν την ενέργεια της Ουέσκα ως χαρακτηριστική πράξη δυο άκαρδων ψυχοπαθών, η πραγματικότητα όμως εκείνης της σκληρής και επιθετικής ενέργειας, ωμής σαν το σύστημα που την είχε γεννήσει, ήταν κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή ψυχοπαθητική εκδήλωση. Και οι δύο κρατούμενοι που δραπέτευσαν ήταν ασθενείς με AIDS και δραπέτευσαν από ένα σίγουρο θάνατο στη φυλακή. Ήθελαν να πεθάνουν ελεύθεροι και αυτό ήταν κάτι που η Διεύθυνση δεν θα τους επέτρεπε ποτέ.

Στις φυλακές υπάρχουν περίπου 35.000 άνθρωποι φορείς του ιού του AIDS, από τους οποίους ένας σημαντικός αριθμός θα πεθάνει στη φυλακή, πολύ περισσότεροι από όσους παραδέχεται η Διεύθυνση. Αυτή παραποιεί τις στατιστικές, είτε αποφυλακίζοντας τους αρρώστους δύο μέρες πριν πεθάνουν, είτε -έχουν γίνει γνωστές τέτοιες περιπτώσεις- αποφυλακίζοντάς τους μετά θάνατον, με τη μεθόδευση να παίρνουν δακτυλικά αποτυπώματα του νεκρού ώστε να μην καταχωριστεί ως φυλακισμένος τη στιγμή του θανάτου. Τα νοσηλευτήρια και τα νοσοκομεία των φυλακών είναι υπερπλήρη από πτώματα που βαδίζουν, από σακιά με δέρμα ανθρώπου που περιφέρονται με τα μάτια βουλιαγμένα και τη ματιά χαμένη στους διαδρόμους των φυλακών, καταδικασμένοι ανέκκλητα να πεθάνουν μακριά από την αγάπη των δικών τους. Τα προαύλια των φυλακών είναι πλημμυρισμένα από την πρέζα και οι οροθετικοί ασθενείς μέρα με τη μέρα λιώνουν μέχρι που μια νύχτα φεύγουν για το νοσοκομείο και δεν ξαναγυρίζουν. Ή τους βρίσκουν στην πρωινή καταμέτρηση νεκρούς στο κελί ή καθισμένους σε μια καρέκλα στην αίθουσα της πτέρυγας. Είναι τρομακτικό. Αυτό που συμβαίνει στη φυλακή με τους ασθενείς του AIDS είναι εμετικό.

Τον Δεκέμβριο έκαναν μεταγωγή στον Πέδρο για τη φυλακή του Λογρόνιο, στο Ελ Δουέσο όμως όλα συνέχιζαν ίδια. Ο διευθυντής Μορέτα, που του είχαμε βγάλει το παρατσούκλι «Μοφέτα»⁴, συνέχιζε μαζί με τον κολλητό του, τον υποδιευθυντή γιατρό Ενρίκε Ασίν, να διατάζει ακτινογραφίες με τη χρήση βίας. Οι μέρες περνούσαν μονότονα. Εγκατέστησαν το σύστημα με τις κάμερες κλειστού κυκλώματος και πάνω από κάθε παράθυρο έγραψαν τον αριθμό του κελιού για να το ταυτοποιούν καλύτερα. Από τότε ένα μηχανικό μάτι, ο «Ιεροεξεταστής», έστελνε συνεχώς εικόνες όποιου πλησίαζε στο παράθυρο. Έβαλαν επίσης μεταλλικές πλάκες ανάμεσα στα παράθυρα, κάθετα στον τοίχο, για να μην μπορούμε να περνάμε πράγματα ο ένας στον άλλον με σκοινιά από σεντόνια. Εγκατέστησαν ακόμη ένα διπλό κιγκλίδωμα με χοντρά σταυρωτά κάγκελα στο εξωτερικό μέρος των παραθύρων. Ήταν αδύνατο να το κόψεις αυτό, μόλις που χωρούσε το χέρι να περάσει ανάμεσα σε εκείνο το σύμπλεγμα από κάγκελα. Οι έρευνες συνεχίζονταν καθημερινά και μας έβγαζαν τα ρούχα δύο φορές την ημέρα. Όταν βγαίναμε στο προαύλιο μάς έβγαζαν εκείνη την κίτρινη φόρμα και μας κατέβαζαν με τα χέρια δεμένα στην πλάτη και με τσόκαρα (γιατί απαγορεύονταν όλα τα παπούτσια που σου επέτρεπαν να κινηθείς γρήγορα). Όταν φτάναμε στο προαύλιο μάς έβγαζαν τις χειροπέδες μέσα από τα κάγκελα της πόρτας και μας έδιναν κάτι αθλητικά παπούτσια για να τρέχουμε, τα οποία έπρεπε να επιστρέφουμε πριν γυρίσουμε στα κελιά. Μας επέτρεψαν επίσης ένα ραδιόφωνο στα μεσαία (ΑΜ) μεγέθους όσο ένα πακέτο τσιγάρων στον καθένα. Αφοσιώθηκα στην επανάληψη της Βασικής Εκπαίδευσης και στο διάβασμα του Σταντάλ, του Δουμά, του Ομήρου και άλλων συγγραφέων που με γοήτευαν με το σαγηνευτικό τρόπο της γραφής τους. Είναι απίστευτο τι μπορεί ένας άνθρωπος να βρει και να ανακαλύψει στα βιβλία όταν είναι σε απόλυτη απομόνωση. Ανακαλύπτει καινούργιους κόσμους μέσα στους οποίους χάνεται, ανάλογα με τη μαγεία του συγγραφέα. Ήταν αναμφίβολα μια θαυμάσια μέθοδος απόδρασης.

Έκανα κάποιες αναλύσεις αίματος που με έδωσαν ξανά θετικό σε HIV. Οι άμυνές μου κυμαίνονταν γύρω στα 500 T4, επομένως, σύμφωνα με τους κομπογιαννίτες μπορούσα να είμαι ήσυχος: δεν θα πέθαινα ακόμη, τουλάχιστον από AIDS. Οι γιατροί έρχονταν και μας επισκέπτονταν τακτικά, όμως η σχέση μαζί τους ήταν ψυχρή και γεμάτη εμφανέστατο μίσος, πράγμα που εμπόδιζε οποιονδήποτε διάλογο ή ανθρώπινη προσέγγιση. Πώς μπορούσαμε να εμπιστευτούμε εκείνους που σώπαιναν μπροστά στα βασανιστήρια, και μας υπέβαλλαν παρά τη θέλησή μας στην έκθεση στις ακτίνες Χ; Αρνούνταν όλα όσα ζητούσαμε και μας κλείαζαν ωμά κάνοντάς

4 Σαρκοφάγο θηλαστικό της Αμερικής που μοιάζει με νυφίτσα.

μας να καταλάβουμε ότι στέκονταν ανοικτά στο πλευρό της Διεύθυνσης και ότι καταλάβαιναν και ενέκριναν την υπαγωγή μας σε εκείνο το καθεστώς κράτησης. Απλώς εκτελούσαν διαταγές, και με τη σκέψη αυτή καθάριζαν τις διεφθαρμένες συνειδήσεις τους από κάθε αμφιβολία και εξασφάλιζαν επίσης τη δυνατότητα μιας γοργής επαγγελματικής ανέλιξης.

Συνηθίσαμε να συμβιώνουμε με τα γλαρόνια. Υπήρχαν δυο που τα είχαμε βαφτίσει «μαυροπόδης» και «κουκουλοφόρος». Ο Χουάν περνούσε θαυμάσια μαζί τους.

-Χουάνχο! Κοίτα τον κουκουλοφόρο! Ξαν να γυρνάει από ληστεία.

Όσο ο χειρότερος απ' όλους ήταν ο μαυροπόδης, ο αγαπημένος του Χουάνχο. Όλη τη μέρα ορμούσε πάνω στους άλλους και τους τσιμπολογούσε για να τους κλέψει το φαγητό. Κάποιους άλλους, μεγαλύτερους, τους κοροϊδεύαμε ρίχνοντάς τους μεγάλα κομμάτια κρέας που δεν μπορούσαν να καταπιούν και τους εμπόδιζαν να πετάξουν, πέφτοντας άτσαλα στο τσιμεντένιο έδαφος. Ύστερα ξερνούσαν το κρέας και πετούσαν ζαλισμένοι και εξοργισμένοι επειδή δεν μπορούσαν να πάρουν το λάφυρο. Αυτοί αντιπροσώπευαν για μας μια σημαντική διασκέδαση.

Έλαβα ένα ασυνήθιστο γράμμα. Ήταν από την Άνα, μια κοινωνική λειτουργό που είχαμε κρατήσει όμηρο στην Τενερίφε 2. Στο γράμμα με ευχαριστούσε για την ανθρωπιά μου στη διάρκεια της ομηρίας, καθώς και για το ότι δεν είχαμε κάνει κακό σε κανέναν παρά τα όσα είχαν κάνει σε μένα. Μου ζητούσε συγγνώμη για όσα είχα υποφέρει στη φυλακή και με αποχαιρετούσε λέγοντας πως σίγουρα θα εγκατέλειπε τη δουλειά της εκεί. Μου άρεσε το γράμμα γιατί εκεί υπήρχε μια ξεκάθαρη κριτική του σωφρονιστικού συστήματος και μια αναγνώριση του αγώνα μας, παρότι δεν συμφωνούσε με τις μεθόδους μας. Της έγραψα μια απάντηση, τελικά όμως την έσκισα. Για ποιο λόγο; Τους είχαμε φερθεί ανθρώπινα, δεν πειράξαμε κανέναν, δεν δείξαμε εκδικητικότητα. Και τι πήραμε για αντάλλαγμα;

Στα τέλη του μήνα οι Ειδικές Δυνάμεις εισέβαλαν σε ένα διαμέρισμα σε μια γειτονιά της Βαρκελώνης και συνέλαβαν τον Κάρλος Εστέβε και τον σύντροφό του στην απόδραση Μανουέλ Καστίγιο. Τον Κάρλος τον μετέφεραν στο Ελ Δουέσο, μαζί μας, και τον σύντροφό του στη Μπαδαχός. Πέρασαμε μαζί τον επιθανάτιο ρόγχο του 1991.

Ο Ιανουάριος άρχισε με καταστολή. Κατέβασαν τον Κάρλος στο προαύλιο με τις χειροπέδες στα χέρια, γι' αυτό κάναμε κάποιες διαμαρτυρίες και εγώ αρνήθηκα να βγαίνω στο προαύλιο. Το ίδιο έκανε και ο Κάρλος. Ένα απόγευμα, κάμποσοι δεσμοφύλακες τον πίεσαν να κάνει επικύψεις γυμνός, αυτός αρνήθηκε και τότε όρμησαν στο κελί και τον χτύπησαν. Νιώσαμε μια τεράστια ανημποριά, όλοι. Τους έβρισα:

-Καργιόληδες! Βασανιστές, δειλοί...

Μερικοί πλησίασαν στην πόρτα του κελιού.

-Τι τρέχει, αδερφάρα; μου φώναξε ένας τους.

-Δεν τρέχει τίποτα.

-Καλύτερα.

Σώπασα για να μην χτυπήσουν και εμένα. Ο Χουάν με φώναξε:

-Τι έγινε, Χοσέ;

-Χτύπησαν τον Κάρλος.

-Πώς είσαι Κάρλος; τον ρωτήσαμε.

-Καλά. Ησυχάστε, λίγα χτυπήματα με τα ρόπαλα, δεν τρέχει τίποτα, μας είπε προσπαθώντας να μας καθησυχάσει.

Ήμασταν τρομαγμένοι, δεν μπορούσαμε να το αρνηθούμε. Αν χτυπούσες την πόρτα ήξερες ότι θα χιμούσαν και θα σε έδερναν ατιμώρητα. Στη συνέχεια, σχεδόν με απόλυτη σιγουριά, θα περνούσες τουλάχιστον μία νύχτα δεμένος στην καγκελόπορτα πράγμα που ήταν ακόμη χειρότερο. Οι μέθοδοί τους ήταν μελετημένες για να μας διαιρέσουν, να μας κάνουν -μέσα από το φόβο- ατομιστές και τρομαγμένους για τα αντίποινα. Έρχονταν καιροί σκληροί, στιγμές πολύ δύσκολες, και έπρεπε να ενωθούμε για να μην πετύχουν το σκοπό τους να μας διαλύσουν.

Πήρα έγκριση από το Δικαστήριο για ένα επισκεπτήριο με τη φίλη μου Άνα, όμως παρενέβηκε η Διεύθυνση και τηλεφώνησαν από τη φυλακή στο σπίτι της. Μίλησαν με τους γονείς της και τους είπαν ότι ήμουν επικίνδυνος εγκληματίας, ότι ήθελα να χρησιμοποιήσω την κόρη τους για να σχεδιάσω απόδραση και ένα σωρό άλλα ψέματα. Οι γονείς της Άνα της απαγόρευσαν να έρθει να με δει. Μου έγραψε μια κατεπείγουσα επιστολή στην οποία μου τα διηγήθηκε. Δεν θα ερχόταν να με δει ούτε θα μου ξανάγραφε και μου ευχόταν καλή τύχη. Τα είχαν καταφέρει να διαλύσουν εκείνη τη σχέση και να εμποδίσουν το επισκεπτήριο. Αυτό με πόνεσε βαθιά γιατί περίμενα ότι θα είχε δυνατότερη προσωπικότητα εκείνη η κοπέλα. Ο Χουάν το ήξερε, γιατί είχαμε συζητήσει για αυτήν λίγους μήνες πριν, στην Τενερίφε 2. Του τα διηγήθηκα.

-Ησύχασε, Χοσέ. Ξέρω ότι είναι σκληρό γιατί ξέρω ότι την αγαπούσες, όμως μια μέρα θα το πληρώσουν.

-Ναι, μια μέρα θα πληρώσουν για όλα. Όμως πονώ για τη συμπεριφορά της, Χουάν.

-Οι άνθρωποι συχνά δεν είναι αυτό που φαίνονται...

-Ναι, έτσι θα 'ναι.

Ακούσαμε την είδηση στο ραδιόφωνο: ο Αντόνιο Ασουνσιόν ήταν ελεύθερος με εγγύηση για τα βασανιστήρια σε έντεκα κρατούμενους

FIES στη φυλακή Σεβίγια 2. Αρνιόταν ότι υπήρχε κακομεταχείριση στις ισπανικές φυλακές και μας χαρακτήριζε αδιόρθωτους και αδιάφορους για την τιμωρία. Ήμασταν εξαιρετικά επικίνδυνοι κρατούμενοι και αυτό έκανε αναγκαίο το μέτρο της απομόνωσης που υιοθετήθηκε, μέτρο που ήταν σύμφωνο με το δίκαιο. Ήταν περίεργο, όλοι χρησιμοποιούσαν συνεχώς εκείνη τη λέξη: «δίκαιο». Ήμασταν πραγματικά σε ένα Κράτος Δικαίου; Δεν το πίστευα. Μιλούσαν για την ελευθερία έκφρασης των ατόμων και, ωστόσο, εγώ δεν μπορούσα να επικοινωνήσω ούτε με δικηγόρους ούτε με συγγενείς, εκτός από το ότι μου είχε επιβληθεί λογοκρισία και δεν με άφηναν να μιλήσω για το καθεστώς FIES. Αναγνώριζαν επίσης το δικαίωμα της αθωότητας μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο, όμως 13.000 κρατούμενοι και κρατούμενες -το 25% των φυλακισμένων- σάπιζαν σε μπουντρούμια, στοιβαγμένοι, περιμένοντας να γίνει η δίκη τους. Αναγνώριζαν το δικαίωμα έκτισης της ποινής στον τόπο καταγωγής των καταδικασμένων, κοντά στο σπίτι τους για να μην αποκόβονται από το οικογενειακό περιβάλλον. Και όμως αυτές οι οικογένειες έπρεπε να κάνουν δαπάνες εκατομμυριοσίων, να αιμορραγούν οικονομικά και να διακινδυνεύουν τη ζωή τους στις εθνικές οδούς σε μακριές μετακινήσεις για να δουν τους αγαπημένους τους ανθρώπους στη φυλακή. Αναγνώριζαν το δικαίωμα εφαρμογής του άρθρου 60 στους ανίατους ασθενείς στο τελικό στάδιο (όχι νεκρούς!), εκείνοι όμως πέθαιναν σε ένα ψυχρό κελί ή αποφυλακίζονταν μία μέρα πριν πεθάνουν. Διακήρυσσαν ότι οι φυλακές ήταν ιδρύματα τα οποία αποσκοπούσαν στην επανένταξη των καταδικασμένων, όμως στην πραγματικότητα είχαν μετατραπεί στα λεπροκομεία του 20ού αιώνα, σε τρομακτικές αποθήκες ασθενών του AIDS και καταστήματα μίσους όπου τρεφόταν και δυνάμωνε η εγκληματικότητα.

Συνέχισα τις σπουδές μου χωρίς πρόβλημα. Η ιατρική υπηρεσία έδωσε στον Χουάνχο, στον Χουάν και σε μένα γυαλιά έπειτα από επίμονες αιτήσεις πολλών μηνών. Το διάβασμα και ο κλειστός χώρος κατατρώγουν αργά αργά την όραση του κρατούμενου και εμείς δεν αποτελούσαμε εξαίρεση. Με πίεσαν επίσης να πάρω φάρμακα για να ισχυροποιηθούν οι ανοσολογικές άμυνες αλλά αρνήθηκα. Συνεχίζαμε τις παρτίδες σκάκι μέσα από τα παράθυρα -τις χάρτινες σκακιέρες είχαν σταματήσει να μας τις παίρνουν- και τις μακριές συζητήσεις που μερικές φορές κορυφώνονταν σε λογομαχίες λόγω της συσσωρευμένης έντασής μας. Ήταν λογικό, όσοι ήμασταν εκεί σέρναμε χρόνια απομόνωσης και άρχιζαν οι βλάβες. Η νεύρωση και η σχιζοφρένεια (όχι οξείες) είχαν κάνει την εμφάνισή τους και χρειάζονταν εκείνες οι περιστασιακές λογομαχίες ως βαλβίδα διαφυγής για να βγάξουμε την αδρεναλίνη και να μην τρελαθούμε.

Έφεραν ξανά τον Πέδρο από τη φυλακή του Λογρόνιο. Του μιλήσαμε από τα παράθυρα.

-Τι έγινε; τον ρώτησε ο Χουάν.

-Έκανα μερικές καταγγελίες γύρω από την κατάσταση σας και με ξαναέφεραν εδώ, για τιμωρία.

-Καλά πάμε, παρενέβηκα. Πώς ήταν τα πράγματα εκεί;

-Μπορείς να φανταστείς, Χοσέ, όπως παντού. Ο κόσμος περνά τα πάνδεια και δεν σκέφτεται τίποτ' άλλο από την πρέζα και καμιά άδεια. Ποιοι είναι εδώ;

-Οι ίδιοι, έφεραν και τον Κάρλος, αυτόν από την ενέργεια στην Ουέσκα στα τέλη του Δεκέμβρη.

-Και πώς πάνε τα πράγματα εδώ;

-Όπως πάντα, μόνο που δεν μας παίρνουν το στρώμα, μας έδωσαν ράδιο και μερικά ακόμα πράγματα. Συνεχίζουν όμως τις καθημερινές έρευνες με το ξεγύμνωμα, τις ακτίνες Χ και τις άλλες βρωμιές, του εξήγησε ο Χουάνχο.

-Τώρα δουλεύουν οι κάμερες, ε;

-Ναι.

-Σου έκαναν ακτινογραφίες όταν σε έφεραν; ρώτησε ξανά ο Χουάν.

-Ναι, και με χτύπησαν επειδή αρνήθηκα. Τελικά με πήγαν σέρνοντας από την κλούβα στο νοσηλευτήριο, με έδεσαν στους κρίκους του τραπέζιού, με ξεγύμνωσαν και μου τις έκαναν.

-Καθάρματα. Ήταν και οι γιατροί; ενδιαφέρθηκα.

-Ναι, ένας γιατρός και ο υποδιευθυντής γιατρός, αυτός ο Ασίν.

-Θα 'πρεπε να κόψουν το κεφάλι σε όλους, είπε ο Χουάν.

Μετά μιλώντας με τον Κάρλος, τον ρώτησε:

-Κάρλος, νομίζεις ότι θα έτρωγαν τα γλαράκια γουρουνίσιο κουφάρι;

-Αναφέρεσαι στον υποδιευθυντή γιατρό; απάντησε ο Κάρλος.

-Φυσικά...

-Θα δεις, σε πέντε λεπτά θα το είχαν αφήσει με τα κόκαλα.

-Χα, χα, χα..., γελάσαμε όλοι μαζί.

Η καταπίεση ήταν σκληρή και πολλές από τις συζητήσεις μας περιστρέφονταν γύρω από την απδία που νιώθαμε για τους γιατρούς εκείνης της φυλακής και για τους δεσμοφύλακες. Και εκείνοι το ήξεραν γιατί μας άκουγαν, γι' αυτό έκαναν την καταστολή προσωπικό τους ζήτημα. Αυτή η κατάσταση μας αποκτώνωνε όλους μέρα με τη μέρα. Δεν βρισκόμασταν μόνο εμείς κάτω από μεγάλη πίεση. Και οι φύλακες άρχισαν να την αισθάνονται. Στις γεμάτες μίσος και εχθρότητα ματιές μας, στις κουβέντες μας κατά κάποιον τρόπο έβλεπαν, διαισθάνονταν ή γνώριζαν ότι αν κάποια μέρα διέπρατταν κάποιο σφάλμα θα τους αντιγυρίζαμε το κάθε χτύπημα,

και μας είχαν πολύ χτυπήσει. Παρ' όλα τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας, φοβούνταν. Και αν καμιά φορά κάποιος από αυτούς τους τρελούς κατάφερνε να νικήσει τα μέτρα ασφαλείας και τους πάρει όμηρους έπειτα από όλα αυτά που είχαν κάνει; Ο φόβος τούς έφερε σε τόσο ακραία όρια που μας επέτρεπαν να ξυριζόμαστε μόνο με ξυριστικές ηλεκτρικές συσκευές και μας απαγόρευαν ακόμη και τα δοχεία γιαουρτιού, τα ποτήρια ή τους μεταλλικούς δίσκους. Το αποδείκνυε το ότι έκοβαν στη μέση τις οδοντόβουρτσες και μας έδιναν την οδοντόκρεμα όταν έπαιρναν τους δίσκους, μετά το φαγητό. Ακόμη και όταν έρχονταν δικαστές ή δικαστικοί υπάλληλοι να μας φέρουν κάποιο έγγραφο ή να μας πάρουν κατάθεση για κάποια υπόθεση, δεν μας έβγαζαν από το μπουντρούμι. Ανέβαζαν τον δικαστή ή τον υπάλληλο στην πτέρυγα και μας ανέκριναν μέσα από τα παρά πολλά κάγκελα της καγκελόπορτας, φρουρούμενοι από πολλούς φύλακες που μας εμπόδιζαν, από την άλλη μεριά του κιγκλιδώματος, να το πλησιάσουμε. Επωφελούμασταν από τέτοιες περιστάσεις για να καταγγείλουμε την κατάστασή μας, όμως δεν μας έδιναν σημασία:

-Αυτά είναι αρμοδιότητα του δικαστή Επιτήρησης.

Αυτό με έκανε να θυμηθώ το άρθρο 24 του Ισπανικού Συντάγματος που εγγυόταν την αποτελεσματική προστασία των πολιτών εκ μέρους των δικαστηρίων, ενώ κανείς πολίτης και σε καμία περίπτωση δεν μένει χωρίς υπεράσπιση. Φυσικά εμείς ήμασταν εξαίρεση, υπόθεση του Κράτους και επομένως χρειαζόταν να κάνει τα πάντα για να μας πολεμήσει. Όμως, δεν ήταν ο νόμος ίδιος για όλους;

Τελικά αποφάσισαν να κατεβάζουν τον Κάρλος στο προαύλιο χωρίς χειροπέδες οπότε σταματήσαμε και οι δύο τη διαμαρτυρία. Αρχίσαμε να στέλνουμε έξω, στους δικαστικούς θεσμούς, καταγγελίες χωρίς επιτυχία. Όλες αρχειοθετούσαν ή τις έστελναν στον δικαστή Επιτήρησης, πράγμα που ήταν το ίδιο. Όλα τα Δικαστήρια, οι Εισαγγελίες, οι Δικηγορικοί Σύλλογοι, οι Νομικές Σχολές, οι πάντες έσπευδαν να αρχειοθετήσουν τα έγγραφα, με οποιαδήποτε πρόφαση. Κανείς δεν ήθελε να ξέρει τίποτε για το καθεστώς FIES γιατί είχαν εντολές να μην παρέμβουν στο βρώμικο πόλεμο του σωφρονιστικού συστήματος απέναντι σε μια ομάδα βανδάλων που είχαν στραφεί κατά της κρατούσης τάξεως.

Τον Φεβρουάριο μας επέτρεψαν την πρόσβαση στην καντίνα και ξαναβρήκα την κακή συνήθεια του καπνίσματος. Σε κάποιους από εμάς είχαν παρακρατήσει τα προσωπικά μας χρήματα για τα αντικείμενα που είχαμε σπάσει στις εγκαταστάσεις της φυλακής, όσοι όμως είχαν χρήματα στο λογαριασμό τους τα μοίραζαν με τους υπόλοιπους, όλα στη μέση. Μεταξύ μας τα χρήματα, όσα υπήρχαν και όσα βρίσκονταν, μοιράζονταν

σε ίσα μέρη. Χρειαζόταν, και υπήρχε, μεγάλη αλληλεγγύη, όπως και άλλες θεμελιώδεις έννοιες για να επιζήσεις στη φυλακή. Η Διεύθυνση και οι φύλακες δεν ήθελαν να υπάρχει αυτή η αλληλεγγύη που μας έκανε δυνατούς και αποφάσισαν να απαγορέψουν σε όσους μπορούσαν να αγοράζουν να δίνουν χρήματα ή πράγματα από την καντίνα σε εμάς που δεν είχαμε. Η προσπάθειά τους ήταν πολύ χοντροκομμένη. Ο Κάρλος έστειλε μια επιστολή διαμαρτυρίας στον δικαστή Επιτήρησης και κέρδισε. Ο δικαστής εξέδωσε ένα έγγραφο που έλεγε ρητά ότι δεν μπορούσαν να απαγορεύσουν σε έναν φυλακισμένο να αγοράζει από την καντίνα για άλλον συγκρατούμενό του. Ακόμη και έτσι όμως, παρότι ο δικαστής δικαίωσε τον Κάρλος, έπρεπε να περνάμε την καντίνα από παράθυρο σε παράθυρο με τη δική μας μέθοδο. Ακόμη μία φορά, στις χειρότερες συνθήκες, η δύναμη της αλληλεγγύης επικράτησε απέναντι στην ωμή αυθαιρεσία του σωφρονιστικού συστήματος.

Ο Μπαρότ άρχισε να κλείνεται στον εαυτό του και να γίνεται δυσπρόσιτος, έφτασε ακόμη και να αναφέρει σε μία περίπτωση την πρόθεσή του να αυτοκτονήσει, ένα σχόλιο που έκανε και στην ψυχολόγο της φυλακής. Μέρα τη μέρα το καθεστώς κράτησης γινόταν από μόνο του σκληρό, οι σιωπές μεγάλωναν και τα κελιά βάραιναν. Η διαδικασία της αποχαύνωσης ήταν αργή, πραγματοποιούσε όμως το έργο της αδυσώπητα.

Η υγεία μου επιδεινώθηκε ολοφάνερα. Παρ' όλα αυτά προσπαθούσα να τρέχω λίγα λεπτά καθημερινά και να γυμνάζομαι όσο μπορούσα για να μην τρελαθώ. Μου έκαναν κάποιες καινούργιες αναλύσεις και επειδή είχαν πέσει οι άμυνες μου συνέστησαν να πάρω Retzovir αλλά εγώ αρνήθηκα. Τα φάρμακα που υπήρχαν για να επιβραδύνουν τον ιό ήταν μια φάρσα που το μόνο που είχαν καταφέρει ήταν να αυξήσουν τα έσοδα των μεγάλων φαρμακοβιομηχανιών. Πειραματίζονταν με τους κρατούμενους με τρόπο άγριο και κτηνώδη. Σου έδιναν ένα φάρμακο χωρίς να γνωρίζουν με σιγουριά τις επιπτώσεις που έχει στον οργανισμό ενός οροθετικού. Απλώς σου το έδιναν σαν να έδιναν μια ασπιρίνη. Εγώ από καιρό είχα αποφασίσει να μην αντιμετωπίσω το AIDS με φάρμακα. Ήξερα και αποδεχόμουν ότι είναι μια ανίατη ασθένεια και ότι συνεπώς, εφόσον έγινε, ο θάνατος ήταν αναπόφευκτος, πράγμα που δεν ήταν παρά μια φυσική διαδικασία της ζωής, το κόστος που έπρεπε όλοι εμείς να πληρώσουμε κάποια μέρα για να διαιωνίσουμε το είδος μας. Δεν θα προσφερόμουν στους πειραματισμούς αυτών των ιατρικών ομάδων που συνεργάζονταν με τη Διεύθυνση για να μην εφαρμόζεται το άρθρο 60 του Σωφρονιστικού Κανονισμού στους κρατούμενους και τις κρατούμενες που ήταν βαριά άρρωστοι.

Εκείνες τις μέρες έλαβα μια επιστολή με πολύμηνη καθυστέρηση από την συντρόφισσα του φίλου μου του Τσίκο. Μου το έφεραν μαζί με το μεσημεριανό φαγητό.

Γεια σου Χοσέ

Τι κάνεις; Ελπίζω όταν φτάσει αυτό το γράμμα στα χέρια σου να είσαι τέλεια από υγεία, όπως και από κουράγιο. Εγώ εδώ, για να είμαι ειλικρινής με το ηθικό εντελώς πεσμένο, καλά όμως, τα κουτσοβολεύω...

Κοίτα, Τσε, πριν απ' όλα, θέλω να σου πω να με συγχωρέσεις γιατί άργησα να σου γράψω αυτό το γράμμα. Είναι πολύς ο καιρός που έπρεπε να είναι στα χέρια σου όμως... πίστεψέ με δεν το έκανα επειδή δεν το προσπάθησα. Ήμουν στην Καραμπαντσέλ, περνούσα επιστρέφοντας εδώ, και προσπάθησα να σου γράψω για να στο πω, πρώτα πρώτα γιατί ένιωθα πολύ άσχημα και χρειαζόμουν να εξομολογηθώ σε κάποιον και καθώς δεν έβρισκα τον κατάλληλο άνθρωπο πήρα το μολύβι πολλές φορές και σου έγραφα, τελικά όμως δεν τα έστειλα τα γράμματα... δεν μπορούσα όμως να αποδεχτώ, ούτε ήθελα, αυτό που έγινε. Ο δεύτερος λόγος ήταν γιατί πάντα το ήξερα πολύ καλά πόσο σε αγαπούσε και πόσο ήθελε εσύ να το μάθεις από μένα και όχι από άλλους: ο Τσίκο πέθανε...

Βλέπεις, τον Σεπτέμβριο, όταν με έπιασαν, είχε βρεθεί λίγες μέρες στο νοσοκομείο με αρχές πνευμονίας και την ξεπέρασε με τη δυνατή του θέληση. Μετά τον έπιασαν για ληστεία σε ένα θωρακισμένο όχημα και τον έβαλαν φυλακή. Τα πράγματα ήταν στο περίπου καλά, όμως ξανακύλησε στην πνευμονία και ξέρεις πώς λειτουργούν τα πράγματα στη φυλακή, ξέρεις, αντιγριπικά για ό,τι έχεις. Τον είχαν δύο εβδομάδες εξαντλημένο, με σαράντα πυρετό και τίποτα, την παραμικρή φροντίδα, μέχρι που άρχισε η ψωρίασις και αποφάσισαν να τον κατεβάσουν στο νοσοκομείο. Ήταν όμως πολύ αργά, πρώτα πρώτα γιατί ο ίδιος όταν είδε πόσο άσχημα ήταν άφησε τον εαυτό του να «φύγει». Ύστερα επειδή παρουσιάστηκε επιπλοκή, το ένα του νεφρό καταστράφηκε. Ένα μήνα μετά του έδωσαν το άρθρο 60 ήταν όμως ετοιμοθάνατος. Η μάνα του τον πήρε σπίτι και ένα πρωί ξημέρωσε εντελώς ηρωσμένος. Τον πήγαν στο νοσοκομείο με ασθενοφόρο εκεί πέθανε με τα πνευμόνια του πλημμυρισμένα στο αίμα...

Τώρα για το ποιος τον συνόδεψε, είναι λυπητερό όμως κανείς δε βρέθηκε εκεί μόνο οι δικοί του και οι δικοί μου κανένας άλλος και πονάω, πονώ να το σκέφτομαι γιατί δεν το άξιζε αυτό, όχι αυτός. Ούτε καν αξιώθηκαν να 'ρθουν στην ξαγρύπνια του, έτσι, μόνο για να φανούν, ούτε ο Πελιρόχο, ούτε ο Πρις, ούτε ο Μπαρότο, ούτε ο Νάτσο, κανείς, δεν αξιώθηκαν...

Ήθελα κι άλλα να σου πω, όμως δεν τον αντέχω αυτόν τον κόμπο που

μου πνίγει το λαιμό, δεν μπορώ άλλο, ελπίζω να με καταλαβαίνεις και να με συγχωρέσεις.

Με αγάπη η συμπατριώτισσά σου
Σάντρα

Όταν ήμουν ακόμη παιδί σκόνταφα στην πρώτη μου ιδέα για το τι ήταν ένας παράνομος και έμεινα έκθαμβος. Μετά το οικοτροφείο, όπου είχε εμφανιστεί η εξεγερτικότητά μου, για μένα υπήρχε μόνο ένας δρόμος: εκείνος. Με γοήτευε η ιδέα του σκληρού παραβάτη. Τον φανταζόμουν ως κάτι θαυμαστό που όλος ο κόσμος τον σεβόταν. Άρχισα μαζί με άλλους νέους παραβατικούς τη διαδρομή μου στο περιθώριο του νόμου και με περιστοίχιζαν φίλοι και κοπελίτσες. Αυτό μου άρεσε, χωρίς να καταλαβαίνω ότι αυτός ήταν ένας κόσμος της φαντασίας μου, πραγματικός για μία μόνο στιγμή, που γρήγορα θα διαλυόταν για να δώσει τη θέση του στη σκληρή πραγματικότητα: έναν τρόπο ζωής απαγορευμένης και κυνηγημένης. Από όλους εκείνους, ο Εδουάρδο Ζαν-Μπατίστ Άλβαρες⁵ αναμφίβολα μου είχε προσφέρει ό,τι καλύτερο, μαζί με την Ισαβέλ: Τα υπόλοιπα, όλα, ήταν ψέμα και συμφέρον από μέρους όλων των άλλων. Σιγά σιγά η ρομαντική ιδέα που είχα για εκείνο τον κόσμο διαλύθηκε από τον οχετό της πρέζας και γνώρισα την ανθρώπινη εξαθλίωση. Γι' αυτό δεν ήταν έκπληξη για μένα εκείνο το γράμμα, από το οποίο μάθαινα ότι ο φίλος μου ψυχομαχούσε επί μέρες ταπεινωμένος στο κρεβάτι του νοσοκομείου και οι «φίλοι» των παλιών καιρών δεν αξιώθηκαν να πανε να τον δουν, να του κρατήσουν συντροφιά, να τον αποχαιρετίσουν. Κατάλαβα και συμμερίστηκα τον πόνο της συντροφισσάς του, μόνο που μέσα μου αυτός ο πόνος γινόταν μίσος. Πολλά από εκείνα τα σπουδαία πρόσωπα που είχα πιστέψει ότι ήταν άνθρωποι τίμιοι και γενναίοι, κατάντησαν άτομα ξέχειλα από ματαιοδοξίες και ποταπούς εγωισμούς. Η συμπεριφορά τους με αγανακτούσε και αρνιόμουν να δεχτώ ότι όλοι ήταν ή σκέφτονταν έτσι. Για μένα υπήρχε ακόμη, παρ' όλα αυτά, η διαφορά που με έκανε να επιλέξω να ζήσω στο περιθώριο του νόμου και του σάπιου συστήματος: Η ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ. Η αξιοπρέπεια να ζεις με το κεφάλι ψηλά αυτό που επιλέγεις να ζήσεις, με όλες του τις συνέπειες. Η αξιοπρέπεια εκείνου που λαθεύει και παραδέχεται τα λάθη του. Η αξιοπρέπεια να είσαι άνθρωπος ελεύθερος που ακόμα κρατά στην καρδιά του ένα μεγάλο χώρο για την ελπίδα και τη φιλία.

Απάντησα στο γράμμα εκείνο στέλνοντας το κουράγιο μου και, σαν χαιρετισμό σε εκείνον που υπήρξε ο καλύτερός μου φίλος, έστειλα κάποια χρήματα για να ακουμπήσουν λίγα λουλούδια στον τάφο αυτού του ανθρώπου που

5 Ο Τσίκο.

ήξερε να είναι άνθρωπος. Ο θάνατός του, απλά, έπαιρνε ένα κομμάτι από μένα που θα ξαναγέμιζε για πάντα η παρουσία του στην ψυχή μου.

Ο Μάρτιος μπήκε με μια κακή είδηση: ο πατέρας του Χουάν είχε πεθάνει και του αρνούσαν να πάει στη γενέθλια γη να τον αποχαιρετήσει για τελευταία φορά. Εν τω μεταξύ, στη Βαγιαδολίδ προήγαγαν τον δικαστή Επιτήρησης και τον τοποθέτησαν στο Ανώτατο Συμβούλιο Δικαιοσύνης για να τον κάνουν να σταματήσει την κριτική του στο καθεστώς FIES, και τα κατάφεραν. Το ίδιο προσπάθησαν να κάνουν με την Μανουέλα Καρμένα, τη δικαστίνα που ασκούσε τη σκληρότερη κριτική μέσα στο δικαστικό σύστημα κατά της Γενικής Διεύθυνσης, την οποία προήγαγαν σε επικεφαλής των Δικαστηρίων της Μαδρίτης. Οι κρατούμενοι χρωστούσαμε πολλά σε αυτή τη γυναίκα. Είχε φερθεί με πολλή ανθρωπιά σε πολλούς από εμάς, γι' αυτό της έδωσαν πασαπόρτι. Η Διεύθυνση καθάριζε το τοπίο, και άλλοι δικαστές ήρθαν να καταλάβουν τις θέσεις τους. Επίσης επανέφεραν στη θέση του τον διευθυντή της φυλακής Σεβίγια 2, τον Ραφαέλ Φερνάντες Κουβέρο και προήγαγαν τον υποδιευθυντή του, Αντόνιο ντε Δραγό, άμεσα υπεύθυνο για τα βασανιστήρια στη Σεβίγια 2, σε διευθυντή της φυλακής της Μελίγια. Μας έκαναν καινούργιες παρτίδες ακτινογραφιών δένοντάς μας ξανά στους κρίκους που είχαν φτιάξει στο τραπέζι των ακτίνων Χ, γυμνούς. Μας έδωσαν τα δικά μας ρούχα και μας πήραν τις στολές της φυλακής, αν και εξακολουθούσαν να μας ξεγυμνώνουν όταν βγαίναμε από τα κελιά και να μας βάζουν τα πλαστικά πέδιλα. Έμεινε επίσης το δέσιμο με τα χέρια πίσω από την πλάτη, όπως και όλα τα υπόλοιπα μέτρα ασφαλείας για όλους εκτός από τον Χουάνχο που άρχισαν να τον κατεβάζουν στο προαύλιο χωρίς χειροπέδες. Άρχισαν επίσης να μας επιτρέπουν να τηλεφωνούμε μία φορά το μήνα. Για το λόγο αυτόν εγκατέστησαν ένα τηλεφώνο πίσω από μια καγκελόπορτα του διαδρόμου στην οποία μας έδεναν το ένα χέρι με χειροπέδες και άφηναν το άλλο ελεύθερο για να κρατούμε το ακουστικό, που μας το έδιναν αφού είχαν σχηματίσει αυτοί τον αριθμό τηλεφώνου.

Μερικές φορές στη διάρκεια κάποιας εξευτελιστικής έρευνας ξεσπούσαν βίαιες λογομαχίες με τους φύλακες. Συνέχιζαν να μας ξεγυμνώνουν δύο φορές την ημέρα, όταν βγαίναμε στο προαύλιο και όταν έρχονταν τη νύχτα για να ελέγξουν τα κάγκελα υποχρεώνοντάς μας, όπως και στο καθημερινό ντους έπειτα από το ωράριο του προαυλίου, να στεκόμαστε διαρκώς γυμνοί μπροστά τους, στερώντας μας κάθε ίχνος προσωπικής ζωής. Η αλληλογραφία εξακολουθούσε να αργοπορεί μια αιωνιότητα και τα περισσότερα γράμματα κατέληγαν σκισμένα στο καλάθι των ακρήστων αυτών που διπύθουναν τη φυλακή. Είχαν αλλάξει κάποιες απόψεις ανα-

φορικά με την ενδυμασία, τις εξόδους στο προαύλιο και τις επικοινωνίες (αν και τις λογόκριναν), όμως η βάση του καθεστώτος κράτησης συνέχιζε να είναι η ίδια, στα χέρια έμπειρων βασανιστών (γιών βασανιστών, με τη σειρά τους), υπό τη διεύθυνση του Χοσέ Αντόνιο Μορέτα, ενός απεχθή και δειλού ανθρώπου. Ενός κλασικού διευθυντή φυλακών που τον ερέθιζε η εξουσία απέναντι στους κρατούμενους, στους οποίους δεν αναγνώριζε κανένα δικαίωμα να ζουν ή να σκέφτονται έξω από τους κανόνες του. Ο σύνδεσμος στήριξης στους κρατούμενους και τις κρατούμενες SALHAKETA είχε έρθει πολλές φορές στη φυλακή με τους συνηγόρους του, αλλά δεν τους είχε αφήσει να μας συναντήσουν. Όλη αυτή η κατάσταση, μέρα τη μέρα, βδομάδα τη βδομάδα, μήνα το μήνα, σιγά σιγά έκανε τη «δουλειά» της ανάμεσά μας.

Ο Μπαρότ άρχισε να αντιμετωπίζει σοβαρά ψυχολογικά και σωματικά προβλήματα. Πλήρωνε τις συνέπειες μιας ολόκληρης ζωής βυθισμένης στη ναρκομανία, και το συκώτι του καθημερινά έπαιζε άσχημα παιχνίδια, πράγμα που είχε σχέση με τον ιό του AIDS, μια που ήταν φορέας. Αυτή η κατάσταση τον υποχρέωνε να το σκέφτεται διαρκώς, οδηγώντας τον στην άβυσσο της απόγνωσης. Κλεισμένος στον εαυτό του, έθρεφε τον εγκέφαλο και τον οργανισμό του με ένα σωρό ηρεμιστικά που του προμήθευαν οι γιατροί τρεις φορές την ημέρα, με το φαγητό. Έπρεπε να ξεφύγει από εκείνη την πραγματικότητα που τον κατάτρωγε: την πλήρη απομόνωση και την ιδέα του AIDS. Εγώ ήξερα από την εμπειρία μου τι ένοιωθε. Κάποιες χρονικές περιόδους κατέφευγα και εγώ στα υπνωτικά για να μπορέσω να κοιμηθώ επειδή υπέφερα από ταχυκαρδίες ή εξαιρετικές καταστάσεις υπερέντασης που με έκαναν να νιώθω πραγματική κλειστοφοβία, όμως μόνο προσωρινά. Η παρατεταμένη λήψη αυτών των φαρμάκων ήταν λάθος, γιατί με τα χρόνια σε κυριεύαν. Ένα λάθος που στον Μπαρότ θα του κόστιζε τη ζωή. Δεν του έδιναν συμπληρωματική διατροφή ούτε βιταμίνες ούτε σταματούσαν τις δολοφονικές ακτίνες Χ, όμως ναρκωτικά, ναι, ναρκωτικά του έδιναν όσα ήθελε για να τον καταπραΰνουν και να τον ηρεμούν. Με τον ίδιο τρόπο λειτουργούσαν και τα προαύλια των φυλακών: Άφηναν να μπαίνει και να κυκλοφορεί ελεύθερα και η ηρώνη και κάθε είδους ναρκωτικό, για να μένουν οι φυλακισμένοι ήρεμοι και να μην δημιουργούνται συγκρούσεις, για να ξεφεύγουν από την πραγματικότητα μέσα στην οποία ζούσαν. Όταν δεν υπήρχε πρέζα η ατμόσφαιρα ήταν βαριά και οι κρατούμενοι ευέξαπτοι, γι' αυτό υπήρχε και θα υπάρχει πάντοτε η πρέζα μέσα στη φυλακή. Και βέβαια δεν εφαρμοζόταν το καθεστώς FIES σε αυτούς που κυκλοφορούσαν τα ναρκωτικά μέσα στη φυλακή. Αυτό το φύλαγαν για όσους αντιδρούσαν.

Με τον ερχομό του Απρίλη έφυγε το κρύο του χειμώνα και ήρθαν τα εστορνίνος.⁶ Ένα απόγευμα ο Χουάνχο διάβασε σε μια εφημερίδα ένα άρθρο στο οποίο πρόσφεραν ένα βραβείο αφηγήματος για το καλύτερο σύγγραμμο έργο. Το συζητήσαμε από τα παράθυρα και σκεφθήκαμε να στείλουμε μερικά διηγήματα στο διαγωνισμό. Δεν το αποφασίσαμε όμως. Ωστόσο, μας ήρθε η ιδέα να γράψουμε ένα μικρό βιβλίο γύρω από δραπετεύσεις, μετά την επιμονή του Χουάνχο που ήθελε να γράψει κάτι. Μας φώναξε:

-Πώς σας φαίνεται η ιδέα να γράψουμε ένα βιβλίο αποδράσεων για να περάσουμε τον καιρό μας; μας είπε από το παράθυρο.

-Εγώ συμφωνώ, απάντησε ο Κάρλος.

Μίλησα για αυτό με τον Χουάν.

-Τι λες εσύ, Χουάν; τον ρώτησα.

-Το ίδιο μου κάνει. Αν θέλεις γράψε για τη δική μας απόδραση, αλλά να κάνεις αναφορά στο κάρφωμα από τους κρατούμενους, για να προφυλαχτούν αυτοί που θα το διαβάσουν.

Γνωστοποιήσαμε στον Χουάνχο ότι και εμείς συμφωνούσαμε και ανέλαβε να γράψει για την τελευταία απόδραση του Μπαρότ, ενώ ο Πέδρο θα έγραφε για τη δική του. Το κάναμε λοιπόν σαν διασκέδαση, αν και σκεφτόμασταν ότι μπορεί να δημοσιευόταν μελλοντικά και να μας έφερνε λίγα χρήματα. Ο Κάρλος πρότεινε την ιδέα να είναι αφηγητής των ιστοριών ένα από τα εστορνίνος που είχαν φτιάξει τη φωλιά τους σε μια κοιλότητα στον τοίχο του προαυλίου, απέναντι από τα παράθυρα. Αφιερώσαμε εκείνες τις μέρες στην προετοιμασία του προσχέδιου που θα είχε τίτλο Αντίο Φυλακή και που πράγματι κυκλοφόρησε⁷. Μας άρεσε η ιδέα, τουλάχιστον σε εμένα, να το κάνουμε πιο εκτεταμένο για να περιλάβει όλα εκείνα που μας έκαναν, όλα όσα συνέβαιναν στις φυλακές, δεν ήταν όμως εφικτό, επειδή ποτέ δεν θα σταματούσαν τις καθημερινές έρευνες στα κελιά και στα πράγματά μας. Μια μέρα κάποιος από εμάς θα έπρεπε να γράψει κάτι πιο πλήρες, στο οποίο θα εξηγούσε την αιτία των αποδράσεών μας, καθώς και καταστάσεις σαν κι αυτές.

Στο περιθώριο όλων αυτών ο Κάρλος έγραφε ποιήματα που μου τα διάβαζε μερικές φορές. Ένας άνθρωπος που τόσο είχε επικριθεί από τη Γενική Διεύθυνση ως άκαρδος, φιλοξενούσε μέσα του τόσο όμορφα συναισθήματα. Ήταν ωραία ποιήματα αγάπης ή άλλα στα οποία κατάγγελλε την αδικία των ισχυρών που καταπίεζαν άλλους ανθρώπους. Εγώ συνέχιζα τις σπουδές μου και τη συνεχή επεξεργασία των σκέψεών μου ενώ διάβαζα βιβλία διάφορων

6 Μικρά αποδημητικά πουλιά, συνηθισμένα στην Ισπανία.

7 Juan José Garfía, *Adiós Prisión. El relato de las fugas más espectaculares*, Txalaparta, Tafalla 1995.

συγγραφέων. Ο Χουάνχο μελετούσε ιστορία, η οποία τον συνάρπαζε. Μιλούσαμε ώρες για ιστορία, ιδιαίτερα για τον Εμφύλιο, τους αρχαίους Έλληνες ή το αγαπημένο μου θέμα: τους Κέλτες και τους *Irmandinhos*⁸. Τότε ο Χουάνχο με πείραζε, θυμίζοντάς μου τις ιδέες μου για την Γαλικία, όταν γνωριστήκαμε στη Δαρόκα και ονειρευόμουν να ελευθερώσω την πατρίδα μου.

-Εσύ πραγματικά είσαι *Irmandinho*, με αυτή τη χωριάτικη φάτσα, μου έλεγε.

-Και εσύ είσαι ένας Καστεγιάνος ιμπεριαλιστής της Βαγιαδολίδ, της φασιστικής.

Ύστερα βάζαμε τα γέλια. Ο Χουάν ήταν βυθισμένος στη πολιτική, και άκουγε όσα ξερνούσε το ραδιόφωνο, περνούσε το μισό του χρόνο ακούγοντας το ραδιοφωνικό δέκτη. Μετά πλησίαζε στο παράθυρο να μας ενημερώσει για μια ενθαρρυντική είδηση, να σχολιάσει κάποια άλλη, ή φώναζε κάποιον να παρακολουθήσει τον έναν ή τον άλλο σταθμό. Ο Πέδρο ήταν απορροφημένος να γράφει στους δικαστές, συμμετείχε όμως σε όλες τις συζητήσεις. Ήταν καλός συζητητής και διέθετε ανεπτυγμένη αίσθηση χιούμορ. Δεν διάβαζε πολύ, μελετούσε κάποια βιβλία ιστορίας. Μερικές φορές, φωνάζοντας από το παράθυρο, μου μάθαινε να λύνω εξισώσεις ή με βοηθούσε σε κάποια μαθηματικά προβλήματα στις σπουδές μου. Όσο για τον Μπαρότ παρέμενε βυθισμένος στην εσωτερική εξορία του, την γεμάτη παράνοιας, μαστουρωμένος νύχτα και μέρα. Δεν γυμναζόταν καν. Ο Κάρλος που αντιλαμβανόταν καθαρά τα προβλήματα που αντιμετώπιζε, προσπαθούσε να του δώσει να καταλάβει την κατάστασή του με συζητήσεις που δεν έβγαζαν πουθενά. Ήταν εντελώς βουλιαγμένος στην παραφροσύνη. Αυτή η στάση του Κάρλος, να νοιάζεται για τους άλλους και να αντιλαμβάνεται τότε κάποιος χρειάζεται βοήθεια, με εξέπληττε.

Η πίεση από το καθεστώς απομόνωσης μάς έκανε μερικές φορές να λογομαχούμε, ακόμη και έντονα, όμως πάνω απ' όλα βάζαμε κάποιες ακέριες ανθρώπινες αξίες, κάποιες βασικές αρχές και μια ηθική που δεν θα έκανε όλα αυτά να καθούν. Ο APRE(R) είχε καταρρεύσει, οι ιδέες που παλιότερα είχαν ενώσει πολλούς κρατούμενους είχαν εξαφανιστεί και οι περισσότεροι δεν ήθελαν να ξέρουν τίποτε για όλα αυτά και το μόνο που έκαναν ήταν να ψάχνουν να βρουν πώς θα βγουν από αυτή την κατάσταση το ταχύτερο δυνατόν. Ανάμεσα σε εμάς υπήρχαν διαφορετικές απόψεις γύρω από αυτά, συνεχίζαμε όμως να είμαστε αλληλέγγυοι και να βοηθούμε ο ένας

8 *Irmandinhos*: Μικροί Αδελφοί. Μέλη αγροτικών επαναστατικών αδελφοτήτων στη Γαλικία κατά τον 15ο αιώνα. Οργάνωσαν λαϊκή εξέγερση (*Irmandinha*) το 1467 κατέλαβαν τα κάστρα των ευγενών και εκδίωξαν βασιλιά, αριστοκρατία και ανώτερο κλήρο. Δύο χρόνια αργότερα (1469) ακολούθησε εισβολή της Καστίλλης και της Πορτογαλίας που παλινόρθωσαν το παλιό καθεστώς.

τον άλλον. Όσοι βρισκόμασταν εκεί είχαμε κάτι κοινό που μας ταυτοποιούσε αδιάσπαστα: πραγματική εξεγερτικότητα. Και οι έξι ήμασταν δραπέτες, και οι έξι, είτε συμφωνούσαμε στις μορφές είτε όχι, περιφρονούσαμε από τη φύση μας το σωφρονιστικό σύστημα. Αυτό ήταν αναμφισβήτητο και ήταν αυτό που μας κρατούσε ενωμένους.

Η Διεύθυνση τοποθέτησε ανάμεσα στα παράθυρα των κελιών τεράστιες μεταλλικές πλάκες, έτσι που να μπορούμε να δούμε μόνο ακριβώς απέναντί μας, χωρίς αυτό όμως να παρεμποδίζει την ορατότητα της κάμερας κλειστού κυκλώματος, του «Ιεροξεταστή». Είχαν καταργήσει την τουαλέτα στο προαύλιο, γι' αυτό ήμασταν υποχρεωμένοι να κατουράμε σε έναν αποχετευτικό αγωγό που βρισκόταν στη μέση της αυλής. Κάποιες φορές ο Χουάν έβγαζε κάτω από μια πόρτα του προαυλίου που φαινόταν απ' το παράθυρο όπου στεκόμουν τα δάχτυλα του χεριού του. Το έκανε για να με χαιρετήσει. Δεν ήταν πολύ, τουλάχιστον όμως ένιωθα την οπτική επαφή με το κομμάτι ενός ανθρώπου που δεν ήταν δεσμοφύλακας. Τέτοιες κινήσεις, ή τα πρόσωπα των συντρόφων μου όταν περνούσαν φευγαλέα μπροστά από το κρύσταλλο στο παραθυράκι επιτήρησης της πόρτας μαζί με τέσσερις πάντα θρασύδειλους να τους φρουρούν, ήταν η μόνη ανθρώπινη επαφή που μπορούσαμε να νιώσουμε εκεί. Αυτό, και η κουβέντα με τις φωνές. Και αν κάποια στιγμή ξεχνούσαμε πού βρισκόμασταν μας έκαναν καινούργιες παρτίδες ακτίνων Χ. Αρνιόμασταν, αλλά μας πήγαιναν με τα χέρια δεμένα πίσω από την πλάτη καμιά ντουζίνα δεσμοφύλακες στο νοσηλευτήριο και για άλλη μια φορά, δεμένους στους κρίκους στο τραπέζι των ακτινογραφιών, μας κατέβάζαν παντελόνι και εσώρουχο, μας σήκωναν πουκάμισο και σακάκι για να μας βγάλουν τις φονικές φωτογραφίες από το εσωτερικό των στομαχιών μας. Αυτή ήταν η δημοκρατία.

Τον Μάιο με πήγαν μεταγωγή, για ένα δικαστήριο, στη φυλακή Μπόνχε. Βγήκα από το Ελ Δουέσο γύρω στις 6 το απόγευμα και φτάσαμε στο Λούγο τα μεσάνυχτα σε μια ειδική μεταγωγή, χωρίς να μου δώσουν φαγητό και νερό. Μόλις φτάσαμε στη φυλακή Μπόνχε μου έκαναν πλήρη έρευνα και με κλείδωσαν σε ένα κελί των Εισαγωγών με τα χέρια δεμένα μπροστά με χειροπέδες. Στο κελί υπήρχαν δύο κουβέρτες.

-Δε μου λες, σεντόνια δεν έχει; ρώτησα τον υπαρχιφύλακα.

-Όχι για σας, σας φτάνει αυτό.

-Και οι χειροπέδες; Ξαναρώτησα.

-Θα τις φοράτε, γιατί στις 6 το πρωί θα έρθουν να σας πάρουν για το δικαστήριο στη Ποντεβέδρα.

Όταν έκλεισαν την πόρτα και έφυγαν έβγαλα το κλειδί από την κρυψώνα του και ελευθερώθηκα από τις χειροπέδες. Ξάπλωσα ντυμένος πάνω

στο στρώμα και σκεπάστηκα με την κουβέρτα περιμένοντας τη μεταγωγή. Παρ' όλη την κούραση δεν μπόρεσα να κοιμηθώ. Κάθε μία ώρα ένας φύλακας άναβε το φως για να επαληθεύσει ότι βρισκόμουν μέσα. Σκεφτόμουν ότι τελικά αυτοί οι τύποι ήταν ηλίθιοι, αληθινά ανεγκέφαλοι, βλέποντάς τους να κάνουν τέτοια πράγματα, να διασκεδάζουν τόσο χαμερπώς κάνοντας χωρίς λόγο κακό στους ανθρώπους που είχαν κάτω από την εξουσία τους. Ήταν δυνατόν να πιστεύουν ότι δύο ώρες μετά τον ερχομό του σε μια φυλακή θα μπορούσε κάποιος να δραπετεύσει χωρίς να την γνωρίζει καθόλου; Παραλογισμός.

Περίμενα στις 4 τα ξημερώματα να περάσει ο φύλακας και σηκώθηκα να κατουρήσω. Καθώς κατουρούσα κατά βούληση πάνω στη λεκάνη της τουαλέτας, με το αριστερό χέρι στηριζόμουν στον τοίχο και πρόσεξα μια μεταλλική σωλήνα που έφερνε το νερό στο καζανάκι. Αφού κατούρησα ανέβηκα στη λεκάνη και δοκίμασα τη σωλήνα: Ήταν ανθεκτική. Είχα δύο ώρες μπροστά μου, γι' αυτό έκλεισα τη ροή του νερού από μια μικρή στρόφιγγα που υπήρχε στη σωλήνα και με ένα μικρό πριονάκι που μου είχε χαρίσει ο Χουάν στο Ελ Δουέσο και είχα καταφέρει να το γλυτώσω από όλες τις έρευνες έκοψα τη μεταλλική σωλήνα. Δίχως άλλη καθυστέρηση την πάτησα μέχρι να γίνει εντελώς επίπεδη και της έκανα μια κάθετη τομή για να φτιάξω μύτη. Μετά την έκανα κοφτερή. Ξάπλωσα πάλι στο κρεβάτι και περίμενα τη νέα καταμέτρηση για να προσθέσω τις τελευταίες πιναλίδες σε αυτό το αυτοσχέδιο μαχαίρι. Μόλις πέρασε ο φύλακας το μίκруνα τόσο ώστε να μπορώ να το κρύψω στον πρωκτό χωρίς να μου προκαλέσει μεγάλη ζημιά. Το τύλιξα σε μια σακούλα σκουπιδιών που βρήκα εκεί και του έδωσα κυλινδρική μορφή και ζέστανα το πλαστικό με έναν αναπτήρα για να μην φεύγει και να μη μείνουν ζαρωματιές. Ύστερα το άλειψα με σαπούνι και το τοποθέτησα μέσα, όχι χωρίς πόνο. Τώρα είχα ένα όπλο, αν και υποτυπώδες, και συνεπώς είχα μια ευκαιρία, πράγμα που ήταν καλύτερο από το τίποτα. Για εμάς τους δραπετέτες αυτό ήταν κάτι φυσικό και υποχρεωτικό, ένα ζήτημα επιβίωσης που έμπαινε πάνω από την προσποίηση να «κάνουμε τις παρθένες».

Στις έξι το πρωί άκουσα τα βήματα των φυλάκων -αδύνατον να τα μπερδέψεις στους διαδρόμους της φυλακής- να έρχονται στο κελί. Έβαλα τις χειροπέδες και έκρυψα το πριονάκι και το κλειδί. Άνοιξε η πόρτα και μια πολυάριθμη ομάδα από φύλακες και πολιτοφύλακες με έβγαλαν στο διάδρομο και με έψαξαν. Ύστερα μου άλλαξαν τις χειροπέδες με άλλες και με οδήγησαν σε μια κλούβα της αστυνομίας. Πριν βγούμε από το Μπόνχε έβγαλα το μαχαίρι, αφαίρεσα το πλαστικό και το έκρυψα. Καθάρισα τα χέρια μου από τις ακαθαρσίες με λίγο βρεγμένο χαρτί υγιείας που είχα φυλάξει στη τσέπη ειδικά

για την περίπτωση. Ξεκινήσαμε για τη φυλακή του Μοντερόχο από όπου θα παίρναμε τον φίλο μου τον Τράντσο. Ο Τράντσο ήταν ένας γενναίος τύπος, συνεπώς μπορούσα να υπολογίζω σ' αυτόν για εκείνο που είχα κατά νου. Όταν φτάσαμε στο Μοντερόχο έπρεπε να περιμένω λίγα λεπτά να φέρουν τον Τράντσο, που ήρθε χαμογελαστός και κάθισε δίπλα μου. Ξεκινήσαμε πάλι με προορισμό το δικαστήριο της Ποντεβέδρα.

-Πώς πάει, Χοσέ;

-Εγώ καλά, εσύ;

-Και εγώ το ίδιο. Για να δούμε, θα μπορέσουμε να κάνουμε τίποτα εκεί, τι λες;

-Ναι, και χαμογελώντας πρόσθεσα αφού έβγαλα το μαχαίρι, κοίτα τι έχω.

-Γουστάρω. Πώς το πέρασες; ρώτησε καθώς το ζύγιζε στο χέρι του.

-Στον κόλο, πού αλλού; Το έφτιαξα από μια σωλήνα που πατίκωσα, απ' το καζανάκι. Δεν είναι τίποτε σπουδαίο αλλά θα μπορέσουμε να πιάσουμε τον δικαστή στη δίκη. Πώς σου φαίνεται;

-Απ' τη μεριά μου ξέρεις ότι δεν υπάρχει πρόβλημα. Για να γίνει αυτό πρέπει να κρατήσουμε ανοιχτές τις χειροπέδες αλλιώς δεν κάνουμε τίποτα.

-Ωραία, του απάντησα. Πώς είναι τα πράγματα στη Χαέν;

-Σκατά, αν και δεν είναι όπως στο Ελ Δουέσο, γιατί έμαθα ότι σας έχουν απαίσια εκεί, έτσι δεν είναι;

-Πολύ άσχημα, ναι.

-Που λες, εκεί στη Χαέν, κάθε μέρα φασαρίες με τους φύλακες...

Συνεχίσαμε να μιλάμε για όλα αυτά μέχρι να φτάσουμε στην Ποντεβέδρα. Εκεί ανοίξαμε τις χειροπέδες, βάλαμε κομματάκια χαρτόνι ανάμεσα στα δόντια τους και τις ξανακλείσαμε έτσι που το χαρτόνι να εμποδίζει να αγκιστρωθούν και να κλειδώσουν. Αρκούσε να τραβήξουμε δυνατά και θα άνοιγαν.

Μας έβγαλαν με τη φρουρά γύρω μας και μας πήγαν στο δικαστήριο, ανάμεσα σε δημοσιογράφους και φωτογράφους. Μας έβαλαν σε μια μικρή αίθουσα και μας φρουρούσαν πολλοί πολιτοφύλακες και αστυνομικοί. Οι ώρες πριν από τη δράση είναι οι χειρότερες και τις περάσαμε κουβεντιάζοντας και καπνίζοντας. Ήμουν χαρούμενος για την παρουσία του φίλου μου και ήσυχος γιατί μπορούσα να λογαριάζω σ' αυτόν. Ήρθε η ώρα της δίκης και συνέβη κάτι που δεν το είχαμε υπολογίσει: μερικοί πολιτοφύλακες έδεσαν τα χέρια τους με τα δικά μας, με άλλες χειροπέδες. Μας είχαν γαμήσει.

Περάσαμε στην αίθουσα και άρχισε η δίκη για ένα αδίκημα προσβολής του δικαστηρίου εξαιτίας μιας επιστολής που είχαμε στείλει σε έναν δικαστή βρίζοντάς τον. Προσπαθήσαμε να καταγγείλουμε τις συνθήκες κρά-

τησης στη φυλακή αλλά έκλεισαν τα αυτιά τους σε αυτά που λέγαμε. Ο δικαστής με ρώτησε με πατεernalιστικό τόνο:

-Πώς γίνεται εσείς, τόσο νέος, να αναμειγνύεστε σε τέτοιες περιπλοκές όπως αυτή;

-Γιατί τη δικαιοσύνη την κατευθύνουν κάτι καργιόλπδες σαν και εσένα, του πέταξα κατάμουτρα.

Άλλαξε όλα τα χρώματα γιατί δεν περίμενε μια τέτοια απάντηση. Παρένεβηκε ο Τράντσο:

-Εσείς, είπε απευθυνόμενος στον δικαστή και στον εισαγγελέα, είστε που χρειάζεστε περίοδο αναμόρφωσης γιατί είσαστε σάπιοι. Πώς θέλετε να περνιέστε για δικαστές ενώ είσαστε πιο κάτω κι απ' τα σκουλήκια; Εσείς και το γαμημένο σύστημά σας θέλετε αναμόρφωση, καθίκια!...

Μέσα σε βρισιές και κοροϊδία για το νόμο και τη δικαιοσύνη μάς έβγαλαν από την αίθουσα και μας έβαλαν ξανά στην κλούβα.

-Τι καργιόλπδες! αναφώνησε ο φίλος μου όταν μπήκαμε στην κλούβα.

-Τα είδες, μας άφησαν με την καραμέλα στο στόμα, του είπα. Μετά γέλασα και πρόσθεσα: Πού να 'ξερε ο μαλάκας ο δικαστής πόσο κοντά βρέθηκε να γίνει όμηρος δικός μας.

-Κακοτυχία, μάγκα.

Ξεφορτωθήκαμε το μαχαίρι γιατί τώρα δεν το χρειαζόμασταν για τίποτε και πιάσαμε τη κουβέντα μέχρι να επιστρέψουμε στη φυλακή, χρησιμοποιώντας το χρόνο που βρεθήκαμε μαζί πριν μπούμε ξανά στην απομόνωση του κελιού. Στο Μοντερόχο αποχαιρετιστήκαμε με μια δυνατή αγκαλιά. Στο Μπόνχε με πήγαν στο ίδιο κελί που βρισκόμουν και την προηγούμενη νύχτα, μου έβγαλαν τις χειροπέδες, μου έδωσαν καθαρά σεντόνια και φαγητό, σε μια καλύτερη μεταχείριση από πριν.

Το επόμενο πρωί επέστρεψα στο Ελ Δουέσο. Χάθηκα στα τοπία της γης μου και ένιωσα κάποια νοσταλγία, γιατί με πλημμύρισαν οι αναμνήσεις. Ήμουν αναμφίβολα ερωτευμένος με εκείνο το όμορφο κομμάτι του κόσμου και έβλεπα με συμπάθεια τον ένοπλο αγώνα των βγαλμένων από τα σπλάχνα του μελών του *Exercito Guerrillheiro*⁹, αν και οι περισσότερούς τους, άντρες και γυναίκες, βρίσκονταν στις κρατικές φυλακές της εξουσίας που πολεμούσαν. Η μνήμη φύλαγε παλιές ιστορίες της αντιφασιστικής αντίστασης, ονόματα παλιών *guerrillheiros* όπως του Φουουσέγιας, του Πιλότο ή του Ρεμπόιρας, που δολοφόνησε ο φρανκισμός. Εκείνα τα βουνά είχαν

9 ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ του Ελεύθερου Γαλικιανού Λαού. Ένοπλη επαναστατική οργάνωση που έδρασε κατά την περίοδο 1986-1991, με διπλό στόχο τη σοσιαλιστική επανάσταση και την απελευθέρωση της Γαλικίας από το ισπανικό κράτος. Πραγματοποίησε κυρίως βομβιστικές επιθέσεις αλλά και εκτελέσεις ανδρών της Πολιτοφυλακής.

γνωρίσει την αντίσταση στους στρατιωτικούς πραξικοπηματίες του Φράνκο μετά τη νίκη του στον Εμφύλιο. Μια αντίσταση ηρωική που στοίχισε τόσους νεκρούς και προδόθηκε από το Κομμουνιστικό Κόμμα του Καρίγιο και της Πασιονάρια. Εκείνος ο λαός είχε κινήσει μια από τις μεγαλύτερες αγροτικές επαναστάσεις στην ιστορία της φεουδαλικής Ευρώπης: την επανάσταση *irmandinha*, όταν χιλιάδες αγρότες ξεσηκώθηκαν ένοπλα κατά της καταπίεσης και της αθλιότητας των τυράννων της εποχής. Θαύμαζα τον *Exercito Guerrilheiro* και είχα ακούσει για τα βασανιστήρια που τους έκαναν στις φυλακές, όπως στην Αλκαλά-Μέκο, όπου αρνούνταν να υπακούσουν στους κανονισμούς ή να στέκονται όρθιοι στις καταμετρήσεις, και γι' αυτό τους έδεσαν αλύππτα. Δεν γνώριζα πολλά από πολιτική, ήξερα όμως όσα χρειαζόταν για να καταλάβω ότι η Ισπανία ήταν ένα συγκεντρωτικό κράτος δομημένο πάνω στην ελευθερία άλλων ιστορικών λαών, που δημιουργήθηκε στη βάση της κατάκτησης, της κατάχρησης και της εκμετάλλευσης. Θαύμαζα εκείνους τους ανθρώπους γιατί είχαν αντιταχθεί ανοικτά στο εμπόριο ναρκωτικών, στους λιγούρηδες χαραμοφάπδες που εξολόθρευαν τη νεολαία με νοθευμένα ναρκωτικά. Στους ίδιους εμπόρους που είχαν οδηγήσει στο θάνατο τους περισσότερους φίλους και φίλες, μ' αυτούς που είχα παίξει από παιδί στους κάμπους εκείνης της γης πριν πλημμυρίσουν από πρέζα και εξαθλίωση. Και πάντα θα θυμόμουν με στοργή τους Χοσέ Βιλάρ Ρεγέιρο, και Λόλα Κάστρο Λάμα, νεκρούς στην προσπάθεια να μας απαλλάξουν από εκείνη την πληγή που έβρισκε προστασία στη νοσηρή δικαιοσύνη μιας δημοκρατίας που άνοιγε τα πόδια στον καλύτερο πλειοδότη.

*Στον σκοτεινό ουρανό του απλού λαού μας
κόκκινα αστέρια σκίζουν το μπλε
ψυχές φτερωτές ανταρτών νεκρών
λευτεριά ολόφωτη.*

Φτάσαμε το απόγευμα. Όπως το περίμενα, μόλις βγήκα από την κλούβα με πήγαν σπκωτό στο νοσηλευτήριο για νέες ακτινογραφίες. Όταν σιγουρεύτηκαν ότι δεν μετέφερα τίποτε που να αποτελεί κίνδυνο για την καλή και μεθοδική λειτουργία της φυλακής με οδήγησαν στο κελί της πτέρυγας. Εκεί με ξεγύμνωσαν και έψαξαν τα ρούχα μου. Όταν έφυγαν, πήγα στο παράθυρο και χαιρέτησα τους συντρόφους. Τους αφηγήθηκα κάποιες λεπτομέρειες του ταξιδιού, όχι πολύ λεπτομερειακά όμως επειδή οι φύλακες κρυφάκουγαν διαρκώς.

Στις 23 Μάιου συμπλήρωνα τα είκοσι τέσσερα. Μερικές φορές οι ηλικία μου με πρόδιδε: Ήμουν ακόμη ένα παιδί που έπαιζε τον άντρα, και υπήρχαν πράγματα που μόνο η εμπειρία και ο χρόνος θα μου δίδα-

σκαν. Από χαρακτήρα ήμουν αρκετά βίαιος και πεισματάρης, κυρίως όταν πίστευα ότι είχα δίκιο σε κάποια θέματα για τα οποία απλώς μου κόστιζε να παραδεχτώ την άγνοιά μου. Θα μάθαινα όμως. Θα μάθαινα αυτά που έπρεπε να είναι υποχρεωτικό μάθημα στην παιδεία όλων των ανθρώπων: ταπεινοφροσύνη και ανθρωπιά. Ήθελα η κοινωνική μου ανάπτυξη και χειραφέτηση να συνοδεύεται από μια επανάσταση ανθρωπιάς μέσα μου που να με κάνει καλύτερο, πιο ανεκτικό και ανθρωπινό. Ήμουν ευγνώμον για την υπομονή των συντρόφων μαζί μου και για την προσπάθειά τους να με αποδεχτούν με τον ιδιαίτερο τρόπο μου: έναν άνθρωπο εσωστρεφή και δυσάρεστο, ικανό όμως για έντιμη αφοσίωση σε όλους τους. Βγάλαμε μεταξύ μας καϊδευτικά ονόματα: Τον Κάρλος τον λέγαμε «Σίμπσον», ο Χουάν ήταν ο «Μπουρμπουλθήθρας» και σε μένα έλαχε το «Νόρμαν». Ο Μπαρότ εξακολουθούσε να είναι βουλιαγμένος στον ιδιαίτερο κόσμο του και μόλις που πλησίαζε στο παράθυρο, μόνο αν ήταν για κάποιο ειδικό θέμα όπως, για παράδειγμα, να δώσει στοιχεία στον Χουάνχο για την τελευταία του απόδραση, που θα αφηγούταν αυτός στο *Adiós Prisión*.

Κατά τα άλλα το καθεστώς συνέχιζε το ίδιο, και γινόταν τόσο μονότονο όσο και ανυπόφορο. Ήμασταν μήνες μαζί και κάποιοι γνωριζόμασταν από χρόνια πράγμα που μαζί με τα λίγα σοβαρά θέματα που μπορούσαμε να κουβεντιάσουμε επειδή κρυφάκουγαν, έκανε το μεγαλύτερο μέρος των συζητήσεων να είναι βρισιές ή κουβέντες χωρίς περιεχόμενο, χωρίς βάθος. Πραγματικά γινόταν αποπνικτικό. Το μόνο που έσπαγε τη ρουτίνα ήταν το ζευγάρι των εστορνίνος που έχτιζαν φωλιά πάνω σε έναν τοίχο. Τα βλέπαμε να πηγαινοέρχονται με μικρά κλαράκια στο ράμφος ή κομματάκια βαμβάκι, ή να τριγυρίζουν στο προαύλιο τσιμπολογώντας κάποιο φρούτο. Υπήρχε επίσης ένα περιστέρι που μάλλον ανήκε σε κάποιον κρατούμενο, που του πετάγαμε ψίχα ψωμί και το τσιμπολογούσε με τη συνθησιμένη ηρεμία αυτών των πουλιών. Ακόμη και τα γλαρόνια έμοιαζαν να βαριούνται με αυτή την ανία.

Τον Ιούνιο έγινε μια εξέγερση στη φυλακή Αλαλά-Μέκο, στη διάρκεια της οποίας σκοτώθηκε ένας κρατούμενος σε ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Τον είχε μαχαιρώσει ο Μοϊσές Κααμάνες Άλβαρες, ένας νέος είκοσι ενός χρονών. Τον έφεραν μερικές μέρες μετά την εξέγερση και τον έβαλαν στο πρώτο κελί, δίπλα στον Χουάν. Με αυτόν τώρα ήμασταν επτά. Μόλις έφτασε, ο Κάρλος τον ρώτησε για ποιο λόγο άλλη μια φορά σκοτωνόταν ένας κρατούμενος στη διάρκεια μιας εξέγερσης και η απάντηση ήταν, πάνω κάτω, η ακόλουθη ιστορία.

Ο νεκρός ήταν αυτός που έριξε στα ναρκωτικά και στην πορνεία την μικρότερη αδερφή του Μοϊσές. Πριν από λίγους μήνες η κοπέλα είχε πεθάνει

από υπερβολική δόση. Όταν ο Μοϊσές έμαθε ότι εκείνος ο κρατούμενος ήταν ο υπεύθυνος για τη ναρκομανία της αδερφής του και ότι βρισκόταν στην ίδια πτέρυγα με αυτόν, έπιασε όμηρο τον φύλακα της πτέρυγας και πήγε να τον βρει. Τον σκότωσε και πριν παραδοθεί και παραδώσει τον όμηρο απαίτησε να παραστεί ο δικαστής Επιτήρησης και κατήγγειλε ξυλοδαρμούς και κακομεταχείριση των ανηλίκων της Αλκαλά-Μέκο. Για να το αποδείξει αυτό υποχρέωσε τον δικαστή να συνομιλήσει με έναν συγκρατούμενό του που τον είχαν απομόνωση με το χέρι στο γύψο και με σημάδια που αποδείκνυαν ότι ήταν θύμα επίθεσης από τους δεσμοφύλακες. Μετά παραδόθηκε και ύστερα από μέρες τον μετέφεραν στο Ελ Δουέσο. Αυτή ήταν η ιστορία που διηγήθηκε, πράγμα που δεν σημαίνει ότι δεν θα ακούγονταν και άλλες εκδοχές για το συμβάν.

Εκείνες τις ημέρες ο Χουάν ήταν στις κακές του και μπουκτισμένος από την πίεση που γεννούσαν τα κελιά ξεκόλλησε το παράθυρο και κατέστρεψε εντελώς το κελί. Έτρεξαν οι φύλακες, τον έριξαν κάτω και τον έδεσαν στην καγκελόπορτα με τα χέρια στην πλάτη. Ήρθε ο υποδιευθυντής γιατρός.

-Τώρα θα σου κάνουμε μια ένεση να ηρεμήσουν τα νεύρα σου, κερατά! τον απείλησε.

Ο Χουάν έβαλε τις φωνές:

-Χοσέ, Κάρλος...!

Πλησίασα στο παράθυρο.

-Τι τρέχει, Χουάν; τον ρώτησα ταραγμένος.

Στην πτέρυγα ψηλαφούσες την ένταση που αύξανε, μια σιωπή που πονούσε.

-Θέλουν να μου κάνουν ένεση..., μου απάντησε φοβισμένος.

Και δεν ήταν αστείο να σου κάνουν μία από εκείνες τις ενέσεις που μπορούσαν να ρίξουν έναν άνθρωπο στο κρεβάτι για δεκαπέντε μέρες, αδύναμο και ανίκανο να σκεφτεί. Ήταν επικίνδυνο, γιατί μία από εκείνες τις ενέσεις σε έναν υγιή άνθρωπο μπορούσε να του προκαλέσει σοβαρές ψυχολογικές βλάβες. Εγώ ήμουν το ίδιο φοβισμένος με αυτόν, όμως ήταν φίλος μου και πήγα στην πόρτα και την χτυπούσα δυνατά. Ο Κάρλος με φώναξε:

-Τι θα κάνεις;

-Θα μιλήσω μ' αυτούς για να μην του την κάνουν, φυσικά.

Συνέχισα να χτυπώ, άρχισε να χτυπά και ο Κάρλος, μέχρι που ήρθε ο υπαρχιφύλακας στο κελί. Άνοιξαν την πόρτα.

-Τι τρέχει; με ρώτησε.

-Ο υποδιευθυντής γιατρός απείλησε τον σύντροφό μου ότι θα του κάνει μια ένεση με το ζόρι και -πώς να γίνει;- αυτό δεν γίνεται έτσι, του εξήγησα ήρεμα. Ο Χουάν έσπασε το κελί γιατί το καθεστώς κράτησης είναι σκληρό, εσείς το ξέρετε, και είναι λογικό να βραχυκυκλώσουν τα καλώδια μια μέρα.

Πριν από λίγο καιρό πέθανε ο πατέρας του, νομίζω ότι είναι λογικό και φυσιολογικό να αισθάνεται έτσι.

-Αυτό είναι υπόθεση του υποδιευθυντή γιατρού και όχι δική μας, Ταρίο.

-Ωραία, αλλά να ξέρετε ότι αν κάνετε ένεση στον σύντροφο μου, αυτός που θα σπάσει το κελί θα είμαι εγώ και μετά θα ακολουθήσουν και οι άλλοι σύντροφοι και θα πρέπει να μπειτε να με δέσετε, γιατί δεν θα σταματήσω.

-Καλά, καλά, μη με απειλείς, ε; Ήρεμα. Θα το συζητήσουμε με τον Δον Ενρίκε να δούμε αν μπορούμε να το αφήσουμε για άλλη φορά, εντάξει;

-Εντάξει. Και κάτι άλλο, πρόσθεσα, να του βγάλετε τις χειροπέδες.

-Θα δούμε.

Ο Κάρλος του είπε περίπου τα ίδια. Είπα στον Χουάν όσα συζητήσαμε, για να τον ηρεμήσω:

-Ήσυχασε, Χουανίτο, να δούμε αν σου βγάλουν τις χειροπέδες να λήξει η ιστορία. Πώς είσαι;

-Καλά. Έμπλεξαν τα καλώδια...

Δεν του έκαναν την ένεση και λίγες ώρες αργότερα του έβγαλαν τις χειροπέδες και του άλλαξαν κελί. Το μόνο που του έμεινε ήταν η τρομάρα.

Ο Πέδρο με τα έγγραφά του κατάφερε να πετύχει κάποιες ευνοϊκές αποφάσεις του δικαστή Επιτήρησης και μας επέτρεψαν βγαίνουμε μία ώρα επιπλέον στο προαύλιο. Έξω, ο σύνδεσμος *Salhaketa* και ο Σύνδεσμος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ισπανίας ετοίμαζαν ανακοινώσεις γύρω από τις συνθήκες κράτησής μας, με βάση ένα σωρό αντίγραφα των καταγγελιών και των αιτήσεών μας που είχαμε καταφέρει να φτάσουν στα χέρια τους μέσω των δικηγόρων.

Πήρα ένα γράμμα από τον Μούστα, από το Πουέρτο ντε Σάντα Μαρία:

Αγαππτέ Χοσέ

Όταν πιάνω το στυλό να γράψω ξεστρατίζω, χάνομαι στο χρόνο και στις ιδέες και σχεδόν ποτέ δεν τελειώνω ό,τι αρχίζω... Όλα μου φαίνονται λίγα ή λειψά. Καταρρέουν οι σίγουρες βάσεις αυτών που ήθελα να πω, να μεταφέρω. Νομίζω ότι ο λόγος μου γίνεται μικρός, ότι μπερδεύομαι, και ότι αυτά που θέλω να σου πω, να σου μεταφέρω, δεν καταφέρνω να το κάνω με αυτό το αφηρημένο μέσο έκφρασης.

Ακριβέ αδελφέ της ψυχής μου...¹⁰ Με καταλαβαίνεις; Αυτό το βαθύ συναίσθημα που λέγεται φιλία ξέρει καλά πόσο πολύ σε νοσταλγώ και πόσο λίγα μπορώ να κάνω για σένα... Αυτή η παθιασμένη λύσσα ξέρει καλά πόσα αντιπροσωπεύεις για μένα και, ωστόσο, πώς τα θηριώδη κύματα

10 Γαλικιανά στο πρωτότυπο.

κομματιάζομαι πάνω στα βράχια στην όχθη των ορίων μου... Τι θλίψη!... Τι οργή!

Μερικές φορές όταν ταξιδεύω στις ιδέες ενός αφηγητή φεύγω τόσο μακριά από αυτόν τον άθλιο κόσμο, μπαίνω τόσο βαθιά στα λεγόμενά του που όταν «ξυπνώ» απ' το ταξίδι νιώθω άγνωστος, ξένος. Νιώθω αποσπασμένος από καθετί υλικό, από καθετί επιπόλαιο, και η παλιά μου ματαιοδοξία έχει υποκύψει στη μαγεία της άξιας αξιοπρέπειας.

Ποτέ δεν θα μπορέσουν, *αδελφέ μου*, να φυλακίσουν την αγάπη που νιώθω για τη δικαιοσύνη και την αξιοπρεπή ζωή και ποτέ δεν θα μπορέσουν να φιμώσουν αυτά που λέω απ' τον εσωτερικό μου άμβωνα. Το σώμα μου είναι αφοσιωμένος στρατιώτης στην υπηρεσία της ανθρωπότητας και των ελευθεριακών ιδεών του αγαπημένου μου Πιοτρ Κροπότκιν. Δεν μπορώ να αντιληφθώ τη ζωή χωρίς την επιδίωξη να κληροδοτήσουμε στην ανθρωπότητα μια ανάμνηση αξιοπρέπειας και αγώνα για μας και για τις πράξεις μας.

Στη ζωή υπάρχουν εκατομμύρια άτομα που ο λειψός τους χαρακτήρας θα τα κάνει να μείνουν απλώς εκατομμύρια άτομα, ενώ θα ξεχωρίζουμε για την αφοσίωσή τους μόνο μερικές εκατοντάδες γυναίκες και άντρες πολύ μοναδικούς, για τις επαναστατικές τους ιδέες ή πράξεις. Και κάνοντας μια γρήγορη αναδρομή στις επαναστάσεις των μοναδικών θνητών διαπιστώνω (με υπέρτατο πόνο) ότι ποτέ δεν σκέφτηκαν τους αιώνιους σκλάβους της κοινωνίας: τους κρατούμενους. Ούτε οι κομμουνιστές, ούτε οι σοσιαλιστές, ούτε οι δημοκράτες... Τίποτα! Οργανώσεις, υποτίθεται πρωτοπόρες, στην αιώνια προοδευτική πορεία προς την εξίσωση των κοινωνικών τάξεων, δεν συμπεριλάμβαναν την πιο καταπιεσμένη κοινωνική τάξη σε αυτές που έλεγαν και λένε ότι αντιπροσωπεύουν. Είναι θλιβερό να ακούς τη σπαρακτική και σιωπηλή φωνή μιας συλλογικότητας που λόγω των ενδογενών της χαρακτηριστικών δεν ξέρει να κατευθύνει συγκροτημένα τη δίκαιη εξεγερτικότητά της μαζί με τις άλλες εξαιτίας της άγνοιας, του φόβου και της δειλίας της.

Τέλος... θα ήθελα να σου μιλήσω και να σε αγκαλιάσω για να νιώσεις ότι αυτά που σκέφτομαι και λέω είναι καρπός μιας κοινής ιδέας, να μεταφέρω λίγους απ' τους καημούς και τις λύπες μου στους αδερφικούς ώμους του συντρόφου μου, και να τα αντιμετωπίσω όλα με τις ιδέες εκείνου που δεν είναι μόνος στον πόλεμο ενάντια στην αδικία.

Με ελευθεριακή αγάπη, δικός σου
ΓΑΒΡΙΕΛ ΠΟΜΠΟ

Το γράμμα του φίλου μου με έκανε να σκεφτώ. Χαιρόμουν που είχε εναγκαλιστεί την αναρχία ως ανθρωπιστική φιλοσοφία για να αντιταχθεί στο σύστημα. Η αναρχία, η ελευθεριακή κουλτούρα, ήταν μακροπρόθεσμα η ελπίδα της κοινωνίας, η ελπίδα ιδίως των πιο καταπιεσμένων.

Συνέχισα να τρέχω στο μικρό προαύλιο, βελτιώνοντας εμφανώς τη φυσική μου κατάσταση. Συνήθιζα να τρέχω μία ώρα την ημέρα τώρα που μας είχαν αυξήσει το ωράριο προαυλισμού και να κάνω ασκήσεις ευλυγισίας. Αυτό με ενθάρρυνε να κόψω το κάπνισμα. Ήταν καιρός που είχα αφήσει πίσω μου τα ναρκωτικά και στο μόνο βίτσιο που επιδιδόμεν ήταν ο καπνός. Είχα έμμονη ιδέα να το κόψω γιατί αυτό σήμαινε πολλά για μένα, όχι μόνο γιατί θα με βοηθούσε να καλύτερέσω την υγεία μου, αλλά θα μου άφηνε και περισσότερα χρήματα για φαγητό, μια και ο καπνός απορροφούσε πρακτικά τα περισσότερα χρήματά μου. Έπειτα από αυτή τη γυμναστική, πάντα υπό την παρακολούθηση ενός φύλακα που κρυβόταν πίσω από τα κάγκελα μιας σκοπιάς δίπλα στο προαύλιο, με γύριζαν με τα χέρια δεμένα στην πλάτη στα ντους, όπου πλυνόμουν και άλλαζα ρούχα. Δεν μας επέτρεπαν να έχουμε στο κελί άλλα ρούχα εκτός από αυτά που φορούσαμε και μια πετσέτα. Κρατούσαν τα πράγματά μας δίπλα στις ντουζιέρες και αλλάζαμε εκεί. Ύστερα έστελναν τα βρώμικα ρούχα στο πλυντήριο και τα ξαναποθετούσαν στις τσάντες με το αντίστοιχο νούμερο του καθένα μας.

Μαζί με τον Ιούλιο ήρθε και η ζέστη του. Με επισκέφθηκε η μητέρα μου με τον σύζυγό της. Ήταν όμορφη αλλά λυπημένη από τις συνθήκες κράτησής μου, κάτι που μια μητέρα πάντα προσέχει.

-Γεια σου, γιε μου, με χαιρέτησε.

-Γεια σου, μητέρα...

-Πώς σου φέρονται, καλέ μου;

-Όπως παντού, τα ξέρεις.

-Ναι. Παίρνω τηλεφωνο όλους αυτούς τους μήνες και μου το κλείνουν, σχολίασε. Ζήτησα να μιλήσω με τον διευθυντή που μου είπε, με κακό τρόπο, ότι είσαι στην απομόνωση και δεν μπορούσα να σου μιλήσω.

-Μην τηλεφωνείς άλλο εδώ, εντάξει; της είπα. Ησύχασε, ξέρω καλά να φροντίζω τον εαυτό μου.

-Σου φέραμε λίγα ρούχα, αλλά τα φαγητά δεν τα άφησαν να περάσουν...

Συζητήσαμε επί είκοσι λεπτά. Χάρηκα πολύ που τους είδα και τους δύο. Αγαπούσα πολύ την μητέρα μου και χαιρόμουν που είχε βρει έναν σύντροφο που ήταν καλός μαζί της. Το άξιζε. Ύστερα από μερικά φιλιά που αποτυπώθηκαν πάνω στο διαχωριστικό κρύσταλλο και μερικές ματιές στις οποίες η λάμψη των καστανών, λυπημένων και υγρών ματιών της αντάλλαξε ποίηση αγάπης με τα δικά μου, μου έδεσαν με χειροπέδες τα χέρια στην πλάτη

και με γύρισαν ξανά στην πτέρυγα και στο κελί. Πώς να της τα εξηγήσεις όλα αυτά; Πώς να της πεις ότι ήσουν οροθετικός, πόσο αβάσταχτη γινόταν η ιδέα και μόνο για τον πόνο που θα της προκαλούσε ο θάνατός μου; Πώς να ορίσεις τον πόνο που τέτοιες στιγμές σαν εκείνη με έκανε ικανό να διαπράξω οποιαδήποτε τρέλα; Το σύστημα δεν ήταν ικανοποιημένο, δεν του έφτανε να μας καταπνίγει και να μας βγάζει έξω από τη ζωή. Διασκέδαζε επιπρόσθετα προκαλώντας πόνο στις οικογένειές μας, τιμωρώντας και αυτούς όπως έκαναν και σε εμάς: Με εκδικητικό και ωμό τρόπο.

Λίγες μέρες έπειτα από αυτό το επισκεπτήριο ο Μοϊσές κάρφωσε ένα κομμάτι σίδηρο στο στήθος του, στο ύψος των πνευμόνων. Ειδοποιήσαμε τους φύλακες και αυτοί άργησαν ένα τέταρτο της ώρας να έρθουν μαζί με τον υποδιευθυντή γιατρό στην πτέρυγα. Άνοιξαν την πόρτα του συγκρατούμενου και τον έδεσαν με χειροπέδες. Από τα κελιά, μέσα από το διάδρομο, τα ακούσαμε όλα.

-Δεν θα με κουβαλάς εμένα εδώ με τέτοια αδερφίστικα καμώματα, εντάξει; Αν καρφώθηκαν με το σίδηρο να πας να γαμπθείς..., ούρλιαξε ο υποδιευθυντής.

Ύστερα από κάμποσες απειλές, τελικά του έβγαλαν το σίδηρο και τον γιάτρεψαν. Ωστόσο ο Μοϊσές αυτοτραυματίστηκε ξανά μόλις τον άφησαν μόνο στο κελί, αυτή τη φορά κόπηκε με ένα κομματάκι ξυράφι που είχε κρυμμένο. Όρμησαν μέσα και τον έδεσαν στο κρεβάτι αφού του έδωσαν μερικές γροθιές. Έπειτα ο υποδιευθυντής γιατρός διέταξε και του έκαναν μια ένεση. Πριν φύγουν, επειδή ο Μοϊσές τους έβριζε, ψέκασαν το κελί του με σπρέι. Ο Μοϊσές Κααμάνες, νέος και φορέας του ιού του AIDS, δεν άντεχε την απομόνωση, βούλιαζε στην απελπισία. Αυτός ήταν ο χαρακτήρας του. Αδύναμος και νευρικός, τον τρέλαινε εκείνη η σιωπή, εκείνοι οι λευκοί τοίχοι που έμοιαζαν να στενεύουν κάθε μέρα και πιο πολύ και να μας πνίγουν, τον έκαναν να παραφρονεί, να φτάνει στο σημείο να αποδρά από τον πόνο μέσα από τον αυτοτραυματισμό. Φαινόταν αντιφατικό όμως έτσι ήταν: Ο αυτοτραυματισμός κάτω από εκείνες τις συνθήκες αντιπροσώπευε για αυτόν μια λύση, έναν τρόπο να φωνάξει «φτάνει πια!» η απομόνωση και η μοναξιά, έναν τρόπο να σπάει τη μονοτονία και να τραβά την προσοχή στο πρόσωπό του, στα προβλήματά του, στο μαρτύριό του. Τον πήραν από και μερικές μέρες αργότερα και τον πήγαν στη φυλακή της Αλικάντε, σε ένα καθεστώς κράτησης λιγότερο αυστηρό.

Δεν είχε περάσει πολύς καιρός και μάθαμε ότι απαγχονίστηκε μετά τη μεταγωγή του στη φυλακή Βιγιανούμπλα στη Βαγιαδολίδ. Ήταν φυσικό. Άλλο πράγμα είναι η φυλακή και άλλο, πολύ διαφορετικό, η φυλακή μέσα στη φυλακή. Είχαν κάνει λάθος με εκείνον τον νέο όπως και με πολλούς

άλλους. Ο Μοϊσές δεν ήταν παρά ένας ναρκομανής νέος που είχε διαπράξει μια σειρά από αδικήματα κάτω από την επίρεια των ναρκωτικών που πλημμύριζαν όλες και κάθε μία από τις φυλακές της Ισπανίας, όλες και κάθε μία από τις πόλεις, όλες και την κάθε μία από τις υποβαθμισμένες συνοικίες που, στα σίγουρα, ήταν πολλές.

Η Διεύθυνση μάς επέτρεψε εκείνο το μήνα να πάρουμε μια συσκευή τηλεόρασης, πράγμα που μας βοήθησε να ψυχαγωγηθούμε λίγο. Αγοράσαμε μια μικρή συσκευή πέντε ιντσών για τον καθένα, για να σπάσουμε τη μονοτονία που μας έπνιγε. Όπως η συντριπτική πλειονότητα των φυλακισμένων καταναλώναμε τα τηλεοπτικά προγράμματα των διάφορων καναλιών. Παρακολούθησα το δεύτερο Γύρο της Γαλλίας που τον κέρδισε άσπογα ο Μιγέλ Ιντουρέν, στο άθλημα που με μάγευε. Έπιασα φίλες επίσης με μια αράχνη και για χάρη της κυνηγούσα καμιά μύγα ή κουνούπι στο κελί ή στο προαύλιο όπου κατέβαινα με μια νάιλον σακούλα. Εγκαταστάθηκε σε μια γωνιά του κελιού και την ονόμασα «Δόνια Τέκλα», προς τιμήν της μοχθηρής αράχνης από τα κινούμενα σχέδια «Μάγια η μέλισσα» των νοσταλγικών παιδικών μου χρόνων. Καθόμουν δίπλα σ' αυτήν και στο μεγαλόπρεπο ιστό που ύφαινε αριστοτεχνικά και ακουμπούσα πάνω του προσεκτικά τα έντομα. Τότε έβγαινε από την κρυψώνα της και ορμούσε πάνω τους τυλίγοντάς τα με τα υφάδια της, για να τα σύρει μετά στη σπηλιά της όπου, ως είδος κελαιριού, τα φύλαγε εμβολιάζοντάς τα με το δηλητήριό της, περιμένοντας να σαπίσουν για να τα ρουφήξει. Μετά τεμάχιζε τα κουφάρια τους, τα πετούσε από τον ιστό της στο πάτωμα και περίμενε κρυμμένη να πέσει στον ιστό η καινούργια λεία της. Δεν ήταν το ζώο που προτιμούσα αλλά τουλάχιστον μου έκανε συντροφιά και διασκέδαζα παρατηρώντας την. Μερικές φορές έκοβα κομμάτια από τον ιστό της μόνο για να δω πώς τον επεξεργάζοταν ξανά με τη μαεστρία της. Έπαιζα επίσης στο προαύλιο με κάτι καβγατζιδικά σκαθάρια που ξεγλιστρούσαν στο προαύλιο: ήμασταν φίλοι. Ούτε αυτά με πείραζαν ούτε εγώ αυτά. Συμβιώναμε αρμονικά μέσα σε εκείνον τον τσιμεντένιο κόσμο. Ήταν απίστευτα τα είδη της πανίδας που υπήρχαν εκεί. Ένα απόγευμα, καθώς συζητούσαμε από τα παράθυρα, παρατηρήσαμε έναν αετό να πετά πάνω από το μεγάλο προαύλιο στο οποίο δεν έβγαινε ποτέ κανένας και όπου πολλά πουλιά πήγαιναν να τραφούν από το φαγητό που τους πετούσαμε. Το ζευγάρι των εστορνίνος, που είχε πια χτίσει τη φωλιά του και επώαζε τα αυγά του αντιλήφθηκαν την παρουσία του και πέταξαν να κρυφτούν σε μια μικρή τρύπα. Δεν πρόλαβε όμως ένα μικρό και κομψό σπουργίτι πάνω στο οποίο όρμησε το αρπακτικό, το αιφνιδίασε και το έπιασε για να το πάρει άψυχο μέσα στα δυνατά και ισχυρά νύχια του. Σίγουρα για να θρέψει τα μικρά του. Παρακολουθήσαμε ακόμη το ζευγά-

ρωμα δυο γλάρων πάνω στον τοίχο, όπου δίχως καμιά συστολή έβγαζαν κραυγές πδονής μέχρι να φτάσουν στον οργανισμό μπροστά στα συνένοχα γέλια όλων μας.

Ο Αύγουστος επιβεβαίωσε ότι το καθεστώς κράτησης θα παρατεινόταν επ' αόριστον. Με την παραχώρηση δύο μοναχικών ωρών στο προαύλιο κάθε μέρα, με την παράδοση του προσωπικού μας ρουχισμού, με τις περιορισμένες και λογοκρινόμενες επικοινωνίες και την πρόσβαση στην καντίνα (για περιορισμένα όμως είδη), φαίνεται ότι εξαντλούσαν όλα τα δικαιώματά μας, αν συμπεριλάβουμε και την τηλεόραση.

Ο Χοσέ Αντόνιο Μορέτα πήρε προαγωγή λόγω του αξιόλογου έργου του στο Ελ Δουέσο, ειδικά με εμάς, και μετατέθηκε στην Καραμπαντσέλ όπου μόνο δύο χρόνια αργότερα θα αποκαλυπτόταν μια κατάχρηση και θα τον έπαυαν από τη θέση του διευθυντή. Με τέτοιους ανθρώπους προσπαθούσαν να μας κάνουν τίμιους πολίτες; Τον αντικατέστησαν με έναν παλιό γνωστό μας, τον Χοσέ Ιγνάσιο Μπερμούδες, από τη φυλακή Ορένσε. Με τον καινούργιο διευθυντή όλα συνέχιζαν ίδια: Προνόμια για τους πεντακόσιους περίπου βιαστές και για τους εμπόρους ναρκωτικών. Για αυτούς που τολμήσαμε να ξεσπκωθούμε απέναντι στην εξουσία απομόνωση, ασφάλεια και ρόπαλα.

Στις 11 Σεπτεμβρίου, στις 12 το μεσημέρι, έγινε μια εξέγερση με σύλληψη ομήρων στη φυλακή Δαρόκα. Ακούσαμε την είδηση στο ραδιόφωνο. Κάποιοι σύντροφοι, ο Χοακίν Σαμόρο Δουράν, ο Λούκε Ταμαχόν, ο Χοσέ Ρομέρο Γονσάλες, ο Εδουάρδο Καμάτσο Τσακόν, ο Χουάν Μανουέλ Φερνάντες και ο Ενρίκε Βελάσκο δεν άντεξαν να σαπίζουν στη φυλακή και έπιασαν κάποιους ομήρους στην Πρώτη και τη Δεύτερη πτέρυγα. Διαπραγματεύτηκαν την έξοδό τους απαιτώντας ένα όχημα στην πόρτα και το δρόμο άδειο από αστυνομία με την απειλή ότι θα εκτελούσαν τους φύλακες. Από τη Γενική Διεύθυνση ήρθαν να διαπραγματευτούν ο Άνχελ Γιούστε Καστιγιέχο, υποδιευθυντής Σωφρονιστικών Υποθέσεων και ο δικαστής Επιτήρησης, ο Λουίς Πέρες Ρομάν, ένας παλιός φρανκικός 65 χρονών. Μπήκαν στη φυλακή να διαπραγματευτούν, όμως οι κρατούμενοι είχαν πριονίσει μερικά κάγκελα και κατάφεραν να αποκτήσουν πρόσβαση στο διάδρομο από όπου θα έρχονταν οι διαπραγματευτές της Διεύθυνσης για να τους συλλάβουν, και πραγματικά έπεσαν στην παγίδα και οι δυο και έγιναν μέρος των ομήρων. Έξω δημιουργήθηκε τεράστια αναστάτωση και οι UΕΙ έκαναν την εμφάνισή τους στον περίβολο της φυλακής. Στην τηλεόραση εμφανίστηκαν εικόνες του Σαμόρο Δουράν και του Λούκε Ταμαχόν να φωνάζουν από το παράθυρο μιας πτέρυγας προς τα ΜΜΕ που βρίσκονταν απ' έξω τις διεκδικήσεις τους για βελτιώσεις στις φυλακές.

Μερικές ώρες αργότερα έγινε γνωστό ότι ένας από τους φύλακες ήταν τραυματισμένος σοβαρά, είχε ένα βαθύ κόψιμο στο λαιμό που του προξέ-
νησε ο Χοσέ Ρομέρο Γονσάλες. Τους υποσχέθηκαν ένα αυτοκίνητο φτάνει
να μην πείραζαν κανέναν άλλον και να άφηναν ελεύθερο τον τραυματία.
Τον άφησαν. Ήταν λάθος. Με τις πληροφορίες που πήραν από τον τραυ-
ματισμένο φύλακα οι ΥΕΙ ανέλαβαν δράση, τοποθέτησαν τους άνδρες τους
στις σκεπές και ετοίμασαν πολλά εκρηκτικά φορτία. Η έφοδος ήταν θέμα
λεπτών της ώρας. Οι εκρήξεις άνοιξαν τρύπες στις σκεπές και οι ΥΕΙ εισέ-
βαλαν στη φυλακή οπλισμένοι με πιστόλια, αυτόματα, αλεξίσφαιρα γιλέκα,
κράνη και κάθε είδους πολεμικό υλικό για να αντιμετωπίσουν μια ομάδα
κρατούμενων με μερικά μαχαίρια. Ο Χοακίν Σαμόρο Δουράν δέχτηκε στη
διάρκεια της εφόδου δυο σφαίρες, μία στο πόδι και την άλλη στον καρπό.
Ένας έγχρωμος κρατούμενος που περπατούσε εκεί χωρίς να συμμετέχει
στην εξέγερση πυροβολήθηκε στο στομάχι.

Μέσα σε λίγα λεπτά συνελήφθησαν όλοι και οι όμηροι βρέθηκαν ζω-
ντανοί. Τους κρατούμενους που συμμετείχαν στην εξέγερση τους έσπασαν
τα κόκαλα στα χέρια και στα πόδια με μπαστούνια του μπείζμπολ και ύστε-
ρα τους πήγαν γυμνούς στο νοσοκομείο. Ύστερα τους διασκόρπισαν σε
διάφορες φυλακές. Στο Ελ Δουέσο έφεραν τον Χοσέ Ρομέρο Γονσάλες,
γνωστό ως *el Loco*¹¹, που τον έβαλαν γείτονά μου. Τον έφεραν σε πολύ
κακή κατάσταση, κατεστραμμένο από το ξύλο που του είχαν δώσει με τα
ρόπαλα, με το σώμα στα ογδόντα από άμυνες και με ψωρίαση, ασθένεια
που του κατάρτωγε το δέρμα γεμίζοντάς τον πυώδεις πληγές. Είχαν ποντά-
ρει σε ένα χαρτί και είχαν χάσει: Περιέργως, από όλους όσοι είχαν συμμε-
τάσχει στην ομηρία η πλειονότητα ήταν ασθενείς με AIDS.

Μας ξαναπήγαν όλους ξανά για ακτίνες Χ. Το ιατρικό προσωπικό εξα-
κολουθούσε να είναι στ' αλήθεια σκατά. Μοναδική εξαίρεση ήταν μια
νεοφερμένη βοηθός γιατρού που ονομαζόταν Μαρία ντελ Μαρ, η οποία
μας φερόταν με μεγάλη συμπάθεια και καλοσύνη. Εγώ, παρ' όλα αυτά,
έμενα συχνά σοβαρός και απόμακρος απέναντί της, όμως προσπαθούσε
να μου δώσει να καταλάβω ότι δεν με έβλεπε ως εχθρό. Συχνά με έβρισκε
να μελετώ.

-Σίγουρα αντιγράφεις, μου έλεγε χαμογελαστή.

-Αν αντέγραφα τότε γιατί να μελετώ; της υποδείκνυα.

-Έφερα τη ζυγαριά, θες να ζυγιστείς;

-Εντάξει, έλα.

Ήταν καλή γυναίκα, μόνο που δυσπιστούσα απέναντί της γιατί την
έβλεπα απ' την άλλη μεριά του κιγκλιδώματος. Τελικά αυτή η γυναίκα

παραιτήθηκε από τη δουλειά της εκεί και κατήγγειλε την κακομεταχείρισή μας στον Συνήγορο του Πολίτη ο οποίος, όπως και οι υπόλοιποι που κατείχαν διευθυντικές θέσεις στους θεσμούς, αγνόησαν τις καταγγελίες. Αργότερα έγινε η συντρόφισσα του Χουάνχο. Έτσι είναι μερικές φορές η μοίρα, εκπληκτική και ανυπότακτη.

Ένα από εκείνα τα απογεύματα, μπουκτισμένος από τις προκλήσεις μιας ομάδας φυλάκων αντάλλαξα μερικές κουβέντες με κάποιον από αυτούς την ώρα της καταμέτρησης.

-Γενναίος είσαι έξω απ' τα κάγκελα, του είπα. Αν θες, κατέβα μετά στην αυλή, μόνος σου, να πιστούμε στις μπουνιές, αδερφή, και να δούμε αν θα κελαηδάς ύστερα.

-Είσαι σκύλας γέννα, μου απάντησε.

Μετά το πρωινό ήρθαν να με βγάλουν στο προαύλιο. Ήρθε ο φύλακας με τον οποίο είχα λογομαχήσει πριν από λίγα λεπτά μαζί με άλλους δύο φύλακες και έναν υπαρχιφύλακα που κρατούσε ρόπαλο. Όταν πλησίασα στην καγκελόπορτα και μου ζήτησαν τα ρούχα μου για να τα ψάξουν φύλαξα στο στόμα μια από εκείνες τις πράσινες ροχάλες και του την έφτυσα κατάμουτρα.

-Αυτό είναι εκ μέρους της μάνας μου, του είπα νιώθοντας πραγματική απόλαυση.

Καιρό ήθελα να το κάνω αυτό.

Έφυγαν να φέρουν τα κλειδιά απειλώντας με. Προετοιμάστηκα για αυτό που θα συνέβαινε, προκαλώντας τους να μπουν ενώ στεκόμουν δίπλα στο κρεβάτι. Όταν άνοιξαν την πόρτα μπήκε πρώτος, αναποφάσιτος, ο φτυσμένος με τον οποίο αρπαχτήκαμε. Δεν προλάβαμε όμως να ανταλλάξουμε ούτε τρεις γροθιές όταν ο υπαρχιφύλακας βλέποντας ότι θα τον κατάφερνα μπήκε στο κελί με το ρόπαλο, ανέβηκε στο κρεβάτι και άρχισε να με χτυπά στο κεφάλι. Προσπάθησα να αρπάξω το ρόπαλο, όμως μια γροθιά στο πρόσωπο με πέταξε πάνω στον τοίχο, όπου μου όρμησαν οι δύο τους ρίχνοντάς με στο πάτωμα. Μια κλωτσιά στο πρόσωπο μου έσπασε τη μύτη, ενώ το ρόπαλο δεν σταμάτησε να με χτυπά στο κεφάλι εμποδίζοντάς με να αντιδράσω. Αφού με ποδοπάτησαν και έσπασαν το ρόπαλο στο κεφάλι μου με έσυραν στην καγκελόπορτα, κάτω από το βλέμμα των άλλων δυο φυλάκων που ήταν έτοιμοι να επέμβουν αν χρειαζόταν. Με έδεσαν στο κρεβάτι με τα χέρια πίσω από την πλάτη, μισολιπόθυμο, να αιμορραγώ από τη μύτη και το στόμα. Ύστερα το διασκέδασαν βρίζοντάς με και σπάζοντας την τηλεόραση και το παράθυρο για να με καταγγείλουν έπειτα στον δικαστή ότι προσπάθησα να τους επιτεθώ με αυτά. Πριν φύγουν, ένας από αυτούς που τον λέγαμε «Κανίς», μου έσφιξε τις χειροπέδες καρφώνοντάς τες στους καρπούς.

Λίγες ώρες αργότερα έφεραν έναν γιατρό που διάταξε να μου κάνουν ένεση. Αρνήθηκα και γι' αυτό μου την έκαναν με τη βία ρίχνοντάς με στο κρεβάτι. Με άρπαξαν από τα χέρια και τα πόδια, από τα μαλλιά, με ακινητοποιήσαν και την έκαναν. Έπειτα από αυτή τη γενναία πράξη με πήγαν πάντα με τα χέρια δεμένα στην πλάτη σε μια κλούβα της Πολιτοφυλακής για να με μεταφέρει, τουλάχιστον έτσι άκουσα, στο Νοσοκομείο Μαρκές της Βαλδεσίγια. Πριν με ανεβάσουν είδα εκεί, κρυμμένο, τον διευθυντή. Οι ματιές μας διασταυρώθηκαν. Δεν τον είχα ξαναδεί, κατάλαβα όμως ότι ήταν αυτός: τον μίσησα. Με πήγαν κατεπειγόντως στο νοσοκομείο και εκεί μας περίμεναν πολλοί αστυνομικοί με πολιτικά. Με μια παραπάνω από αξιοσημείωτη φρουρήση, λόγω του κινδύνου που αντιπροσώπευα, μου έβαλαν τα κόκαλα της μύτης μέσα σε τρομερούς πόνους στη θέση τους και έπειτα μου έβαλαν στο γύψο το μισό μου πρόσωπο. Όταν με γύρισαν ξανά στο Ελ Δουέσο οι φύλακες με έδεσαν πάλι στη καγκελόπορτα. Ήρθε να μου μιλήσει ένας υπαρχιφύλακας. Η ματωμένη όψη μου και το πρόσωπο στο γύψο προφανώς τον συγκίνησαν.

-Γαμώτο, Ταρίο, δε μαθαίνεις, ε;

-Τι να μάθω; τον ρώτησα κοιτώντας τον με οργή.

-Δε βλέπεις ότι πάντα θα χάνεις, φίλε; Γράφε, διάβαζε, ζωγράφιζε, μην τσιμπάς όμως στις προκλήσεις γιατί βλέπεις τι συμβαίνει. Δε στο λέω για άλλο λόγο, Ταρίο, επέμεινε. Και μην νομίζεις ότι είναι ευχάριστο να σε βλέπω έτσι και μετά να πηγαίνω σπίτι με την εικόνα σου στο μυαλό μου.

-Ναι, καλά..., ειρωνεύτηκε.

-Καλά, μπορώ να σου βγάλω τις χειροπέδες;

-Εσύ ξέρεις.

-Θα στις βγάλω αλλά μη σπάσεις τίποτα και μην κάνεις καμιά φασαρία, εντάξει;

-Εντάξει.

Μου έβγαλε τις χειροπέδες και έφυγε. Μου μίλησαν οι σύντροφοι.

-Ρε, Χοσέ! με φώναξε ο Κάρλος.

-Λέγε.

-Πού ήσουν; Σε φωνάζαμε...

-Στο νοσοκομείο.

-Και τι έγινε; ρώτησε ο Χουάνχο.

-Μου έβαλαν γύψο στη μύτη γιατί μου την έσπασαν.

-Εμένα με χτύπησαν όταν ανέβαινα απ' το προαύλιο και τον Χουάνχο το ίδιο, εξήγησε ο Χουάν. Βλέπεις τους είπαμε ότι ήταν δειλοί, και όταν με ανέβασαν δεμένο απ' το προαύλιο μου έδωσαν μερικές μπουνιές. Τον Κάρλος τον έδεσαν στα κάγκελα.

-Δεν έγινε τίποτα, πουχάστε.

Τον Μπαρότ τον είχαν πάρει με μεταγωγή στη Βιγιανούμπλα πριν από μέρες. Εγώ έμεινα στο κρεβάτι επί μία εβδομάδα και δεν κατέβηκα στο προαύλιο, έτσι εκείνο το πρωί κατέβηκα κάτω να τρέξω λιγάκι. Έτρεχα στο προαύλιο όταν ξεπρόβαλε απ' το παράθυρο του γραφείου των φυλάκων ο υπαρχιφύλακας του προηγούμενου καβγά, ο δειλός με το ρόπαλο.

-Είναι ζόρικα, ε; μου φώναξε.

Τον κοίταξα με απδία και συνέχισα το τρέξιμο αδιάφορος. Συνέχισε όμως με ένα χαμόγελο στα χείλη του:

-Ξέρεις ότι πέθανε ο σύντροφός σας σήμερα το πρωί;

Σταμάτησα μια στιγμή:

-Ποιος σύντροφος;

-Ο Μπαρότ. Κρεμάστηκε χτες τη νύχτα στη Βαγιαδολίδ.

Συνέχισα το τρέξιμο. Σκεφτόμουν αυτό που είπε και αγνόησα την παρουσία εκείνου του γουρουιού. Δεν ένιωθα τίποτε για τον Μπαρότ επειδή δεν ήταν ακριβώς κάποιος με τον οποίο τα πήγαινα καλά. Ένιωθα όμως οργή για αυτό καθαυτό το γεγονός, για τους φύλακες που μας παρότρυναν να αυτοκτονήσουμε, που μέρα τη μέρα μας έσπρωχναν στην αυτοκτονία, εκείνοι που ονόμαζαν τον εαυτό τους υπάλληλους του Κράτους ενώ δεν ήταν παρά δήμιοι βασανιστές.

Όταν επέστρεψα στο κελί σχολιάσαμε την είδηση με τους συντρόφους. Ύστερα ξάπλωσα στο κρεβάτι. Ήμουν πολύ άβολα με το γύψο γι' αυτό τον έβγαλα και τον πέταξα στη γωνία του μπουντρουμιού. Άναψα ένα τσιγάρο. Ήταν το τελευταίο που θα κάπνιζα: Απόλαυσα τη γεύση του κοιτάζοντας τον καπνό.

Έχεις νιώσει ποτέ σαν πληγωμένο ζώο ενώ στον ουρανό γυροφέρνουν απειλητικά οι γύπες; Αν και η λογοτεχνική αρχιτεκτονική δεν ήταν το δυνατό μου σημείο, έπρεπε να τα αφηγηθώ αυτά μια μέρα. Να εξηγήσω εκείνα τα συναισθήματα που μας μετατρέπουν όλους σε θύματα και βασανιστές του σωφρονιστικού τέρατος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όταν αποφάσισα να γράψω το *Τρέξε, άνθρωπε, τρέξε*, ήθελα απλώς να κάνω γνωστή την πραγματικότητα του κόσμου της φυλακής μέσα από την υπεράφθονη γνώση που μου πρόσφερε η άμεση εμπειρία. Θέλησα η αφήγησή μου να είναι αποδεικτική, να πλησιάζω στην αλήθεια (γιατί δεν επαίρομαι ότι την κατέχω), ώστε ο καθένας από εσάς να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα σύμφωνα με την ιδεολογία και την ανθρωπιά του. Όταν έγραψα τις σελίδες που διαβάσατε και που αποτελούν το *Τρέξε, άνθρωπε, τρέξε*, από το νου μου πέρασαν όλοι οι φίλοι, οι σύντροφοι και οι άνθρωποι που αποτέλεσαν στη φυλακή και στη φυγή την οικογένειά μου, στην πλειονότητά τους νεκροί από AIDS. Κάθε φράση, κάθε λέξη, κάθε σκέψη, συνιστούν φόρο τιμής στη μνήμη τους: Δάκρυα που τα ασυνήθιστα στο κλάμα μάτια μου ποτέ δεν έκυσαν μέχρι σήμερα, με τη μορφή γραμμάτων. Γι' αυτό ζητώ ένα μονάχα πράγμα από τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες αυτού του βιβλίου, είτε συμφωνούν είτε επικρίνουν: Να καταλάβουν ότι για να γράψω αυτό το ντοκουμέντο χρειάστηκαν πολλά μαρτύρια, πολύς πόνος, πολλοί θάνατοι. Γι' αυτό σκέφτομαι ότι αξίζει τουλάχιστον προσοχή και σεβασμό αλλά πάνω απ' όλα, και αυτός ήταν ο θεμελιώδης μου σκοπός, βαθύ συλλογισμό. Όλοι οι άνθρωποι που βρίσκονται έγκλειστοι στις φυλακές έχουν ήδη με τον έναν ή τον άλλον τρόπο δικαστεί, έτσι μην εξαπολύσετε εναντίον αυτών των ανδρών και των γυναικών μια καινούργια δίκη, αλλά να δικάσετε τους ίδιους σας τους εαυτούς: Επιθυμείτε αυτό το σύστημα ή πρέπει να το αλλάξετε και να προσπαθήσετε να το αντικαταστήσετε με ένα καλύτερο; Εσείς διαλέγετε: Είτε θα προσπεράσετε είτε θα σταματήσετε να σκεφτείτε. Πραγματικά, είστε άμεσα υπεύθυνοι για όλα αυτά που πληρώνετε και στηρίζετε με τους φόρους σας και σε εσάς πέφτει ο κλήρος να αποφασίσετε τι πράγματα θα γίνουν με αυτούς.

Το βιβλίο αυτό δεν αφηγείται μια ιστορία που αποτελεί εξαίρεση αλλά μιλά για μια ιστορία θλιβερά επαναλαμβανόμενη στις ισπανικές φυλακές. Είναι ακόμη η ταπεινή απόπειρα ενός νεοφώτιστου να μεταφέρει μια σκληρή πραγματικότητα που εκφράζεται στο χαρτί με τους περιορισμούς του απόφοιτου Βασικής Εκπαίδευσης. Θεώρησα ότι με αυτή την έννοια, με το πρώτο μου δοκίμιο το λιγότερο που μπορούσα να σας προσφέρω ήταν η ειλικρίνειά μου. Κατά τα άλλα, ποτέ δεν προσπάθησα να γαρνίρω ένα θέμα με λογοτεχνικά στολίδια. Προσπάθησα να είμαι απλός, ωμός, σκληρός και κριτικός, όπως απαιτεί το θέμα χωρίς να πέφτω στη θυματολογία, χωρίς όμως να αποφύγω να αφηγηθώ κάποια οφθαλμοφανή γεγονότα που τα επίσημα μέσα ενημέρωσης προσπάθησαν να αποσιωπήσουν και αναλαμβάνοντας τους κινδύνους και τις συνέπειες που απορρέουν από

την αφήγηση, μια και γράφω μέσα από ένα κελί στο οποίο βρίσκομαι λόγω των υπερβάσεων εκείνων των προσώπων τα οποία κριτικάρω σε αυτό το βιβλίο. Θα χρειαζόταν ακόμη να γράψω ένα δεύτερο μέρος του βιβλίου για να καταγράψω ζητήματα που έμειναν στο μελανοδοχείο: Θανάτους όπως αυτόν του Χοσέ Ρομέρο Γονσάλες από AIDS στη φυλακή της Πικασέντ (στη Βαλένσια) που θα φαινόταν φυσικός αν δεν ψυχορραγούσε τις τελευταίες μέρες της ζωής του σε ένα νοσοκομείο της φυλακής δεμένος με χειροπέδες στο κρεβάτι (οι δεσμοφύλακες ξεπλήρωναν έτσι, με τη συναίνεση του δικαστή Αλμπερόλα Καρμπονέλ, παίρνοντας τη προσωπική τους εκδίκηση, την απαγωγή της Δαρόκα). Όπως το θάνατο του Χουάν Λουίς Σάντσες Γονσάλες, ύστερα από πολλούς ξυλοδαρμούς από τους δεσμοφύλακες της Χαέν 2, όπου κρεμάστηκε στις 29 Νοεμβρίου 1995 (τότε ήταν γείτονάς μου και έπρεπε ν' ακούω μέρα τη μέρα τα χτυπήματα και τις κραυγές πόνου, μέχρι που τον έφεραν νεκρό μια μέρα. Ήταν είκοσι δύο χρονών, είχε τολμήσει να επιτεθεί σε έναν δεσμοφύλακα και το πλήρωσε με τη ζωή του). Όπως το θάνατο του Χοσέ Λουίς Ιγλέσιας Αμάνο (γνωστού ως Μαστινάτο), που κρεμάστηκε ύστερα από πολλούς ξυλοδαρμούς στη φυλακή της Πικασέντ στις 27 Φεβρουαρίου 1994. Όπως το θάνατο του Χουάν Λουίς Λόπες Μοντέρο τον Σεπτέμβριο του 1993 στη φυλακή της Αμερία. Ή το θάνατο του Μοϊσές Κααμάνες στη φυλακή Βιγιανούμπλα (στη Βαγιαδολίδ) που κρεμάστηκε τον Ιούλιο του 1994 (οι φύλακες είχαν φτάσει εγκαίρως, αλλά από το φόβο τους ότι ήταν εικονικό τον άφησαν να πεθάνει κρεμασμένο από ένα κομμάτι σεντόνι). Όπως το θάνατο της Ισαβέλ Σόρια Καμίνο, νεκρής λόγω της απουσίας ιατρικής περίθαλψης το 1994 στη Βιγιανούμπλα. Όπως τόσους άλλους θανάτους στη φυλακή από αμέλεια ή και παρότρυνση σε αυτοκτονία από τους Σωφρονιστικούς Θεσμούς. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τέσσερις από αυτούς τους νεκρούς κρατούμενους ήταν στο παράνομο ειδικό καθεστώς κράτησης -το καθεστώς FIES το οποίο δεν προβλέπεται από κανένα νόμο- ούτε ότι σήμερα μισή εκατοντάδα κρατούμενοι υποφέρουν κάτω από αυτό το βάνουσο καθεστώς κράτησης στις φυλακές Μπαδαχός, Χαέν, Βιγιανούμπλα, Βαλδεμόρο, Πικασέντ, Σοτορεάλ και Βιγιαμπόνα, πράγμα που αποτελεί παραβίαση των στοιχειωδέστερων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το γράψιμο αυτού του βιβλίου κράτησε περίπου δύο χρόνια (με δεδομένες τις περιπλοκές που επέβαλλαν να το βγάζω λίγο λίγο έξω, στα κρυφά, μέσω κάποιων συνηγόρων) και όλον αυτόν τον καιρό ήμουν μάρτυρας γεγονότων τα οποία ειλικρινά φτάνουν για άλλο ένα βιβλίο. Δεν θέλησα να τα περιλάβω όλα εδώ για μη γίνει εξαιρετικά εκτεταμένο ή περιέχει επαναλήψεις. Είναι φυσικό σε όλο το βιβλίο να μιλώ μόνο για τους κρατούμενους

στο κλειστό καθεστώς κράτησης για δυο λόγους, πρώτα, γιατί το κλειστό καθεστώς και το FIES είναι τα μόνα που γνώρισα στη φυλακή, συνεπώς τα γνωρίζω καλά. Και δεύτερο, επειδή αυτοί οι απομονωμένοι άνθρωποι, μαζί με τους και τις ασθενείς που θα καταλήξουν στη φυλακή είναι που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη να γίνουν γνωστές οι συνθήκες κράτησης και τα προβλήματά τους. Ασφαλώς και δεν είναι τέλεια άτομα, και αναμφίβολα στην πλειονότητά τους είναι βίαια, όμως... γιατί είναι έτσι; Τα ερμηνευτικά κλειδιά βρίσκονται σε αυτό το βιβλίο. Εγώ δεν θα αρνηθώ τη βαναυσότητα που υπάρχει, δυστυχώς, στις φυλακές ανάμεσα στους κρατούμενους και γι' αυτό αφηγήθηκα γεγονότα που, με αυτή την έννοια ταρακουνούν, προσπαθώντας να είμαι πιστός στην πραγματικότητα, χωρίς να προσθέσω ή να αφαιρέσω τίποτε από αυτήν.

Έπειτα από πολλά χρόνια απομόνωσης μαθαίνεις πολλά πράγματα για τους ανθρώπους και είναι αλήθεια ότι πολλά από αυτά τα πράγματα δεν είναι παρά καρπός της ίδιας μας της βαναυσότητας. Ωστόσο, είναι αδιαφιλονίκητη η αφοσίωση, η γενναιότητα και η απίστευτη αλληλεγγύη που πολλοί από αυτούς τους ανθρώπους κρύβουν στην καρδιά τους, που δεν πρέπει να κηλιδώνεται από τις συμπεριφορές μερικών ολίγων. Γνωρίζω φυλακισμένους άνδρες και γυναίκες με τέτοια αξιοπρέπεια που δεν μπορείς παρά να εντυπωσιαστείς. Κρατούμενοι και κρατούμενες με τόσο όμορφη συνείδηση που θα ήθελαν να την έχουν πολλοί από εσάς, όπως θα ήθελα και εγώ ο ίδιος. Τα περισσότερα διδάγματα αυτού του βιβλίου τα έχω πάρει από αυτούς και αυτές, από τα γράμματα και τα χαμόγελά τους, από τις εξεγέρσεις και την επαναστατικότητα τους, από την τρομερά μεγάλη ανθρωπιά με την οποία μου πρόσφεραν το καλύτερο.

Δε θέλησα να το δημοσιοποιήσω, από σεβασμό στην προσωπική τους ζωή, όμως η τεράστια πλειονότητα από τους χαρακτήρες αυτού του βιβλίου είναι φορείς του ιού του AIDS και περιμένουν σύντομα το θάνατο. Όπως και να 'χει τους περισσεύει η αξιοπρέπεια και η αλληλεγγύη για τους άλλους. Πρέπει επίσης να σας προειδοποιήσω ότι μπορεί να κάνω λάθος σε ορισμένες ημερομηνίες, καθώς και ότι κάποιοι διάλογοι που εμφανίζονται στην αφήγηση δεν είναι πιστή αναπαραγωγή του αρχικού διαλόγου, ποιος όμως μπορεί να θυμάται με ακρίβεια διαλόγους έπειτα από χρόνια; Όμως τα θέματα είναι τα ίδια, καθώς και ο τόνος που χρησιμοποίησα, που ταιριάζει στο χαρακτήρα μου.

Όσο για μένα λίγα υπάρχουν να ειπωθούν. Χρησιμοποίησα την περίπτωση μου για να αφηγηθώ κάποια περιστατικά που συμβαίνουν στη φυλακή και σηματοδεύουν την ανάπτυξη της σωφρονιστικής πολιτικής του PSOE, γεγονότα που είδα, άκουσα ή κάποιες φορές στα οποία πρωταγωνίστησα.

Επωφελήθηκα από την ευκαιρία για να πω ξεκάθαρα μερικά πράγματα από αυτά που πιστεύω για το σάπιο, απάνθρωπο, ανόητο σύστημα το οποίο σικαίνομαι με όλη την ψυχή μου.

Τώρα ελπίζω κάπως να συμβάλω λίγο με αυτό το κείμενο για να οικοδομηθεί κάτι καλύτερο. Πίστεψα πάντα στον ελεύθερο και ανεξάρτητο άνθρωπο, όχι στους θεσμούς. Ελπίζω αυτές οι γραμμές να δώσουν κάποια βοήθεια και να σώσουν τουλάχιστον μια ελπίδα, να τροφοδοτήσουν μια ουτοπία (την αντικατάσταση των φυλακών από σχολεία, για παράδειγμα) ή να αποτρέψουν κάποια αδικία απέναντι σε οποιονδήποτε άνδρα ή γυναίκα, οπουδήποτε στον κόσμο στο άμεσο μέλλον που αδηφάγο με διαδέχεται. Μακάρι να χρησιμεύσουν και να μην έρθει κάποιο από τα παιδιά της γειτονιάς να πιάσει το κελί που θα μείνει ελεύθερο μόλις η φυλακή ξεράσει το πτώμα μου, για τον οποίο ήδη σφυρηλατούν τα δεσμά του. Αν γινόταν αυτό θα ήμουν ικανοποιημένος, ευτυχισμένος. Καθώς όμως πλησιάζει το μέλλον που κυοφορεί γεγονότα, αυτά που μέλλονται να γίνουν, το μολύβι μου θροΐζει μέσα στους ψυχρούς τοίχους αυτού του κρύου τσιμεντένιου τάφου, που είναι χτισμένος πάνω στην κρύα σας συνείδηση. Θρόισμα που ανατριχιάζει το δέρμα και μπροστά του και εγώ νιώθω κρύο, ένα κρύο ηθικό και ανθρώπινο... Δεν θ' αφήσω να σκοτώσουν τα συναισθήματά μου ούτε τη γνώμη μου ούτε να σβήσουν την κραυγή μου ούτε την παιδικότητά μου, ούτε την ελευθερία που νιώθω να πάλλεται μέσα μου. Δεν θ' αφήσω να αλυσοδέσουν τις αξίες μου με ψέματα: αυτές αποτελούν το άλας της ύπαρξής μου, την τροφή μου. Δεν είμαι βογγητό, είμαι κραυγή πολέμου μέσα από την ατέλειωτη νύχτα της σκοτεινιάς των φυλακών.

Χοσέ Ταρρίο Γονσάλες
Φυλακές Τόπας (Σαλαμάνκα)
18 Μαρτίου 1996

Ευχαριστίες

Στον σύνδεσμο *Μητέρες ενάντια στα ναρκωτικά*, στην κυρία Μανόλι Νάβας (που τόσο καλά μας φέρθηκε), στη *Salhaketa* (που αγωνίζεται για τα δικαιώματα των κρατουμένων), στον *CASCO*, την *Plataforma* και όλες εκείνες τις οργανώσεις που στηρίζουν τους και τις ασθενείς με AIDS, στον Χαβιέρ Άβιλα Νάβας και τον Κάρλος Εστέβε Γαρσία (που με βοήθησαν να μηχανογραφήσω πολλές από αυτές τις αράδες), στον Σαντιάγο Ισκιέρδο Τράντσο, στον Κάρλος Γαρσία Λάγο και στον αδερφό μου Όσκαρ, στον Χουάν Χοσέ Γάρφια Ροδρίγες (που διόρθωσε το πρώτο χειρόγραφο και με βοήθησε να το βελτιώσω), στον Χοακίν Σαμόρο Δουράν (να 'ναι λεύτερος και ευτυχισμένος), στον Εδμούντο Μπάλασα Φράνκο, στον Πατρίκ ντε Σαν Πέδρο (που πέρα από εκδότης ήταν ένας σύντροφος που ήξερε να βλέπει την πραγματικότητα στις φυλακές και να μας δίνει φωνή) και στους άλλους συντρόφους του *Virus*, στην Γλώρα, την Μάριαμ, την Σέφα, την Καρμέλε και την Ουσούμε (που γέμισαν τα πειθαρχικά κελιά με τα χαμόγελά τους), στον Χουάν Μανουέλ Γονσάλες Φερνάντες (που μου έτεινε το χέρι όταν το χρειάστηκα: Γρήγορα ελεύθερος, φίλε!), στην Μαρία ντελ Μαρ Βιγιάρ (που μας φέρθηκε με ανθρωπιά), στη γυναίκα που μου χάρισε την αληθινή αγάπη και την ευτυχία να την νιώσω, την Αλεχάντρα ντε Κεϊρός Βας Πινέιρο, σε όσους με βοήθησαν στη φυλακή με όποιον τρόπο, σ' αυτούς που πια δεν υπάρχουν, σ' αυτούς που κάθονται μπροστά σε μια γραφομηχανή για να δημιουργήσουν ένα καινούργιο βιβλίο που να συνεισφέρει όσα εγώ από άγνοια δεν μπόρεσα... και, πάνω απ' όλα, σε όσους αγωνίζονται μέσα στη φυλακή και τα ονόματά τους μένουν άγνωστα, όμως η πάλη τους τόσα μας έχει προσφέρει. Στον Τόνι, έναν νέο εικοσιενός χρονών που με θυμήθηκε τη δέκατη έκτη μέρα απεργίας του Μαρτίου...

Σε όλες και όλους μια ελευθεριακή αγκαλιά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

Αναφορά του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Κατάσταση των κρατούμενων FIES RE στη Φυλακή Ελ Δουέσο (Σαντόνια)

Στη φυλακή Ελ Δουέσο κρατούνταν στις αρχές Φεβρουαρίου 1993 επτά κρατούμενοι ως καταχωρισμένοι FIES/RE. Σε αυτή τη βαθμίδα έχουν ταξινομηθεί κρατούμενοι με επικίνδυνη συμπεριφορά μέσα στις φυλακές. Τη σύνταξη αυτού του καταλόγου έχει αναλάβει η Γενική Σωφρονιστική Επιθεώρηση η οποία υπάγεται άμεσα στον Γενικό Γραμματέα Σωφρονιστικών Υποθέσεων. Εκ των πραγμάτων δεν υπάρχει κανένας έλεγχος ούτε εξακρίβωση γύρω από το εάν είναι ενδεδειγμένα τα κριτήρια με βάση τα οποία περιλαμβάνεται σε αυτή την ομάδα ένας κρατούμενος. Οι ομάδες Ελέγχου των φυλακών δεν έχουν πρόσβαση στην παρακολούθηση της εξέλιξης αυτών των κρατούμενων ούτε έχουν αρμοδιότητα να εξετάσουν τη δυνατότητα αποχαρκτηρισμού τους.

Συνεπώς η ένταξη σε αυτή την κατηγορία έχει οριστικό χαρακτήρα. Φυσικά δεν υπάρχει καμία δικαστική αρμοδιότητα σχετικά με ό,τι αφορά την ένταξη ή μη των κρατούμενων σε αυτή την ομάδα. Οι φυλακές όπου υπάρχουν FIES είναι η Σεβίλη, το Ελ Δουέσο, η Βιγιανούμπλα (Βαγιαδολίδ), η Μπαδαχός, η Χαέν...

Συνθήκες και καθεστώς κράτησης αυτών των κρατούμενων

Διαβιούν σε κελιά διαστάσεων 2x3 μέτρων, τα οποία είναι εξοπλισμένα μόνο με τα πλέον στοιχειώδη. Έχουν ένα σταθερό, κακό κρεβάτι, χωρίς σεντόνια ούτε κουβέρτες. Έγινε δεκτή η παροχή τους από τους συγγενείς. Αυτά τα κελιά της πολύ παλιάς αυτής φυλακής που βρίσκεται κοντά στη θάλασσα είναι κρύα και έχουν εξαιρετικά μεγάλη υγρασία. Δεν διαθέτουν θέρμανση. Οι κρατούμενοι περνούν 22 ώρες την ημέρα μέσα σε αυτές τις συνθήκες. Είναι συνεπώς καταδικασμένοι σε διαρκή σωματική φθορά. Βρίσκονται σε αδιάκοπη απομόνωση, αφού τους επιτρέπεται να βγαίνουν μόνο χωριστά σε ένα προαύλιο αποκλειστικά για την κατηγορία αυτή των κρατούμενων επί δύο ώρες την ημέρα. Το προαύλιο είναι περίπου 10 τετραγων-

νικά. Ένας από αυτούς τους κρατούμενους πριν από λίγο καιρό αρνήθηκε να βγει στο προαύλιο.

Έξι από τους κρατούμενους διαβίωναν σε αυτές τις συνθήκες περισσότερο από δύο χρόνια, ο έβδομος περίπου ένα. Οι τέσσερις είναι ασθενείς με AIDS, στη φάση της εκδήλωσής του. Ο ένας από αυτούς βρίσκεται σε πολύ προχωρημένο στάδιο.

Κακομεταχείριση και βασανιστήρια

Εκτός από αυτές τις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης που καταστρέφουν ανηλεώς την υγεία και διαλύουν την προσωπικότητα, αυτοί οι κρατούμενοι υφίστανται σοβαρές επιθέσεις και συνεχή κακομεταχείριση. Συχνά γίνονται αντικείμενο ξυλοδαρμών εκ μέρους κάποιων υπαλλήλων. Το ίδιο συμβαίνει επίσης κατά τη διάρκεια μιας μικρής μετακίνησης. Όταν στη συνέχεια ζητούν ιατρική περίθαλψη ο γιατρός που τους φροντίζει υποβάλλει αναφορά για ελαφρές αμυχές χωρίς να το γνωστοποιήσει στον Δικαστή. Ένας από τους κρατούμενους εξαιτίας ενός τέτοιου ξυλοδαρμού χρειάστηκε να νοσηλευτεί σε κοντινή κλινική. Αυτοί οι φυλακισμένοι δεν έχουν ψυχιατρική παρακολούθηση όταν παρουσιάζουν συμπτώματα που την καθιστούν απαραίτητη. Για παράδειγμα, ένας από αυτούς χάνει μερικές φορές τον έλεγχο των νευρών και χτυπάει βίαια και επανειλημμένα το κεφάλι του στους τοίχους. Ένας άλλος, που υπέφερε από πόνους στην πλάτη, αρρώστια αναμενόμενη στις συνθήκες οι οποίες περιγράφηκαν προηγουμένως, έλαβε φαρμακευτική αγωγή 20 μέρες μετά τα πρώτα συμπτώματα. Σε κάποιον που έχει ηπατική πάθηση δεν χορηγείται η κατάλληλη διατροφή. Κάποιος άλλος που χρειάζεται γυαλιά μάτια ζητά να του χορηγηθούν. Οι ασθενείς με AIDS δεν παίρνουν τα φάρμακα που τους έχουν οριστεί. Επίσης, συνήθως το φαγητό τους προσφέρεται παγωμένο.

Συχνές είναι επίσης οι προφορικές προσβολές κάποιων υπαλλήλων του τύπου «θα σαπίσετε εδώ μέσα», «από δω δε θα βγείτε ζωντανοί», συνοδευόμενες από συνεχείς ύβρεις. Κάποιες φορές έχουν δεθεί με χειροπέδες επί μέρες στα κελιά τους ντυμένοι με μία φόρμα χωρίς εσώρουχα, υποχρεωμένοι να κάνουν πάνω τους τις ανάγκες τους. Τους υποχρεώνουν σε συχνές ακτινογραφίες, μέχρι και 20 συνεχόμενες. Για να γίνουν αυτές, τους δένουν με αλυσίδες για ζώα στα μηχανήματα χωρίς καμία προστασία από την ακτινοβολία.

Στα τέλη Φεβρουαρίου, ένας από αυτούς τους κρατούμενους, μόλις είχε μεταχθεί στη φυλακή της Βιγιανούμπλα βρέθηκε απαγχονισμένος κάτω από περίεργες συνθήκες.

Άλλες περιστάσεις

Ο χρόνος που τους παραχωρείται για τα επισκεπτήρια είναι μία φορά το μήνα από 5 μέχρι 10 λεπτά. Οι οικογένειές τους έρχονται συνήθως από μακριά και για το λόγο αυτόν αποτελεί προσβολή ο τόσο περιορισμένος χρόνος επαφής. Τα ελεύθερα επισκεπτήρια είναι όλα απαγορευμένα. Η αλληλογραφία τους παραδίδεται συνήθως ανοικτή. Δεν αποστέλλονται οι διαμαρτυρίες τους προς τις εκτός της φυλακής αρχές. Για άγνωστους λόγους τους έχουν αρνηθεί την επίσκεψη του εφημέριου της φυλακής.

Ονόματα των κρατουμένων FIES του Ελ Δουέσο:

Χουάν Ρεδόντο Φερνάντες
Πέδρο Βάσκες Γαρσία (νεκρός)
Χουάν Χοσέ Γάρφια Ροδρίγες
Κάρλος Μανουέλ Εστέβε Γαρσία
Χοσέ Ταρίο Γονσάλες
Ερνέστο Πέρες Μπαρότ (αυτοκτόνησε πρόσφατα)
Χοσέ Ρομέρο Γονσάλες (νεκρός μέσα στη φυλακή)
Μοϊσές Κααμάνες Άλβαρες (αυτοκτόνησε μέσα στη φυλακή)

Όλοι βρίσκονται στο Ελ Δουέσο από το 1991, εκτός από τον Ρομέρο, από το 1992.

Μαδρίτη, Φεβρουάριος 1993

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΜΑΔΡΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

Έγγραφο του ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΜΙΓΙΑΝ ΑΛΜΠΑ

Απομόνωση στο κελί επί τουλάχιστον 22 ώρες την ημέρα. Απόλυτη απαγόρευση επικοινωνίας με συγγενείς και δικηγόρους. Δέσιμο με χειροπέδες στο κρεβάτι. Απαγόρευση εξόδου στο προαύλιο επί πολλές ημέρες χωρίς διακοπή. Σωματική και ψυχολογική κακομεταχείριση. Παρότρυνση στην αυτοκτονία. Με δυο λόγια, κάθε είδος βασανιστηρίων σε ανθρώπους. Αυτή είναι η καθημερινή εμπειρία που υπομένουν ακόμη και σήμερα στις φυλακές του Ισπανικού Κράτους οι κρατούμενοι FIES/RE. Και όλα αυτά με την απάθεια, αν όχι τη συνειδητή, της πλειονότητας των δικαστικών οργάνων Σωφρονιστικής Επιτήρησης, που επιτρέπουν αυτού του είδους τις αχρείες συμπεριφορές και αρνούνται να προστατέψουν τα δικαιώματα των κρατουμένων ενώ είναι υποχρεωμένοι να τηρούν το Γενικό Σωφρονιστικό Νόμο. Ας είναι αυτές οι γραμμές μια ένδειξη υποστήριξης σε αυτούς που αντιστέκονται στο κοινωνικοπολιτικό σύστημα που όλοι υποφέρουμε, σ' αυτούς που μέρα τη μέρα υποφέρουν τη «φυλακή μέσα στη φυλακή».

ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΜΙΓΙΑΝ ΑΛΜΠΑ*
Σεβίλλη 18-9-97

* Δικηγόρος και μέλος του Συνδέσμου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ανδalousίας, στο όνομα του οποίου κινήθηκαν οι δικαστικές διαδικασίες κατά της Διεύθυνσης του Σωφρονιστικού Κέντρου Σεβίγια-2 και των Σωφρονιστικών Οργάνων για την κατάσταση των κρατουμένων FIES στη φυλακή αυτή.

